ประเด็นสำคัญของตลาดการเงินและการธนาคารอิสลาม

เศรษฐศาสตร์ การเงินการธนาคาร การลงทุน การประกันภัย และการวางแผนทางการเงินอิสลาม

เขียนโดย ไซฟุล อัสฮาร์ รอสลี่

แปลโดย ศรัณย์ ศานติศาสน์

หนังสือเล่มนี้ครอบคลุมหลักการและแนวทางปฏิบัติของธนาคารและตลาดการเงินอิสลามโดยเฉพาะจากประสบการณ์ของประเทศมาเลเซีย จุดประสงค์หลักของระบบการเงินอิสลามคือการดูแลให้เกิดการไหลเวียนของเงินทุนจากภาคที่มีเหลือไปสู่ภาคที่ขาดเงินทุนเพื่อให้เกิดความยุติธรรมหรืออาดาละห์ (‘adalah) ทั้งนี้การปฏิบัติตามกฎหมายของศาสนาอิสลามหรือชะรีอะฮ์ (Shariah) และการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ – การปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ณ เวลาที่ถูกต้อง – สามารถนำมาซึ่งประโยชน์ทั้งส่วนตัวและส่วนรวมได้ ดังนั้นมิติทางด้านกฎหมายและคุณธรรมของการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จึงมีความสำคัญเท่ากัน ความเป็นสิ่งซึ่งศาสนาอนุมัติหรือฮาลาล (Halal) ไม่ควรทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆดำเนินการไปได้ด้อยลงนั้นหมายความว่าที่ปรึกษาทางชะรีอะฮ์ไม่เพียงแต่มีหน้าที่อนุมัติผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาแต่ต้องพิจารณาด้วยว่าผลิตภัณฑ์เหล่านี้มีผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความยากจน เสถียรภาพทาง และการเจริญทางเศรษฐกิจอย่างไรบ้าง ด้วยเหตุนี้หลักการรับความเสี่ยงหรือกอร์ม (ghorm) หลักการทำงานหรือคาสบ์ (kasb) และหลักการรับผิดชอบหรือดะมัน (daman) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดความถูกต้องตามหลักการชะรีอะฮ์ของรายรับและกำไรที่เกิดจากการทำธุรกรรมทางการเงินอิสลามความเสี่ยง (ghorm) การทำงาน (kasb) และความรับผิดชอบ (daman) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คัมภีร์อัลกุรอานสนับสนุนการค้าและการพาณิชย์หรืออัลบัยอ์ (al-bay’) แต่ห้ามการรับจ่ายดอกเบี้ยหรือริบา (riba)ความเสี่ยงในที่นี้หมายถึงการที่เงินทุนมีมูลค่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามปัจจัยของตลาด การทำงานหมายถึงการเพิ่มมูลค่าของธุรกิจผ่านทางความรู้และสามารถ ความรับผิดชอบหมายถึงความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายตามที่ได้มีการลงนามกันในสัญญาเช่น การรับประกันสินค้าและบริการที่ขายไปบนพื้นฐานของหลักความเสี่ยง การทำงาน และความรับผิดชอบ หรือที่เรียกรวมกันว่าหลักการให้กลับในมูลค่าที่เท่าเทียมกันหรืออิหวัด (‘iwad) มิติทางด้านจริยธรรมและคุณธรรมของธุรกรรมทางการเงินอิสลามจึงจะเกิดขึ้นและช่วยสนับสนุนให้เกิดความยุติธรรมตามที่อัลกุรอานได้เผยแพร่ไว้ การเข้าใจถึงหลักการที่กล่าวมาจะช่วยให้ผู้บริโภคตรวจสอบผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ได้รับสถานะถูกต้องตามหลักการชะรีอะฮ์เพื่อยับยั้งไม่ให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดดอกเบี้ยแอบแฝง

ถึงผู้สอน

ประเด็นสำคัญของตลาดการเงินและการธนาคารอิสลาม ครอบคลุมเนื้อหาเบื้องต้นของหลักสูตรการเงินการธนาคารอิสลามในระดับปริญญาตรี อีกทั้งยังสามารถนำมาใช้สอนในหลักสูตรปริญญาโททางด้านเศรษฐศาสตร์ การเงิน การบริหารธุรกิจ (MBA) รวมถึงหลักสูตรระยะสั้นสำหรับผู้บริหารสามในสี่ของเนื้อหาหนังสือตามด้านล่างครอบคลุมการดำเนินการของระบบการธนาคารอิสลามและประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องในขณะที่เนื้อหาที่เหลือกล่าวถึงตลาดทุนอิสลามที่เป็นเช่นนี้เพราะระบบการเงินการธนาคารอิสลามนั้นมีจุดเริ่มต้นมาจากตัวธนาคารอิสลามนั่นเอง เมื่อเวลาผ่านไปสถาบันการเงินอื่นๆ เช่น การประกันภัยอิสลาม และ กองทุนรวมอิสลาม ก็เริ่มก่อตัวเป็นรูปเป็นร่าง ธนาคารอิสลามจึงไม่ใช่สถาบันทางการเงินเดียวที่สำคัญในระบบการเงินอิสลามอีกต่อไป เมื่อตลาดเงินตลาดทุนอิสลามมีบทบาทเพิ่มขึ้น หลักสูตรการเงินการธนาคารอิสลามจึงไม่สามารถมองข้ามหัวข้อเหล่านี้ ซึ่งเป็นช่องทางการลงทุนที่สำคัญในการเข้าไปซื้อขายตราสารต่างๆของธนาคารอิสลาม เนื้อหารายวิชาตามด้านล่างยังสามารถนำไปใช้สอนวิชาการลงทุนและการวางแผนทางการเงินอิสลามด้วย

เนื้อหาสำหรับหลักสูตรหนึ่งภาคการศึกษา (S = ส่วน; a = หัวข้อ)

ส่วนที่ 1: เศรษฐศาสตร์อิสลามในฐานะแม่บทความรู้ของธุรกิจ (S1;a1,a2,a3,a16; S10;a16,a19)

ส่วนที่ 2: ลักษณะของธุรกิจการธนาคารอิสลาม (S1;a4; S5;a5,a8; S5;a21; S5;a27,a31; S10;a17)

ส่วนที่ 3: ระบบการเงินอิสลามและกฎเกณฑ์ของพันธะสัญญา (S;a3,a4,a14,a15; S5;a2,a6; S10;a22)

ส่วนที่ 4: หลักศาสนาอิสลามสำหรับการธนาคารอิสลามและตลาดการเงินอิสลาม

ก. ข้อห้ามเรื่องริบา (S1;a6,a7,a8,a9,a10) ข. การประยุกต์ใช้อัลบัยอ์ (S1;a5,a7,a11,a13,a15; S5;a26; S10;a13,a14,a15) ค. การหลีกเลี่ยงความคลุมเครือ (ฆอรอร์)ในสัญญา (S1;a14,a15,a17) ง. การหลีกเลี่ยงการพนัน (มัยซิร์) (S9;a1) จ. การหลีกเลี่ยงสินค้าที่ต้องห้าม (S1;a1)

ส่วนที่ 5 : ผลิตภัณฑ์ของการธนาคารอิสลาม I – เงินฝาก ก.บัญชีเงินฝากประจำและออมทรัพย์อัลวะดีอะฮ์ ยัด อามานะห์ (S3;a2,a4,a5) ข. บัญชีการลงทุนอัลมุดอรอบะฮ์ (S3;a1,a3,a5) ค. หนังสือรับรองเงินฝากอิสลามที่สามารถเปลี่ยนมือได้ (S3;a6)

ส่วนที่ 6:ผลิตภัณฑ์ของการธนาคารอิสลาม II –สินเชื่อ ก.สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยอัลบัยอ์บะมันอาญิล (BBA) (S2;a1,a2,a8,a9,a11; S10;a4,a8,a11,a14) ข.สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยอัตราลอยตัวมูชารอกะฮ์ มูตะนากีซะฮ์ (S2;a13; S4;a3) ค. สินเชื่อสินทรัพย์ มูรอบาฮะฮ์ (S2;a2; S10;a10) ง. สินเชื่อรถยนต์อัลอิญาเราะฮ์ ทัมมะ อัลบัยอ์ (AITAB)(S2;a4,a6,a7) จ. สินเชื่อส่วนบุคคลบัยอ์อัลอีนะฮ์ (S5;a26; S8;a4) ฉ. สินเชื่อส่วนบุคคลอัล เราะฮ์นู(S2;a10) ช. เงินเบิกเกินบัญชีบัยอ์อัลอีนะฮ์ (S2;a5)ซ. สินเชื่ออิสลามสำหรับการค้าระหว่างประเทศ (S2;a10) ญ. โครงการจัดหาเงินทุนอัลมูดอรอบะฮ์ (S4;a1,a4,a5,a6,a7,a8,a9) ด. เงินร่วมลงทุนอัลมูชารอกะฮ์ (S4;a1,a2; S7;a9) ต. สินเชื่อแฟคตอริ่ง (การรับซื้อบัญชีลูกหนี้การค้า) บัยอ์ อัลดายน์ (S2;a9) ถ. สินเชื่อเพื่อ การเกษตรบัยอ์ซะลัม (S2;a3,a12) ท. สินเชื่อเพื่อการผลิตอิสติสนา (S2;a12) ธ. เงินกู้ยืมอิสลาม (S3;a4; S5;a14)

ส่วนที่ 7 : การธนาคารอิสลาม– ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ก. การใช้สินเชื่ออัลบัยอ์บิทะมันอาญิล (BBA) ภายใต้ความผันผวนทางเศรษฐกิจ-ผู้ที่ได้และผู้ที่เสีย (S5;a10,a17,a20,a25,a29) ข. ประโชน์จากการ ประหยัดจากขนาดของธนาคารที่ให้บริการทางการเงินแบบครบวงจร (S5;a2,a23) ค.ดินาร์อิสลามกับภาวะ เงินเฟ้อ (S5;a14,a13; S10;a3) ง. เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและผลิตภาพ (S5;a6,a7,a13) จ.ประสิทธิภาพ (S5;a1,a2,a4,a7,a8,a21,a30; S10;a14,a17) ฉ. การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (S5;a5,a11,a1,a22,a28,a31) ช. แง่มุมด้านโครงสร้าง (S5;a5,a15,a18,a27,a28) ซ. การศึกษา (S5;a5; S6;a3) ญ. มุมมองกระแสโลก (S5;a3,a19) ด. การตลาด (S10,a5,a6,a7) ต. ประเด็นด้านกฎหมาย (S6;a1,a2,a3,a4)

ส่วนที่ 8 : ตลาดทุนอิสลาม I: ตราสารหนี้อิสลาม ก. หุ้นกู้เอกชนอิสลาม – หุ้นกู้อิสลามอัลบัยอ์บิทะมัน อาญิล (BAIDS) (S7;a1; S8;a1,a4,a5; S10;a1,a20) ข. การประยุกต์ใช้บัยอ์อัลอีนะฮ์ใน BAIDS (S8;a6,a8; S5;a26) ค. การประยุกต์ใช้บัยอ์อัลดายน์ใน BAIDS (S8;a2,a9; S5;a26) ง.Malaysian Global Sukuk(S10;a1,a3,a7,a10) จ.ตราสารหนี้อิสลามที่มีสินทรัพย์ผูกอยู่ (S10;a1,a2,a3) ฉ. การแปลงสินทรัพย์ เป็นหลักทรัพย์อิสลาม (S10;a1) ช.พันธบัตรมูคารอดะฮ์ (S8;a11; S6;a4,a6)

ส่วนที่ 9 : ตลาดทุนอิสลาม II:ตราสารทุนอิสลาม ก. การลงทุนในหุ้นสามัญ (S1;a11; S7;a1,a3,a4,a6,a10,a12,a13,a14; S5;a24) ข. การคัดกรองหลักทรัพย์ชะรีอะฮ์ (S7;a4,a12,a13) ค. สัญญาซื้อ ขายล่วงหน้าและออปชั่น (S7;a2,a5,a6,a11,a15,a16) ง. หน่วยลงทุนและการจัดการกองทุนอิสลาม (S4;a2; S7;a1,a9,a11,a4,a12,a16,a18)

ส่วนที่ 10 : ตะกาฟุล (S1;a3,a5; S9,a1,a2,a3,a4)

วิธีใช้หนังสือ

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็นสิบส่วนและผมยังได้ออกแบบหลักสูตรดังกล่าวข้างต้นแบ่งออกเป็นสิบตอนซึ่งจะใช้เวลาทั้งหมดประมาณ 42 ชั่วโมงสำหรับหนึ่งภาคการศึกษาหรือ 14 สัปดาห์สำหรับตารางเรียนที่แนะนำเป็นไปตามด้านล่าง

สัปดาห์ที่	ส่วนที่	หัวข้อ
1	ส่วนที่ 1, 2	เศรษฐศาสตร์อิสลาม: ลักษณะของการธนาคารอิสลาม
2	ส่วนที่ 3	ระบบการเงินอิสลาม
3	ส่วนที่ 4	หลักชะรีอะฮ์สำหรับตลาดการเงินอิสลาม
4	ส่วนที่ 4	หลักชะรีอะฮ์สำหรับตลาดการเงินอิสลาม
5	ส่วนที่ 5	การดำเนินงานของการธนาคารอิสลาม I: เงินฝาก
6	ส่วนที่ 6	การดำเนินงานของการธนาคารอิสลาม II: สินเชื่อ
7	ส่วนที่ 6	การดำเนินงานของการธนาคารอิสลาม II: สินเชื่อ
8	ส่วนที่ 6	การดำเนินงานของการธนาคารอิสลาม II: สินเชื่อ
9	ส่วนที่ 7	ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม
10	ส่วนที่7	ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม
11	ส่วนที่ 8	ตลาดทุนอิสลาม I: ตราสารหนี้อิสลาม
12	ส่วนที่ 8	ตลาดทุนอิสลาม I: ตราสารหนี้อิสลาม
13	ส่วนที่ 9	ตลาดทุนอิสลาม II:ตราสารทุนอิสลาม
14	ส่วนที่ 10	ตะกาฟุล

คำนำ

การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเป็นแก่นที่สำคัญของวิชาเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบัน วิชาเศรษฐศาสตร์ศึกษาในเรื่องของการเลือกและพฤติกรรมของผู้คนในการจัดสรรทรัพยากรเหล่านั้น การจัดสรรให้เกิดปริสิทธิภาพจำเป็นต้องมีองค์ความรู้อย่างดี หากการตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานของการคาดเดาหรือประมาณการอย่างหยาบการได้มาซึ่งประสิทธิภาพนั้นก็คงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากทรัพยากรไม่ได้มีอย่างล้นเหลือ มันจึงต้องถูกจัดสรรอย่างรอบคอบด้วยความระมัดระวัง

ถึงแม้เศรษฐศาสตร์จะเน้นถึงเรื่องประสิทธิภาพ แต่ความยุติธรรมก็เป็นประเด็นที่ไม่ควรถูกมองข้าม การมองข้ามจะทำให้ความหมายของชีวิตและการมีชีวิตอยู่ถูกลืมเลือนถึงแม้เศรษฐศาสตร์จะประสบความสำเร็จในการตอบสนองซึ่งสัญชาตญาณสัตว์ในตัวของมนุษย์แต่อาจมองข้ามสิ่งที่สำคัญยิ่งกว่าของการมีอยู่ซึ่งชีวิต

มนุษย์จะประสบผลสำเร็จในการได้มาซึ่งประสิทธิภาพและความยุติธรรมในการจัดสรรทรัพยากรหรือไม่ขึ้นอยู่กับระบบค่านิยมของการตัดสินใจในเรื่องต่างๆของมนุษย์นั่นเอง ค่านิยมในเรื่องต่างๆจะเป็นตัวกำหนดว่าอะไรถูกหรือผิด ดีหรือเลว คำถามจึงอยู่ที่ว่าค่านิยมอะไรบ้างที่มนุษย์ควรนำมาพิจารณาเพื่อช่วยให้เขาตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

การเคลื่อนย้ายและจัดสรรทุนโดยมากจะขึ้นอยู่กับระบบของความเชื่อหรือข้อเท็จจริงที่แต่ละคนถืออยู่ ในระบบทุนนิยมข้อเท็จจริงนั้นขึ้นอยู่กับเหตุและผลและประสบการณ์ และตลาดสินค้าและบริการก็เป็นที่มาของข้อเท็จจริงนั่นเอง ในตลาด อุปสงค์และอุปทานต่อทุนจะเป็นตัวกำหนดอัตราผลตอบแทนของทุน ดังนั้นในระบบทุนนิยมการได้มาซึ่งรายได้และกำไรจากผลิตภัณฑ์ที่ให้ผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ยจึงดูมีเหตุผล เนื่องจากสิ่งใดถูกหรือผิดวัดจากอรรถประโยชน์ของคนเรา ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายได้ในเชิงของเหตุผลและประสบการณ์

แนวทางของอิสลามในเรื่องการเคลื่อนย้ายและจัดสรรทุนจะต้องคำนึงถึงค่านิยมที่ถูกกำหนดโดยพระเจ้า อัลกุรอานและซุนนะห์ของท่านนบีเป็นสองแหล่งหลักของค่านิยมเหล่านี้ อิสลามไม่ได้ปฏิเสธบทบาทของเหตุผลและประสบการณ์ในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ หากแต่อิสลามช่วยให้มนุษย์นำสองหลักการนี้มาใช้เพื่อนำมาซึ่งวิธีการปัญหาต่างๆอย่างดีที่สุดนั่นเอง

หนังสือเล่มนี้มีจุดประสงค์ที่จะแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างค่านิยมที่ถูกกำหนดโดยพระเจ้ากับเหตุผลและประสบการณ์เพื่อการจัดสรรทรัพยากรโดยเฉพาะทุนมันยังครอบคลุมถึงประเด็นต่างๆไม่ว่าจะเป็นทางด้านหลักปรัชญา คุณธรรม ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การธนาคาร และตลาดทุน หนังสือเล่มนี้มีความโดดเด่นเนื่องจากบทความต่างๆเขียนขึ้นมาบนพื้นฐานของผู้ที่ทำงานและสถาบันในวงการเงินการธนาคารอิสลาม ครอบคลุมปัญหาและประเด็นต่างๆที่เกิดขึ้นจริงในภาคปฏิบัติโดยเฉพาะในกรณีของประเทศมาเลเซียหนังสือเล่มนี้จะแสดงให้เห็นถึงอิสลามในอีกแง่มุมหนึ่งโดยเฉพาะในเชิงธุรกิจ โดยจะอธิบายให้ผู้อ่านที่ถึงแม้จะไม่มีความรู้พื้นฐานสามารถเข้าใจได้โดยง่าย

แนวทางการเขียนหนังสือเล่มนี้เน้นเชิงปฏิบัติและคิดวิเคราะห์โดยหวังว่าจะก่อให้เกิดการอภิปรายและถกประเด็นต่างๆที่ยังเป็นที่น่าสงสัย ในฐานะที่เป็นนักเศรษฐศาสตร์ผมมีหน้าที่ต้องศึกษาสิ่งที่เกิดขึ้น นี่เป็นวิธีดำเนินการเชิงวิทยาศาสตร์ ผมได้อธิบายผลิตภัณฑ์และนโยบายทางการเงินเกือบทั้งหมดที่มีอยู่ในมาเลเซียและประเทศมุสลิมอื่นๆ ผู้สังเกตการณ์ที่สงสัยว่าตลาดการเงินอิสลามในมาเลเซียดำเนินการอย่างไรจะพบว่าหนังสือเล่มนี้สามารถให้คำตอบท่านได้

แนวทางการเขียนหนังสือเล่มนี้เป็นไปตามธรรมเนียมประเพณีของอิสลามที่ว่าเมื่อเราค้นคว้าหาความรู้ เราควรค้นคว้าให้ถึงที่สุด ให้ทุกอย่างที่สงสัยกระจ่างแจ้ง ผมรู้สึกไม่สบายใจที่เห็นการปฏิบัติในปัจจุบันที่ได้กำไรมาจากหลักการเรื่องมูลค่าของเงินตามเวลาโดยไม่มีการให้อีกฝ่ายสิ่งซึ่งมีมูลค่าเท่ากัน (อิหวัด) มีอีกหลายๆท่านที่มีคิดเห็นเช่นเดียวกับผม

หนังสือเล่มนี้เขียนสำหรับผู้อ่านโดยทั่วไป ผู้อ่านซึ่งมีความเชี่ยวชาญทางด้านการเงินการธนาคารอิสลามอาจพบว่าหนังสือเล่มนี้อยู่ในระดับเบื้องต้น แต่หลายๆท่านจะพบว่าหนังสือเล่มนี้เป็นประโยชน์ ยกตัวกลุ่มแรกคือนักศึกษาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย มีหลายหัวข้อในหนังสือที่พวกเขาสามารถนำไปใช้ประกอบการเขียนรายงานเกี่ยวกับการเงินการธนาคารอิสลาม แนวทางการเขียนของผมจะทำให้การศึกษาของพวกเขาท้าทายและน่าสนใจยิ่งขึ้น

กลุ่มที่สองคือผู้ที่ทำงานทางด้านกฎหมายที่ต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายชะรีอะฮ์และกฎหมายทางด้านการค้าของอิสลาม (ฟิกฮ์ มูอามาลัท) ของตราสารทางการเงินอิสลาม หนังสือเล่มนี้จะช่วยให้พวกเขาเห็นมุมมองในภาพกว้างของตลาดการเงินอิสลามของมาเลเซียและหลักการต่างๆที่ตราสารทางการเงินอิสลามเหล่านี้ตั้งอยู่บนหลักชะรีอะฮ์

นักวางแผนทางการเงิน ซึ่งคือกลุ่มที่สาม จะพบว่าหนังสือเล่มนี้ค่อนข้างเป็นประโยชน์ เพื่อให้คำปรึกษาแก่ลูกค้ามุสลิม พวกเขาควรจะมีความรู้ในด้านหลักคำสอนพื้นฐานของอิสลาม เศรษฐศาสตร์อิสลาม และการทำธุรกรรมทางการเงิน ข้อมูลเกี่ยวกับตราสารทางการเงินอิสลามเช่น บัญชีเงินฝาก หุ้น พันธบัตร กองทุนรวม ตะกาฟุล และ มรดก (ฟะราอิด) ในแบบอิสลาม จะเป็นประโยชน์กับคนกลุ่มนี้

กลุ่มที่สี่ก็คือผู้ที่ทำงานในแวดวงการเงินนั่นเอง บางคนอาจจะไม่ค่อยเห็นด้วยกับมุมมองของผม แต่อีกหลายคนก็ให้การสนับสนุน หนังสือเล่มนี้สามารถช่วยให้การวิจัยและพัฒนาเพิ่มขึ้นในธนาคารที่พวกเขาทำงานอยู่

กลุ่มสุดท้ายประกอบไปด้วย นักธุรกิจ นักวิชาการ และผู้กำหนดนโยบาย อาจารย์และนักวิชาการที่กำลังมองหาแหล่งอ้างอิงเรื่องตลาดการเงินอิสลามที่ครอบคลุมเนื้อหาที่กว้างจะพบว่าหนังสือเล่มนี้สามารถช่วยเสริมความรู้ในหลายๆหัวข้อได้เป็นอย่างดี หนังสือเล่มนี้ยังเป็นประโยชน์สำหรับนักการเมืองที่มีความตั้งใจจะเสียสละเพื่อช่วยให้ประชาชนชาวมาเลเซียมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในการที่จะทำเช่นนี้ได้พวกเขาจะต้องมีความพร้อมในด้านองค์ความรู้ ความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์และการเงินอิสลามก็เป็นความรู้อีกแขนงที่สำคัญเช่นเดียวกัน

บทความส่วนใหญ่ในหนังสือเล่มนี้นำมาจากบทความเชิงวิจัยที่ผมเขียนให้กับ TheSUN Daily, Zoomfinance Portal, Investors Digest และนิตยสารธุรกิจของตลาดหลักทรัพย์แห่งกัวลาลัมเปอร์ (KLSE) บทความเหล่านี้ให้มุมมองเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับการปฏิบัติในปัจจุบันของวงการเงินการธนาคารอิสลามในมาเลเซีย ทั้งช่วงที่เศรษฐกิจดีและแย่ในระหว่างปี ค.ศ. 1995 ถึง 2004 หนังสือเล่มนี้ยังให้ความรู้ในเชิงประวัติศาสตร์ของการเงินการธนาคารอิสลามในมาเลเซีย ถึงแม้ข้อมูลบางตัวในบทความเหล่านี้จะเก่าไปหน่อย แต่ไม่ถือว่าล้าสมัยเนื่องจากหลักการในประเด็นและปัญหาต่างๆที่กล่าวถึงยังใช้ได้กับสถานการณ์ในปัจจุบัน

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็นสิบส่วน ส่วนที่หนึ่งพูดถึงหลักการพื้นฐานของการธนาคารอิสลามต่อด้วยการวิพากษ์วิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามในส่วนที่สอง สาม และสี่ การศึกษาตลาดการเงินอิสลามจะไม่สมบูรณ์หากขาดการพิจารณาถึงผลกระทบเชิงเศรษฐศาสตร์มหภาคซึ่งจะถูกกล่าวถึงในส่วนที่ห้า จากนั้นจะต่อด้วยส่วนที่หกซึ่งเป็นการอธิบายให้เห็นภาพกว้างของหลักเกณฑ์ทางกฎหมายของระบบการเงินการธนาคารอิสลาม การวิเคราะห์ตลาดทุนอิสลามอย่างกว้างและครอบคลุมอยู่ในส่วนที่เจ็ด ส่วนที่แปดจะเน้นประเด็นต่างๆที่สำคัญของตลาดพันธบัตรอิสลาม เพื่อให้หนังสือเล่มนี้ครบถ้วนสมบูรณ์ การ

ประกันภัยอิสลามหรือตะกาฟุลจึงถูกรวมไว้ในส่วนที่เก้า ส่วนประเด็นพิเศษที่เป็นการเฉพาะจะรวมไว้ในส่วนที่สิบ

รัฐบาลมาเลเซียควรจะได้รับการขอบคุณจากการที่สนับสนุนระบบการเงินการธนาคารอิสลาม มีการประกาศใช้กฎหมายการธนาคารอิสลามและตะกาฟุลเพื่อทำให้เกิดตลาดที่มีการแข่งขันในระบบการเงินแบบสองระบบแผนแม่บทตลาดทุน (CMP) มีข้อเสนอสิบสามข้อเพื่อเป้าหมายที่จะทำให้มาเลเซียเป็นศูนย์กลางการเงินอิสลามหนึ่งในนั้นคือการเพิ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านตลาดทุนอิสลามโดยการฝึกอบรมและการศึกษา

เช่นเดียวกัน มหาวิทยาลัยนานาชาติอิสลามมาเลเซีย (IIUM) ได้ให้ความสนใจไปที่การศึกษาศาสตร์ต่างๆคู่กับหลักคำสอนของอิสลาม มหาวิทยาลัยยังเน้นการวิจัยและสอนเศรษฐศาสตร์อิสลามในฐานะแหล่งความรู้ของศาสตร์ทางด้านธุรกิจ การธนาคาร และการเงิน เพื่อเป็นผู้นำของโลกทางด้านสาขาเศรษฐศาสตร์และการเงินอิสลาม

สิ่งสำคัญอยู่ที่ว่าผู้ปฏิบัติจะนำหลักการการทำธุรกรรมการค้าแบบอิสลามไปใช้อย่างแท้จริงหรือเลือกเพียงทางลัดโดยการออกผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นอิสลามแต่ชื่อการก้าวเดินไปข้างหน้าจะต้องรู้และให้ความสำคัญกับความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการทางชะรีอะฮ์ในแต่ละภูมิภาคทั่วโลกนโยบายที่ไม่คำนึงถึงประเด็นนี้จะไม่เป็นประโยชน์ต่อความพยายามของมาเลเซียที่จะเป็นผู้นำทางด้านศูนย์การเงินอิสลามของโลกรัฐบาลจะต้องสนับสนุนให้เกินความร่วมมือทางด้านการเงินการธนาคารอิสลามกับประเทศมุสลิมอื่นๆ หนังสือเล่มนี้มีความตั้งใจที่จะชี้ให้เห็นถึงประเด็นและปัญหาเพื่อให้ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและธุรกิจระหว่างประเทศมุสลิมแข็งแกร่งยิ่งขึ้นเพื่อนำไปสู่การเกิดขึ้นของตลาดร่วมอิสลามตลาดอิสลามจะต้องเกิดขึ้นก่อนเพื่อทำให้การวางนโยบายและกลไกตลาดสามารถกระตุ้นความต้องการของชาวมุสลิมเพื่อการพึงพาตนเองและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

ไซฟุล อัสฮาร์ รอสลี่

มหาวิทยาลัยนานาชาติอิสลามมาเลเซีย

สารบัญ

คำนำ..... i

ส่วนที่หนึ่ง: หลักการของระบบธนาคารอิสลาม.....1

หนึ่ง: เศรษฐศาสตร์อิสลาม..... 1

สอง: โลกทัศน์ของอิสลาม 9

สาม: ระบบการเงินอิสลาม 14

สี่: ตลาดการเงินอิสลาม: หลักชะรีและทะบี 19

ห้า: อิหวัดและกำไรที่ถูกต้องตามหลักการของอิสลาม 23

หก: ริบาและดอกเบี้ย 27

เจ็ด: ริบา อัลบัยอ์ และความเสี่ยง (กอร์ม)..... 29

แปด: อิสลามกับมูลค่าของเงินตามเวลา 33

เก้า: เงินและกฎแห่งการเสื่อมค่า..... 36

สิบ: ทำไมอิสลามจึงประณามริบา..... 38

สิบเอ็ด: การค้าและหุ้นส่วน..... 44

สิบสอง: ริบา การค้า และซอดาเกาะฮ์ 49

สิบสาม: สินเชื่อแบ่งสรรความเสี่ยง..... 51

สิบสี่: อัลฆอรอร์และการขายที่เสี่ยง..... 54

สิบห้า: การทำความเข้าใจความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในอิสลาม: ฆอรอร์กับกอร์ม..... 57

สิบหก: ระยะเวลาในการลงทุนของอิสลาม..... 61

สิบเจ็ด: พฤติกรรมการลงทุนที่มีเหตุผล 65

ส่วนที่สอง : ผลิตภัณฑ์การธนาคารอิสลาม 69

หนึ่ง: สินเชื่ออัลบัยอ์บิทะมันอาญิล 69

สอง: อัลบัยอ์บิทะมัน อาญิล และความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของ (ดะมัน มิลกิยะห์)..... 74

สาม: การฟื้นฟูภาคเกษตรกรรม –สินเชื่อบัยอ์ซะลัม..... 77

สี่: การเช่าซื้อแบบอิสลาม 82
ห้า: การเบิกเงินเกินบัญชี บัยอ์อัลอีนะฮ์ 85
หก: สินเชื่อรถ อัลอิญาเราะฮ์ ทัมมะ อัลบัยอ์ (AITAB) 87
เจ็ด: อัลอิญาเราะฮ์และการเช่าแบบกู้ยืม 91
แปด: วิธีการที่สินเชื่อ BBAใช้ในการจัดการความผันผวนของดอกเบี้ย 95
เก้า: การซื้อขายลูกหนี้ทางการค้าแบบอิสลาม 98
สิบ: อัลเราะฮ์นู การจำนำแบบอิสลาม 100
สิบเอ็ด:BBA เชิงรุกและเชิงรับ 104
สิบสอง: สินเชื่อซะลัมและอิสติสนา 106
สิบสาม: สินเชื่อเพื่อบ้าน มูชารอกะฮ์ มูตะนากีซะฮ์ 110
ส่วนที่สาม : เงินฝากอิสลามแหล่งของเงินทุน 115
หนึ่ง: เงินฝากมูดอรอบะฮ์ที่น่าดึงดูด 115
สอง: ฮิบะฮ์กับบัญชีเงินฝากเผื่อเรียก 118
สาม: ผลตอบแทนที่รวดเร็วเป็นไปไม่ได้ในกรณีผู้ฝากเงินกับบัญชีมูดอรอบะฮ์ 121
สี่: อัลก็อดดุล ฮาซัน กับ เงินฝากเผื่อเรียก 124
ห้า: ปัญหาในการดึงดูดเงินฝาก SPTF 127
หก: บัตรเงินฝากอิสลามแลกเปลี่ยนมือได้ (NIDC) 132
ส่วนที่สี่: หุ้นส่วนแบบอิสลาม 135
หนึ่ง: สินเชื่อร่วมถือหุ้นสำหรับธุรกิจอิสลาม 135
สอง: ธุรกิจเงินร่วมลงทุนแบบอิสลาม 137
สาม: ธนาคารอิสลามสามารถใช้มูชารอกะฮ์ในทางปฏิบัติหรือไม่ 139
สี่: สินเชื่อ มูดอรอบะฮ์ กับ ทุนมนุษย์ 143
ห้า: มูดอรอบะฮ์กับความไม่เท่าเทียมของข้อมูล (Asymmetric Information) 146
หก: กองทุนเพื่อการลงทุนมูดอรอบะฮ์ 148
เจ็ด: การประกันฝ่ายที่สามสำหรับธุรกิจการร่วมหุ้นส่วนมูดอรอบะฮ์ 150
แปด: ระบบติดตามและตรวจสอบในการลงทุนมูดอรอบะฮ์ 154

เก้า: ความเสี่ยงด้านมนุษย์ในการทำธุรกิจมูดอรอบะฮ์ 156

ส่วนที่ห้า: ประเด็นเศรษฐศาสตร์มหภาค 159

หนึ่ง: เงินฝากธนาคารอิสลามที่ไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ 159

สอง: ธนาคารอิสลามที่ให้บริการครบวงจร (Universal Banking) 161

สาม: ธนาคารอิสลามและธนาคารต่างชาติในมาเลเซีย 165

สี่: การแห่ถอนเงินและการธนาคารอิสลาม 168

ห้า: การธนาคารอิสลามกับระบบการศึกษา 170

หก: จรรยาวิบัติกับการเลือกในสิ่งที่ไม่เหมาะสม ในช่วงที่เศรษฐกิจกำลังถดถอย 174

เจ็ด: เศรษฐกิจที่พึ่งพาการ Leverage 176

แปด: การบริหารจัดการช่องว่าง 180

เก้า: อัลบัยอ์บิทะมันอาญิลกับวัฏจักรธุรกิจ 183

สิบ: การธนาคารอิสลามและความผันผวนของอัตราดอกเบี้ย 185

สิบเอ็ด: การธนาคารอิสลามกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ 188

สิบสอง: การธนาคารอิสลามกับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ 192

สิบสาม: การธนาคารอิสลามกับ SSR 194

สิบสี่: เงินกู้อิสลามกับความเสี่ยงเงินเฟ้อ: การใช้ดินาร์อิสลาม 196

สิบห้า: การควบรวมกิจการระหว่างธนาคารสามารถเป็นประโยชน์กับประชาชนทั่วไปได้หรือไม่ 200

สิบหก: ภาระหน้าที่ทางสังคมของธนาคารอิสลาม 202

สิบเจ็ด: การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของอัตราดอกเบี้ย: ผลกระทบต่อการธนาคารอิสลาม 204

สิบแปด: การขยายสาขาในต่างประเทศของธนาคารอิสลามมาเลเซีย 207

สิบเก้า: ตลาดการเงินอิสลามระหว่างประเทศลาบวน (Labuan) 209

ยี่สิบ: ควรใช้หรือไม่ใช้อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล 212

ยี่สิบเอ็ด: การให้ยืมของธนาคารและการผิดชำระหนี้ 215

ยี่สิบสอง: อิสลามกับสหกรณ์ 217

ยี่สิบสาม: อย่ามองข้ามการธนาคารอิสลาม 219

ยี่สิบสี่: สินเชื่อเพื่อซื้อหลักทรัพย์ 222

ยี่สิบห้า: อัตราดอกเบี้ยที่ลดลง: ผลกระทบต่อการดำเนินการของการธนาคารอิสลาม....224
ยี่สิบหก: ผลิตภัณฑ์ลูกผสมสำหรับการเงินอิสลาม....228
ยี่สิบเจ็ด: แผนกธนาคารอิสลาม (IBD) vs. Bank Islam Malaysia Bhd....231
ยี่สิบแปด: การพยากรณ์การล้มละลาย....233
ยี่สิบเก้า: ผลกระทบของเงินเฟ้อต่อตราสารประเภทการขายด้วยสินเชื่อ....235
สามสิบ: ข้อกำหนดด้านทุนสำหรับการธนาคารอิสลาม....239
สามสิบเอ็ด: การธนาคารเพื่อประสิทธิภาพ....242
ส่วนที่หก: แง่มุมด้านกฎหมายของการธนาคารอิสลาม....245
หนึ่ง: ความแตกต่างของความคิดเห็นด้านกฎหมายเกี่ยวกับการธนาคารอิสลาม....245
สอง: บทบาทของฟัตวาในระบบการเงินอิสลาม....247
สาม: ความจำเป็นในการมีนักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับการฝึกฝนด้านชะรีอะฮ์....250
สี่: ข้อพิพาททางกฎหมายของธุรกิจการธนาคารอิสลาม....252
ส่วนที่เจ็ด: ตราสารทุนอิสลาม....257
หนึ่ง: ตลาดทุนอิสลาม....257
สอง: ดัชนีตลาดหลักทรัพย์อิสลาม....259
สาม: จริยธรรมกับตลาดหลักทรัพย์....262
สี่: กระบวนการทำให้สะอาด....265
ห้า: Call Warrant....268
หก: อิสลามอนุญาต short-selling หรือไม่....271
เจ็ด: ธุรกิจเงินร่วมลงทุนอิสลาม....273
แปด: การโทษ จอร์จ โซรอส....275
เก้า: ธุรกิจเงินร่วมลงทุนมูชารอกะฮ์....278
สิบ: การลงทุนในหุ้นชะรีอะฮ์ – ปัจจัยทางด้านศีลธรรม....282
สิบเอ็ด: กองทุนรวมอิสลามสามารถซื้อขายหุ้นล่วงหน้าได้หรือไม่....286
สิบสอง: ดัชนีชะรีอะฮ์และการคัดกรองหุ้น....289
สิบสาม: การคัดกรองหุ้นชะรีอะฮ์....293

สิบสี่: การซื้อขายหุ้นอิสลามกับบริษัทดอทคอม....299
สิบห้า: อิสลามกับตราสารอนุพันธ์ทางการเงิน....301
สิบหก: คาบด์กับสัญญาซื้อขายล่วงหน้า....303
ส่วนที่แปด: พันธบัตรอิสลาม....306
หนึ่ง: พันธบัตรอิสลาม ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ....306
สอง: บัยอ์อัลดายน์กับการซื้อขายพันธบัตรอิสลามในตลาดรอง....308
สาม: สินเชื่อร่วมอัลอิญาเราะฮ์ มุนทาเฮีย บิททัมลีก....312
สี่: การออกแบบพันธบัตรอิสลาม: บทบาทของบัยอ์อัลอีนะฮ์....314
ห้า: พันธบัตรอิสลาม: ผลตอบแทนคงที่และการประกันเงินลงทุน....317
หก: มุมมองเกี่ยวกับบัยอ์อัลอีนะฮ์....323
เจ็ด: พันธบัตรอิสลามของมาเลเซียสามารถขายได้ในต่างประเทศหรือไม่....326
แปด: ทำไมสำนักฟิกฮ์ชาฟีอีจึงให้น้ำหนักความสำคัญกับนิญะฮ์ (เจตนาที่แท้จริง) น้อยกว่า....332
เก้า: การซื้อขาย IPDS ในตลาดรอง....335
สิบ: พันธบัตรซูกุกโลกมาเลเซีย....337
สิบเอ็ด: พันธบัตรมาคูราดะฮ์....341
ส่วนที่เก้า: การประกันภัยอิสลาม....343
หนึ่ง: อิสลามกับการบริหารจัดการความเสี่ยง....343
สอง: หลักการประกันอิสลาม....345
สาม: อิสลามกับการประกันชีวิต....348
สี่: การประกันแบบทั่วไปกับการประกันภัยแบบอิสลาม: การเปรียบเทียบ....352
ส่วนที่สิบ: ประเด็นพิเศษ....361
หนึ่ง: การแปลงหนี้เป็นหลักทรัพย์อิสลาม....361
สอง: กฎหมายมรดกอิสลาม (ฟาราอิด)....367
สาม: ดินาร์อิสลาม....369
สี่: กำไรจาก BBA ประกอบไปด้วยอิหวัดหรือไม่....374

ห้า: ประเด็นทางด้านการตลาดของสินเชื่ออิสลามสำหรับผู้บริโภค....377
หก: การตั้งราคาผลิตภัณฑ์....380
เจ็ด: การทำการตลาดผลิตภัณฑ์การธนาคารอิสลาม....382
แปด: สินเชื่อเต็มจำนวนด้วย BBA....385
เก้า: การจัดการกองทุนอิสลาม....387
สิบ: สินเชื่อการค้าอิสลามสำหรับ SMIs....391
สิบเอ็ด: คิยาร์ อัลอิบ: ทางเลือกในการยกเลิกสัญญา....394
สิบสอง: กองทุนรวมอิสลาม....396
สิบสาม: มีข้อจำกัดสำหรับกำไรในอิสลามหรือไม่....402
สิบสี่: การธนาคารอิสลามกับความเสี่ยงด้านเครดิต....404
สิบห้า: การค้าสกุลเงินในอิสลาม....408
สิบหก: การกำกับดูแลกิจการอิสลาม....411
สิบเจ็ด: ธนาคารอิสลามปฏิบัติต่อเงินกู้ที่ไม่ก่อให้เกิดร้ายได้อย่างไร....414
สิบแปด: การวางแผนทางการเงินในอิสลาม....418
สิบเก้า: เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยเรื่องของซูฮุด....422
ยี่สิบ: สินเชื่ออิสลามสำหรับโครงการ....425
ยี่สิบเอ็ด: การควบคุมให้อัตราดอกเบี้ยต่ำ – ผลกระทบต่อสินเชื่อที่อยู่อาศัย อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล....429
ยี่สิบสอง: ตลาดเงินสำหรับธนาคารอิสลาม....432
ยี่สิบสาม: หลักทรัพย์อิสลามที่มีสินทรัพย์ผูกอยู่ (Islamic Asset-Backed Securities (IABS))....438

บรรณานุกรม 442

ส่วนที่หนึ่ง

หลักการของระบบธนาคารอิสลาม

หนึ่ง: เศรษฐศาสตร์อิสลาม

วิชาเศรษฐศาสตร์อิสลามยังค่อนข้างเป็นเรื่องใหม่สำหรับมหาวิทยาลัยในมาเลเซียและยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักเท่าไหร่ในภาคธุรกิจและเอกชน ผู้คนอาจจะเคยได้ยินเกี่ยวกับการเงินการธนาคารอิสลามแต่การอภิปรายในหัวข้อเศรษฐศาสตร์อิสลามยังถือว่าน้อยและมีหลายคนที่คิดว่าสองหัวข้อนี้เป็นเรื่องเดียวกัน

สองหัวข้อนี้มีความคล้ายคลึงกันบ้างเนื่องจากความรู้ทางด้านการเงินและธุรกิจเป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้วิชาเศรษฐศาสตร์เช่นเดียวกับความรู้ทางด้านการเงินการธนาคารอิสลามที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้วิชาเศรษฐศาสตร์อิสลาม แต่ในแง่สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์อิสลามนั้นยังถือว่าใหม่มาก เศรษฐศาสตร์อิสลามเน้นในเรื่องของกฎหมายการค้าอิสลาม (ฟิกฮ์ มูอามาลัท)โดยเน้นไปที่ข้อห้ามในการรับจ่ายริบา (ดอกเบี้ย) และการนำระบบซะกาตไปใช้ ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่เศรษฐศาสตร์อิสลามถูกมองว่าคือระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมลบด้วยดอกเบี้ยบวกระบบซะกาต

ความสนใจส่วนมากที่มีต่อระบบเศรษฐกิจอิสลามได้มุงไปในด้านการเงิน เป็นเรื่องธรรมดาหากเห็นการอภิปรายในเรื่องเศรษฐศาสตร์อิสลามเกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆทางการเงิน การเงินการธนาคารอิสลามดูจะมีคนให้ความสนใจมากกว่าหัวข้ออื่นๆเช่น วิธีการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ ปัญหาของผู้บริโภคและบริษัท โครงสร้างตลาด ตลาดปัจจัยการผลิต การคลังภาครัฐ ความยากจน และพัฒนาการเศรษฐกิจ

แต่เศรษฐศาสตร์อิสลามนั้นไม่ได้หมายถึงสถาบันทางการเงินอย่างเดียว เศรษฐศาสตร์อิสลามศึกษาถึงพฤติกรรมมนุษย์ในการค้าขายทำธุรกิจการลงทุน สิ่งที่เขาชอบและไม่ชอบ และสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของเขาอย่างไรบ้าง

ปัญหาก็คือคำจำกัดความของเศรษฐศาสตร์อิสลามนั้นคืออะไร หรือเราจะทำการศึกษาทำความเข้าใจเศรษฐศาสตร์อิสลามในแง่ที่เป็นสาขาวิชาให้ดีที่สุดได้อย่างไร หนึ่งในวิธีก็คือการศึกษาความคิดในเรื่องความขาดแคลนไม่เพียงพอซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์นั่นเอง

อิสลามไม่ได้ปฏิเสธแนวคิดในเรื่องความขาดแคลนเนื่องจากความขาดแคลนเป็นข้อเท็จจริงของชีวิต ความขาดแคลนจะเกิดขึ้นเมื่อทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการผลิตสิ่งของต่างๆไม่เพียงต่อความต้องการ

ของทุกคน ความขาดแคลนสำหรับนักเศรษฐศาสตร์เปรียบได้กับความโน้มถ่วงสำหรับนักฟิสิกส์ มันเป็นหลักการพื้นฐานของการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์กล่าวว่าความขาดแคลนจะเกิดขึ้นเมื่อทรัพยากรที่มีอยู่ไม่เพียงพอสำหรับการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ นั่นหมายความว่านักเศรษฐศาสตร์ได้ตั้งสมมุติฐานทั่วไปเกี่ยวกับจักรวาลและมนุษย์อยู่สองประการ คือ

a) สมมุติฐานเกี่ยวกับจักรวาล – ทรัพยากรมีอยู่จำกัด
b) สมมุติฐานเกี่ยวกับมนุษย์ – ความต้องการของมนุษย์มีอยู่ไม่จำกัด

อิสลามไม่ได้มองสมมุติฐานเหล่านี้ว่าผิดหรือเลวร้าย จริงๆแล้วอิสลามนั้นให้การยอมรับความขาดแคลนว่าเป็นหนทางทางธรรมชาติที่เกิดจากความขัดแย้งสองประการที่มนุษย์มีมาโดยกำเนิด คือ ความต้องการและความสามารถ สมมุติฐานว่าด้วยความขาดแคลนของทรัพยากรแสดงให้เห็นว่าความสามารถของมนุษย์ในการนำทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ถูกจำกัดโดยความรู้ความสามารถของเขา ดังนั้นความขาดแคลนในทางเศรษฐศาสตร์จึงหมายถึงความขาดแคลนสัมพัทธ์ไม่ใช่ความขาดแคลนสัมบูรณ์เศรษฐศาสตร์อิสลามก็เช่นเดียวกัน ในอิสลามไม่มีความขาดแคลนสัมบูรณ์เนื่องจากอัลกุรอานกล่าวไว้ว่า

“อัลเลาะห์เป็นผู้สร้างสรวงสวรรค์และโลกและเป็นผู้ประทานให้ฝนตกลงมาจากฟากฟ้าและด้วยฝนนี้ที่ทำให้ผลไม้ออกผลเพื่อให้เจ้ารับประทาน พระองค์เป็นผู้ให้ความสามารถเจ้าในการบังคับเรือเพื่อที่มันจะได้ล่องไปในทะเลตามความประสงค์ของพระองค์ และยังประทานแม่น้ำ และดวงจันทร์กับดวงอาทิตย์ที่ทั้งคู่ต่างดำเนินไปตามทางของมัน และพระองค์ได้ประทานกลางวันกับกลางคืนแก่เจ้า พระองค์ได้ประทานให้กับเจ้ามากมายจนไม่สามารถนับได้”

อิสลามยังยอมรับว่ามนุษย์มีความต้องการที่ไม่จำกัดตามที่อัลกุรอานและอัลฮะดิษได้กล่าวไว้ว่า

“แน่นอนที่มนุษย์ถูกสร้างมาพร้อมด้วยความโลภและความไม่อดทน”(70:19)

“ผู้ชายถูกสร้างมาพร้อมด้วยความรักในความปรารถนา ผู้หญิงและลูกๆ และกักตุนสมบัติแห่งทองกับเงินและม้า วัว กับพืชผลชั้นดี” (3:13)

“และเจ้ารักความมั่งคั่งอย่างมากมาย” (89:20)

“เขาคิดว่าจะอยู่ได้ด้วยความมั่งคั่งของเขา” (104:3)

“หากมนุษย์ถูกประทานหุบเขาทองคำ แน่นอนว่าเขาจะต้องการหุบเขาที่สองและสาม” (ฮะดิษซาฮิฮ์)

ความขาดแคลนในอิสลามเป็นปรากฏการณ์ทาบิฮ์ ดังนั้นเมื่อมีความขาดแคลน ธรรมชาติได้ให้อำนาจมนุษย์ในการเลือก (อิคติยาร์) เนื่องด้วยไม่มีอะไรที่ได้มาโดยให้เปล่าอีกต่อไป เรามาดูกันว่าในทางเศรษฐศาสตร์ปัญหาในการเลือกนั้นมีอะไรบ้าง และมันมีผลกระทบต่อชีวิตของเราอย่างไร

นักเศรษฐศาสตร์มักกล่าวว่าเนื่องด้วยความขาดแคลน การจะได้อะไรมาก็ตามย่อมมีค่าใช้จ่าย ดังนั้นเศรษฐศาสตร์จึงเป็นศาสตร์หรือความสามารถในการตัดสินใจเลือกโดยมีคำถามดังต่อไปนี้

- คนต้องการสินค้าและบริการอะไรบ้าง และในปริมาณเท่าไหร่ นี่คือปัญหาของผู้บริโภค
- อะไรคือวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการผลิตสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคต้องการ นี่คือปัญหาของผู้ผลิต
- จะตอบแทนปัจจัยการผลิตเช่น แรงงาน ที่ดิน และทุน ที่มีส่วนในกระบวนการผลิตสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคต้องการได้อย่างไร
- จะลดการว่างงานและเงินเฟ้อได้อย่างไร นี่คือปัญหาของรัฐบาล
- จะส่งเสริมให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยอุปทานแรงงานและทุนที่มีอยู่ได้อย่างไร นี่คือปัญหาของตลาดและรัฐบาล

การหาคำตอบให้กับปัญหาเหล่านี้ย่อมต้องใช้ความรู้ การตัดสินใจเลือกอย่างถูกต้องด้วยความรู้ที่มีอยู่คือคำจำกัดความของการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์เน้นการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ ความรู้ที่มนุษย์ใช้ในการตัดสินใจจะช่วยให้สามารถค้นหาวิธีการในการแก้ปัญหาการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ความรู้ที่ได้มาจะต้องก่อให้เกิดความแน่นอนและมั่นใจเพราะความรู้ใดก็ตามที่ยังก่อให้เกิดความไม่แน่นอนและสงสัยจะไม่เป็นประโยชน์สำหรับมนุษย์ในการตัดสินใจอย่างถูกต้อง

ปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการตัดสินใจในการเลือก (อิกติยาร์)

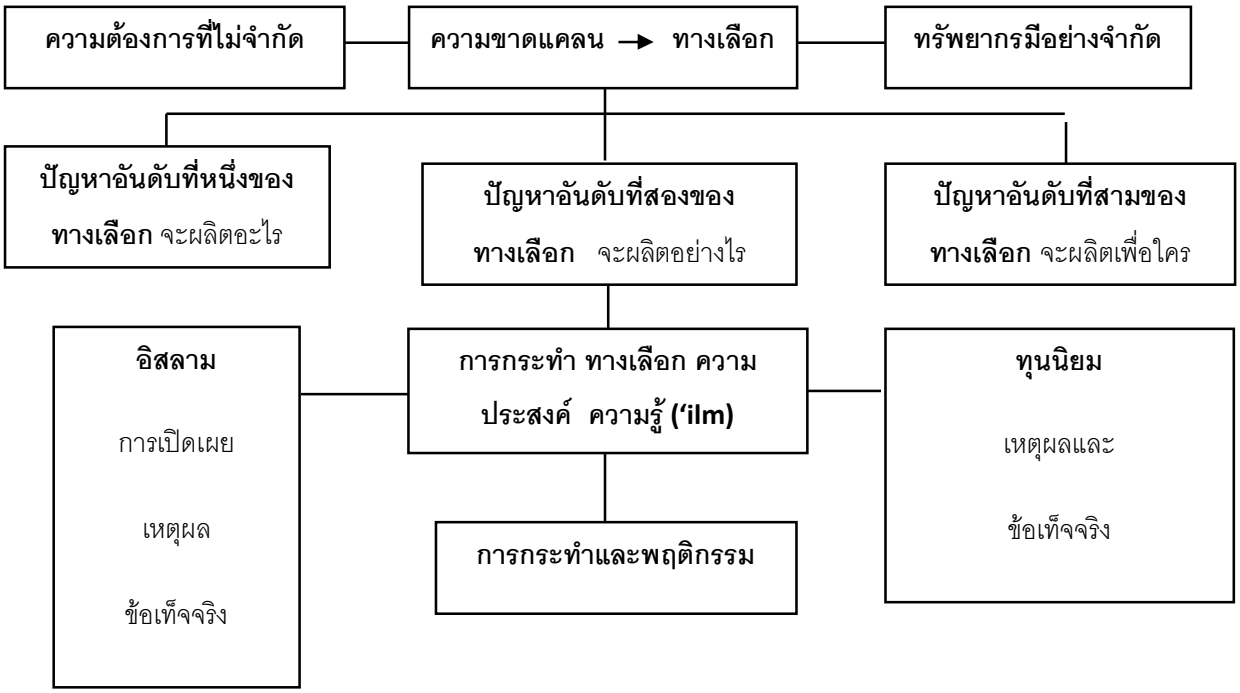

<รูปภาพที่ 1.1 เศรษฐศาสตร์อิสลาม>

ในตำราเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก คำว่า "หลักการเศรษฐศาสตร์" มักถูกใช้ในความหมายว่ากฎพื้นฐานของเศรษฐศาสตร์ซึ่งก็คือองค์ความรู้ หลักการเหล่านี้เป็นทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่ถูกตั้งขึ้นมาอย่างดีผ่านการทดสอบมากมาย มันได้กลายเป็นกฎทางเศรษฐศาสตร์ที่หน้าที่ช่วยนำทางให้ผู้บริโภค ผู้ผลิต นายทุน คนงาน นักลงทุน และรัฐบาลให้ตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม กฎทางเศรษฐศาสตร์เหล่านี้ (ซึ่งก็คือองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์) เป็นผลผลิตของปัญญา (อะกัล) รวมถึงวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อบอกเราว่าอะไรคือข้อเท็จจริง ถึงแม้อิสลามจะยอมรับบทบาทของปัญญา (อะกัล) การรับรู้ และประสบการณ์ ว่าเป็นแหล่งที่มาของคุณค่าและความรู้ แต่การเปิดเผยของพระเจ้า ซึ่งคือ การนำทางโดยพระเจ้า(วะฮีย์) อยู่เหนือทั้งหมด

การเปิดเผยของพระเจ้าในอิสลามเป็นแหล่งพื้นฐานของหลักการเศรษฐศาสตร์โดยเหตุและผลกับประสบการณ์มีบทบาทสนับสนุน เหตุผลและประสบการณ์ก่อให้เกิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ส่วนการเปิดเผย

โดยพระเจ้าปรากฏอยู่ในระบบเศรษฐกิจดังนั้นกฎระเบียบข้อบังคับขั้นพื้นฐานจึงอยู่ภายใต้ขอบเขตของการเปิดเผยและแนะนำโดยพระเจ้ากฎพื้นฐานเหล่านี้สามารถพบได้ในระบบเศรษฐกิจแบบอิสลาม

นอกจากอัลกุรอานจะยอมรับในเรื่องความขาดแคลนและการจัดสรรทรัพยากร ยังยอมรับในเรื่องทรัพย์สินความมั่งคั่ง (อัลมัล) นักเศรษฐศาสตร์ในยุคแรกอย่าง เจ เอส มิลส์ บางครั้งให้คำจำกัดความของเศรษฐศาสตร์ว่าคือการศึกษาทรัพย์สินความมั่งคั่ง นั่นคือ คนจะทำการตัดสินใจว่าเขาต้องการสินค้าและบริการอะไรบ้าง คนทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้และธุรกิจก็ดำเนินการเพื่อให้ได้กำไร ถ้ากล่าวโดยทั่วไปก็คือ ความมั่งคั่งของชาติประกอบไปด้วยสินค้า เงินตรา และกำไร

แต่คำถามต่อไปก็คือ มีข้อจำกัดในการผลิตความมั่งคั่งหรือไม่ การสร้างความมั่งคั่งมีความเกี่ยวโยงกับเป้าหมายการใช้ชีวิตของมนุษย์อย่างไร อย่างเช่นก่อให้เกิดความสุขใช่หรือไม่ อัลกาซาลี นักปรัชญาอิสลามผู้มีชื่อเสียงในยุคศตวรรษที่สิบเอ็ดกล่าวไว้ว่า มนุษย์สามารถได้มาซึ่งความสุขสูงสุด (ซะอาดะ ฮาคีคิยะ) ด้วยการได้มาซึ่งความเป็นเลิศ (ฟาดะอิล) ในหลายๆด้าน หนึ่งในนั้นก็คือความรู้ (อิลม์) นั่นเอง

ความสุขสูงสุดในความหมายของอัลกาซาลีไม่ใช่ความพึงพอใจความต้องการในอาหารหรือการร่วมเพศ การได้มาซึ่งทรัพย์สินก้อนใหญ่ หรือการมีชื่อเสียงอิทธิพลอย่างกว้างขวาง เขาไม่เห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่าเป้าหมายของชีวิตมนุษย์คือการเพลิดเพลินกับความสุขสบาย (ลัดฮะดา) และความปีติยินดี (นาอิม) บนโลกนี้ ทรัพย์สินความมั่งคั่งไม่ใช่สิ่งที่ทฤษฎีจริยธรรมศีลธรรมของอัลกาซาลีไม่ยอมรับ หากแต่เป็นความรักในความมั่งคั่งและการพยายามเพิ่มพูนซึ่งความมั่งคั่ง (ฮับ อัลมัล) ที่เขาไม่เห็นด้วย

ในอิสลาม ความมั่งคั่งไม่ได้ถูกมองว่าเป็นสิ่งเดียวที่นำมาซึ่งความสุข ยังมีความรู้ การมีอิทธิพล ครอบครัว และ การเกิดที่สง่า (การเกิดในครอบครัวที่ยึดแนวทางของศาสนา) ซึ่งเป็นสิ่งภายนอก (อัลฟาดะอิล อัลคาริจอิยะ)ที่นำไปสู่ความสุขสูงสุด

การได้มาซึ่งความศรัทธาผ่านทางความรู้และการสร้างคุณลักษณะที่ดี จะต้องมีสุขภาพ ความแข็งแรง อายุที่ยืนยาว และความสวยงาม (คุณสมบัติที่ก่อให้เกิดความประทับใจจากผู้อื่น)เสียก่อน อัลกาซาลีมองว่าทรัพย์สินความมั่งคั่งไม่ใช่สิ่งจำเป็นหากแต่เป็นประโยชน์สำหรับการได้มาซึ่งความสุข นั่นหมายความว่า คนที่มีทรัพย์สินเพียงพอจะมีเวลามากขึ้นให้กับความรู้และการกระทำ (อะมาล) เนื่องจากเขาไม่ต้องกังวลกับการหาสิ่งที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิต

อิสลามห้ามการสร้างความมั่งคั่งเพื่อเป้าหมายแห่งการสะสมแต่เพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดความสงบเงียบและปลอดโปร่งจากความรู้และการกระทำดังนั้น ข้อตกลงตั้งต้น (อัลมิตัก) จึงให้มนุษย์หาความรู้หรือละทิ้งมันตากฎของพระเจ้ากฎนี้นำมาซึ่งระบบเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจก่อให้เกิดแรงจูงใจ ความเป็นเจ้าของ การตัดสินใจ และกระบวนการนำไปใช้ซึ่งระบบเศรษฐกิจทุกแบบจะต้องหาคำตอบในการจัดสรรทรัพยากร

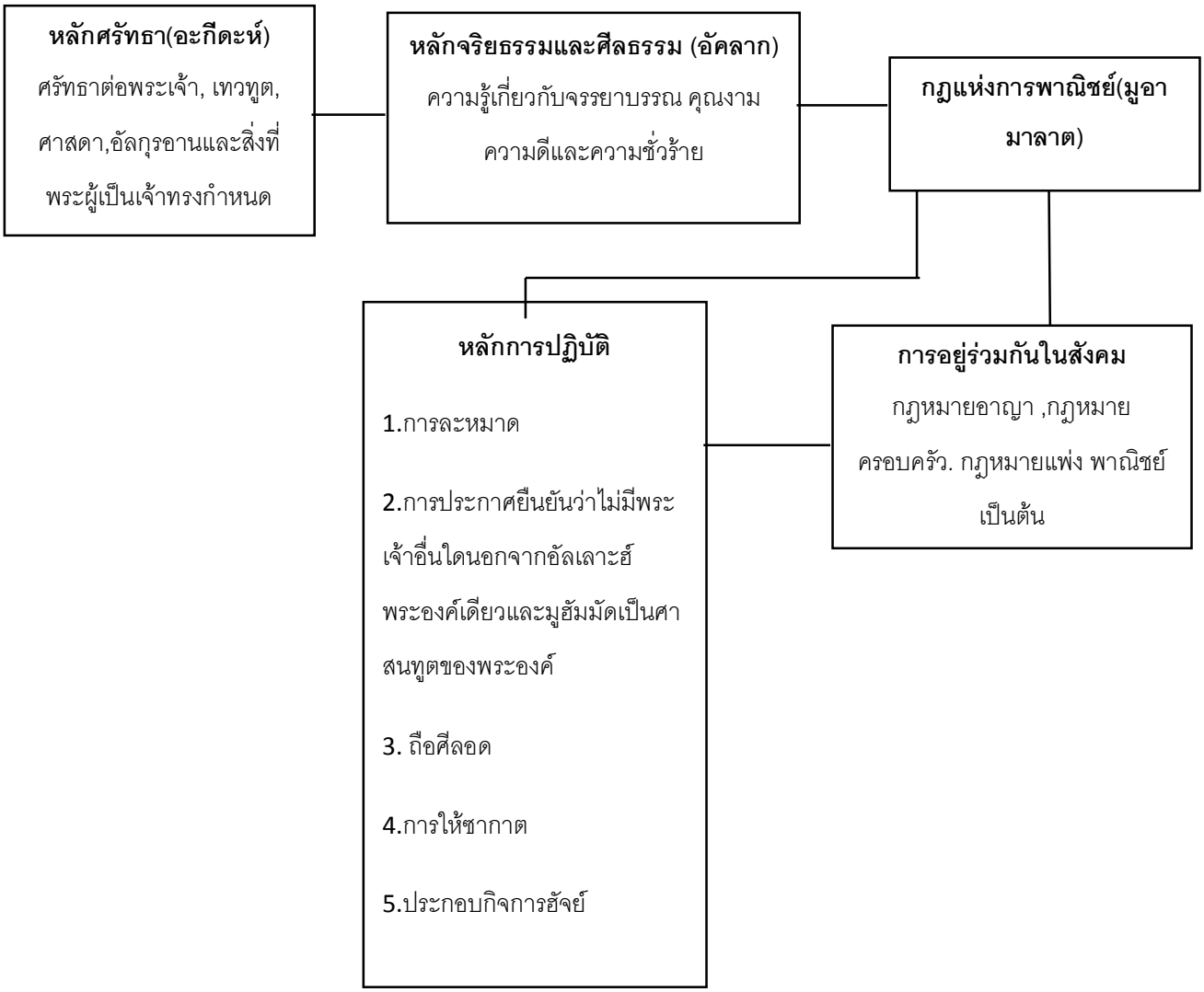

<รูปภาพที่ 1.2 ชะรีอะฮ์>

นั่นหมายความว่าในอิสลามคำถามที่ว่าอะไรถูกหรือผิดในการจัดสรรทรัพยากร การมุ่งหาความมั่นคงและเติบโตทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถหาคำตอบได้ด้วยเพียงการใช้เหตุผลและการสังเกตเชิงประจักษ์เท่านั้น การที่มนุษย์เป็นหนี้ต่อพระเจ้าที่สร้างเขาขึ้นมาจากความว่างเปล่า มนุษย์จึงยอมรับและจำนนอย่างอ่อนน้อมต่อความต้องการของพระเจ้า (อัลชะรีอะฮ์ อิสลามิยะฮ์) ด้วยการสร้างระบบเศรษฐกิจตามแนวทางของพระองค์

ดังนั้นบทบาทของมนุษย์ในระบบเศรษฐกิจในอิสลามจึงไม่เพียงเกี่ยวข้องกับความขาดแคลนและการจัดสรรทรัพยากรเท่านั้น สองสิ่งนี้เพียงแต่เป็นผลิตผลของการคาดการณ์ด้วยสมมุติฐานและเป็นเครื่องมือที่ช่วยนักเศรษฐศาสตร์ในการคิดวิเคราะห์ อย่างที่กล่าวมาข้างต้นอิสลามไม่ได้ปฏิเสธหลักการเรื่องความขาดแคลนและการเลือกตัดสินใจที่ตามมาว่าเป็นลักษณะขั้นพื้นฐานของการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ หากแต่อิสลามไม่เห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่าสองสิ่งนี้อย่างเดียวที่เป็นบทบาทของมนุษย์ในระบบเศรษฐกิจ

คำถามต่อมาก็คือ ในอิสลามทำไมมนุษย์ต้องทำตามกฎระเบียบข้อบังคับที่อนุมัติโดยพระเจ้า ทำไมเขาต้องเชื่อฟังพระเจ้าในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทำไมเขาไม่สามารถทำตามเหตุผลและข้อเท็จจริงอย่างเดียวในการตัดสินใจเรื่องการจัดสรรทรัพยากร

คำตอบอยู่ที่แนวคิดของอิสลามเรื่องอัลดิน อิสลามมีความหมายโดยทั่วไปว่าการจำนน อิสลามในแง่ของอัลดินยังหมายถึงวิถีของชีวิต ที่น่าสนใจความหมายอย่างหนึ่งของอัลดินคือการเป็นหนี้ นั่นคือ การที่มนุษย์เป็นหนี้ต่อผู้ที่สร้างเขาขึ้นมา คำว่า ดินมีที่มาจากคำว่า ดายน์เนื่องด้วยแนวคิดในเรื่องของการเป็นหนี้จึงทำให้ความหมายของการมีอยู่ของมนุษย์ในเชิงเศรษฐกิจของอิสลามกว้างยิ่งขึ้น

แต่อะไรคือเหตุผลเบื้อหลังของการที่มนุษย์เป็นหนี้ต่อพระเจ้า และเขาควรจะทำเช่นไรภายใต้สถานการณ์การเป็นหนี้เช่นนี้ เมื่อคนดีที่มีเหตุผลเป็นหนี้เงินใครซักคนเขาจะไม่วางแผนปฏิเสธการชำระหนี้แต่จะจ่ายคืนอย่างครบถ้วน เช่นเดียวกับกับผู้ที่ศรัทธาอย่างแท้จริง (มุกมินูม) แน่นอนว่าเขาจะต้องชำระหนี้ที่มีต่อพระเจ้าด้วยความยำเกรงต่อพระองค์ (ตักวา)

อัลอัตตัสกล่าวว่าในอิสลามมนุษย์เป็นหนี้ต่อพระเจ้าผู้ที่สร้างและจัดหาทุกสิ่งให้แก่เขา ที่ทำให้เขาเกิดและมีชีวิตอยู่จนถึงปัจจุบันมนุษย์ที่ครั้งหนึ่งไม่ได้มีอยู่ได้ถูกประทานชีวิตและการมีอยู่โดยพระเจ้า

เกี่ยวกับเรื่องนี้ อัลกุรอานกล่าวว่า “มนุษย์ เราได้สร้างเจ้าจากดิน หลังจากนั้นได้นำเจ้าในรูปของหยดสเปิร์มไปพักไว้ในที่ที่หนึ่งอย่างมั่นคง หลังจากนั้นเราได้ทำให้สเปิร์มกลายเป็นก้อนเลือด แล้วมาเป็น

ก้อนเนื้อ และจากก้อนเนื้อเราได้สร้างกระดูกและหุ้มมันด้วยเนื้อเยื่อ แล้วพัฒนาจนเป็นสิ่งมีชีวิตอีกชนิดหนึ่ง ขออวยพรให้พระองค์เถิด ผู้ที่ทำหน้าที่ในการสร้างที่ดีที่สุด” (อัลมุมินูน {23}:12-14)

ในเมื่อมนุษย์เป็นหนี้พระองค์ที่ประทานชีวิตให้แกเขา แล้วเขาจะตอบแทนพระองค์อย่างไร ในเมื่อพระเจ้าไม่ได้มีความต้องการอะไรใดๆทั้งสินเนื่องจากพระองค์เป็นผู้สร้างและผู้สนับสนุน มันจึงเป็นเรื่องยากที่จะประมาณว่ามนุษย์จะตอบแทนพระองค์ได้อย่างไร นั่นหมายความว่ามนุษย์ต้องฆ่าตัวตายเพื่อชำระหนี้รึเปล่า

อัลอัตตัสกล่าวว่าในอิสลามการชำระหรือตอบแทนหนี้ที่มีต่อพระเจ้าหมายความถึงการรับใช้ (คิดะมะฮ์) นอบน้อม ระลึก เชื่อฟัง คำสั่ง ข้อห้ามของพระองค์ และใช้ชีวิตภายใต้กฎของพระองค์

เป็นที่ชัดเจนแล้วว่าการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์เนื่องด้วยเขามีหนี้ที่ต้องชำระต่อพระเจ้า และการปฏิบัติและอยู่ภายใต้กฎของพระองค์ก็คือวิธีการชำระหนี้นั่นเอง ตัวมนุษย์นั้นคือหนี้ ข้อตกลงตั้งต้น (อัลมิตัก) ที่มนุษย์ได้ทำไว้กับพระเจ้าเมื่อพระองค์กล่าวว่า “ฉันไม่ใช่พระองค์ของเจ้ารึ” (อะลัสตุบุรับบิกุม) และมนุษย์ได้ตอบกลับว่า “ใช่” พวกเรายืนยัน (บะลาชาฮิดนะ) กำหนดให้มนุษย์ปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นด้วยการเชื่อฟังตามความต้องการของพระองค์ (ซึ่งก็คือชะรีอะฮ์) ด้วยความเต็มใจอย่างถ่องแท้

คำถามต่อมาก็คือความหมายของการเป็นหนี้และหลักอัลมิตักมีความสำคัญต่อการอธิบายการมีอยู่ของมนุษย์ในเชิงเศรษฐกิจได้อย่างไร

ลองย้อนไปที่คำถามพื้นฐานสี่คำถามของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักซึ่งประกอบไปด้วย การจัดสรรทรัพยากร การกระจายทรัพยากร ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการเติบโตทางเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่าประเด็นเหล่านี้ไม่เพียงแต่เกี่ยวกับกฎและวิธีการต่างๆที่จะใช้ตอบปัญหาแต่ที่สำคัญคือใครเป็นผู้กำหนดกฎต่างๆตั้งแต่ต้น

ดังนั้นการที่จะแก้ปัญหาเช่นความยากจน การว่างงาน เงินเฟ้อ หรือการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ความเชื่อของคนเราจะต้องตั้งอยู่บนค่านิยมที่เข้มแข็งบนพื้นฐานของศาสนา ในการนี้เศรษฐศาสตร์กระแสหลักไม่ได้ยอมรับบทบาทของการเปิดเผยของพระเจ้าในการกำหนดคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ หากแต่ให้เหตุผลและการรับรู้ประสบการณ์เป็นตัวกำหนดว่าอะไรถูกอะไรผิด นักเศรษฐศาสตร์เรียกสิ่งที่ถูกและผิดว่า “อรรถประโยชน์”และ “การเสียอรรถประโยชน์”

เห็นได้ว่าเศรษฐศาสตร์อิสลามก็เหมือนเศรษฐศาสตร์กระแสหลักในแง่ที่เป็นการศึกษาการตัดสินใจเลือก มนุษย์จะต้องทำการเลือกเนื่องจากทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดและเขาไม่สามารถที่จะได้ทุกสิ่งตามที่

ต้องการ การที่จะตัดสินใจได้อย่างถูกต้องนั้นมนุษย์จะต้องใช้ความรู้ มีความรู้สองประเภทที่เขาสามารถนำไปใช้ในการเลือกตัดสินใจ ประเภทแรกเป็นความรู้ที่มาจากอัลกุรอาน ซุนนะฮ์ และฮะดิษซึ่งเป็นความรู้ที่เปิดเผยโดยพระเจ้าและปรากฏอยู่เป็นระบบเศรษฐกิจ ความรู้ประเภทที่สองเกิดจากเหตุผล การรับรู้และประสบการณ์ที่เรียกว่าทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ในแง่หนึ่งทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ก่อให้เกิดการอธิบายและพยากรณ์แต่จะสามารถเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีระบบเศรษฐกิจอยู่แล้ว

การเงินการธนาคารอิสลามเป็นแขนงหนึ่งของเศรษฐศาสตร์อิสลามที่เกี่ยวกับการจัดการกับปัญหาด้านอุปสงค์และอุปทานของทุนในแง่ที่เป็นปัจจัยการผลิต ตัวอย่างเช่นในกรดึงดูดเงินฝากธนาคารอิสลามไม่สามารถให้ดอกเบี้ย (ริบา) แก่ผู้ฝากได้เนื่องจากอิสลามมีข้อห้ามเรื่องการรับจ่ายดอกเบี้ย อย่างไรก็ตามด้วยการใช้เหตุผลและข้อเท็จจริงเราสามารถเข้าใจและวัดอุปสงค์กับอุปทานของนักลงทุนมุสลิมได้ ตัวกำหนดอุปสงค์และอุปทานสามารถช่วยอธิบายปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ฝากและผู้ใช้เงินฝากนั้นได้ ปัจจัยเหล่านี้อาจเกิดจากความเชื่อความศรัทธาในศาสนาหรือเป็นธรรมชาติของมนุษย์ก็เป็นได้ ตัวอย่างเช่น ซูฮัด(ความพอดี) (ทางโลก) สามารถเพิ่มอุปทานทุนแต่การเพิ่มรายได้ของบริษัท (ทางโลก) ก็สามารถเพิ่มอุปทานทุนได้เช่นเดียวกัน

สอง: โลกทัศน์ของอิสลาม

การมีวิสัยทัศน์เป็นสิ่งจำเป็นในการกำหนดอนาคตของคนเรา วิสัยทัศน์บอกกับเราว่าเราต้องการเป็นอะไรและจะทำอย่างไรให้ไปถึงจุดนั้นภายใต้กรอบของเวลาที่มีอยู่มันช่วยให้เรามองอย่างเป็นโครงสร้างและเป็นระบบยิ่งขึ้น รู้วิธีการที่จะทำสิ่งต่างๆให้เสร็จ และทำอย่างไรเพื่อจะพัฒนาไปข้างหน้าผู้อื่น หากชีวิตเราไม่มีวิสัยทัศน์ถึงแม้จะอายุมากขึ้นแต่เราก็อาจจะไม่ได้ฉลาดขึ้น

อย่างไรก็ตาม การมีวิสัยทัศน์หมายความเราจะต้องรู้อย่างชัดแจ้งเสียก่อนถึงเหตุผลในการมีชีวิตอยู่ของตนเองซึ่งต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมและทัศนคติ การมีสติหรือไม่มีสติของมนุษย์ ซึ่งสะท้อนออกมาในหลักปรัชญาความเชื่อหรือที่เรียกกันว่า เวลท์อันโชอุง

โลกทัศน์นั้นช่วยเราตอบคำถามและตีความข้อสงสัยที่สำคัญเกี่ยวกับโลกที่เราใช้ชีวิตอยู่ โดยทำให้เรามีจุดยืนของตัวเองในหลักปรัชญา การศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ และคุณธรรมจริยธรรมอย่างชัดเจน

ความเข้าใจต่อบทบาทในโลกนี้ของมนุษย์และแรงผลักดันของเขาในการทำตามเป้าหมายและงานที่ได้รับมอบหมายจึงต้องอยู่ภายใต้เวลท์อันโชอุงหรือ โลกทัศน์ เพื่อทำให้การมีชีวีตอยู่ของมนุษย์นั้นมีความหมาย

แต่อะไรคือโลกทัศน์อิสลามแล้วมันเกี่ยวข้องกับตลาดการเงินอิสลามอย่างไร อัลอัตตัสกล่าวว่าโลกทัศน์อิสลาม หรือ รุยัต อัลอิสลาม หลิ อัลวุยุต คือวิสัยทัศน์แห่งความเป็นจริงและข้อเท็จจริงที่ปรากฏและเปิดเผยให้เห็นว่าการมีชีวิตอยู่นั้นเพื่ออะไร โลกทัศน์อิสลามประกอบไปด้วย อัลดุนยา (โลกที่มนุษย์อาศัยอยู่ในปัจจุบัน) และ อัลอาคิเราะฮ์ (โลกหน้า) ทั้งสองโลกนี้มีความเกี่ยวโยงกันอย่างแยกไม่ได้ โดยอัลอาคิเราะฮ์เป็นเป้าหมายปลายทางและมีความสำคัญสูงสุด การจะเข้าใจโลกทัศน์อิสลามจะต้องมีความรู้ในหลักการดังต่อไปนี้

- ดีน (หนทางของศาสนา)
- พระเจ้า
- มนุษย์
- จักรวาล
- ท่านศาสดา

ทัศนะของอิสลาม (Islamic Worldview)

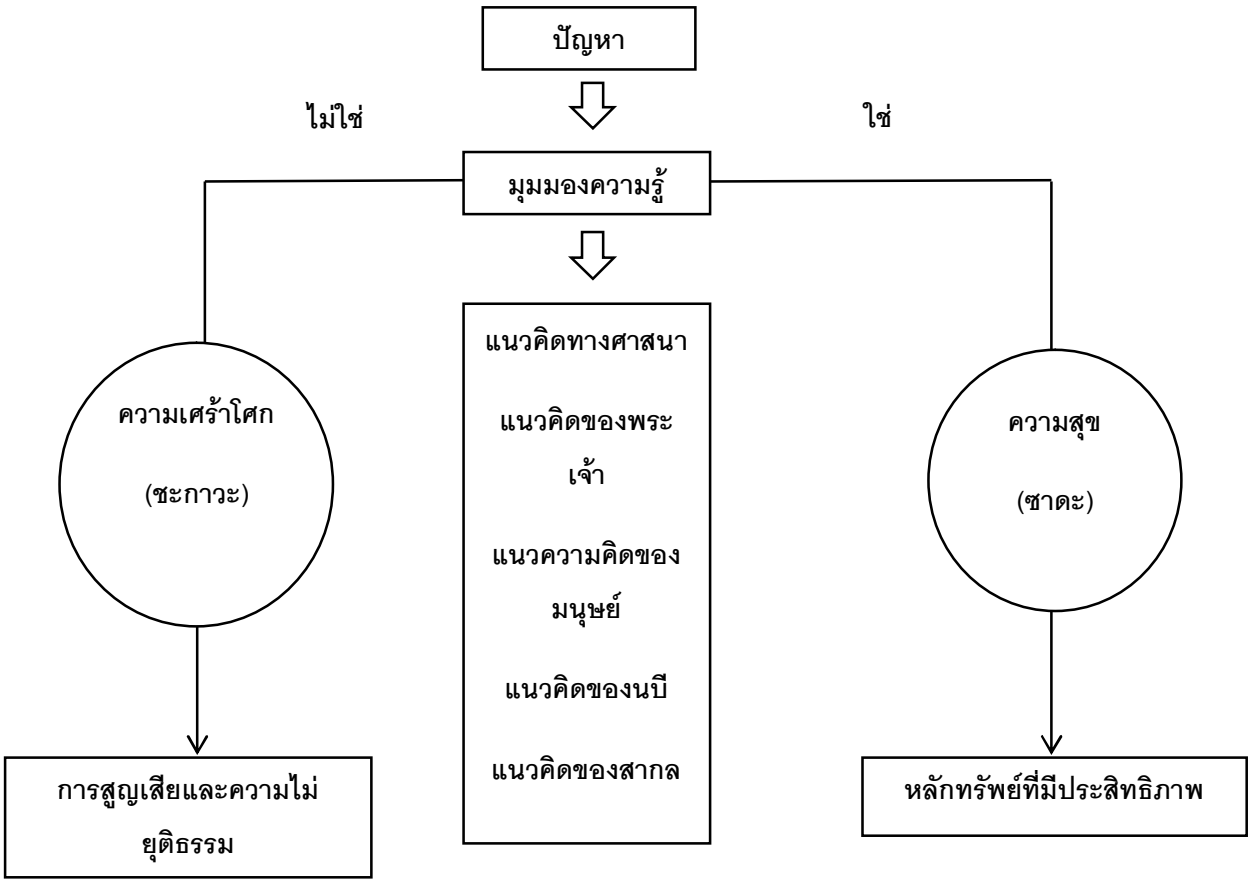

<รูปภาพที่ 1.3 โลกทัศน์อิสลาม>

โดยแท้จริงแล้ว โลกทัศน์อิสลามประกอบไปด้วยแก่นสำคัญของอิสลามและความศรัทธา(อิมาม) มุสลิมมีหน้าที่ (ฟาร์ดเอน) หาความรู้ในหลักการพื้นฐาน การศรัทธา และศาสนา มุสลิมควรมองว่าโลกทัศน์อิสลามเป็นสิ่งจำเป็นซึ่งหากไม่มีจะทำให้อยู่ในภาวะหลงและสับสน อัลกุรอานได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อถึงจุดหนึ่ง มนุษย์จะหลงยกเว้นคนที่เชื่อและปฏิบัติสิ่งที่ดีและคอยแนะนำผู้อื่นให้ได้รับรู้ถึงข้อเท็จจริงและความอดทน” (อัลอัสร์: 1-3)

ด้วยโลกทัศน์อิสลาม ธนาคารและสถาบันการเงินอิสลามควรที่จะสามารถดำเนินธุรกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงหลักการการค้าและการพาณิชย์ (อัลบัยอ์) ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งของดอกเบี้ย ธนาคารอิสลามควรมีความพร้อมในการนำวิธีการปฏิบัติใหม่ๆ โดยการใช้อัลบัยอ์ เช่นการแบ่งปันกำไรและความเสี่ยงกับลูกค้า

การให้สินเชื่อผ่านทางการขายแบบผ่อนชำระ (อัลบัยอ์ บิทะมัน อาญิล) การขายแบบบวกกำไร (มุรอบาฮะฮ์) การซื้อขายล่วงหน้า (ซะลัม) การว่าจ้างผลิตสินค้า (อิสติสนา) การเช่า (อิญาเราะฮ์) การเป็นหุ้นส่วน(มุชารอกะฮ์) และการแบ่งปันกำไร (มุดอรอบะฮ์) องค์ประกอบของการรับความเสี่ยงจะต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในพันธะสัญญา ผลิตภัณฑ์ทางการเงินเหล่านี้จะกระตุ้นให้คนมีความคิดริเริ่มและกระตือรือร้นยิ่งขึ้น ทำงานหนักขึ้นและเพิ่มมูลค่าในการผลิต อีกทั้งยังสามารถช่วยให้สินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดกลางและเล็ก โดยเฉพาะพวกที่เพิ่งเริ่มตั้งตัว ช่วยฟื้นฟูอุตสาหกรรม หรือการร่วมเป็นหุ้นส่วนในธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง

การทำทั้งหมดดังที่ได้กล่าวมานั้นดูจะอยู่นอกกรอบการทำงานของธุรกิจการธนาคาร ธนาคารไม่ได้เป็นผู้ประกอบการ เพียงแต่ปล่อยเงินกู้โดยใช้ดอกเบี้ยและยังมีความสามารถในการติดตามการจ่ายคืนนี้ด้วย ธนาคารรับเงินฝากโดยให้ดอกเบี้ยแก่ผู้ฝาก การจะนำเงินฝากไปลงทุนโดยตรงกับภาคการผลิตดูจะไม่ใช่สิ่งที่ธนาคารชื่นชอบ

การทำการค้าสำหรับธุรกิจธนาคารเป็นงานที่ค่อนข้างยาก ผู้จัดการธนาคารอาจโดนไล่ออกถ้าโครงการการค้าหลายโครงการไม่สามารถทำได้ตามเป้า ผู้ถือหุ้นจะรู้สึกไม่สบายใจหากเห็นทุนของพวกเขาค่อยๆลดลงเมื่อหลายโครงมีผลการดำเนินการไม่ค่อยดี ผู้ฝากอาจถอนเงินหากทราบว่าผลตอบแทนจากเงินฝากของธนาคารอิสลามไม่ได้ตายตัวและไม่มีการประกันเงินฝาก ดูเหมือนว่าธนาคารอิสลามที่นำหลักการค้ามาใช้เป็นการหาเรื่องใส่ตัวเพราะฉะนั้นมุสลิมควรจะหลีกเลี่ยงระบบธนาคารแบบนี้หรือไม่

ระบบธนาคารไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับผู้ที่ปฏิบัติงานในวงการธนาคารและผู้ถือหุ้นเท่านั้น รัฐบาล นักวิชาการ และลูกค้าก็สำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน ในการเป็นทางเลือกของธนาคารที่ใช้ดอกเบี้ย มุสลิมควรเรียนรู้จากคำสอนและประสบการณ์ขอ(การเสียสละ การต่อสู้ ภราดรภาพ เอกภาพ (ฮิญาเราะฮ์) เพื่อให้เห็นว่าระบบธนาคารแบบอิสลามนั้นดำเนินไปด้วยการยำเกรงต่อพระเจ้า (ตักวา) และจุดมุ่งหมายฮิญาเราะฮ์แสดงให้เห็นได้ในการอพยพของท่านศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.) จากนครมักกะฮ์ไปยังนครมาดีนะห์

กว่าสิบสี่ปีที่ท่านศาสดาต้องพบกับความยากลำบากในการสอนอิสลามให้แก่ชาวอาหรับในนครมักกะฮ์ ท่านถูกตีและขว้างด้วยก้อนหิน รวมถึงการลอบฆ่าอีกหลายครั้ง ชาวมักกะฮ์เก่งในด้านเศรษฐศาสตร์การเงิน และการทหาร แต่ในขณะเดียวกันผู้ที่ร่ำรวยและมีอิทธิพลก็ได้เอาเปรียบผู้หญิง คนยากจน และเด็กกำพร้า ชีวิตของพวกเขาเต็มไปด้วยความสุขทางกายและความงมงาย การฆ่าทารกเพศหญิงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น

เป็นประจำการพนัน หญิงบริการ การมัวเมา ไสยศาสตร์ และการโกงกันในการทำธุรกิจเป็นสิ่งที่พบเห็นได้โดยทั่วไป

จุดมุ่งหมายของอัลกุรอานก็เพื่อทำให้สังคมบนโลกนี้มีระบบระเบียบที่เป็นธรรมและวางอยู่บนรากฐานของคุณธรรม อัลเลาะห์ (ซ.บ.) ได้มอบอัลกุรอานแก่มนุษย์เพื่อเป็นแนวทาง นี่คือพื้นฐานคำสอนของท่านศาสดาโดยเน้นไปที่การเชื่อในพระเจ้าองค์เดียว (เตาฮีด) และเชื่อฟังคำสั่งสอนของพระองค์เท่านั้น และท่านศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.) เป็นผู้ถ่ายทอดคนสุดท้ายของพระองค์

ท่านศาสดาได้ประสบความสำเร็จในการทำให้ผู้มีชื่อเสียงมีอิทธิพลหลายคนเข้ารับอิสลาม อย่างเช่น อบูบักร อุมัรอัลกัตตับ ฮัมซะฮ์ และออสมาน อย่างไรก็ตามชาวมักกะฮ์ไม่ได้เชื่อท่านง่ายๆ พวกเขาพยายามขับไล่มุสลิมออกจากเมือง ครั้นจะไม่ยอมออกก็อาจเป็นอันตรายถึงชีวิต มีผู้เสียชีวิตเพิ่ม อนาคตของอิสลามในนครมักกะฮ์ดูจะริบหรี่ มุสลิมคงต้องยอมออกไปไม่เช่นนั้นจะต้องพบกับการทรมานและมีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้น

แต่การยอมออกไปจากนครมักกะฮ์หมายความว่าพวกเขาต้องทิ้งที่ดินและทรัพย์สินไว้ข้างหลัง พวกเขาไม่รู้ว่าเมื่อไหร่จะได้กลับมาที่นี่อีก ชาวอาหรับมีความผูกพันอย่างยิ่งกับบ้านและที่ดินของตนเอง การจะทิ้งมันเปรียบเสมือนการทิ้งจิตวิญญาณ ชีวิต และศักดิ์ศรีของตนเอง แต่พวกเขาถูกสั่งจากท่านศาสดาให้ออกจากนครมักกะฮ์ ดังนั้นพวกเขาจึงหลบหนีออกมาจากเมืองโดยเหลือเพียงศรัทธาที่มีต่อพระเจ้าและท่านศาสดา

ฮิญาเราะฮ์ ยังแสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณของความรัก ความเห็นอกเห็นใจ และความเป็นพี่น้องที่ได้รับจากมุสลิมที่นครมาดีนะห์ (อันซาร์) ผู้ซึ่งยินดีให้ความช่วยเหลือมุสลิมจากนครมักกะฮ์ (มูฮาญิริน) ดังนั้นฮิญาเราะห์จึงเป็นสัญลักษณ์ของการเสียสละและความรับผิดชอบของชาวมุสลิมในยุคแรกที่มีต่ออิสลาม

ที่สำคัญไม่แพ้กัน ฮิญาเราะฮ์ ยังแสดงให้เห็นถึงกลยุทธ์ในการตั้งศูนย์กลางที่นครมาดีนะห์ในรูปของรัฐบาลอิสลาม และ ณ ที่นครแห่งนี้ที่กฎระเบียบข้อบังคับแห่งอัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตได้ถูกประทานลงมา ตัวอย่างคือการห้ามการรับจ่าดอกเบี้ยและหน้าที่ในการจ่ายซะกาต คำสอนของอัลกุรอานจึงกลายเป็นพื้นฐานการใช้ชีวิตของมุสลิมในนครมาดีนะห์ และนำไปสู่ชัยชนะในการควบคุมนครมักกะฮ์ไม่ว่าจะด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือการทหาร

ด้วยการระลึกถึงจิตวิญญาณแห่งฮิญาเราะห์ ระบบธนาคารอิสลามจะต้องก้าวไปข้างหน้าด้วยผลิตภัณฑ์และบริการที่มีความเป็นอิสลามมากยิ่งขึ้น ด้วยโลกทัศน์อิสลามมนุษย์ไม่ควรให้ความสำคัญเฉพาะกับชีวิตบนโลกนี้แต่การได้มาซึ่งอะไรก็ตามควรระลึกเสมอว่าชีวิตคนเราวันหนึ่งก็ต้องถึงจุดสิ้นสุดอัลอาคิเราะฮ์ นั้นมีความสำคัญยิ่งกว่า แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าเราจะแค่พอใจอยู่กับสิ่งที่เรามีและใช้ชีวิตอย่างไม่กระตือรือร้น

การยึดถือโลกทัศน์อิสลามจะทำให้เราประทับใจในความคิดของเราที่ว่าพระเจ้าได้ให้ความไว้วางใจ (อะมานะฮ์) ในการบริหารทรัพยากรซึ่งรวมถึงทุนด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นการทำการตัดสินใจและการบริหารเงินฝากกับสินเชื่อในธุรกิจธนาคารถือเป็นส่วนหนึ่งของการเชื่อฟัง การอ่อนน้อมการอุทิศตน และความรักที่มีต่อพระเจ้า(อิบาดะฮ์) จะเห็นได้ว่าโลกทัศน์อิสลามได้ให้ อัลดุนยา กับ อัลอาคิเราะฮ์ เป็นสองสิ่งซึ่งมีความเกี่ยวโยงไม่สามารถแยกออกจากกันได้

สาม: ระบบการเงินอิสลาม

ระบบการเงินอิสลามในมาเลเซียดำเนินการไปคู่ขนานกับระบบการเงินกระแสหลักโดยดำเนินด้วยสัญญา (อะกัต) ที่ถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์ในการทำธุรกรรม ระบบได้รับการตอบรับที่ค่อนข้างดี ด้วยตลาดที่ยังเปิดกว้างและผลิตภัณฑ์ซึ่งตอบสนองความต้องการของคนเฉพาะกลุ่มรวมทั้งการสนับสนุนจากภาครัฐตลาดการเงินอิสลามในมาเลเซียจึงดำเนินการไปได้อย่างดี

แต่ผลประกอบการในปัจจุบันนั้นดีเท่ากับธนาคารกระแสหลักหรือไม่ เงินฝากแบบอิสลามนั้นเป็นที่สนใจของลูกค้ารึเปล่า ลูกค้าได้รับผลตอบแทนที่เป็นธรรมจากสินเชื่อเพื่อซื้อบ้านและเพื่อทำการค้าของธนาคารอิสลามหรือไม่ บริการที่ได้รับดีเยี่ยมรึเปล่า กองทุนอิสลามสามารถมีผลประกอบการที่ดีกว่ากองทุนกระแสหลักหรือไม่ การตอบคำถามเหล่านี้เป็นเรื่องน่ากลัว ก่อนจะตอบจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจกับความหมายและจุดประสงค์ของระบบการเงินอิสลามเสียก่อน

ระบบการเงินมักถูกให้คำจำกัดความว่าคือชุดของกฎและระเบียบข้อบังคับที่ดูแลควบคุมการไหลของทุนจากหน่วยเศรษฐกิจที่มีรายได้มากกว่ารายจ่ายไปยังยังหน่วยที่มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ ครัวเรือน ธุรกิจ และภาครัฐต่างรวมกันเป็นทั้งหน่วยที่มีทุนเหลือและหน่วยที่ต้องการทุนตัวอย่างเช่นครัวเรือนที่มีเงินออมก็จะให้ครัวเรือนที่มีรายได้ไม่พอยืม

ในระบบการธนาคารหน่วยที่มีทุนเหลือจะฝากทุนของพวกเขาไว้กับธนาคารแล้วธนาคารจะนำเงินฝากเหล่านี้ไปปล่อยให้กับหน่วยที่ต้องการทุน เนื่องด้วยระบบการเงินทุกระบบมีลักษณะเช่นนี้ จึงเป็นการง่ายที่จะอธิบายลักษณะของระบบการเงินอิสลาม

แนวทางการดำเนินงานของระบบการเงินอิสลามนำมาจากอัลกุรอานและซุนนะห์(คำพูดและการกระทำของท่านศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.)) ชะรีอะฮ์ได้กล่าวถึงคำสอนของอัลกุรอานไว้ในสามมิติ คือ ความเชื่อความศรัทธา (อากีดะฮ์)จริยธรรมศีลธรรม (อัคลัก) และธุรกรรม (มูอามาลัท)

อัลกุรอานได้ให้ความสำคัญกับบทบาทของเหตุผล (อะกัล) และการรับรู้ประสบการณ์เช่นกัน เนื่องจากทั้งสองสิ่งนี้ช่วยถ่ายทอดความเป็นจริงที่พระเจ้าอยากให้มนุษย์ยอมรับและปฏิบัติตาม ในอิสลามมีสองแนวทางที่มนุษย์ควรตาม คือ 1) แนวทางของกฎระเบียบ 2) แนวทางของจริยธรรมศีลธรรม อย่างแรกคือที่อังกุรอานได้ห้ามการรับจ่ายดอกเบี้ยในการทำข้อตกลงทางการเงิน (2:275) อีกทั้งยังห้ามการสร้างความมั่งคั่งที่มาจากธุรกรรมประเภทการหลอกลวง (อัลบาทิล) อย่างเช่นการพนัน (มัยซิร์) (2:219)

ในด้านของจริยธรรมศีลธรรมอัลกุรอานนั้นกำชับในเรื่องของความซื่อสัตย์น่าไว้วางใจ (อะมานะฮ์) (2:282) และสั่งห้ามในเรื่องการหลอกลวง (คุดะอ์) และความโลภ (ฮิรซ์) ในการทำกำไร คำสั่งและข้อห้ามโดยพระเจ้ามีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความปรองดองในการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและสงบสุข

มิติทั้งทางด้านกฎหมายและจริยธรรมศีลธรรมของชะรีอะฮ์ถูกนำไปใช้ในกฎระเบียบข้อบังคับที่ควบคุมดูแลตลาดการเงินอิสลาม กฎเหล่านี้ประกอบไปด้วย

1. การห้ามรับจ่ายดอกเบี้ย (ริบา)
2. สนับสนุนการค้าการพาณิชย์ (อัลบัยอ์)
3. เหลีกเลี่ยงความคลุมเครือ (ฆอรอร์)
4. การห้ามการพนัน (มัยซิร์)
5. การห้ามเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการผลิตสินค้าต้องห้าม เช่น เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ สุกร และสิ่งลามากอนาจาร

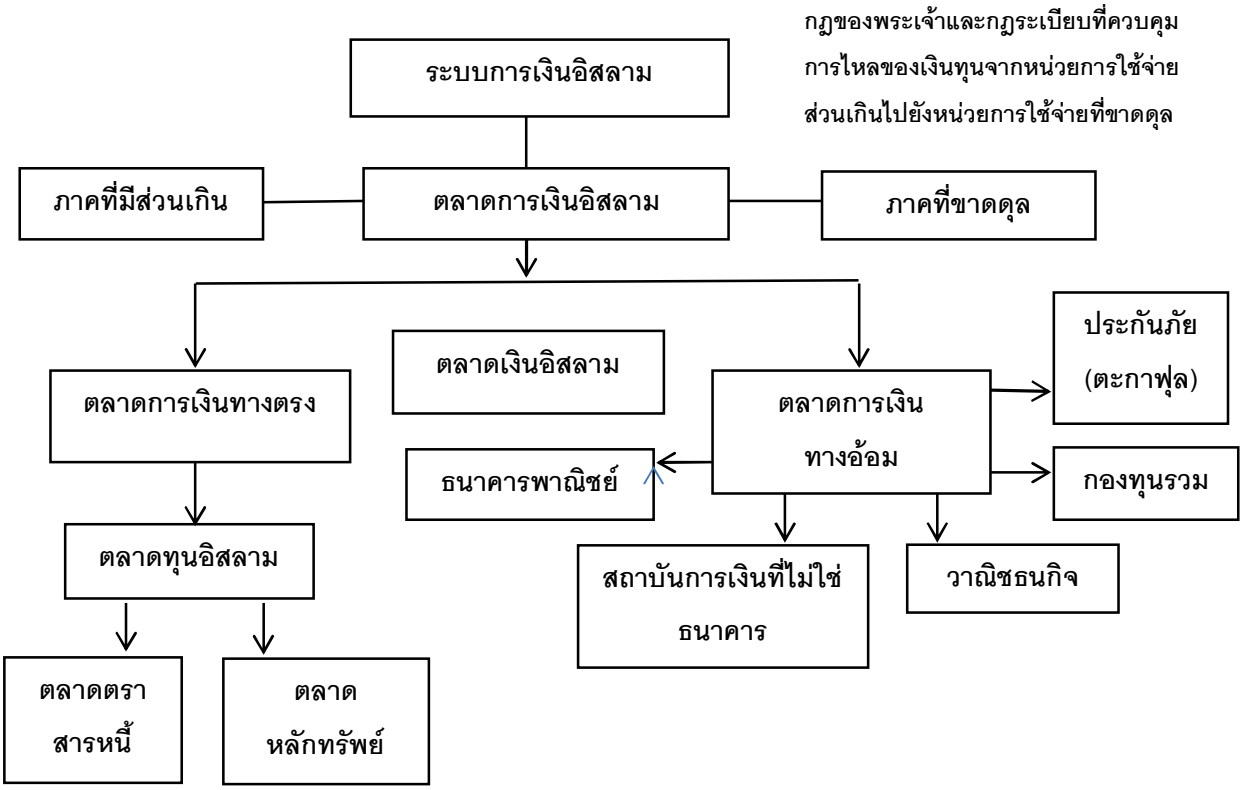

<รูปภาพที่ 1.4 ระบบการเงินอิสลาม>

เมื่อกฎและระเบียบข้อบังคับที่ประทานโดยพระเจ้าได้ถูกกำหนดอย่างชัดเจน การไหลของทุนจากหน่วยที่มีทุนเหลือไปยังหน่วยที่ต้องการทุนสามารถกระทำได้สองวิธีคือทางตรงและทางอ้อม หากหน่วยที่มีทุนเหลือต้องการซื้อสินทรัพย์ทางการเงินเอง ตลาดการเงินเป็นที่ที่สามารถไปซื้อได้โดยตรง ในตลาดการเงินทางตรง นักลงทุนสามารถซื้อหุ้น พันธบัตร และตราสารระยะสั้นโดยไม่ต้องผ่านคนกลาง การลงทุนในตราสารที่มีความเสี่ยงสูงอย่างเช่น หุ้น และ ตราสารหนี้เช่นพันธบัตร สามารถทำได้ที่ตลาดทุน ตราสารที่มีสภาพคล่องที่สูงกว่า เช่น ตั๋วเงินคลัง ใบรับฝากเงิน และทุนกู้ยืมระยะสั้นระหว่างสถาบันการเงิน สามารถซื้อขายได้ในตลาดเงิน

ในขณะที่คนที่ไม่มีเวลาหรือความสามารถในการซื้อสินทรัพย์ทางการเงินด้วยตนเองสามารถทำได้โดยผ่านตัวกลางทางการเงิน อย่างเช่น ธนาคาร สถาบันการเงิน กองทุนรวม และบริษัทประกันภัย

ตลาดการเงินอิสลามดำเนินการเช่นเดียวกันกับตลาดแบบตลาดการเงินปกติหากแต่วางอยู่บนพื้นฐานของกฎของอัลกุรอานและซุนนะห์ ตัวอย่างเช่น ในตลาดหลักทรัพย์ คณะกรรมการหลักทรัพย์ได้เตรียมแนวทางในการคัดกรองหุ้นชะรีอะฮ์ ประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ของหุ้นที่มีการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งกัวลาลัมเปอร์ถูกต้องตามหลักการชะรีอะฮ์และถึงแม้จะยังไม่ได้รับการยอมรับทั่วโลกแต่พันธบัตรอิสลามของมาเลเซียก็มีส่วนแบ่งตลาดมากถึง 50 เปอร์เซ็นต์

เศรษฐกิจ (The economy)

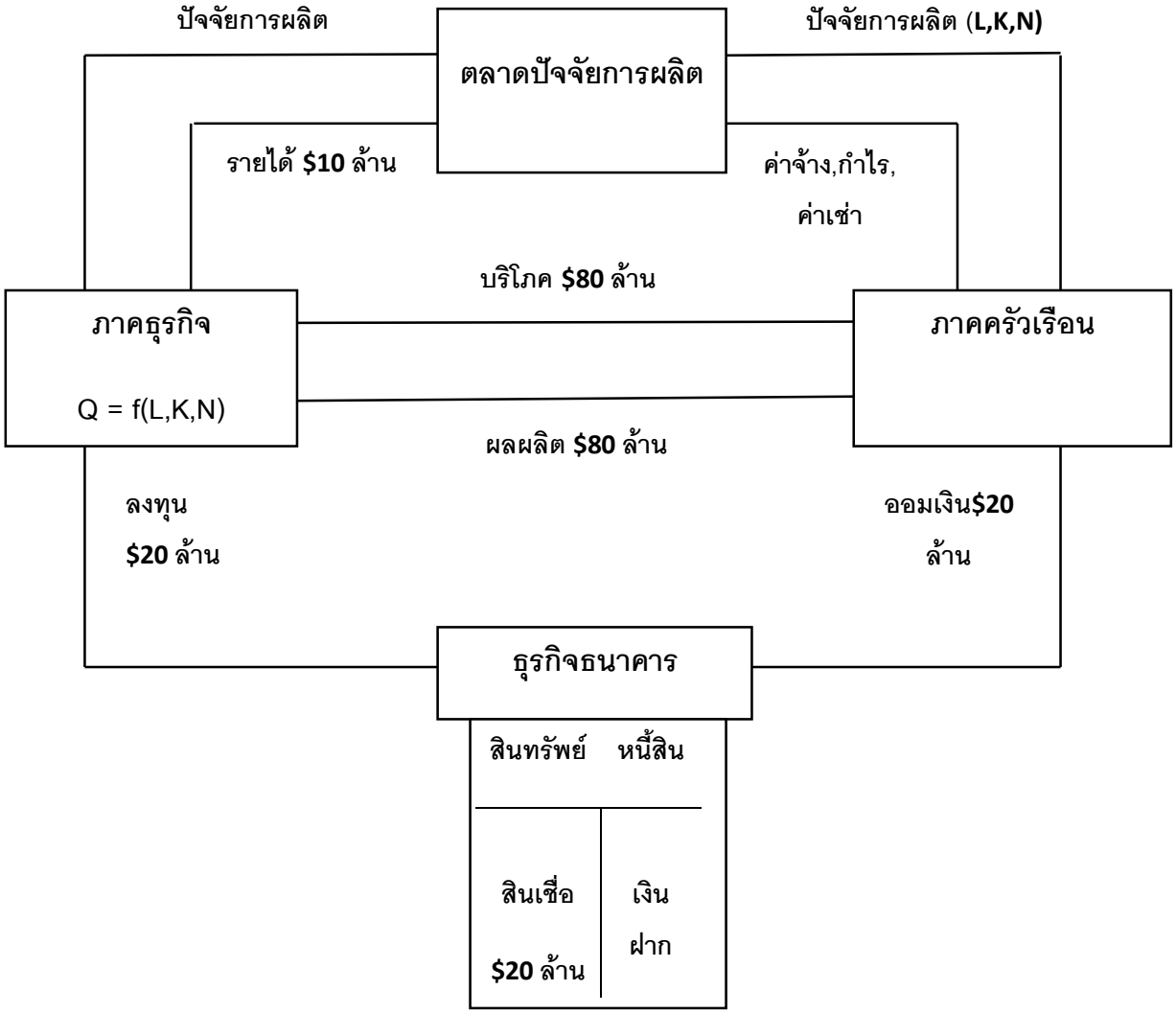

<รูปภาพที่ 1.5 ระบบเศรษฐกิจ>

สัญญา บัยอ์ อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์ อัลดัยน์ถูกใช้อย่างมากในตลาดเงินอิสลาม เช่น พันธบัตรคาซานะฮ์ ตั๋วเงินอิสลาม และตราสารเงินระหว่างธนาคารอิสลาม

ตะกาฟุล (ประกันแบบอิสลาม) ยังเป็นธุรกิจที่ค่อนข้างใหม่และมีส่วนแบ่งตลาดประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์ ธุรกิจตะกาฟุลไม่มีที่เปิดควบคู่กับประกันปกติ ในขณะนี้มีบริษัทตะกาฟุลสี่แห่ง คือ ชะรีกัตตะกาฟุลมาเลเซีย ตะกาฟุลนาซิอองนาลมาเลเซีย เมย์บันตะกาฟุล และตะกาฟุลอิคลาส

ธุรกิจกองทุนรวมก็สนใจเข้ามาในตลาดการเงินอิสลามโดยออกกองทุนรวมโดยใช้หลักการเป็นตัวแทน(วะกาละฮ์)และเก็บค่าธรรมเนียมการเป็นตัวแทน ขณะนี้มีกองทุนรวมอิสลามสิบสามกองทุนโดยมีส่วนแบ่งตลาดประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์ กองทุนเหล่านี้ลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินที่ ฮาลาลที่ได้รับการอนุมัติโดยหน่วยงานที่ควบคุมดูแล เช่น คณะกรรมการหลักทรัพย์และธนาคารแห่งชาติมาเลเซีย(Bank Negara Malaysia) ตัวอย่างสินทรัพย์เหล่านี้ได้แก่ ดัชนีชะรีอะฮ์ และ กองทุนหุ้นและพันธบัตรอิสลาม

ระบบธนาคารอิสลามในมาเลเซียเริ่มต้นเมื่อปี 1983 และตั้งเป้าว่าจะมีส่วนแบ่งตลาด 20 เปอร์เซ็นต์ภายในปี 2010 ในขณะนี้มาเลเซียมีธนาคารอิสลามเต็มรูปแบบสองแห่งและธนาคารที่เปิดระบบธนาคารอิสลามควบคู่กับระบบธนาคารทั่วไป ธนาคารแบบแรกอยู่ภายใต้กฎหมายธนาคารอิสลาม 1983 ส่วนธนาคารแบบที่สองอยู่ภายใต้กฎหมายสถาบันการเงินและการธนาคาร 1992

เมื่อระบบธนาคารอิสลามวางอยู่บนพื้นฐานของ ชะรีอะฮ์บริการที่ธนาคารให้ไม่ว่าจะเป็นด้านการแบ่งความเสี่ยง สภาพคล่อง และข้อมูล จะต้องถูกขับเคลื่อนด้วยหลัก ชะรีอะฮ์ เช่นเดียวกัน นักลงทุนและผู้ใช้ทุนควรมีผลิตภัณฑ์ให้เลือกมากมายเพื่อที่จะได้กระจายความเสี่ยงให้เหลือน้อยที่สุด ในอิสลามการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงเป็นสิ่งที่ทำได้แต่การหลบเลี่ยงความเสี่ยงเป็นสิ่งต้องห้าม ในการหลบเลี่ยงความเสี่ยงคนมักจะต้องการผลตอบแทนคงที่และมีการประกันทุนด้วย นี่คือ ริบาการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงคือการยอมรับกับความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นหากมีความเป็นไปได้ที่จะได้รับผลตอบแทนเพิ่มขึ้นด้วยซึ่งตรงกับหลัก อัลกอร์ม บินกอนม์

ระบบธนาคารอิสลามควรให้นักลงทุนสามารถขายสินทรัพย์ทางการเงินด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด การใช้หลัก บัยอ์ อัลดัยน์ ด้วยกลไกคิดลดเพื่อการนี้เป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาต (ฮาลาล) ในมาเลเซีย แต่ไม่ได้รับการยอมรับในภูมิภาคตะวันออกกลาง

เนื่องจากระบบการเงินอิสลามดำเนินการด้วยหลักการรับความเสี่ยงการเปิดเผยข้อมูลจึงเป็นสิ่งจำเป็น ตัวอย่างเช่น เมื่อธนาคารอิสลามมีเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ ธนาคารจะต้องเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นทั้งหมดเพื่อให้ลูกค้ารับรู้ว่าธนาคารนำเงินฝากของเขาไปทำอะไรบ้าง เงินฝาก มูดอรอบะฮ์เป็นเงินฝากประเภทที่มีความเสี่ยง ธนาคารไม่สามารถบังคับผู้รับสินเชื่อให้ทำตามนโยบายของธนาคาร ระบบจึงเจอกับปัญหาการเลือกในสิ่งที่ไม่เหมาะสม(Advserse Selection) และ ปัญหาจรรยาวิบัติ(Moral Hazard) หากไม่ได้รับการเฝ้าติดตามที่ถูกต้อง จริงๆแล้วแบงก์เนการ่ามาเลเซียควรให้เงินฝาก มูดอรอบะฮ์อยู่ภายใต้ระบบการเป็นตัวแทนคล้ายกับที่ธุรกิจกองทุนรมใช้

สี่: ตลาดการเงินอิสลาม: หลักชะรีและทะบี

ในช่วงต้น ค.ศ. 1960 ได้มีงานจำนวนมากออกมาโดยนักเศรษฐศาสตร์มุสลิมที่เขียนถึงการห้ามการรับจ่ายดอกเบี้ยของอัลกุรอานและความจำเป็นในการจัดตั้งธนาคารในรูปแบบอิสลามเพื่อเป็นทางเลือกจากธนาคารระบบดอกเบี้ยที่มีอยู่ในเวลานั้น ในปัจจุบันแนวโน้มของงานได้พุ่งเป้าไปที่ ตะกาฟุลการลริหารจัดการกองทุน และตลาดทุน เนื่องด้วยมีกองทุนอิสลามมูลค่ามากกว่า 2 แสนล้านเหรียญสหรัฐในระบบการเงินทั่วโลก ความสนใจเกี่ยวกับระบบธนาคารอิสลามจึงไม่ได้อยู่เพียงแต่ผลิตภัณฑ์ของธนาคาร แต่ธนาคารนั้นเข้าไปเชื่อมโยงกับตลาดการเงินทั่วโลกได้อย่างไร

เมื่อเราฟังการสนทนาและบรรยายในเรื่องธนาคารอิสลาม ตะกาฟุลกองทุนและการลงทุนอิสลาม ดูเหมือนว่าจะเน้นไปที่เรื่องของความถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์ที่พูดถึงสิ่งที่ได้รับอนุญาต (ฮาลาล) และสิ่งต้องห้าม (ฮาราม) ตามที่อัลเลาะห์ (ซ.บ.) ได้ประทานมา กฎหมายอิสลามว่าด้วยเรื่องสัญญา (ฟิกฮ์ มูอามาลัท) เป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญทางด้านชะรีอะฮ์จึงเป็นที่ต้องการของธนาคารและผู้จัดการกองทุนอิสลามหลายแห่ง

อย่างไรก็ตาม ตลาดการเงินอิสลามไม่ได้เกี่ยวข้องกับกฎที่พระเจ้าประทานลงมาเท่านั้นเนื่องจากธุรกิจไม่สามารถดำเนินได้หากไม่มีกำไร วิธีการดำเนินธุรกิจของตลาดอิสลามก็ควรได้รับการพิจารณา หลักชะรีอะฮ์มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจในแต่ละวันอย่างไรการดำเนินธุรกิจควรถือว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับทางโลกซึ่งที่ปรึกษาทาง ชะรีอะฮ์ไม่ควรเข้ามายุ่งหรือไม่ หากตลาดการเงินอิสลามถูกขับเคลื่อนด้วยค่านิยมชะรีอะฮ์แล้วอะไรคือบทบาทของเหตุผลและประสบการณ์ในการทำธุรกรรมทางการเงิน

เพื่อให้เป็นการง่าย การศึกษาตลาดการเงินอิสลามสามารถแยกออกเป็นสองด้าน คือ ชะรี กับ ทะบี ด้วยวิธีนี้เราจะสามารถมองเห็นบทบาทของโลกทัศน์อิสลามที่ซึ่งโลก ดุนยา เกี่ยวข้องกับ อาคิเราะฮ์ อย่างสำคัญและแยกออกจากกันไม่ได้ โดยมีอาคิเราะฮ์ เป็นเป้าหมายปลายที่สำคัญที่สุด นี่คือแนวคิดของโลกทัศน์อิสลามดั่งที่ ซาเยด นาคคุอิบ อัลอัตตัส ได้อธิบายไว้ แง่มุมของ ดุนยา เกี่ยวข้องกับทางโลกที่ซึ่งมนุษย์ประยุกต์ใช้เหตุผลและประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจ ในขณะที่ อาคิเราะฮ์ ถ่ายทอดกฎที่ประทานลงมาโดยพระเจ้าให้มนุษย์ใช้ในการดำเนินธุรกิจเช่นเดียวกัน

ในเมื่อหลักชะรีมาจากอัลกุรอานและซุนนะห์จึงใช้ได้กับการทำธุรกรรมทางการเงินทุกประเภทไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับธนาคาร กองทุนรวม การลงทุน ตะกาฟุลและการวางแผนทางการเงินแบบอิสลาม จึงมีความจำเป็นที่ผู้เชี่ยวชาญทางด้านชะรีอะฮ์จะต้องบอกให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทราบว่าอะไรฮาลาลและอะไรฮารามหลัก ชะรีอะฮ์เหล่านี้ประทานโดยพระเจ้าจึงไม่เปลี่ยนแปลง หลักเหล่านี้คือ

1. การห้ามรับจ่ายดอกเบี้ย (ริบา)
2. สนับสนุนการค้าการพาณิชย์ (อัลบัยอ์)
3. เหลีกเลี่ยงความคลุมเครือ (ฆอรอร์)
4. การห้ามการพนัน (มัยซิร์)
5. การห้ามเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการผลิตสินค้าต้องห้าม เช่น เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ สุกร การค้าประเวณี และสิ่งลามากอนาจาร

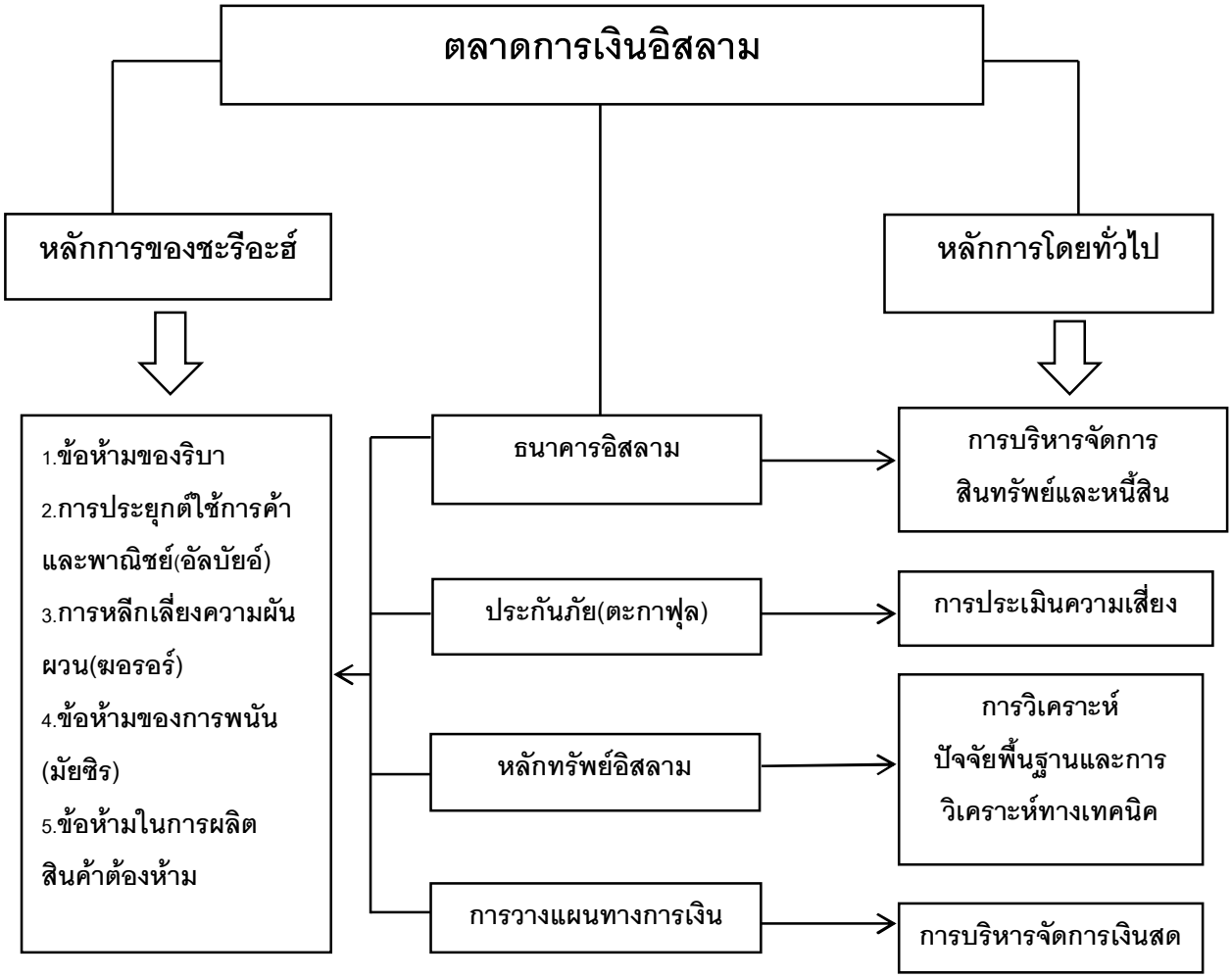

<รูปภาพที่ 1.6 ตลาดการเงินอิสลาม>

หลักข้างต้นมีความเป็นลักษณะเฉพาะหากพิจารณาบริบทในตลาดแต่ละประเภท ตัวอย่างเช่น ริบาเป็นหลักพื้นฐานของตลาดเงินฝากและกองทุนในธนาคารอิสลาม อย่างไรก็ตามหากพิจารณาไปที่การลงทุนและตราสารอนุพันธ์อิสลามประเด็นความคลุมเครือ (ฆอรอร์) กับการพนัน (มัยซิร์) ดูจะมีความสำคัญมากกว่า ในตะกาฟุลปัจจัย ริบา ฆอรอร์ และมัยซิร์มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน ถึงแม้ปัจจัยการพนันจะถูกให้น้ำหนักมากกว่า ในการคัดกรองหุ้น ชะรีอะฮ์ความสำคัญอยู่ที่กิจกรรมของบริษัทที่ออกหุ้นมากกว่าปัจจัย ฆอรอร์ นั่นคืออย่างแรกธุรกิจนั้นจะต้องไม่เกี่ยวข้องกับสินค้าและบริการที่ต้องห้าม

ถึงแม้ในแต่ละตลาด เช่น การธนาคารหรือตะกาฟุล จะให้ความสำคัญกับแต่ละหลักต่างกันแต่มีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกัน คือ หลักเหล่านี้มีหน้าที่สนับสนุนให้เกิดความยุติธรรมเที่ยงตรงในการทำธุรกรรมทางธุรกิจ พระเจ้าได้รับประกันความยุติธรรมหากมนุษย์เชื่อฟังคำสอนของพระองค์ (ชะรีอะฮ์) นี่คือ แง่มุม อาคิ

เราะฮ์ของโลกทัศน์อิสลาม หากยึดมั่นในหลักการของ ชะรีอะฮ์แง่มุม อาคิเราะฮ์ จะได้รับการปกป้องอย่างดีและรับรู้โดยทุกฝ่าย

ในขณะที่หลักการ ชะรีอะฮ์ ช่วยให้เข้าใจถึงลักษณะความยุติธรรมของตลาดการเงินอิสลาม มิติอื่นของกิจกรรมของตลาดไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับหลักที่ประเจ้าทรงประทานมาเท่านั้น นี่คือแง่มุม ทาบี ของกิจกรรมตลาดการเงินซึ่งก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพ ทาบี แปลว่าเป็นธรรมชาติซึ่งคือหนทางแห่งธรรมชาติ ค่านิยมแห่ง ทาบี เป็นค่านิยมที่เป็นสากล ทุกคนสามารถนำไปใช้ได้ไม่ว่าจะมีความศรัทธาและความเชื่อเช่นใด นักลงทุนประยุกต์ใช้ความรู้ที่ถูกรวบรวมด้วยเหตุผลและประสบการณ์เพื่อเข้าใจว่าตลาดมีการขับเคลื่อนเช่นไรซึ่งเป็นสิ่งที่พึงกระทำโดยธรรมชาติ

ดังนั้นความรู้ที่มาจากแหล่งที่ไม่ได้ถูกประทานโดยพระเจ้าจึงมีความสำคัญเช่นกัน ในอิสลาม ไอนุล ยาคินหมายถึงความรู้ที่มาจากการรับรู้และความเข้าใจ กล่าวคือ วัตถุ (ยิซมานี) และข้อเท็จจริง (ฮาคีคี) ในขณะที่ อิล์ม อูล ยาคิน ขึ้นอยู่กับ เหตุผล (อะกัล) กับ การตัดสินของมนุษย์ (คะยาลี) ตัวอย่างเช่น การลดต้นทุนต่อหน่วย บริษัทควรเพิ่มผลผลิต นี่คือการประหยัดจากขนาด (economies of scale) ในการเพิ่มการขายควรทำวิจัยการตลาด ในการหาคู่ค้าที่น่าเชื่อถือควรมีการตรวจสอบ เป็นต้น แง่มุม ทาบี ไม่ควรถูกมองข้ามถึงแม้ธุรกิจนั้นดำเนินการภายใต้หลักการของอิสลามทั้งมุสลิมและไม่ใช่มุสลิมควรทำตามกฎ ทาบี ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับความศรัทธา (อาคีดะฮ์) สักเท่าไหร่ การดำเนินการโดยขัดกับกฎนี้จะก่อให้เกิดความวุ่นวายหายนะ ธุรกิจมีแนวโน้มที่จะประสบกับความล้มเหลวหากไม่สนใจในกฎ ทาบี

ตัวอย่างเช่น ในการทำธุรกิจเงินร่วมลงทุนอิสลาม (Islamic venture capital) หลัก ชะรีอะฮ์ที่ต้องนำมาใช้นั้นชัดเจนและถูกกำหนดไว้แล้วโดยอัลกุรอาน แต่หลัก ทาบี นั้นแต่งต่างจากของการธนาคาร ในการทำธุรกิจเงินร่วมลงทุนอิสลามแง่มุม ทาบี มีความเกี่ยวข้องกับ 1) การตกลงทำสัญญา 2) การตรวจสอบ และ 3) การวิเคราะห์ตลาด ในการธนาคารแง่มุม ทาบี มีความเกี่ยวข้องกับ 1) การจัดการสินทรัพย์และหนี้สิน 2) การจัดการความเสี่ยง และ 3) การวิจัยตลาด ในขณะที่กรณีของ ตะกาฟุล แง่มุม ทาบี มีความเกี่ยวข้องกับ1) การประเมินความเสี่ยง 2) การส่งเสริมการขาย และ 3) การตรวจสอบการเสียชีวิต ในกรณีของหุ้น ผู้จัดการกองทุนจะทำการวิเคราะห์ทั้งเชิงพื้นฐานและเฉพาะด้านเพื่อศึกษาว่าหุ้น ฮาลาล ตัวไหนควรซื้อ พวกเขาจะต้องรู้วิธีการคำนวณผลตอบแทนของหุ้นและทราบว่าเมื่อไหร่ที่ควรขายหุ้นตัวนั้น การจะรู้ว่าอะไร ฮาลาล อะไร ฮารอม เป็นแง่มุมของ ชะรีอะฮ์ แต่จะซื้อและขายอย่างไรและเมื่อไหร่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและข้อเท็จจริงมนุษย์ไม่ต้องพึ่งอัลกุรอานหรือซุนนะห์ในการพยากรณ์เศรษฐกิจและซื้อหุ้น บทบาทของสติปัญญา (อะกัล) มีความสำคัญ ณ จุดนี้ นี่คือความหมายของกฎทาบี

แนวคิดตะวากุลสามารถถูกใช้เพื่อให้เห็นการเชื่อมโยงระหว่างกฎชะรีอะฮ์กับกฎทาบีในการลงทุนในหุ้นที่ได้รับการอนุมัติว่าถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์หรือไม่ เราจะต้องทราบก่อนว่าอะไรคือหุ้นฮาลาล นี่คือแง่มุมด้าน ชะรีอะฮ์เมื่อการคัดกรองได้ดำเนินมาแล้ว คราวนี้เราจะพิจารณาแง่มุมด้าน ทาบีในการเลือกหุ้น เราจะต้องพิจารณาถึงอัตราส่วนราคาต่อกำไร ผลตอบแทนจากการลงทุน กำไรต่อหุ้น ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สถานะของบริษัท อย่างไรก็ตามผลประกอบการของธุรกิจอาจได้รับผลกระทบจากตัวแปรมหภาค เช่น เงินเฟ้อ การว่างงาน ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และอัตราแลกเปลี่ยน ความรู้ในด้านตลาดและเศรษฐกิจจึงเป็นสิ่งจำเป็น นี่คือกฎด้าน ทาบีผู้เชี่ยวชาญด้าน ชะรีอะฮ์ อาจจะมีความรู้ด้านนี้น้อยเนื่องจากพวกเขาไม่ได้เชี่ยวชาญในเศรษฐศาสตร์และการเงิน หน้าที่ของพวกเขาคือการคัดกรองทางด้าน ชะรีอะฮ์เพื่อให้แน่ใจว่าหุ้นเหล่านี้ปราศจากสิ่งที่ต้องห้าม อย่างไรก็ตามในบางครั้งแง่มุมด้าน ทาบีอาจทำให้สับสนในเรื่องของ ริบา และ การพนัน ตัวอย่างเช่น ในการเลี่ยงความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนบริษัทที่ได้รับการรับรองชะรีอะฮ์อาจเข้าไปซื้อขายอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อปกป้องตนเองจากความผันผวนของตลาด การส่งเสริมการขายและการตลาดของกองทุนรวมอาจกระทำการที่ไม่ถูกต้องตามศีลธรรมจริยธรรม ดังนั้น บางครั้งแง่มุมด้าน ทาบีอาจแยกจากแง่มุมด้าน ชะรีอะฮ์ แต่ในบางครั้งก็ไม่เป็นเช่นนั้น เพราะว่า ชะรีอะฮ์ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับแง่มุมด้านกฎหมาย (ฮูก่ม) ของการทำธุรกรรมทางการเงินเท่านั้นแต่ยังเกี่ยวข้องกับแง่มุมด้านคุณธรรมและศีลธรรม (อัคลัก)ด้วย

ห้า: อิหวัดและกำไรที่ถูกต้องตามหลักการของอิสลาม

ในตลาดการเงินทั่วโลกขณะนี้มีกองทุนอิสลามมากว่า 2 แสนล้านเหรียญสหรัฐ ด้วยเหตุผลนี้การเงินอิสลามจึงได้รับความสนใจอย่างมาก ในปี 1996 ตลาดหลักทรัพย์แห่งนิวยอร์กได้จัดตั้งดัชนีชะรีอะฮ์ ในปี 1998 ดัชนีนี้ได้ถูกจัดตั้งขึ้นที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งกัวลาลัมเปอร์ ลอนดอนและจาการ์ต้าก็มีดัชนีชะรีอะฮ์เช่นเดียวกัน

กองทุนอิสลามได้เข้าไปสู่ภาคธนาคารเช่นกัน จริงๆแล้วภาคธนาคารเป็นจุดเริ่มต้น ธนาคารอิสลามหลายแห่งถูกตั้งขึ้นเพื่อเป็นลู่ทางใหม่ในการเคลื่อนย้ายเงินฝากและขยายการเงิน มาเลเซียมีชื่อเสียงในระบบธนาคารคู่ขนานที่ซึ่งธนาคารอิสลามดำเนินธุรกิจควบคู่กับธนาคารทั่วไป ในขณะที่ปากีสถาน อิหร่าน และซูดานเป็นระบบธนาคารอิสลามเดียว

บริษัทที่ร่วมธุรกิจการเงินอิสลามดำเนินการภายใต้การแสวงหากำไรสูงสุด (profit maximization) ที่อยู่ภายใต้หลัก ชะรีอะฮ์เช่นการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการรับจ่าย ริบา หรือ ดอกเบี้ย การทำเช่นนี้ทำให้การแสวงหากำไรสูงสุดปราศจากการกระทำที่ผิดจริยธรรมศีลธรรม ธุรกิจธนาคารอิสลามจึงให้ความสำคัญกับเรื่องคุณธรรมเป็นลำดับแรก

ถึงแม้ความโดดเด่นของการเงินการธนาคารอิสลามคือเรื่องการห้ามรับจ่ายดอกเบี้ย แต่การปรับใช้การค้าการพาณิชย์ (อัลบัยอ์) ในการให้สินเชื่อยังไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าปัจจัยดอกเบี้ย สิ่งนี้ทำให้หลายคนเข้าใจว่าธนาคารอิสลามเป็นบริษัทที่ดำเนินการโดยไร้ดอกเบี้ยแต่เพียงเท่านั้น

ถูกแม้สิ่งนี้จะเป็นจริงแต่มันไม่ได้สะท้อนความหมายที่แท้จริงของระบบธนาคารอิสลาม ที่ถูกต้องธนาคารอิสลามเป็นธุรกิจที่ดำเนินการบนพื้นฐานของหลักการค้าและการพาณิชย์ (อัลบัยอ์) โดยกำไรที่ได้เกิดจากมูลค่าเพิ่ม (คาสบ์) และกิจกรรมที่ต้องเข้าร่วมแบกรับความเสี่ยง (กอร์ม)

ผมต้องทำให้ประเด็นนี้ชัดเจนเพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนที่อาจเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น เมื่อผู้ที่เชื่อในหลายพระเจ้าในนครมักกะฮ์กล่าวว่า “การค้านั้นเหมือนดอกเบี้ย..”อัลกุรอานไม่เห็นด้วยโดยกล่าวว่าว่า “อัลเลาะห์ทรงอนุญาตการค้า (อัลบัยอ์) แต่ทรงห้าม ริบา” การทำการค้านั้นก่อให้เกิด อิหวัด หรือ มูลค่าที่เท่ากันกับอีกฝ่ายในการทำธุรกรรม นำมาซึ่งความเสมอภาคและความยุติธรรมในธุรกรรมทางธุรกิจซึ่งทำให้ดีกว่าระบบที่ใช้ดอกเบี้ย

อิสลามได้สั่งห้ามการรับจ่ายดอกเบี้ยเนื่องจากมองว่าเป็นวิธีการในการได้มาซึ่งกำไรและความมั่งคั่งที่ไม่เป็นธรรม เจ้าหนี้ได้ผลตอบแทนมากเกินกว่าที่ควรได้รับเนื่องจากไม่ได้แบกรับความเสี่ยงด้านตลาดกับความเสี่ยงที่เป็นระบบ (market and systematic risk) และเงินกู้ยังมีหลักทรัพย์และผู้ค้ำประกัน เจ้าหนี้ไม่ได้ให้บริการใดๆที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่ลูกหนี้ นี่เป็นลักษณะทั่วไปของตราสารหนี้ การใช้ดอกเบี้ยมีความเสี่ยงที่จะเกิดความไม่ยุติธรรมทางเศรษฐกิจและการกระจุกของความมั่งคั่งที่คนเพียงไม่กี่คน เป็นภัยต่อสวัสดิการและความมั่งคงของสังคม

ด้วยเหตุนี้ ชะรีอะฮ์จึงกำหนดให้การแลกเปลี่ยนที่ถูกต้องประกอบไปด้วย อิหวัดซึ่งหมายความว่าทั้งสองฝ่ายต้องแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการที่มีมูลค่าเท่ากัน อิบนุ อัล อาราบี (d.543/1148) กล่าวว่า “การเพิ่มขึ้นโดยปราศจาก อิหวัด หรือมูลค่าที่เท่าเทียมกันถือว่าเป็น ริบา”อิหวัด จึงเป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐานที่จำเป็นของการขายที่ถูกต้อง (ฮาลาล) เนื่องจากการขายเป็นการแลกเปลี่ยนสองสิ่งซึ่งมีมูลค่าเท่ากัน

หมายความว่าผู้บริโภคจะต้องได้รับสิ่งตอบแทนที่ยุติธรรมกับราคาที่จ่ายไป เมื่อพ่อค้าขายของในราคาที่สูงกว่าต้นทุน กำไรส่วนที่เพิ่มมานั้นจะต้องประกอบด้วย อิหวัดดังนั้นทฤษฎีทางด้านกำไรในอิสลามจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลัก อิหวัดซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยปริมาณความพยายามพากเพียรและความเสี่ยงที่แบ่งรับซึ่งเกิดขึ้นจากการค้านั้น

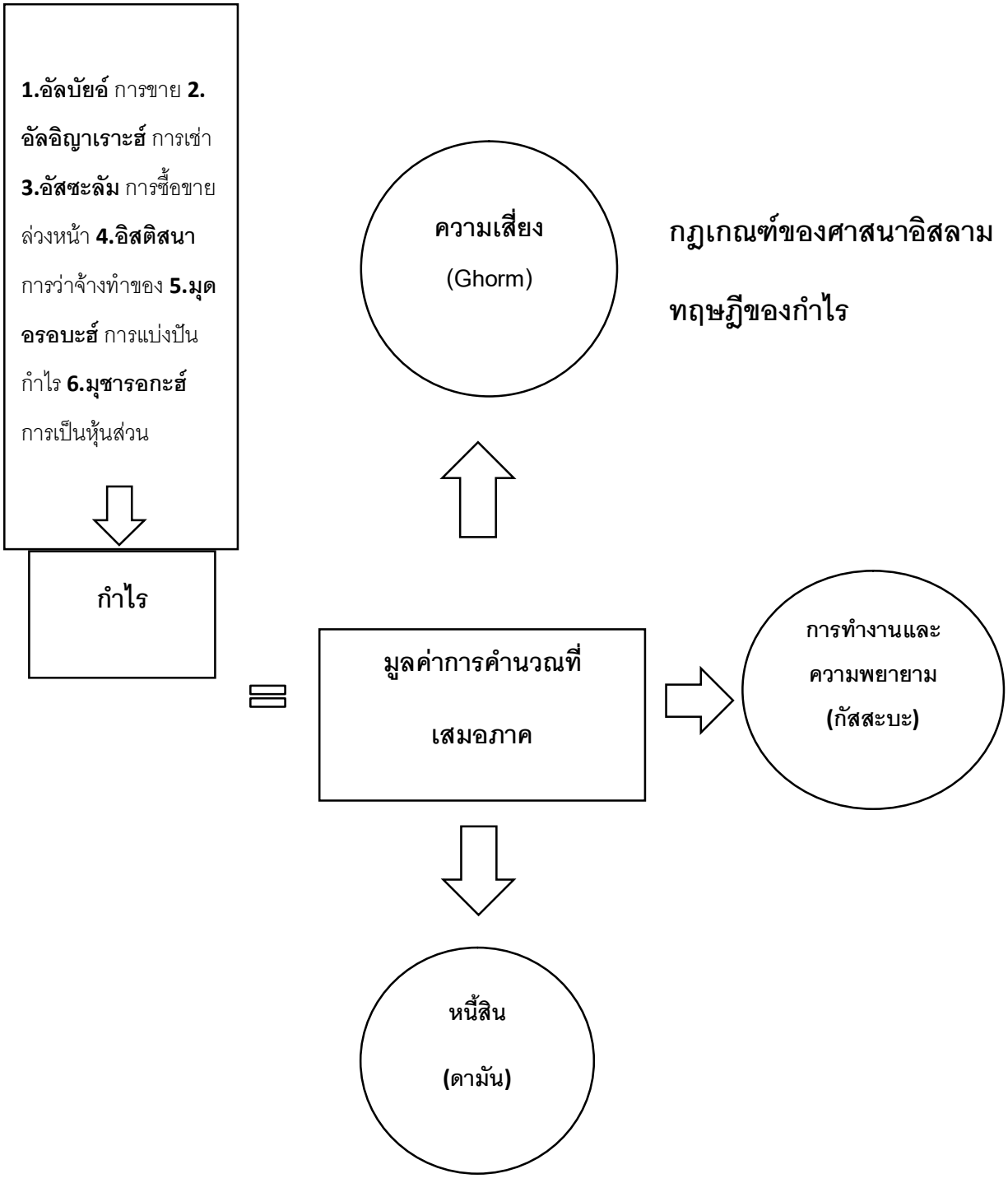

<รูปภาพที่ 1.7 ทฤษฎีกำไรในอิสลาม>

ตัวอย่างเช่น นายมูฮัมหมัดซื้อนาฬิกาไซโก้ในราคา $1,000 ซึ่งหมายความว่าการแลกเปลี่ยนระหว่างเงินกับสินค้าได้เกิดขึ้น กำไรเกิดจากความพยายาม (คาสบ์) และความเสี่ยง (กอร์ม) ที่ผู้ขายแบกรับ ดังนั้นหากต้นทุนอยู่ที่ $800 ที่เหลืออีก $200 เป็นกำไร การแลกเปลี่ยนถือว่าประกอบไปด้วย อิหวัดซึ่งหมายความว่า $200 ประกอบไปด้วยความพยายามและความเสี่ยงที่ผู้ขายแบกรับ เมื่อผู้ขายซื้อส่งนาฬิกาเขาต้องรับความเสี่ยงจากเงินที่ลงทุนไป เขายังเสี่ยงที่ความพยายามจะสูญเปล่าหากไม่สามารถขายนาฬิกาได้ในตลาดขายปลีก

นั่นหมายความว่าในการทำการค้า (อัลบัยอ์) มูลค่าที่เท่ากันหรือ อิหวัดประกอบไปด้วย 1) ความเสี่ยงด้านตลาด (กอร์ม) และ 2) การลงทุนลงแรงหรือความพยายาม ซึ่งก็คือมูลค่าส่วนที่เพิ่มนั่นเอง ความรับผิดชอบ (ดะมัน) เป็นอีกส่วนประกอบที่ควรพิจารณา ในการทำการค้าผู้ขายจะต้องรับประกันสินค้าที่ตนขาย ผู้ซื้อสามาราถคืนสินค้าที่ซื้อมาได้หากพบว่ามีข้อบกพร่อง ด้วยวิธีนี้ผู้ขายจึงสมควรได้รับกำไรเนื่องจากการขายนั้นมีการรับประกันสินค้า

ในกรณีของเงินกู้ $10,000 ด้วยอัตราดอกเบี้ย 10 เปอร์เซ็นต์ต่อปี เรากำลังพิจารณาถึงเงินมูลค่า $10,000 ในปีแรกแต่ $11,000 ในปีที่สอง เงินกู้ $10,000 คือต้นทุน ส่วน $1,000 คือกำไรหรือดอกเบี้ยจากเงินกู้ ส่วนที่เกินมานี้ไม่ได้เกิดจากการแบกรับความเสี่ยงหรือบริการที่มีมูลค่าเพิ่มจากผู้ให้กู้ ในเมื่อส่วนที่เกินมานี้ไม่ได้ประกอบไปด้วย อิหวัดมันจึงเทียบเท่ากับ ริบาเนื่องด้วยคำจำกัดความ “ส่วนเพิ่มที่ไม่ได้ประกอบไปด้วยอิหวัดหรือมูลค่าที่เท่าเทียม ส่วนนั้นคือริบา”

จึงมีความจำเป็นที่จะต้องอธิบายให้เห็นถึงความหมายของ อัลบัยอ์ ตามด้วยหลัก อิหวัด เมื่อเราอยากเข้าใจประเด็นต่างๆที่เกี่ยวกับความถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์ ของการเงินการธนาคารอิสลาม มันจึงไม่ถูกต้องนักหากรีบเข้าสู่ประเด็นในเรื่องของริบา หากไม่เข้าใจในปัจจัยอัลบัยอ์และอิหวัดเนื่องจากอาจสร้างความสับสนหากแง่มุมของ ริบา เพียงอย่างเดียวถูกนำไปอธิบายหลักการของระบบการเงินการธนาคารอิสลาม

หก: ริบาและดอกเบี้ย

ในภาวะที่ตลาดการธนาคารอิสลามของมาเลเซียกำลังขยายเติบโตไปอย่างรวดเร็วจุดยืนที่ว่าดอกเบี้ยคือ ริบา ดูเหมือนจะไม่ได้รับการแสดงความคิดเห็นแย้ง เกือบทุกธนาคารและบริษัททางการเงินต่างมีบริการในรูปแบบของอิสลาม ตลาดเงินระหว่างธนาคารดำเนินการบนหลักมูดอรอบะฮ์กับบัยอ์อัลอีนะฮ์ ในขณะที่หุ้นกู้อิสลามของภาคเอกชนดูเหมือนว่าจะไปด้วยดีภายใต้กรอบของหลัก บัยอ์ อัลดัยน์(การซื้อขายหนี้) กับ อีนะฮ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในระดับหนึ่งของการผสมผสานศาสนาเข้ากับการทำธุรกิจ

อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้สงสัยว่าทำไมดอกเบี้ย (ริบา) ถึงถูกสั่งห้าม เรามักจะถูกสอนว่าอิสลามสั่งห้ามการรับจ่ายดอกเบี้ยแต่เราไม่รู้ชัดว่าอะไรคือเหตุผลของข้อห้ามนั้น ทำไมดอกเบี้ยจึงถือว่าเป็นริบา

ผมกำลังพูดถึงสังคมมุสลิมที่ซึ่งมีบางคนสงสัยว่าทำไมดอกเบี้ยจึงถูกจัดว่าเป็นริบา ผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมก็มีความสงสัยเช่นเดียวกัน อะไรคือเหตุผลของการสั่งห้ามนี้ และคำสอนที่ว่าดอกเบี้ยคือ ริบา มีที่มาที่ไปอย่างไร

ปัจจัยในด้านของจริยธรรมศีลธรรมมีความสำคัญเนื่องจากมันเป็นแก่นของคำสอนในอัลกุรอาน จริยธรรมศีลธรรมเป็นการศึกษาในเรื่องของความประพฤติปฏิบัติ การที่อัลกุรอานสั่งห้าม ริบาตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมและยุติธรรมซึ่งเป็นส่วนสำคัญของจริยธรรมศีลธรรม ดังนั้นทางเลือกอื่นที่นอกเหนือจาก ริบา จึงน่าจะมีองค์ประกอบสองสิ่งนี้ กฎหมายอิสลามจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมศีลธรรมไม่เช่นนั้นจะเกิดการนำไปใช้และตีความไปในทางที่ผิด อย่างเช่นการ การปลอมแปลงโดยอิงกฎหมาย (ฮิละห์)

ในยุคก่อนอิสลาม ริบาเป็นธุรกิจที่ก่อให้เกิดการกดขี่อย่างมาก มีการปล่อยเงินกู้ที่มีเงื่อนไขว่าหากลูกหนี้ไม่สามารถจ่ายได้เมื่อครบกำหนดเงินต้นจะเพิ่มขึ้นเท่าตัวและสามเท่าตัวตามมา อย่างเช่น หากรับเงินกู้มา $1,000 และสามารถจ่ายคืนได้ครบในอีกเดือนต่อมาลูกหนี้จะจ่ายเพียงเงินต้น $1,000 โดยไม่มีดอกเบี้ย

แต่หากเขาไม่สามารถจ่ายได้และขอเลื่อนการชำระหนี้ไปอีกหนึ่งเดือนหนี้ใหม่ของเขาจะเพิ่มขึ้นเป็น $2,000 และหากยังจ่ายไม่ได้และขอเลื่อนอีกก็จะเพิ่มเป็น $4,000 ทบขึ้นไปเรื่อยๆ เนื่องจากกระบวนการเช่นนี้ที่มีการทบหนี้เพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆอัลกุรอานจึงไม่สามารถยอมรับได้ว่า ริบา เป็นการทำ

ธุรกรรมเชิงธุรกิจที่เป็นธรรมอัลกุรอานอนุญาตกำไรที่ได้มาจากการทำการค้าและสนับสนุนการร่วมมือ (ตะอาวุน)ไม่ใช่การค้ากำไรเกินควร

อัลเลาะห์ (ซ.บ.) ทรงกล่าวไว้ในอัลกุรอานว่า “ผู้ศรัทธา จงอย่าได้บริโภค ริบา ซึ่งมีการทบเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ แล้วเจ้าจะมีความสุข” (อัล บาราเกาะฮ์: 130) ผมไม่ได้มีความตั้งใจจะถกเถียงในประเด็นที่ว่าดอกเบี้ยในปัจจุบันเป็น ริบา หรือไม่ แต่ความจำเป็นในการเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงมุมมองของอิสลามต่อดอกเบี้ยและริบาเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง

จากที่ได้กล่าวมา เราจึงทราบแล้วว่าระบบธนาคารอิสลามให้ความสำคัญกับมิติทางด้านจริยธรรมศีลธรรม เราไม่สามารถใช้คำอธิบายดั้งเดิมที่ว่าการห้ามรับจ่ายดอกเบี้ยเพราะมันก่อให้เกิดกำไรที่คงที่ตายตัวจากเงินกู้เนื่องจากกำไรจากอัลบัยอ์บิทะมันอาญิล(BBA) กับการเช่า(อัลอิญาเราะฮ์)ก็คงที่ตายตัวเช่นกัน

อีกทั้งจะไม่เป็นการถูกต้องนักหากกล่าวว่าการห้ามริบาเป็นเพราะปริมาณมันมากเกินควรเท่านั้น หากพิจารณาถึงกำไรของผลิตภัณฑ์ BBA จะพบว่าไม่ได้น้อยไปกว่ากันเลย BBAดูเหมือนจะแพงกว่าเงินกู้แบบปกติเนื่องจากเหตุผลบางประกันด้วยซ้ำ

ริบาในอัลกุรอาน

ขั้นที่ 1	**ขั้นที่ 2**	**ขั้นที่ 3**	**ขั้นที่ 4**
การติเตือนด้านคุณธรรมของริบา	ริบาและคนต่างศาสนา (ชาวยิว)	ข้อห้ามตามกฎหมายของริบา	อัลบัยอ์เป็นทางเลือกแทนริบา
Ar-Rum: 39	An-Nisa: 61	Al-Imran: 130-132	Al_BaQarah: 275-285

<รูปภาพที่ 1.8 ริบาในอัลกุรอาน>

ในขณะที่ธนาคารอิสลามเติบโตไปอย่างมาก เป็นการน่าผิดหวังที่เห็นคนเริ่มสงสัยในความถูกต้องในหลักการ ชะรีอะฮ์ ของBBAและธนาคารอิสลาม ในกรณีที่แย่ที่สุด ผู้คนอาจจะไม่สามารถพูดได้เต็มปากว่าดอกเบี้ยคือ ริบาเนื่องจากธนาคารอิสลามไม่สามารถแยกตัวเองอย่างชัดเจนออกจากวัฒนธรรมเงินกู้ที่หยั่งรากลึกในระบบธนาคารแบบเดิมคนสามารถเห็นได้ง่ายถึงความเหมือนของอัตรากำไรของBBAกับอัตราดอกเบี้ยของเงินกู้ ด้วยเหตุนี้ จึงควรมีทฤษฎีการคิดกำไรBBAที่ชัดเจน ที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการที่ปรึกษาทางด้านชะรีอะฮ์ของ Bank Negara Malaysia

เมื่อธนาคารอิสลามได้กำไรเท่ากับดอกเบี้ย คนอาจจะเริ่มคิดว่าดอกเบี้ยก็ไม่ได้เป็นสิ่งเลวร้าย ถึงแม้สัญญา (อะกัต) ของ BBA จะแตกต่างจากเงินกู้ที่มีดอกเบี้ย แต่การที่ตัวผลิตภัณฑ์มีลักษณะคล้ายเงินกู้จึงเป็นเรื่องน่าผิดหวังหากเป็นจริงมิติทางด้านจริยธรรมศีลธรรมของธนาคารอิสลามจะถูกให้ความสำคัญลดลงมีเพียงรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ถูกออกแบบให้เสมือนถูกต้องตามกฎหมายอิสลาม

ดูเหมือนจะมีการให้ความสำคัญกับปัจจัยทางด้านกฎหมายมากกว่าการพิจารณามิติทางด้านจริยธรรมศีลธรรม ถึงแม้สัญญาของ BBA จะถูกต้องตามกฎหมายอิสลามแต่ผลกระทบต่อความยุติธรรมและความเสมอภาคเท่าเทียมยังเป็นที่สงสัยเนื่องด้วย BBA มีลักษณะคล้ายกับเงินกู้ของธนาคารทั่วไปเกือบทุกๆด้าน BBA เป็นตัวอย่างของการทำธุรกิจที่ปราศจากการแบ่งรับความเสี่ยงโดยประกอบไปด้วยการประเมินความเสี่ยงของผู้กู้และการตามเก็บหนี้เป็นงานหลัก เงินกู้และ BBA จึงแทบไม่มีความเสี่ยงกับธนาคาร ทั้งคู่ต่างเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงด้านสินเชื่อและต่างเรียกทรัพย์สินค้ำประกันจากผู้ขอสินเชื่อ อีกทั้งการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้สินก็ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อสัญญาเป็นประโยชน์กับเพียงฝ่ายเดียว (ผู้ปล่อยสินเชื่อ) ความยุติธรรม (อะดัล) ก็จะไม่เกิดขึ้น BBA ยังส่งเสริมให้มุสลิมเป็นหนี้โดยสะท้อนว่าการเป็นลูกหนี้เป็นสิ่งที่ดี มันส่งเสริมวัฒนธรรมการกู้ยืมซึ่งเป็นแก่นสำคัญของระบบทุนนิยม

เจ็ด: ริบา อัลบัยอ์ และความเสี่ยง (กอร์ม)

หลายท่านอาจสงสัยว่าทำไมทุกวันนี้ BBA จึงได้รับความนิยมในหมู่ผลิตภัณฑ์ของธนาคารอิสลามโดยเฉพาะกับสินเชื่อเพื่อบ้าน ผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะของการขายล่วงหน้าเช่นนี้ยังถูกประยุกต์ใช้กับสินเชื่อเพื่อซื้อขายหุ้น สินเชื่อผู้บริโภค และสินเชื่อเพื่อซื้อเครื่องจักรโรงงานเป็นต้น

แบบจำลอง BBA กำลังไปได้ด้วยดีเนื่องจากธนาคารอิสลามสามารถขายผลิตภัณฑ์ BBA ให้กับบุคคลที่สามเพื่อเพิ่มสภาพคล่องโดยเฉพาะเมื่อผู้เชี่ยวชาญทางด้านชะรีอะฮ์ ในมาเลเซียไม่ได้มองว่าสัญญา

การซื้อขายหนี้ (บัยอ์ อัลดัยน์) ที่เกิดจากการขาย BBA เป็นเรื่องที่ผิดหนี้ที่เกิดจากการขาย BBA(ดัยน์ อัลบัยอ์ บิทะมัน อาญิล)ถูกมองว่าสามารถซื้อขายได้เนื่องจากประกอบด้วยสิ่งของที่ถูกซื้อขาย (มะฮัลลัล อักดิ)

คำถามอยู่ที่ว่าธุรกรรม มูรอบาฮะฮ์ กับ BBA มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างไร ธนาคารอิสลามที่ใช้ BBA มากสามารถช่วยสร้างงาน ธุรกิจใหม่ๆ เพิ่มผลิตภาพ การเติบโตทางเศรษฐกิจ รักษาระดับราคา และช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้หรือไม่

เริ่มมีคนสงสัยว่าผลิตภัณฑ์ที่ปราศจากดอกเบี้ยที่เหล่าธนาคารอิสลามเสนออยู่ในปัจจุบันควรได้รับตราอิสลามหรือไม่เนื่องจากสิ่งดึงดูดเดียวเท่านั้นคือสถานะ ฮาลาลนอกเหนือจากนั้นลูกค้าที่ใช้BBAซื้อบ้านหลังเดียวกับสินเชื่อประเภทดอกเบี้ยต้องจ่ายค่าใช้จ่ายเท่ากัน

จึงฟังดูมีเหตุผลหากถามว่า “แล้วเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยมันไม่ดียังไงในเมื่อหากเปรียบเทียบกับ BBA ซึ่งเป็นทางเลือก ก็ดูจะไม่มีอะไรต่างกัน” แล้วอะไรคือเหตุผลของการห้ามรับจ่ายดอกเบี้ย

นักธุรกิจชาวมักกะฮ์ก่อนยุคอิสลามกล่าวกันว่า “การค้า (อัลบัยอ์) นั้นเหมือนดอกเบี้ย (ริบา)” อัลกุรอานกล่าวตอบว่า “…อัลเลาะห์ทรงอนุญาตการค้าแต่ห้ามดอกเบี้ย…” (อัลบากอเราะฮ์: 275)

แล้วทำไมริบาถึงถูกทำให้ผิดกฎหมายแต่การค้า (อัลบัยอ์) กลับถูกกฎหมายการค้านั้นพิเศษอย่างไรพระเจ้าถึงให้เป็นทางเลือกจาก ริบาคำว่า อัลบัยอ์ในอัลกุรอานหมายถึงการขายล่วงหน้า (BBA) หรือไม่ ผมจะพยายามตอบคำถามเหล่านี้โดยมุ่งไปที่หลักการเรื่อง อัลบัยอ์เพื่อที่จะได้รู้ว่าทำไมมันอัลกุรอานจึงให้เป็นทางเลือกของริบา

มีการกล่าวถึง ริบา ในอัลกุรอานว่าคือการทบต้นของเงินกู้เมื่อเวลาผ่านไป “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย อย่าหิวโหยในเงินกู้ที่ทบต้นและเพิ่มพูน...” (อัลอิมรอน: 130) วิธีการได้กำไรแบบนี้ถูกมองว่าเป็นวิถีทางธุรกิจที่ไม่เป็นธรรมเนื่องจากกำไรได้มาโดยที่ไม่มีการแบ่งรับความเสี่ยงซึ่งกันและกัน

นั่นหมายความว่าไม่มีการแบ่งสรรความเสี่ยงระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ แน่นอนธนาคารรับความเสี่ยงจากการผิดชำระหนี้และความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราดอกเบี้ย แต่ลูกหนี้ก็รับกับความเสี่ยงเหล่านี้เช่นกันในรูปของดอกเบี้ยเงินกู้ที่สูงขึ้น

ในระบบสินเชื่อที่ใช้ดอกเบี้ย ผู้ให้กู้ได้รับประกันในเงินต้นและดอกเบี้ย ในกรณีของตราสารหนี้ รัฐบาลและภาคเอกชน ผู้ถือตราสารจะได้รับผลตอบแทนที่แน่นอนหรือการลดหย่อนราคาซื้อโดยผู้ออกตราสาร

เช่นกันในระบบการธนาคาร ผู้ฝากเงินจะได้รับประกันในเงินฝากรวมถึงดอกเบี้ย และเช่นกันที่ธนาคารจะคิดดอกเบี้ยและผลบังคับทางกฎหมายอย่างเข้มงวดหากผิดชำระหนี้

วิธีการดังกล่าวขาดการรับความเสี่ยงบางคนจึงถือว่าไม่ยุติธรรมเนื่องจากไปทำลายวิถีแห่งการร่วมมือ นักการธนาคารหลายท่านอาจมองคำกล่าวนี้ว่าเป็นเรื่องตลกเพราะในการเซ็นสัญญาเงินกู้มักจะมีรอยยิ้มเกิดขึ้นกับทั้งทางฝ่ายธนาคารและฝ่ายบริษัทธุรกิจ

แล้วนักธุรกิจรายย่อยและผู้ที่มีความต้องการจะขยายการผลิตแต่ขาดชื่อเสียงเรียงนามแบบบริษัทขนาดใหญ่หล่ะ ธนาคารมักจะไม่ต้อนรับลูกค้ากลุ่มนี้ การร่วมทำธุรกิจกับพวกเขาดูเหมือนจะเป็นสิ่งต้องห้ามของแวดวงการธนาคาร ผลก็คือช่องว่างของรายได้ที่เพิ่มขึ้น นี่เป็นเหตุผลที่อัลกุรอานเตือนว่า **“**ความมั่งคั่งไม่ควรวงเวียนอยู่กับเฉพาะคนไม่กี่คน**”** (ซูระ 59: 7)อิสลามจึงห้ามการรบจ่ายดอกเบี้ย

ที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวอย่างไรกับการค้าและการพาณิชย์ (อัลบัยอ์)แน่นอนหากอัลกุรอานให้อัลบัยอ์เป็นทางเลือกจากริบาต้องมีเหตุผลที่ดีแต่อะไรคือเหตุผลของการทำให้ อัลบัยอ์ ถูกกฎหมาย การจะเห็นความสำคัญของอัลบัยอ์ เราจะต้องเข้าใจในคำสอนของอัลกุรอานอย่างถ่องแท้เป้าหมายหลักของอัลกุรอานก็เพื่อสังคมบนโลกนี้มีระเบียบแห่งจริยธรรมศีลธรรมซึ่งให้มนุษย์ทำงานบนพื้นฐานของความร่วมมือ (ตะอาวุน)และความเป็นพี่น้อง (อุกูวะห์) โดยการระลึกถึงพระเจ้าเสมอ (ตักวา)

กิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงควรถูกขับเคลื่อนด้วยหลักเหล่านี้การอนุญาตอัลบัยอ์แต่ห้ามริบาเป็นตัวอย่างที่สะท้อนคำสอนนี้เนื่องจากกำไรที่ได้จากอัลบัยอ์ไม่ได้ปราศจากความเสี่ยง การรับความเสี่ยงและการแบ่งสรรความเสี่ยงเป็นส่วนหนึ่งของหลักศีลธรรมจริยธรรมอิสลาม เช่น อดัล ตักวา ตะอาวุน และอุกูวะห์ดังนั้นอัลบัยอ์จึงถูกกฎหมายเนื่องจากเกิดการรับความเสี่ยงในขณะที่กำไรจากเงินกู้ (ซึ่งคือดอกเบี้ย) ปฏิเสธหลักของการแบ่งสรรความเสี่ยงและการรับความเสี่ยง

หลักกฎหมายอิสลาม (คาวาอิดฟีกิอะฮ์) เขียนไว้ว่า **“**การสูญเสียเป็นภาระส่วนหนึ่งของผู้ที่ได้กำไร**”** (อัลกอร์มู บิน กุนมี)ซึ่งหมายความว่าการที่มนุษย์จะได้กำไรจะต้องรับความเสี่ยงและความเป็นไปได้ในการขาดทุน

อัลบัยอ์เป็นสัญญาประเภทการค้า และไม่มีการค้าไหนในอิสลามที่ปราศจากความเสี่ยง กำไรจากการค้าขายเป็นผลของการรับความเสี่ยงเนื่องจากผู้ขายจะต้องมั่นใจว่ามีตลาดที่สามารถนำสินค้านั้นไปขายได้และมีผู้ซื้อและสินค้านั้นอยู่ในสภาพที่ดี เขาจะขาดทุนหากสินค้าถูกทำลายจากความเคราะห์ร้ายโดยธรรมชาติหรือหากราคาขายตกลงมาต่ำกว่าต้นทุน นี่คือวิธีที่ถูกต้องในการได้มาซึ่งรายได้ ความเสี่ยงประเภทนี้เรียกว่า กอร์ม ในทางเศรษฐศาสตร์ กอร์ม หมายถึง ความเสี่ยงเชิงตลาดและราคา ในทางการเงินเรียกว่าความเสี่ยงที่เป็นระบบ (systematic risk)

กำไรจากเงินกู้ดอกเบี้ยปราศจากการรับความเสี่ยง ผู้กู้จะต้องยื่นทรัพย์สินเพื่อเป็นหลักประกันเงินกู้หากผู้กู้ผิดชำระหนี้ ธนาคารสามารถนำทรัพย์สินนั้นไปขายเพื่อมาจ่ายหนี้ ในสัญญาการขายผู้ขายจะนำเงินออมไปซื้อสินค้าในตลาดขายส่งแล้วนำไปขายในราคาขายปลีก แต่ไม่มีการประกันว่าเขาจะทำกำไรได้จากการขายนั้น ไม่มีอะไรมาค้ำประกันเงินที่ลงทุนไปหากธุรกิจล้มเหลว

ในทางตรงกันข้าม หากนำเงินไปฝากในบัญชีเงินฝากที่ให้ดอกเบี้ย ลูกค้าจะได้รับกำไรที่มีการตกลงกันไว้ล่วงหน้ารวมถึงเงินฝากข้างต้นโดยปราศจากความเสี่ยง ธนาคารจะนำเงินฝากเหล่านี้ไปปล่อยเงินกู้และได้กำไรจากการเก็บดอกเบี้ย

อัลกุรอานแนะให้ใช้อัลบัยอ์เพราะผู้ที่ได้รับกำไรจากมันต้องรับความเสี่ยง ในขณะที่กำไรจากเงินกู้ริบาปราศจากความเสี่ยง ทั้งสองได้รับความนิยมในมักกะฮ์ในยุคก่อนอิสลามแต่ริบามีส่วนทำให้เกิดความวุ่นวายทางเศรษฐกิจและการรวยขึ้นของคนเราจากการเอารัดเอาเปรียบคนยากจน เพื่อเป็นการแก้ไขอัลกุรอานจึงสนับสนุนให้มนุษย์นำเงินไปลงทุนทำการค้าไม่ใช่การปล่อยเงินกู้ริบา

เราจะต้องไม่สับสนระหว่างกำไรที่ได้มาโดยปราศจากความเสี่ยงกับกำไรที่ถูกกำหนดไว้แล้วล่วงหน้า ตัวอย่างเช่น ค่าเช่าจากการเช่า(อัลอิญาเราะฮ์)เป็นจำนวนที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าแต่ไม่ได้ปราศจากความเสี่ยง(กอร์ม)ดังนั้นอิสลามจึงอนุญาตกำไรจากริบาก็ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าเช่นเดียวกันแต่ปราศจากการรับความเสี่ยง ด้วยเหตุนี้ริบาจึงถูกห้าม

สิ่งที่สามารถเห็นได้จากตัวอย่างข้างบนคือแง่มุมจริยธรรมศีลธรรมของริบา ริบาถูกห้ามเนื่องจากละเมิดหลักด้านความยุติธรรมและความเท่าเทียม ความยุติธรรมจะไม่เกิดขึ้นถ้าความเสี่ยงถูกรับไว้โดยฝ่ายเดียว สัญญาเงินกู้ประเภทดอกเบี้ยเป็นตัวอย่างหนึ่ง

แล้ว BBA กับมูรอบาฮะฮ์หล่ะ ทั้งสองเป็นการขายสินค้าโดยกำไรถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าและปราศจากการรับความเสี่ยง ถึงแม้ตามกำจำกัดความเชิงกฎหมายอิสลามทั้งคู่จะฮาลาล แต่ไม่สามารถตีความอย่างชัดเจนได้ว่าทั้งสองคืออัลบัยอ์ตามที่อังกุรอานได้กล่าวไว้

คำกล่าวนี้เป็นจริงเนื่องจากที่ปรึกษาทางชะรีอะฮ์ยังไม่สามารถอธิบายว่าทำไมกำไรจากเงินกู้ถึงถูกห้ามแต่ทำไมกำไรจากสินเชื่อทางการเงินอิสลาม (BBA) ถึงไม่ถูกห้าม เราต่างรู้ว่าราคาสินเชื่อBBAสูงกว่าราคาหากจ่ายด้วยเงินสด แต่มีไม่กี่คนที่ทราบว่าส่วนเพิ่มนี้สะท้อนถึงความพอใจด้านเวลาเช่นกัน นั่นหมายความว่าราคาที่เพิ่มขึ้นนี้เกิดจากการต้องรอ

ในเชิงเศรษฐศาสตร์ของริบา ลูกหนี้ต้องจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อแลกกับการได้สินค้ามาครอบครองโดยไม่ต้องรอให้มีเงินเต็มจำนวนเพื่อซื้อสินค้านั้น การที่ใช้สัญญาที่มีคำว่าอัลบัยอ์อย่างเช่น อัลบัยอ์ มูรอบาฮะฮ์ หรือ อัลบัยอ์BBA แล้วกำไรที่กำหนดไว้ล่วงหน้าที่ได้มาจากความพอใจด้านเวลาจะถูกต้องตามหลักการของอิสลามหรือ

ไม่แปลกใจที่ชาติตะวันตกถึงสนับสนุนธนาคารอิสลามให้เกิดขึ้นทั่วโลกเนื่องจากลักษณะของสินเชื่อผู้บริโภคที่เป็นอยู่ไม่เป็นภัยคุกคามต่อระบบทุนนิยมไม่เหมือนกับมูดอรอบะฮ์กับมูชารอกะฮ์

แปด: อิสลามกับมูลค่าของเงินตามเวลา

ถึงแม้ธนาคารอิสลามในปัจจุบันจะมีการใช้สินเชื่อ BBA อย่างแพร่หลาย หลายคนอาจสงสัยว่าทำไมราคาสินเชื่อจึงสูงกว่าราคาเงินสดเสมอ และที่สำคัญสุด เราจะอธิบายว่ากำไรที่ได้จาก BBA มีความถูกต้องตามหลักการของอิสลามอย่างไร

สัญญา BBA เป็นสัญญาประเภทซื้อขาย (บัยอ์) ในขณะที่เงินกู้ไม่ใช่ ราคาขายที่เพิ่มขึ้น (กำไร) จึงได้รับอนุญาต (ฮาลาล) ตัวอย่างเช่น คุณอาลีซื้อสินค้า X ในราคาขายส่ง $500 แล้วขายให้คุณบรูซในราคาขาบปลีกที่ $550 กำไรที่ได้จากการขาย $50 ถือว่าฮาลาล

กำไรที่ได้จากเงินกู้ (คาร์ด) ในทางอิสลามถือว่าผิดกฎหมาย (ฮารอม) เนื่องจากประกอบไปด้วยริบา ริบาเกิดจากตราสารหนี้อย่างเช่นเงินกู้ธนาคารรวมถึงพันธบัตรเงินกู้ของภาครัฐและภาคเอกชน นักกฎหมายอิสลามตามคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านชะรีอะฮ์กล่าวว่า BBA กับมูรอบาฮะฮ์ซึ่งเป็นทางเลือกของอิสลาม

ต่อเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยไม่ได้เป็นสัญญาประเภทหนี้แต่เป็นสัญญาประเภทการซื้อขาย จึงไม่ถูกต้องนักหากจะสงสัยในความถูกต้องตามหลักอิสลามของกำไรที่ได้จาก BBA โดยมองว่าเหมือนกับกำไรที่ได้จากเงินกู้

แต่เหล่านักกฎหมายนักวิชาการอิสลาม (อูลามะ) ไม่ได้อธิบายว่าทำไมราคาสินเชื่อจึงสูงกว่าราคาเงินสดเสมอ พวกเขากล่าวว่าเมื่อผู้ซื้อยินดีจ่ายตามราคาที่ได้มีการต่อรอง (มูซาวามมะฮ์) ตกลงกัน และการขายได้เสร็จสมบูรณ์ด้วยการเสนอและการตอบรับ (อิญาบและคาบูล) ดังนั้นสัญญาจึงถือว่าชอบด้วยกฎหมายอิสลาม

อย่างไรก็ตาม คำอธิบายข้างต้นอาจจะเลี่ยงประเด็นที่สำคัญของเศรษฐศาสตร์และการเงินในปัจจุบันนั่นคือ มูลค่าของเงินตามเวลา และประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้องเช่น ต้นทุนค่าเสียโอกาส เงินเฟ้อ และความเสี่ยงด้านสินเชื่อ เราจะมาพิจารณาถึงมุมมองอิสลามที่มีต่อแนวคิดมูลค่าของเงินตามเวลา

หลายท่านอาจจะบอกว่าเวลามีมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยเหตุผลที่ว่าการบริโภคและการผลิตต้องใช้เวลา เวลาจึงเป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่มีมูลค่า

ด้วยการทำงานหนึ่งชั่วโมง ผู้บรรยายอาจมีรายได้ขั้นต่ำ $100 ในวันนี้ ในขณะที่บางคนอาจได้สูงถึง $5,000 การไปบรรยายทำให้เขาเพิ่มมูลค่าและความมั่งคั่งของตนเอง แต่หากเขาเลือกที่จะพักผ่อนแทนการบรรยาย เขาจะเสียโอกาสในการเพิ่มขึ้นของรายได้

คำอธิบายเดียวกันสามารถใช้ได้กับตราสารหนี้ เมื่อเรานำเงินไปลงทุนมูลค่าจะเพิ่มขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป หากนำเงินไปฝากในวันนี้ $10,000 อีกปีถัดไปจะเพิ่มเป็น $11,000 ถ้าอัตราดอกเบี้ยอยู่ที่ 10 เปอร์เซ็นต์

ความพอใจด้านเวลาสะท้อนให้เห็นถึงปริมาณความพอใจในการบริโภคในปัจจุบันเมื่อเทียบกับการบริโภคในอนาคต เหตุผลที่ดอกเบี้ยเป็นราคาของสินเชื่อเริ่มจากเมื่อคนเริ่มเชื่อว่าการบริโภคในปัจจุบันนั้นดีกว่าการบริโภคในอนาคต บอฮ์ม โบเวิร์ก กล่าวว่า มนุษย์พอใจในปัจจุบันมากกว่าอนาคตเนื่องจากอนาคตนั้นไม่แน่นอน อีกทั้งยังคิดว่าความมนุษย์เรามีความรู้สึกต้องความต้องการในปัจจุบันมากกว่าในอนาคต

ดังนั้นเนื่องจากการบริโภคในปัจจุบันก่อให้เกิดความพึงพอใจมากกว่าการบริโภคในอนาคต คนที่ถูกให้เลื่อนการบริโภค (เจ้าหนี้) จะต้องได้รับผลตอบแทนจากผลประโยชน์และความสุขที่หายไปจากปัจจุบัน

เมื่อผู้คนมีแนวคิดว่าหนึ่งดอลลาร์ในวันนี้มีค่ามากกว่าหนึ่งดอลลาร์ในวันพรุ่งนี้ พวกเขาได้กลายเป็นผู้เชื่อในแนวคิดความพอใจด้านเวลาเชิงบวกอย่างแท้จริง ทุนนิยมตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่ามนุษย์โดยทั่วไปเชื่อในแนวคิดนี้ ความพอใจด้านเวลาเชิงบวกสะท้อนในสัญญาการจ่ายและรับดอกเบี้ยเป็นงวดๆ กฎหมายทางด้านการเงินให้ลูกหนี้จ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ ดังนั้นเจ้าหนี้ที่ต้องเสียความพอใจจากการบริโภคในปัจจุบันก็จะถูกประกันกำไรจากเงินกู้เป็นผลตอบแทนของการเลื่อนการบริโภคในปัจจุบัน

ปัญหาอยู่ที่ว่าผลตอบแทนนี้มีลักษณะเชิงสัญญาตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าอนาคตนั้นมีไม่แน่นอน จะต้องมีการจ่ายเพื่อตอบแทนอรรถประโยชน์ที่เสียไปจากการเลื่อนการบริโภค คำอธิบายนี้ดูจะไม่สมเหตุสมผลเนื่องจากเขาเองก็ไม่แน่ใจว่าในอนาคตจะมีรายได้มาเพื่อบริโภค ทำไมจึงต้องได้รับผลตอบแทนตั้งแต่ปัจจุบันหล่ะ

ตัวอย่างเช่น คุณอาลีลงทุนในพันธบัตรที่ให้ผลตอบแทนดอกเบี้ย 10 เปอร์เซ็นต์ต่อปี เขาสามารถได้ได้ผลตอบแทนเท่านั้นหรือไม่หากเขานำเงินมาทำธุรกิจ แน่นอนเขาอาจได้มากกว่าหรือน้อยกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ ในโลกนี้ไม่มีอะไรได้มาฟรีๆ การทำธุรกิจมีความเสี่ยงไม่สามารถประกันรายได้ที่แน่นอน แต่ทำไมกลับไม่เป็นเช่นนั้นในกรณีของดอกเบี้ยเงินกู้

การที่อิสลามห้ามริบาไม่ได้หมายความว่าจะไม่เห็นด้วยกับแนวคิดความพอใจด้านเวลาเชิงบวก (PTP)จริงๆแล้วอิสลามยอมรับในแนวคิดดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.) ที่ว่า “ผู้ที่มีศีลธรรมคือผู้ที่จ่ายคืนหนี้อย่างดี”

คำถามต่อมาคือทำไมอิสลามจึงสนับสนุนให้คนจ่ายหนี้คืนอย่างดี ที่แน่ๆก็เพื่อแสดงความรู้สึกขอบคุณ ลูกหนี้รู้สึกยินดีที่ได้รับเงินกู้ เขารู้ว่าเจ้าหนี้ต้องสละการบริโภคในปัจจุบันเพื่อนำเงินมาให้เขา เขายังรับรู้ด้วยว่าเจ้าหนี้ต้องเสียโอกาสในการนำเงินนั้นไปหารายได้ อย่างไรก็ตามรายได้เหล่านี้ไม่แน่นอนเนื่องจากการทำธุรกิจมีความเสี่ยง ด้วยเหตุนี้หนึ่งดอลลาร์ในวันนี้จึงมีค่ามากกว่าในวันพรุ่งนี้ เพื่อเป็นการขอบคุณลูกหนี้จึงจ่ายคืนมากกว่าเงินตั้งต้น แต่ส่วนที่จ่ายคืนเพิ่มมานั้นไม่ควรถูกกำหนดตายตัวข้างต้น

ดังนั้นการที่อิสลามยอมรับในแนวคิด PTP ไม่ได้หมายความว่าจะให้มีการทำสัญญาตั้งแต่แรกถึงการจ่ายผลตอบแทนที่ตายตัวจากการปล่อยเงินกู้ จำนวนใดก็ตามที่เพิ่มขึ้นจากเงินกู้อิสลาม (คาร์ด) ต้องถูกกำหนดตอนท้ายเมื่อมีการจ่ายหนี้คืนซึ่งตรงกันข้ามกับเงินกู้ที่มีดอกเบี้ย จำนวนที่เพิ่มถูกกำหนดด้วยความสมัครใจของลูกหนี้ ตรงกันข้ามกับเงินกู้ริบาที่ถูกกำหนดไว้ตั้งแต่แรกในสัญญาโดยเจ้าหนี้

เก้า: เงินและกฎแห่งการเสื่อมค่า

เงินมีหลายบทบาท เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เป็นที่เก็บมูลค่า เป็นเครื่องมือในการชำระเงินคืนในอนาคต หลายคนอาจเห็นด้วยว่าเงินเป็นสินค้าเนื่องจากสามารถได้ดอกเบี้ยจากการมีเงิน จากการที่เป็นสินค้าจึงสามารถให้เช่าเงินและได้ผลตอบแทนเป็นค่าเช่าที่เรียกว่าดอกเบี้ย

ดอกเบี้ยซึ่งมักถูกให้คำจำกัดความว่าคือราคาของสินเชื่อถูกใช้เพื่อดึงดูดเงินออม บ่อยครั้งที่เราได้รับผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ยจากการเลื่อนการบริโภค เนื่องด้วยอนาคตมีความไม่แน่นอนคนจึงคิดว่าการใช้เงินหนึ่งดอลลาร์ในวันนี้สามารถนำมาซึ่งความพึงพอใจมากกว่าการใช้ในวันพรุ่งนี้

เพื่อเป็นรางวัลให้กับการอดใจไม่บริโภคในปัจจุบันจึงมีการจ่ายดอกเบี้ย นี่คือเหตุผลของการรับและจ่ายดอกเบี้ยทุกวันนี้ อย่างไรก็ตามหากมีเงินอยู่จำนวนมากมายหรือคนมีความรู้สึกว่าการใช้จ่ายในอนาคตก่อให้เกิดความพึงพอใจมากกว่าการใช้จ่ายในปัจจุบันดอกเบี้ยก็จะติดลบ จากเดิมที่ดอกเบี้ยเป็นผลตอบแทนคราวนี้จะกลายเป็นต้นทุน ตัวอย่างเช่นนี้เกิดขึ้นกับระบบเศรษฐกิจของญี่ปุ่น สภาพคล่องที่สูงส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงติดลบเนื่องด้วยอัตราเงินเฟ้อสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยในรูปตัวเงิน

แต่นี่เป็นกรณีที่พบไม่บ่อย จะเกิดขึ้นเมื่อมีสถานการณ์ที่คล้ายกับที่กล่าวข้างต้น โดยทั่วไปแล้วดอกเบี้ยมีอัตราบวก นี่เป็นเหตุผลว่าทำไมคนรวยจึงมีเงินเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ พวกเขาไม่ต้องทำอะไรเพียงแต่รอรับดอกเบี้ยจากพันธบัตรและเงินฝาก หมายความว่าพวกเขาได้ผลตอบแทนโดยไม่ต้องแบกรับความเสี่ยงจากการผลิตหรือการค้า

จึงหมายความว่าเมื่ออัตราดอกเบี้ยเป็นบวก เงินจะเป็นเพียงสิ่งเดียวที่กำหนดกฎแห่งการเสื่อมค่า การปล่อยเงินให้ยืมหมายความว่าจะได้เงินมากยิ่งขึ้นในอนาคตอย่างแน่นอนเนื่องจากกฎหมายคุ้มครองสิทธิ์ของเจ้าหนี้ที่มีต่อทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย

แต่ทุกสิ่งในโลกนี้ล้วนเสื่อมค่าเมื่อเวลาผ่านไป นี่คือกฎแห่งธรรมชาติ พระเจ้าเป็นสิ่งเดียวในอิสลามที่ไม่เสื่อมค่าเนื่องจากพระองค์เป็นผู้สร้างดังนั้นทุกสิ่งที่พระองค์สร้างจึงเสื่อค่าลง การเก็บรักษาเงินเพื่อไม่ให้เสื่อมค่าตามกฎแห่งธรรมชาติเปรียบเสมือนการยอมรับว่าเงินคือพระเจ้า

อัลกุรอานได้กล่าวไว้ว่า “ทุกสิ่งทุกอย่างต้องสลายหายไป ที่เหลือคือพระองค์ ผู้ซึ่งมีอำนาจและความกรุณาสูงสุด” (55:26-27)

การยอมรับว่าเงินมีการเสื่อมค่าเป็นหนึ่งในเหตุผลสำคัญที่อัลกุรอานสั่งห้ามริบา ค่าของเงินอาจมีการเปลี่ยนแปลงหมายความว่าอาจเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ ทั้งสองสิ่งนี้จะเกิดขึ้นเมื่อนำเงินไปทำการค้าการลงทุน การที่อัลกุรอานให้อัลบัยอ์เป็นสิ่งตรงข้ามกับริบาเป็นการยืนยันถึงความจำเป็นในการทำให้เงินกลับไปสู่สถานะเดิมตามธรรมชาติที่เป็นสิ่งที่พระเจ้าสร้าง

เมื่อมีการนำเงินไปลงทุนในการค้าการพาณิชย์ มันอาจจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ เมื่อโครงการดำเนินไปได้ด้วยดีนักลงทุนจะได้เงินลงทุนรวมทั้งกำไรคืน นั่นหมายความว่ามูลค่าของเงินที่นำมาลงทุนตอนแรกได้เพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากธุรกิจขาดทุนเงินลงทุนนั้นก็จะมีค่าลดลง เงินจึงเป็นไปตามกฎแห่งการเสื่อมค่าและไม่มีคุณสมบัติดังเช่นพระเจ้า

กฎแห่งการเสื่อมค่าสามารถใช้ได้กับเงินที่ไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ ค่าของเงินนี้จะเสื่อมลงเมื่อระดับราคาสินค้าและบริการสูงขึ้นและผู้ที่ถือเงินไว้เฉยๆจะมีอำนาจในการซื้อลดลง เปรียบเสมือนบทลงโทษสำหรับผู้ที่ถือเงินไว้เฉยๆนานเกินไป นอกจากผลของเงินเฟ้อแล้วเงินที่ถือไว้จะลดลงเนื่องจากซะกาต ที่ต้องจ่ายออกไปในแต่ละปี

จริงๆแล้วการจ่ายเงินซะกาตจากทรัพย์สินที่รวมถึงเงินที่ไม่ได้นำไปใช้เป็นการยืนยันว่าเงินอยู่ภายใต้กฎแห่งการเสื่อมค่า เป็นการอธิบายว่าทำไมมุสลิมจึงไม่ควรเก็บสะสมเงินอย่างเดียวโดยไม่นำไปลงทุนเนื่องจากจะทำให้อำนาจในการซื้อลดลงเมื่อเวลาผ่านไป ซะกาตเองก็เปรียบเสมือนเป็นค่าปรับจากการสะสมเงินนั้น

คำถามต่อมาอะไรคือเงิน จากที่ได้กล่าวมาเงินคือเงินตราที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจบวกกับเงินฝากเผื่อเรียกหรือเงินฝากกระแสรายวัน ทั้งสองนี้รวมกันเรียกว่า M1ในอิสลามจะต้องมีการจ่ายซะกาตจาก M1ใครก็ตามที่ถือเงินสดหรือมีเงินฝากกระแสรายวันเกินกว่าเกณฑ์สำหรับผู้ที่ต้องจ่ายซะกาต(นิสับ)ในปีที่ผ่านมาจะต้องจ่ายซะกาต 2.5 เปอร์เซ็นต์ นี่เป็นวิธีหนึ่งที่อิสลามใช้เพื่อไม่ให้คนถือเงินไปเรื่อยๆโดยไม่นำไปใช้ประโยชน์ จะได้มีเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจสำหรับผู้ที่มีความต้องการในการใช้เงินเพื่อทำธุรกรรม

กำจำกัดความที่กว้างขึ้นของเงินที่เรียกว่า M2 คือ M1 รวมกับเงินออมที่ก่อให้เกิดดอกเบี้ยและเงินฝากประจำ จากคำจำกัดความนี้เราสามารถเห็นได้ว่าคนรวยสามารถอยู่เฉยๆโดยมีประกันว่าจะมีรายดอกเบี้ยเข้ามาเรื่อยๆ

เมื่อเงินถูกแปรสภาพเป็นหนี้ (ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ M2) จึงเป็นการฝ่าฝืนกฎแห่งการเสื่อมค่า หมายความว่าเงินจะกลายเป็นสิ่งที่ผู้คนบูชาเนื่องจากระบบการเงินที่อยู่บนพื้นฐานของดอกเบี้ยประกันว่าหากนำเงินไปฝากในธนาคารเงินจะมีค่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

สิ่งสำคัญที่ผมต้องการสื่อคือ หนึ่ง การถือเงินสดไว้เฉยๆ ค่าของเงินจะลดลงเมื่อเวลาผ่านไป สอง เมื่อนำเงินไปลงทุนทางการค้าหรือทำธุรกิจ เงินก็ยังคงเป็นไปตามกฎแห่งการเสื่อมค่าเนื่องมีความเป็นไปได้ที่ธุรกิจนั้นจะล้มเหลวและเงินลงทุนหายไป

แต่เมื่อนำเงินไปใส่ไว้ในตราสารที่ให้ดอกเบี้ยเช่น เงินฝากธนาคาร เงินกู้ และพันธบัตร เงินจะฝ่าฝืนกฎแห่งการเสื่อมค่าเนื่องจากดอกเบี้ยเป็นการประกันถึงการเพิ่มค่าของทุน หากทำให้การรับจ่ายดอกเบี้ยจากหนี้เป็นสิ่งที่ถูกต้อง มนุษย์กำลังทำให้เงินมีค่าเทียบเท่าพระเจ้าซึ่งถือเป็นการบูชารูปปั้นหรือหลงใหลสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างหลับหูหลับตา(ชิริก)

อัลกุรอานกล่าวไว้ว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นได้นอกจากพระองค์ พระองค์เป็นผู้รอบรู้ในทุกสิ่ง มีความเมตตากรุณา ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์ พระองค์เป็นผู้มีอำนาจสูงสุด มีสันติภาพความเป็นหนึ่งเดียว เป็นผู้รักษาไว้ซึ่งความศรัทธา ผู้ปกป้อง ผู้ทรงพลัง ผู้ซึ่งความต้องการคืออำนาจ ผู้มีอำนาจสูงสุด” (59:22-23)

โดยสรุป สามารถกล่าวได้ว่าเมื่อเงินก่อให้เกิดดอกเบี้ย การเพิ่มค่าของเงินเป็นสิ่งที่แน่นอน ทุกสรรพสิ่งล้วนเสื่อมค่ายกเว้นอัลเลาะห์ (ซ.บ.) เมื่อมูลค่าของเงินเพิ่มขึ้นจากการรับจ่ายดอกเบี้ย มนุษย์ได้ทำให้เงินมีสถานะเปรียบเสมือนพระเจ้า

สิบ: ทำไมอิสลามจึงประณามริบา

การอภิปรายว่าดอกเบี้ยเท่ากับริบาหรือไม่ได้ได้จบลงแล้ว มันคงจะไม่ดีนักหากเราจะจะถกกันถึงประเด็นนี้ต่อไปอีกนักกฎหมายอิสลามได้ชี้แจงอย่างชัดเจนว่าดอกเบี้ยคือริบา

แน่นอนที่สุดริบาถูกห้าม (ฮาราม) ในอิสลาม การห้ามได้ถูกกล่าวไว้อย่างชัดเจนในอัลกุรอาน (อัรรัม: 29; อัลอิมรอน: 130, อัลบาคาเราะฮ์: 274-80) แท้ที่จริงแล้ว เป็นการไม่ศรัทธา (กุฟร์) หากมุสลิมกล่าวในสิ่งตรงกันข้าม อย่างไรก็ตามยังมีอีกหลายคนที่อยากรู้เหตุผลว่าทำไมดอกเบี้ยจึงถูกเปรียบว่าคือริบา

โดยแท้จริงแล้วริบาแปลว่า “การเพิ่ม เติบโต สูงขึ้น ใหญ่ขึ้น” ในช่วงยุคแรกของท่านศาสดายังไม่มีกฎห้ามในเรื่องของริบา การกล่าวถึงริบาครั้งแรกของอัลกุรอานเป็นการประณามในแง่การไม่มีคุณธรรมของการดำเนินธุรกิจการค้าในสังคมมักกะฮ์ (อัรรัม: 29)

จึงไม่น่าแปลกใจที่บทแรกๆของอัลกุรอาน (ซูเราะห์ชาวมักกะฮ์) จะประณามการได้กำไรมาอย่างขูดรีดของชนชั้นธุรกิจการค้า ต่อมาเมื่ออิสลามได้รับอำนาจทางการเมืองในมาดีนะห์ริบาจึงถูกทำให้ผิดกฎหมาย (อัลอิมรอน: 130; อัลบาคาเราะฮ์: 274-80)

การรับจ่ายดอกเบี้ยเป็นปรากฏการณ์แห่งสินเชื่อ เป็นสัญญาเงินกู้ที่ระบุการจ่ายคืนเงินต้นรวมทั้งส่วนเพิ่มที่กำหนดไว้แล้วหรือคงที่ อีกทั้งยังเป็นการแลกเปลี่ยนในสิ่งของที่มีค่าไม่เท่ากัน อย่างแรกเรียกว่าริบาอัลกุรอานหรือริบานาซิอะฮ์ ส่วนอย่างหลังเรียกว่าริบาอัลฮาดิทหรือริบาฟาดัล

คำถามตอนนี้คือทำไมริบานาซิอะฮ์จึงถูกห้าม นาซิอะฮ์แปลว่าการเลื่อน ดังนั้นริบานาซิอะฮ์จะเกิดขึ้นเมื่อการจ่ายเงินกู้ถูกเลื่อนแต่ด้วยค่าปรับในรูปของการเพิ่มขึ้นของเงินต้น อัลกุรอานกล่าวถึงริบาประเภทนี้ว่า “การทบเงินต้นที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง” จากคำกล่าวนี้ริบาจึงมีลักษณะที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเมื่อเวลาผ่านไป การเพิ่มขึ้นนี้ถูกกล่าวไว้ใน มูวัตตะ ของ อิหม่ามมาลิก ดังต่อไปนี้ “ในยุคก่อนอิสลาม หากเราเป็นหนี้ เมื่อถึงเวลาชำระหนี้เจ้าหนี้จะถามว่า: ‘คุณจะจ่ายหรือจะให้หนี้เพิ่มขึ้น’ หากลูกหนี้จ่ายเจ้าหนี้ก็จะได้เงินต้นคืน ไม่เช่นนั้นหนี้จะเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่ขอเลื่อนการชำระหนี้”

ยกตัวอย่าง เมื่อลูกหนี้ไม่สามารถจ่ายเงินกู้ $50,000 ได้ตามเวลา เขาจะต้องจ่ายเท่าตัวเพื่อได้สินเชื่อเพิ่มขึ้น หากทำเช่นนั้นเขาจะเป็นหนี้ $10,000 หากผิดชำระหนี้เมื่อถึงเวลาและต้องการเลื่อนอีก เขาจะต้องจ่ายเพิ่มขึ้นอีก $20,000 ดังนั้นเงินกู้จึงเพิ่มขึ้นเท่าตัวและสี่เท่าตัวเมื่อเวลาผ่านไปจำนวนหนึ่งจนกว่าเขาจะสามารถชำระหนี้ได้ ในที่สุดเขาต้องขายตัวเองแล้วกลายเป็นทาสของเจ้าหนี้

การเงินในปัจจุบันก็มีลักษณะคล้ายเช่นนี้ บางชาติอยู่ภายใต้การควบคุมของอักชาติเมื่อตกเป็นหนี้ ลองดูในกรณีที่ IMF กับธนาคารโลกกำหนดนโยบายทางการค้าและการเงินของประเทศที่ตกเป็นหนี้แต่มีทรัพยากรจำนวนมากอย่างกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา ผลที่ตามมาคือเงินเฟ้อ การว่างงานที่สูง และความไม่สงบทางการเมือง

นี่เป็นเหตุผลหนึ่งว่าทำไมริบาจึงถูกประณามโดยอิสลาม ในมิติทางด้านกฎหมายของการห้ามริบา อัลกุรอานกล่าวว่า “ผู้ศรัทธา จงอย่าได้บริโภคริบาซึ่งมีการทบเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆแล้วเจ้าจะมีความสุข” (อัลอิมรอน: 130)

ฟัซลัวร์ เราะห์มาน แห่งมหาวิทยาลัยชิคาโด กล่าวว่า “ริบาในยุคก่อนอิสลามเป็นระบบที่ซึ่งมีการทบเงินต้นซ้ำแล้วซ้ำอีกอย่างผิดปกติ ด้วยเหตุนี้อัลกุรอานถึงปฏิเสธการยอมรับว่าริบาเป็นธุรกรรมทางธุรกิจที่เป็นธรรม หากแต่อัลกุรอานออนุญาตกำไรที่ได้จากการค้าซึ่งส่งเสริมให้เกิดจิตวิญญาณแห่งความร่วมมือแทนการขูดรีด”

ดูมีเหตุผลหากจะกล่าวว่าความไม่เป็นธรรมที่เกิดจากริบาได้ทำลายแก่นของความเป็นพี่น้อง (อุกูวะห์)และความร่วมมือ (ตะอาวุน)ซึ่งอิสลามส่งเสริม แต่แล้วมันเกี่ยวข้องอะไรกับอัตราดอกเบี้ยหล่ะ

เมื่อกู้เงินจากธนาคารเราจะต้องจ่ายดอกเบี้ย แท้จริงแล้วกำไรของธนาคารมาจากส่วนต่างระหว่างดอกเบี้ยเงินกู้กับดอกเบี้ยเงินฝาก กำไรส่วนใหญ่ของธนาคารทุกวันนี้จึงมาจากรายได้ดอกเบี้ย

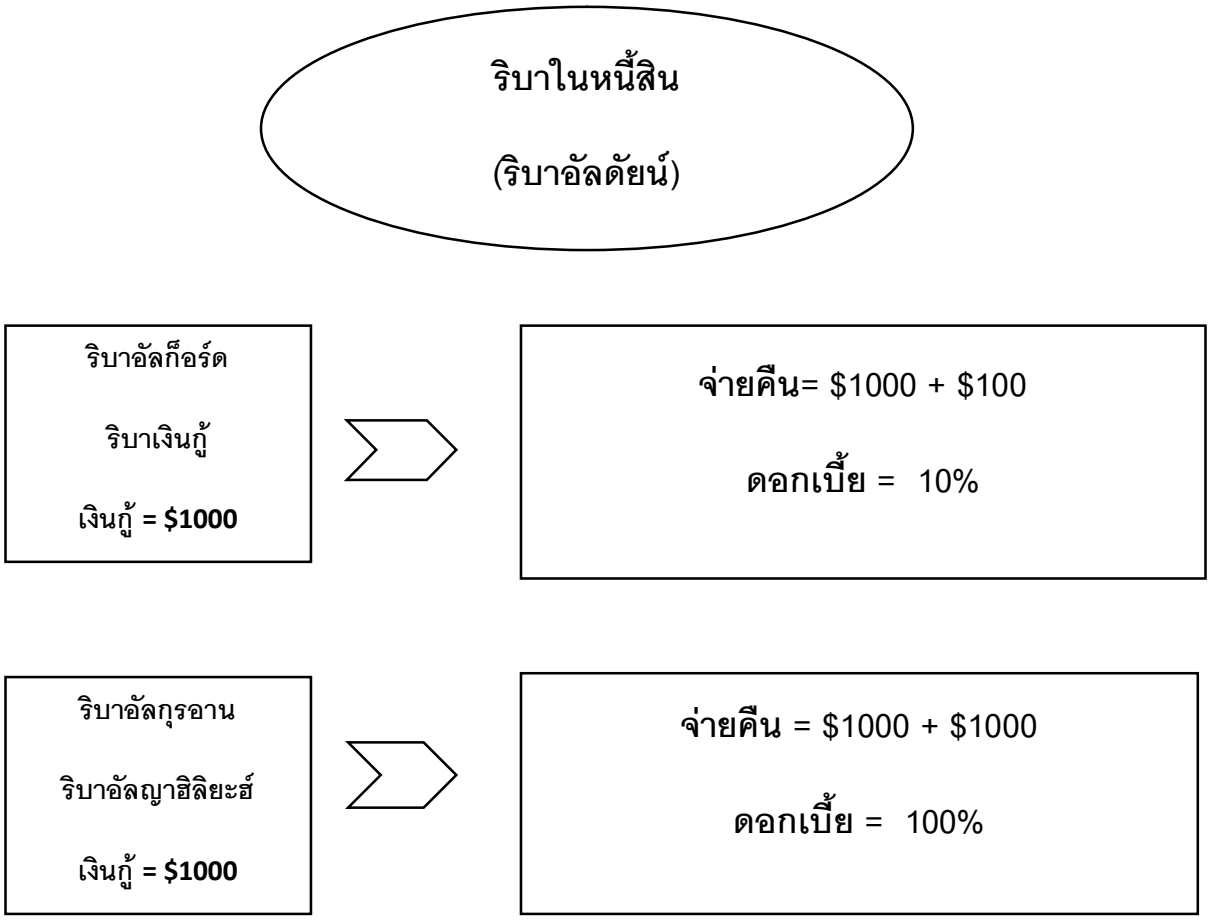

<รูปภาพที่ 1.9 ริบาในเงินกู้>

อย่างไรก็ตาม อัตราดอกเบี้ยต่อปีนั้นน้อยกว่าอัตราดอกเบี้ย “ทบต้นไปเรื่อยๆ” ที่อัลกุรอานได้กล่าวถึงซึ่งเท่ากับอัตราดอกเบี้ยร้อยเปอร์เซ็นต์หรือมากกว่านั้น อัตราดอกเบี้ยเงินกู้มาตรฐานอยู่ที่ประมาณ 7 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ส่วนผู้ขอกู้ทั่วไปจะเสียดอกเบี้ยประมาณ 10 ถึง 11 เปอร์เซ็นต์ต่อปี

ดังนั้นหากกู้เงิน $10,000 และต้องคืนภายในสามปีด้วยอัตราดอกเบี้ยคงที่ 10 เปอร์เซ็นต์ต่อปี ดอกเบี้ยทั้งหมดที่ต้องจ่าจะอยู่ที่ $3,000 เท่ากับการเพิ่มขึ้น 30 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนเงินที่กู้ซึ่งยังน้อยกว่าการเพิ่มขึ้น 100 เปอร์เซ็นต์

ในบางครั้งจำนวนที่ต้องจ่ายทั้งหมด (เงินกู้รวมกับดอกเบี้ย) อาจจะเท่ากับสองเท่าของเงินที่กู้มา ตัวอย่างเช่น คนที่กู้เงิน $100,000 และต้องจ่ายคืนภายใน 20 ปี ด้วยอัตราดอกเบี้ยคงที่ 10 เปอร์เซ็นต์ต่อปี จะต้องจ่ายรวมทั้งหมดมากกว่า $200,000 เมื่อครบกำหนด

ดังนั้นประเด็นจึงไม่ได้อยู่ที่ปริมาณของเงินกู้ที่ต้องจ่ายเพิ่ม เราไม่ควรพิจารณาเพียงอัตราดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายต่อปี แต่ควรดูที่เงินทั้งหมดที่ต้องจ่ายในช่วงเวลาของการกู้ จะเห็นได้ว่าวงการธนาคารทุกวันนี้มีการคิดดอกเบี้ยมากกว่าจำนวนเงินเท่าเท่าตัวถึงแม้จะด้วยเงื่อนไขบางอย่างก็ตาม

แท้จริงแล้ว ประเด็นหลักไม่ได้อยู่เพียงจำนวนที่เพิ่มขึ้นอีกต่อไปแล้ว แต่ระบบการธนาคารที่เป็นอยู่ซึ่งส่งเสริมการคิดกำไรเงินกู้แบบตกลงกันไว้ข้างต้นและมีการค้ำประกันซึ่งไม่ได้ดีกว่าการกระทำของ จาฮิลอิลยะห์สักเท่าไหร่ จาฮิลอิลยะห์เองไม่ได้กำหนดให้มีการค้ำประกัน ดังนั้น อัลบายากี กับ อัลซายูตี จึงกล่าวว่า “กำไรที่ได้จากเงินกู้คือริบา”

แล้วอะไรคือเหตุผลของการห้ามริบาและดอกเบี้ยหล่ะ การพิจารณาประโยคต่ออย่างถ่องแท้จะสามารถช่วยตอบคำถามได้ “อัลเลาะห์ทรงได้อนุญาตการค้าแต่ห้ามริบา” (อัลบาคาเราะฮ์: 275) อัลกุรอานได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างริบากับการค้าไว้อย่างชัดเจน กำไรแบบคงที่ซึ่งได้มาจากเงินกู้ (ริบา) นั้นผิดกฎหมาย ในขณะที่กำไรจากการค้าถูกกฎหมาย แต่อะไรที่ทำให้ริบาต่างจากการค้าหล่ะ อะไรคือหลักการทางศาสนาที่ริบาได้ฝ่าฝืนแต่การค้าได้ส่งเสริม

อิสลามส่งเสริมความยุติธรรมทางเศรษฐกิจภายใต้จิตวิญญาณแห่งการแบ่งปัน ในทางธุรกิจหมายถึงระบบการแบ่งกำไรขาดทุน ริบาจากเงินกู้ไม่ใช่การแบ่งกำไรขาดทุนเนื่องจากเงินกู้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสัญญาหนี้ซึ่งฝ่าฝืนกฎแห่งธรรมชาติที่ว่า “หากไม่ใช้ความพยายาม ก็ไม่ควรได้มาซึ่งผลตอบแทน”

โดยเปรียบเทียบแล้วเงินกู้จะให้ความสำคัญไม่มากกับสวัสดิการของผู้กู้หากล้มเหลวในการชำระหนี้ เนื่องจากมีการค้ำประกันเงินกู้ด้วยทรัพย์สินธนาคารจึงไม่สนใจที่จะเข้าไปตรวจสอบพิจารณาว่าอะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้ธุรกิจล้มเหลว จากการทำสัญญาทางกฎหมายกำไรของธนาคารได้กำหนดไว้ล่วงหน้า ไม่มีการลดลง เนื่องจากในการปล่อยเงินกู้จะต้องมีการตรวจสอบความเสี่ยงด้านตลาดอย่างรอบคอบ

เมื่อกล่าวถึงกำไรที่มีการกำหนดไว้แล้วล่วงหน้า ธุรกิจธนาคารจึงไม่ต้องเกี่ยวข้องกับการผลิตโดยตรง เปรียบเสมือนการให้เช่า ธุรกิจให้เช่าจะปล่อยสินทรัพย์ให้เช่าด้วยค่าเช่าที่กำหนดไว้ล่วงหน้าซึ่งก็คือกำไรของธุรกิจ

อย่างไรก็ตาม ธุรกิจให้เช่ายังมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการที่สูงซึ่งเกี่ยวโยงกับความเสี่ยงด้านตลาดซึ่งจะไม่เกิดขึ้นกับธุรกิจการธนาคาร ธุรกิจธนาคารจะปล่อยเงินกู้ด้วยอัตราดอกเบี้ยซึ่งกำหนดไว้ล่วงหน้าแต่จะไม่มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจ่ายเงินกู้นั้น

ธนาคารไม่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านตลาดหรือธุรกิจ ความเสี่ยงด้านตลาดคือความไม่แน่นอนที่การลงทุนจะให้ผลตอบในอัตราที่คาดการณ์ไว้เนื่องจากลักษณะโดยธรรมชาติของธุรกิจนั้น รายได้จากดอกเบี้ยจึงปราศจากความเสี่ยงด้านธุรกิจเพราะธนาคารรู้แน่นอนถึงกระแสเงินสดที่จะได้มาในอนาคต

ดังนั้นธุรกิจการธนาคารจึงไม่เกี่ยวข้องกับการผลิตโดยตรง แต่คือการทำกำไรเมื่อธนาคารยืมเงิน (รับเงินฝาก) จากคนทั่วไปแล้วไปปล่อยกู้ให้กับผู้ที่มีความสามารถในการกู้ (คนรวย)

ผู้กู้ส่วนใหญ่จัดได้ว่ารวยเนื่องจากมีคุณสมบัติครบตามหลัก 5 ซี (5 Cs) ที่โด่งดัง คือ ความน่าเชื่อถือ อุปนิสัย เงินทุน หลักประกัน และความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ ซึ่งธนาคารจะใช้หลักนี้ในการปล่อยเงินกู้

ลองนึกดูว่าเมื่อคนทั่วไปนำเงินมาฝากธนาคารและได้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประมาณ 3-4 เปอร์เซ็นต์ จากนั้นธนาคารนำเงินฝากไปปล่อยกู้ให้กับคนรวยโดยคิดอัตราดอกเบี้ย 12 เปอร์เซ็นต์ ธนาคารจึงทำกำไรได้มหาศาลจากส่วนต่างนี้

ธนาคารโดยทั่วไปจะปล่อยกู้ให้กับธุรกิจขนาดใหญ่อย่างพวกอสังหาริมทรัพย์แต่ไม่ค่อยเต็มใจปล่อยให้กับธุรกิจขนาดเล็ก ระบบธนาคารปัจจุบันจึงเปรียบเสมือนศาสตร์แห่งการทำเงินด้วยความปลอดภัยสูงสุดปราศจากความเสี่ยงด้านตลาด

การปฏิเสธความเสี่ยงด้านตลาดที่เอื้อให้ธนาคารได้กำไรในแบบที่กำหนดไว้ล่วงหน้าเป็นการปฏิเสธกฎของพระเจ้าที่ว่า “ความมั่งคั่งของเจ้าที่ไปลงทุนในริบาเพื่อที่มันจะได้เพิ่มพูนด้วยการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น จะไม่เพิ่มพูนขึ้นในสายตาของพระองค์..” (อัรรัม: 29)

ธนาคารได้เอาทรัพย์สินของลูกค้าไปโดยไม่ได้ให้สิ่งตอบแทนซึ่งมีค่าเท่าเทียมกัน (อิหวัด) เมื่อธนาคารได้กำไรจากส่วนต่างดอกเบี้ยตามที่กล่าวไว้ข้างต้น เราอาจถามว่าธนาคารสมควรได้กำไรส่วนนี้หรือไม่ด้วยเหตุผลอะไร ธนาคารไม่ต้องแบกรับความเสี่ยงที่จะเสียเงินทุนเนื่องจากมีหลักค้ำประกันเงินกู้แล้ว การกระทำเช่นนี้ไม่ได้ให้อะไรที่มีมูลค่าแก่ผู้กู้เลย

เมื่อธนาคารให้เงินกู้แก่ธุรกิจ ธนาคารไม่ได้ให้คำปรึกษาว่าจะช่วยกันทำอย่างไรเพื่อให้ธุรกิจไปได้ด้วยดี สิ่งเดียวที่ทำคือรอให้ผู้กู้นำเงินมาชำระภายในระยะเวลา ธนาคารจะเพียงแต่ส่งจดหมายเพื่อเตือนการชำระหนี้ จดหมายข่มขู่จากทนายจะตามมาหากผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามเวลา

จากที่กล่าวมา คงไม่ผิดถ้าจะกล่าวต่อว่าอิสลามได้ห้ามริบาเพราะมันนำไปสู่การสร้างความมั่งคั่งจากการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น การกระทำเช่นนี้ไม่ยุติธรรม (ซูล์ม) อย่างไรก็ตามนักกฎหมายอิสลามไม่ได้พิจารณาถึงความไม่ยุติธรรมทางเศรษฐกิจเพื่อมาเป็นเหตุผลหลักของการห้ามริบา ในการให้คำจำกัดความของริบา พวกเขามักจะพูดถึงกำไรส่วนเพิ่มของเงินกู้ (คาร์ด) ที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นเหตุผลในการห้ามของอัลกุรอาน เมื่อพื้นฐานด้านจริยธรรมศีลธรรมแห่งกฎหมายไม่ได้ถูกให้ความสำคัญ การตีความกฎหมายอิสลามที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการธนาคารอย่างผิดพลาดมักพบเห็นได้โดยง่าย ตัวอย่างหนึ่งคือกำไรของธนาคารอิสลามที่ได้จากบัยอ์อัลอีนะฮ์BBA และมูรอบาฮะฮ์ ซึ่งปราศจากการแลกเปลี่ยนในสองสิ่งซึ่งมีมูลค่าเท่ากัน (อิหวัด)

สิบเอ็ด: การค้าและหุ้นส่วน

กฎหมายธนาคารอิสลาม ค.ศ. 1983 ให้คำจำกัดความของธนาคารอิสลามว่าคือธุรกิจธนาคารที่มีเป้าหมายและการดำเนินการที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งซึ่งไม่ได้รับอนุญาตตามหลักการของศาสนาอิสลาม เนื่องด้วยอิสลามสอนมนุษย์เกี่ยวกับความศรัทธา (อากิดะฮ์) จริยธรรมศีลธรรมและการปฏิบัติตัว (อัคลัก) อีกทั้งวิธีการสื่อสารกับพระเจ้า(มูอามาลัท)การปฏิบัติตัวระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า (รูก่นอิสลาม) การปฏิบัติตัวระหว่างมนุษย์ด้วยกัน (มูอามาลัทระหว่างมนุษย์) ธุรกิจธนาคารอิสลามจึงไม่ได้ขึ้นกับกฎหมายการค้าอิสลาม (ฟิกฮ์มูอามาลัท)แต่เพียงอย่างเดียว

ที่สำคัญไม่แพ้กันคือบทบาทของจริยธรรมศีลธรรมและคุณธรรม (อัคลัก) ในธุรกิจธนาคาร ด้วยเหตุนี้ระบบธนาคารอิสลามตามวิสัยทัศน์ของนักเศรษฐศาสตร์มุสลิมในยุคแรกจึงถูกออกแบบให้มีมิติทางด้านจริยธรรมศีลธรรมด้วยจิตวิญญาณแห่งการแบ่งปันและร่วมมือ

คุณลักษณะเช่นนี้ในการธนาคารถูกสะท้อนออกมาในรูปของมูดอรอบะฮ์กับมูชารอกะฮ์ ในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับลูกค้า สัญญาประเภทซะลัม อิสติสนา และ อัลอิญาเราะฮ์ก็มีบทบาทใกล้เคียงกัน

เมื่อคำสอนของอัลกุรอานที่ห้ามริบาได้ถูกเปิดเผยในเมดีนะห์ (ซูเราะห์ อัรรัม: 30) และต่อมาได้ให้ทางเลือกคือ “การค้า” (“อัลเลาะห์ทรงได้อนุญาตการค้าแต่ห้ามริบา” (อัลบาคาเราะฮ์: 275)) คำสอนนี้ไม่ได้บอกเป็นนัยว่าการค้านั้นหมายถึงการซื้อขายเท่านั้น

ถึงแม้สัญญาประเภทชำระหนี้ภายหน้า (BBA) ในปัจจุบันจะไม่ได้ฝ่าฝืนคำสั่งชะรีอะฮ์อย่างชัดเจน แต่การที่ธนาคารอิสลามใช้สัญญาประเภทหนี้มากเกินไปในการให้สินเชื่อผู้บริโภคและธุรกิจก็ถือว่าไม่ได้ให้ความสำคัญกับคำสอนด้านจริยธรรมศีลธรรมซึ่งอิสลามพยายามจะส่งเสริมการแบ่งปันและความร่วมมือ (ตะอาวุน)เช่นกัน

ในอิสลาม รายได้ส่วนบุคคล (Y_p) ประกอบไปด้วยเงินเดือน กำไรจากการลงทุน และค่าเช่าจากทรัพย์สิน นั่นคือ $Y_p =$ เงินเดือน $+$ เงินปันผล $+$ ค่าเช่นก่อนที่รายได้ส่วนบุคคลจะถูกใช้จะต้องถูกหักภาษีอิสลามหรือ ซะกาตหลังจากจ่ายซะกาตให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบุคคลสามารถนำส่วนที่เหลือซึ่งนักเศรษฐศาสตร์เรียกว่า รายได้สุทธิหรือรายได้ที่ใช้ได้จริง (disposable income (Y_d))ไปใช้ซื้อสินค้าและบริการตามความต้อง

ในอิสลาม ค่าใช้จ่ายผู้บริโภคหรือการบริโภคเรียกว่า นาฟากะห์ ซึ่งก็คือค่าใช้จ่ายสำหรับอาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของอื่นที่จำเป็นในชีวิตประจำวันสำหรับตัวเองและครอบครัว หากรายได้สุทธิมากกว่าการบริโภคบุคคลสามารถนำเงินส่วนเกินไปลงทุนหรือบริจาค (เศาะดะเกาะฮ์) หรือทั้งสองอย่าง

มุสลิมโดยทั่วไปจึงถูกคาดหวังว่าใช้รายได้สุทธิไปกับนาฟากะห์เศาะดะเกาะฮ์ และการลงทุน หากพูดถึงการออมและการลงทุน เมื่อระบบการเงินตั้งอยู่บนระบบดอกเบี้ย (ริบา) คนจะคาดหวังว่าเมื่อเขาให้ใครยืมเงินเขาจะต้องได้รับผลตอบแทนที่แน่นอน เมื่อบุคคลฝากเงินไว้กับธนาคารเขาคาดหวังว่าจะมีการประกันผลตอบแทนจากเงินออม

เมื่อธุรกิจธนาคารอิสลามได้เริ่มขึ้น คนยังอยากได้ผลตอบแทนในแบบเดิมถึงแม้จะทราบว่าระบบนี้ไม่สามารถทำได้เนื่องจากเป็นริบา ตอนนี้คนทราบแล้วว่าบัญชีเงินฝากในธนาคารอิสลามไม่ได้เกี่ยวข้องกับสัญญาประเภทหนี้ เงินฝากอิสลามไม่มีลักษณะของการประกันเงินฝาก สัญญาประเภทวาดิอะฮ์กับมูดอรอบะฮ์เป็นทางเลือกจากสัญญาประเภทหนี้ในเงินฝากธนาคารทั่วไป เงินฝากประเภทนี้ไม่ประกันผลตอบแทนที่แน่นอนแก่ลูกค้าอย่างเช่นที่ธนาคารทั่วไปทำ

สัญญาประเภทมูดอรอบะฮ์ถูกใช้สำหรับเงินฝากระยะยาว เงินฝากประเภทนี้สามารดึงดูเงินออมเพื่อช่วยเพิ่มการลงทุนและการเติบโตทางเศรษฐกิจได้หรือไม่ ธนาคารอิสลามสามารถดึงดูดคนให้มาใช้เงินฝากมูดอรอบะฮ์ได้หากธนาคารมีประวัติการลงทุนที่ดี ตัวอย่างเช่น หากธนาคารสามารถให้เงินปันผลที่สูงผู้คนจะนำเงินมาฝากทันทีเมื่อทราบข่าวดีถึงแม้เงินฝากประเภทนี้มีความเสี่ยงสูงกว่าก็ตาม

พวกเขาทราบดีว่าอาจจะสูญเสียเงิน แต่การรับความเสี่ยงเพิ่มขึ้นด้วยผลตอบแทนที่คาดว่าจะสูงขึ้นจะจูงใจเขามาลงทุนในผลิตภัณฑ์อิสลาม สถานการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นกับวงการกองทุนรวม ผู้ที่นำเงินมาลงทุนในกองทุนรวมไม่ได้คาดหมายอยู่แล้วว่าจะได้รับผลตอบแทนที่แน่นอน

พูดอีกอย่างหนึ่งคือ การลงทุนที่รับความเสี่ยงเป็นการกระทำที่ถูกต้อง คนเราจะยอมรับความเสี่ยงเพิ่มขึ้นหากคาดว่าจะได้รับผลตอบแทนเพิ่มขึ้น การรับความเสี่ยงไม่ใช่สิ่งเดียวกับการชอบความเสี่ยง อย่างหลังเกี่ยวกับความมากเกินตัวส่วนอย่างแรกเป็นธรรมชาติของมนุษย์ การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงนั้นแย่กว่าเพราะมันหมายความว่าได้รับผลตอบแทนที่แร่นอนโดยปราศจากความเสี่ยง อิสลามถือว่าการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเนื่องจากเป็นการมองข้ามมิติแห่งความเป็นมนุษย์ของการลงทุนนั่นคือการทำงานและความมานะอุตสาหะ เป็นการไม่ถูกต้องหากได้รับผลตอบแทนโดยไม่ทำงาน คนที่สมควรได้รับเงินโดยไม่ต้องทำงานคือขอทานกับคนอดอยากเท่านั้น

ประเด็นก็คือ ธนาคารอิสลามสามารถให้ผลตอบแทนที่น่าจูงใจได้หรือไม่ ธนาคารมีประวัติการลงทุนที่ดีพอหรือไม่ ธนาคารสามารถโน้มน้าวสถาบันการเงินและบริษัทเอกชนให้นำเงินมาฝากได้หรือไม่

อัลกุรอานกล่าวว่า “อัลเลาะห์ทรงอนุญาตการค้า (อัลบัยอ์) แต่ทรงห้ามริบา” เพื่อส่งเสริมความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ นั่นหมายความว่าอัลกุรอานไม่ยอมรับสัญญาแห่งเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยว่าเป็นสัญญาทางธุรกิจที่ยุติธรรม สัญญาแห่งการค้า (อัลบัยอ์) ได้ถูกนำเสนอเป็นทางเลือกสำหรับมุสลิม

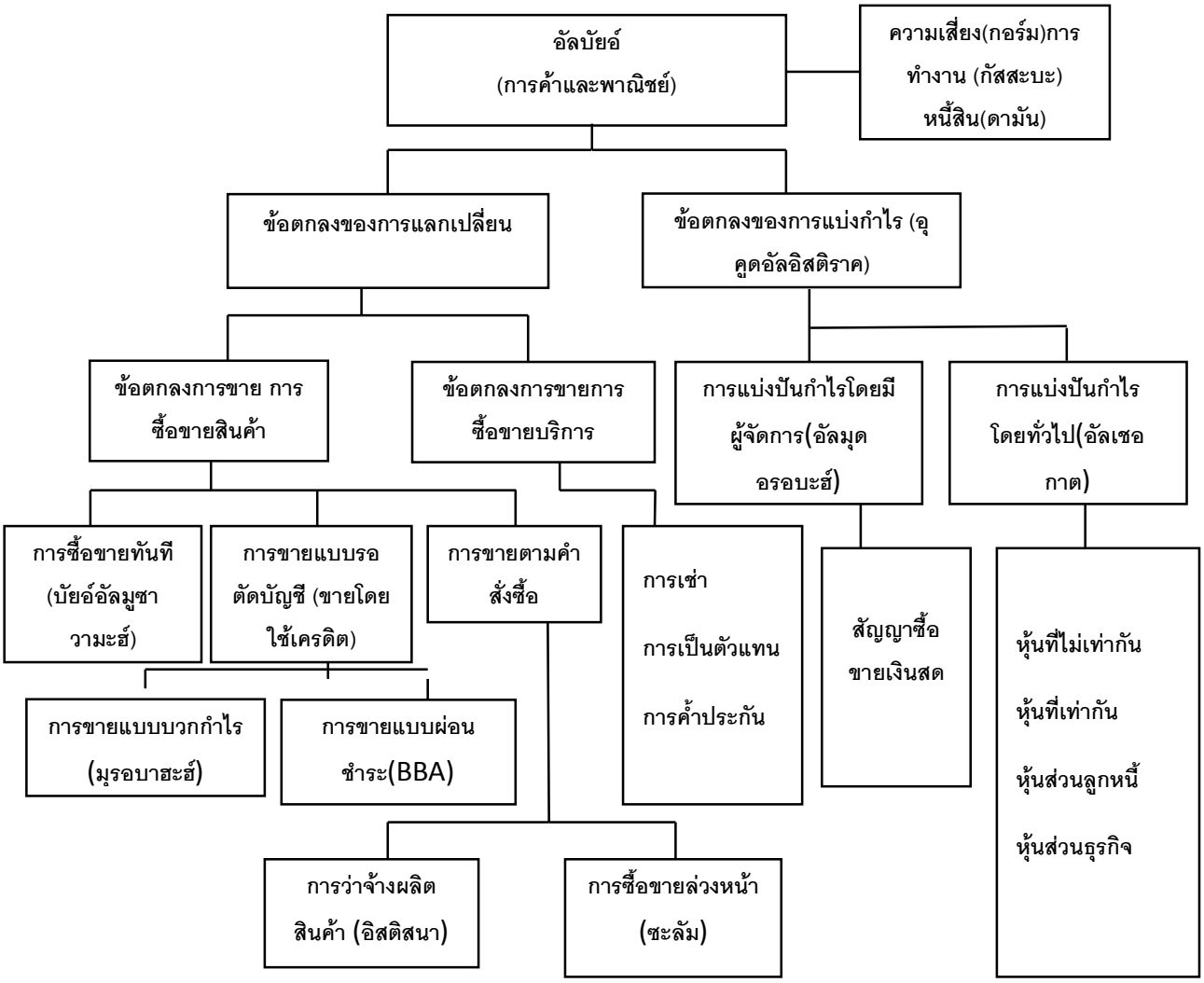

<รูปภาพที่ 1.10 การค้าและการพาณิชย์ (อัลบัยอ์) ในอิสลาม>

อย่างไรก็ตาม กิจกรรมการค้าในยุคท่านศาสดาต่างจากที่ธนาคารอิสลามดำเนินการในปัจจุบัน ท่านศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.) ได้รับเงินทุนจากคาดีจาท่านซื้อสินค้าจากมักกะฮ์แล้วนำไปขายยังเมืองที่ไกลออกไปด้วยราคาที่สูงขึ้น การแลกเปลี่ยนและการชำระเงินเกิดขึ้นในทันที นี่เป็นกิจกรรมทางการค้าที่เกิดขึ้นทั่วไปที่ซึ่งความเสี่ยงและอันตรายในการสูญเสียเกิดขึ้นประจำ

ในการทำการค้าและการพาณิชย์พ่อค้าต้องเดินทางระยะไกล อุปสรรคที่เป็นอันตราย เช่น ภูมิอากาศ การปล้น และเชื้อโรคเป็นสิ่งปกติ จริงๆแล้วอัลกุรอานกล่าวถึงชีวิตของชนเผ่ากุไรช์ว่าเต็มไปด้วยการเดินทางและการค้า “เพื่อให้ความคุ้นเคยแก่ชาวกุไรช เพื่อให้ความคุ้นเคยแก่พวกเขาในการเดินทางในฤดู

หนาวและฤดูร้อน ดังนั้นจงให้พวกเขาเคารพภักดีต่อพระเจ้าแห่งบ้านหลังนี้เถิด ผู้ทรงให้อาหารแก่พวกเขาและทรงให้ความปลอดภัยแก่พวกเขาให้พ้นจากความหวาดกลัว” (อัลกุรอยช์: 1-4)

ด้วยการรับความเสี่ยงและความพยายามอุตสาหะในการทำการค้าจึงทำให้กำไรที่ท่านศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.) ได้มาถือว่าถูกต้องตามหลักการ (ฮาลาล) การซื้อขายสินค้าทำด้วยเงินสดและมีการแบ่งกำไรที่ได้ตามสัญญาอัตราส่วนการแบ่งที่ได้ตกลงไว้ล่วงหน้า

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอาจจะไม่ได้เป็นเช่นนี้ ธนาคารมีหน้าที่เป็นตัวกลาง ในขณะที่ท่านศาสดาไม่ใช่ ซายดาตินา คาดีจา ได้ให้เงินทุนแก่ท่านศาสดาแต่คงไม่มีธนาคารใดยอมทำเช่นนั้น อย่างที่เรารู้ธนาคารจะทำการยืมเงินจากผู้ที่มีเงินออมแล้วไปให้ผู้ที่ต้องการเงินออมยืม

ดังนั้นการประยุกต์ใช้การค้า (อัลบัยอ์) ของธนาคารอิสลามเพื่อเป็นทางเลือกจากริบาจึงไม่ควรถูกทำให้เข้าใจผิดด้วยการยึดอยู่กับความหมายตามตัวอักษร เพราะการที่อัลกุรอานสั่งห้ามเรื่องริบาก็เพื่อให้เกิดความยุติธรรม (อดัล) และความยุติธรรมก็เป็นหลักทางด้านจริยธรรมศีลธรรม (อัคลัก)

การได้มาซึ่งกำไรจากเงินกู้ประเภทดอกเบี้ยไม่ยุติธรรม (ซูล์ม) ในขณะที่กำไรจากการค้านั้นเป็นธรรม (อะดัล) เหตุผลคือในการทำการค้าจะต้องรับความเสี่ยงที่จะสูญเสียเงินทุน ไม่มีประกันว่าจะขายสินค้าได้ ผู้ดำเนินธุรกิจจะต้องมีความรู้และทักษะ หากธุรกิจล้มเหลวเจ้าของธุรกิจจะไม่ได้รับผลตอบแทนใดๆ ตัวอย่างเช่น ในกรณีหุ้นส่วนระหว่างท่านศาสดากับซายดาตินา คาดีจา ซายดาตินา คาดีจาทราบดีว่าอาจจะต้องสูญเสียเงินที่ให้ไปลงทุนตามหลักมูดอรอบะฮ์ เช่นเดียวกันท่านศาสดาก็ไม่ได้เงินเดือนสำหรับการนำเงินนั้นไปทำการค้า

การค้า (อัลบัยอ์) ที่เราเห็นในปัจจุบันในรูปแบบของสินเชื่อ BBA มีบทบาทพิเศษเนื่องด้วยความต้องการสินเชื่อที่มีอยู่สูง แต่ไม่ได้มีลักษณะคล้ายกับธุรกิจที่ท่านศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.) ได้ร่วมทำ ธนาคารอิสลามในปัจจุบันได้เลือกใช้การขายเชื่อแทนการค้าขาย การขายเชื่อดูจะเป็นการหลีกเลี่ยงบทบาทของการรับความเสี่ยงและการเพิ่มมูลค่าซึ่งเป็นไปตามความหมายของการค้าและการพาณิชย์ตามที่อัลกุรอานได้กล่าวไว้

แง่ของการเป็นหุ้นส่วนในการทำการค้าระหว่างท่านศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.) กับคาดีจาคงจะยุ่งยากเกินกว่าที่ธนาคารและผู้ปฏิบัติจะประยุกต์ใช้ การคิดค้นผลิตภัณฑ์ธนาคารที่มีลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนและสามารถใช้ได้จริงยังคงเป็นเรื่องที่พูดกันอยู่ในวงวิชาการ

แต่ในฐานะที่เป็นมุสลิมเราไม่ควรยอมแพ้ ในไม่ช้าตลาดธนาคารอิสลามคงเต็มไปด้วยสินเชื่อประเภทผ่อนชำระอย่าง BBA จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาอย่างถี่ถ้วนถึงลักษณะการทำการค้า (อัลบัยอ์) ตามอัลกุรอานและอย่างที่ท่านศาสดาได้ทำไว้เป็นแบบอย่าง อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้การค้าในธนาคารอิสลามสามารถใช้สัญญาต่างๆซึ่งมีลักษณะของการรับความเสี่ยง เช่น อิญาเราะฮ์ ซะลัม อิสติสนา และมูชารอกะฮ์ รูปแบบของการเป็นหุ้นส่วนเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งในอีกหลายรูปแบบที่ธนาคารอิสลามสามารถนำไปใช้ มันไม่ควรถูกเข้าใจผิดว่าเป็นเพียงรูปแบบเดียว

สิบสอง: ริบา การค้า และซอดาเกาะฮ์

การพิจารณาคำสั่งห้ามริบาของอัลกุรอานสามารถทำได้สามมุม หนึ่ง อัลกุรอานได้ให้ทางเลือกจากริบานั่นคือการค้าและการพาณิชย์ (อัลบัยอ์) โดยกล่าวว่า “ในขณะที่พระเจ้าได้อนุญาตการค้าและสั่งห้ามริบา” สองริบาถูกประณามในขณะที่การบริจาคทาน (ซอดาเกาะฮ์) ได้รับการส่งเสริม อัลกุรอานกล่าวว่า “พระเจ้าได้ถอนความกรุณาทั้งหมดจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับริบาแต่ได้ให้ความกรุณาผู้ที่ให้ซอดาเกาะฮ์” (2:276) สาม “ริบาส่งเสริมความไม่ยุติธรรม (ซูล์ม)” ในเรื่องนี้อัลกุรอานกล่าวว่า “หากเจ้าไม่หยุดการกระทำนี้ (การบริโภคริบา) เจ้ากำลังทำสงครามกับพระเจ้าและผู้ส่งสารของพระองค์หากเจ้าสำนึกผิด เจ้าจงเอาเงินทุนคืนไป เจ้าไม่ควรก่อความไม่ยุติธรรมหรือได้รับความไม่ยุติธรรม” (2:279)

คนที่ทำการค้าจะต้องทำงานอย่างหนักเพื่อให้ได้มาซึ่งกำไร เขายังเสี่ยงที่จะสูญเสียเงินลงทุน กำไรที่ได้จากอัลบัยอ์เป็นรายได้ที่สมควรแล้ว ในทางตรงกันข้าม ทางที่ได้รับจากการบริจาคเป็นรายได้ที่ได้มาโดยไม่ต้องทำงาน โดยปกติคนยากจนและคนพิการจะได้รับเงินบริจาค พวกเขาได้รายได้โดยไม่ต้องแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการที่มีค่าเท่ากัน (อิหวัด) อิสลามอนุญาตการกระทำเช่นนี้เพราะการให้และรับซอดาเกาะฮ์เป็นการกระทำที่มีความยินยอมของฝ่ายเดียวและไม่ถือว่าเป็นสัญญาแห่งการซื้อขาย เฉพะในกรณีของอัลบัยอ์ที่การได้มาซึ่งกำไรจะต้องมีการแลกเปลี่ยนในสิ่งที่มีมูลค่าเท่ากัน

สำหรับคนที่มีความรู้ ทักษะ และโอกาส รายได้จะต้องมาจากการแลกเปลี่ยนที่เกิดจากการทำงานและความมานะอุตสาหะ จากกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าเหล่านี้ความมั่งคั่งใหม่จึงถูกสร้างขึ้น หากปราศจากการหลอกลวง (ตัทเฟียฟ) ความเป็นธรรมที่แท้จริง (อะดัล) จึงเกิดขึ้นในกระบวนการของตลาด ความเป็นธรรมจะเกิดขึ้นเพราะความมั่งคั่งที่เกิดขึ้นเกิดจากการแข่งขันและความร่วมมือ (ตะอาวุน) ซึ่งเป็นพื้นฐานของอัลบัยอ์

การได้กำไรจากริบาเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรมจากที่อัลกุรอานได้กล่าวไว้ข้างต้น ริบาเป็นราคาของสินเชื่อ ในสัญญาเงินกู้ผู้เป็นหนี้ตามกฎหมายจะต้องจ่ายดอกเบี้ยและจะได้รับโทษหากผิดชำระหนี้

เงินกู้อิสลามสามารถก่อให้เกิดส่วนที่เพิ่มได้เช่นกันแต่เป็นลูกหนี้ที่เป็นผู้กำหนดจำนวนไม่ใช่เจ้าหนี้ ยิ่งไปกว่านั้นจะไม่มีการกำหนดส่วนที่เพิ่มไว้ล่วงหน้าแต่จะบอกกล่าวเมื่อสิ้นสุดการชำระเงินกู้ หากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้เนื่องจากความพิการ อัลกุรอานแนะนำให้เจ้าหนี้ยกหนี้ให้ นั่นคือเป็นซอดาเกาะฮ์

อัลกุรอานกล่าวว่า “หากลูกหนี้ได้รับความเดือดร้อน ให้เขาได้รับการผ่อนผันหรือผ่อนคลายจนกว่าสถานการณ์จะดีขึ้น ถือว่าเป็นการทำบุญ” (2:280) คำกล่าวนี้สื่อว่า หนึ่ง เงินกูอิสลามเป็นเงินกู้ที่ไม่มีการกำหนดค่าตอบแทนไว้ล่วงหน้า การไม่มีดอกเบี้ยถือว่าเป็นซอดาเกาะฮ์ อัลกุรอานยังกล่าวอีกว่า “ท่านผู้ศรัทธา จงเกรียงกลัวพระเจ้า และยอมสละดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นหากเจ้าเป็นผู้ศรัทธา” (2:278)

เมื่อเจ้าหนี้ยกเลิกการชำระหนี้เขารู้ดีว่าต้องเสียโอกาสในการทำรายได้จากเงินทุนนี้ ดังนั้นเงินกู้จึงกลายเป็นซอดาเกาะฮ์ หากเงินกู้ที่ปล่อยไปประสบกับปัญหาไม่สามารถเก็บการชำระหนี้ได้ เจ้าหนี้จะถือว่าเงินกู้นี้เป็นไปเพื่อการกุศล หากลูกหนี้จ่ายคืนเงินต้นอย่างเดียวถือว่าเจ้าหนี้ได้เสียโอกาสที่จะได้รายได้ การจะทำเช่นนี้ได้ไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะคงมีไม่กี่คนที่จะใจดีและเห็นใจลูกหนี้ ด้วยเหตุนี้เงินกู้ปราศจากดอกเบี้ยจึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเงินกู้เพื่อการกุศล (คาร์ดู ฮะซัน)

ในอิสลามการออกเงินกู้อยู่ภายใต้สัญญาคาร์ดหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าคาร์ดูฮะซันคงไม่ถูกต้องนักหากเรียกเงินกู้อิสลามว่าอัลบัยอ์บิทะมันอาญิลหรือมูดอรอบะฮ์คาร์ดูฮะซันจึงเป็นไปเพื่อการกุศลหรือซอดาเกาะฮ์เนื่องจาก หนึ่ง ไม่มีการจ่ายดอกเบี้ย และสอง หากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ เจ้าหนี้ควรที่จะต้องยกเลิกหนี้ให้ ทั้งสองอย่างแสดงให้เห็นถึงการกระทำที่เป็นไปเพื่อการกุศล

อย่างไรก็ตาม ในด้านของผู้กู้ เป็นการสำคัญและมีศีลธรรมที่จะจ่ายคืนมากกว่าเงินต้นเพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณที่เจ้าหนี้ให้เงินกู้ การกระทำเช่นนี้เป็น ซุนนะห์ท่านศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.) ส่งเสริมให้ให้จ่ายคืนมากกว่าเงินต้นตราบใดที่ไม่มีการกำหนดจำนวนไว้ล่วงหน้า ผู้ยืมสามารถจ่ายมากกว่าเงินต้นถ้าเขามีความสามารถ

ในอิสลามซอดาเกาะฮ์สามารถจำแนกกว้างๆได้สองประเภทคือซอดาเกาะฮ์ที่ต้องจ่าย (ซะกาต มัล และ ซะกาตฟิตร) และซอดาเกาะฮ์ที่จ่ายด้วยความสมัครใจคาร์ดูฮะซันถือว่าเป็นประเภทที่สองซึ่งรวมถึงอาริ

ยะฮ์ฮิบัทและวากัฟเป็นต้นริบาจึงต่างจากซอดาเกาะฮ์เนื่องจากในกรณีของริบาผู้ยืมเงินมีหน้าที่ตามกฎหมายจะจะต้องจ่ายเงินต้นคืนพร้อมทั้งดอกเบี้ย

ด้วยลักษณะของคาร์ดูฮะซัน เงินกู้อิสลามประเภทนี้จึงไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสินเชื่อเพื่อธุรกิจหรือผู้บริโภคแต่สามารถใช้เพื่อตอบสนองความจำเป็นส่วนบุคคลที่ซึ่งกำไรไม่ได้เป็นตัวกำหนดการให้ยืม นี่จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมอัลกุรอานจึงส่งเสริมการค้าและการพาณิชย์แทนที่จะเป็นซอดาเกาะฮ์ในการเป็นทางเลือกของตราสารที่ออกผลดอกเบี้ยอย่างเงินกู้ธนาคาร หุ้นกู้ พันธบัตรรัฐบาล และตราสารหนี้ประเภทอื่นๆ

สิบสาม: สินเชื่อแบ่งสรรความเสี่ยง

ข้อเสนอของสหภาพผู้ผลิตมาเลเซีย (FMM) ที่จะตั้งกระดานที่สามของตลาดหลักทรัพย์มาเลเซีย (KLSE)ควรได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง กระดานที่สามมีเพื่อเป็นทางเลือกในการเข้าถึงทางการเงินสำหรับผู้ผลิตที่จะใช้ในการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์กับกระบวนการผลิตใหม่ๆด้วยต้นทุนที่ต่ำลง

หากได้รับการอนุมัติ นักลงทุนรายย่อยและสถาบันจะสามารถเข้าร่วมอุตสาหกรรมธุรกิจเงินร่วมลงทุนซึ่งช่วยให้มีแหล่งเงินทุนอย่างต่อเนื่องสำหรับการลงทุนในเทคโนโลยีขั้นสูง เป็นการช่วยขับเคลื่อนความได้เปรียบในการแข่งขันของมาเลเซียที่มีอยู่ในอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานทักษะสูงจำนวนมาก

ข้อเสนอนี้สามารถเป็นพื้นฐานสำหรับส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาสินเชื่อประเภทรับความเสี่ยงร่วมกันและการออกสินเชื่อนี้ให้แก่ลูกค้าต่อไปประเด็นนี้ได้กล่าวไว้เป็นนัยในข้อตกลงระหว่างFMMกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในการประชุมว่าด้วยเรื่องงบประมาณแผ่นดินประจำปี 1996

เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นของระบบเศรษฐกิจแล้ว ภาคการผลิตถูกรายงานว่ากำลังสูญเสียจุดแข็งในด้านการแข็งขันซึ่งคือการผลิตที่ใช้แรงงานราคาถูกจำนวนมาก ยิ่งไปกว่านั้นอุตสาหกรรมกำลังขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะและความชำนาญการ ความจำเป็นในการยกระดับการวิจัยและพัฒนาเพื่อนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ๆ ประสิทธิภาพ และความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตของมาเลเซียเพื่อตอบสนองตลาดโลกในปัจจุบันเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

ข้อเสนอเพื่อตั้งบอร์ดที่สามของเคแอลเอสอีจึงเป็นก้าวที่ถูกต้องเพื่อช่วยรักษาการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงของประเทศผ่านการลงทุนในการผลิตที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและใช้เทคโนโลยีมาก

ดังนั้นบริษัทใหม่จึงควรได้รับการออกหุ้นโดยวาณิชธนกิจและกองทุนร่วมลงทุน ถึงแม้ทั้งสองสถาบันจะยอมรับความเสี่ยงในการขายหุ้นให้แก่นักลงทุนด้วยราคาที่ต่ำกว่า แต่กองทุนร่วมลงทุนจะอยู่ในสถานะที่แย่กว่าหากบริษัทใหม่ประสบกับความล้มเหลวในการเริ่มต้น

ด้วยเหตุนี้ ธนาคารพาณิชย์จึงถูกจำกัดโดยกฎหมายการธนาคารในการออกสินเชื่อแบ่งสรรความเสี่ยงด้วยปัจจัยความปลอดภัยและสภาพคล่องเพื่อป้องกันคนแห่ไปถอนเงิน (bank run) ยิ่งไปกว่านั้น ธนาคารพาณิชย์ยังขาดบุคลากรที่จะคอยติดตามและตรวจสอบธุรกิจประเภทร่วมลงทุน การจัดการความเสี่ยงของธนาคารเป็นเพียงการตัดสินใจเพื่อเป้าหมายลดการผิดการชำระหนี้ และความเสี่ยงจากดอกเบี้ยกับอัตราแลกเปลี่ยน

สิ่งเดียวกันนี้ไม่ควรเกิดขึ้นกับธนาคารอิสลาม ตัวอย่างเช่น กฎหมายธนาคารอิสลาม (IBA) 1983 อนุญาตให้ แบงก์อิสลามมาเลเซียเบอร์ฮัด สามารถดำเนินธุรกิจทุกประเภทตราบใดที่ไม่ขัดต่อหลักคำสอนชะรีอะฮ์ ชะรีอะฮ์ส่งเสริมให้ธุรกิจเข้าร่วมแบ่งสรรความเสี่ยงเช่นด้วยสัญญาประเภทอัลคิรัดกับมูชารอกะฮ์

สิ่งที่ไอบีเอ 1983 สามารถทำได้คือการขยายขอบเขตการธนาคารอิสลาม เนื่องด้วยกฎหมายนี้อนุญาตให้ธนาคารอิสลามส่งเสริมการลงทุนมูชารอกะฮ์กับมูดอรอบะฮ์ธนาคารอิสลามจึงไม่มีความจำเป็นในการตั้งบริษัทลูกหรือวานิชธนกิจเพื่อออกหุ้นและตราสารตามหลักชะรีอะฮ์

การออกหุ้นและตราสารสามารถทำได้ภายใต้หน่วยงานเดียวอย่างที่เห็นได้ในธนาคารที่ให้บริการการเงินแบบครบวงจร (universal banking) เป็นการลดต้นทุนในการดำเนินการเพื่อตั้งบริษัทลูก ในขณะเดียวกันธนาคารสามารถมีรายได้ค่าธรรมเนียมเพิ่มหากออกตราสารธุรกิจ

โดยแท้จริงแล้วการตั้ง อามานะห์ ซาฮัมแบงก์ เบอร์ฮัด กับ แบงก์อิสลามซีเคียวริตี้ เซนดิเรียน เบอร์ฮัด เพื่อรองรับการลงทุนพอร์ตอิสลามและกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ค่าธรรมเนียมเป็นการขัดต่อธรรมชาติของระบบธนาคารอิสลาม

ดั่งเช่นที่อิสลามกำหนดให้กระบวนการผลิตมีประสิทธิภาพ การใช้การตั้งบริษัทลูก (BAFIA) เป็นการสูญเสียโอกาสในการประหยัดต่อขนาดและขอบเขตที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างการธนาคารและการพาณิชย์ แต่ทำไม BIMB จึงเลือกเดินตามเส้นทางแบบเดิม

ดูเป็นเรื่องตลกที่ธนาคารอิสลามในมาเลเซียยังไม่ใช้ประโยชน์จากสิทธิพิเศษที่รัฐบาลได้ให้ ในสหรัฐอเมริกาสภาคองเกรสกำลังพยายามยกเลิกกฎหมายสเตกัล 1983 ซึ่งห้ามธนาคารพาณิชย์เข้าไป

เกี่ยวข้องกับการออกตราสารและถือหุ้นบริษัทอื่น เนื่องด้วยกฎข้อนี้ไม่ได้ระบุไว้ในไอบีเอ 1983 ข้อเสนอของFMMจึงเป็นประโยชน์ต่อธนาคารอิสลามเนื่องจากธนาคารสามารถกระจายความเสี่ยงได้มากกว่าเพียงการปล่อยสินเชื่อ

เมื่อธนาคารอิสลามสามารถร่วมลงทุนในมูชารอกะฮ์กับมูดอรอบะฮ์ ธนาคารสามารถถือหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของมาเลเซีย คำถามต่อไปคือ เป็นไปได้หรือไม่ที่ธนาคารจะนำเงินฝากไปลงทุนในโครงการที่มีความเสี่ยง

ผลิตภัณฑ์การลงทุนพิเศษมูดอรอบะฮ์ได้รับการอนุมัติจากแบงก์เนการ่าและในปัจจุบันมีหลายธนาคารที่ให้การลงทุนประเภทนี้ โดยในทางปฏิบัติ ธนาคารจะแจ้งให้ให้ผู้ฝากเงินทราบว่าธนาคารจะนำเงินฝากของพวกเขาไปทำอะไร หากการลงทุนเป็นไปด้วยดีทั้งธนาคารและผู้ฝากเงินก็จะได้ผลตอบแทนจำนวนมากซึ่งอาจมากกว่าผลตอบแทนโดยเฉลี่ยของตลาด และเช่นกันหากการลงทุนไม่ประสบผลสำเร็จลูกค้าก็อาจจะเสียเงินฝากไป

ข้อดีของระบบธนาคารอิสลามคือต่อไปนี้การลงทุนประเภทแบ่งสรรความเสี่ยงผ่านระบบธนาคารจะสามารถทำได้ไม่ใช่เฉพาะในกลุ่มคนรวยเท่านั้นแต่คนทั่วไปก็สามารถทำได้ ประเด็นนี้ตรงกับอัลกุรอานที่กล่าวว่า “ความมั่งคั่งไม่ควรอยู่กับเฉพาะคนรวยไม่กี่คน” (ซูระ 59:7) ธนาคารอิสลามสามารถช่วยลดช่องว่างระหว่างรายได้ด้วยการปล่อยสินเชื่อแบ่งรับความเสี่ยง

ข้อดีอย่างหนึ่งที่จะช่วยดึงดูดให้อุตสาหกรรมการธนาคารหันมาทำธุรกิจประเภทแบ่งความเสี่ยงคือความสามารถในการควบคุมบริษัทหรือโครงการที่รับสินเชื่อซึ่งจะเกิดขึ้นได้หากธนาคารเองร่วมลงทุนในโครงการ การแบ่งสรรความเสี่ยงนี้จะประกอบไปด้วยสามฝ่ายคือ ผู้ฝากเงิน ธนาคาร และผู้ประกอบการ ธนาคารยังสามารถได้ผลตอบแทนหากเข้าร่วมการบริหารด้วย

สิบสี่: อัลฆอรอร์และการขายที่เสี่ยง

หลักทางชะรีอะฮ์ยอมรับในความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในการตัดสินใจทางด้านการลงทุนและการทำธุรกิจ ที่เป็นเช่นนี้เพราะผลลัพธ์ของการลงทุนหรือการทำธุรกิจนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทราบได้ ถึงแม้เราสามารถพยากรณ์อนาคตแต่เราก็ไม่รู้แน่ชัดว่ามันเป็นอย่างไร ดังนั้นจึงเชื่อกันว่าการทำธุรกิจนั้นมีความเสี่ยง โดยทั่วไปความเสี่ยงเกิดจากการผันแปรของผลลัพธ์ (ซึ่งก็คือความเป็นไปได้ที่จะทำกำไรและขาดทุน)ไม่ใช่จากข้อกำหนดและเงื่อนไขของสัญญา นี่เป็นประเด็นที่สำคัญเนื่องจากมีนักเขียนจำนวนหนึ่งมีความเข้าใจผิดต่อมุมมองของอิสลามว่าด้วยเรื่องของความเสี่ยงและความไม่แน่นอน

นักเขียนหลายคนที่เขียนเกี่ยวกับการเงินอิสลามให้ความสำคัญกับหลักแบ่งสรรกำไรขาดทุนระหว่างธนาคารกับผู้ประกอบการว่าเป็นทางเลือกจากสินเชื่อหนี้ การแบ่งความเสี่ยงร่วมกันจะช่วยภาระของการขาดทุนไปยังทุกๆฝ่ายอย่างเท่าเทียม อีกทั้งยังช่วยลดการกระจุกของการขาดทุนไปที่ฝ่ายเดียว อย่างเช่นที่เกิดขึ้นในกรณีของสินเชื่อหนี้ เป็นการสร้างจิตวิญญาณแห่งภราดรภาพ (อุคุวะห์) และการร่วมมือ (ตะอาวุน) ในความสัมพันธ์ทางธุรกิจ

ในขณะเดียวกัน ชะรีอะฮ์ได้ห้ามความเสี่ยงและความไม่แน่นอน (อัลฆอรอร์) ในธุรกรรมทางเศรษฐกิจ แต่สองสิ่งนี้ขัดแย้งกันตามหลักการของอิสลามหรือไม่ ในบางแง่ดูเหมือนจะมีความเห็นเชิงบวกต่อความเสี่ยงและความไม่แน่นอนแต่ในบางแง่กลับสั่งห้าม

เพื่อตอบคำถามนี้เราควรกลับมาพิจารณาสัญญา มูดอรอบะฮ์ อีกครั้ง กฎหมายการพาณิชย์อิสลามกำหนดให้ต้องมีความแน่นอนอย่างแท้จริงเกี่ยวกับหุ้นส่วนทางธุรกิจและข้อกำหนดในสัญญา เช่น จำนวนเงินที่ลงทุนไป ลักษณะของโครงการ การยกเลิกสัญญา การค้ำประกัน การดูแล วิธีแบ่งสรรกำไรขาดทุน การตัดสินเรื่องความขัดแย้ง เป็นต้น

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทุกฝ่ายจะต้องมีข้อมูลครบถ้วนเพื่อไม่ให้มีฝ่ายใดจะต้องเผชิญกับการบีบบังคับ (อิคเราะฮ์) และการหาประโยชน์ (อัลคิลาบะห์) จะต้องไม่มีความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในตัวสัญญา ไม่เช่นนั้นสัญญาจะถือว่าโมฆะ (บาทิล)

อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนไม่ได้ถูกห้ามหากมันเกี่ยวกับผลประกอบการของธุรกิจเนื่องจากเป็นกฎแห่งธรรมชาติ (ฟิตเราะฮ์) “เมื่อมีกำไร ก็ต้องมีขาดทุน” (อัลกอรอม บิน กอนม์) เป็นหนทางแห่งชีวิตที่การทำธุรกิจจะต้องเผชิญกับผลตอบแทน ความเสี่ยง และความไม่แน่นอน ดังนั้น

ความสำคัญของการลงทุนแบบมูดอรอบะฮ์จึงเป็นความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของการได้กำไรซึ่งไม่มีใครทราบมีเพียงพระเจ้าเท่านั้น

แต่ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในข้อกำหนดทางสัญญาหรือกฎหมาย ในสัญญาการค้า (อัลบัยอ์)สิ่งที่จะถูกขายคือการโอนความเป็นเจ้าของจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือสิ่งที่จะถูกขายซึ่งก็คือการโอนทรัพย์สินจะถูกกระทำด้วยความแน่นอนซึ่งหมายความว่าผู้ขายจะต้องเป็นเจ้าของสิ่งที่จะขายก่อนการซื้อขายนั้นจะเกิดขึ้น

เมื่อการค้า (ค้าปลีก ค้าส่ง การจัดจำหน่าย)เป็นกิจกรรมหลักของธุรกิจมูดอรอบะฮ์ ความไม่แน่นอนในมูดอรอบะฮ์จึงเป็นความเสี่ยงทางธุรกิจ ซึ่งก็คือ ความไม่แน่นอนในกระแสเงินที่เกิดจากธรรมชาติของการดำเนินธุรกิจนั้น หากอุตสาหกรรมประสบกับความไม่แน่นอนของราคา โครงการมูดอรอบะฮ์ก็จะมีความเสี่ยงมาก แต่ถึงแม้ธรรมชาติของธุรกิจนั้นจะมีความเสี่ยงสูง กำหนดในสัญญาการซื้อขายจะต้องปราศจากความไม่แน่นอน (ฆอรอร์)

ความผันผวนหรือความไม่แน่นอนของข้อตกลง(ฆอรอร)

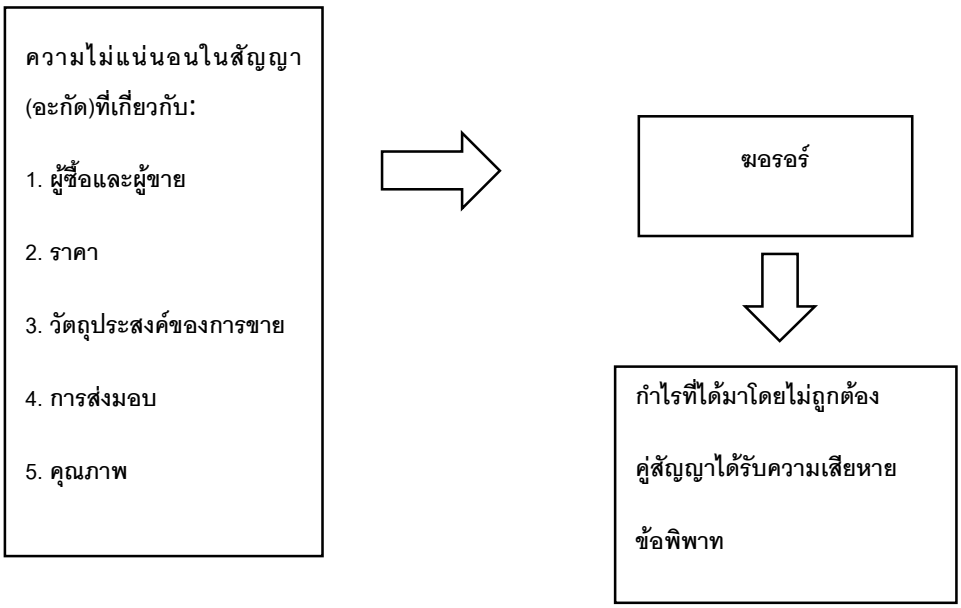

<รูปภาพที่1.12 ฆอรอร์>

สถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นไม่เกิดขึ้นในกรณีของสัญญาสินเชื่อหนี้โดยเฉพาะในเงินกู้การค้าซึ่งข้อกำหนดในสัญญาปราศจากความเสี่ยงยกเว้นความเสี่ยงด้านสินเชื่อและการเงิน ความเสี่ยงทางด้านการเงินสามารถป้องกันได้ด้วยสัญญาซื้อขายล่วงหน้าและสัญญาออปชั่นที่อ้างอิงดอกเบี้ย ส่วนความเสี่ยงด้านสินเชื่อสามารถป้องกันได้ด้วยการไม่ให้เงินกู้หรือการกำหนดให้มีการค้ำประกันอย่างแน่นหนา

หลายคนคงทราบดีว่าธนาคารมีความเข้มงวดเพียงใดในการปล่อยเงินกู้ ยิ่งไปกว่านั้นธนาคารรู้ดีว่าจะได้รับกำไร (ดอกเบี้ยทั้งหมด)เท่าไหร่เนื่องจากกำหนดไว้แล้วในสัญญา

ตัวอย่างเช่น เงินกู้ $10,000ที่ต้องจ่ายคืนภายในสามปีด้วยดอกเบี้ยคงที่ 10เปอร์เซ็นต์ต่อปีจะรับประกันธนาคารว่าจะได้กำไรดอกเบี้ยและรายได้คงที่ $3,000ภายในสามปี อำนาจในการได้ผลตอบแทนเช่นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นกับธุรกิจประเภทอื่นที่ไม่ใช่ธนาคาร เป็นการแปลกที่อำนาจเดียวกันนี้เกิดขึ้นกับเหล่าธนาคารอิสลามซึ่งใช้สินเชื่อมูรอบาฮะฮ์กับบัยอ์บิทะมันอาญิล

โดยสรุป เป็นการปลอดภัยหากจะกล่าวว่าข้อกำหนดทางสัญญาจะต้องปราศจากความไม่แน่นอน เช่น ข้อกำหนดว่าด้วยเรื่องสิ่งที่จะซื้อขายและราคา เป็นต้น

เพื่อให้เห็นภาพผมจะยกตัวอย่างการซื้อขายที่มีความเสี่ยง (บัยอ์ อัลฆอรอร์)ในยุคก่อนอิสลาม ในกรณีของ บัยอ์ อัลฮะซาตผู้ขายจะกล่าวว่า “ผมจะขายผ้าหรือแกะให้กับคุณตามระยะทางที่หินก้อนนี้ถูกขว้างไปถึง” แล้วผู้ซื้อจะทำการตอบรับ ดังนั้นการแลกเปลี่ยนจึงเกิดขึ้นบนพื้นฐานของการเสนอและการตอบรับ(อิญาบกับคาบูล)เมื่อได้เห็นระยะทางที่ก้อนหินนั้นถูกปาไป การซื้อขายเช่นนี้ถูกห้ามในอิสลาม

ในกรณีของ บัยอ์ อัลมูลามาซะห์การซื้อขายจะสมบูรณ์เมื่อกล่าวว่า “เมื่อคุณแตะผ้าชิ้นนี้ ถือว่าผมได้ขายมันให้กับคุณ” สำหรับ บัยอ์ อัลมูซาบานะห์เป็นสัญญาเพื่อการแลกเปลี่ยนอินทผลัมแห้งกับอินทผลัมสด ในกรณีนี้ฆอรอร์เกิดขึ้นจากจำนวน น้ำหนัก และหน่วยที่ใช้ในการคำนวณซึ่งไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจน สำหรับ บัยอ์ อัลซามัค ฟิลมา เป็นซื้อขายปลาในน้ำ ในกรณีของ บัยอ์อัลลาบัน ฟี ดารุล อัลอนัม เป็นการซื้อขายนมที่อยู่ในเต้านมของสัตว์ การซื้อขายทารกในครรภ์หรือ บัยอ์ อัลฮะมัลเป็นที่ต้องห้าม ในกรณีของ บัยอ์ วะซาลาฟ ผู้ขายจะกล่าวว่า “ผมจะซื้อสินค้าของคุณในราคานี้หากคุณยอมให้เงินผมยืมเท่านี้”

อิหม่ามมาลิกกล่าวว่าธุรกรรมเช่นนี้ถูกห้ามภายใต้คำกล่าวของท่านศาสดา (ซ.ล.)ที่ว่า “จงห้ามพวกเขา (ชาวมักกะฮ์)จากการซื้อขายและให้ยืมเงินในเวลาเดียวกัน” การขายเหล่านี้ถูกห้ามในอิสลามเนื่องจาก

ขัดแย้งกับคำสอนทางด้านจริยธรรมศีลธรรมในอัลกุรอานและปัจจัยทางด้านความยุติธรรมซึ่งอัลกุรอานได้พยายามส่งเสริมให้มีในการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ

สิบห้า: การทำความเข้าใจความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในอิสลาม: ฆอรอร์กับกอร์ม

การใช้คำว่า “ความเสี่ยง” กับ “ความไม่แน่นอน” ว่าคือ ฆอรอร์เพื่อแสดงให้เห็นถึงส่วนที่ไม่ดีของสัญญาการค้าอิสลามมักก่อให้เกิดความสับสน ตัวอย่างเช่น การค้าแบบ บัยอ์ อัลมูซาบานะห์ กับ บัยอ์ อัลซามัค ฟิลมา ถูกห้ามในอิสลามเพราะทั้งสองก่อให้เกิดฆอรอร์ การซื้อประกันชีวิตเป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลามเพราะถูกกล่าวว่ามีฆอรอร์ในการทำข้อกำหนดสัญญาจะต้องหลีกเลี่ยงจากฆอรอร์เพราะหากเกิดขึ้นจะมีความเสี่ยงที่หนึ่งในผู้ร่วมสัญญาอาจจะเสียประโยชน์

นักกฎหมายอิสลาม (ฟูคาฮา)ได้กล่าวอย่างชัดเจนว่าสัญญาใดก็ตามที่พบฆอรอร์ถือว่าโมฆะและทุกฝ่ายที่ร่วมสัญญาจะไม่ได้รับการปกป้องตามกฎหมาย

ตัวอย่างเช่น เมื่อมีคนขายสินทรัพย์ที่เขาไม่ได้เป็นเจ้าของหรือเป็นเจ้าของแต่ไม่มีสินทรัพย์นั้นอยู่ในครอบครอง มีความเป็นไปได้ที่เขาจะไม่สามารถส่งสินค้านั้นให้กับผู้ซื้อ นั่นคือ สิทธิ์แห่งความเป็นเจ้าของไม่สามารถถูกโอนได้ตามที่ตั้งใจไว้ ฆอรอร์ในความเป็นเจ้าของได้เกิดขึ้นในตกลงซื้อขายครั้งนี้

เมื่อฆอรอร์เกิดขึ้นในสัญญา ผู้ซื้ออาจเสียประโยชน์เนื่องจากเขาได้จ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าไปแล้ว ฆอรอร์เช่นนี้จะต้องหลีกเลี่ยงให้ได้เพราะจะก่อให้เกิดข้อขัดแย้ง อิบนุ คัยยิม กล่าวว่า เมื่อคนต้องมาทะเลาะและเถียงกันโดยไม่จำเป็น พวกเขาจะเสียสมาธิ จากการระลึกถึงพระเจ้า

อย่างไรก็ตาม อิสลามสนับสนุนให้คนกล้าที่จะรับความเสี่ยงในการทำธุรกิจ หลักการกฎหมายอิสลามที่ว่า “ไม่มีผลตอบแทน หากไม่มีความเสี่ยง” (อัลกอร์ม บิล กอนม์) เป็นการกระตุ้นให้คนเข้าร่วมการลงทุนที่ประกอบไปด้วยทั้งความเสี่ยงและผลตอบแทนอย่างเช่น อัลบัยอ์ อัลอิญาเราะฮ์ ซะลัม มูดอรอบะฮ์ และมูชารอกะฮ์

กำไรที่ถูกต้องตามกฎหมายที่เกิดจากกิจกรรมเชิงพาณิชย์อันประกอบไปด้วยการรับความเสี่ยงเป็นการกระทำที่ถูกต้อง (มะห์มูดะฮ์) ตามหลักอิสลาม คำกล่าวที่ว่า “หากไม่เกิดความลำบาก ก็จะไม่ได้อะไรมา” เป็นการย้ำมุมมองในเรื่องของความเสี่ยงในการทำธุรกิจ

ในหลายครั้งคำว่า “ความเสี่ยงกับความไม่แน่นอน” ถูกใช้สลับเปลี่ยนกันเพื่อแสดงทั้งส่วนที่ดีและไม่ดีในการทำธุรกิจและการร่างสัญญา แล้วเราจะเข้าใจอย่างชัดเจนถึงความแตกต่างระหว่างหลักความเสี่ยงทั้งสองได้อย่างไร ซึ่งก็คือ ความเสี่ยงในสัญญากับความเสี่ยงในผลประกอบการของธุรกิจ เป็นเรื่องน่าติดตาม

เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนจึงควรพิจารณาธรรมชาติของการค้าแบบขบวนคาราวานของมักกะฮ์ในยุคก่อนและยุคอิสลาม อัลกุรอานได้กล่าวถึงการค้าประเภทนี้ในตอนต่อไปนี้ “เพื่อให้ความคุ้นเคยแก่ชาวกุไรช เพื่อให้ความคุ้นเคยแก่พวกเขาในการเดินทางในฤดูหนาวและฤดูร้อน ดังนั้นให้พวกเขาเคารพภักดีต่อพระเจ้าแห่งบ้านหลังนี้เถิด ผู้ทรงให้อาหารแก่พวกเขา และทรงให้ความปลอดภัยแก่พวกเขาให้พ้นจากความหวาดกลัว” (อัลกุรอยช์: 1-4)

สัญญาการค้าสองประเภทสามารถเห็นได้ในการค้าแบบขบวนคาราวาน นั่นคือ มูดอรอบะฮ์กับอัลบัยอ์ในกรณีของประเภทแรก เป็นที่ทราบกันว่าชาวมักกะฮ์จะรอคอยการมาของคาราวานด้วยความคาดหวังว่าจะได้รับกำไรเนื่องจากพวกเขาได้ลงทุนไปกับการค้าคาราวานผ่านทาง มูดอรอบะฮ์ หรือ คิรัด จริงๆแล้วการมาถึงของคาราวานเป็นเหตุการณ์ใหญ่ของเมือง เป็นการฉลองและผู้คนก็ตื่นเต้น

การค้าคาราวานไม่ได้ง่ายและราบรื่น สินค้าอาจเสียหายก่อนถึงตลาด พายุทะเลทรายและการไม่สบายเกิดขึ้นเป็นประจำ การปล้นและอุบัติเหตุยิ่งทำให้การเดินทางลำบากยิ่งขึ้น เหตุการณ์เหล่านี้อยู่นอกเหนือการควบคุม เป็นความเสี่ยงซึ่งการค้าคาราวานไม่สามารถเลี่ยงได้ ความเสี่ยงเช่นนี้ใน มูอามาลัท เรียกว่า กอร์มหลักกฎหมายอิสลาม อัลกอร์ม บิล กอนม์เกี่ยวกับปรากฏการณ์แห่งความเสี่ยงตลาดโดยตรง

ฆอรอร์ แตกต่างจาก กอร์มถึงแม้จะมีคำแปลภาษาอังกฤษเหมือนกันนั่นคือ ความเสี่ยง กับ ความไม่แน่นอน ฆอรอร์เกิดขึ้นในการค้าคาราวานเมื่อ มูดาริบ ซื้อและขายสินค้านั้น ตัวอย่างเช่น เขาซื้อสินค้า X ที่มักกะฮ์ในราคา $50 แล้วมาขายต่อที่ซีเรียในราคา $100 สัญญาการซื้อขายโดยทั่วไปประกอบด้วย สินค้า ราคา และการเสนอกับการสนอง ณ จุดนี้ที่อาจเกิดฆอรอร์ขึ้นหรือไม่ก็ได้

ดังนั้นคำว่า “การซื้อขายที่มีความเสี่ยง” ในกรณีนี้จึงหมายถึงการเกิดฆอรอร์ในสัญญาการซื้อขาย จุดประสงค์ตอนนี้คือการหลีกเลี่ยงความคลุมเครือในการซื้อขาย จริงๆแล้วการใช้คำว่า “ความคลุมเครือ” ดูจะถูกต้องมากกว่าคำว่าความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในกรณีที่เป็นฆอรอร์ในสัญญา

เพื่อให้แน่ใจว่ากำไรที่ได้จากโครงการมูดอรอบะฮ์ถูกต้องตามหลักการจะต้องหลีกเลี่ยงฆอรอร์ที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่าง หนึ่ง มูดาริบกับผู้ขายสินค้าในมักกะฮ์และระหว่างมูดาริบกับผู้ซื้อในซีเรีย

สอง ทั้งสองฝ่ายในสัญญามูดอรอบะฮ์ (มูดาริบ กับ รอบบูลมาน) จะต้องรับรู้ถึงความเสี่ยงและความไม่แน่นอน(กอร์ม) ของผลการดำเนินการทางธุรกิจ นั่นก็คือ ธุรกิจมูดอรอบะฮ์ไม่ได้ประกันว่าจะมีกำไร หลัก อัล กอร์ม บิล กอน์มเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการลงทุนประเภท มูดอรอบะฮ์ รวมถึง อัลบัยอ์มุทลัค อัลอิญาเราะฮ์ ซะลัม และอิสทิสนา เป็นต้น

จากที่ได้กล่าวมา เราสามารถบอกวามแตกต่างระหว่าง ฆอรอร์กับ กอร์มฆอรอร์ก่อให้เกิดผลเสียในขณะที่กอร์มก่อให้เกิดผลดี การได้กำไรจากฆอรอร์เป็นสิ่งไม่ถูกต้อง นั่นคือ ฆอรอร์นำไปสู่ข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมและไม่ถูกหลักจริยธรรมศีลธรรม ในทางตรงกันข้าม กำไรที่เกิดภายใต้กอร์มนำไปสู่ความยุติธรรม เนื่องจากกำไรเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากการหลอกลวงหรือเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ตนได้รับประโยชน์ แต่จากการช่วยเหลือและร่วมมือ (ตะอาวุน) ซึ่งกันและกัน

ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น สัญญาที่ประกอบไปด้วยฆอรอร์ถือว่าโมฆะ การซื้อขายสินค้าที่ยังไม่ได้ผลิตขึ้นหรือประกอบไปด้วยสัญญาที่ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขการจ่ายเงินถือว่าโมฆะเนื่องด้วยฆอรอร์ที่เกิดขึ้น ในบางครั้ง ฆอรอร์ถูกเรียกว่า คาตาร์ซึ่งมาจากการซื้อขาย มูคาตารา

GHORM VS GHARAR

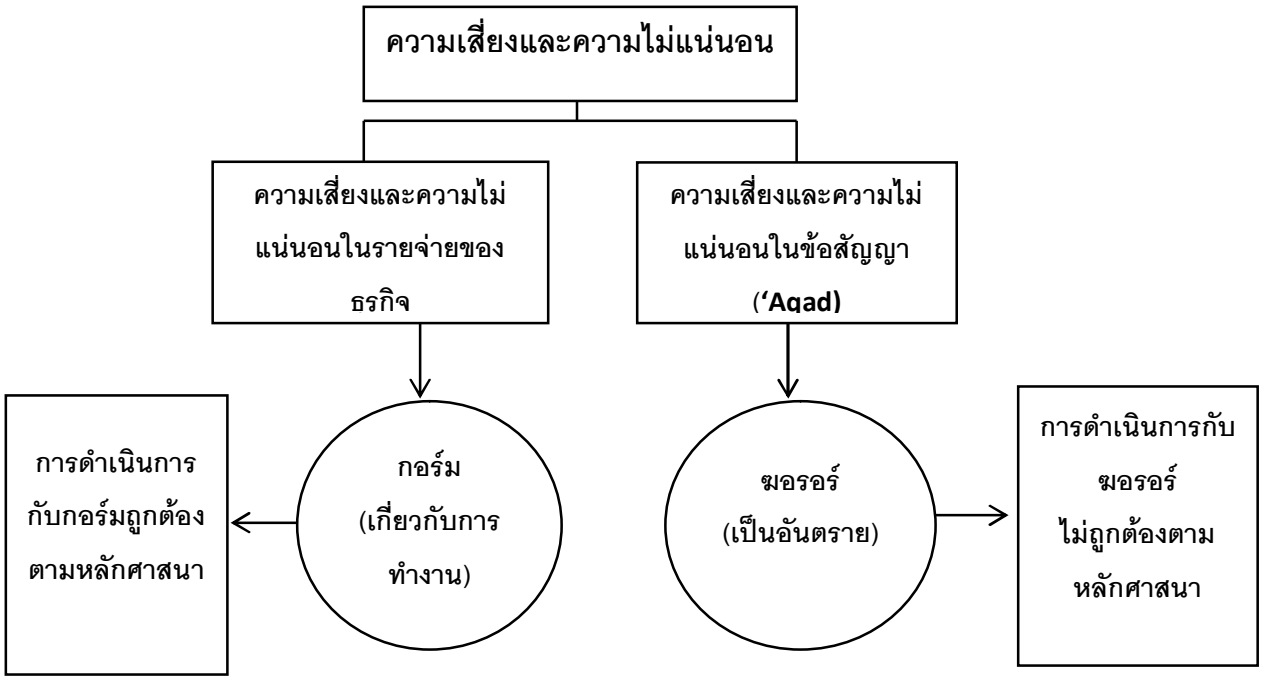

<รูปภาพที่ 1.13 ความแตกต่างระหว่างกอร์มกับฆอรอร์>

อย่างไรก็ตาม กอร์มเป็นสิ่งซึ่งทุกคนต้องยอมรับในการทำธุรกิจเนื่องจากมันเป็นสภาวะทางธรรมชาติ (ทาบี) ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น การค้าคาราวานต้องเผชิญกับกอร์ม การปล้น พายุ อากาศร้อนในตอนกลางวันและหนาวในตอนกลางคืน เชื่อโรค และความไม่แน่นอนของตลาดเป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของกอร์มที่เกิดขึ้นจากการทำการค้า ดังนั้นผู้ที่ทำธุรกิจเช่นนี้ตามหลักอิสลามจึงสมควรได้รับกำไรหากมี คำว่า “ความเสี่ยง” กับ “ความไม่แน่นอน” จึงถูกใช้เพื่ออธิบายความแตกต่างระหว่างฆอรอร์กับกอร์ม ในการธนาคารอิสลามคำเหล่านี้ควรถูกใช้ด้วยความรอบคอบ นั่นคือ

1. ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในสัญญา (ความคลุมเครือ) เรียกว่า ฆอรอร์เราสามารถควบคุมการเกิดฆอรอร์ได้เนื่องจากฆอรอร์ที่เกิดขึ้นในการทำสัญญาอาจจะเนื่องจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจงใจใส่เข้าไป
2. ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในผลประกอบการของธุรกิจ (ความเสี่ยงที่เป็นระบบ) ถูกเรียกว่ากอร์มเราไม่สามารถกำจัดกอร์มในกรณีนี้ได้เนื่องจากเป็นกฎทางธรรมชาติ (ฮูก่ม ทาบี) ไม่มีใครรอดจากความไม่แน่นอนทางด้านราคาที่เกิดขึ้นจากการปรับตัวของตลาด

สิบหก: ระยะเวลาในการลงทุนของอิสลาม

การพัฒนาการเงินการธนาคารอิสลามของมาเลเซียอาจจะก้าวขึ้นไปอีกระดับหากให้บริการการธนาคารต่างประเทศ (offshore banking) อย่างไรก็ตาม การที่ยังคงใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทสินเชื่อ เช่น BBA และ มูรอบาฮะฮ์ (การขายด้วยการชำระในภายหน้า) การขายและซื้อคืนทันที (บัยอ์ อัลอีนะฮ์) และบัยอ์ อัลดัยน์ (การซื้อขายหนี้) ไม่ได้แสดงให้เห็นว่าธนาคารอิสลามมีตลาดเฉพาะกลุ่มเลย การที่ธนาคารอิสลามดูจะดำเนินการคล้ายกับธนาคารทั่วไปมากขึ้นเรื่อยๆไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้หากไม่กระทำการใดๆเพื่อลดการให้บริการทางการเงินที่อยู่บนพื้นฐานของสินเชื่อ ไม่ค่อยมีความพยายามที่จะประยุกต์ใช้หลัก ซะลัม กับ อิสติสนา ในสัญญาสินเชื่อทางการค้า ผู้ปฏิบัติงานมีความชินและถนัดกับการใช้ตราสารเครดิตมูรอบาฮะฮ์ ทรัสต์รีซีทมูรอบาฮะฮ์ ตั๋วเงินบัยอ์ อัลดัยน์ที่ธนาคารรับรอง (AIB) และหนังสือค้ำประกันกะฟาละฮ์ แปลกที่ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ถูกออกแบบตามผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันของธนาคารทั่วไป การสร้างสรรค์และนวัตกรรมดูจะหายไป

ในตลาดเงินอิสลาม มีการใช้สูตรประเภทเดียวกับการคิดดอกเบี้ยเพื่อมาใช้คิดกำไรของตราสารอิสลาม แนวทางเดียวกันนี้ถูกใช้กับพันธบัตรรัฐบาลอิสลาม (GIA) ในการเงินธุรกิจ สัญญาของตั๋วสัญญาใช้เงินอิสลามและพันธบัตรอิสลามที่ไม่ระบุผลตอบแทนใช้หลัก บัยอ์ อัลอีนะฮ์ และ บัยอ์ อัลดัยน์ โดยเนื้อหาแล้วข้อกำหนดในสัญญาของทั้งผู้ออกและผู้ลงทุนยังอยู่บนพื้นฐานของหนี้

ทำไมปรากฏการณ์เช่นนี้ยังเกิดขึ้นในมาเลเซียเราจะต้องตอบคำถามนี้ด้วยความแท้จริง (อิคลาส) สิ่งที่ยังทำให้ผู้สังเกตการณ์สับสนอยู่คือความจริงที่ความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับลูกค้าธนาคารอิสลามในมาเลเซียยังคงไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง ใช่ที่ต้องใช้เวลา แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นควรจะเดินมาถูกทาง

เรามาดูตัวอย่างในการเงินธุรกิจที่ซึ่งเป้าหมายคือการเพิ่มมูลค่าของบริษัทให้สูงสุด การจะทำเช่นนี้อย่างแรกบริษัทจะต้องหาวิธีที่ดีที่สุดเพื่อช่วยตัดสินใจว่าด้วยเรื่องการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้แก่ด้านต่างๆของบริษัท นี่คือการตัดสินใจลงทุน เช่น บริษัทควรลงทุนในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์หรือการผลิต

อย่างที่สอง ธนาคารจะต้องหาวิธีการที่ดีสุดในการหาเงินเพื่อใช้ในโครงการที่จะทำการลงทุน ซึ่งคือการตัดสินใจระดมเงิน และสุดท้าย คือ การตัดสินใจเรื่องเงินปันผล เมื่อบริษัทมีกำไร บริษัทจะต้องตดสินใจว่าจะนำกำไรนั้นเท่าไหร่ไปลงทุนต่อ และเท่าไหร่ไปจ่ายให้กับผู้ถือหุ้น

ในกรณีของการตัดสินใจระดมเงิน บริษัทอาจหาเงินด้วยการยืมหรือออกหุ้นหรือทั้งสองอย่าง จะกระทำการอย่างไรขึ้นอยู่กับว่าบริษัทมองลักษณะของโครงการเช่นไร ความได้เปรียบทางภาษี การออกแบบ

และเลือกสินเชื่อหนี้จะต้องตัดสินใจว่าจะยืมแบบระยะสั้นหรือระยะยาว และด้วยอัตราคงที่หรือแปรผัน ในอีกนัยหนึ่ง ในการตัดสินใจระดมเงินให้ถูกต้อง ธนาคารจะต้องใช้ประโยชน์จากเครื่องมือทางการเงินที่มีอยู่มาช่วยในการวิเคราะห์ เช่น มูลค่าปัจจุบัน การวิเคราะห์งบการเงิน และความเสี่ยงกับผลตอบแทน

ทำไมบริษัทถึงเลือกระดมทุนด้วยการออกหุ้นแทนการกู้ยืมสามารถหาคำตอบได้ในตำราทางการเงินส่วนใหญ่ บริษัทที่ยังหาตลาดไม่ได้หรือยังไม่ได้รับโครงการใดๆจะระดมเงินด้วยการออกหุ้น บริษัทเหล่านี้จะหาเงินด้วยการหาหุ้นส่วนหากมี แต่บริษัทส่วนใหญ่จะเลือกการกู้ยืมหากได้เซ็นสัญญาโครงการแล้ว

ด้วยการกู้ยืม บริษัทสามารถมีกำไรมากกว่า ตัวอย่างเช่น โครงการสร้างบ้านโดยทั่วไปจะมีกำไร 30 เปอร์เซ็นต์ เมื่อจ่ายธนาคารดอกเบี้ยร้อยละ 10 ต่อปียังเหลือกำไรอีก 20 เปอร์เซ็นต์ นั่นหมายความว่าหากโครงการมีมูลค่า $100 กำไรจะสูงเท่ากับ $20 ล้าน ใครล่ะจะระดมเงินด้วยการออกหุ้นหากได้รับโครงการเช่นนี้แล้ว การออกหุ้นจะต้องแบ่งกำไรให้กับผู้ถือหุ้น ด้วยความโลภมนุษย์เราคงจะไม่อยากแบ่งกำไรให้กับผู้อื่น

บริษัทดังเช่นข้างต้นจะเข้าหาผลิตภัณฑ์สินเชื่อการค้าอิสลามซึ่งต้องจ่ายค่าตอบแทนให้กับธนาคารไม่ต่างจากผลิตภัณฑ์ของธนาคารทั่วไป ถึงแม้ว่าธนาคารอิสลามจะชวนบริษัทนั้นมาเป็นหุ้นส่วนกันแต่ก็คงได้รับการปฏิเสธ

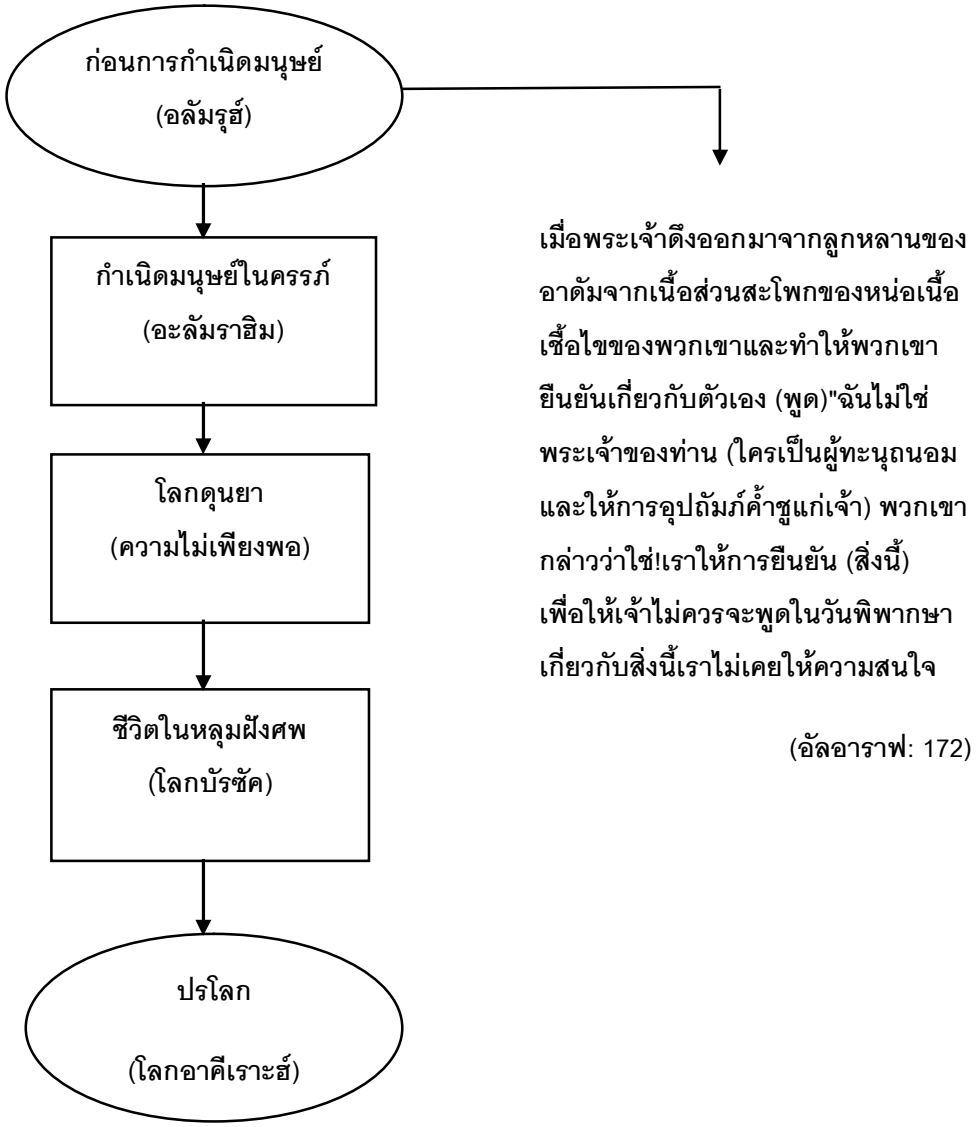

<รูปภาพที่ 1.14 ระยะเวลาในการลงทุนของอิสลาม>

อย่างไรก็ตาม หากเป็นบริษัทที่ยังไม่มีโปรเจคอยู่ในมือคงขอสินเชื่อประเภทหุ้นส่วนร่วมกับธนาคารอิสลาม ซึ่งธนาคารจะมีความเสี่ยงค่อนข้างสูงและคงจะปฏิเสธไป จึงไม่แปลกใจที่ทุกวันนี้มีธนาคารอิสลามจำนวนไม่มากให้สินเชื่อ มูดอรอบะฮ์กับ มูชารอกะฮ์ เพราะธนาคารจะหลีกเลี่ยงโครงการที่มีความเสี่ยงตลาดสูงดูเหมือนว่าอุปทานกับอุปสงค์ต่อผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะไม่เท่ากันเนื่องจากมุมมองที่มีต่อความเสี่ยงและผลตอบแทนของฝ่ายธนาคารและฝ่ายธุรกิจต่างกัน

ระบบธนาคารอิสลามของมาเลเซียตั้งอยู่บนระบบการเงินสองระบบ เมื่อลูกค้าสามารถเลือกใช้บริการของธนาคารอิสลามและธนาคารทั่วไป การประยุกต์ใช้ มูดอรอบะฮ์และ มูชารอกะฮ์ ของธนาคารอิสลามจึงเป็นเรื่องยาก เนื่องจากธนาคารสามารถเข้าร่วมโครงการ มูดอรอบะฮ์ และ มูชารอกะฮ์ ได้ก็ต่อเมื่อผู้ฝากเงินรู้สึกสบายใจกับโครงสร้างของการเป็นหุ้นส่วนที่พวกเขาจะเข้าร่วม

สิ่งที่สำคัญสุดคือการทำให้มุสลิม บริษัท และสถาบันต่างๆมีความมั่นใจในการฝากเงินกับธนาคารอิสลาม ธนาคารจะต้องบอกกับลูกค้าว่ากำไรไม่สามารถเกิดขึ้นได้ด้วยเงินเท่านั้น แต่จะต้องเปลี่ยนเงินให้เป็นเครื่องจักรเพื่อใช้ในกระบวนการผลิตซึ่งมีความเสี่ยงตลาด

เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มุสลิมเข้าร่วมหุ้นส่วนอิสลามผ่านธุรกิจธนาคารอิสลามจะต้องเน้นเรื่องของจิตวิญญาณแห่งการแบ่งปันและความร่วมมือซึ่งสามารถทำได้ผ่านการศึกษา มุสลิมจะต้องทราบว่าในการลงทุนของพวกเขาจะต้องคำนึงถึงไม่ใช่เฉพาะในโลกนี้เท่านั้น แท้จริงแล้ว อาจจะต้องมีการให้การศึกษาว่าการมีอยู่ของมนุษย์จะต้องผ่านห้าช่วงเวลา คือ

1. อะลัม อาร์วะห์ หรือ อะลัม ดะซาร์ จุดเริ่มต้นที่ซึ่งมนุษย์ได้ให้ มิตัก หรือ สัญญาของพวกเขาแก่พระเจ้า
2. อะลัม อาร์ฮัม หรือชีวิตในครรภ์ของมารดา
3. อะลัม ดุนยา หรือชีวิตในโลกนี้
4. อะลัม บาร์ซักฮ์หรือชีวิตในหลุมฝังศพ
5. อะลัม อิคเราะฮ์ หรือชีวิตหลังความตาย

การศึกษาในรายละเอียดของแต่ละช่วงเวลาของชีวิตจึงเป็นสิ่งจำเป็น ผลของแต่ละช่วงเวลานี้ที่มีต่อพฤติกรรมการลงทุนจะช่วยให้นักการเงินเข้าใจความคิดของลูกค้ามุสลิมได้ดียิ่งขึ้น อย่างเช่น หากเขาพิจารณา อะลัม ดุนยา อัลกุรอานกล่าวว่ามนุษย์ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาเนื่องด้วยความสนุก (23:15) แต่พวกเขามีหน้าที่ต้องทำอย่างจริงจัง พวกเขาจะต้องรับผิดชอบต่อความล้มเหลวและความสำเร็จ แต่ดูเหมือนมนุษย์จะใช้ชีวิตในแต่ละชั่วโมงในแต่ละวันให้ผ่านๆไปเหมือนวัวหรือแย่กว่านั้น (7:19) หลายคนปฏิเสธที่จะมองไปข้างหน้า (อัลอาคิบะ)และไม่ทำการเตรียมการเพื่อสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากมนุษย์ไม่พยายามมองไปที่เป้าหมายระยะยาว

หากไม่ได้รับการแนะนำที่ถูกต้อง ธนาคารอิสลามอาจประสบปัญหาที่คล้ายกัน เนื่องจากทุกวันนี้สิ่งที่ดูจะสำคัญคือคำตัดสินของนักกฎหมายมุสลิม เมื่อผลิตภัณฑ์ได้รับการอนุญาต (ฮาลาล) ปัจจัยด้าน

คุณธรรมและจริยธรรมศีลธรรม (อัคลัก) ดูจะไม่ได้รับความสำคัญ กฎหมายกับจริยธรรมศีลธรรมนั้นอยู่ร่วมกันไม่ได้ ผลกระทบต่อสวัสดิการ และการส่งเสริมการทำธุรกิจในแบบอิสลาม กลับไม่ได้รับการพิจารณา เพราะธนาคารเห็นว่าได้รับฮาลาลแล้ว

ความยุติธรรมทางเศรษฐกิจจึงถูกละเลย การใช้เครื่องมือทางกฎหมาย (ฮิละห์) เพื่อเป็นการอนุญาตได้ทำให้ผู้บริหารและพนักงานธนาคารประยุกต์ใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีลักษะคล้ายแบบธนาคารทั่วไปในเกือบทุกมิติของการดำเนินงานของธนาคารอิสลามไม่ว่าจะเป็น การกำหนดกำไร การค้ำประกัน และเอกสารทางกฎหมาย โดยไม่ให้ความสำคัญว่าผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อการกระจายรายได้ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการเติบโตของชาติอย่าไร

สิบเจ็ด:พฤติกรรมการลงทุนที่มีเหตุผล

ธนาคารอิสลามในมาเลเซียมีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งที่ทำให้แตกต่างจากธนาคารอิสลามในอิหร่านและปากีสถาน นั่นคือ ระบบในมาเลเซียเป็นแบบคู่ขนานที่ซึ่งธนาคารแบบเดิมกับแบบไร้ดอกเบี้ยดำเนินการไปด้วยกันแข่งขันกันดึงดูดเงินฝากและการให้สินเชื่อ เนื่องจากมาเลเซียเป็นสังคมพหุเชื้อชาติและศาสนา การธนาคารแบบไร้ดอกเบี้ยต้องสามารถรับมือกับการเคลื่อนของเงินทุนบนพื้นฐานของทั้งเหตุผล ข้อเท็จจริง และความศรัทธา (อิหม่าน)

ในอิสลาม การตัดสินใจใดๆบนพื้นฐานของความศรัทธาไม่ได้หมายถึงการปฏิเสธเหตุผล ในทางเศรษฐศาสตร์ บุคคลถือว่ามีเหตุผลหากเขาสามารถได้ผลผลิตสูงสุดด้วยการใช้ปัจจัยการผลิตให้น้อยที่สุด ตัวอย่างเช่น ผู้ผลิตพยายามให้คงไว้ซึ่งกำไรด้วยต้นทุนปัจจัยการผลิตที่ต่ำที่สุด ผู้ผลิตที่มีเหตุผลคือผู้ผลิตที่มีประสิทธิภาพที่การตัดสินใจของเขาตั้งอยู่บนพื้นฐานของต้นทุนและผลตอบแทน การได้ผลผลิตสูงสุดสามารถทำได้ด้วยการใช้ต้นทุนให้ต่ำที่สุด

ในอิสลาม ความศรัทธา (อิหม่าน) จูงใจให้คนผลิตสินค้าและบริการด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด นั่นคือ ความศรัทธาจะบอกกับเขาว่าการทำธุรกิจใดๆที่ไม่พิจารณาถึงต้นทุนและผลตอลบแทน ธุรกิจนั้นย่อมประสบกับความล้มเหลว

เมื่อหลักของความมีเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาถูกประยุกต์กับเรื่องการเงินฝากและสินเชื่อ การตัดสินใจ (อิคติยาร์) จะต้องประกอบไปด้วยระบบของค่านิยมด้วย สำหรับมุสลิมพฤติกรรมที่มีเหตุผลกับค่านิยมทาง

ศาสนาจะต้องรวมอยู่ด้วยกัน เช่น อาจจะมีการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีราคาโดยเปรียบเทียบสูงกว่าหากการตัดสินใจนั้นตั้งอยู่บนความศรัทธาเนื่องจากผลตอบแทนในรูปตัวเงินนั้นเป็นเรื่องรอง

อย่างไรก็ตาม หากสถานการณ์ยังคงเป็นเช่นนี้และยังไม่มีการพิจารณาว่าทำไมผลิตภัณฑ์ของอิสลามจึงแพงกว่า ค่านิยมทางศาสนาจะกระตุ้นให้ผู้ศรัทธาตรวจสอบว่ามีอะไรดำเนินการผิดรึเปล่า ด้วยเหตุเช่นนี้มุสลิมจึงไม่ได้ปฏิบัติตัวด้วยความศรัทธาเท่านั้น เขาใช้เหตุผลและหลักฐานข้อเท็จจริงเพื่อที่จะทราบว่าทำไมถึงไม่เกิดความสอดคล้อง ทำไมผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาจึงแพงกว่า หากเขาไม่ทำเช่นนี้ เขาอาจตกเป็นเหยื่อของการทำธุรกิจที่ใช้อิสลามบังหน้าเพื่อทำเงิน

อัลกุรอานกล่าวว่ามนุษย์ต้องรับผิดชอบกับสิ่งที่ตนทำและละเลยไม่ได้ทำ หากเขาฝากเงินไว้กับธนาคารอิสลาม เขาจะต้องตรวจสอบให้มั่นใจว่ามีการใช้เงินนั้นไปในทางที่ถูกต้อง เขาจะต้องทราบให้ได้ว่าทำไมธนาคารอิสลามจึงให้ผลตอบแทนมากกว่าหรือน้อยกว่าคู่แข่ง นี่คือความหมายของพฤติกรรมการลงทุนที่มีเหตุผลตามหลักการของอิสลาม

สำหรับลูกค้าที่ไม่ใช้มุสลิม เขาสามารถสลับไปมาได้ระหว่างธนาคารแบบเดิมกับธนาคารอิสลาม จริงๆแล้วเขาจะได้เปรียบมากกว่าจากระบบการเงินแบบคู่ขนาน เขาสามารถตรวจสอบตลาดแล้วเลือกผลิตภัณฑ์ที่ดีที่สุดสำหรับเขา ค่านิยมของเขาตั้งอยู่บนเรื่องทางโลกเท่านั้น ในการเป็นนักลงทุนที่มีเหตุผล ลูกค้าที่ไม่ใช้มุสลิมจะทำการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลตลาด พวกเขาจะเปรียบเทียบทั้งผลตอบแทนและความเสี่ยง

ปัญหาคือธนาคารอิสลามจะทำเช่นไรเมื่อการตัดสินใจที่มีเหตุผลลองลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิมส่งผลกระทบต่อกำไร ตัวอย่างอาจจะช่วยให้เห็นปัญหานี้ชัดเจนยิ่งขึ้น กำไรของธนาคารอิสลามมากกว่า 90 เปอร์เซ็นต์มาจากBBABBAมีลักษณะเป็นสัญญาสินเชื่อการขายด้วยการชำระคืนคงที่เป็นงวดๆ การเปลี่ยนแปลงของดอกเบี้ยตลาดจะไม่ส่งผลให้การชำระนี้เปลี่ยนแปลง

ลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิมจะเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ที่ให้ผลตอบแทนสูงสุดเสมอ เมื่อเขาได้รับผลตอบแทนมากกว่าจากผลิตภัณฑ์อิสลาม เช่น ผลตอบแทนบัญชี มูดอรอบะฮ์ ที่สูงกว่า หรืออัตราการชำระBBAที่ต่ำกว่า เขาก็จะเลือกบริการของธนาคารอิสลาม และเช่นกัน หากอัตราดอกเบี้ยของบัญชีเงินฝากประจำสูงกว่าผลตอบแทนของบัญชีมูดอรอบะฮ์ หรือเมื่อดอกเบี้ยเงินกู้ต่ำกว่าสิ่งที่ต้องชำระเมื่อเลือกใช้BBA นักลงทุนที่ไม่ใช่มุสลิมและมีเหตุผลก็จะเลือกธนาคารแบบเดิม ดังนั้นเขาจึงสามารถสับเปลี่ยนระหว่างผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงสุด

เหตุผลข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่าทำไมBBAจึงได้รับความนิยมในหมู่ลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิม เนื่องจากการคาดการณ์ว่าอัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้นในอนาคต การยื่นขอเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยเพื่อซื้อบ้านจึงไม่ใช่สิ่งที่ควรจะทำ เพราะผู้ยืมจะต้องจ่ายมากขึ้นหากอัตราดอกเบี้ยพื้นฐานสูงขึ้นซึ่งหมายความว่าพวกเขาก็จะมีภาระทางการเงินเพิ่มขึ้นนั่นเอง

ภาระเช่นนี้ไม่เกิดขึ้นในกรณีของ BBA เนื่องจากธนาคารอิสลามไม่สามารถปรับอัตรากำไรได้ เนื่องจากการกระทำเช่นนี้เป็นการปรับเปลี่ยนราคาขายซึ่งจะทำให้สัญญา BBA เป็นโมฆะนั่นเอง อีกนัยหนึ่ง เมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น อุปสงค์ใน BBA ก็จะเพิ่มตามเนื่องจากอัตรากำไร BBA ที่ธนาคารคิดจะยังคงเท่าเดิม เมื่อปริมาณสินเชื่อ BBA เพิ่มขึ้น ธนาคารอิสลามก็จะได้กำไรมากขึ้นด้วย

สถานการณ์เช่นนี้เป็นประโยชน์ทั้งกับลูกค้าและธนาคารเมื่ออัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น การที่ปริมาณสินเชื่อBBAเพิ่มขึ้นนั่นหมายความว่าธนาคารจะต้องดึงดูดเงินฝากให้เพิ่มขึ้นด้วย หากไม่มีเงินฝากที่เพียงพอ ธนาคารก็ไม่สามารถมีแหล่งทุนมาปล่อยสินเชื่อเพิ่มขึ้น ประเด็นก็คือ ธนาคารอิสลามจะทำเช่นไรเพื่อให้ได้เงินฝากเพิ่มขึ้น

เมื่ออัตราดอกเบี้ยตลาดเพิ่ม อัตราดอกเบี้ยเงินฝากก็จะเพิ่มขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม ธนาคารอิสลามไม่สามารถให้ผลตอบที่ที่เพิ่มขึ้นกับผู้ที่ฝากเงินในบัญชีมูดอรอบะฮ์ เนื่องจากไม่สามารถปรับอัตรากำไรสินเชื่อ BBA ที่ปล่อยไปแล้ว การเพิ่มผลตอบแทนมูดอรอบะฮ์โดยการไม่เพิ่มอัตรากำไร BBA เป็นการกระทำที่ไม่มีเหตุผลเนื่องจากจะทำให้รายได้ของธนาคารลดลง

ผลกระทบของอัตราดอกเบี้ยตลาดที่สูงขึ้นต่ออุปทานเงินฝากอิสลามสามารถเห็นได้ชัด ลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิมจะเลือกลงทุนในเงินฝากที่ให้ดอกเบี้ยเนื่องจากผลตอบแทนที่สูงกว่าจากอัตราดอกเบี้ยคงที่ ซึ่งจะส่งผลให้อุปทานของเงินฝากประเภทนี้เพิ่มขึ้นในขณะที่อุปทานเงินฝากอิสลามลดลง ผลก็คือช่องว่างระหว่างการออมกับการลงทุนที่เป็นลบ

ในกรณีที่อุปสงค์ BBA เพิ่มขึ้น ธนาคารอิสลามจะให้สินเชื่อ BBA เพิ่มขึ้นได้อย่างไรในเมื่ออุปทานเงินฝากอิสลามลดลง ประเด็นคือ ระบบการเงินแบบคู่ขนานนี้มีไว้เพื่อเพิ่มการแข่งขัน ธนาคารอิสลามจะต้องหาทางสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อเป็นทางเลือกจาก BBA ธนาคารจะต้องรับรู้ว่าลูกค้าที่มีความศรัทธาก็ตัดสินใจด้วยเหตุผลและมีความอยากได้ในผลตอบแทนที่สูงเช่นกัน

ในการดึงดูเงินฝาก ธนาคารอิสลามจะต้องมีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติในการปรับตัวให้เข้ากับปัจจัยพื้นฐานตลาดได้เพื่อการดำเนินธุรกิจที่มั่นคง การธนาคารอิสลามที่ใช้แต่ BBA ควรที่จะค่อยๆหายไปแล้วมาใช้ อิสติสนา ซะลัม มูดอรอบะฮ์ และมูชารอกะฮ์แทนนี่เป็นตลาดเฉพาะกลุ่มที่ธนาคารอิสลามจะต้องจับให้ได้เพื่อที่จะก้าวล้ำไปกว่าการธนาคารแบบเดิม เมื่อยกเลิกบีบเอธนาคารอิสลามจะต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตลาดเฉพาะกลุ่มนี้ซึ่งไม่สามารถหาได้จากธนาคารแบบเดิม

ส่วนที่สอง

ผลิตภัณฑ์การธนาคารอิสลาม

หนึ่ง: สินเชื่ออัลบัยอ์บิทะมันอาญิล

มีเพียงไม่กี่คนที่สามารถซื้อบ้านได้ด้วยเงินสด หลายคนคงซื้อด้วยสินเชื่อด้วยการผ่อนชำระเป็นงวดๆ หากคุณอิบรอฮีมซื้อโน๊ตบุ๊คในราคา $5,000 ด้วยการขอสินเชื่อ สัญญาเงินกู้นี้จะกำหนดให้เขาจ่าย $5,000 คืนรวมทั้งดอกเบี้ยด้วย นักเศรษฐศาสตร์กล่าวว่าดอกเบี้ยที่จ่ายไปเป็นราคาของสินเชื่อ เป็นต้นทุนค่าเสียโอกาสของธนาคารซึ่งจะต้องตอบแทนด้วยดอกเบี้ย

ทางเลือกจากสินเชื่อที่มีดอกเบี้ยก็มีเช่นกัน ผลิตภัณฑ์ทางเลือกนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสัญญา มูรอบาฮะฮ์ และ บัย์บิทะมันอาญิล หรือ บัยอ์ มูอัจจัลซึ่งเป็นสินเชื่อเงินผ่อนแบบอิสลาม

อะไรคือลักษณะของผลิตภัณฑ์มูรอบาฮะฮ์และ BBA สองผลิตภัณฑ์นี้เป็นทางเลือกที่ดีกว่าเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยและการเช่าซื้อหรือไม่ อะไรหล่ะที่ทำถูกต้องตามหลักอิสลาม ก่อนที่เราจะมาตอบคำถามเหล่านี้ เราควรจะทราบถึงความแตกต่างระหว่างมูรอบาฮะฮ์กับ BBA เนื่องจากสิ่งที่เราจะถกกันในลำดับต่อมาคือBBA

อย่างแรก เรามาพิจารณา มูรอบาฮะฮ์ กัน ความหมายของมูรอบาฮะฮ์คือ การขายแบบวกกำไร เป็นสัญญาการขายซึ่งตัวสินค้าถูกขายในราคาที่รวมทั้งต้นทุนและกำไร หากต้นทุนอยู่ที่ $500 และกำไร $200 ราคามูรอบาฮะฮ์ก็จะเท่ากับ $700

อย่างไรก็ตาม มูรอบาฮะฮ์ทุกวันนี้ถูกทำให้เป็นสินเชื่อซึ่งไม่ค่อยถูกต้อง มูรอบาฮะฮ์มีอยู่ 2 ประเภท คือ

1. มูรอบาฮะฮ์เงินสด คือ สัญญาการขายซึ่งผู้ขายขายสินค้าโดยมีราคาเท่ากับราคาต้นทุนและกำไร โดยผู้ซื้อจ่ายด้วยเงินสด
2. สินเชื่อมูรอบาฮะฮ์ คือ การซื้อประเภทสินเชื่อด้วยการจ่ายเงินผ่อนเป็นงวดๆ ราคาของสินค้าเท่ากับราคามูรอบาฮะฮ์เงินสดบวกด้วยกำไรอีกส่วนเพื่อสะท้อนมูลค่าของเงินตามเวลา ในมาเลเซียสินเชื่อมูรอบาฮะฮ์ระยะสั้นถูกเรียกสั้นๆว่า มูรอบาฮะฮ์ ซึ่งการจ่ายสินเชื่อคืนอยู่ในรูปเงินก้อน สินเชื่อมูรอบาฮะฮ์ระยะยาวถูกเรียกว่า อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล (BBA) BBA ยังถูกเรียกว่า บัยอ์ มูอัจจัล กับ มูรอบาฮะฮ์ ในปากีสถานและกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง

ในการขายประเภทสินเชื่อซึ่งประกอบไปด้วยหลักทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์จะใช้สัญญา BBA ไม่ใช่มูรอบาฮะฮ์เงินสด BBA แปลว่าการขายด้วยการชำระหนี้ในภายหน้า นั่นคือ อัลบัยอ์แปลว่าการขาย ทะมันแปลว่าราคา อาญิลแปลว่าภายหน้า BBA เป็นการขายไม่ใช่เงินกู้แต่เป็นการขายที่มีการชำระหนี้ในภายหน้า เป็นการขายที่ผู้ซื้อไม่ได้จ่ายในทันที จึงยังถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการค้าการพาณิชย์ อัลกุรอานกล่าวว่า “อัลเลาะห์ทรงอนุญาตการค้าแต่ห้ามดอกเบี้ย” (อัลบากอเราะฮ์: 275) ดังนั้นกำไรจากการขายจึงถูกกฎหมายอิสลามในขณะที่กำไรจากเงินกู้ ซึ่งก็คือริบา ผิดกฎหมายอิสลาม

BBA เป็นการขายที่ผู้ซื้อสามารถจ่ายคืนเป็นงวดๆ การขายชนิดอื่น เช่น มูรอบาฮะฮ์เงินสด กำหนดว่าผู้ซื้อต้องจ่ายในทันที ตัวอย่างเช่น บัยอ์ซะลัมกำหนดให้ผู้ซื้อต้องจ่ายในทันทีแต่จะได้รับสินค้าในอนาคต ดังนั้น อัลบัยอ์จึงไม่ได้หมายถึงแต่เพียง BBA เท่านั้นแต่ยังรวมถึงการขายประเภทอื่นๆด้วย

ต่อไปนี้เราจะมาดูว่า BBA ถูกประยุกต์ใช้ในธุรกิจธนาคารอย่างไร คุณอนัสต้องการซื้อบ้านต้นทุนต่ำที่มีราคาตลาดอยู่ที่ $60,000 ธนาคารอิสลามจะสามารถช่วยให้คุณอนัสเป็นเจ้าของบ้านหลังนี้ได้อย่างไร

ตามหลักการ การขายประเภท BBA เกี่ยวข้องกับสองฝ่ายเท่านั้นคือธนาคารในฐานะที่เป็นผู้ขายและคุณอนัสในฐานะผู้ซื้อ แต่ก่อนที่การขาย BBA จะเริ่มธนาคารจะต้องไปซื้อบ้านจากตลาดเสียก่อน การซื้อนี้ไม่ถือว่าเป็นการขาย BBA

แต่กฎหมายในปัจจุบันไม่อนุญาตให้ธนาคารทำเช่นนี้เพราะว่าธนาคารไม่ว่าจะเป็นแบบปกติหรือแบบอิสลามมีหน้าที่ให้บริการทางการเงินเท่านั้น ไม่สามารถซื้อขายสินทรัพย์เพื่อทำกำไรได้ ดังนั้นธนาคารจึงไม่สามารถไปซื้อบ้านจากตลาดได้ ธนาคารทำแต่เพียงให้สินเชื่อซึ่งก็คือการให้เงินกู้

สิ่งเดียวกันนี้เกิดขึ้นกับธนาคารอิสลาม การทำธุรกรรมในทางแพ่งกำหนดให้ลูกค้าจะต้องไปซื้อบ้านจากเจ้าของโครงการเอง กฎหมายอิสลาม 1983 เป็นกฎหมายแพ่งและอยู่ภายใต้ขอบเขตอำนาจของศาลแพ่ง กฎหมายนี้ได้รวบรวมค่านิยมทางด้าน ชะรีอะฮ์ ไว้แต่ไม่มากพอที่จะมีขอบเขตอำนาจมากกว่ากฎหมายการธนาคารทั่วไปที่มีอยู่และไม่มากพอที่จะสะท้อนหลักการของอิสลามว่าด้วยเรื่องการซื้อขาย (อัลบัยอ์)

เพื่อให้เห็นภาพเรากลับมาดูตัวอย่างของคุณอนัส คุณอนัสจะต้องเข้าไปคุยกับเจ้าของโครงการและทำสัญญาการซื้อขาย (S&P) หลังจากที่จ่ายเงินดาว์น 20 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเท่ากับ $12,000 หากเป็นแบบปกติคุณอนัสจะต้องหาธนาคารที่จะยอมให้เขายืมส่วนที่เหลืออีก $48,000 สมมุติว่าเมย์แบงก์ยอมให้คุณอนัสยืม

แล้วนำเงินจำนวน $48,000 ไปจ่ายเจ้าของโครงการแทนคุณอนัส อีกนัยหนึ่ง คุณอนัสจึงได้รับเงินกู้จากเมย์แบงก์ ทำให้เขาสามารถซื้อบ้านจากเจ้าของโครงการด้วยเงินสด

คุณอนัสจะต้องให้บ้านเป็นสินทรัพย์ค้ำประกันสำหรับเงินกู้ $48,000 ด้วยอัตราดอกเบี้ยคงที่ 4 เปอร์เซ็นต์ต่อปีเป็นระยะเวลา 20 ปี คุณอนัสจะต้องจ่ายดอกเบี้ยทั้งหมดให้แก่ธนาคารเป็นเงินจำนวน $38,400 จำนวนที่ต้องจ่ายในแต่ละเดือนจึงอยู่ที่ ($48,000 + $38,400) / 240 = $360

สรุป สินเชื่อแบบปกติประกอบไปด้วยสัญญาดังต่อไปนี้

1. สัญญาเงินกู้ระหว่างธนาคารกับคุณอนัส
2. ทรัพย์สินเพื่อค้ำประกันเงินกู้

กระบวนการเช่นเดียวกันเกิดขึ้นในกรณีของธนาคารอิสลาม แต่ทุกอย่างจะยุ่งยากขึ้นเมื่อธุรกรรมในทางแพ่งกำหนดให้คุณอนัสกับธนาคารต้องปฏิบัติตามเช่นเดียวกับธนาคารทั่วไป ถึงแม้จะกระทำการภายใต้ธุรกรรมแบบอิสลาม คุณอนัสจะต้องไปซื้อบ้านจากเจ้าของโครงการ เขาจะต้องจ่าย $12,000 เป็นเงินดาว์นเพื่อให้ได้สัญญาการซื้อขาย(S&P)ที่จะทำให้เขาเป็นเจ้าของบ้านหลังนี้

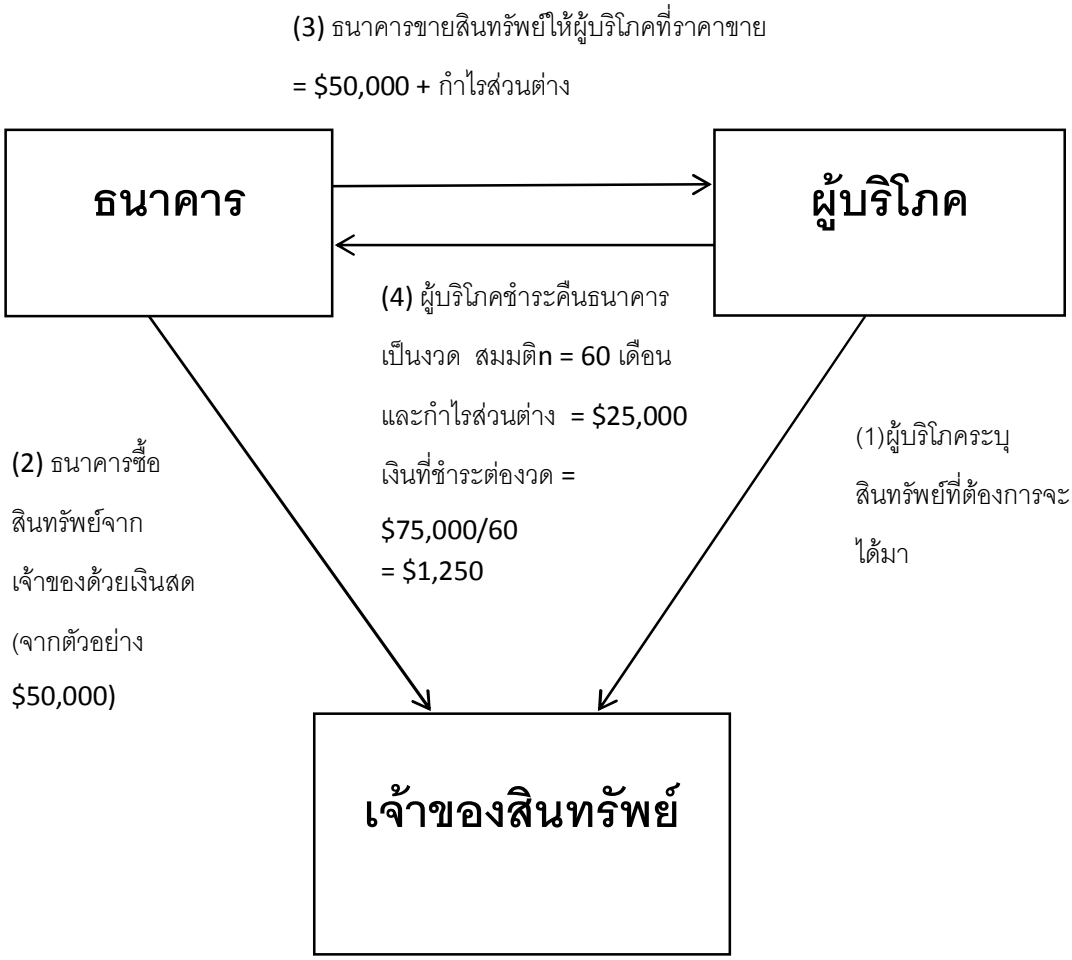

อัลบัยอ์ บิทะมัน อาญิล (การขายแบบผ่อนชำระ)

<รูปภาพที่ 2.1 สินเชื่อ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล>

แล้วธนาคารเอจะสามารถขายบ้านให้คุณอนัสผ่านสัญญา BBA ได้อย่างไรในเมื่อธนาคารไม่ได้เป็นเจ้าของบ้านหลังนั้น ท่านศาสดากล่าวว่า “จงอย่าขายสิ่งที่ท่านไม่ได้เป็นเจ้าของ” ธนาคารเอจะต้องระวังไม่ให้ผิดหลักชะรีอะฮ์นี้

ธนาคารจึงต้องซื้อบ้านจากคุณอนัสผ่านทางสัญญาการซื้อทรัพย์สิน (PPA) การกระทำเช่นนี้หมายความว่าธนาคารต้องจ่ายลูกค้า $48,000 ซึ่งลูกค้าจะนำไปจ่ายเจ้าของโครงการ

เมื่อธนาคารมีความเป็นเจ้าของในบ้านด้วยสัญญาพีพีเอ ธนาคารก็จะขายบ้านให้กับคุณอนัสผ่านสัญญาการขายทรัพย์สิน (PSA) ที่มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผู้ขาย (ธนาคารเอ) และ ผู้ซื้อ (คุณอนัส)
2. สิ่งที่จะถูกขาย: บ้านต้นทุนต่ำ
3. ราคาของสิ่งที่จะถูกขาย: ราคาต้นทุน ($48,000) + กำไร ($38,000) = $86,000 โดยในแต่ละงวดต้องจ่าย = $86,000/240 = $380

เช่นเดียวกับการปฏิบัติของธนาคารทั่วไป บ้านจะถูกกำหนดให้เป็นทรัพย์สินค้ำประกัน โดยธนาคารจะมีสิทธิ์ในความเป็นเจ้าของบ้าน จึงมีสิทธิ์นำบ้านไปขาย หากคุณอนัสผิดการชำระสินเชื่อ BBA

เพื่อเป็นการสรุป การขายประเภท BBA ประกอบไปด้วยสัญญาสามตัว คือ

1. สัญญาการซื้อทรัพย์สิน (PPA): ธนาคารซื้อทรัพย์สินจากลูกค้า
2. สัญญาการขายทรัพย์สิน (PSA): ธนาคารขายทรัพย์สินให้กับลูกค้าในราคา BBA
3. สัญญาหลักทรัพย์ค้ำประกัน: ธนาคารจะถือสิทธิ์ในทรัพย์สินเพื่อเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน

ดูเหมือนว่าสัญญาเหล่านี้ถูกร่างขึ้นเพื่อทำให้BBAมีลักษณะคล้ายกับเงินกู้มากกว่าการซื้อขาย (อัลบัยอ์) หากเป็นการขายBBAที่แท้จริงธนาคารจะต้องเป็นคนไปซื้อบ้านจากเจ้าของโครงการ สัญญาS&P จะต้องเกิดขึ้นระหว่างธนาคารกับเจ้าของโครงการ หากเป็นเช่นนี้ธนาคารจึงแบกรับความเสี่ยงจากการเป็นเจ้าของ (กอร์ม) และจึงมีสิทธิ์ตามหลักการของอิสลามที่จะได้กำไรจากการขาย

เนื่องจากกระบวนการทางแพ่งกำหนดว่าสัญญา S&P จะต้องเกิดขึ้นระหว่างลูกค้ากับเจ้าของโครงการ ธนาคารอิสลามจึงถูกบีบให้ใช้สัญญาพีพีเอเพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นเจ้าของ (มิลกิยะห์) ก่อนที่จะทำสัญญาพี่เอสเอ หากกฎหมายแพ่งอนุญาตให้ธนาคารอิสลามซื้อทรัพย์สินจากเจ้าของโครงการ การขาย BBAจะประกอบไปด้วยสัญญาดังต่อไปนี้

1. สัญญาการขายทรัพย์สิน (PSA): ธนาคารขายทรัพย์สินให้กับลูกค้าในราคา BBA
2. สัญญาหลักทรัพย์ค้ำประกัน: ธนาคารจะถือสิทธิ์ในทรัพย์สินเพื่อเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน

รูปภาพที่ 2.1 ช่วยให้เห็นภาพของการขาย BBA โดยมีสัญญา S&P เกิดขึ้นระหว่างธนาคารกับเจ้าของโครงการ การขาย BBA ประกอบไปด้วยขั้นตอนที่ 3 และ 4 เท่านั้น อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติจริงจะมี

สัญญาการซื้อคืนระบุไว้ในเอกสารของพีพีเอกับพีเอสเอ ซึ่งลูกค้าจะต้องซื้อทรัพย์สินที่เพิ่งขายให้กับธนาคาร กระบวนการซื้อคืนเช่นนี้เป็นการขายโดยมีเงื่อนไข ดูเหมือนมีการใช้กระบวนการ บัยอ์ อัลอีนะฮ์ ใน BBA เนื่องจากไม่มีการซื้อเกิดขึ้นระหว่างธนาคารกับเจ้าของโครงการ เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการใช้บัยอ์อัลอีนะฮ์ในสินเชื่อ BBA ธนาคารจึงต้องซื้อทรัพย์สินโดยตรงจากเจ้าของโครงการ

สอง: อัลบัยอ์บิทะมัน อาญิล และความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของ (ดะมัน มิลกิยะห์)

อัลบัยอ์บิทะมัน อาญิล อาจจะได้รับการสนับสนุนในวงกว้างจากนักการเงินการธนาคารและที่ปรึกษาทางชะรีอะฮ์แต่น่าเป็นห่วงที่ธนาคารอิสลามต่างใช้แต่ผลิตภัณฑ์ตัวนี้แล้วลืมศักยภาพของสินเชื่อประเภท มูรอดอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ธนาคารไม่ต้องเสนอผลิตภัณฑ์ประเภทการเป็นหุ้นส่วนเนื่องจากความต้องการของลูกค้าตอบสนองได้ด้วย BBA ไม่ต้องไปแบกรับความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของที่เกิดขึ้นในกรณีของซะลัม อิสติสนา และอิญาเราะฮ์การประยุกต์ใช้หลักการเหล่านี้กับการทำธุรกิจจึงไม่มีความหมาย แนวคิดทั้งหมดของการให้การค้าการพาณิชย์ (อัลบัยอ์) เป็นทางเลือกจาก ริบาจะไม่มีเหตุผล การไร้ความหมายของอัลบัยอ์จะไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้หาก BBA และอนุพันธ์ของมัน (บัยอ์ อัลอีนะฮ์) ยังได้รับการให้ความสำคัญจากธุรกิจการธนาคารอิสลาม

ปัญหาคือ BBAมีข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้ BBA ใช้ได้ดีหากเป็นการให้สินเชื่อเพื่อซื้อทรัพย์สิน แต่ธุรกิจทุกวันนี้ดำเนินการอยู่บนธุรกรรมหลายประเภท ธุรกิจต้องใช้เงินสดและเงินทุนหมุนเวียน การเช่าอาจจะเป็นทางเลือกที่ดีกว่าการซื้อ และบางบริษัทอาจสะดวกมากกว่าที่จะทำการร่วมหุ้นส่วน หากธนาคารอิสลามมีแต่สินเชื่อประเภท BBA ธนาคารก็จะตามหลังธนาคารแบบเดิมเสมอ

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ที่สนับสนุน มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ได้ถูกกล่าวว่าว่าเป็นพวกไร้เดียงสา ไม่รู้ถึงกระบวนการทางการธนาคารที่แท้จริง พวกเขายังถูกเตือนให้หยุดสนับสนุนแนวคิดในการแบ่งความเสี่ยงหรือการกล่าวว่าการรับความเสี่ยงเป็นพื้นฐานหลักที่ทำให้ ริบา ถูกสั่งห้าม

ในการประชุมด้านตราสารทางการเงินอิสลามครั้งล่าสุดจัดโดยสถาบันเพื่อการเข้าใจอิสลาม (IKIM) ผู้พูดชาวต่างชาติซึ่งดูเหมือนจะสนับสนุน มูรอบาฮะอ์ กับ BBA ได้กล่าวเช่นนี้อีก เขาดูจะมั่นใจว่าการที่อัลกุรอานห้ามริบาไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องการปราศจากปัจจัยด้านการรับความเสี่ยง แต่คือการที่ผู้ขายจะต้องถือสิทธิ์ความเป็นเจ้าของ (มิลกิอะห์) ในสิ่งที่เขาจะขาย เขาจะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นก่อนที่จะขายให้กับลูกค้า การทำเช่นนี้จะทำให้กำไรที่เขาได้มาถูกต้องตามกฎหมายอิสลาม

ในบางประเด็น สิ่งที่เขากล่าวมานี้ก็ถูกเนื่องจากอัลบัยอ์ซึ่งคือการค้าและการพาณิชย์เป็นทางเลือกจากริบา สัญญาการขายในอิสลามกำหนดว่าผู้ขายจะต้องเป็นเจ้าของสิ่งที่จะขาย (มาฮัลลุล อักดิ) ก่อนที่จะทำการขาย ท่านศาสดา (ซ.ล.) กล่าวว่า “จงอย่าขายสิ่งที่ท่านไม่ได้เป็นเจ้าของ”สิ่งที่ผู้พูดชาวต่างชาติกล่าวจึงถูกต้อง ความเป็นเจ้าของกับความเสี่ยงตลาดนั้นมีความเกี่ยวข้อง เมื่อเราเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือที่ดิน ความเป็นเจ้าของนี้จะทำให้เราต้องรับเจอกับความผันผวนของตลาด ในการเป็นพ่อค้าสินทรัพย์จึงต้องเจอกับความเสี่ยงทางด้านราคาหรือตลาด

ฮาดิษเรื่องความเป็นเจ้าของ (มิลกิยะห์) ที่ได้กล่าวไว้ จริงแล้วสะท้อนหลักสำคัญสองประการ คือ 1) ความโปร่งใส 2) การรับความเสี่ยง อย่างแรก เมื่อเราขายสินค้าที่เราเป็นเจ้าของ ความไม่ชัดเจน (ฆอรอร์) เรื่องการส่งมอบและการโอนความเป็นเจ้าของไม่ควรเกิดขึ้น เมื่อสัญญามีความโปร่งใส นั่นคือไม่มี ฆอรอร์ จะสามารถหลีกเลี่ยงความแตกแยกและการโต้เถียงได้

อย่างที่สอง การกำหนดให้ผู้ขายเป็นเจ้าของในสิ่งที่จะขาย ประเด็นหลักอยู่ที่ความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของ (ดะมัน มิลกิยะห์)การเป็นเจ้าของทรัพย์สินเป็นการรับความเสี่ยง (กอร์ม)เพราะทรัพย์สินนั้นอาจมีความเสี่ยงที่จะถูกทำลายหรือมีมูลค่าลดลง ดังนั้นหากเราขายหรือปล่อยเช่าทรัพย์สินที่เราเป็นเจ้าของอย่างถูกต้องตามกฎหมาย กำไรที่ได้มาก็จะถูกต้องด้วยเช่นกัน

ในกรณีของการขายในทันที พ่อค้าจะไปซื้อสินค้าจากพ่อค้าขายส่งแล้วนำมาเก็บรักษาก่อนที่จะทำการขาย นี่เป็นจุดที่ทำให้เขาต้องรับความเสี่ยงจากการเป็นเจ้าของ หากล้มเหลวในการหาผู้ซื้อเขาจะต้องแบกรับกับต้นทุนการเก็บรักษาที่เพิ่มขึ้นพร้อมทั้งความเสี่ยงที่สินค้านั้นจะล้าสมัย ในกรณีที่แย่ที่สุดเขาอาจไม่สามารถขายสินค้านั้นได้เลย หากเป็นเช่นนี้เขาจะสูญเสียเงินลงทุนทั้งหมด เขาอาจจะเสีย $10,000ในการซื้อสินค้านั้นมาแบบขายส่ง การที่ไม่สามารถขายสินค้าได้หมายความว่าจะต้องสูญเสียทุนจำนวน $10,000จริงๆ แล้วนี่คือผลของความเสี่ยงทางด้านราคาหรือตลาด (กอร์ม)ดังนั้น จึงชัดเจนแล้วว่าทำไมความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของจึงเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงตลาด

ในกรณีของการเช่า (อัลอิญาเราะฮ์) ผู้ปล่อยเช่าจะต้องรับความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของ เช่น การดูแลรักษาและการที่สิ่งที่ปล่อยเช่าได้รับความเสียหาย จึงจะทำให้ค่าเช่าที่เขาได้รับถูกต้องตามหลักการของอิสลาม เช่นกันในกรณีของการขายที่มีการชำระภายหน้า เช่น อัลมูรอบาฮะฮ์ และ BBA ผู้ขายซึ่งก็คือธนาคารจะต้องถือสิทธ์ความเป็นเจ้าของก่อนที่จำทำการขายสิ่งนั้นเพื่อให้กำไรที่ได้มาฮาลาล การเป็นเจ้าของทรัพย์สินก่อนทำการขาย ธนาคารจึงต้องรับความเสี่ยงตลาด (กอร์ม)

แต่หากเราพิจารณากรณีของเงิน ประเด็นเรื่องความเป็นเจ้าของจึงมีข้อจำกัด เงินนั้นมีหน้าที่หลายอย่างเช่น เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนและเป็นที่เก็บสะสมมูลค่า สมมุติว่าคุณวาฮับซึ่งเป็นวิศวกรได้รับเงินเดือน $10,000ซึ่งจ่ายเป็นเงินสด เขานำเงินไปฝากไว้ที่ธนาคารซึ่งเขามีสิทธิ์ในเงินนี้ตามกฎหมาย

ในอีกนัยหนึ่ง คุณวาฮับซึ่งเป็นเจ้าของเงินฝากนี้จะได้รับดอกเบี้ย $100 ต่อปี ซึ่งหากเราใช้หลักเรื่องความเป็นเจ้าของกับกรณีนี้ ส่วนเกินที่เขาได้มา $100 ก็น่าจะได้รับอนุญาต (ฮาลาล) ถึงแม้เขาจะปล่อยกู้เงินนี้เขาก็ยังเป็นเจ้าของเงินตามกฎหมาย เช่นกันหากเราประยุกต์กรณีเดียวกันนี้กับผู้ที่ถือพันธบัตรซึ่งมีสิทธิ์ตามกฎหมายในการเป็นเจ้าของดอกเบี้ยที่พันธบัตรจ่ายริบาก็น่าจะถูกต้องตามหลักการของอิสลามเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ไม่สามารถพิจารณาข้อกำหนดในการเป็นเจ้าของเพียงอย่างเดียว แต่ต้องรวมถึงสิ่งที่ถูกขาย (มาฮาลุล อะกัด) ด้วย ในกฎหมายแห่งสัญญาสิ่งของที่จะขายจะต้องเป็นทรัพย์สิน (มัล มุตักอาวิม) แน่นอนในกฎหมายอิสลามเงินไม่ถือเป็น มัล มุตักอาวิม มันจึงไม่มีราคาในการซื้อขาย ดังนั้นจึงไม่สามารถประยุกต์ใช้ข้อกำหนดในเรื่องการเป็นเจ้าของกับเงินกู้และพันธบัตรเพื่อทำให้กำไรที่ได้มาถูกต้อง

อีกประเด็นที่จะต้องอธิบายให้ชัดเจนคือว่าด้วยเรื่อง ริบา อัลบูยุ หรือ ริบาที่เกิดขึ้นจากการขายสิ่งของหกชนิด คือ ทอง เงิน อินทผลัม ข้าวบาร์เลย์ ข้าวโอ๊ต และเกลือ เมื่อเราแลกเปลี่ยนทอง 100 กรัม กับทอง 120 กรัม ส่วนเพิ่มอีก 20 กรัมถือว่าเป็น ริบา อัลบูยุ

สัญญาถือว่าเป็นโมฆะเนื่องจากการได้ความมั่งคั่งมาอย่างไม่ถูกต้อง (ฟาดัล มัล บิลาอิวัด) ผิดหลักอิสลามด้านความยุติธรรม แต่หากเราใช้หลักว่าด้วยความเป็นเจ้าของ ส่วนที่เกินมา 20 กรัมก็จะถูกต้อง

แล้วการใช้ข้อกำหนดในเรื่องความเป็นเจ้าของจะต้องทำอย่างไร เป็นที่ชัดเจนแล้วว่าปัจจัยด้านความเป็นเจ้าของอย่างเดียวไม่สามารถใช้อธิบายว่าทำไมอิสลามจึงห้ามในเรื่องของดอกเบี้ย ผู้เขียนได้ยกเรื่องนี้ขึ้นมาเพื่อโยงเข้ากับในกรณีของมูรอบาฮะฮ์

ในกรณีของสินเชื่อ มูรอบาฮะฮ์ความเสี่ยงจากการเป็นเจ้าของเป็นสิ่งจำเป็นเช่นเดียวกับในกรณีของการซื้อขายที่มีการชำระเงินในทันที (บัยอ์ อัล มูอาวาดะห์) การซื้อขายล่วงหน้า (ซะลัม กับ อิสติสนา) การรักษาทรัพย์สิน (อัลคิรัด) และการเป็นหุ้นส่วน (มูชารอกะฮ์) อัลกุรอานกล่าวว่า อัลบัยอ์เป็นทางเลือกจาก ริบาเนื่องจากลักษณะสำคัญของอัลบัยอ์คือ การค้าร่วมกันและความร่วมมือ (ตะอาวุน) เพื่อที่ตัวแทนทางเศรษฐศาสตร์ (economic agent) ทุกตัวแทนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างความมั่งคั่งได้รับความเสี่ยงที่

จะสูญเสียทรัพย์สิน การได้มาซึ่งความมั่งคั่งที่ไม่ยุติธรรมเป็นการขัดกับหลัก ตะอาวุน เนื่องจากหลักนี้จะไม่อนุญาตให้ฝ่ายหนึ่งรับความเสี่ยงในขณะที่อีกฝ่ายไม่ต้อง

สาม: การฟื้นฟูภาคเกษตรกรรม –สินเชื่อบัยอ์ซะลัม

อับดุลเลาะฮ์ บัดดาวี มีความเป็นห่วงต่อการลดลงของเกษตรกรรมมาเลเซีย มาเลเซียยังตามหลังประเทศเพื่อบ้านอยู่มากในด้านการผลิตอาหาร โดยมีการซื้อข้าวจากไทย อินโดนีเซีย และสหรัฐอเมริกา หัวหอมและแป้งนำเข้าจากอินเดียและปากีสถาน และเนื้อที่ผลิตในมาเลเซียแพงกว่าเนื้อที่นำเข้าจากอินเดียมาก

การทำให้ภาคอุตสาหกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้การพึ่งพาตนเองเป็นเรื่องยาก พื้นที่การเกษตรถูกใช้ไปเพื่อการอุตสาหกรรม บึงต้นโกงกางถูกถมเพื่อหลีกทางให้กับห้างสรรพสินค้า คอนโด และร้านค้า และมาเลเซียยังซื้อปลาจากชาวประมงต่างชาติซึ่งรุกล้ำน่านน้ำของตนเองเอกด้วย

เกิดอะไรขึ้น มาเลเซียมีขนาดเล็กเกินไปหรือไม่ในการที่จะผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงตัวเอง ด้วยพื้นที่กว่า 1.6 ล้านเอเคอร์ที่ยังไม่ได้ถูกใช้ ขนาดจึงไม่น่าใช่ปัญหา เราจะทำอะไรได้บ้างเพื่อใช้ที่เหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ อย่างน้อยก็เพื่อลดการนำเข้า การใช้ที่เหล่านี่เพื่อการเกษตรน่าจะเป็นคำตอบ

เนื่องจากที่เหล่านี้ดินไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์จึงไม่เหมาะกับพืชไร่อย่างเช่น ต้นปาล์ม ยางพารา โกโก้ และข้าว แต่โครงการอย่างเช่น การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การเลี้ยงดูสัตว์ปีกหรือวัวควาย และสินค้าจำพวกอาหารอาจจะเป็นทางเลือกที่ดีกว่า

ปัญหาสำคัญสุดคือการบังคับใช้ น่าจะมีวิธีการโน้มน้าวเจ้าของที่ดินให้มั่นใจว่าการฟื้นฟูที่ดินของพวกเขาจะสามารถทำกำไรกลับคืนมา เนื่องจากสินค้าอาหารมีมูลค่าเชิงพาณิชย์ที่สูง การปฏิเสธไม่รับความท้าทายนี้อาจทำให้ภาครัฐต้องใช้การบีบบังคับซึ่งไม่ใช่วิธีการที่ได้รับความนิยมนัก วิธีการหนึ่งคือการออกสินเชื่อที่เกษตรกรสามารถรับได้

สินเชื่อทางการเกษตรจากธนาคารพาณิชย์แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์เดียวกัน ในปี 1996 มีเพียงร้อยละ 2 ของเงินกู้ทั้งหมด หรือ 4.5 พันล้านริงกิต ที่ออกให้กับภาคเกษตรกรรม ในกรณีของธนาคารอิสลามตัวเลขยิ่งน้อยกว่านี้ มีเพียง 152 ล้านริงกิต หรือร้อยละ 2.4 ของสินเชื่อทั้งหมด

ธนาคารทั้งสองระบบให้ความสำคัญกับภาคอสังหาริมทรัพย์การก่อสร้างด้วยตัวเลขของธนาคารพาณิชย์และธนาคารอิสลามอยู่ที่ร้อยละ 17.2 และ 18.4 ของจำนวนสินเชื่อทั้งหมดตามลำดับ

ยังมีอีกหลายวิธีการที่สามารถใช้ที่ดินเหล่านี้อย่างเข้มข้น บทบาทของแบงก์เปอร์ทาเนี่ยน มาเลเซียเป็นสิ่งสำคัญและกองทุนเพื่ออาหารมูลค่า 600 ล้านริงกิตเป็นโอกาสที่ดีในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ดินใหม่ๆ

แต่แหล่งสินเชื่อเหล่านี้ส่วนใช้กำหนดให้มีทรัพย์สินค้ำประกันซึ่งเป็นปัญหาเนื่องจากที่ดินจำนวนมากที่ยังไม่ได้ใช้เป็นที่ดินที่สงวนไว้สำหรับชาวมาเลย์ ที่ดินเหล่านี้มีเจ้าของจำนวนมากจึงไม่เหมาะที่จะใช้เพื่อการค้ำประกัน สิ่งจำเป็นในตอนนี้คือสินเชื่อประเภทที่ไม่ต้องมีทรัพย์สินค้ำประกัน

ในกฎหมายการพาณิชย์อิสลาม สัญญาซะลัมมีประโยชน์อย่างมาก ซะลัมปราศจากทั้งดอกเบี้ยและการค้ำประกัน เกษตรกรมาเลย์แบบดั้งเดิมกำลังมองหาสินเชื่อที่ปราศจากดอกเบี้ย ซะลัมจึงเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับพวกเขา

ซะลัมมีลักษณะเป็นการซื้อขายล่วงหน้า นั่นคือ สัญญาการขายที่มีการชำระเงินในวันนี้และการส่งมอบสินค้าในอนาคต ผู้ซื้อจะทำการสั่งซื้อสินค้าอาหารจำนวนหนึ่ง เช่น หัวหอม ซึ่งผู้ขายจะต้องส่งมอบในอีก 6 เดือนข้างหน้าเป็นต้น ราคาของหัวหอมซึ่งเรียกว่าราคาซะลัมจะตกลงกันในทันที วิธีการนี้จะเป็นประโยชน์กับทั้งสองฝ่าย

ตัวอย่างเช่น ผู้ซื้อสามารถซื้อสินค้าในราคาถูก หากเขาซื้อในอีกหกเดือนข้างหน้าอาจจะต้องจ่ายมากกว่านี้ เช่นกันผู้ขายได้รับเงินล่วงหน้า เขาสามารถใช้เงินเป็นทุนหมุนเวียนและเพื่อซื้อเครื่องจักรทางการเกษตร ด้วยวิธีนี้เข้าสามารถหลีกเลี่ยงเงินกู้ที่มีดอกเบี้ย

ซะลัมไม่ใช่สินค้าเกษตรล่วงหน้าซึ่งมีการส่งมอบและชำระเงินในอนาคต ซะลัมเป็นสัญญาการขายแบบดั้งเดิมที่ท่านศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล) สนับสนุนอย่างเต็มที่เนื่องจากสามารถช่วยการเกษตรในนครมาดีนะห์เนื่องจากเกษตรกรได้รับการชำระเงินล่วงหน้าก่อนผลผลิตจะออกมา สัญญาซะลัมไม่ก่อให้เกิดข้อถกเถียงในเรื่องความยุติธรรมไม่เหมือนกับในกรณีของ BBA กับมูรอบาฮะฮ์ อีกทั้งยังปราศจากเล่ห์เหลี่ยมทางการค้า (ฮิละห์) แต่ปัญหาต่อมาคือเราจะประยุกต์ใช้ซะลัมในธุรกิจการธนาคารได้อย่างไรเนื่องจากโดยธรรมชาติแล้วไม่ได้เป็นสัญญาสินประเภทสินเชื่อแต่เป็นสัญญาประเภทการขาย

เรารู้ดีว่าธนาคารเป็นตัวกลางทางการเงิน ธนาคารไม่ได้มีหน้าที่ซื้อผลิตผลทางการเกษตรแล้วแปรเปลี่ยนให้เป็นสินค้าสิ่งเดียวที่ธนาคารทำคือการให้สินเชื่อ ดังนั้นเราจะใช้ซะลัมในการเป็นสินเชื่อในธุรกิจการธนาคารได้อย่างไร

คำตอบไม่ได้เป็นเรื่องที่ยากมากแต่อาจจะต้องกล้าที่จะรับความเสี่ยงหากต้องการประสบความสำเร็จ เนื่องจากธนาคารจะต้องพร้อมที่จะรับกับการขาดทุนในกรณีที่ราคาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี และซะลัมก็ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับเกษตรกรรมทุกประเภท

สินเชื่อ ซะลัม มีอยู่สองประเภท อย่างแรกเป็นสัญญาซะลัมแบบทั่วไประหว่างธนาคารกับเกษตรกร สมมุติว่าคุณฮารูนเป็นเจ้าของที่ดิน 20 เอเคอร์ในเปอร์ลิสซึ่งเหมาะที่จะทำสวนมะม่วง ราคาตลาดในปัจจุบันของมะม่วง ฮารูม มานิสอยู่ที่ $6 ต่อกิโลกรัม ในขณะที่ราคาขายส่งอยู่ที่ $3 ต่อกิโลกรัม ต้นมะม่วงต้องใช้เวลาในการปลูกและออกผลสามปี

สวนถูกคาดการณ์ว่าจะให้ผลผลิตมะม่วง 100 ตัน (10,000 กิโลกรัม) คุณฮารูนต้องใช้เงินในการเตรียมที่ดินเพื่อการเพราะปลูก การปลูกต้นมะม่วงและการดูแลรักษาให้มันโตจำเป็นจะต้องจ้างลูกจ้าง สมมุติว่าเขาต้องใช้เงินสด $10,000 และธนาคารอิสลามกำลังมีสินเชื่อประเภทซะลัม

ในฐานะที่เป็นบริษัท ธนาคารอิสลามต้องการทำกำไรจากสินเชื่อซะลัม แต่จะทำอย่างไร ในกรณีของสัญญาซะลัมคุณฮารูนสามารถขายมะม่วงได้ถึงแม้มันจะยังไม่ออกผล แต่ด้วยราคาเท่าไหร่ แน่นอนที่ราคาต้องต่ำกว่าราคาตลาดไม่เช่นนั้นธนาคารคงไม่มีแรงจูงใจที่จะซื้อมะม่วงด้วยสัญญาซะลัม ธนาคารและคุณฮารูนสามารถเจรจาต่อรองเพื่อให้ได้ราคาที่เหมาะสมสำหรับทั้งสองฝ่าย สำหรับคุณฮารูนราคาซะลัมควรต่ำกว่าราคาตลาดแต่ไม่มากไปกว่าราคาขายส่งไม่เช่นนั้นธนาคารคงไม่ยอมตกลงด้วย

สมมุติทั้งสองฝ่ายตกลงราคาซะลัมได้ที่ $2.50 ต่อกิโลกรัม ธนาคารจะต้องจ่ายคุณฮารูน $250,000 ในวันนี้เพื่อแลกเปลี่ยนกับมะม่วง 10 ตันที่จะส่งมอบในอีกสามปีข้างหน้า จากราคาซะลัมสามารถเห็นได้โดยง่ายว่าทั้งสองฝ่ายจะทำกำไรได้อย่างไร

อย่างแรก คุณฮารูนน่าจะได้กำไร $150,000 จากธุรกิจของเขา ต้นทุนของการผลิตอยู่ที่ $100,000 ในขณะที่รายได้จาการขายอยู่ที่ $250,000 ยิ่งไปกว่านั้น คุณฮารูนคงมีความสุขเนื่องจากมีตลาดที่จะนำมะม่วงไปขายแล้วนั่นคือธนาคาร ถึงแม้เขาจะได้ราคาต่ำกว่าราคาขายส่ง (นั่นคือ $3 ต่อกิโลกรัม) แต่ก็ไม่ได้ทำให้เขากังวล เขาจะปวดหัวน้อยกว่าเนื่องจากได้มีการตกลงการขายแล้ว

แต่ธนาคารสามารถมีกำไรเพิ่มไปอีกหากพร้อมที่จะดำเนินการเพิ่มโดยอาจจะขายมะม่วงแบบขายส่ง แบบขายปลีก หรือทั้งสองอย่าง สมมุติว่าธนาคารตัดสินใจที่จะขายมะม่วงต่อแบบขายส่ง ด้วยราคาซะลัมที่ $2.20 ต่อกิโลกรัม ธนาคารสามารถขายส่งในราคา $3 ต่อกิโลกรัม แล้วทำกำไรทั้งหมด $80,000 ($0.80 x 100,00) ในอีกนัยหนึ่ง ค่าตอบแทนจากการลงทุน (ROI) จะอยู่ที่ $80,000/$250,000 = ร้อยละ 32 หรือ ร้อยละ 10.6 ต่อปี แต่นี่แค่ขึ้นต่ำ

ธนาคารยังสามารถนำมะม่วงไปขายปลีกแต่อาจจะยุ่งยากหน่อยเนื่องจากจะเกิดค่าใช้จ่ายในการทำการตลาด และที่แย่ไปกว่านั้นคือธนาคารไม่คุ้นเคยกับธุรกิจการค้า สมมุติว่าธนาคารสามารถส่งมะม่วงผ่านทางบริษัทผลไม้ที่ธนาคารร่วมเป็นหุ้นส่วน (ผ่านทาง มูชารอกะฮ์) ในราคาตลาด กำไรที่ได้ก็จะสูงมาก นั่นคือ $280,000 ($2.80 x 100,000) หากต้นทุนการทำการตลาดอยู่ที่ $100,000 ธนาคารยังได้รับกำไรอย่างงาม $180,000 ซึ่งอาร์โอไอเท่ากับร้อยละ 72 หรือ ร้อยละ 24 ต่อปี

แต่การซื้อขายแบบ ซะลัม ไม่ใช่เรื่องง่าย จะต้องมีการแบกรับความเสี่ยง โดยทั่วไปในกรณีของซะลัมทั้งสองฝ่ายจะต้องรับกับความเสี่ยงตลาด ตัวอย่างเช่น เกษตรกรอาจจะขาดทุนหากเมื่อถึงเวลาในการส่งมอบราคาเพิ่มขึ้นเป็น $6.50 ต่อกิโลกรัม ในกรณีนี้ราคาซะลัมต่ำไป อีกทั้งเงินเฟ้ออาจจะทำให้เขาต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูงขึ้นซึ่งจะทำให้ได้กำไรลดลง แต่เมื่อมีการตกลงราคาซะลัมกันแล้วไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ คุณฮารูนไม่สามารถเรียกร้องให้ธนาคารเพิ่มราคาซะลัมเนื่องจากการทำเช่นนี้จะทำให้สัญญาซะลัมเป็นโมฆะ

บัยอ์อัสซะลัม (การซื้อขายล่วงหน้า)

ราคาซะลัม< ราคาขายส่ง< ราคาขายปลีก

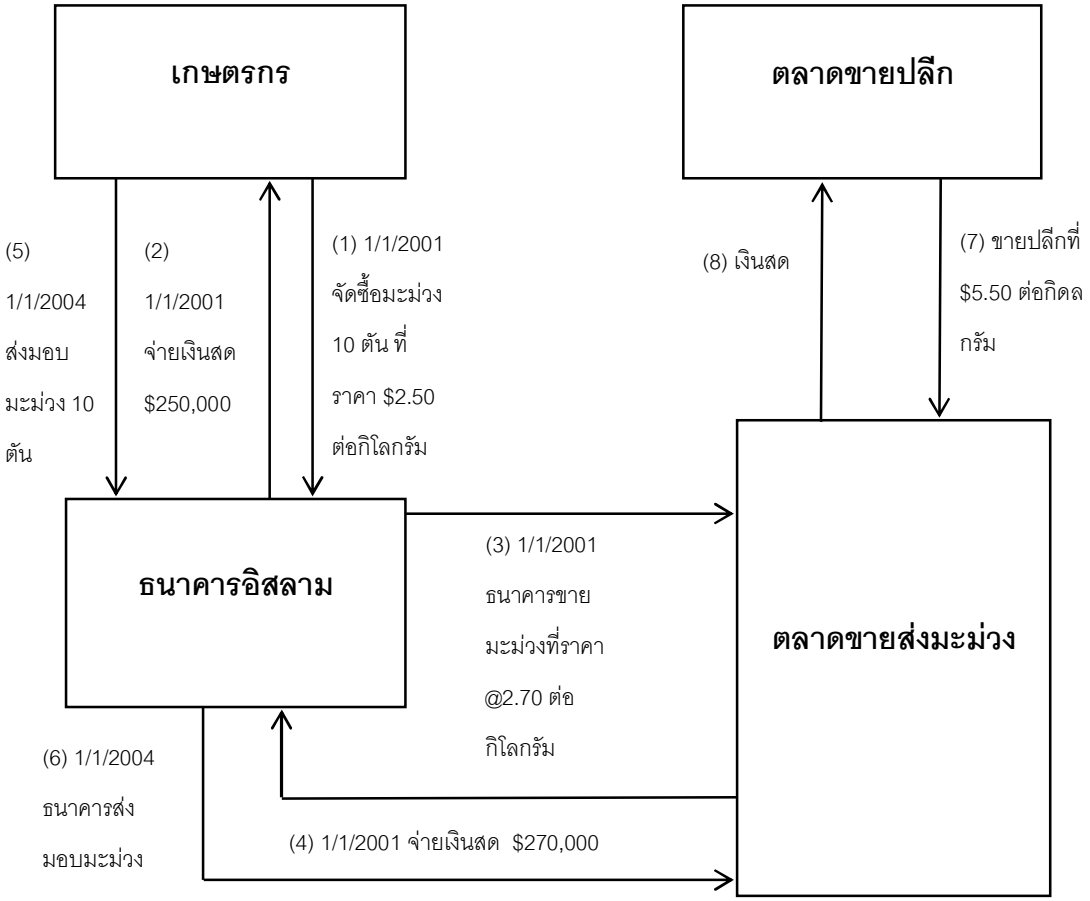

<รูปภาพที่ 2.2 สินเชื่อซะลัม>

เช่นกัน ธนาคารต้องรับความเสี่ยงตลาดที่เกิดจากการปรับตัวของราคาไปในทางตรงกันข้าม หากธนาคารไม่สามารถขายมะม่วงในเวลาและสถานที่ที่เหมาะสม ธนาคารอาจจะไม่สามารถขายได้แม้แต่ราคาขายส่ง การทำการตลาดเป็นงานที่เหนื่อย ประกอบไปด้วยการขนส่ง การเก็บรักษา และการบริหารสินค้าคงคลัง ธนาคารจะต้องมั่นใจในโครงสร้างพื้นฐานด้านการตลาดที่มีอยู่ก่อนที่จะใช้ซะลัมเพื่อการปล่อยสินเชื่อ

สุดท้าย ธนาคารสามารถใช้รูปแบบซะลัมประเภทที่ง่ายหากตัดสินใจไม่เข้าไปทำธุรกิจการค้า การซื้อขายซะลัมประกอบด้วยการซื้อขายซาลัมหนึ่งครั้งและสัญญาว่าจะซื้อและขาย ทั้งสองต้องเป็นอิสระจาก

กันไม่เช่นนั้นซะลัมจะถือว่าโมฆะ ทั้งนี้เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงไม่ให้ทั้งสองฝ่ายทำการซื้อขายแบบมีเงื่อนไข หากเป็นการซื้อขายแบบมีเงื่อนไข ผู้ซื้อจะบอกว่าเขาจะซื้อสินค้า X หากผู้ขายซื้อสินค้า Y สัญญาประเภทนี้มีแนวโน้มจะเกิดผลเสียกับหนึ่งในสองฝ่าย

เป็นการคุ้มที่จะลองใช้ซะลัมเนื่องจากภาคเกษตรของมาเลเซียล้าหลังมานาน ถึงแม้การตกต่ำนี้เป็นผลมาจากการทำการตลาด การอุดหนุน เทคโนโลยี และการศึกษา แต่อาจไม่ผิดนักหากกล่าวว่าสินเชื่อแบบปกติดไม่ได้ก่อให้เกิดผลดีต่อภาคเกษตรกรรม การใช้เงินกู้ที่มีดอกเบี้ยพร้อมทั้งการค้ำประกันดูจะไม่เป็นผล

ประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่าปัจจัยมูลค่าแลกเปลี่ยนที่เท่าเทียม (อิหวัด) ในสินเชื่อซะลัมคือความเสี่ยงตลาด การปรับตัวของตลาดไปในทิศทางตรงกันข้ามกับที่คาดการณ์อาจทำให้ธนาคารไม่สามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่ตั้งไว้ ผู้ผลิตทำกำไรจากการทำงานและความมานะอุตสาหะ (คาสบ์) เขายังต้องรับผิดชอบหากผลผลิตที่ส่งมอบไม่มีคุณภาพตามที่ได้ตกลงกันไว้ นี่คือปัจจัยด้านความรับผิดชอบ (ดะมัน) เกษตรกรอาจจะขาดทุนหากราคาตลาดเพิ่มขึ้นสูงกว่าราคาซะลัม ดังนั้นซะลัมจึงเป็นการทำธุรกรรมทางธุรกิจที่เป็นธรรมเนื่องจากทั้งสองฝ่ายได้ทำตามข้อกำหนดด้าน อิหวัด ไม่เหมือนกับในกรณีของริบา

สี่: การเช่าซื้อแบบอิสลาม

การเรียกร้องอย่างเป็นทางการครั้งแรกเพื่อให้ธุรกิจธนาคารอิสลามมีตราสารทางการเงินที่ให้ผลตอบแทนในอัตราลอยตัวถูกยกขึ้นโดยแบงก์เนการ่าในปี 1997 ซึ่งมาเลเซียกำลังประสบปัญหาขาดแคลนสินเชื่อและการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ย ธนาคารได้รับผลกระทบในระดับหนึ่งเนื่องจากไม่สามารถปรับต้นทุนการออกสินเชื่อเมื่ออัตราดอกเบี้ยเปลี่ยนแปลง ในรายงานประจำปี 1998 ของแบงก์เนการ่า การพึ่ง BBA ในการออกสินเชื่อถูกชี้ว่าคือต้นตอของปัญหา

การหันมาใช้สัญญาการให้เช่า (อัลอิญาเราะฮ์) น่าจะช่วยให้สถานการณ์ของธนาคารอิสลามดีขึ้นได้ ลักษณะของสัญญาประเภทนี้มีความยืดหยุ่นในด้านของค่าเช่า นั่นคือ ผู้ให้เช่าและผู้เช่าสามารถตกลงค่าเช่าใหม่ได้เมื่อเวลาผ่านไป การปรับค่าเช่นในแต่ละช่วงเวลานี้จะช่วยให้ธนาคารอิสลามสามารถหามาตรการที่เหมาะสมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของต้นทุนการให้เช่า

แต่เป็นเพราะปัญหาทางด้านกฎหมายที่ไม่มีการรองรับทำให้เป็นอุปสรรคสำหรับการประยุกต์ใช้อัลอิญาเราะฮ์ ในธุรกิจการธนาคารอย่างแรก ตามกฎหมายสถาบันการเงินและการธนาคาร 1992 ธนาคารไม่

สามารถดำเนินธุรกิจการปล่อยเช่าได้ภายใต้บริษัทเดียวกันแต่สามารถทำได้หากเปิดเป็นบริษัทลูกภายใต้กฎหมายบริษัท แผนกต่างๆของธนาคารอิสลามก็อยู่ภายใต้กฎหมายสถาบันการเงินและการธนาคาร 1992 จึงไม่สามารถใช้อิญาเราะฮ์ได้

หลักๆมีการเช่าอยู่สองประเภท ที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นการเช่าที่แท้จริง (อัลอิญาเราะฮ์ อายน์) ประเภทที่สอง อัลอิญาเราะฮ์ อามาล ไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับธุรกิจธนาคารแต่เป็นระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างมากกว่า

ประเด็นหลักตรงนี้เป็นในกรณีของ อัลอิญาเราะฮ์ อายน์ซึ่งความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินจะตกอยู่กับผู้ให้เช่า ธนาคารอิสลามที่ดำเนินการภายใต้กฎหมายธนาคารอิสลาม 1983 สามารถทำธุรกิจการให้เช่าได้ในระดับหนึ่ง ธนาคารสามารถได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการทำธุรกิจให้เช่าเมื่อมีการให้ความช่วยเหลือทางด้านภาษี เช่น การลดหย่อนภาษีการลงทุน หรือ เงินช่วยเหลือทางการลงทุน การช่วยเหลือทางด้านภาษีอาจรวมถึงการลดหย่อนภาษีตามการลดลงในมูลค่าของสิ่งที่ให้เช่า

ในมุมมองของผู้เช่า การเช่าเปรียบเสมือนว่าเขาได้สินเชื่อเท่ากับมูลค่าเต็มของสิ่งที่เช่า ไม่มีการจ่ายเงินดาว์นอย่างเช่นเงินกู้ จึงทำให้เขามีเงินสดเหลือที่จะนำไปใช้ในด้านอื่นๆ

อีกหนึ่งข้อดีของการเช่าที่มีต่อผู้เช่าคือในด้านของภาษี หากผู้เช่าเป็นบริษัท ค่าเช่าจะถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสามารถนำไปลดหย่อนภาษีได้ ส่วนในกรณีของธนาคารอิสลามหากทำธุรกิจให้เช่า สิ่งที่ให้เช่าจะถือว่าเป็นสินทรัพย์ถาวรในงบดุล

แต่ในอีกไม่นานจะต้องมีการประยุกต์ใช้ อัลอิญาเราะฮ์ อาย์นเพื่อตอบสนองความต้องการในสินเชื่อประเภทเช่าซื้อ ตามข้อกำหนดของกฎหมายการเช่าซื้อ 1967 การเช่าซื้อเป็นสัญญาการให้เช่าที่มีทางเลือกในการซื้อ ลักษณะเช่นนี้คล้ายกับสัญญาอิสลามที่มีชื่อว่า อัลอิญาเราะฮ์ มุนตาเนีย บิทตัมลีก (AIMAT) หรือที่เรียกอย่างว่า อัลอิญาเราะฮ์ วา อิกตินาซึ่งคือการให้เช่าที่สิ้นสุดลงด้วยการเป็นเจ้าของ ในมาเลเซียผลิตภัณฑ์ลักษณะนี้ถูกเรียกว่า อัลอิญาเราะฮ์ ทัมมะ อัลบัยอ์ (AITAB) ซึ่งคือการให้เช่าที่สิ้นสุดลงด้วยการขาย

หลักๆมี เอไอเอ็มเอที (AIMAT) อยู่สามประเภท หนึ่ง AIMAT ด้วยการมอบให้ (ฮิบะห์) ซึ่งหมายถึงการโอนความเป็นเจ้าของโดยไม่มีราคา สอง AIMAT ที่มีการโอนความเป็นเจ้าของเมื่อสิ้นสุดการให้เช่าโดยมีราคา สาม AIMAT ที่มีการขายทรัพย์สินที่ให้เช่าก่อนสิ้นสุดการเช่า โดยราคาจะเท่ากับค่าเช่าที่

เหลือ ในบางกรณี AIMAT ยังหมายถึงการค่อยๆถ่ายโอนการเป็นเจ้าของผ่านทางการซื้อคืนความเป็นหุ้นส่วนตามที่ผู้ให้เช่าและผู้เช่าได้ตกลงกันไว้

จะต้องไม่สับสนว่าการเช่าซื้อแบบอิสลามหรือ AIMAT คือการเช่าทางการเงิน อย่างแรก การเช่าซื้อแบบปกติมีลักษณะคล้ายกับเงินกู้ที่มีทางเลือกในการซื้อ การเช่าซื้อลักษณะนี้ไม่ใช่การเช่าที่แท้จริงที่มีทางเลือกในการซื้อ ในกรณีของ AIMAT ความพยายามใดๆที่จะทำให้ผู้ให้เช่าปราศจากการรับความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของเปรียบเสมือนความพยายามที่จำทำให้เป็นการเช่าซื้อแบบปกติ

อย่างที่สอง AIMAT เป็นการเช่าอย่างที่จริงโดยมีสัญญาว่าจะซื้อ ไม่ได้ประกอบด้วยสองสัญญาที่เกิดขึ้นพร้อมกัน นั่นคือ การให้เช่า (อิญาเราะฮ์) และการขาย (อัลบัยอ์) สัญญาการขายไม่ได้ขึ้นอยู่กับสัญญาให้เช่าโดยจะเกิดขึ้นหากผู้ให้เช่าตกลงที่จะขายเมื่อได้รับค่าเช่าทั้งหมดแล้ว

สิ่งที่ผมพยายามอธิบายคือว่า AIMAT รูปแบบใดๆก็ตามที่ถูกออกแบบภายใต้กฎหมายการเช่าซื้อ 1967 ซึ่งเป็นกฎหมายการเช่าซื้อแบบปกติย่อมจะผิดหลักการเช่าซื้อที่แท้จริงแบบอิสลาม เนื่องจากการเช่าซื้อแบบอิสลามภายใต้ AIMAT เป็นการเช่าที่แท้จริงบวกกับการสัญญาว่าจะขาย แตกต่างจากการเช่าแบบปกติที่เป็นการเช่าทางการเงินรวมกับทางเลือกในการซื้อ

ชะรีอะฮ์ได้กำหนดให้การเช่าหรือรายได้จากการเช่าถูกต้องตามกฎหมายอิสลามบนพื้นฐานของการรับความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของของผู้ให้เช่า ดังนั้นตามกฎหมายอิสลามว่าด้วยการพาณิชย์ อิญาเราะฮ์จึงหมายถึงการเช่าแท้จริงไม่ว่าธนาคารอิสลามจะตัดสินใจใช้ AITAB หรือ AIMAT แต่ต้องเป็นการเช่าแท้จริงเท่านั้น

ในกรณีของการเช่าแท้จริง ผู้ให้เช่าเป็นเจ้าของสิ่งที่ให้เช่า ซึ่งหมายความว่าเขาจะต้องจ่ายประกันภาษี และค่าใช้จ่ายอื่นๆที่เกี่ยวข้องรวมทั้งค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา ทั้งความเสี่ยงและการดูแลรักษารวมกันเป็นสิ่งแลกเปลี่ยนที่มีมูลค่าเท่าเทียมกัน(อิหวัด)สำหรับการได้มาซึ่งค่าเช่าจำนวนหนึ่ง

อย่างไรก็ตามส่วนประกอบแห่ง อิหวัดไม่มีอยู่ในการเช่าซื้อแบบปกติ ธนาคารไม่ได้ถือความเป็นเจ้าของในสิ่งที่ให้เช่าแต่กลับมีสิทธิ์ในการขายสิ่งนั้น (นั่นคือ สิทธิ์ในการขายสิ่งที่ให้เช่าเมื่อผู้เช่าผิดชำระค่าเช่า) จนกว่าผู้เช่าจะจ่ายค่าเช่าทั้งหมดในขณะที่ผู้เช่าต้องจ่ายค่าดูแลรักษาเอง

สุดท้าย หากมีความพยายามในการนำเสนอผลิตภัณฑ์การเช่าซื้ออิสลามรูปแบบใหม่ด้วยการใช้สัญญา AIMAT หรือ AITAB จะต้องเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายการเช่าซื้อ 1967 เพื่อให้รองรับ

คุณลักษณะของการเช่าซื้อที่แท้จริงในการทำธุรกรรมการเช่าซื้อ หากล้มเหลวควรมีการร่างกฎหมายการเช่าซื้ออิสลามที่อิสระขึ้นมาเพื่อลดปัญหาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น หากไม่เป็นเช่นนี้ธนาคารอิสลามจะถูกบีบให้ใช้รูปแบบการเช่าซื้อทางการเงินภายใต้คำว่าอิสลาม

ห้า: การเบิกเงินเกินบัญชี บัยอ์อัลอีนะฮ์

สามารถนำ มูรอบาฮะฮ์ กับ บัยอ์บิทะมัน อาญิล (BBA)ไปประยุกต์ใช้กับการให้สินเชื่อหากเป็นการซื้อขายสินทรัพย์ถาวร ตัวอย่างเช่น เมื่อผู้รับเหมาต้องการรถยกเพิ่มเพื่อให้การทำงานของเขาเร็งขึ้น เขาสามารถซื้อจากธนาคารอิสลามในราคาสินเชื่อแล้วชำระคืนเป็นงวดๆ อย่างไรก็ตาม หากเขาต้องการเงินสดเพื่อไปจ่ายเงินเดือนลูกจ้าง ค่าโฆษณา ค่าน้ำค่าไฟ และค่าเช่า สินเชื่อซื้อขายอาจจะไม่เหมาะสมเนื่องจากค่าจ่ายเหล่านี้ไม่ได้เป็นสิ่งของที่จับต้องได้

ในกรณีของสินเชื่อแบบปกติ ผู้รับเหมาสามารถหาเงินเพื่อมาจ่ายสิ่งเหล่านี้ได้หากธนาคารพาณิชย์อนุญาตให้เบิกเงินเกินบัญชี บริการเบิกเงินเกินบัญชีเป็นเงินกู้ที่อยู่ภายใต้บัญชีเดินสะพัดโดยลูกค้าสามารถเบิกเกินเงินที่มีอยู่ภายในบัญชีไม่เกินจำนวนที่ธนาคารกำหนด เป้าหมายเพื่อเป็นสินเชื่อเงินหมุนเวียนหรือธุรกรรมระยะสั้น อัตราดอกเบี้ยบริการเบิกเงินเกินบัญชีคำนวณได้ง่ายตามสูตร I=PRT/1000 โดย P คือจำนวนเงินที่เบิกเกินในแต่ละวัน R คือ อัตราที่เบิกเกิน T คือจำนวนวันหารด้วย 365

ระบบการเงินปราศจากดอกเบี้ยในปัจจุบันได้มีส่วนอย่างมากต่อการพัฒนาบริการเบิกเงินเกินบัญชีแบบอิสลาม บริการเหล่านี้ได้รับการทำการตลาดภายใต้ชื่อต่างๆ เช่น อัลนากัต อัลอูจร์ อัลทัมวิล บัยอ์อัลอีนะฮ์ เป็นต้น

เรามาดูกันว่าการเบิกเงินเกินบัญชีแบบอิสลามมีกระบวนการอย่างไร สมมุติคุณกาซิมต้องการเงินจำนวน $100,000 เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจ สัญญากำหนดให้เขาต้องขายทรัพย์สินมูลค่า $1000,000 ให้กับธนาคารก่อนที่เงินจำนวน $100,000 จะถูกฝากไปยังบัญชี อัลวาดิอะฮ์ ของเขาต่อมาเมื่อธุรกรรมแรกสิ้นสุด คุณกาซิมจะซื้อทรัพย์สินคืนจากธนาคารในราคาที่สูงกว่าด้วยสัญญาBBAโดยการผ่อนชำระ ท้ายที่สุดเราสามารถเห็นชัดเจนว่าคุณกาซิมได้ในสิ่งที่เขาต้องการนั่นคือเงินสด ในขณะที่ธนาคารได้รับเงินต้นคืนพร้อมทั้งกำไร

เห็นได้ชัดว่ามีปัญหาของการซื้อขายซ้ำซ้อนซึ่งเกิดขึ้นเช่นเดียวกันในกรณีของการซื้อขายเงินสด (บัยอ์ อัลอีนะฮ์)บัยอ์อัลอีนะฮ์ตามแนวคิดของสำนักคิด มาลิกี ฮานาฟี และฮัมบาลีเป็นสัญญาที่เป็นโมฆะ ในขณะที่ถึงแม้เป็นที่ยอมรับแต่ก็ควรหลีกเลี่ยงตามแนวคิดของสำนักคิด ชาฟีอี กับ ซาฮิรี สองสำนักคิดนี้กล่าวว่าการซื้อขายทั้งสองครั้ง คือ การที่คุณกาซิมขายทรัพย์สินให้กับธนาคารและการขายทรัพย์สินเดียวกันโดยธนาคารคืนให้กับคุณกาซิม ถูกต้องตามกฎหมายอิสลามเนื่องจากทั้งสองมีส่วนประกอบทั้งหมดของ อะกัดเกิดขึ้นในการทำธุรกรรม ไม่สามารถใช้เจตนาหรือ นิยะห์ เป็นเหตุผลในการตัดสินว่าสัญญาเป็นโมฆะ

เรามาดูกันอีกครั้งว่าอะไรคือ บัยอ์ อัลอีนะฮ์ และทำไมปัจจัย นิยะห์ จึงมีความเกี่ยวข้อง ประเด็นอยู่ที่ว่าทั้งสองฝ่ายมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ต้องการ ผู้ประกอบการต้องการเงินสดเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในขณะที่ธนาคารต้องการรูปแบบที่รับประกันว่าจะได้ผลตอบแทน ในกรณีของบัยอ์อัลอีนะฮ์ สมมุติว่าอะมิรต้องการเงินสด $25,000เพื่อให้ได้ดังนั้นธนาคารจะขายสิ่งของ “อะไรก็ได้” ให้กับอะมิรในราคาสินเชื่อ $30,000 การชำระเงินจะกระทำเป็นงวดๆ

จากการซื้อขายครั้งที่สองความเป็นเจ้าของจะตกมาอยู่ที่อะมิร จากนั้นเขาจะขายทรัพย์สินคืนให้กับธนาคารในราคาเงินสด $25,000ดังนั้นเขาจึงได้รับเงินสดตามความต้องการในขณะที่ธนาคารได้รับกำไร $5,000จากการขายในราคาสินเชื่อ กำไรส่วนนี้ถือว่าถูกต้องเพราะได้มาจากการค้าขายไม่ใช่การปล่อยเงินกู้

แต่ยังมีอีกหลายคนที่ไม่มั่นใจเช่นกัน ดูเหมือนว่าทั้งสองฝ่ายแกล้งทำเป็นซื้อขายโดยไม่ได้มีความต้องการในสิ่งของนั้นจริงๆ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการผิดหลักหนึ่งของการทำสัญญาในอิสลาม นั่นคือ หลักที่ว่าด้วยเรื่องเป้าหมายของการทำสัญญาซื้อขาย (มาอูดูอุล อักดิ)

การใช้ บัยอ์ อัลอีนะฮ์ยังก่อให้เกิดปัญหาอีกอย่าง บริการเบิกเงินเกินบัญชีเก็บค่าบริการลูกค้าตามปริมาณที่เบิกเกิน ส่วนที่ไม่ได้เบิกจะไม่ถูกคิดเงิน แต่จำนวนครั้งที่เบิกเช่นภายในหนึ่งเดือนเป็นสิ่งที่ไม่ทราบ จำนวนจะเปลี่ยนไปตามลักษณะของธุรกิจ บางครั้งลูกค้าเบิกสิบครั้งต่อเดือนแต่จ่ายคืนเพียงหกครั้ง ในบางครั้งเขาอาจจะเบิกเพียงห้าครั้งแต่จ่ายคืนจำนวนมากว่านั้น เป็นการยากสำหรับธนาคารที่จะคาดการณ์จำนวนการเบิกและจ่ายคืน ลักษณะเช่นนี้ไม่เป็นปัญหาหากเป็นบริการเบิกเงินเกินบัญชีของธนาคารทั่วไป เนื่องจากธนาคารคิดดอกเบี้ยเมื่อลูกค้าทำการเบิกเกินบัญชี น่าเสียดายที่การใช้ BBA ร่วมกับการซื้อขายด้วยเงินสด (ซึ่งคือ บัยอ์ อัลอีนะฮ์)อาจจะเป็นเรื่องยากลำบาก

ที่เป็นเช่นนี้เพราะสัญญา BBA มีการกำหนดราคาขายของบริการที่ให้ ราคาขึ้นอยู่กับจำนวนครั้งที่ลูกค้าทำการเบิกและจ่ายคืน ตัวอย่างเช่น ในกรณีของ BBA ลูกค้าได้กำหนดเป้าหมายการถอนไว้ที่สิบห้า

ครั้งและการจ่ายคืนยี่สิบครั้ง จำนวนการจ่ายคืนยิ่งมากเท่าไหร่ ดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายน้อยเท่านั้น อย่างไรก็ตาม หากล้มเหลวที่จะทราบจำนวนครั้งนั่นหมายถึงเขาอาจจะจ่ายให้ธนาคารมากกว่าหรือน้อยกว่าที่ควรจะเป็น หากเป้าหมายการถอนและจ่ายคืนก่อให้เกิดบริการเบิกเงินเกินบัญชีอิสลามมูลค่า $25,000การเปลี่ยนเป้าหมายโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้อาจจะทำให้ต้องจ่ายมากกว่าหรือน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ในทั้งสองกรณี ราคาขายถูกเปลี่ยนแปลงซึ่งทำให้สัญญา BBA เป็นโมฆะ

เป็นที่ชัดเจนแล้วว่าการใช้บิการเบิกเงินเกินบัญชีแบบอิสลามอาจจะเป็นเรื่องไม่สะดวก ไม่มีลูกค้าคนไหนที่สามารถทำตามแผนการเบิกและจ่ายคืนได้อย่างเข้มงวด ความผันผวนของธุรกิจอาจจะเปลี่ยนรูปแบบของการใช้จ่าย การใช้ระบบการเพิ่มหรือลดค่าบริการเป็นช่วงๆ (อิบรา) อาจจะช่วยได้แต่ต้นทุนในการธุรกรรมอาจจะมาก

หก: สินเชื่อรถ อัลอิญาเราะฮ์ ทัมมะ อัลบัยอ์ (AITAB)

การซื้อรถด้วยสินเชื่อสามารถทำได้ผ่านสัญญาการเช่าซื้อ ค่าเช่าที่จ่ายไปโดยฝ่ายผู้ซื้อตั้งอยู่บนข้อตกลงประเภทหนี้ซึ่งก่อให้เกิดดอกเบี้ย ริบาอัลกุรอานกล่าวว่า “อัลเลาะห์ทรงอนุญาตการค้าแต่ห้ามดอกเบี้ย” (อัลบากอเราะฮ์: 275)การหาทางเลือกของการเช่าซื้อที่ก่อให้เกิดดอกเบี้ยหมายถึงการหันมาพิจารณา อัลบัยอ์ สัญญาการพาณิชย์หนึ่งที่เป็นทางเลือกคือการให้เช่า(อัลอิญาเราะฮ์)

อย่างไรก็ตาม สัญญาการเช่าซื้อแบบปกติให้ทางเลือกผู้เช่าในการซื้อทรัพย์สินที่เช่า สัญญาในการเลือกให้ผู้เช่ามีสิทธิ์ในการเลือกที่จะซื้อหรือไม่ซื้อก็ได้ หากเขาเลือกที่จะซื้อรถ ผู้ให้เช่าก็ต้องขายรถให้กับเขา นั่นหมายความว่าสัญญา อัลอิญาเราะฮ์ตามลำพังไม่เหมาะสมในการทดแทนการเช่าซื้อแบบปกติ

ในปัจจุบันนักกฎหมายอิสลาม (ฟูคาฮา) ได้นำเสนอการเช่าซื้อรู้แบบอิสลามที่เรียกว่า อัลอิญาเราะฮ์ ทัมมะ อัลบัยอ์ (AITAB) ซึ่งหมายถึงการให้เช่า (อัลอิญาเราะฮ์)ที่จบลงด้วยการขาย (อัลบัยอ์)นี่หมายความว่า AITABเป็นสัญญาการเช่าโดยมีทางเลือกในการซื้อสิ่งที่ให้เช่าใช่หรือไม่

ตามฟิกฮ์อัลอิญาเราะฮ์ หรือ อัลอัจร์ หมายถึง **“**การให้เช่าสิ่งของ**”** ความหมายตามตัวอักษรคือ การแทนที่ การชดเชย การตอบแทน การชดใช้ การคิดพิจารณา การกลับคืน หรือมูลค่ากลับคืน อัลอิญาเราะฮ์ก่อให้เกิดสิทธิ์ในการเรียกเก็บค่าตอบแทน (มันฟาอัต)สองระเภท คือ

1. สิทธิ์ในการเรียกเก็บค่าตอบแทนในการให้ใช้ทรัพย์สิน (มันฟาอัต อัลอายน์)

2. สิทธิ์ในการเรียกเก็บค่าตอบแทนแรงงาน การจ้างงาน และการให้บริการ (มันฟาอัต อัลอามาล)

จากที่กล่าวมาข้างต้น อัลอิญาเราะฮ์ จึงไม่ใช่เพียงการให้เช่าทรัพย์สินแต่ยังรวมถึงการให้บริการซึ่งมักถูกเรียกว่าการจ้างงาน ในกรณีของอัลอิญาเราะฮ์การให้บริการ ผู้ว่าจ้างเรียกว่า มุสตาจิร ผู้ถูกจ้างเรียกว่า อะจิร สัญญาระหว่างทั้งสองฝ่ายประกอบด้วยการว่าจ้างการให้บริการของอะจิรภายใต้เงินเดือนที่คงที่ที่ได้ตกลงกันไว้ล่วงหน้า (อุจเราะฮ์) โดยถือเป็นการให้รางวัลเนื่องในการบริการที่ได้รับ

ดังนั้น ไม่ว่าผู้ว่าจ้างจะทำกำไรหรือขาดทุน เขาจะต้องจ่ายเงินเดือนให้แก่ลูกจ้างของเขาตามที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญา อิญาเราะฮ์ตัวอย่างเช่นในกรณีของบริษัทหากใช้สัญญา อิญาเราะฮ์ อามาล ผู้บริหารจะได้รับเงินเดือน หน่วยงานรัฐก็ใช้สัญญาเช่นนี้

ในกรณีของ AITABสัญญา อิญาเราะฮ์ อายน์ ถูกประยุกต์ใช้ผู้ให้เช่าเรียกว่า มูจิรและผู้เช่าเรียกว่า มุสตาจิรและค่าเช่าเรียกว่า อุจเราะฮ์ อัลอิญาเราะฮ์ไม่ใช่การซื้อขายเนื่องจากไม่ได้มีการโอนความเป็นเจ้าของในสิ่งที่ให้เช่าแก่ผู้เช่า ในกรณีของอัลอิญาเราะฮ์ ผู้เช่ามีสิทธิ์ในการใช้ทรัพย์สินที่เช่าเท่านั้นไม่ได้เป็นเจ้าของ

หลักการพื้นฐานของ อัลอิญาเราะฮ์ มีดังนี้

- อัลอิญาเราะฮ์จะมีผลถูกต้องตามกฎหมายอิสลามหากสัญญาได้รับการยินยอมจากทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยง ฆอรอร์สิทธิ์ในการเรียกเก็บค่าเช่าหรือ มันฟาอัต จะต้องระบุไว้อย่างชัดเจน
- สิทธิ์นี้จะต้องได้รับการรับรองจากกฎหมายและจะต้องใช้อย่างมีคุณธรรม
- ผู้ให้เช่าจะต้องรับภาระความรับผิดชอบทั้งหมดที่เกิดจากความเป็นเจ้าของในสิ่งที่ให้เช่า
- ค่าเช่า ระยะเวลา และจุดประสงค์ของการให้เช่าจะต้องระบุไว้ชัดเจน

ในทางทฤษฎี สัญญา AITABประกอบไปด้วยสองสัญญาที่แตกต่างกัน คือ

1. สัญญาให้เช่า (อัลอิญาเราะฮ์อายน์)
2. สัญญาการขาย (อัลบัยอ์)

อัลอิญาเราะฮ์ กับ อัลบัยอ์ต่างถูกจัดอยู่ในประเภทสัญญาการแลกเปลี่ยน (อูกุด อัลมูบาดาละฮ์)อัลอิญาเราะฮ์เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนระหว่างเงินกับสิทธิ์ในการใช้ทรัพย์สิน ส่วนอัลบัยอ์เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนเงินกับสินค้า จริงๆแล้วสัญญา AITAB ไม่ได้ถูกกล่าวถึงในหนังสือ ฟิกฮ์ดั้งเดิม อาจจะด้วยเหตุผลว่าสมัยก่อนยังไม่มีเหตุผลในการใช้สัญญาประเภทนี้

ในปัจจุบัน เมื่อราคาสินทรัพย์สูงขึ้นทำให้ไม่สามารถซื้อได้ด้วยเงินสด คนจะหันไปพึ่งการจ่ายชำระเป็นงวด ด้วยความจำเป็นในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้คนจึงเป็นที่มาของ AITAB

ในกรณีของ AITABสัญญา อัลอิญาเราะฮ์ดำเนินไปโดยเป็นอิสระจากสัญญา อัลบัยอ์เนื่องจากทั้งสองสัญญาดำเนินไปต่อเนื่องกัน จึงสามารถใช้สัญญา AITAB เพื่ออธิบายระบวนการเปลี่ยนจากสัญญาอัลอิญาเราะฮ์ไปเป็นสัญญาการขาย สิ่งที่เกิดขึ้นคือสัญญาการเช่าที่ผู้เช่าจะเป็นเจ้าของสิ่งที่เช่าในท้ายที่สุดซึ่งคล้ายกับหลักการของการเช่าซื้อแบบปกติ

อย่างไรก็ตาม จะต้องระมัดระวังถึงคำจำกัดความของ AITAB ตามหลัก ชะรีอะฮ์เนื่องจากในปัจจุบัน AITAB อยู่ภายใต้กฎหมายการเช่าซื้อ 1967จึงต้องทำตามสิ่งที่กฎหมายกำหนด โดยกฎหมายกล่าวว่าในการทำธุรกรรมเช่าซื้อ ผู้เช่าได้รับสิทธิ์ในการซื้อสิ่งที่เช่าก่อนหรือหลังสิ้นสุดสัญญาเช่า รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับ AITAB ตามกฎหมายการเช่าซื้อ 1967มีดังนี้

- ธนาคารจะซื้อรถจากบริษัทขายรถ
- ธนาคารในฐานะที่เป็นเจ้าของรถจะให้ผู้เช่าเช่ารถตามเงื่อนไขค่าเช่าและระยะเวลาการเช่าที่ได้ตกลงกันไว้
- ลูกค้าหรือผู้เช่าสามารถนำรถมาคืนได้ทุกเมื่อก่อนที่สัญญาเช่าจะสิ้นสุดลง และหากทำเช่นนั้นถือว่าสัญญาได้สิ้นสุดลง โดยลูกค้าไม่ต้องจ่ายค่าเช่าที่เหลือ
- ลูกค้าหรือผู้เช่าสามารถเลือกว่าจะซื้อรถหรือไม่เมื่อได้มีการจ่ายค่าเช่าทั้งหมดตามที่ได้ตกลงกันไว้
- ธนาคารจะได้รับค่าเช่าและรับรองว่าหากลูกค้าเลือกที่จะซื้อรถ ราคาขายจะเท่ากับค่าเช่าทั้งหมดที่ธนาคารได้รับก่อนหน้านี้
- การโอนสิทธิ์ความเป็นเจ้าของจากธนาคารไปยังลูกค้าจะเกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดการเช่า เมื่อลูกค้าได้ทำการเลือกว่าจะซื้อรถ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น AITAB ภายใต้กฎหมายการเช่าซื้อปี 1967ได้รวมสัญญาการขายและสัญญาการเช่าไว้ด้วยกันโดยสัญญาการขายเกิดขึ้นด้วยข้อกำหนดว่าด้วยการเลือกที่จะซื้อ อย่างไรก็ตามการกระทำเช่นนี้ไม่เป็นไปตามมาตรฐานของสถาบันการบัญชีและการตรวจสอบสถาบันการเงินอิสลาม (AAIOFI) ที่กำหนดว่า AITAB หรือ AIMAT เป็นสัญญาการเช่าโดยมีการสัญญา (วาอัต) ว่าจะขาย จะต้องเข้าใจว่าเป็นการผสมหรือการรวมกันของสัญญา อัลอิญาเราะฮ์ กับสัญญา อัลบัยอ์ไม่ได้เป็นสัญญาการเช่าที่มีเงื่อนไขการขาย AITAB

ที่แท้จริงต้องประกอบไปด้วยสองสัญญาที่เป็นอิสระจากกัน เป็นการดำเนินสัญญาสองสัญญาที่เกิดขึ้นในสองช่วงเวลา คือ

ช่วงเวลาที่ 1การดำเนินสัญญาการเช่าที่แท้จริง (อัลอิญาเราะฮ์ อายน์) ด้วยการสัญญาว่าจะขาย

ช่วงเวลาที่ 2เมื่อระยะเวลาการเช่าได้สิ้นสุดลง และผู้เช่าได้จ่ายค่าเช่าทั้งหมด ผู้ให้เช่าจะทำตามที่สัญญาไว้ด้วยการดำเนินสัญญาการขาย (อัลบัยอ์)นั่นคือ เขาจะเสนอขายทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้เช่า จากที่กล่าวมาข้างต้น เป็นที่ชัดเจนแล้วว่า AITAB เป็นสัญญาการเช่าพร้อมด้วยการให้สัญญาว่าจะขายการขายจะเกิดขึ้นเมือระยะเวลาการเช่าสิ้นสุดลงและค่าเช่าทั้งหมดได้ถูกจ่ายไปแล้ว ผู้ให้เช่าจะขายทรัพย์สินในราคาปัจจุบันเมื่อได้รับค่าเช่างวดสุดท้าย

เป็นที่น่าสังเกตว่าผลิตภัณฑ์ AITAB ภายใต้กฎหมายการเช่าซื้อปี 1967 ก่อให้เกิดดอกเบี้ย ตัวอย่างเช่น เมื่อลูกค้าต้องการยกเลิกสัญญา อัลอิญาเราะฮ์เขาจะได้รับการเสนอว่าต้องการซื้อสิ่งที่เช่านั้นหรือไม่ในราคาเท่ากับผลต่างระหว่างจำนวนค่าเช่าทั้งหมดตามสัญญากับจำนวนค่าเช่าที่เขาได้จ่ายไปแล้ว อย่างเช่น หากค่าเช่าทั้งหมดเท่ากับ $30,000 แต่เขายกเลิกสัญญาเมื่อผ่านไปสามปีโดยจ่ายค่าเช่าไปแล้วเท่ากับ ($500x36) หรือ $21,000สัญญา AITAB จะกำหนดว่าหากต้องการซื้อเขาจะต้องจ่ายในราคา $90,000 (นั่นคือ $30,000-$21,000)

เนื่องจากการดำเนินการของสัญญา AITAB ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายการเช่าซื้อจึงมีความจำเป็นต้องรู้บางรายละเอียดของกฎหมาย กฎหมายการเช่าซื้อปี 1967 ถูกบังคับใช้ในวันที่ 11 เมษายน 1968 ก่อนหน้านั้นในมาเลเซียไม่มีกฎหมายเฉพาะเพื่อดูแลการเช่าซื้อ โดยการเช่าซื้ออยู่ภายใต้กฎหมายการทำสัญญาทั่วไปและกฎหมายลูกว่าด้วยการซื้อขาสินค้าปี 1957

อย่างไรก็ตาม กฎหมายการเช่าซื้อปี 1967 ยังคงเป็นกฎหมายที่ควบคุมเงินกู้ดอกเบี้ยที่ออกโดยธนาคารให้แก่ผู้ยืม ดังนั้นหาก AITAB ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายนี้ก็จะมีลักษณะเช่นเดียวกับการเช่าซื้อแบบปกติ ธนาคารในฐานะเป็นผู้ให้เช่ามีสิทธิ์ในการขายทรัพย์สินที่ให้เช่าหากผู้เช่าผิดชำระค่าเช่าเนื่องจากธนาคารมีฐานะเปรียบเสมือนเป็นเจ้าของ หากจะทำการซื้อรถควรตรวจสอบเอกสารให้แน่ชัดเสียก่อน แต่มันน่าตลกที่ธนาคารเมื่อเป็นเจ้าของกลับไม่ได้ทำหน้าที่ตามที่ผู้เป็นเจ้าของควรจะทำเนื่องจากกลับเป็นลูกค้าเองที่ต้องทำหน้าที่รักษาทรัพย์สินที่เช่าและจ่ายภาษีพร้อมทั้งประกัน

รูปแบบ AITAB ที่ควรจะเป็นตามหลักอิสลามอาจจะยุ่งยากไปสำหรับธนาคารเนื่องจาก

1. กำหนดให้ธนาคารในฐานะผู้ให้เช่าที่แท้จริงต้องรักษาสิ่งที่ให้เช่าและรับภาระค่าใช้จ่ายอื่นๆ อย่างเช่นเจ้าของรถควรจะทำ หากเป็นเช่นนี้ ธนาคารจะต้องจ่ายประกันและภาษีรวมทั้งค่าใช้จ่ายใน

การดูแลรถ ค่าซ่อมไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ เช่น ค่าอะไหล่เครื่องยนต์และตัวถัง การกระทำเช่นนี้เพื่อรักษาไว้ซึ่งลักษณะของการให้เช่าที่แท้จริง

2. ไม่สามารถบังคับลูกค้าให้จ่ายค่าเช่าที่เหลือหากเขาผิดชำระค่าเช่า ลูกค้าสามารถบอกให้ธนาคารทราบถึงความตั้งใจที่จะยกเลิกสัญญาและไม่ต้องมีหน้าที่ตามกฎหมายในการจ่ายเงินชดเชยจำนวนใดๆให้กับผู้ให้เช่าการกระทำเช่นนี้เป็นไปตามลักษณะของการให้เช่าที่แท้จริง

3. AITAB เป็นการให้สินเชื่อแก่ลูกค้าในจำนวนเต็มโดยไม่ต้องจ่ายเงินดาวน์นอย่างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเมื่อ AITAB อยู่ภายใต้กฎหมายการเช่าซื้อปี 1967
4. ธนาคารในฐานะผู้ให้เช่าจะต้องจ่ายค่าดูแลรักษารถ อย่างไรก็ตามหากรถพังเนื่องด้วยความไม่ใส่ใจของลูกค้า ลูกค้าจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง
5. ค่าเช่าภายใต้ AITAB ที่แท้จริงจะสูงกว่าในกรณีของ AITAB ในปัจจุบัน ค่าเช่าจะประกอบไปด้วยค่าเช่ารถและค่าดูแลรถตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น

ลูกค้าจะยินดีกับการใช้ AITAB ที่แท้จริง ถึงแม้ค่าเช่าอาจจะสูงกว่าแต่ลูกค้าก็ไม่ตองรับภาระที่ผู้ให้เช่าควรจะเป็นคนจ่าย ในสัญญาการเช่าซื้อแบบธรรมดา ธนาคารอ้างว่าเป็นเจ้าของสิ่งที่ให้เช่า แต่ทำไมถึงสามารถผลักภาระค่าดูแลรักษาไปที่ลูกค้าในขณะที่มีสิทธิ์ตามกฎหมายที่จะยึดแล้วขายทรัพย์สินนั้นหากลูกค้าผิดชำระค่าเช่า

เจ็ด: อัลอิญาเราะฮ์และการเช่าแบบกู้ยืม

หนึ่งในลักษณะของดอกเบี้ยที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคือ การเพิ่มขึ้นของเงินกู้ สำหรับเงินกู้ $200,000 ที่มีระยะเวลาสองปีด้วยอัตราดอกเบี้ย 10 เปอร์เซ็นต์ที่ปี สัญญาเงินกู้ระบุว่าลูกหนี้จะต้องจ่ายเจ้าหนี้เป็นเงินทั้งหมด $240,000 ซึ่งหมายความว่าก่อนที่จะมีการใช้เงินกู้ธนาคารได้ทำกำไรไปแล้ว $40,000 ด้วยซ้ำถึงแม้จะเป็นทางด้านบัญชีก็ตาม อีกนัยหนึ่งถึงแม้เงินกู้มีมูลค่า $200,000 แต่จำวนวนหนี้มีมูลค่ามากกว่านั้นมากนั่นคือ $240,000

จากการที่อิสลามได้สั่งห้าม ริบาการสั่งห้ามนี้มีผลถึงทรัพย์สินและแรงงานหรือไม่เนื่องจากค่าเช่าและเงินเดือนมีลักษณะเหมือนรูปแบบหนึ่งของรายได้ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า การให้ผู้ค้ารถเช่าที่ดินด้วยค่าเช่า $5,000 ต่อเดือนถือเป็นริบาหรือไม่เนื่องจากเป็นจำนวนที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า การเซ็นสัญญาที่ระบุให้มีการจ่ายลูกจ้างใหม่ด้วยเงินเดือน $2,000 ถือเป็นริบาหรือไม่ แน่นอนที่คำตอบคือ “ไม่ใช่”

อะไรหล่ะที่ทำให้ “รายได้จาก ริบา”แตกต่างจาก “รายได้จากการให้เช่า” เนื่องจากทั้งคู่เป็นการกำหนดค่าตอบแทนไว้ล่วงหน้าในรูปของดอกเบี้ย ค่าเช่า หรือค่าจ้าง กฎหมายการพาณิชย์อิสลามมีมุมมองเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไรบ้าง

อย่างแรก การให้เช่า หรือ อัลอิญาเราะฮ์เป็นสัญญาประเภทการพาณิชย์ ไม่ได้เป็นเงินกู้ (คาร์ด) หรือการซื้อขายในทันที (บัยอ์ อัลมุตลัก) ริบา เกิดขึ้นจากเงินกู้ (ริบา อัลคาร์ด) และ การซื้อขาย (ริบา อัลบูยุ) ในขณะที่อัลอิญาเราะฮ์เกี่ยวข้องกับการซื้อขายสิทธิ์เก็บกิน (มันฟาต) ไม่ใช่การซื้อขายสิ่งที่ให้เช่า ดังนั้นด้วยกำจำกัดความนี้ ริบา กับ ค่าเช่า จึงแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

อย่างไรก็ตาม อาจจะไม่เป็นจริงเสมอไปหากคำจำกัดความของ ริบาคือ ค่าเช่าจากเงิน เมื่อเงินได้รับการปฏิบัติอย่างกับสินค้า มันจะกลายเป็นทรัพย์สินที่ให้เช่าซึ่งเจ้าของเงินได้รับค่าเช่าในรูปของดอกเบี้ย

โดยทั่วไป การให้เช่าสามารถจำแนกได้เป็นสองประเภท คือ การเช่าดำเนินงานหรือการเช่าที่แท้จริง และสัญญาเช่าภาระผูกพันหรือการเช่าการเงิน ในกรณีของการเช่าที่แท้จริง ผู้ให้เช่าซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินต้องแบกรับความเสี่ยงจากการเป็นเจ้าของ เขาได้รับรายได้ค่าเช่าที่กำหนดไว้ก่อนหน้าและเก็บประโยชน์ทางภาษีจากการเป็นเจ้าของไว้ เช่น ส่วนลดจาการเสื่อมราคา

อย่างไรก็ตาม การเช่าที่แท้จริงไม่ถูกใช้ในธุรกิจการธนาคารเนื่องจากการหมายด้านการธนาคารไม่อนุญาตให้ธนาคารเป็นเจ้าของทรัพย์สินและที่ดินเพื่อจุดประสงค์อื่นนอกจากการให้กู้และการยืม ดังนั้นการทำธุรกิจการให้เช่าที่แท้จริง ธนาคารจะต้องตั้งบริษัทลูกซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายบริษัท

อย่างไรก็ตาม ธนาคารสามารถใช้การเช่าภาระผูกพันซึ่งเป็นการเช่าสามฝ่ายที่อยู่ภายใต้กฎหมายเช่าซื้อปี 1967 ภายใต้กฎหมายนี้ ธนาคารออกเงินกู้ดอกเบี้ยให้แก่ลูกค้า ถึงแม้คำว่า “จ้าง” จะหมายถึงเช่า แต่ในทางปฏิบัติ การเช่าภาระผูกพันเป็นเพียงเงินกู้ที่มีภาระจ่ายดอกเบี้ย ตัวอย่างเช่น ลูกค้ายื่นขอเงินกู้เพื่อมาชำระสินค้าที่ตั้งใจจะซื้อ เขาจ่ายค่าเช่าซึ่งประกอบด้วยทุนกับดอกเบี้ยภายในระยะเวลาหนึ่ง ความแตกต่างของเงินกู้เช่าซื้อจากเงินกู้ทั่วไปคือลูกค้าสามารถซื้อทรัพย์สินเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการเช่า ซึ่งค่อนข้างแตกต่างจากการเช่าที่แท้จริงที่ไม่มีการโอนความเป็นเจ้าของเกิดขึ้น

ทางเลือกของอิสลามจากการเช่าซื้อแบบปกติจึงต้องหมายถึงการใช้สัญญา อัลอิญาเราะฮ์เรามาดูกันว่าลักษณะของการเช่าในอิสลามเป็นอย่างไรและมันแตกต่างจากการเช่าแบบปกติเช่นไร ในฟิกฮ์อิสลามอัลอิญาเราะฮ์หมายถึง “การให้เช่าสิ่งของ”แต่อัลอิญาเราะฮ์ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงการให้เช่าทรัพย์สินแต่

บริการด้วยซึ่งเรามักเรียกว่าการจ้างงาน ดังนั้นสัญญาอัลอิญาเราะฮ์สามารถใช้ได้ในสองกรณี นั่นคือ ที่เกี่ยวกับการให้บริการ (อิญาเราะฮ์ อายน์) และสินทรัพย์กับที่ดิน (อิญาเราะฮ์ อามาล)

สิ่งของหลักที่ให้เช่าซื้อคือสินทรัพย์และที่ดินอสังหาริมทรัพย์ ดังนั้น อิญาเราะฮ์ อายน์จึงมีความสำคัญกว่า อิญาเราะฮ์ อายน์ เป็นการเช่าที่แท้จริงไม่เกี่ยวข้องกับการเช่าการเงินแบบปกติ (ซึ่งคือการเช่าซื้อแบบปกติ) ที่ซึ่ง 1) มีการรับและจ่ายดอกเบี้ย และ 2) ผู้ให้เช่าไม่ได้ถือความเป็นเจ้าของในทรัพย์สิน

ประเด็นที่สำคัญของ อัลอิญาเราะฮ์ในการเป็นการเช่าที่แท้จริงเกี่ยวข้องกับสิทธิ์ในการใช้ทรัพย์สิน (มันฟาต) จริงๆแล้วธุรกรรมเหล่านี้เป็นการลงทุนส่วนใหญ่ของ เลมบากาทาบุงฮัจย์ บัยตุลมาล และYPIEM ในกรณีของแบงก์ อิสลาม (เอ็ม) เบอร์ฮัด อัลอิญาเราะฮ์มีส่วนแบ่งประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ของทรัพย์สินทั้งหมดแต่ไม่ได้ตั้งอยู่บนสัญญาการเช่าที่แท้จริง

สัญญา อัลอิญาเราะฮ์ไม่ใช่เรื่องใหม่ในธุรกิจการให้เช่า ผู้ให้เช่าเรียกว่า มูจิรในขณะที่ผู้เช่าถูกเรียกว่า มุสตาจิรและค่าเช่าเรียกว่า อุจเราะฮ์อัลอิญาเราะฮ์ไม่ใช่การขายสิ่งของที่จับต้องได้แต่เป็นการขายสิ่งที่จับต้องไม่ได้นั่นคือสิทธิ์ในการใช้ทรัพย์สินผู้เช่ามีสิทธิ์ (ฮัก) ในการใช้ทรัพย์สินแต่ไม่มีสิทธิ์ในการนำมันไปขาย กฎพื้นฐานของอัลอิญาเราะฮ์มีดังนี้

- สิ่งที่ให้เช่าจะต้องมีมูลค่าในการนำไปใช้
- ภาระทุกอย่างจากการเป็นเจ้าของต้องตกอยู่กับผู้ให้เช่า
- ค่าเช่ากับระยะเวลาในการเช่าต้องกำหนดไว้อย่างชัดเจน
- เป็นสัญญาที่ต้องรับความเสี่ยงเนื่องจากผู้ให้เช่าถือสิทธ์ในทรัพย์สิน

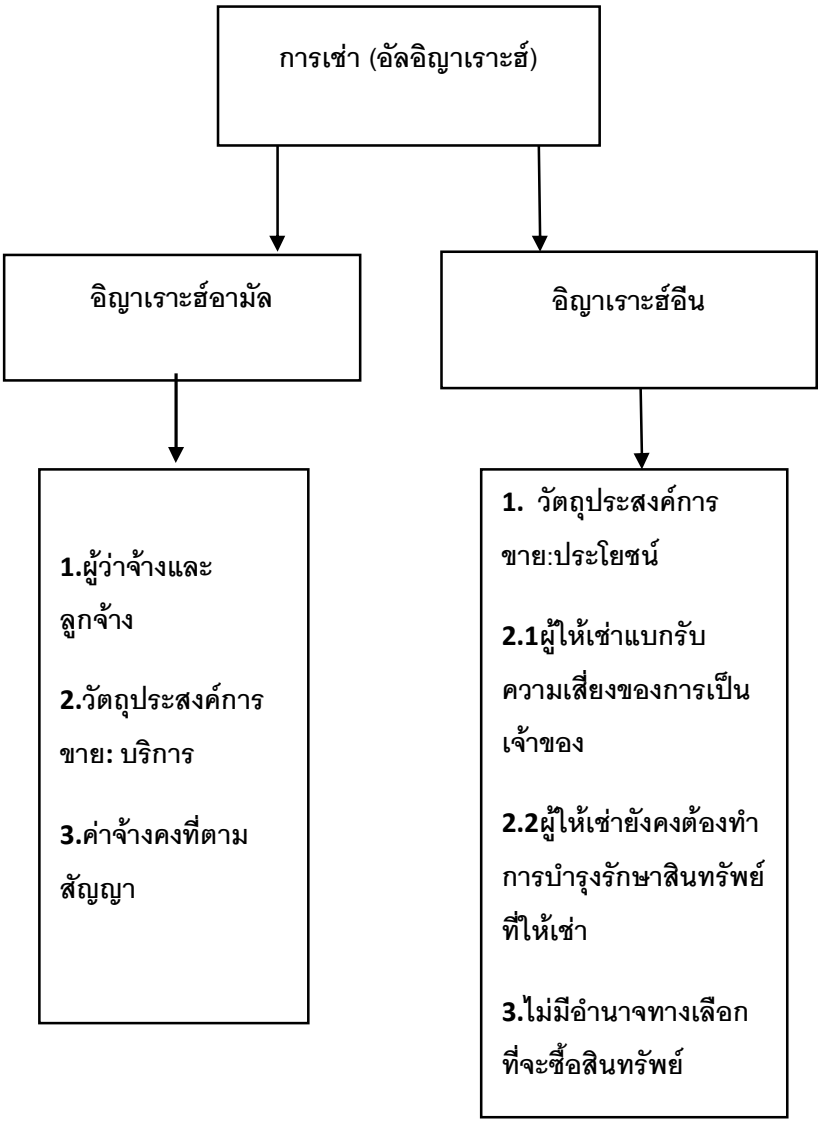

<รูปภาพที่ 2.3 อัลอิญาเราะฮ์>

ในทางทฤษฎี กฎหมายการธนาคารอิสลามปี 1983 อนุญาตให้ธนาคารอิสลามสามารถดำเนินการเช่าแบบแท้จริง ดังนั้น ธนาคารสามารถซื้อเครื่องจักรและอสังหาริมทรัพย์ซึ่งจะปรากฏในบัญชีงบดุลเป็นสินทรัพย์ถาวร อย่างไรก็ตามการให้เช่าของธนาคารอิสลามไม่ได้มีลักษณะของการเช่าที่แท้จริง แต่เป็นไปตามกฎหมายการเช่าซื้อแบบปกติปี 1967 โดยเก็บกำไรแทนดอกเบี้ยในแต่ละช่วงเวลาของการเช่า

ตัวอย่างเช่น รถโปรตอนวาจามีราคา $70,000 ภายหลังการจ่ายเงินดาวน์20 เปอร์เซ็นต์ ลูกค้าจะทำการยื่นขอสินเชื่อ AITAB ธนาคารจะซื้อรถในราคา $56,000 แล้วนำไปปล่อยเช่าให้กับลูกค้า ค่าเช่าต่อเดือน

จะประกอบไปด้วยต้นทุนและกำไรจากการธุรกิจให้เช่า หากธนาคารต้องการกำไร 6 เปอร์เซ็นต์ต่อปีด้วยระยะเวลา 7 ปี กำไรทั้งหมดที่ได้รับจะเท่ากับ $23,520 ค่าเช่าทั้งหมดจะเท่ากับ $70,000 + $23,520 = $93,520 หรือประมาณ$1,113.3 ต่อเดือน

แล้วทำไมกำไรที่ได้จากการเช่าแท้จริงจึงได้รับอนุญาต (ฮาลาล) ในขณะที่กำไรจากการเช่าภาระผูกพันถึงถูกห้าม (ฮาราม) คำตอบไม่ใช่เรื่องยาก การทำธุรกิจทุกประเภทในอิสลามจะต้องเป็นไปตามหลัก “อัลกอร์ม บิล กอนม์” หมายความว่า ไม่มีผลตอบแทนหากไม่มีการรับความเสี่ยง (กอร์ม) หลักเดียวกันนี้ยังถูกใช้กับธุรกิจ อัลอิญาเราะฮ์ความเสี่ยงในอัลอิญาเราะฮ์มีดังต่อไปนี้

1. ความเสี่ยงตลาด ผู้ให้เช่าต้องเป็นเจ้าของสิ่งที่ให้เช่า เขาจึงได้รับความเสี่ยงทางด้านราคา มูลค่าของทรัพย์สินอาจจะตกทำให้เจ้าของมีทุนที่ลดลง
2. ความเสี่ยงในการดำเนินการ ผู้ให้เช่าจะต้องจ่ายค่าดูแลรักษาถึงแม้มันอาจจะมากกว่าค่าเช่าในบางครั้ง

ดังนั้น ถึงแม้ค่าเช่าจะคงที่ แต่ก็ไม่มีการรับประกันว่าทุนของผู้ให้เช่าจะได้รับการปกป้องหรือไม่ต้องออกค่าใช้จ่ายใดๆ ความเสี่ยงที่เขาได้รับจึงทำให้เขาคู่ควรที่จะได้ค่าเช่าคงที่ซึ่งแตกต่างจาก ริบาในกรณีนี้การเก็บค่าเช่าคงที่ประกอบไปด้วยการแลกเปลี่ยนสิ่งที่มูลค่าเท่ากัน (อิหวัด) ซึ่งก็คือความเสี่ยงที่ผู้ให้เช่าต้องแบกรับ โดยลักษณะแล้ว อัล อิญาเราะฮ์จึงถือว่าเป็นการเช่าที่แท้จริง จากที่กล่าวมานี้สัญญา AITAB กำหนดให้ผู้ให้เช่า (ซึ่งคือธนาคาร) ต้องถือสิทธิ์ความเป็นเจ้าของในช่วงระยะเวลาการให้เช่า อีกทั้งยังต้องให้ค่าดูแลรักษาตามที่ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงและต่อรองกันไว้

แปด: วิธีการที่สินเชื่อ BBA ใช้ในการจัดการความผันผวนของดอกเบี้ย

การตัดสินใจครั้งล่าสุดของแบงก์เนการ่าที่จะควบคุมการปล่อยสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์เป็นข่าวที่ดี ฟองสบู่ในภาคอสังหาริมทรัพย์ที่เกิดขึ้นกับเพื่อนบ้านอย่างไทยเป็นบทเรียนที่ดีสำหรับทุกคนและมาเลเซียอาจเป็นรายต่อไป แบงก์เนการ่ารายงานว่าเงินกู้ของภาคการธนาคารเติบโตเกือบร้อยละ 28 เป็น 72 พันล้านริงกิตในปี 1995 ที่น่าเป็นห่วงยิ่งกว่านั้นคือส่วนแบ่งเงินกู้ที่ไปสู่ภาคอสังหาริมทรัพย์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 26 ในปี 1995 เป็นร้อยละ 30 ในปี 1996 อุปสงค์ต่ออสังหาริมทรัพย์ที่สูงถูกคาดการณ์ว่าจะเพิ่มอุปสงค์ต่อสินค้าประเภทเฟอร์นิเจอร์และเครื่องใช้สอยในบ้านอย่างเช่นเครื่องใช้ไฟฟ้า แต่เงินกู้ไปสู่ภาคการผลิตเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 14 เมื่อเทียบกับเกือบร้อยละ 30 ในปี 1995

มาเลเซียได้เพลิดเพลินกับการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงมาเกือบทศวรรษ ในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจกำลังเติบโต ความเสี่ยงมักจะถูกมองข้าม ธนาคารมีแนวโน้มที่จะปล่อยกู้เนื่องจากไม่มีสัญญาณว่าเศรษฐกิจจะชะลอตัว ไม่มีใครคำนึงถึงการผิดชำระหนี้ ธุรกิจมีความมั่นใจว่าจะสามารถส่งสินค้าได้และชำระหนี้ได้ตามเวลา มันเหมือนกับสิ่งที่ ปิ่น จักกะพาก ได้กล่าวไว้ว่า “เราไม่มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ดี ไม่มีความแน่นอน ไม่มีการคาดการณ์ ทำตามกระแส นี่คือวิธีการดำเนินการที่เรามักทำกันเสมอมา”

การที่ภาคอสังหาริมทรัพย์ของมาเลเซียมีลักษณะเป็นการเก็งกำไรไม่ใช่สิ่งที่ใหม่ จริงๆแล้วมีนักลงทุนที่ต้องการซื้อขายจริงแต่นโยบายที่มีอยู่เพื่อควบคุมการเก็งกำไรไม่มีกระบวนการเฉพาะเพื่อแยะแยะระหว่างพวกเก็งกำไรกับนักลงทุนที่แท้จริง มีอะไรบ้างที่ธนาคารสามารถป้องกันการขยายตัวของฟองสบู่ภาคอสังหาริมทรัพย์

แบงก์เนการ่ามาเลเซียอาจทำในส่วนของเขาไปแล้ว แต่อะไรหล่ะที่ธนาคารพาณิชย์ได้ทำเพื่อช่วยให้ราคาอสังหาริมทรัพย์ในประเทศนี้อยู่ในระดับที่คนท้องถิ่นสามารถซื้อได้ หากเราตามตามกฎของอุปสงค์และอุปทานก็คงมีแต่ผู้ซื้อชาวต่างชาติที่ร่ำรวยและชาวท้องถิ่นชนชั้นกลางบน แล้วชาวมาเลเซียส่วนใหญ่หล่ะที่พยายามหาบ้านธรรมดาเพื่อที่จะอาศัยอยู่

หากธนาคารอิสลามจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยควบคุมการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของราคาอสังหาริมทรัพย์ จึงจำเป็นที่เราต้องพิจารณาวิธีการดำเนินการของธนาคารในกรณีสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ธนาคารอิสลามออกสินเชื่อประเภทนี้บนพื้นฐานของสัญญาซื้อขายที่เรียกว่า อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล(BBA) แทนที่จะให้เงินกู้ ธนาคารโดยทฤษฎีจะซื้อบ้านจากเจ้าของโครงการในราคาตลาด (ซึ่งคือราคาต้นทุน) แล้วนำมาขายให้กับลูกค้าในราคาบวกส่วนเพิ่ม

ส่วนต่างระหว่างราคาตลาด (ซึ่งธนาคารถือว่าเป็นราคาต้นทุน) กับราคาที่บวกส่วนเพิ่ม (ราคาขาย) คือกำไรที่ธนาคารจะได้รับภายใต้ระยะเวลาการให้ผ่อนชำระ

ในกรณีกำไรที่ได้จากBBAถือว่า ฮาลาลเนื่องจากอยู่บนพื้นฐานของสัญญาการซื้อขาย ไม่ใช่สัญญาเงินกู้ ลักษณะพิเศษของBBAคือราคาขายซึ่งถูกกำหนดให้คงที่ตลอดระยะเวลาการผ่อนชำระ การปรับเปลี่ยนราคาใดๆก็ตามจะทำให้สัญญาเป็นโมฆะ ธนาคารจะต้องควบคุมไม่ให้ราคาเปลี่ยนจนกว่าสัญญาจะสิ้นสุดลง

ในทางตรงกันข้ามธนาคารแบบเดิมสามารถปรับเปลี่ยนราคาได้ราคาขายBBAคล้ายกับมูลค่าที่เป็นตัวเงินของเงินกู้บวกกับดอกเบี้ยทั้งหมดที่ต้องจ่าย แต่อัตราดอกเบี้ยปรับเปลี่ยนไปตามระยะเวลาตามปัจจัยทางตลาด การที่ต้นทุนของธนาคารปรับเปลี่ยนจึงทำให้ส่วนของกำไรต้องปรับเปลี่ยนเช่นกัน

อัตราดอกเบี้ยเงินกู้สามารถปรับเปลี่ยนได้เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนของต้นทุน แต่สิ่งเดียวกันนี้ไม่สามารถทำได้ในกรณีของBBA ปริมาณกำไรที่ธนาคารตั้งไว้แต่แรกไม่สามารถเปลี่ยนได้ถึงแม้ต้นทุนจะเปลี่ยนไปก็ตาม ดังนั้น เมื่อธนาคารอิสลามเห็นอัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูงขึ้นธนาคารไม่สามารถกระทำการใดๆ เพื่อเพิ่มอัตรากำไรBBAเนื่องจากจะทำให้ราคาขายBBAเปลี่ยนแปลง ธนาคารทั่วไปสามารถเพิ่มอัตราดอกเบี้ยและลูกค้าก็จะต้องจ่ายเพิ่มขึ้น สิ่งนี้จะไม่เกิดขึ้นในกรณีของธนาคารอิสลามเนื่องจากหากเกิดขึ้นถือว่าเป็นการฝ่าฝืนหลักราคาเดียวของสัญญาBBA

เช่นเดียวกัน การปรับเปลี่ยนราคาไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากมีการผิดชำระหนี้ ในอดีตไม่มีค่าปรับหากผิดการชำระเนื่องจากค่าปรับจะไปทำให้ราคาขายอสังหาริมทรัพย์นั้นเพิ่มขึ้น

ข้อดีของBBAสองข้อ คือ 1) ราคาขายที่คงที่ และ 2) ไม่มีค่าปรับหากผิดชำระหนี้ ได้ทำให้ BBA เป็นทางเลือกที่ดีกว่าของเงินกู้ โดยเฉพาะเมื่ออัตราดอกเบี้ยตลาดกำลังเพิ่มขึ้น ลูกค้าที่คาดว่าอัตราดอกเบี้ยจะเพิ่มขึ้นจะหันมาใช้ BBA เพื่อหลีกเลี่ยงการจ่ายดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นหากเลือกที่จะกู้เงิน ข้อกำหนดด้าน ชะรีอะฮ์ที่มีต่อ BBA จึงทำให้เป็นทางเลือกที่ได้รับความสนใจในสถานการณ์ที่ดอกเบี้ยกำลังสูงขึ้น โดยเฉพาะในหมู่ลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิม

การที่ Bank Negara เข้าไปควบคุมการให้สินเชื่ออสังหาริมทรัพย์อาจจะทำให้อุปสงค์ BBA และเงินกู้ลดลง แต่ก็กับเฉพาะบ้านที่มีราคามากกว่า $150,000 การจัดสรรสินเชื่ออย่างนี้น่าจะก่อให้เกิดผลดีเนื่องนั้นธนาคารจะสามารถจัดสรรสินเชื่อแก่อสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาสูงได้เพียงจำนวนหนึ่งซึ่งโดยทั่วไปอสังหาริมทรัพย์ประเภทนี้มักถูกเก็งกำไรมากกว่า

หากการตัดสินใจนี้ไปชะลอการเติบโตของตลาดอสังหาริมทรัพย์และระบบเศรษฐกิจโดยรวม การชะลอตัวทางเศรษฐกิจก็อาจจะส่งผลต่อธนาคารอิสลามเนื่องจากลูกค้าก็จะหันไปใช้บริการเงินกู้มากกว่า BBA เนื่องจากมีการคาดการณ์ว่าอัตราดอกเบี้ยจะลดลงในช่วงการชะลอตัวและการลดลงนี้จะนำไปสู่การปรับลดของดอกเบี้ยที่ต้องชำระในแต่ละช่วงเวลา

แต่สินเชื่อ BBA ไม่สามารถปรับราคาขายลงเนื่องจากจะเป็นการผิดสัญญาการซื้อขาย ผู้ที่จะซื้อบ้านจะมองว่า BBA เป็นผลิตภัณฑ์ที่น่าใช้น้อยกว่าเงินกู้เนื่องจากมีราคาแพงกว่าโดยเปรียบเทียบ ส่งผลให้ในช่วงเศรษฐกิจชะลอตัวอุปสงค์ BBA น่าจะลดลงมากกว่าการลดลงของอุปสงค์เงินกู้

เก้า: การซื้อขายลูกหนี้ทางการค้าแบบอิสลาม

ไม่ว่าตลาดหลักทรัพย์จะอยู่ในช่วงขาขึ้นหรือขาลงจะไม่เปลี่ยนความจริงที่ว่าธุรกิจในปัจจุบันต่างหาวิธีการทำให้กระแสเงินสดดีขึ้น ธุรกิจต้องใช้เงินสดเพื่อซื้ออุปการณ์ เครื่องจักร เพื่อขยายธุรกิจ เพิ่มเงินทุนหมุนเวียน และเพิ่มสินค้าคงคลัง หากไม่มีเงินสดเพียงพอธุรกิจจะต้องหันเข้าหาเงินกู้ แต่การที่ได้ได้เงินกู้ธนาคารอย่างแรกธุรกิจต้องมีประวัติการดำเนินธุรกิจที่ดีและมีความสามารถในการจ่ายซึ่งเป็นเรื่องไม่ง่าย

วิธีหนึ่งในการได้มาซึ่งเงินสดโดยไม่ต้องพึ่งเงินกู้ธนาคารจนมากเกินไปคือการซื้อขายลูกหนี้ทางการค้า การซื้อขายลูกหนี้เริ่มต้นในสหรัฐอเมริกาในปี 1889 แต่ยังถือว่าค่อนค้างเป็นเรื่องใหม่ในมาเลเซียโดยเพิ่งได้รับการแนะนำในปี 1981 ในปีที่แล้วปริมาณการซื้อขายลูกหนี้ทั้งหมดอยู่ที่ 7.5 พันล้านริงกิต เพิ่มขึ้นร้อยละ 30 จาก 3.3 พันล้านริงกิตในปี 1993 ในปัจจุบันมีมากกว่า 17 บริษัทที่ทำธุรกิจซื้อขายลูกหนี้

โดยแท้จริงแล้ว การซื้อขายลูกหนี้เป็นการซื้อขายหนี้ที่ประกอบไปด้วยสามฝ่าย หนี้เหล่านี้เกิดจากลูกหนี้ทางการค้าของบริษัท ลูกหนี้ทางการเงินเป็นปริมาณเงินที่บริษัทหนึ่งต้องจ่ายจากการซื้อสินค้าและบริการด้วยสินเชื่อ ถือเป็นการลงทุนในเงินสดหากเป็นการซื้อผ่านการซื้อขายลูกหนี้ทางการค้าเท่านั้น การบริหารจัดการซื้อขายหนี้เป็นสิ่งที่สำคัญไม่เช่นนั้นอาจกลายเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หากมีนโยบายการเก็บหนี้ที่ไม่ดี

ก่อนที่เราจะกล่าวถึงมุมมองของอิสลามเกี่ยวกับเรื่องนี้ เรามาดูวิธีการดำเนินการในแบบปกติกันบริษัทเอซื้อเครื่องจักรที่ใช้ในการตัดจากบริษัทบีในราคา $100,000 โดยได้รับสินเชื่อระยะเวลาสามเดือน ในอีกนัยหนึ่ง ลูกหนี้ทางการค้าของบริษัทบีได้เพิ่มขึ้น $100,000

แต่เนื่องจากโอกาสในการลงทุนที่ไม่ได้คาดการณ์ไว้ บริษัทเบต้องการเงินจำนวน $100,000 ค่อนข้างด่วน แต่สินทรัพย์ส่วนใหญ่ของบริษัทก็คือลูกหนี้ทางการค้า บริษัทบีสามารถขายลูกหนี้ทางการค้าให้กับธุรกิจที่รับซื้อ ในที่นี้บริษัทบีก็จะกลายเป็นลูกค้าของบริษัทรับซื้อลูกหนี้ทางการค้า

หากการซื้อลูกหนี้ประกอบไปด้วยการบริหารจัดการสินเชื่อ เช่น การจัดเก็บหนี้ ต้นทุนของการซื้อขายลูกหนี้ก็จะมีค่าบริการด้วย การเก็บค่าบริการแบบลดหย่อนจะทำวันต่อวันบนพื้นฐานของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงโดยเทียบกับอัตราที่เก็บในกรณีของการเบิกเกินบัญชีแบบไม่มีสิ่งค้ำประกัน

ดังนั้นการซื้อขายลูกหนี้ทางการค้าดังที่ได้กล่าวมาเป็นเป็นสินเชื่อประเภทหนี้โดยมีการขายลูกหนี้พร้อมด้วยอัตราดอกเบี้ยหรืออัตราลดหย่อน ในกรณีของอิสลามกระบวนการคล้ายๆกันเกิดขึ้นเพียงแต่อยู่บนพื้นฐานของสัญญาซื้อขายหนี้ (บัยอ์ อัลดายน์) ในสัญญา บัยอ์ อัลดายน์สิ่งที่ถูกซื้อขาย (มาฮัลลุล อักดิ) คือ หนี้ (ดายน์) โดยมีหลักฐานเป็นใบแจ้งหนี้ กระบวนการของการซื้อขายลูกหนี้แบบอิสลามมี ดังนี้

1. บริษัทเอสั่งซื้อของจากบริษัทบีซึ่งเป็นลูกค้าของบริษัทรับซื้อลูกหนี้
2. บริษัทบีส่งของให้บริษัทเอโดยกำหนดให้การผ่อนชำระราคาสินค้ามีระยะเวลาสามเดือน
3. บริษัทบีขายหนี้ให้กับบริษัทรับซื้อลูกหนี้
4. บริษัทรับซื้อลูกหนี้จ่ายเงินสดให้กับบริษัทบี (สมมุติว่าร้อยละ 80 ของจำนวนหนี้ทั้งหมด)
5. บริษัทรับซื้อลูกหนี้ส่งใบแจ้งหนี้และหนังสือแสดงสิทธิ์การรับเงินไปยังบริษัทเอ
6. บริษัทเอชำระหนี้ทั้งหมดให้กับบริษัทรับซื้อลูกหนี้ภายมนระยะเวลาสามเดือน
7. บริษัทรับซื้อลูกหนี้จ่ายส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 20 คืนให้กับบริษัทบีโดยหักค่าบริการและค่าใช้จ่ายอื่นๆ

กระบวนการที่ได้กล่าวมานำมาจากบริษัทอามานะห์ เซนดิเรียน เบอร์ฮัด ซึ่งเป็นบริษัทแรกในมาเลเซียที่ให้บริการรับซื้อลูกหนี้ทางการค้า หากอธิบายสั้นๆกระบวนการข้างต้นคือการขายสินค้า X มูลค่า $100,000 ให้กับบริษัทรับซื้อลูกหนี้ในราคา $80,000 หนี้ (ดายน์) ในกรณีหนี้ถือเป็นสินทรัพย์จึงสามารถถูกขายได้เช่นเดียวกับสินค้าอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม มีความจำเป็นที่เราต้องพิจารณาถึงความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นจากการใช้ บัยอ์ อัลดายน์ในการซื้อขายลูกหนี้ทางการค้าการกำหนดให้หนี้เป็นสินทรัพย์ (อัลมัล) อาจจะก่อให้เกิดปัญหาเนื่องจากวิธีในการทำบัญชีแบบอิสลามในปัจจุบันใช้เกณฑ์เงินสดไม่ใช่เกณฑ์คงค้าง (accrual basic) นั่นคือ บริษัทจะมีกำไรก็ต่อเมื่อมีการรับเงินสด สินทรัพย์เช่นเดียวกับที่ดินเมื่อขายได้ ผู้ขายก็จะได้รับเงินสด

ในกรณีของการซื้อขายลูกหนี้ทางการค้า หนี้ (ดายน์) ถูกขายเพื่อเงินสดโดยเงินสดจะน้อยกว่าหนี้เท่ากับอัตราส่วนลด ตัวอย่างเช่น หนี้มูลค่า $50,000 ถูกขายในราคา $42,000 เป็นการแลกเปลี่ยนหนี้กับเงินสด นี่คือคำจำกัดความของ บัยอ์ อัลดาย์น(การขายหนี้) ตัวอย่างนี้คือการซื้อขายหนี้โดยมีอัตราส่วนลด

คำถามต่อมาคืออะไรคือเหตุผลของการมีอัตราส่วนลด ผู้ปฏิบัติงานค่อนข้างเงียบเมื่อถูกถามคำถามนี้ ถึงแม้การซื้อขายลูกหนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ แต่ประเด็นเรื่องความถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์ ของ บัยอ์ อัลดายน์ ก็ไม่ควรถูกซ่อนไว้

สัญญา ฮิวาละฮ์ เป็นประโยชน์ต่อการประยุกต์ใช้ บัยอ์ อัลดายน์แบบมีส่วนลดในการซื้อขายลูกหนี้ทางการค้า ฮิวาละฮ์เป็นการโอนหนี้ (ดายน์) จากเจ้าหนี้ไปยังบริษัทรับซื้อลูกหนี้ซึ่งจะทำหน้าที่เก็บการชำระหนี้จากลูกหนี้ แต่ฮิวาละฮ์ไม่อนุญาตให้มีส่วนลดไม่ว่าจะรูปแบบใดๆ การที่ธุรกิจรับซื้อลูกหนี้ดำเนินการโดยไม่มีระบบส่วนลดเป็นเรื่องยากที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากเป็นการทำธุรกิจไม่ใช่การกุศล

สิบ: อัลเราะฮ์นู การจำนำแบบอิสลาม

สัญญาเชิงพาณิชย์ของอิสลามมีบทบาทสำคัญในการเงินอิสลาม เนื่องจากก่อให้เกิดทางเลือกที่น่าสนใจจากผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่มีดอกเบี้ย การประยุกต์ใช้สัญญาเหล่านี้ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของธุรกิจในประเทศนี้ การซื้อขายสินทรัพย์สามารถทำได้ผ่านสินเชื่อ มูรอบาฮะฮ์ กับ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิลสำหรับการเริ่มต้นหรือขยายธุรกิจ ลูกค้าสามารถเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ อัลอิญาเราะฮ์มูดอรอบะฮ์ และ มูชารอกะฮ์

แต่หากมีคนต้องการเงินสดเพื่อไปจ่ายหนี้หรือเงินดาวน์ ซื้อหุ้น แต่งเติมบ้าน หรือเพื่อไปเที่ยวพักผ่อนหล่ะ ผลิตภัณฑ์ข้างต้นไม่อาจช่วยให้เราได้เงินสดตามที่ต้องการ ในปัจจุบันธนาคารทั่วไปมีผลิตภัณฑ์ประเภทเบิกเกินบัญชี เงินกู้บุคคล และเครดิตการ์ด เพื่อตอบสนองความต้องการด้านสินเชื่อของลูกค้า ผู้ซึ่งไม่มีคุณสมบัติเพียงพออาจจะหันเข้าหาการจำนำ ส่วนผู้ที่มีความต้องการเร่งด่วนอาจจะต้องวิ่งหาเงินกู้นอกระบบ

ถึงแม้จะมีผลิตภัณฑ์สินเชื่อให้เลือกมากมาย มีประเด็นหนึ่งที่แน่นอน นั่นคือ คนไม่ชอบอะไรที่เป็นทางการหรือต้องมีเอกสารมากมาย การไปธนาคารเพื่อเงินกู้ก้อนเล็กอย่าง $1,000 อาจต้องมีเอกสารส่วนบุคคลมากมาย และการเลือกเงินกู้นอกระบบอาจจะเสี่ยงและอันตรายเช่นกัน แต่หากคุณมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องใช้เงิน $500 หล่ะ โรงเรียนจะเปิดสัปดาห์หน้าแล้วเด็กๆต้องการตำราเรียน ชุดนักเรียนใหม่ ใช่แล้วคนจำนวนมากคงนึกถึงโรงรับจำนำท้องถิ่น

การรับจำนำเป็นอะไรที่ตรงไปตรงมา ผู้ยืมจะต้องมีทรัพย์สินมาค้ำประกันจำนวนเงินที่ต้องการ อย่างเช่น นำแหวนที่มีมูลค่า $2,000 มาจำนำ

ผู้รับจำนำจะให้ผู้ยืม $1,000 โดยคิดดอกเบี้ยต่อเดือน $2 ต่อเงินทุก $100 ที่ยืม (อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อเดือน) ระยะเวลาการชำระหนี้ปกติอยู่ที่หกเดือน เมื่อถึงวันสิ้นสุดลูกหนี้จะต้องจ่ายเงินคืน $1,000 รวมกับดอกเบี้ย $120 ($20 x 6 เดือน)

หากลูกหนี้ผิดการชำระหนี้ เขาอาจจะทำสัญญายืดระยะไปอีกหกเดือน โดยมีอัตราดอกเบี้ยเท่าเดิม โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องจ่ายดอกเบี้ยหกเดือนแรกด้วย ในอีกนัยหนึ่ง หากเขาวางแผนว่าจะจ่ายคืนภายในสิบสองเดือน เขาจะต้องจ่ายอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 24 ($240/$1,000 = 24%) ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราตลาดมาก

ในการจำนำไม่มีการจ่ายคืนเป็นงวดๆ ผู้ยืมจะต้องจ่าย $1,000 คืนทั้งก้อนรวมทั้งดอกเบี้ยภายในระยะเวลาที่กำหนด หากไม่สามารถจ่ายได้จะถูกยึดสิ่งของที่นำมาจำนำ

นอกจากดอกเบี้ยแล้วผู้รับจำนำแบบปกติได้ประโยชน์จากการรับจำนำอย่างไรบ้าง บางคนบอกว่าลูกค้าส่วนใหญ่มีสถานะทางการเงินที่ไม่มั่นคงและมีโอกาสน้อยที่จะนำเงินมาไถ่สิ่งของคืน ผู้รับจำนำมักจะให้เงินยืมน้อยกว่ามูลค่าของสิ่งของที่ลูกค้านำมาจำนำ

ผู้รับจำนำแบบปกติทำกำไรจากอัตราดอกเบี้ยที่สูงและมูลค่าเกินที่ได้รับเมื่อมีการยึดสิ่งของที่นำมาจำนำ อะไรคือทางเลือกที่อิสลามมีให้จากการรับจำนำแบบนี้ กฎหมายอิสลามได้ให้สัญญาพาณิชย์ที่เรียกว่าอัลเราะฮ์นูไว้เป็นทางเลือก

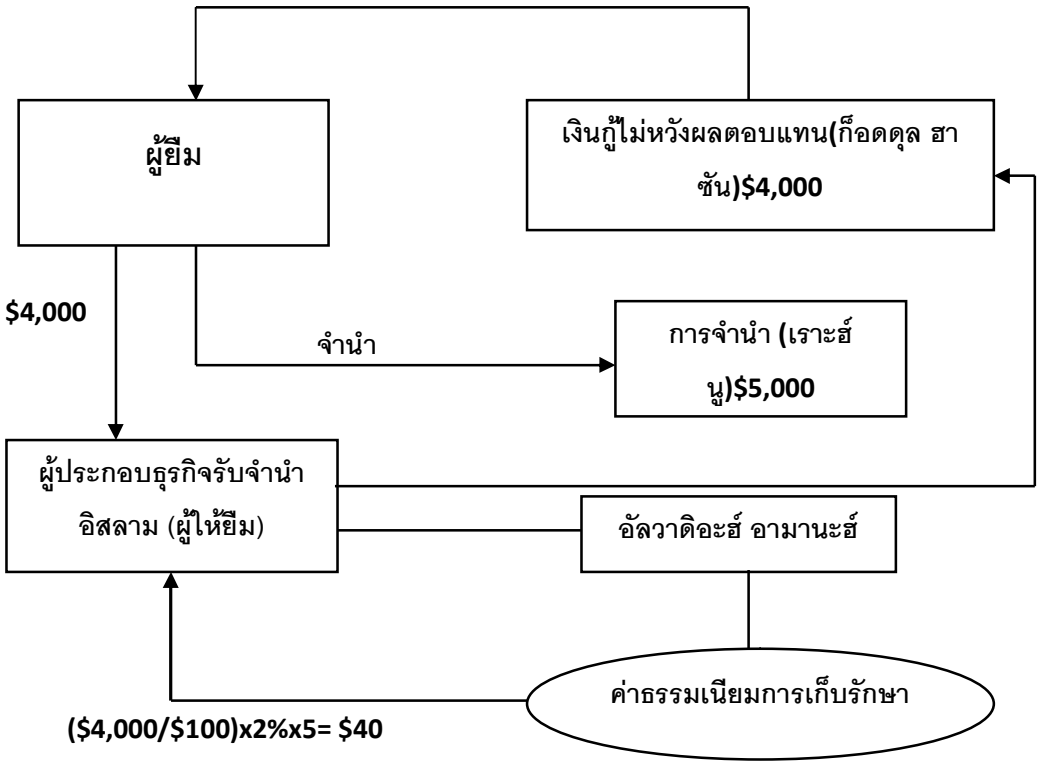

<รูปภาพที่ 2.4 ธุรกิจรับจำนำอัลเราะฮ์นู>

ในขณะนี้ได้มีการใช้อัลเราะฮ์นูที่แบงก์รากยาทมาเลเซีย และ ธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคารในรัฐกลันตันและตรังกานู แบงก์อิสลาม (เอ็ม) เบอร์ฮัด แบงก์เปอร์ตาเนี่ยน และอีออนแบงค์ ก็มีผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกัน

ใน เฮดายะเราะฮ์นูคือการยึดทรัพย์สิน (ที่นำมาค้ำประกัน) ภายใต้การทำสัญญา ในอีกนัยหนึ่งสัญญาเราะฮ์นูคือสัญญาหนี้ที่มีการค้ำประกันแต่ไม่มีดอกเบี้ย

เนื่องจากดอกเบี้ย (ริบา) ไม่เกิดขึ้นในธุรกิจ เราะฮ์นูแล้วธุรกิจโรงรับจำนำอิสลาม (มูรทาฮิน) จะทำกำไรได้อย่างไร คำตอบเป็นเรื่องง่าย กำไรอยู่ในรูปค่าธรรมเนียมในการรับฝากทรัพย์สินที่นำมาจำนำ มีสูตรคำนวณค่าธรรมเนียมที่เป็นมาตรฐาน ตัวอย่างเช่น ในกรณีของสิ่งของที่นำมาจำนำมูลค่า $1,000 ผู้จำนำ (เราะฮิน) จะต้องจ่ายค่าเก็บรักษา อาจจะตามสัดส่วนของมูลค่าสิ่งของนั้น

ในกรณีของแบงก์รากยาท ทรัพย์จำนำที่มีมูลค่าน้อยกว่า $1,000 จะต้องเสียค่าดูแลรักษาเท่ากับ (1,000/100) x $0.40 หรือ $4 ต่อเดือน โดยปกติ ครึ่งหนึ่งของมูลค่าทรัพย์สินจำนำจะไม่ต้องเสียค่าดูแลรักษา ดังนั้นเงินกู้มูลค่า $500 ที่มีระยะเวลาชำระคืนหกเดือนจะต้องเสียค่าดูแลรักษา $4 x 6 = $24

เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการชำระ เราะฮิน จะต้องจ่าย มูรตาฮิน$524 เราะฮินอาจจะขอขยายระยะเวลาการชำระแต่ต้องมีการจ่ายค่าดูแลรักษาเพิ่ม หากผิดการชำระภายหลังจากที่ได้มีการเตือนหลายครั้ง ผู้รับจำนำมีสิทธิ์ที่จะนำทรัพย์สินไปขายประมูล โดยบริษัท เราะฮ์นูจะหักจำนวนเงินกู้บวกค่าดูแลรักษาจากรายได้การขาย โดยส่วนเกินจะนำไปคืนเราะฮิน

หากบริษัทไม่สามารถพบเจอเราะฮิน ส่วนที่เกินมานี้จะนำไปมอบแก่ บัยอ์ตุลมาล ซึ่งเราะฮินสามารถมาขอเงินส่วนนี้คืนได้ในอนาคต ประชาชนได้ให้ความสนใจต่อเราะฮ์นูเป็นอย่างมากโดยเฉพาะช่วงปี 1993 ซึ่งเศรษฐกิจกำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว

แท้จริงแล้ว อัลเราะฮ์นูเป็นทางเลือกที่ดีกว่าสำหรับสินเชื่อเพื่อซื้อหุ้นเมื่อเปรียบเทียบกับบัตรเครดิตและเงินกู้สินเชื่อหุ้น เนื่องจากเงินที่บุคคลได้จากอัลเราะฮ์นูอยู่บนพื้นฐานของสินทรัพย์ที่มีผลิตภาพ

เรามาดูต่อกันว่าบริษัท อัลเราะฮ์นูทำกำไรจากทรัพย์สินจำนำอย่างไร บริษัทสามารถใช้ทรัพย์สินเพื่อสร้างรายได้ได้หรือไม่ ตัวอย่างเช่น หากทรัพย์จำนำเป็นสร้อยข้อมือทองคำที่มีมูลค่า $10,000 สามารถนำสร้อยข้อมือไปขายเพื่อการลงทุนแล้วบริษัทเก็บรายได้นั้นได้หรือไม่ นี่อาจจะเป็นวิธีการหนึ่งในการชดเชยค่าเสียโอกาสจากเงินที่บริษัทให้ยืมไป

อย่างไรก็ตาม เฮดายะเป็นการไม่ถูกกฎหมายที่จะนำทรัพย์สินจำนำไปลงทุน เช่น นำไปฝาก ปล่อยกู้หรือนำไปเข้าร่วมหุ้นส่วน มูดอรอบะฮ์ผู้รับจำนำ (มูรตาฮิน) ไม่มีสิทธิ์ใช้ทรัพย์จำนำ (เราะฮ์นู) เนื่องจากสิทธิ์ของเขาเพียงการครอบครองไม่ใช่การใช้ หากบริษัทใช้ทรัพย์สินจำนำเพื่อประโยชน์ส่วนตนโดยไม่ได้บอกผู้จำนำแล้วขาดทุน บริษัทจะต้องรับผิดชอบต่อการขาดทุนทั้งหมด

ท้ายที่สุด อัลเราะฮ์นู ในปัจจุบันที่ได้รับการพัฒนาเพื่อการพาณิชย์มีความแตกต่างจากของเดิมในยุคแรกของอิสลาม อย่างไรก็ตาม ข่าวดีคือ ข้อดีของอัลเราะฮ์นูรูปแบบปัจจุบันดูจะมีมากกว่าข้อเสียเนื่องจากสัญญาประเภทนี้ให้โอกาสคนธรรมดาเข้าถึงเงินกู้ปราศจากดอกเบี้ยที่มีการค้ำประกัน

โดยสรุป ธุรกิจโรงรับจำนำอิสลามใช้สัญญาสามประเภท เมื่อผู้รับจำนำให้ยืมเงิน เขาใช้สัญญา คาร์ดุล ฮะซันเพื่อหลีกเลี่ยงการผิดชำระหนี้เขาใช้สัญญา อัลเราะฮ์นูเพื่อจะได้กำไรเขาเก็บผู้ยืมค่าดูแลรักษาซึ่งอยู่ภายใต้หลัก วาดิอะฮ์ อามานะห์

สิบเอ็ด: BBA เชิงรุกและเชิงรับ

กิจกรรมการธนาคารเกี่ยวข้องกับการรับเงินจากผู้ฝากเงินแล้วนำไปให้ลูกค้าในรูปของเงินกู้ที่มีดอกเบี้ย แต่ธนาคารอิสลามได้เปลี่ยนหลายๆสิ่ง แทนที่จะปล่อยเงินกู้ธนาคารสามารถซื้อขายสินทรัพย์และสินค้า การทำการค้า (อัลบัยอ์) เช่นนี้เป็นรูปแบบใหม่สำหรับธนาคารในการได้มาซึ่งกำไรที่ฮาลาล

คำถามต่อมาคือธุรกิจธนาคารที่ดำเนินการด้วยการค้าสามารถกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างไร ในปัจจุบันมีธนาคารอิสลามเต็มรูปแบบสองแห่งในมาเลเซีย ทั้งคู่ดำเนินการภายใต้กฎหมายการธนาคารอิสลาม (IBA) ปี 1983 ซึ่งให้คำจำกัดความธนาคารอิสลามไว้ คือ “บริษัทใดก็ตามที่ดำเนินธุรกิจการธนาคารอิสลามและถือใบอนุญาตที่ถูกต้องตามกฎหมาย” ยิ่งไปกว่านั้น ไอบีเอยังให้คำจำกัดความลักษณะของธุรกิจการธนาคารอิสลามไว้ว่า

> “ธุรกิจการธนาคารอิสลามหมายถึงธุรกิจการธนาคารที่มีเป้าหมายและการดำเนินการซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ไม่ได้รับอนุญาตโดยศาสนาอิสลาม”

ก่อนหน้านี้ แบงก์อิสลามมาเลเซียเบอร์ฮัด (BIMB) ได้รับความไว้วางใจในการพัฒนากิจกรรมการธนาคารตามหลัก ชะรีอะฮ์ภายใต้การดูแลของธนาคารแห่งชาติมาเลเซีย (BNM) แนวทางที่ BIMB กับ BNM ใช้สามารถสรุปได้ดังนี้

- แนวทางแบบเป็นขั้นตอนในการพัฒนาระบบการธนาคารอิสลาม
- การพัฒนาเป็นไปเพื่อคู่กับการธนาคารแบบเดิม
- ในสิบปีแรกจะมีการออกใบอนุญาตเพียงใบเดียว(นั่นคือ BIMB) เพื่อการพัฒนาและทดสอบผลิตภัณฑ์อย่างรอบคอบ

แบบแผนการธนาคารที่ปราศจากดอกเบี้ย (IFBS) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หน้าต่างอิสลาม ได้ถูกตั้งขึ้นในปี 1993 โดยมีธนาคารพาณิชย์ 21 แห่ง สถาบันการเงิน 13 แห่ง และวาณิชธนกิจ 3 แห่งเข้าร่วมแบบแผน อย่างไรก็ตามระบบหน้าต่างอิสลามถูกตั้งขึ้นภายใต้แนวทาง BAFIA ไม่ใช่ตามกฎของ ไอบีเอ เนื่องจากไอบีเอเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติในการได้รับใบอนุญาต พนักงานธนาคาร IFSB ส่วนใหญ่ที่ผมได้พบมีความรู้สึกว่าแบบแผนนี้ดำเนินการไปได้ดีภายใต้ BIMB เนื่องจากการดำเนินการของ BIMB ไม่ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของBAFIA

BAFIA เริ่มใช้ในปี 1989 เพื่อทดแทนกฎหมายการธนาคารปี 1973 และกฎหมายธุรกิจการเงินปี 1969 IFSB ถูกจำกัดโดย BAFIA ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่าง BIMB เนื่องจาก BIMB ได้สิทธิ์พิเศษภายใต้กฎหมายการธนาคารอิสลาม BAFIA ได้กำหนดไว้ว่า

> “หากรัฐมนตรีตามคำแนะนำของธนาคารไม่ได้ออกคำสั่ง สถาบันใดๆก็ตามที่ได้รับใบอนุญาตไม่สามารถเข้าร่วมทำการค้าส่งหรือค้าปลีก รวมทั้งการนำเข้าและการส่งออก ไม่ว่าจะด้วยการกระทำโดยสถาบันเองหรือโดยการรับค่านายหน้า ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยลำพังหรือร่วมกับผู้อื่น” (ส่วนที่ 32)

ถึงแม้จะไม่มีคำแนะนำที่ชัดเจนสำหรับ IFSB ในกรณีของการซื้อหุ้นสามัญหรือการเข้าซื้อกิจการบริษัทผ่านทาง มูดอรอบะฮ์แต่แบงก์เนการ่าตามคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังก็ได้อนุญาตให้ IFSB ทำการซื้อขายทรัพย์สินภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดของที่ปรึกษา ชะรีอะฮ์เท่าที่เห็นมีเพียงผลิตภัณฑ์แบบผ่อนชำระ มูรอบาฮะฮ์ กับ BBA เท่านั้นในตลาด

ไม่ต้องสงสัยเลยว่าการเงินอิสลามจะเต็มไปด้วยผลิตภัณฑ์ประเภทนี้แต่หากปล่อยไว้นานเท่าไหร่ยิ่งเป็นผลเสียต่อเงินฝากอิสลามโดยเฉพาะเงินฝาก มูดอรอบะฮ์หากธนาคารปราศจากดอกเบี้ยสามารถทำการค้าแล้วจะทำให้เงินฝากมูดอรอบะฮ์เติบโตยิ่งขึ้น ธนาคารสามารถซื้อสินค้าในตลาดขายส่งและนำมาขายในตลาดขายปลีก

ถึงแม้ในการทำการค้าจะต้องมีต้นทุนค่าเก็บรักษาสินค้าแต่ก็คุ้มที่จะทำธุรกิจประเภทนี้หากดูจากปริมาณเงินฝากที่ธนาคารอิสลามมีอยู่ในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น IFSB สามารถซื้อบ้านและที่พักอาศัยพร้อมกันจำนวนมากด้วยราคาที่ถูกลง อสังหาริมทรัพย์เหล่านี้สามารถนำไปขายในภายหลังพร้อมด้วยบริการต่อเติมและของใช้ภายในบ้านผ่านผลิตภัณฑ์BBA

ลูกค้าที่สนใจซื้อไม่ต้องกังวลว่าจะมีเงินพอสำหรับการต่อเติมหรือของใช้ภายในบ้าน เช่น พัดลม แอร์ เตาปิ้ง ตู้ครัว หรือแม้แต่เฟอร์นิเจอร์ ทั้งหมดนี้สามารถหามาได้พร้อมกันผ่านทางผลิตภัณฑ์ผ่อนชำระแบบอิสลาม

นี่คือความหมายของ BBA เชิงรุกหรือ บัยอ์บิทะมันอาญิลมูลค่าเพิ่ม จริงๆแล้ว IFSB จะต้องไม่รอให้ลูกค้ามาบอกว่าต้องการบ้านแบบไหน แต่ต้องทำการศึกษาตลาด แล้วค้นหาบ้านที่เหมาะสมสำหรับลูกค้า แนวทางแบบนี้จะนำไปสู่กิจกรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มซึ่งธนาคารแบบเดิมไม่สามารถทำได้

โอกาสในการได้รายได้ที่สูงขึ้นจากส่วนลดเมื่อซื้อในจำนวนมากและจากกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มจะนำไปสู่ผลตอบแทนที่สูงขึ้นสำหรับลูกค้าเงินฝาก มูดอรอบะฮ์อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นการผลิตซึ่งนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ การทำ มูรอบาฮะฮ์ และ บัยอ์บิทะมันอาญิลเชิงรุกยังแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการธนาคารใหม่นี้มีประสิทธิภาพเชิงต้นทุนด้วย

สิบสอง:สินเชื่อซะลัมและอิสติสนา

หนึ่งในหลักการด้านการทำสัญญา (อะกัด) ในกฎหมายการทำข้อตกลงเชิงพาณิชย์อิสลามเกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะทำการซื้อขาย (มาฮัลลุล อักดิ) ตัวอย่างเช่น ในกรณีของสัญญาการขาย สิ่งที่จะถูกขายจะต้องมีอยู่ ณ เวลาของการทำการขาย และจะต้องอยู่ในการครอบครัวของผู้ขายเมื่อการทำธุรกรรมเกิดขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ขายจะต้องเป็นเจ้าของสิ่งที่จะขายก่อนทำการขาย สิ่งที่นำมาขายจะต้องเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่า (อัลมัล มุตะกาวิม) และปราศจากตำหนิ (อะยับ)

ผู้ซื้อจะต้องทราบราคาของสินค้าที่ตนกำลังซื้อ ณ เวลาที่ทำการซื้อ ในขณะที่การส่งมอบสินค้าจะต้องมีความแน่นอน นั่นคือ ไม่ขึ้นอยู่กับความบังเอิญ กฎหมายอิสลามกำหนดให้ทำตามเงื่อนไขที่เข้มงวดเช่นนี้เพื่อหลีกเลี่ยงความคลุมเครือที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งมักเป็นภัยต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ดังนั้นจะคุ้มค่าที่จะเสียเวลาพิจารณาสิ่งที่จะถูกขาย (มาฮัลลุล อักดิ) กฎหมายอิสลามกำหนดให้สิ่งของที่จะถูกขายต้องถูกสร้างแล้ว ณ เวลาที่ทำการขายซึ่งอาจจะพบเห็นได้ยากในปัจจุบัน

เป็นเรื่องปกติที่ผู้บริโภคจะต้องจ่ายเงินจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นการมัดจำก่อนที่จะทำการจ่ายเงินก้อนที่เหลือ ในกรณีของการซื้อบ้านใหม่ ผู้ซื้อมักต้องรออย่างน้อยสองปีก่อนได้เข้าไปอยู่อาศัย เนื่องจากบ้านยังไม่ถูกสร้างในขณะที่มีการทำสัญญาซื้อขาย

กฎหมายการพาณิชย์อิสลามได้กำหนดให้สินค้าทุกประเภทต้องถูกส่งมอบในสภาพที่สร้างเสร็จสมบูรณ์ ณ เวลาที่ทำการซื้อขายเพื่อเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของส่วนรวม (มัสลาฮะห์ อัลอัมมะฮ์) หรือไม่ แน่นอนคำตอบคือไม่ เพราะ ทั้ง ซะลัม กับ อิสติสนา ได้รับการยกเว้นจากเงื่อนไขนี้การที่กฎหมายการพาณิชย์อิสลามได้ให้ข้อยกเว้นนี้ทำให้เราเห็นว่าสัญญา บัยอ์บิทะมันอาญิลที่เป็นอยู่ได้ถูกประยุกต์ใช้อย่างหยาบๆ

ซะลัม กับ อิสติสนา เป็นสัญญาซื้อขายที่ผู้ขายทำการส่งมอบสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะแก่ผู้ซื้อในอนาคตโดยแลกเปลี่ยนกับการชำระราคาล่วงหน้า ณ เวลาที่ทำการขาย โดยการำระนั้นอาจเป็นแบบเต็มหรือบางส่วนในอีกนัยหนึ่งการชำระราคาสินค้าทำด้วยเงินสด (อาจจะชำระเต็มหรือบางส่วน) ในขณะที่การส่งมอบสินค้าถูกเลื่อนไปในอนาคต

ในกรณีของสินเชื่อ บัยอ์บิทะมันอาญิลซึ่งเป็นการผ่อนแบบงวด ผู้ซื้อยังต้องจ่ายเงินก้อนหนึ่งก่อนที่จะได้สินค้ามาอยู่ในการครอบครอง ณ เวลาที่ซื้อ หรือจนกว่าสินค้าจะผลิตเสร็จและส่งมอบในอนาคต

สถานการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นในกรณีของบ้านใหม่ที่กำลังถูกสร้างหรือแม้แต่ก่อนการสร้างจะเริ่มขึ้นการส่งมอบบ้านจะเกิดขึ้นในอนาคตโดยมีการจ่ายเงินจำนวนหนึ่งไปแล้วในรูปของเงินดาวน์

ดังนั้น ดูเหมือนว่าสัญญา บัยอ์ บิทะมันอาญิล ที่มีการส่งมอบสินค้าในอนาคต ไม่ได้ทำตามหลัก มาฮัลลุล อักดิซึ่งกล่าวว่า “สิ่งของที่จะถูกขายต้องมีอยู่ ณ เวลาที่ทำการขาย”

ที่เป็นเช่นนี้เพราะสัญญา อัลบัยอ์ไม่ว่าจะเป็นการซื้อด้วยเงินสดหรือการผ่อนชำระ (บัยอ์ บิทะมันอาญิล หรือ บัยอ์ มูรอบาฮะฮ์) กำหนดว่าการส่งมอบสินค้าต้องเกิดขึ้น ณ เวลาที่ทำการขาย เราสามารถพบได้ในปัจจุบันที่ในการทำธุรกรรม บัยอ์ บิทะมัน อาญิลไม่ใช่สินค้าทุกประเภทที่ถูกส่งมอบในเวลาที่ซื้อ

การรวมเงื่อนไขการส่งมอบสินค้าในอนาคตเข้ากับสัญญาการขายแบบผ่อนชำระจึงดูจะไม่ยุติธรรม การส่งมอบสินค้าในอนาคตได้รับอนุญาตเฉพาะในธุรกรรม ซะลัม กับ อิสติสนาแต่ผลิตภัณฑ์การขายแบบผ่อนชำระอย่างเช่น บัยอ์ บิทะมัน อาญิลมักจะรวมเงื่อนไขการส่งมอบสินค้าในอนาคตไว้เป็นลักษณะเด่นของผลิตภัณฑ์

การว่าจ้างผลิตสินค้า (อิสติสนา)บุคคลแต่ละคนมีตัวเลือกที่จะยกเลิกสัญญาก่อนที่จะดำเนินการ แต่มีผลผูกพันเมื่อได้รับการบัญญัติข้อบัญญัติหนึ่งคือถ้า อัลมัสนูไม่ได้รับการยืนยันถึงคุณลักษณะเฉพาะมุสทัสนิสามารถเพิกถอนสัญญาได้

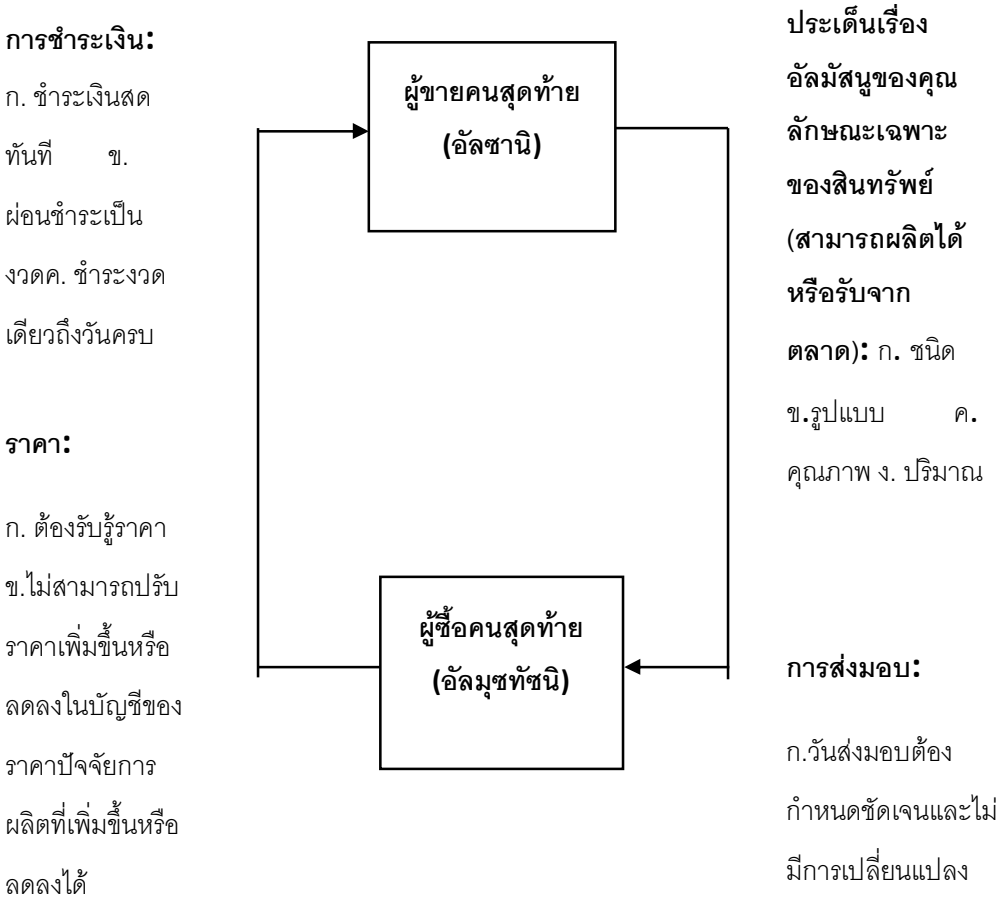

<รูปภาพที่ 2.5 อิสติสนา>

ก่อนที่ผมจะดำเนินต่อไป จำเป็นที่จะต้องอธิบายความแตกต่างระหว่าง ซะลัม กับ อิสติสนา ซะลัมมักใช้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ในขณะที่สินค้าในกรณีของอิสติสนามักจะเป็นการสั่งผลิตที่มีลักษณะเฉพาะ

ในกรณีของ ซะลัม จะต้องชำระค่าสินค้าล่วงหน้าในขณะที่กรณีของ อิสติสนา การชำระอาจทำในรูปของเงินสดหรือโดยการผ่อนชำระ ที่เป็นเช่นนี้เพราะลักษณะทางธรรมชาติของการผลิตทางการเกษตรซึ่ง

กิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วงของการเพราะปลูก จึงจำเป็นต้องได้รับทุนทั้งหมดในช่วงเวลาที่สำคัญนี้ โดยภายหลังการเพาะปลูกจะมีความจำเป็นในการใช้ทุนลดลง ในทางตรงกันข้ามการผลิตที่เกิดขึ้นในกรณีของอิสติสนามีกระบวนการหลายขั้นตอนซึ่งแต่ละขั้นตอนก็มีความจำเป็นในการใช้ทุน เวลาในการส่งมอบสินค้ามีความสำคัญในกรณีการขายแบบซะลัม ในขณะที่การขายแบบอิสติสนาเวลาในการส่งมอบไม่จำเป็นต้องถูกกำหนดไว้แน่นอน ท้ายที่สุดหากได้ทำสัญญาซะลัมแล้ว การยกเลิกสัญญาไม่สามารถทำได้โดยฝ่ายเดียว ในขณะสัญญาอิสติสนาสามารถถูกยกเลิกได้ก่อนผู้ผลิตจะเริ่มทำการผลิตสินค้า

เนื่องจากการเงินอิสลามได้รับความนิยมส่วนมากจากกลุ่มคนในเมืองโดยเฉพาะสินเชื่อผู้บริโภค และการค้าอย่าง บัยอ์ บิทะมันอาญิล กับ มูรอบาฮะฮ์ สัญญา อิสติสนา จึงอาจจะมีความเกี่ยวข้องกับพวกเขามากกว่า ซะลัม แต่ซะลัมก็สามารถถูกนำมาประยุกต์ใช้กับอุตสาหกรรมการผลิต เป็นการไม่ถูกต้องหากกล่าวว่าซะลัมมีขึ้นเพื่อเกษตรกรรมอย่างเดียว

ที่ตลกในปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์ บัยอ์ บิทะมัน อาญิล ดูจะได้ประโยชน์จากลักษณะสองอย่าง คือ การขายแบบผ่อนชำระและการส่งมอบสินค้าในอนาคต แต่ลูกค้ากลับไม่มีสิทธิ์ในการยกเลิกการซื้อ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาเพิ่มเติมลักษณะของสัญญาบัยอ์บิทะมันอาญิลและการประยุกต์ใช้กับสินเชื่อเพื่อผู้บริโภค การค้า และโครงการ ทั้งนี้เพื่อปกป้องผู้บริโภคจากอันตรายและความยากลำบากที่อาจจะเกิดขึ้น

ซะลัม(ขายตามคำสั่งซื้อ)

ก. ส่งมอบสินทรัพย์ที่มีคุณภาพสูงกว่า(ผู้ขายเสียประโยชน์)

ข. ส่งมอบสินทรัพย์ที่มีคุณภาพต่ำกว่า (ผู้ซื้อเสียประโยชน์)

ค. ส่งมอบสินทรัพย์ที่มีคุณภาพตามที่ตกลงกัน

ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถปฏิเสธผลเสียที่อาจเกิดขึ้นนับตั้งแต่รับทราบความเสี่ยงแล้ว เมื่อผู้ขาย (อัลมุซาลัมอิลเลฮิ) ทั้งหมดหรือบางส่วนไม่สามารถจัดหาสินทรัพย์ได้ทันตามเวลาที่กำหนดในสัญญาผู้ซื้อ(อัลมุซาลัม)มีสองทางเลือกคือ: **ก**. ยกเลิกสัญญาและรับการชำระเงินคืน

ข. รอจนกว่าผู้ขาย (อัลมุซาลัมอิลเลฮิ) จะสามารถจัดหาสินทรัพย์ได้ตามสัญญา

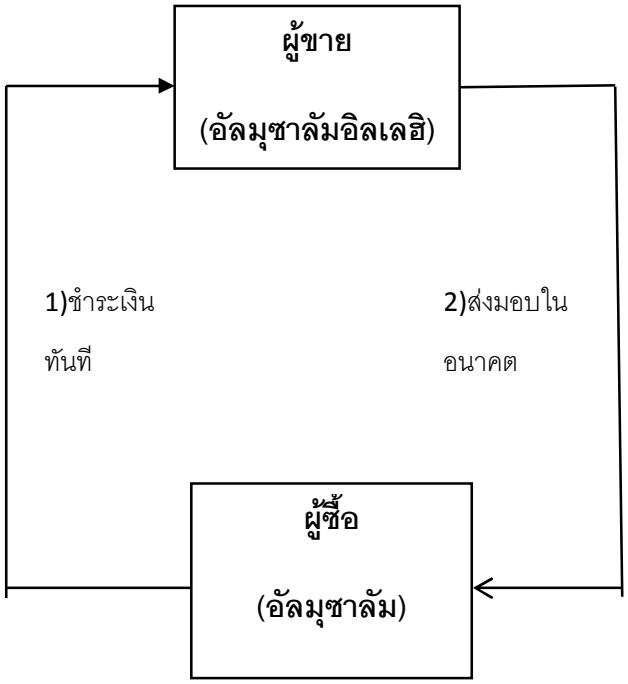

<รูปภาพที่ 2.6>

สิบสาม: สินเชื่อเพื่อบ้าน มูชารอกะฮ์ มูตะนากีซะฮ์

ธนาคารแห่งชาติมาเลเซีย (BNM) เคยกล่าวว่าธนาคารอิสลามไม่สามารถมีผลประกอบการที่ดีภายใต้อัตราดอกเบี้ยที่ผันผวน ถึงแม้อัตราดอกเบี้ยกำลังสูงขึ้น กำไร BBA ยังคงเท่าเดิมเพราะไม่สามารถปรับราคาขายได้ สัญญาBBAจะเป็นโมฆะหากมีการกำหนดหลายราคาไว้ในสัญญา โดยลักษณะของ BBA แล้วไม่สามารถทำการปรับอัตรากำไรเพื่อสะท้อนต้นทุนได้ แบงก์เนการ่าได้แนะนำให้ธนาคารอิสลามหาทางเลือกที่สามารถปรับอัตรากำไรได้

นักวิเคราะห์ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่กำลังมาน่าจะเกิดขึ้นนานกว่าการคาดการณ์ซึ่งหมายถึงการลดลงอย่างต่อเนื่องของอัตราดอกเบี้ยและราคาสินทรัพย์ ดังนั้นจึงเป็นแนวคิดที่ดีหรือไม่หากมี BBA แบบลอยตัวในช่วงที่เศรษฐกิจชะลอตัวอย่างนี้ คำตอบอยู่ที่ว่าเราคาดการณ์ว่าเศรษฐกิจที่ถดถอยนานแค่ไหน หากเป็นอยู่นานธนาคารอิสลามควรที่จะยกเลิกความคิดที่จะมี BBA แบบอัตรากำไรลอยตัวเพราะหากมีก็คงส่งผลกระทบต่อรายได้อยู่ดี

BBA แบบลอยตัวจะเป็นประโยชน์กับธนาคารอิสลามหากอัตราดอกเบี้ยกำลังสูงขึ้นเท่านั้น แต่หากอัตราดอกเบี้ยเริ่มลดลง การใช้อัตราคงที่จะเป็นประโยชน์กับธนาคารมากกว่าเพราะจะทำให้ธนาคารมีกำไรสูงกว่าธนาคารแบบเดิมที่กำไรลดลง

ประเด็นอยู่ที่ว่าจะเกิดปัญหาใหม่ขึ้น นั่นคือ ธนาคารควรให้บริการ BBA แบบไหนดี แบบอัตรากำไรคงที่หรือลอยตัว คำตอบอยู่ที่ว่าแผนกวิจัยตลาดของธนาคารมองว่าอนาคตเศรษฐกิจจะเป็นอย่างไร หากคาดว่าเศรษฐกิจจะฟื้นตัวในเร็ววันซึ่งหมายถึงอัตราดอกเบี้ยจะเพิ่มขึ้น BBA ลอยตัวจะเป็นทางเลือกที่ดีกว่า หนึ่งในวิธีการแก้ปัญหาในช่วงที่มีความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจคือการใช้สัญญาการเป็นหุ้นส่วนด้วยความเป็นเจ้าของที่ถดถอย หรือที่เรียกกันว่า มูชารอกะฮ์ มูตะนากิซะฮ์

หุ้นส่วน มูชารอกะฮ์ มูตะนากิซะฮ์ (MMP) เริ่มใช้โดยสหกรณ์ยุวชนมุสลิม (KBI) เพื่อช่วยสมาชิกในการซื้อบ้านโดยไม่ต้องพึ่งสินเชื่อที่มีดอกเบี้ยหรือแม้แต่การการขายแบบผ่อนชำระ อย่างไรก็ตาม MMP ไม่เพียงใช้ได้กับสินเชื่อบ้านเท่านั้นแต่ยังสามารถประยุกต์ใช้กับการทำธุรกรรมทางการธนาคารและที่ไม่ใช่การธนาคารที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน เช่น ที่ดิน ยานพาหนะ โรงงาน เครื่องจักร และสำนักงานอีกด้วย

MMP มีขั้นตอนตามรูปภาพที่ 2.7 รูปภาพแสดงให้เห็นแบแผน MMP อย่างง่ายเมื่อมีการประยุกต์ใช้กับการธนาคารโดยมี อัลอิญาเราะฮ์ เป็นตัวขับเคลื่อนในการสร้างรายได้ เราสมมุติว่าธนาคารต้องการการชำระที่ครบถ้วนตรงตามเวลาในขณะที่ลูกค้าต้องการเป็นเจ้าของบ้านในที่สุด

ในระบบการธนาคารแบบคู่ขนาน การชำระคืนควรสะท้อนการเคลื่อนตัวของตลาดโดยเฉพาะอัตราดอกเบี้ยเพื่อที่ธนาคารจะได้ไม่ขาดทุนในกรณีที่อัตราอกเบี้ยผันผวนอย่างรุนแรง

สมมุติว่าบ้านราคา $100,000 ในการให้สินเชื่อ MMP แบบร้อยละ 90 จะมีการทำสัญญาหุ้นส่วนระหว่างธนาคารกับลูกค้า ธนาคารจะออกเงินให้ $90,000 ในขณะที่ลูกค้าออกส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 10 นั่นคือ $10,000

อย่างไรก็ตาม ในการทำสัญญา MMP อัตราส่วนการออกทุน (CCP) จะไม่คงที่เนื่องจากสามารถปรับได้ตามการเจรจาตกลงและลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับลูกค้า

ตัวอย่างเช่น ในกรณีสินเชื่อรัฐบาลแบบร้อยละ 100 CCP อาจจะเป็น 1:99 ดังนั้นหากบ้านราคา $100,000 เงินตั้งต้นที่ลูกค้าจ่าย คือ $1,000 เงินจำนวนนี้จะไม่เป็นภาระกับข้าราชการซึ่งมีสิทธิ์ที่จะได้รับสินเชื่อแบบร้อยละ 100

จุดประสงค์ของ MMP คือการทำกำไรจากการลงทุน ในขณะที่เป้าหมายของการลงทุนคือ การเป็นเจ้าของทรัพย์สินอย่างเช่นบ้าน สัญญา อัลอิญาเราะฮ์ จะถูกใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการได้มาซึ่งค่าเช่าบ้าน

ตัวอย่างเช่น การร่วมหุ้นส่วนเพื่อลงทุนซื้อบ้านราคา $100,000 โดยต่อมาปล่อยเช่าให้กับลูกค้า ค่าเช่ารายเดือนที่จ่ายให้กับหุ้นส่วนจะเท่ากับการผ่อนชำระในแต่ละเดือนที่ธนาคารจะได้รับในกรณีการขายแบบผ่อนชำระ

ค่าเช่าจะถูกกระจายให้กับธนาคารและลูกค้าในฐานะของกำไรตามอัตราส่วนการแบ่งกำไรตามที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญา ลูกค้าสามารถใช้กำไรส่วนนี้เพื่อซื้อหุ้นของธนาคาร ด้วยวิธีการนี้ลูกค้าจะถือหุ้นความเป็นเจ้าของเพิ่มขึ้นเรื่อยๆเมื่อเวลาผ่านไปในขณะที่ธนาคารถือหุ้นความเป็นเจ้าของลดลง

เพื่อให้กระบวนการซื้อหุ้นเร็วขึ้นมีการเพิ่มมูลค่าค่าเช่าที่เป็นจริงของทรัพย์สินเพื่อให้ค่าเช่าสามารถสะท้อนมูลค่าตามตลาด

ตัวอย่างเช่น สมมุติว่าต้นทุนและระยะเวลาสินเชื่อเท่ากัน สินเชื่อแบบปกติกำหนดให้ลูกค้าจ่าย $800 ต่อเดือน แต่ในกรณีของ MMP ค่าเช่าอยู่ที่ $500 เพื่อเป็นการลดส่วนต่างนี้ ลูกค้าจ่ายอีก $300 ในรูปของการซื้อหุ้นความเป็นเจ้าของ ค่าเช่าทั้งหมดจึงเท่ากับ $800

ภายหลังการจ่ายค่าเช่าครั้งแรก ลูกค้าจะได้กำไร $50 (10% x $500) จากค่าเช่า บวกกับ $300 เพื่อซื้อหุ้นจากธนาคาร ลูกค้าจึงมีทุนความเป็นเจ้าของบ้าน $10,000 + $350 = $10,350 ภายหลังการจ่ายในครั้งแรก ($800)ในขณะที่ธนาคารมีทุนความเป็นเจ้าของลดลงเหลือ $89,650

สัดส่วนทุนความเป็นเจ้าของจึงอยู่ที่ 10.3:89.6 กระบวนการซื้อหุ้นคืนเช่นนี้จะทำให้ในที่สุดลูกค้าเป็นเจ้าของร้อยละ 100 เต็มเมื่อสิ้นสุดการเช่า สัญญา มูชารอกะฮ์ มูตะนากิซะฮ์จะสิ้นสุดลงเมื่อสิ้นสุดการ

ขายหุ้น วิธีการปรับตัวของธนาคารอิสลามต่อความผันผวนของดอกเบี้ยจึงขึ้นอยู่กับสัญญาการต่อการเช่าใหม่ ซึ่งมักทำทุกสองหรือสามปี การกระทำเช่นนี้เป็นเรื่องปกติในธุรกิจให้เช่า

การร่วมหุ้นมุซารอกะฮ์ มุตะนากิเศาะฮ์ (MMP) สำหรับสินเชื่อบ้านโดยใช้ “อัลอิญาเราะฮ์” เป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดรายได้

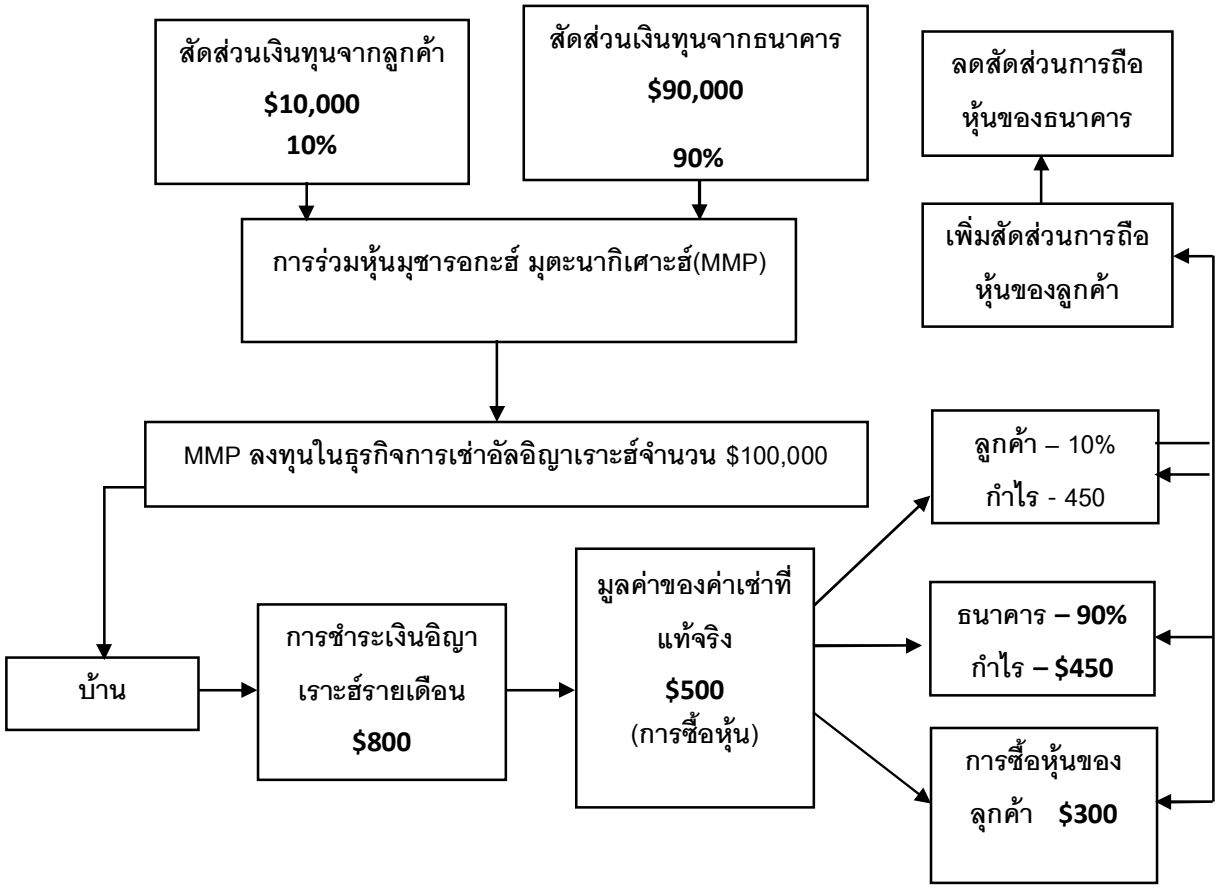

<รูปภาพที่ 2.7 มูชารอกะฮ์ มูตะนากิซะฮ์>

หากอัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มสูงขึ้น ธนาคารสามารถแนะนำลูกค้าให้เพิ่มมูลค่าค่าเช่าที่แท้จริงในขณะที่ส่วนเพิ่มคงที่และทำตรงกันข้ามหากอัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มลดลง วิธีการปรับค่าเช่าเช่นนี้ยังไม่โปร่งใสเต็มที่ตามมุมมองทางด้าน ชะรีอะฮ์ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อเป็นที่ยอมรับของประชาชน

มาถึงประเด็นสุดท้าย ในการประยุกต์ MMP กับการธนาคาร จะต้องชี้ชัดว่าใครเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ธนาคารหรือลูกค้า ทรัพย์สินจะมีสถานะเช่นไรในบัญชีงบดุลของธนาคาร ในทางทฤษฎีทั้งคู่ควรถือกรรมสิทธิ์ในบ้านตามกฎหมาย MMP ควรเป็นกิจการประเภทไหน กฎหมายสถาบันการเงินและการธนาคารปี 1989 (BAFIA) จะยอมรับ MMP ในฐานะกิจการประเภทหนึ่งหรือไม่ ท้ายที่สุด หุ้นส่วนไม่ใช่ธนาคารที่ทำการซื้อทรัพย์สิน การตั้งค่าเช่าและส่วนเพิ่มราคาซื้อคืนหุ้นจะต้องทำด้วยความระมัดระวังเพื่อที่การปรับในแต่ละช่วงตามการเคลื่อนตัวของตลาดอสังหาริมทรัพย์และค่าเช่าก่อให้เกิดประโยชน์กับทั้งสองฝ่าย

ส่วนที่สาม

เงินฝากอิสลามแหล่งของเงินทุน

หนึ่ง: เงินฝากมูดอรอบะฮ์ที่น่าดึงดูด

อัตราส่วนการออมของมาเลเซียที่ร้อยละ 38 ก่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน โดยมาเลเซียจะก้าวต่อไปเพื่อแก้ปัญหาที่เป็นผลมาจากวิกฤตเศรษฐกิจเอเชีย เงินออมส่วนใหญ่ไม่ได้เกิดขึ้นตามความสมัครใจ แต่เป็นการบังคับโดยกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (EPF) ในทางทฤษฎี หากการออมไม่เพียงพอ ธุรกิจและรัฐบาลต้องกู้จากต่างประเทศโดยหลายครั้งก่อให้เกิดผลเสียตามมา

เงินฝากธนาคารเป็นแหล่งสำคัญของเงินฝากภาคเอกชน ประชาชนจะออมเท่าไหร่ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น อัตราดอกเบี้ย รายได้ สุขภาพ เมื่อเศรษฐกิจขยายตัวการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยก็สามารถส่งผลกระทบต่อการออม การที่ดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.25 เมื่อไม่นานมานี้คงจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของเงินออมธนาคารในอีกไม่นาน

เงินฝากธนาคารแบบเดิมโดยเฉพาะเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำมีลักษณะเหมือนเงินกู้ที่ลูกค้าให้กับธนาคาร โดยมีเงื่อนไขอัตราดอกเบี้ย เช่น ธนาคารอาหรับมาเลเซียให้ดอกเบี้ยร้อยละ 3.4 แก่เงินออมสามเดือน ยิ่งระยะเวลาการออมนานเท่าไหร่อัตราดอกเบี้ยก็ยิ่งสูงขึ้น

อัตราดอกเบี้ยเงินฝากจะเปลี่ยนแปลงเมื่ออัตราดอกเบี้ยระหว่างธนาคารกัวลาลัมเปอร์ (KLIBOR) มีการปรับตัวขึ้นลง ปกติ Bank Negara จะเข้าแทรกแซงตลาดเพื่อให้ได้อัตราดอกเบี้ยตามที่ต้องการ หากต้องการให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น ธนาคารกลางจะยืมเงินจำนวนมากเพื่อลดอุปทานเงินในระบบจนกว่าจะได้อัตราดอกเบี้ยตามเป้าหมาย

เป็นที่รู้กันในปัจจุบันว่าการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 0.25 จะไม่ส่งผลกระทบต่ออัตราดอกเบี้ยเงินกู้พื้นฐานของธนาคาร (BLRs) ซึ่งหมายความว่าธุรกิจการธนาคารจะมีกำไรลดลง สมมุติอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อบ้านอยู่ที่ร้อยละ 9 ในขณะที่ผู้ฝากเงินได้รับอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 ธนาคารสามารถทำกำไรง่ายๆร้อยละ 5 หรือได้ 0.05 ริงกิต ทุกๆเงินกู้ 1 ริงกิตที่ปล่อย

เมื่อระดับอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.25 ส่วนแบ่งกำไรของธนาคารจะลดลงในจำนวนเท่ากัน เพราะธนาคารไม่ได้รับอนุญาตให้เพิ่ม BLR นี่จึงไม่ใช่ข่าวดีสำหรับธนาคาร ส่วนแบ่งกำไรที่น้อยลงหมายถึงมูลค่าสุทธิที่ต่ำลงซึ่งอาจส่งผลให้ราคาหุ้นตกได้

ธนาคารอิสลามไม่ควรได้รับผลกระทบมากจากกรณีนี้เนื่องจากธนาคารไม่ได้รับประกันผลตอบแทนที่คงที่แก่ผู้ฝากเงิน เงินฝากอิสลามให้ผลตอบแทนในอัตราผันแปร (VRL) ซึ่งหมายความว่าธนาคารมีสิทธิ์ที่จะให้หรือไม่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ฝากเงิน สัญญา อัลวาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์หรือการเก็บรักษาทรัพย์สินด้วยการรับประกันให้สิทธิ์ในการแบ่งสรรกำไรแก่ธนาคารแต่เพียงผู้เดียว ดังนั้นถึงแม้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากแบบปกติจะเพิ่ม เงินฝากอิสลามไม่จำเป็นต้องเพิ่มขึ้นเช่นกันเพราะสิทธิ์ในการเพิ่มผลตอบแทนของเงินฝาก อัลวาดิอะฮ์(ฮิบะฮ์) ขึ้นอยู่กับธนาคารแต่เพียงผู้เดียว

กรณีนี้จะไม่เกิดขึ้นหากเป็นเงินฝากอิสลามประเภทประจำซึ่งมักเป็นที่รู้จักในชื่อ เงินฝากเพื่อการลงทุน อัลมูดอรอบะฮ์ (AMID) บัญชีประเภทนี้จะไม่รับประกันในเงินฝากและเงินปันผลเนื่องจากมีลักษณะคล้ายหุ้น AMID นั้นมีความเสี่ยงเนื่องจากตั้งอยู่บนสัญญาประเภทการแบ่งปันกำไรขาดทุน ลูกค้าจะได้รับกำไรหากการลงทุนประสบความสำเร็จในขณะที่เงินฝากอาจจะลดลงหรือหมดไปหากการลงทุนประสบกับการขาดทุน

ตารางที่ 3.1 แสดงให้เห็นว่าในธนาคารแต่ละแห่งให้ผลตอบแทนเท่าไหร่กันบ้าง โดยอัตราของ MayBank, Public Bank, Perwira Affin และ Arab Malaysian Bank เป็นอัตราดอกเบี้ยของบัญชีเงินฝากประจำ อัตราเหล่านี้ถูกธนาคารกำหนดไว้แล้วแต่ต้น (ex ante) นั่นคือ ณ เวลาที่ลูกค้าทำการฝากเงิน ในทางตรงกันข้ามอัตราของ Bank Islam (BIMB) ถูกประกาศภายหลังการลงทุน (ex post) ซึ่งหมายความว่าธนาคารประกาศ ณ วันครบกำหนดถอนเงินได้

ตารางที่ 3.1 ผลตอบแทน (%) ของเงินฝากประจำ ณ ต้นเดือนสิงหาคมปี 2000

ระยะเวลาการฝากประจำ (เดือน)	May bank	Public Bank	PerwiraAffin	Arab Malaysia	BIMA
1	3.45	3.05	3.45	3.30	5.15
3	3.45	3.10	3.50	3.40	5.48
6	3.50	3.15	3.55	3.55	5.80
9	3.70	3.35	3.75	3.80	6.12
12	4.25	3.85	4.25	4.10	6.44

โดยทั่วไปอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำแบบปกติจะมีค่าใกล้เคียงกับอัตราสูงสุดของ May bank อย่างไรก็ตาม Bank Islam สามารถให้อัตราผลตอบแทนที่สูงกว่า ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ธนาคารได้ให้อัตราที่สูงกว่า May bank เสียอีก Bank Islam มีผลประกอบการที่ดีมากจนสามารถให้อัตราที่สูงกว่าธนาคารที่ใหญ่ที่สุดในประเทศนี้หรือ

ในการวัดผลประกอบการของธนาคารข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อประเภทต่างๆเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ แต่เนื่องด้วยลักษณะของธนาคารอิสลามในปัจจุบันที่ให้ความสำคัญส่วนใหญ่กับสินเชื่อ BBA ผมสามารถเดาได้ว่าทำไมผลตอบแทนเงินฝากของ BIMB จึงสูง

ข้อแรก ในสภาวะที่อัตราดอกเบี้ยต่ำส่งผลให้สินเชื่อ BBA มีส่วนแบ่งกำไรสูงเนื่องจากไม่สามารถปรับราคาขายได้แม้แต่ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยตลาดกำลังลดลงอย่างต่อเนื่อง เมื่ออัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของธนาคารทั่วไปลดลงในช่วงกลางปี 1998 จากการที่ Bank Negara ใช้นโยบายอัตราดอกเบี้ยต่ำ อัตรากำไรของ BIMB ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง

หาก BIMB ต้องการอัตรากำไร BBA ที่ลดลง ธนาคารจะต้องปรับราคาขายซึ่งทำให้การขาย BBA เป็นโมฆะ การคงไว้ซึ่งอัตรากำไรที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับกำไรของธนาคารทั่วไปที่ลดลงไม่ได้เป็นนโยบายของธนาคารอิสลามแต่เกิดจากการพึ่งสินเชื่อ BBA มากจนเกินไป

การที่อัตราผลตอบแทนเงินฝากของ BIMB สูงกว่าธนาคารแบบเดิมเป็นการยืนยันความคิดของผมที่ว่าในช่วงที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ ธนาคารอิสลามสามารถมีผลประกอบการที่ดี ตารางที่ 3.1 แสดงให้เห็นว่า BIMB สามารถให้ ฮิบะฮ์มากขึ้นเนื่องจากกำไรจากก BBA จำนวนมาก

อีกนัยหนึ่ง ส่วนแบ่งกำไรของสินเชื่อ BBA มากกว่าธนาคารแบบเดิมเนื่องจากอัตรากำไรไม่ได้ถูกปรับเมื่อเทียบกับอัตราดอกเบี้ย ธนาคารอิสลามจึงต้องแบ่งกำไรให้กับลูกค้าเพิ่มขึ้นด้วยตามอัตราส่วนการแบ่งกำไรที่ได้ตกลงกันไว้ ทำให้เงินปันผลบัญชีมูดอรอบะฮ์สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารทั่วไปเช่นกันตามอัตราส่วนการแบ่งกำไร

กรณีนี้ไม่ได้เกิดขึ้นกับบัญชี อัลวาดิอะฮ์ ดามานะฮ์เนื่องจากไม่มีการกำหนดอัตราส่วนการแบ่งกำไรกับลูกค้าถึงแม้ส่วนแบ่งกำไรของธนาคารจะสูงขึ้นแต่ธนาคารก็ไม่จำเป็นต้องให้ ฮิบะฮ์ที่สูงขึ้นกับลูกค้า

และเช่นกันหากธนาคารทั่วไปให้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่ลดลง ธนาคารอิสลามสามารถทำได้เช่นเดียวกันโดยการให้ ฮิบะฮ์ ลดลงถึงแม้กำไรจากการปล่อยสินเชื่อจะสูงกว่ามากก็ตาม หากเป็นเช่นนี้ส่วนแบ่งกำไรที่เพิ่มขึ้นจากการนำเงินฝาก วาดิอะฮ์ ไปลงทุนกับสินชื่อ BBA จะทำให้กำไรสุทธิของธนาคารสูงขึ้น

แต่นโยบายเช่นนี้จะไม่ดึงดูดให้ลูกค้าเปลี่ยนจากการฝากเงินกับธนาคารทั่วไปมาไว้ที่ธนาคารอิสลามนอกจากธนาคารอิสลามให้ ฮิบะฮ์ เพิ่มขึ้น หากธนาคารทำเช่นนี้จะสามารถเพิ่มขนาดเงินฝากอิสลามได้

สอง: ฮิบะฮ์กับบัญชีเงินฝากเผื่อเรียก

โดยปกติคนนำเงินไปฝากไว้กับธนาคารโดยมีจุดประสงค์หลักสองอย่าง นั่นคือ เพื่อการทำธุรกรรมและเพื่อการลงทุน เพื่อสนองเป้าหมายการทำธุรกรรม ธนาคารอิสลามมีบัญชีประเภท อัลวาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์ (WAD) ซึ่งหมายถึงการเก็บรักษาโดยมีการรับประกัน การใช้ผลิตภัณฑ์ตัวนี้ผู้ฝากเงินจะไม่ได้อยู่ในสถานะเจ้าหนี้แต่เป็นการฝากเงินเพื่อได้รับการดูแลรักษา

อัลวาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์ หมายถึงการเก็บรักษาโดยมีการรับประกัน ผู้ฝากเงินในบัญชี WAD อนุญาตให้ธนาคารนำเงินฝากของตนไปลงทุนโดยได้รับการดูแลรักษาเงินฝากนั้นเป็นการตอบแทน แต่ธนาคารไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายในการให้ผลตอบแทนคงที่แก่ผู้ฝาก แต่อาจจะให้บนพื้นฐานของความ

สมัครใจ ด้วยเหตุนี้ธนาคารมีสิทธิ์ในการออกนโยบายการแบ่งปันกำไรในรูปของของขวัญ (ฮิบะฮ์) ฮิบะฮ์เป็นผลตอบแทนในรูปเงินที่ไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าในสัญญา การให้ ฮิบะฮ์ มีความจำเป็นในการดึงดูดให้ลูกค้าฝากเงินไว้กับธนาคารอิสลามไม่เช่นนั้นจะเสียลูกค้าให้กับธนาคารทั่วไป

ประเด็นที่ผมอยากพูดถึงในวันนี้อาจจะฟังดูไม่สำคัญในสายตาของผู้ฝากเนื่องจากปริมาณเงินที่นำไปฝากในบัญชีธนาคารมีมูลค่าไม่มากและส่วนใหญ่ถูกใช้ในการทำธุรกรรม แต่หากรวมเงินฝากทั้งหมดในประเทศแล้ว เงินฝากเผื่อเรียกหรือ M1 มีสัดส่วนที่สูงในอุปทานเงินทั้งหมดของประเทศ

ธนาคารกลางสามารถแทรกแซงเงินฝากเผื่อเรียกเพื่อส่งผลกระทบต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น ผลผลิตของชาติ ระดับราคา การว่างงาน และอัตราแลกเปลี่ยน ดังนั้นวิธีการในการออกกลยุทธ์ของธนาคารเพื่อการระดมเงินฝากเผื่อเรียกจึงเป็นสิ่งที่ประเทศต้องให้ความสำคัญ

สัญญา อัลวาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์ ระบุว่าธนาคารจะปกป้องเงินฝากและเตรียมเงินฝากไว้ให้เมื่อลูกค้าต้องการถอนหากธนาคารได้รับอนุญาตให้นำเงินนั้นไปใช้หารายได้ อย่าลืมว่าหลักพื้นฐานของการธนาคารคือการยืมเงินจากประชาชนแล้วนำมาปล่อยกู้เพื่อทำกำไร

ผู้ฝากเงินได้รับผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ยในขณะที่ผู้กู้ยืมเงินต้องจ่ายดอกเบี้ย ความแตกต่างระหว่างดอกเบี้ยเงินฝากกับดอกเบี้ยเงินกู้คือกำไรของธนาคาร หลักเดียวกันนี้ถูกใช้ในธนาคารปราศจากดอกเบี้ยแต่สัญญาที่นำมาประยุกต์ใช้ไม่ใช่ประเภทหนี้ที่ประกอบไปด้วยดอกเบี้ยแต่เป็นการทำการค้า (อัลบัยอ์)

หากดูจากลักษณะของสัญญาแบบอิสลามที่ใช้กับเงินฝาก ความจำเป็นในการให้ผลตอบแทนแก่ผู้ฝากเงินเป็นประเด็นพื้นฐานเนื่องจากธนาคารทำกำไรจากเงินฝาก การให้ ฮิบะฮ์แก่ลูกค้าที่ฝากเงินในบัญชีอัลวาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์เป็นสิ่งจำเป็นเพราะไม่มีอะไรที่จะได้มาแบบฟรีๆในการทำธุรกิจ การปฏิเสธที่จะแบ่งสรรกำไรแก่ลูกค้าถึงแม้จะเป็นการกระทำที่ได้รับอนุญาต (ฮาลาล) ภายใต้สัญญา อัลวาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์เปรียบเสมือนธนาคารอิสลามเป็นธุรกิจที่ได้รับการอุดหนุน

ในทางตรงกันข้าม ธนาคารอิสลามไม่สามารถให้คำสัญญากับลูกค้าถึงจำนวนผลตอบแทนที่คงที่และมีการระบุจำนวนไว้ล่วงหน้าในสัญญา หากทำเช่นนั้นจะเป็นการผิดสัญญาประเภท อัลวาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์หากธนาคารต้องการให้ ฮิบะฮ์จะต้องเป็นการให้โดยสมัครใจเมื่อธนาคารเห็นว่าสมควรโดยเฉพาะในเวลาที่ธุรกิจกำลังดำเนินไปได้ดี

แต่ปัจจัยเรื่องความไม่แน่นอนของระบบการให้ ฮิบะฮ์ ยังคงเป็นอุปสรรคต่อการระดมเงินฝากของธนาคารอิสลามเนื่องจากการได้รับดอกเบี้ยจากการฝากเงินเป็นเรื่องที่คนชิน ไม่ว่าอุปสรรคจะเป็นอย่างไร แต่ธนาคารอิสลามก็จะต้องดำเนินต่อไปและคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ๆออกมา ธนาคารรู้ว่าผู้ฝากเงินบางคนอาจไม่ค่อยสนใจหากอัตราดอกเบี้ยเปลี่ยนแปลงเพียงน้อยนิดในขณะที่บางคนปฏิเสธที่จะฝากเงินหากไม่รู้นาชัดว่าตนจะได้รับผลตอบแทนเท่าไหร่

ธนาคารเองก็มีความรู้สึกว่าผู้ฝากเงินควรจะได้รับผลตอบแทนแต่การจะทำเช่นนั้นดูเป็นเรื่องที่ขัดแย้งเมื่อสัญญาเงินฝากอยู่บนพื้นฐานของหลัก อัลวาดิอะฮ์หากระบบการให้ผลตอบแทนยากต่อการทำความเข้าใจ ผู้ฝากเงินจะหาทางเลือกอื่นแทน เช่น เงินฝากธนาคารทั่วไป

ในปัจจุบัน ได้มีการคิดค้นหาทางออกสำหรับปัญหานี้ เมื่อแบงก์อิสลามมาเลเซียเบอร์ฮัด (BIMB) ได้เป็นผู้นำในการดำเนินการธนาคารแบบปราศจากดอกเบี้ยในเวลานั้นคนไม่ค่อยให้ความสนใจใน ฮิบะฮ์ อย่างไรก็ตาม ภายหลังการก่อตั้งระบบการธนาคารปราศจากดอกเบี้ย (IFSB) การแข่งขันเพื่อดึงดูดเงินฝากทำให้ IFSB กับ BIMB ต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อพฤติกรรมการออม

ฮิบะฮ์หรือรางวัลจะถูกมอบให้แก่ผู้ฝากเงินโดยมีการคำนวณจำนวนที่จะให้บนพื้นฐานของผลการดำเนินการของธนาคาร ประเด็นคือหาก IFSB ต้องการให้ ฮิบะฮ์จำนวนที่จะให้ต้องถูกคำนวณโดยสูตรที่ได้รับการคิดค้นมาอย่างดีและการให้นั้นจะต้องผ่านกระบวนการที่ถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์

ตัวอย่างเช่น เมื่อธนาคารแบบเดิมให้ดอกเบี้ยเงินฝากร้อยละ 5.6 อัตรานี้ถูกกำหนดว่าด้วยสูตรที่เป็นมาตรฐาน ดังนั้น IFSB จึงต้องหาสูตรคำนวณ ฮิบะฮ์ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ธนาคารอิสลามจะต้องทราบว่าลูกค้าคำนึงถึงกำไร การที่เป็นอิสลามไม่ได้หมายความว่าจะต้องไม่ให้ความสำคัญเรื่องกำไร

จริงๆแล้ว เมื่อพระเจ้าประเมินการกระทำของมนุษย์ในวันตัดสิน พระองค์จะพิจารณาทุกรายละเอียดในทุกวินาที อัลกุรอานกล่าวว่า “ในวันนั้น มนุษย์ที่ทำธุรกิจจะต้องได้รับการประเมินถึงสิ่งที่เขาทำ ไม่ว่าจะเป็นการทำความดีแม้มีน้ำหนักเพียงอะตอมหรือการทำความชั่วแม้มีน้ำหนักเพียงอะตอม (ดัรระฮ์)”(อัลซัลซาละฮ์: 6-8)ดังนั้นธนาคารอิสลามจึงไม่สามารถมีแนวคิดที่ว่าผู้ฝากเงินที่เป็นมุสลิมจะให้ความสำคัญกับผลตอบแทนน้องลงเมื่อฝากเงินในบัญชี WAD เนื่องจากบัญชีเงินฝากออมทรัพย์มักจะไม่ถูกมองว่าเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการลงทุน ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ฝากเงินที่ไม่ใช่มุสลิมอาจจะอยากฝากเงินใน WAD เนื่องจากลักษณะบางประการของบัญชีประเภทนี้แต่ต้องล้มเลิกความตั้งใจเมื่อไม่ได้รับการรับประกันผลตอบแทน

สาม: ผลตอบแทนที่รวดเร็วเป็นไปไม่ได้ในกรณีผู้ฝากเงินกับบัญชีมูดอรอบะฮ์

ในการสัมมนาเมื่อไม่นานมานี้ที่กัวลาลัมเปอร์ มีคนถามว่าทำไมธนาคารอิสลามถึงไม่ค่อยลงทุนในโครงการมูดอรอบะฮ์หนึ่งในผู้พูดซึ่งเป็นนายธนาคารตอบอย่างตรงไปตรงมา เขากล่าวว่าผู้ฝากเงินในบัญชีมูดอรอบะฮ์ต้องการผลตอบแทนรวดเร็วซึ่งเป็นไปไม่ได้

ตัวอย่างเช่น หากเงินจำนวน $100,000 ถูกฝากไว้ในบัญชี มูดอรอบะฮ์ผู้ฝากเงินจะต้องการทราบว่าเขาจะได้ผลตอบแทนเท่าไหร่ภายในหนึ่งเดือนหรือสามเดือน หากธนาคารอิสลามไม่สามารถให้ผลตอบแทนที่ใกล้เคียงกับธนาคารทั่วไปให้ อาจจะเป็นการมองโลกในแง่ดีเกินไปหากคิดว่าจะสามารถดึงดูดเงินฝากบนพื้นฐานของแนวคิดทางศาสนาเพียงสิ่งเดียว

ผู้พูดบอกว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะลงทุนในโครงการ มูดอรอบะฮ์ ในจำนวนที่สูงเนื่องจากไม่สามารถรับรู้ถึงกำไรได้ในระยะสั้นแต่อาจจะใช้เวลาหนึ่งถึงสองปี ลักษณะเช่นนี้ของสัญญา มูดอรอบะฮ์อาจจะทำให้คนลดความสนใจที่จะลงทุนในบัญชี มูดอรอบะฮ์เพราะพวกเขาชินกับการได้ผลตอบแทนที่แน่นอนจากเงินฝากที่มีดอกเบี้ย

ตัวอย่างเช่น หากหน่วยงานทางด้านศาสนาของรัฐนำเงินจำนวนมากมากฝากไว้กับธนาคารอิสลามเขาเองก็อยากรู้ว่าจะได้ผลตอบแทนเท่าไหร่ซึ่งเป็นเรื่องสมเหตุสมผลที่จะถามเนื่องจากต้นทุนในการถือเงินทุกวันนี้คืออัตราดอกเบี้ยนั่นเอง ดังนั้นเพื่อหลีกเลี่ยง ริบา เป็นการตัดสินใจที่ฉลาดหรือไม่หากนำเงินไปฝากในบัญชีเงินฝากประจำอิสลามที่ซึ่งมีความไม่แน่นอนในเรื่องผลตอบแทนตลอดเวลา

การลงทุนในบัญชีเงินฝากมูดอรอบะฮ์มีความเสี่ยงเนื่องจากไม่มีการประกันเงินต้นและผลตอบแทนที่แน่นอนเพราะการนำเงินไปใช้ของธนาคารอยู่บนระบบการแบ่งสรรกำไรขาดทุน (PLS) เงินฝากประเภทนี้ไม่ใช่ตราสารประเภทที่ให้รายได้คงที่เหมือนกับบัญชีเงินฝากประจำของธนาคารทั่วไป บัตรเงินฝาก และหุ้นกู้

ด้วยปรัชญาการดำเนินการที่แตกต่างของบัญชีมูดอรอบะฮ์ นักลงทุนสถาบันควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับระบบ PLS และว่าระบบนี้จะเป็นประโยชน์กับสถาบันของตนได้อย่างไร

แต่ในการทำธุรกิจ ท้ายที่สุดก็จะต้องคำนึงถึงกำไร ธนาคารอิสลามไม่สามารถรอได้นานเพื่อทราบว่าโครงการมูดอรอบะฮ์ที่ลงทุนไปนั้นมีผลประกอบการเช่นไร ดังนั้นเพื่อลดความไม่แน่นอนลงธนาคารจึง

หันมาใช้ผลิตภัณฑ์ประเภท มูรอบาฮะฮ์/บัยอ์บิทะมันอาญิล มากกว่า เนื่องจากผลิตภัณฑ์เหล่านี้สามารถให้กระแสเงินที่แน่นอนและสามารถกำหนดได้ล่วงหน้าผ่านการเก็บเงินแบบผ่อนชำระ

นอกจากปัญหาทางด้านอุปทานของเงินฝาก เรามาดูกันว่าพฤติกรรมของคนที่ลงทุนในบัญชีมูดอรอบะฮ์ เป็นอย่างไร พวกเขาทราบหรือไม่ว่าการลงทุนประเภทนี้มีความเสี่ยง หลักการเป็นหุ้นส่วนสามารถประยุกต์ใช้กับธุรกิจการธนาคารได้หรือไม่

ประเด็นแรก ทำไมคนถึงลงทุน แน่นอนเพื่อเพิ่มรายได้และความมั่งคั่ง แต่ในอิสลามความมั่งคั่งไม่ใช่สิ่งที่สำคัญสุด ความมั่งคั่งหรือทรัพย์สิน (อัลมัล) ถูกใช้เพื่อเป้าหมายที่สูงกว่า นั่นคือ ความสุขสูงสุด (ซะอาดะ ฮาคีคิยะ) ผมได้กล่าวถึงความสุขสูงสุดนี้แล้วในบทก่อนๆ อิหม่ามอัลกะซาลี่ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเพื่อให้ได้มาซึ่งความสุขสูงสุด มนุษย์ต้องมีความเป็นบางอย่างในชีวิตเขา และนั่นก็รวมถึงความมั่งคั่ง

แต่ความมั่งคั่งต้องได้มาตามความประสงค์ของพระเจ้า (นั่นคือ ตามชะรีอะฮ์) ไม่เช่นนั้นความมั่งคั่งที่ได้มาจะเพื่อสนองสัญชาตญาณความเป็นสัตว์ (นัฟซ์ อัมมาเราะฮ์) ของมนุษย์ แต่จะต้องมีความมั่งคั่งเท่าไหร่ถึงจะพอ

คำตอบเป็นอะไรที่ตรงไปตรงมา มนุษย์ (อินซาน) เมื่อได้ถูกสร้างขึ้นโดยพระเจ้า ได้รับสติปัญญา (อะกัล) เพื่อที่จะสามารถแยกแยะถูกจากผิด ด้วยเหตุนี้เขาจึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำ อย่างไรก็ตามในอิสลาม การได้มาซึ่งความมั่งคั่งเพื่อตอบสนองสุขภาวะเชิงวัตถุ ถูกกระทำบนพื้นฐานของสิ่งที่ถูก (วายิบ ฮาลาล ซุนนัต มูบะฮ์) และผิด (ฮารอม) โดยได้รับแนวทางจากชะรีอะฮ์

ตัวอย่างเช่น พระเจ้ากล่าวว่า “ท่านผู้ศรัทธาทั้งหาย จงอย่าใช้ความมั่งคั่งเพียงคนเดียวอย่างไร้ประโยชน์ แต่จงทำการค้าร่วมกันด้วยความเป็นมิตร” (อัลนิสา: 29) ในอีกบทหนึ่งพระองค์กล่าวว่า “ท่านผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงยืนหยัดเพื่ออัลเลาะห์ด้วยการทำข้อตกลงที่เป็นธรรมและอย่าให้ความเกลียดชังของผู้อื่นมาทำให้ตนเบนออกจากความยุติธรรมจงยุติธรรม เพราะความยุติธรรมเป็นสิ่งสำคัญรองจากความศรัทธาและความเกรงกลัวในอัลเลาะห์เพราะพระองค์ทรงรับรู้ถึงสิ่งที่ท่านกระทำ” (อัลมัยดะฮ์: 8)

ยิ่งไปกว่านั้น อิบนุ คัยยิม เราะห์มุลเลาะฮ์กล่าวว่าพื้นฐานของ ชะรีอะฮ์คือสติปัญญาและสวัสดิภาพของมนุษย์ในชีวิตนี้และชีวิตหลังความตาย สวัสดิภาพตั้งอยู่บนความยุติธรรม ความเมตตา สุขภาวะ และ

สติปัญญา อะไรก็ตามที่ออกห่างจากความยุติธรรมเป็นการเอาเปรียบ จากเมตตาเป็นความกระด้าง จากสวัสดิภาพเป็นความทุกข์ยาก จึงไม่ถูกต้องตามหลักการของชะรีอะฮ์

ข้อห้ามในเรื่องของ ริบาและการก่อตั้งระบบการเงินอิสลาม ทำให้มนุษย์สามารถสร้างความมั่งคั่งตามจิตวิญญาณของ ชะรีอะฮ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น นั่นคือ การลงทุนและกำไรที่ได้มาจะต้องเกิดจากการทำข้อตกลงที่ยุติธรรมและเมตตา

แต่ไม่ได้หมายความว่าในการหากำไรบริษัทจะต้องมีเป้าหมายในการลดความยากจน ความเป็นมิตร (ตะอาวุน) ไม่ได้หมายถึง การขาดความสามารถในการแข่งขันแต่หมายถึงในการทำธุรกิจจะต้องปราศจากความไม่แน่นอน (ฆอรอร์) หรือรายได้จะต้องไม่ได้มาด้วยความบังเอิญ (มัยซิร์)

ประเด็นนี้นำไปสู่ฮาดิษหนึ่งของท่านศาสดา (ซ.ล.) ที่ว่า “เก้าในสิบของผลตอบแทนที่พระเจ้าจะมอบให้มาจากการค้า (อัลบัยอ์)”ความหมายที่ท่านศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.) ต้องการสื่อคือความมั่งคั่งที่ได้มาจากการทำการค้า (อัลบัยอ์) มีความเสี่ยง แตกต่างจากกิจกรรมที่มีดอกเบี้ยซึ่งความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของการร่อยหรอของเงินทุนถูกถ่ายจากฝ่ายที่ให้ยืมเงินไปยังฝ่ายที่ยืมเงิน การทำการค้า (อัลบัยอ์) จะต้องเผชิญกับความผันผวนของตลาด ผู้ทำการค้าที่นำเงินมาลงทุนจะต้องรับกับกฎที่ว่าเงินลงทุนนั้นอาจจะค่อยๆลดลง จะต้องรับกับความไม่แน่นอนที่จะได้กำไรหรือขาดทุน ด้วยเหตุนี้ การทำการค้าจึงถือว่าเป็นธุรกรรมทางธุรกิจที่เป็นธรรม

โดยทั่วไป อิสลามส่งเสริมให้คนสร้างความมั่งคั่งผ่านการทำงานและความมานะอุตสาหะ (คาสบ์) แต่ทำไม จากฮาดิษที่ได้กล่าวมาก่อนหน้า ผลตอบแทนที่พระเจ้าจะให้อีกหนึ่งในสิบส่วนที่เหลือได้มาจากซาดาเกาะฮ์ซึ่งก็คือ “รายได้ที่ไม่ได้เกิดจากการทำงาน” ซาดาเกาะฮ์เป็นของขวัญสำหรับคนยากจนเท่านั้น

เมื่อ ริบา ถูกใช้เพื่อเป็นแรงจูงใจในการออม มันเป็นการฝ่าฝืนกฎของธรรมชาติ นักลงทุนและคนที่ร่ำรวยได้รับ “รายได้ที่ไม่ได้เกิดจากการทำงาน” ในรูปของดอกเบี้ย เงินฝากประจำมูลค่า $50,000 ด้วยอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 ต่อปีเป็นการประกันรายได้ต่อปี $2,000 ให้กับคนร่ำรวยโดยไม่ต้องทำงานและใช้ความมานะอุตสาหะ (คาสบ์) เปรียบเสมือนการบริจาคเงินแต่ผู้รับไม่ใช่คนยากจนแต่เป็นคนรวยผู้ซึ่งไม่ควรได้รับเงินนั้น

ประเด็นอยู่ที่ว่าผู้ฝากเงินกับบัญชีมูดอรอบะฮ์ก็ต้องการผลตอบแทนอย่างนี้ พวกเขาต้องการการรับประกันเงินฝากร้อยเปอร์เซ็นต์และการรับประกันการเพิ่มขึ้นของเงินฝากโดยไม่ต้องทำงานหรือใช้ความ

มานะอุตสาหะ เนื่องจากการบริจาคเงินให้กับคนยากจนเป็นการให้รายได้กับพวกเขาโดยไม่ต้องทำงาน คนรวยเองจึงอยากได้รับการปฏิบัติเหมือนกับคนยากจนเช่นกันซึ่งเป็นเรื่องตลก พฤติกรรมเช่นนี้เป็นการฝ่าฝืนกฎของธรรมชาติ แต่นี่คือสิ่งที่ระบบ ริบา ได้ทำให้สังคมเกิดความเคยชินที่ซึ่งคนรวยเจริญรุ่งเรืองด้วยเงินที่ไม่ได้มาจากการทำงาน

สิ่งที่ตลกคือการธนาคารอิสลามไม่ได้สนใจเลยกับประเด็นนี้ ธนาคารอิสลามกลับมองว่าจำเป็นที่จะต้องประกาศอัตราผลตอบแทนข้างต้น (อัตราคาดการณ์) ถึงแม้ธนาคารจะไม่ได้รับประกันอย่างเต็มร้อยว่าจะได้ผลตอบแทนเช่นนี้ ธนาคารถูกบังคับให้ทำเนื่องด้วยความกลัวที่จะสูญเสียลูกค้าผู้ซึ่งอาจจะวิ่งหนีเมื่อทราบว่าบัญชีเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ ไม่มีการประกันทั้งเงินต้นและผลตอบแทน

ดังนั้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นโดยการประกาศผลตอบแทนที่ใกล้เคียงกับอัตราดอกเบี้ย ธนาคารอิสลามจึงเลือกที่จะเสนอผลิตภัณฑ์ประเภท มูรอบาฮะฮ์/อัลบัยอ์บิทะมัน อาญิล การนำเงินฝากไปลงทุนในโครงการ มูดอรอบะฮ์ ที่มีความเสี่ยงหมายความถึงความไม่แน่นอนด้านกำไรและขาดทุนถึงแม้อาจจะได้กำไรจำนวนมากหากโครงการมีผลประกอบการที่ดี แต่ความไม่แน่นอนนี้มักทำให้ผู้ฝากเงินกลัวเนื่องจากคนไม่เคยชินกับการทำธุรกิจบนหลักการแบ่งสรรกำไรขาดทุน แต่ด้วยการศึกษาปัญหานี้สามารถแก้ได้และวิธีการแก้ก็ไม่ใช่เรื่องเป็นไปไม่ได้ที่จะค้นพบ

สี่: อัลก็อดดุล ฮาซัน กับ เงินฝากเผื่อเรียก

ตั้งแต่ได้มีการก่อตั้งระบบการธนาคารที่ปราศจากดอกเบี้ย (IFSB) ในปี 1989 เป็นเรื่องที่ไม่น่าแปลกใจที่ธนาคารที่เข้าร่วมดำเนินการตามแนวทางของแบงก์อิสลามมาเลเซีย (BIMB) ส่วนใหญ่ธนาคารจะมีบัญชีเงินฝากสองประเภท นั่นคือ บัญชีเดินสะพัด กับ บัญชีออมทรัพย์ เงินฝากอิสลามใช้สัญญา อัลวาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์แทนบัญชีเผื่อเรียกกับบัญชีออมทรัพย์ที่ให้ดอกเบี้ย

ผลิตภัณฑ์ อัลวาดิอะฮ์ตามที่ BIMB ได้เสนอใช้ระบบ ฮิบะฮ์เผื่อเป็นแรงจูงใจในการออม ฮิบะฮ์ซึ่งหมายถึงของขวัญ จะถูกให้กับผู้ฝากเงินเนื่องจากเขาได้อนุญาตตามสัญญาให้ธนาคารนำเงินฝากไปใช้ในการดำเนินการของธนาคาร

มาเจลเล่ ได้กล่าวไว้ว่า ฮิบะฮ์ คือการยกความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินให้กับผู้อื่นโดยไม่ได้รับผลตอบแทนที่เท่ากัน ในการธนาคาร ฮิบะฮ์อยู่ในรูปของผลตอบแทนที่เป็นเงิน ไม่ได้เกี่ยวข้องกับ ฮิบะฮ์ใน

ความหมายสมัยก่อนที่ผู้บริจาคจะไม่หวังสิ่งใดตอบแทน ความจำเป็นเร่งด่วนในการแข่งขันกับธนาคารกระแสหลักได้ทำให้ธนาคารอิสลามนำ ฮิบะฮ์ มาใช้เพื่อเป็นแรงจูงใจในการออม ดังนั้นฮิบะฮ์จึงมาแทนดอกเบี้ย

ลักษณะของสัญญา วาดิอะฮ์จะไม่รับประกันสิทธิ์ตามกฎหมายที่ผู้ฝากจะได้ส่วนแบ่งกำไรของธนาคาร ฮิบะฮ์ ถูกให้เพื่อทดแทนต้นทุนของเงินฝากโดยไม่มีข้อผูกพันตามกฎหมาย ปริมาณฮิบะฮ์ที่จะให้ถูกำหนดโดยธนาคารเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการฝากเงิน ด้วยเหตุนี้ ผู้ฝากเงินจึงไม่มีสิทธิ์ในการแบ่งสรรกำไรของธนาคารภายใต้ระบบ อัลวาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์

วิธีการหนึ่งที่จะหลีกเลี่ยงความสับสนในประเด็นนี้ของประชาชนคือการใช้สัญญา ก็อดดุล ฮาซันแทน ในปัจจุบันสัญญานี้ถูกประยุกต์ใช้ในอิหร่านและน่าจะได้รับการพิจารณาจากเหล่าธนาคารอิสลาม สัญญาประเภทนี้ถูกใช้เพื่อให้ความสัมพันธ์เชิงกู้ยืมระหว่างผู้ฝากกับธนาคารยังคงอยู่โดยไม่ต้องกำหนดเรื่องดอกเบี้ย

นี่คือลักษณะสำคัญของสัญญาเงินกู้ในอิสลาม ก็อด แปลว่า เงินกู้ ส่วน ฮาซัน หมายถึง ดีหรือเมตตากรุณา เงินกู้ ก็อดดุล ฮาซันจึงเป็นการแสดงออกถึงจิตวิญญาณแห่งการร่วมมือ (ตะอาวุน) และความเป็นพี่น้อง (อูคุวะฮ์) ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ แต่ไม่ได้หมายความว่าธนาคารอิสลามที่ใช้ผลิตภัณฑ์ ก็อดดุล ฮาซันจะใช้เงินฝากนั้นโดยไม่มีต้นทุนซึ่งทำให้สามารถทำกำไรมากกว่าธนาคารทั่วไป ตัวอย่างเช่น อัตราดอกเบี้ยเงินฝากอยู่ที่ร้อยละ 4 ในขณะที่ดอกเบี้ยเงินกู้อยู่ที่ร้อยละ 12 ในกรณีนี้ธนาคารทำกำไรร้อยละ 8

เงินกู้อิสลาม VS เงินกู้โดยทั่วไป

เงินกู้อิสลาม

หนี้สิน = เงินกู้

การคุ้มครองเงินต้น : ไม่คงที่และผลตอบแทนตาม

ผลกำไรถูกกำหนดโดยลูกหนี้และจะไม่ระบุในสัญญา

ผลกำไรเป็นการให้แบบไม่หวังอะไรตอบแทนโดยลูกหนี้ซึ่งถือเป็นภาระผูกพันทางจริยธรรม

ผลกำไรมีความถูกต้องตามกฎหมาย (ฮาลาล)

เงินกู้โดยทั่วไป

หนี้สิน >เงินกู้

การคุ้มครองเงินต้น : คงที่และผลตอบแทนตามสัญญา

ผลกำไรถูกกำหนดโดยเจ้าหนี้และจะถูกระบุไว้ในสัญญา

ผลกำไรเป็นการให้แบบไม่หวังอะไรตอบแทนโดยลูกหนี้ซึ่งถือเป็นข้อผูกพันทางกฎหมาย

ผลกำไรไม่ถูกต้องตามกฎหมาย (ฮารอม)

<รูปภาพที่ 3.1 ความแตกต่างระหว่างเงินกู้อิสลามกับเงินกู้ทั่วไป>

ธนาคารอิสลามที่ไม่มีการจ่ายดอกเบี้ยให้กับผู้ฝากเงินจะไปเก็บอัตรากำไรร้อยละ 12 ต่อปีจากสินเชื่อประเภท มูรอบาฮะฮ์ หรือ บัยอ์บิทะมันอาญิลเนื่องด้วยธนาคารไม่มีต้นทุนที่จะต้องประกันเงินฝากข้างต้น กำไรสุทธิจึงอยู่ที่ร้อยละ 12 ณ จุดนี้ที่ประเด็นเรื่อง ฮิบะฮ์เข้ามาเกี่ยวข้องกับสัญญา ก็อดดุล ฮาซันแต่เป็นเรื่องที่ประหลาดในกรณีของ อัลวาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์

แท้จริงแล้ว ท่านศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.) ได้แนะนำให้ผู้ยืมเงินทำการคืนเงินในจำนวนที่มากกว่าเงินต้น อย่างไรก็ตามส่วนที่เพิ่มมานี้ไม่ได้ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าในสัญญา จาบิร บิน อับดุลเลาะฮ์ เล่าว่า“ฉันได้

ไปหาท่านศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.) ในขณะที่ท่านอยู่ในมัสยิด ภายหลังจากที่ท่านบอกให้ฉันทำการละหมาดสองร็อกะอัต ท่านได้จ่ายเงินคืนฉันและให้ฉันเพิ่มจำนวนหนึ่งด้วย"

ในอีกเหตุการณ์หนึ่ง ท่านศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.) กล่าวว่า"คนที่ดีที่สุดในหมู่สูเจ้าคือคนที่จ่ายหนี้คืนด้วยวิธีการที่อ่อนน้อมที่สุด"ส่วนที่จ่ายเพิ่มไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นพันธะตามกฎหมาย แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถของลูกหนี้และที่สำคัญที่สุดคือความเต็มใจของเขาในการให้เพิ่มขึ้น

เงินฝากอิสลามควรที่จะประยุกต์ใช้สัญญา ก็อดดุล ฮาซันเนื่องจากมันมีความเชื่อโยงกับสิ่งที่ท่านศาสดาเคยปฏิบัติ สัญญา ก็อดดุลฮาซันเข้าใจได้ง่ายกว่าเพราะอนุญาตโดยอัตโนมัติให้ผู้ยืมใช้เงินที่ยืมมาตามความต้องการโดยมีการประกันการคืนเงินต้น ลูกหนี้อาจจะให้ของขวัญ (ฮิบะฮ์) เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการชำระหนี้ แต่ไม่สามารถระบุ ฮิบะฮ์ ไว้ในสัญญา ในสังคมที่ถือว่าการจ่าย ซาดาเกาะฮ์เป็นการกระทำที่น่าชื่นชมและสง่า ลืมหนี้ถูกคาดหวังว่าจะให้เจ้าหนี้ ฮิบะฮ์เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ลูกหนี้รู้สึกขอบคุณที่ได้รับเงินกู้จากเจ้าหนี้
2. ลูกหนี้ทราบว่าเงินเฟ้ออาจจะทำให้มูลค่าที่แท้จริงของเงินต้นลดลง
3. ลูกหนี้เข้าใจดีว่าเจ้าหนี้เสียต้นทุนค่าเสียโอกาสที่จะนำเงินไปหารายได้หากลงทุนทางอื่น
4. ลูกหนี้เป็นบุคคลที่มี อิหม่าน และ ตักวา

สิ่งหนึ่งที่เราต้องเข้าใจให้ดีคือความแตกต่างระหว่างเงินกู้ (การ์ด) กับ หนี้ (ดายน์) หากเงินกู้อิสลาม (ก็อดดุล ฮาซัน) ระยะหนึ่งปีมีมูลค่า $1,000 หนี้ที่เกิดจากเงินกู้ยังคงเป็น $1,000 ในกรณีของเงินกู้จำนวนเดียวกันที่มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10 ต่อปี หนี้จากเงินกู้หนี้จะกลายเป็น $1,100 (นั่นคือ $1,000 + $100) ด้วยเหตุผลนี้เงินกู้ (นั่นคือ $1,000) น้อยกว่าจำนวนหนี้ที่ต้องจ่าย ($1,100) กรณีของเงินกู้อิสลามนั้นแตกต่างเพราะจำนวนเงินกู้เท่ากับจำนวนหนี้

ห้า: ปัญหาในการดึงดูดเงินฝาก SPTF

หน้าที่ในการผลิตของธุรกิจการธนาคารไม่ได้พิจารณาว่าผลผลิตมีเพียงเงินกู้แต่ยังรวมถึงเงินฝากด้วย เงินฝากเปรียบเสมือนวัตถุดิบในการผลิตเงินกู้ นั่นคือ ในการจะเพิ่มเงินกู้และกำไร ธนาคารจะต้องสามารถดึงดูดเงินฝากได้เพิ่มขึ้น

เมื่อธนาคารมองว่าผลผลิตมีเพียงเงินกู้ ปัญหาจะไม่ได้อยู่ที่การดึงดูดเงินฝากแล้ว แต่จะปล่อยเงินกู้อย่างไรให้ธนาคารมีรายได้สูงสุด แนวคิดแบบนี้ตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่าธนาคารสามารถได้เงินฝากมาอย่างง่ายด้วยอัตราดอกเบี้ยที่น่าดึงดูด

อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน ธนาคารกำลังพบกว่าการดึงดูดเงินฝากเป็นเรื่องที่ยากขึ้นเนื่องจากการเติบโตอย่างรวดเร็วของกองทุนรวมและธุรกิจการบริหารจัดการกองทุน ในช่วงที่เศรษฐกิจกำลังดีการนำเงินไปลงทุนในตลาดหุ้นจะทำให้ได้ผลตอบแทนที่สูงกว่า เมื่อนักลงทุนได้รับเงินปันผลและกำไรจำนวนมากจากการซื้อขายหุ้น เงินออมจึงเคลื่อนตัวจากเงินฝากธนาคารไปยังกองทุนรวม การคำนึงถึงแต่เงินกู้ในฐานะที่เป็นผลผลิตเพียงอย่างเดียวจึงไม่สมเหตุสมผลอีกต่อไป

ตารางที่ 3.2 อัตราผลตอบแทนของเงินฝากอิสลามและเงินฝากทั่วไป

บัญชีการลงทุนอัลมุดอรอบะฮ์(AMIA) และเงินฝากประจำ(ทั่วไป) (ณ เดือนสิงหาคม 1997)	**May Bank (%)**		**BON Finance (%)**		**Bank Bumiputra (BBMB) (%)**		**Bank Islamic (BIMB) (%)**
ระยะเวลาฝาก(เดือน)	**IFBS**	**เงินฝากประจำทั่วไป**	**IFBS**	**เงินฝากประจำทั่วไป**	**IFBS**	**เงินฝากประจำทั่วไป**	
1	**6.03**	**7.3**	**7.1**	**7.7**	**6.03**	**7.5**	**4.63**
3	**6.18**	**7.4**	**7.2**	**7.7**	**6.07**	**7.5**	**4.92**
6	**6.33**	**7.5**	**7.5**	**7.8**	**6.10**	**7.5**	**5.21**
9	**6.48**	**7.5**	**7.9**	**7.8**	**6.12**	**7.5**	**5.50**
12	**6.64**	**7.5**	**8.3**	**7.8**	**6.18**	**7.5**	**5.79**
15	**6.82**	**7.5**	**8.8**	**7.8**	**6.21**	**7.5**	**6.08**

ระบบการธนาคารปราศจากดอกเบี้ย (IFSB) ก็ต้องเผชิญกับการแข่งขันเพื่อดึงดูดเงินฝากเช่นกัน ธนาคารและสถาบันการเงิน SPTF ส่วนใหญ่จะมีผลิตภัณฑ์เงินฝากพื้นฐานอยู่สามประเภท คือ บัญชีเดินสะพัด อัล

วาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์ (AWCA) บัญชีออมทรัพย์ อัลวาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์ (AWASA) และบัญชีเพื่อการลงทุน อัลมูดอรอบะฮ์ (AMIA)

ประเภทสุดท้ายที่เรียกว่า AMIA ควรได้รับการพิจารณาเนื่องจากเงินฝากส่วนใหญ่อยู่ในบัญชีนี้และผู้ฝากเงินสามารถโยกย้ายเงินฝากระหว่างบัญชีประเภทนี้ในธนาคารต่างๆเพื่อหาอัตราผลตอบแทนที่สูงกว่าหรือน่าดึงดูดกว่า ตารางที่ 3.2 สามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะเบื้องต้นของเงินฝากอิสลามและความสามารถในการแข่งขันในตลาดของเงินฝากประเภทนี้

ผลตอบแทนของเงินฝากอิสลามมีลักษณะที่ยืดหยุ่น อัตราผลตอบแทนที่แสดงอยู่ในตารางเป็นอัตราผลตอบแทนที่ธนาคารอิสลามให้ในเดือนที่ผ่านมา ดังนั้นอัตราผลตอบแทนของธนาคารอิสลามจึงไม่ได้ถูกกำหนดล่วงหน้าในสัญญาอย่างที่ธนาคารทั่วไปทำ

ที่เป็นเช่นนี้เพราะสัญญา AMIA ตั้งอยู่บนหลักการแบ่งสรรกำไรขาดทุนในขณะที่บัญชีเงินฝากประจำตั้งอยู่บนพื้นฐานสัญญาประเภทหนี้ ในอีกนัยหนึ่ง AMIA เป็นผลิตภัณฑ์ประเภททุน (equity product) ที่ไม่มีการประกันเงินต้นและสิทธิ์ตามกฎหมายที่จะได้ผลตอบแทน เพื่อเป็นการทดแทนการรับกับความเสี่ยงผู้ฝากเงินกับ AMIA มีความคาดหวังว่าจะได้รับผลตอบแทนสูงกว่าบัญชีเงินฝากประจำ ที่น่าแปลกคือสถานการณ์เช่นนี้กลับไม่เกิดขึ้นกับเงินฝาก SPTF

ตารางที่ 3.2 แสดงให้เห็นว่าอัตราผลตอบแทนบัญชี AMIA ของ MayBank กับ BBMB กลับต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยบัญชีเงินฝากประจำ เนื่องด้วยลักษณะบัญชี AMIA ที่เป็นประเภททุน จึงเป็นที่น่าศึกษาว่าทำไมจึงไม่สามารถให้ผลตอบแทนหรือเงินปันผลที่สูงกว่า

บัญชีการลงทุน อัลมุดอรอบะฮ์ (AMIA)

การกำหนดเงินฝากใช้หลักการของการแบ่งปันกำไร

(อัลมุดอรอบะฮ์)

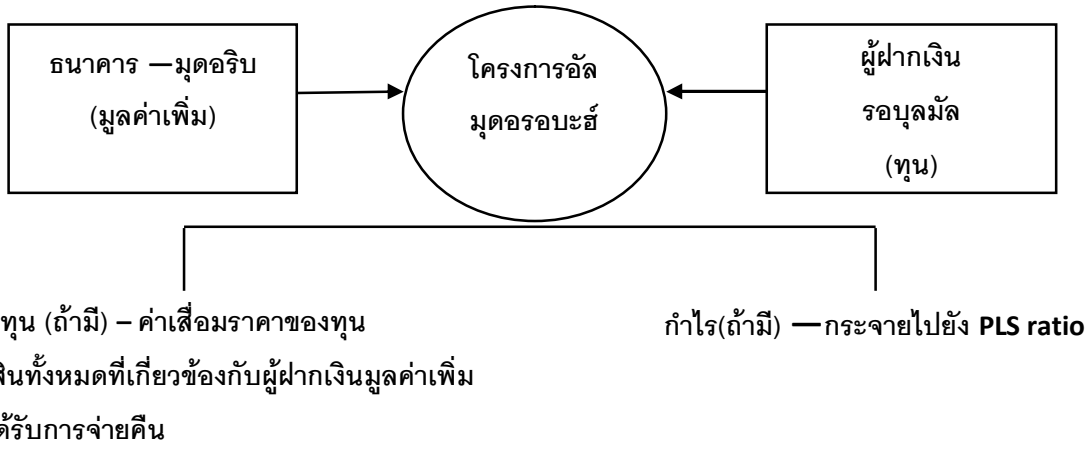

<รูปภาพที 3.2 สีนเชือมูดอรอบะฮ์>

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงอัตราผลตอบแทนของ EON Finance เงินฝากประเภทนี้ยังมีอนาคตที่สดใส บัญชี AMIA ของ EON Finance ให้อัตราผลตอบแทนสูงสุด อัตราเงินปันผลบัญชีระยะสั้นเช่น หนึ่ง สาม และหกเดือนให้ผลตอบแทนที่ค่อนข้างต่ำกว่าแต่ในกรณีของบัญชีระยะยาวจะให้ผลตอบแทนที่สูงกว่า แสดงให้เห็นว่าการลงทุนของธนาคารส่วนใหญ่ไปลงที่สินเชื่อระยะกลางและระยะยาว เช่น สินเชื่อเพื่อบ้านและรถ

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสังคมของมาเลเซียที่ประกอบไปด้วยคนหลายเชื้อชาติ จึงมีความเป็นไปได้ที่ลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิมอาจจะโยกย้ายเงินฝากในบัญชีแบบปกติระยะเวลา เก้า สิบสอง และสิบห้าเดือน มายังบัญชี AMIA ที่มีระยะเวลาเดียวกัน

เงินฝากประจำที่มีภาระดอกเบี้ย

1.มีการรับประกันเงินฝาก

2.รับประกันผลตอบแทน

3.หนี้สินมีอัตราคงที่

การกำหนดเงินฝากใช้หลักการของการให้กู้ยืมและการกู้ยืม

(เงินกู้)

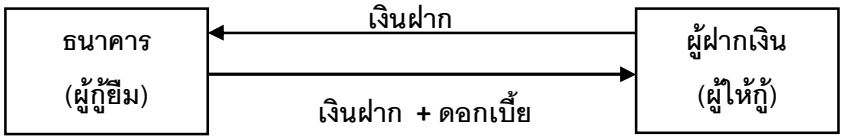

<รูปภาพที่ 3.3 บัญชีเงินฝากที่ให้ดอกเบี้ย>

ที่เป็นเช่นนี้เพราะบัญชีเงินฝาก AMIA ให้อัตราผลตอบแทนที่ค่อนข้างสูงกว่าที่ธนาคารทั่วไปให้ แต่ในอีกด้าน EON Finance อาจจะพบกับความยากลำบากในการระดมเงินฝาก AMIA ที่มีระยะเวลาสั้น เนื่องด้วยอัตราผลตอบแทนที่ต่ำกว่าอาจจะทำให้ลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิมนำเงินไปฝากในบัญชีเงินฝากระยะสั้นของธนาคารทั่วไป

ผลการดำเนินงานของ BIMB ก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจ ความแตกต่างที่ค่อนข้างมากระหว่างอัตราผลตอบแทนของ BIMB กับธนาคารประเภท IFBS อื่นๆเป็นเรื่องที่แปลก BIMB ได้เริ่มดำเนินธุรกิจมาก่อนธนาคารเหล่านี้ประมาณสิบปี แต่ทำไมผลตอบแทนจึงต่ำกว่ามาก

โดยทั่วไป การพิจารณาการกำหนดอัตราผลตอบแทนบัญชีเงินฝาก AMIA ยังขาดความสอดคล้อง ผู้จัดการ SPTF ไม่ต้องกังวลเรื่องต้นทุนเงินทุนเมื่อกำหนดอัตรากำไรของสินเชื่อเนื่องจากธนาคารจะทราบถึงกำไรก็ต่อเมื่อสิ้นสุดการลงทุน ซึ่งหมายความว่าอัตราผลตอบแทนของ IFBS จะถูกจ่ายเมื่อมีกำไรเหลือไม่ได้กำหนดอัตราผลตอบแทนไว้ล่วงหน้า การกำหนดอัตราผลตอบแทนเช่นนี้อาจจะสร้างปัญหาให้แก่ธนาคารเมื่อลูกค้าต้องการเงินฝากที่ให้ผลตอบแทนที่แน่นอนกำหนดไว้ตั้งแต่ต้นด้วยเหตุผลในเชิง

งบประมาณ ความล้มเหลวในการดึงดูดเงินฝากอาจจะทำให้ธนาคาร IFBS ต้องหาเงินทุนที่แพงกว่าจากตลาดเงินระหว่างธนาคาร

หก: บัตรเงินฝากอิสลามแลกเปลี่ยนมือได้ (NIDC)

ธนาคารอิสลามในมาเลเซียจะต้องประสบกับสถานการณ์ที่ยากลำบากเพิ่มขึ้นอีกหากอัตราดอกเบี้ยยังคงเพิ่มขึ้น ธนาคารจะต้องหาวิธีใหม่ในการทำกำไรตามลักษณะของสินทรัพย์และหนี้สินที่ธนาคารมีอยู่

แท้จริงแล้วในปัจจุบัน ธนาคารอิสลามกำลังประสบกับปัญหาที่มีลักษณะเฉพาะ ปัญหานี้ไม่ได้เกี่ยวกับหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPF/NPL) หรือความจำเป็นในการปรับโครงสร้างหนี้ แต่เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของผลิตภัณฑ์ บัย์ บิทะมัน อาญิล กับ มูรอบาฮะฮ์ นั่นคือ ทั้งคู่มีเป็นสินทรัพย์ประเภทที่ให้อัตรากำไรคงที่ (FRA)

ในขณะเดียวกัน เงินฝากอิสลามสามารถให้อัตราผลตอบแทนได้แบบแปรผันเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้จึงอาจเกิดความยากลำบากในการบริหารจัดการสินทรัพย์และหนี้สิน

ตามที่ผมได้กล่าวไว้ในบทความต่างๆ กำไรของธนาคารมีแนวโน้มที่จะลดลงเมื่อธนาคารมีรายรับเท่าเดิมแต่ต้นทุนเงินฝากเพิ่มขึ้น ธนาคารอิสลามไม่สามารถไปเพิ่มอัตราผลตอบแทนจากสินเชื่อ BBA ที่มีอยู่เนื่องจากการทำเช่นนี้จะเป็นการไปเปลี่ยนราคาที่ได้ตกลงกับลูกค้าไว้แล้วในสัญญา เมื่ออัตราดอกเบี้ยกู้ยืมระหว่างธนาคารในมาเลเซีย (KLIBOR) เพิ่มขึ้น อัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้ก็จะเพิ่มขึ้นตาม

ในระบบการธนาคารสองแบบ ธนาคารอิสลามไม่สามารถห้ามไม่ให้ลูกค้าถอนเงินฝากได้ ลักษณะของบัญชีเงินฝาก อัลวาดิอะฮ์อนุญาตให้ลูกค้าทำได้ ดังนั้นเมื่อปริมาณเงินฝากที่ธนาคารมีลดลงในขณะที่สินเชื่อเป็นประเภทระยะยาว ปัญหาความไม่สมดุลระหว่างสินทรัพย์และหนี้สินจึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

ธนาคารจะต้องหาเงินทุนระยะสั้นเพื่อมาทดแทนเงินฝากที่ถูกถอนไป การทำเช่นนี้ก่อให้เกิดต้นทุนไม่ใช่น้อยโดยเฉพาะเมื่ออัตราดอกเบี้ยกำลังสูงขึ้น ด้วยอัตราผลตอบแทน BBA ที่คงที่ ต้นทุนที่เพิ่มขึ้นจะไปทำให้กำไรลดลง การจัดการด้านความเสี่ยงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ธนาคารทั่วไปสามารถทำได้ด้วยการใช้สัญญาซื้อขายอัตราดอกเบี้ยล่วงหน้าแต่ธนาคารอิสลามไม่สามารถใช้สัญญาประเภทนี้ได้ ดังนั้นธนาคาร

อิสลามจึงได้รับความเสี่ยงด้านอัตราดอกเบี้ยเต็มที่ถึงแม้การดำเนินธุรกิจของธนาคารจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ยก็ตาม

ธนาคารสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยการคิดค้นผลิตภัณฑ์ BBA ที่มีอัตรากำไรแบบลอยตัวหรือบัญชีเงินฝากที่ให้อัตราผลตอบแทนแบบคงที่ ในกรณีของสินเชื่อที่คิดอัตรากำไรแบบลอยตัว อัตรากำไรที่เปลี่ยนไปในทิศทางเดียวกับอัตราดอกเบี้ยตลาด

เมื่อถึงสิ้นปี Bank Islam Malaysia Berhad (BIMB) ได้รับการคาดการณ์ว่าจะนำเสนอสินเชื่อประเภทใหม่ที่คิดอัตรากำไรแบบลอยตัว ในด้านของเงินฝาก เมื่อเดือนที่แล้ว BIMB ได้เปิดตัวผลิตภัณฑ์เงินฝากแบบใหม่ที่ให้อัตราผลตอบแทนแบบคงที่ เรียกว่า บัตรเงินฝากอิสลามแลกเปลี่ยนมือได้ (NIDC)

เป็น บัตรเงินฝากแลกเปลี่ยนมือได้ (NCD) แบบอิสลาม โดยทำการปรับลักษณะบางอย่างของรูปแบบเดิมเพื่อให้ถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์ NIDC จะช่วยธนาคารอิสลามในการดึงดูดเงินฝากระยะสั้น (ระยะน้อยกว่าสิบสองเดือน)โดยให้อัตราผลตอบแทนที่คงที่ ซึ่งอาจจะช่วยป้องกันธนาคารจากแรงกดดันในการเพิ่มอัตราผลตอบแทนในระยะสั้นและทำให้สามารถดำเนินการได้ในสภาพเศรษฐกิจที่อัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มสูงขึ้น

แต่ก่อนอื่นเรามาดูกันว่า NCD มีลักษณะอย่างไร NCD เป็นตราสารหนี้ที่จ่ายผู้ฝากเงินดอกเบี้ยจำนวนหนึ่งตามระยะเวลาของบัตร NCD หรือ CD ออกโดยธนาคารซึ่งมีสถานะเป็นผู้ยืม สมมุติว่า CD มูลค่า $10,000 ระยะเวลาหนึ่งปีให้อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 เมื่อถึงสิ้นปีผู้ที่ถือบัตร (ซึ่งมีสถานะเป็นเจ้าหนี้) จะได้รับคืน $10,000 บวกกับดอกเบี้ยอีก $500

NCD ไม่ฮาลาลเนื่องจากจ่ายผู้ที่ถือผลตอบแทนคงที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในสัญญาซึ่งคือดอกเบี้ย แต่ NCD ได้รับความสนใจเนื่องจากสามารถนำไปซื้อขายในตลาดรอง บริษัทที่มีเงินทุนเหลือและมีความจำเป็นในการใช้เงินทุนนั้นเพียงสองครั้งในหนึ่งปีอาจจะให้ความสนใจใน NCD ในปี 1996จำนวน NCD ที่ธนาคารออกมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 11.8 ของเงินฝากทั้งหมด

เนื่องจากอิสลามได้ห้ามการรับและให้ดอกเบี้ยด้วยการใช้ตราสารหนี้ จึงเป็นเรื่องยากในการพัฒนาตราสารหนี้แบบอิสลามที่ให้อัตราผลตอบแทนคงที่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทนี้จึงได้รับความสนใจเพราะธนาคารอิสลามจะสามารถดึงดูดเงินฝากลูกค้าที่ต้องการอัตราผลตอบแทนคงที่และเป็นการช่วยป้องกันธนาคารจากความเสี่ยงด้านอัตราดอกเบี้ย

บัตรเงินฝากอิสลามแลกเปลี่ยนมือได้ (NIDC) ไม่ได้ตั้งอยู่บนสัญญาประเภทหนี้แต่เป็นสัญญาการค้า (อัลบัยอ์) ตราสารประกอบไปด้วยกระบวนการสองกระบวนการ นั่นคือ การขายและการชำระแบบผ่อน (บัยอ์ อัลอีนะฮ์) บวกกับ การค้าหนี้ ตัวอย่างเช่น บริษัท Aมีเงินฝากอยู่ $1 ล้าน บริษัทต้องการผลตอบแทนแบบคงที่ซึ่งธนาคารอิสลามพร้อมจะให้หากสัญญาที่นำมาใช้ถูกต้องตามหลักของศาสนา (ฮาลาล)

เพื่อให้สัญญาถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์ธนาคารจะต้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

- ธนาคารขายสินทรัพย์ (ใบหุ้นของธนาคาร) มูลค่า $1 ล้านแก่บริษัท A ซึ่งทำให้ธนาคารมีเงินฝาก $1 ล้าน
- บริษัท A ขายสินทรัพย์กลับให้ธนาคารด้วยการผ่อนชำระโดยคิดอัตรากำไร เช่น ร้อยละ 7.5 ภายในระยะเวลาหกเดือนซึ่งทำกับกำไรจำนวน $37,500 ดังนั้นราคาขายแบบผ่อนจึงเท่ากับ $1,037,500
- ธนาคารจะชำระให้กับบริษัท A ด้วยการออกบัตรหนี้ หรือ ชะห์ดะฮ์ อัลดายน์หรือที่เรียกว่า NIDC บนพื้นฐานของการถือสินทรัพย์ของธนาคาร

การออก NIDC ให้กับบริษัท A เพื่อเป็นหลักฐานว่าธนาคารเป็นหนี้บริษัท เมื่อสิ้นสุดหกเดือนบริษัท A สามารถขาย NIDC คืนในราคา $1,037,500 ในอีกนัยหนึ่งธนาคารซื้อ NIDC มาในราคา $1 ล้านแล้วขายคืนในราคา $1,037,500 กระบวนการหนี้เป็นการประยุกต์ใช้การค้าหนี้ (บัยอ์ อัลดายน์) อย่างไรก็ตามหากบริษัท A ต้องการเงินสดก่อนสิ้นสุดหกเดือน บริษัทสามารถขาย NICD ในตลาดรองในราคาส่วนลด ด้วยวิธีการของ บัยอ์ อัลดายน์จึงเป็นไปได้ที่จะขาย NICD เพื่อเงินสดเนื่องจาก NICD ถือว่าเป็นทรัพย์สิน (อัลมัล) ตามความเห็นของคณะกรรมการที่ปรึกษาด้าน ชะรีอะฮ์ ของธนาคารแห่งชาติมาเลเซีย (Bank Negara Malaysia)

ส่วนที่สี่

หุ้นส่วนแบบอิสลาม

หนึ่ง: สินเชื่อร่วมถือหุ้นสำหรับธุรกิจอิสลาม

ปัญหาในการประยุกต์ใช้ มูดอรอบะฮ์ และ มูชารอกะฮ์ กับการธนาคารในปัจจุบันดูจะหายไปเมื่อ มหาเธร์ โมฮัมหมัด ได้กระตุ้นให้ธนาคารอิสลามเริ่มกล้าที่จะรับความเสี่ยงและเลิกเป็นผู้ตาม เขาบอกว่าธนาคารอิสลามไม่ควรปฏิบัติตัวเหมือนผู้ให้ยืมเงิน เนื่องด้วยความต้องการการลงทุนที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและทุนจำนวนมากที่เพิ่มขึ้น การให้สินเชื่อจึงเป็นสิ่งจำเป็นและธนาคารควรจะยื่นมือเข้ามาช่วย

มหาเธร์ทราบดีว่าธนาคารในมาเลเซียไม่นิยมทำธุรกิจแบบหุ้นส่วน เหตุผลหนึ่งคือกฎหมายการธนาคารและสถาบันการเงินปี 1989 (BAFIA) ที่ไม่อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ดำเนินธุรกิจประเภทกิจการค้าร่วม (Joint Venture)

อย่างไรก็ตาม กฎหมายสามารถถูกเปลี่ยนได้และจากการที่มาหาเธร์พูดเชิงบวกเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินธุรกิจของธนาคารญี่ปุ่นอาจจะนำไปสู่การเปิดเสรีทางการเงินมากยิ่งขึ้นซึ่งจะทำให้ธนาคารในมาเลเซียสามารถซื้อหุ้นสามัญผ่านกิจการค้าร่วม หัวข้อเรื่องธุรกิจเงินร่วมลงทุนจึงมีความสำคัญกับประเด็นนี้

ในการดำเนินธุรกิจเงินร่วมลงทุน ธนาคารมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปถือหุ้นเพื่อการควบคุมและตรวจสอบธุรกิจ หากไม่มีการเข้าไปถือหุ้นการเข้าไปเป็นหุ้นส่วนโครงการก็ดูจะไม่เป็นประโยชน์เนื่องจากไม่มีการประกันกำไรและเงินลงทุน

โดยแท้จริงแล้วรัฐบาลมีความกระตือรือร้นมากกว่าธนาคาร รัฐบาลเป็นผู้บอกธนาคารว่าควรทำอะไรซึ่งเป็นเรื่องตลกเพราะธนาคารเป็นธุรกิจเอกชนที่ขับเคลื่อนด้วยกำไร

ธนาคารถูกคาดหวังว่าจะมีความสร้างสรรค์ ความสามารถในการแข่งขัน และประสิทธิภาพมากกว่านี้ แต่ธนาคารจะทำอย่างนี้ทำไมในเมื่อใบอนุญาตที่ได้รับให้ช่องทางในการทำกำไรแบบง่าย ธนาคารสามารถยืมเงินด้วยอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5แล้วไปปล่อยกู้ด้วยอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12ธนาคารสบายใจได้เลยว่าจะได้ส่วนต่างร้อยละ 7แล้วทำไมธนาคารจะต้องไปกังวลเกี่ยวกับการทำกำไรในโครงการที่มีความเสี่ยงห

ล่ะ ทำไมธนาคารจะต้องเข้าไปถือหุ้นส่วนในธุรกิจแล้วจะต้องดำเนินการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องในขณะที่มีทางเลือกที่ง่ายกว่าด้วยการคอยเก็บหนี้ตามปกติ

ธนาคารอิสลามไม่ได้ถูกยกเว้นจากการวิจารณ์ของมหาเธร์ อย่างน้อยก็ทางตรง แท้จริงแล้วธนาคารอิสลามจะต้องเป็นผู้ที่อายมากที่สุดเนื่องจากธนาคารได้รับสิทธิ์พิเศษในการซื้อหุ้นตามที่ได้เขียนไว้ในกฎหมายการธนาคารอิสลามปี (IBA) 1983

IBA เป็นตัวกำหนดว่าธนาคารอิสลามจะทำอะไรได้บ้างรวมถึงการซื้อขายหุ้นและการออกตราสารต่างๆ ธนาคารอิสลามมีตัวแทนในคณะกรรมการบริหารของบริษัทที่ธนาคารได้ให้เงินทุน ธนาคารสามารถป้องกันการบริหารงานที่ผิดพลาดและให้คำปรึกษาเพื่อให้บริษัทเติบโต นี่คือบทบาทของธนาคารในการส่งเสริมการเติบโตและพัฒนาการของเศรษฐกิจ

ธุรกิจการธนาคารที่ให้สินเชื่อประเภทหุ้นส่วนเป็นธุรกิจที่มีความเสี่ยง ที่สำคัญสุดธนาคารจะต้องมีความรอบคอบในฐานะที่เป็นผู้ดูแลเงินฝากของลูกค้า ดร.มหาเธร์บอกว่าความรอบคอบเป็นสิ่งที่ดีแต่ธนาคารที่ต้องการความแน่นอนในการทำกำไรแต่ไม่พร้อมที่จะรับความเสี่ยงจะกลายเป็นเพียงผู้ให้ยืมเงิน

ธนาคารไม่อยากให้ยืมด้วยอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำและไม่อยากให้ยืมด้วยระยะเวลาที่ยาวนานเช่นกัน ดังนั้นอะไรคือบทบาทของธนาคารในการสร้างประเทศชาติ หนึ่งในทางเลือกที่เป็นไปได้คือการให้สินเชื่อแบบหุ้นส่วน

ในกรณีของการให้เงินทุนด้วยการเข้าไปเป็นหุ้นส่วน ธนาคารไม่จำเป็นจะต้องเข้าไปเป็นหุ้นส่วนในช่วงต้นของโครงการเนื่องจากมีความเสี่ยงสูง การระดมทุนในช่วงนี้ควรปล่อยให้เป็นหน้าที่ของบริษัทที่ดำเนินธุรกิจเงินร่วมลงทุนหรือหน่วงงานที่ได้รับเงินสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น Malaysian Technology Development Corporation (MTDC)

ธนาคารควรจะเข้าไปเป็นหุ้นส่วนในช่วงที่สองหรือสามของธุรกิจเงินร่วมลงทุน เช่น การให้สินเชื่อเพื่อขยายธุรกิจ และ การวางตลาดของสินค้า การให้สินเชื่อการลงทุนในเทคโนโลยีขั้นสูงเป็นทางเลือกที่ดีของธนาคารท้องถิ่นเนื่องด้วยการสนับจากภาครัฐด้านทุนและโครงสร้างพื้นฐาน

ในกรณีของธนาคารอิสลาม ธนาคารสามารถเลือกใช้สัญญาประเภท มูชารอกะฮ์ กับธุรกิจเงินร่วมลงทุน เนื่องจากธนาคารจะเข้าไปถือหุ้นของธุรกิจนั้นเพียงส่วนหนึ่ง สัดส่วนการแบ่งกำไรขาดทุน (profit-loss sharing ratio (PLR))สามารถเจรจาตกลงกันได้เพื่อให้สะท้อนสัดส่วนของเงินที่ลงทุน แต่นี่ไม่ใช่เรื่อง

ง่ายเพราะองค์ประกอบของธุรกิจที่ไม่ใช่เงินก็มีความสำคัญเช่นกัน บริษัทมักเป็นผู้จัดหาองค์ประกอบที่สำคัญและด้วยเหตุนี้จึงควรถูกสะท้อนในสัดส่วนการแบ่งกำไรขาดทุนเมื่อมีการเจรจาตกลงกัน

ธุรกิจเงินร่วมลงทุนแบบปกติมักไม่ได้ให้ความสนใจกับปัจจัย PLR แต่ให้ความสำคัญกับวิธีการกำหนดการเป็นหุ้นส่วนมากกว่าเพราะเป้าหมายหลักของนายทุนธุรกิจเงินร่วมลงทุนคือการได้กำไรส่วนเกินทุนเมื่อบริษัทเข้าตลาดหลักทรัพย์ นายทุนเหล่านี้จะไม่มีความตั้งใจที่จะถือหุ้นบริษัทนาน

เช่นเดียวกันในการธนาคาร นี่เป็นวิธีการหนึ่งที่การเป็นหุ้นส่วนแบบ มูชารอกะฮ์ควรจะจบลง เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้วธนาคารสามารถได้เงินทุนและกำไรคืนเพื่อเพิ่มสภาพคล่องและให้เป็นไปตามเป้าหมายกำไรที่ตั้งโดยฝ่ายบริหาร

สอง: ธุรกิจเงินร่วมลงทุนแบบอิสลาม

นายทุนธุรกิจเงินร่วมลงทุนจัดหาเงินทุนร่วมลงทุนแก่ธุรกิจขนาดเล็กโดยเฉพาะธุรกิจที่เกิดใหม่ ในระยะเวลาต่อมานายทุนประเภทนี้จะให้ทุนแก่บริษัทที่มีแผนจะเข้าตลาดหลักทรัพย์ภายในหนึ่งปี พวกเขาสนับสนุนผู้ประกอบการด้วยเงินทุนโดยแลกเปลี่ยนกับการเป็นหุ้นส่วนในธุรกิจ พวกเขายังเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการธุรกิจซึ่งต่างจากธนาคารและกองทุนรวม ด้วยเหตุนี้ธุรกิจเงินร่วมลงทุนจึงมีลักษณะคล้ายกับระบบการแบ่งสรรกำไรขาดทุนของอิสลาม ธุรกิจประเภทนี้ไม่เพียงแต่ให้เงินทุนแต่ยังเพิ่มมูลค่าเพิ่มในรูปแบบอื่นๆ เช่น การช่วยเรื่องแผนทางธุรกิจ การให้คำปรึกษาทางการเงิน และการช่วยเพิ่มเครือข่าย

องค์ประกอบสำคัญของธุรกิจเงินร่วมลงทุนแบบอิสลามคือระบบการแบ่งกำไรขาดทุน (PLS)ซึ่งดำเนินการบนหลัก อัลกอร์ม บิล กอน์ม(นั่นคือ การได้ผลตอบแทนเกี่ยวข้องกับการรับความเสี่ยง) ธุรกิจเงินร่วมลงทุนแบบอิสลามสามารถประยุกต์ใช้สัญญาการเป็นหุ้นส่วนแบบปกติ หรือ จะเลือกใช้แบบอิสลามที่เรียกว่า มูชารอกะฮ์ แต่การจะทำเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจาก มูชารอกะฮ์มีข้อกำหนดในเรื่อง ทุน การลงแรง และการแบ่งสรรกำไรขาดทุน สัญญา มูชารอกะฮ์ ระบุว่าหุ้นส่วนแต่ละฝ่ายสามารถมีส่วนร่วมในรูปของเงินลงทุนหรือรูปแบบอื่นๆ เช่น สินค้าและบริการ มีกฎที่ระบุไว้ว่าทุกส่วนจะต้องลงแรงทำงานในการเป็นหุ้นส่วน ทั้งนี้จะไม่มีการประกันเงินลงทุนและการขาดทุนที่เกิดจากความละเลยไม่เอาใจใส่จะต้องรับผิดชอบโดยผู้นั้น นักกฎหมายอิสลามทั้งหมดเห็นด้วยกับประเด็นเหล่านี้ โดยหลักการแล้วธุรกิจเงินร่วม

ลงทุนจะต้องไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องห้ามตามศาสนาอิสลาม เช่น การพนัน เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือสุกร เป็นต้น

ลักษณะที่น่าสนใจของการลงทุนในธุรกิจเงินร่วมลงทุนคือกระบวนการตรวจสอบวิเคราะห์สถานะโดยนายทุนธุรกิจเงินร่วมลงทุนเพื่อตรวจสอบลักษณะของผู้ประกอบการที่มาขอสินเชื่อ ทั้งพฤติกรรมและแนวคิดของผู้ประกอบการจะถูกประเมินเพื่อวัดระดับความน่าเชื่อถือ (อามานะฮ์) กระบวนการนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น (วายิบ) เพื่อหลีกเลี่ยงจรรยาบรรณวิบัติ (moral hazard) ที่อาจเกิดขึ้นและก่อให้เกิดผลเสียแก่ธุรกิจ

นายทุนธุรกิจร่วมลงทุนมักทำกำไรจากส่วนเพิ่มของทุนจากการขายหุ้นคืนให้กับบริษัทหรือเมื่อธุรกิจเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ พวกเขาไม่สนใจที่จะร่วมหุ้นส่วนไปตลอด ด้วยเหตุนี้จะต้องทำการศึกษาลักษณะของการร่วมลงทุนว่าอยู่ภายใต้กรอบของ มูชารอกะฮ์ หรือไม่

สัญญา มูชารอกะฮ์กำหนดการแบ่งสรรกำไรบนพื้นฐานของเงินลงทุนและการลงแรงทำงาน การแปรสิ่งเหล่านี้ให้กลายเป็นสัดส่วนหุ้นอาจจะเป็นเรื่องยากลำบากเนื่องจากสัดส่วนการถือหุ้นไม่ได้ดูเพียงจำนวนเงินที่นำมาร่วมลงทุนแต่การกำหนดสัดส่วนการเป็นเจ้าของขึ้นอยู่กับผลของการลงทุนบางอย่างซึ่งไม่แน่นอน เช่น รายได้ที่คาดว่าจะได้รับ กำไร และอัตราส่วนราคาต่อกำไร ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะถูกนำมาคำนวณมูลค่าขอบริษัทในปัจจุบัน เมื่อมีการตกลงหุ้นส่วนการเป็นเจ้าของในสัญญาแล้ว การแบ่งสรรกำไรผ่านทางการซื้อหุ้นคืนจะเกิดขึ้นเมื่อมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตัดสินใจออกจากการเป็นหุ้นส่วน

ตัวอย่างเช่น สมมุตินายทุนธุรกิจร่วมลงทุนได้ทำการลงทุน $1ล้าน ด้วยเงินจำนวนนี้เขาจะสามารถทราบว่าเขามีหุ้นในธุรกิจเท่าไหร่ สมมุติคำนวณแล้วเขามีหุ้นร้อยละ 40สมมุติ ณ เวลาที่เขาตัดสินใจถอนหุ้นบริษัทมีมูลค่า $30ล้าน ดังนั้นนายทุนจะต้องได้รับเงิน $12ล้าน (นั่นคือ 0.4 x $30ล้าน)ซึ่งเท่ากับว่าเขาได้กำไร $11ล้านภายในระยะเวลาที่ทำการลงทุน

กฎส่วนใหญ่ของ มูชารอกะฮ์ เป็น ฟิกฮ์นั่นคือ ได้มาจากความเข้าใจของมนุษย์ต่อคำสอนของอังกุรอานเกี่ยวกับความยุติธรรมและความเสมอภาค นักกฎหมายอิสลามใช้เหตุผล(อะกัล) เมื่อทำการ อิจติฮัด(คิดไตร่ตรอง) ประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพ (มัสลาฮะห์) ของผู้คน การทำ อิจติฮัดได้รับแนวทางจากอัลกุรอานไม่ใช่ด้วยความเพ้อฝันและอารมณ์

ฟูกาฮา จะต้องพิจารณาประเด็นเรื่องการกำหนดสัดส่วนความเป็นเจ้าของ (สัดส่วนการถือหุ้น) เนื่องจากเป็นปัจจัยที่นำไปสู่สิทธิ์ในการครอบครองกำไรเมื่อธุรกิจมีกำไร ประเด็นด้านความคลุมเครือเป็นสิ่งที่ต้องระวังเนื่องจากสัดส่วนความเป็นเจ้าของถูกกำหนดจากการคาดการณ์ปัจจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. กำไรที่ธุรกิจคาดว่าจะได้รับ
2. อัตราส่วนราคาต่อกำไร (P/E)
3. รายได้ของธุรกิจ (VCR)

การคำนวณสามปัจจัยข้างต้น ซึ่งมีความไม่แน่นอน เพื่อนำไปใช้กำหนดสัดส่วนความเป็นเจ้าของตามสัญญาอาจจะก่อให้เกิด ฆอรอร์ตามหลักของการทำสัญญา(อะกัด) ในอิสลาม จะต้องหลีกเลี่ยงความคลุมเครือนี้มิเช่นนั้นสัญญาจะถือว่าเป็นโมฆะ ในปัจจุบันกฎของมูชารอกะฮ์กำหนดให้การแบ่งสรรกำไรและทุนบนพื้นฐานของเงินที่ลงทุนและแรงงานการทำงานที่ลงไป (ซึ่งคือมูลค่าเพิ่ม) ไม่ใช่ตามร้อยละการถือหุ้น

สาม: ธนาคารอิสลามสามารถใช้มูชารอกะฮ์ในทางปฏิบัติหรือไม่

สัญญาประเภทเงินกู้ในอิสลาม (คาร์ด)อาจจะไม่สามารถประยุกต์ใช้ในทางธุรกิจเนื่องจากไม่มีการทำกำไร เงินกู้ประเภทนี้ตั้งอยู่บนความไม่เห็นแก่ตัวเนื่องจากตามหลักของอิสลามบุคคลไม่สามารถทำกำไรจากเงินกู้ด้วยเหตุนี้จึงจึงไม่ถูกต้องนักหากกล่าวว่าธนาคารอิสลามดำเนินธุรกิจการปล่อยเงินกู้ให้กับลูกค้า

เนื่องจากธนาคารอิสลามไม่ได้รับอนุญาตในการทำกำไรจากการปล่อยเงินกู้ แล้วอะไรคือทางเลือกของธนาคาร ในทางทฤษฎีธนาคารอิสลามสามารถใช้สัญญาอยู่สองประเภท ประเภทแรกเกี่ยวข้องกับการออกสินเชื่อโดยผูกไว้กับทรัพย์สิน เช่น มูรอบาฮะฮ์ ซะลัม อิสติสนา และ อัลอิญาเราะฮ์ ในกรณีของประเภทที่สองธนาคารอิสลามสามารถทำธุรกิจบนพื้นฐานของการเป็นหุ้นส่วน เช่น มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์

สัญญาแต่ละประเภทเป็นประโยชน์กับการทำธุรกิจในปัจจุบันมากเพียงใดเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ในการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันผู้ประกอบการสามารถหาเงินทุนได้จากหลายแห่ง เช่น เงินออมของตนเอง ครอบครัว หรือ เพื่อน สินเชื่อเพื่อการค้า เงินกู้จากธนาคารพาณิชย์ การทำธุรกิจร่วมหุ้นส่วน การออกหุ้นให้แก่สาธารณะ และอีกหลายวิธีการ

ก่อนที่จะสามารถหาเงินทุนจากแหล่งเหล่านี้จำเป็นที่จะต้องทราบว่าผู้ประกอบการจะนำเงินทุนไปทำอะไร เพื่อขยายธุรกิจ เพื่อตั้งธุรกิจใหม่ หรือเพื่อไปชำระหนี้สิน หากผู้ประกอบการประสงค์ที่จะตั้งธุรกิจ

ใหม่ เริ่มแรกเขาจะต้องพึ่งเงินออมส่วนตัวหรือเงินทุนจากเพื่อนและครอบครัว มันคงจะไร้ประโยชน์หากจะไปขอเงินกู้จากธนาคารโดยไม่มีสินทรัพย์ค้ำประกัน ไม่มีธนาคารที่ดำเนินการด้วยดอกเบี้ยใดๆจะแบกแรกความเสี่ยงในการให้สินเชื่อธุรกิจใหม่

เป็นการตัดสินใจที่สำคัญเนื่องด้วยความเสี่ยงอาจจะมีจำนวนมาก ธนาคารไม่เพียงแต่ต้องคำนึงถึงปัญหาที่เกิดจากตัวผู้ประกอบการหน้าใหม่เอง เช่น จริยธรรมและความมานะพากเพียรในการทำงาน รวมถึงความสามารถในการแก้ปัญหาในแง่ของการดำเนินธุรกิจ เช่น การวางแผน การพยากรณ์ การทำวิจัยด้านตลาด การขาย การบริหารจัดการพนักงาน การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการร่างเอกสารทางกฎหมาย เป็นต้น

ธนาคารอิสลามมีคำตอบสำหรับเงินทุนและความเสี่ยงในการทำธุรกิจใหม่อย่างไร เพื่อตอบคำถามนี้เรามาลองพิจารณาสัญญา มูชารอกะฮ์ สัญญาการเงินประเภทนี้ไม่ได้ใช้กับการธนาคารเพียงอย่างเดียวแท้จริงแล้วสามารถประยุกต์กับการทำธุรกรรมทาการเงินโดยทั่วไป

ในมาเลเซีย การส่งเสริมค่านิยมแบบอิสลามในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจได้เริ่มจากภาคการธนาคาร ดังนั้นจึงเป็นเรื่องปกติที่คนมักจะเข้าใจว่า มูชารอกะฮ์ กับ มูดอรอบะฮ์ เกี่ยวข้องกับการธนาคาร

ในด้านกฎหมายอิสลาม คำว่า ชิรกะฮ์ มักถูกใช้ในการแสดงถึง มูชารอกะฮ์ ชิรกะฮ์ แปลว่า “การแบ่งปัน”ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทคือ ชิรกัตอุลมิล์ก กับ ชิรกะฮ์อุลอะกัด ประเภทแรกเป็นการเป็นเจ้าของทรัพย์สินร่วมกันตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป สัญญาประเภทนี้ไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่เรากำลังกล่าวถึง

การจัดหาเงินทุนมูชารอกะฮ์

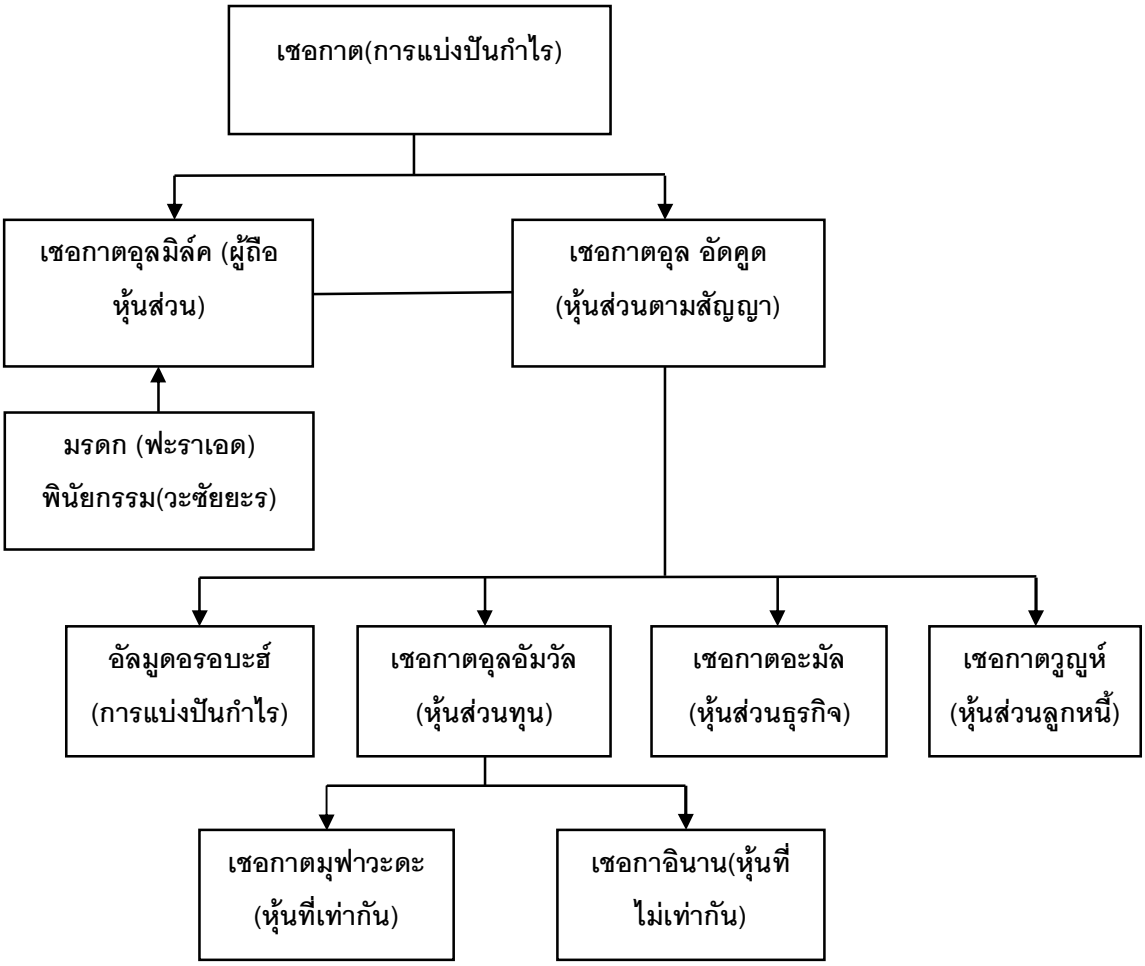

<รูปภาพที่ 4.1 มูชารอกะฮ์>

ชิรกะฮ์อุลอะกัด แปลว่า การเป็นหุ้นส่วนด้วยการทำสัญญาร่วมกันซึ่งก็คือ “การเป็นเจ้าของธุรกิจร่วมกัน” การแยก ชิรกะฮ์อุลอะกัดออกเป็นอีกสามประเภทย่อยจะช่วยทำให้เห็นความเกี่ยวข้องของสัญญาประเภทนี้กับการตั้งธุรกิจใหม่

ประเภทแรก คือ ชิรกัตอุลอัมวัลการทำสัญญาการเงินประเภทนี้หุ้นส่วนทุกคนจะต้องลงทุนเงินจำนวนหนึ่งรวมทั้งความรู้ความเชี่ยวชาญในการตั้งธุรกิจใหม่ ประเภทที่สอง ชิรกัตอุลอะมาลเกี่ยวข้องกับการให้บริการของแต่ละหุ้นส่วนเท่านั้น และท้ายที่สุด ชิรกัตอุลวูจูฮ์ไม่มีข้อกำหนดว่าแต่ละหุ้นส่วนต้องลงทุนเงิน ธุรกิจดำเนินด้วยการซื้อสินค้าด้วยสินเชื่อแล้วนำไปขายเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินสด

กำไรที่ได้จากการดำเนินธุรกิจ ชิรกัตจะถูกแบ่งสรรในหมู่หุ้นส่วนตามอัตราส่วนหรือร้อยละที่ได้ตกลงกันไว้ล่วงหน้า การดำเนินธุรกิจประเภทนี้จะต้องใช้ความสามารถทางการตลาดขั้นสูง ในบรรดา ชิรกัต อุลอะกัด ทั้งสามประเภท ประเภทแรกเกี่ยวข้องกับสินเชื่อ มูชารอกะฮ์

แท้จริงแล้ว คำว่ามูชารอกะฮ์จะไม่ถูกพบในหนังสือฟิกฮ์เพราะถูกใช้ในหนังสือการธนาคารอิสลามเพื่อแสดงถึงชิรกัตอุลอัมวาลเนื่องจากเกี่ยวข้องกับการลงทุนเงิน

ต่อไปเรามาดูบทบาทของ มูชารอกะฮ์/ชิรกัตอุลอัมวาลในการเริ่มตั้งธุรกิจใหม่ แท้จริงแล้วธุรกิจทุกรูปแบบในปัจจุบันตั้งอยู่บนหลัก มูชารอกะฮ์ยกเว้นธุรกิจเจ้าของเดียวและหุ้นส่วนที่ไม่มีส่วนในการดำเนินธุรกิจ (sleeping partnership)

ในกรณีของ มูชารอกะฮ์หุ้นส่วนทุกคนจะต้องมีบทบาทในการดำเนินธุรกิจ สมมุติว่า Ligat Sdn Bhdเป็นธุรกิจประเภท มูชารอกะฮ์ซึ่งผลิตสินค้า Xโดยมีตลาดแล้วในอินเดีย เงินทุนเริ่มแรกในการดำเนินธุรกิจอยู่ที่ $100,000โดยมีเจ้าของร่วมคือ อาศิส ลิม ยามาล และมูตู โดยแต่ละคนถือหุ้นส่วนเท่ากับร้อยละ 50 10 5และ 35ตามลำดับ ทั้งสามทำงานเต็มเวลาที่บริษัทโดยทำทุกอย่าง เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ การทำการตลาด และกาดูแลเรื่องการเงิน

อะไรคือกฎของ มูชารอกะฮ์ในการแบ่งสรรกำไร แท้จริงแล้วไม่มีกฎตายตัว แต่นี่คือความคิดเห็นของเหล่านักกฎหมายมุสลิม

อิหม่าม ชาฟิอี กล่าวว่า หุ้นส่วนแต่ละคนควรได้รับกำไรตามสัดส่วนของการลงทุน อย่างไรก็ตาม อิหม่าม อะห์หมัด กล่าวว่าสัดส่วนการแบ่งสรรกำไรอาจจะแตกต่างจากสัดส่วนการลงทุนหากเป็นข้อตกลงที่เกิดขึ้นจากหุ้นส่วนทุกคน อิหม่ามฮานีฟะได้ใช้แนวคิดทางสายกลางโดยกล่าวว่าสัดส่วนการแบ่งสรรกำไรอาจจะแตกต่างจากสัดส่วนการลงทุนโดยดูเป็นกรณีพิเศษไป

นอกจากความแตกต่างในเรื่องความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการแบ่งสรรกำไรแล้ว เหล่ากฎหมายอิสลามมีความเห็นตรงกันในสองหลักการ หนึ่ง การแบ่งสรรกำไรไม่สามารถกำหนดเป็นจำนวนที่แน่นอนเนื่องจากยังไม่เป็นที่ทราบว่าธุรกิจจะมีกำไรหรือไม่ ในอีกนัยหนึ่งสัญญาสินเชื่อในอิสลามอนุญาตให้กำหนดล่วงหน้าอัตราส่วนการแบ่งสรรกำไรแต่ไม่ใช่การกำหนดเป็นจำนวน

สอง นักกฎหมายทุกคนเห็นด้วยที่หุ้นส่วนแต่ละคนจะแบกรับขาดทุนเท่ากับสัดส่วนที่เขาลงทุนเงิน อย่างไรก็ตาม นี่ไม่ได้หมายความว่ามูชารอกะฮ์มีลักษณะเหมือนบริษัทจำกัด หากธุรกิจขาดทุนมากกว่าเงินที่

ลงทุนไป เงินที่จะนำมาจ่ายส่วนที่เกินมากนี้สามารถนำมาได้จากทรัพย์สินของหุ้นส่วนแต่ละคน ควรจะมีการวิจัยศึกษาเพิ่มเติมข้อกำหนดทางกฎหมายในเรื่องการแบ่งสรรกำไรขาดทุนสำหรับมูชารอกะฮ์

ณ จุดนี้ เราสมมุติว่าเงินที่จะนำมาลงทุนเพื่อเริ่มธุรกิจนำมาจากเงินออมหรือทรัพย์สินของหุ้นส่วนแต่ละคน เงินกู้จากธนาคารยังไม่จำเป็นสำหรับจุดนี้ แต่จะจำเป็นเมื่อจะขยายธุรกิจ สมมุติว่าบริษัทต้องการขยายการผลิตที่อินเดียซึ่งต้องใช้ทุนสำหรับการดำเนินการจำนวนมาก ธนาคารอิสลามสามารถให้สินเชื่อภายใต้สัญญามูชารอกะฮ์

ปัญหาที่ผมต้องการพูดถึง คือ เมื่อธนาคารอิสลามในมาเลเซียเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนกับ Ligat Sdn Bhd ปัญหาการเป็นเจ้าของร่วมย่อมเกิดขึ้น ในมาเลเซีย สหรัฐอเมริกา และประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมจำนวนมากธนาคารพาณิชย์จะไม่ได้รับอนุญาตให้ทำการร่วมลงทุนกับบริษัทเอกชนซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้เงินของส่วนรวมเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว เป็นการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน ด้วยเหตุนี้ระบบการธนาคารแบบ Anglo-Saxonจึงห้ามธนาคารดำเนินธุรกิจหุ้นส่วนและออกตราสาร

แต่ Bank Negara Malaysiaอนุญาตให้ธนาคารอิสลามดำเนินธุรกิจแบบมูชารอกะฮ์ภายใต้กฎหมายการธนาคารอิสลามปี (IBA) 1983หรือไม่ เขาทราบหรือไม่ว่า มูชารอกะฮ์เป็นการเชื่อมภาคธนาคารกับการพาณิชย์ หากกฎหมายการธนาคารอิสลามกำหนดอย่างชัดเจนว่าอนุญาตให้ธนาคารอิสลามดำเนินธุรกิจประเภทนี้จะเป็นการปฏิวัติวงการธนาคารของประเทศนี้ หากเป็นเช่นนั้น ธนาคารแบบเดิมก็จะขอสิทธิ์ในการดำเนินธุรกิจร่วมหุ้นส่วนบ้าง

เราไม่สามารถให้คำตอบที่ชัดเจนแต่มันเป็นเรื่องตลกที่สินเชื่อมูชารอกะฮ์ไม่ได้รับความนิยมในหมู่ธนาคารอิสลามในมาเลเซีย ในขณะที่ประเทศอื่นๆกำลังรีบปรับกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการเชื่อมโยงระหว่างการธนาคารและการพาณิชย์ ธนาคารอิสลามในมาเลเซียกลับกำลังเดินไปในทิศทางตรงกันข้าม ธนาคารอิสลามได้รับสิทธิ์พิเศษจาก IBA 1983แต่กลับไม่สามารถใช้ประโยชน์จากสิทธิ์ที่ได้รับ

สี่: สินเชื่อ มูดอรอบะฮ์ กับ ทุนมนุษย์

การประยุกต์ใช้สินเชื่อประเภทแบ่งปันกำไร (มูดอรอบะฮ์) กับธุรกิจการธนาคารยังไม่ค่อยได้รับความนิยมเท่ากับในกรณีของธุรกิจกองทุนรวม ในกรณีความขัดแย้งระหว่าง Lembaga Tabung Haji (LTH) กับ Metrowangsa ซึ่งฝ่ายหลังมีสถานะเป็นตัวแทนและผู้ประกอบการ (มูดาริบ) ได้รับความไว้วางใจให้บริหาร

จัดการการลงทุนของ LTH บนหลักการแบ่งสรรกำไรขาดทุน ภายใต้ระบบมูดอรอบะฮ์มูดาริบไม่สามารถกำหนดผลตอบแทนการลงทุนล่วงหน้าในสัญญา เช่น ร้อยละ 30 ต่อปี และเช่นกันสัญญาประเภทนี้ไม่มีการประกันเงินลงทุน

สัญญามูดอรอบะฮ์มีลักษณะพิเศษที่ให้ความสำคัญกับทั้งผู้ประกอบการและเงินลงทุน มูดาริบซึ่งเป็นฝ่ายที่ก่อให้เกิดทุนมนุษย์ (ผ่านทางความรู้และทักษะความสามารถ) จะไม่ได้รับเงินเดือน เขาจะไม่ได้รับเงินเดือนที่สูงซึ่งผู้จัดการทั่วไปมักจะได้รับถึงแม้จะมีภาระหน้าที่ที่คล้ายกัน อีกทั้งจะไม่ได้รับรถประจำตำแหน่ง สมาชิกสโมสรกอล์ฟ หรือเงินโบนัสอื่นๆ โรงเรียนกฎหมายอิสลาม (มัซฮับ) ต่างเห็นตรงกันเกี่ยวกับประเด็นนี้

อย่างไรก็ตาม นักกฎหมายอิสลาม (ฟูกาฮา) เห็นด้วยที่ มูดาริบอาจใช้เงินลงทุนบางส่วนสำหรับความต้องการขั้นพื้นฐานของเขา เช่น สำหรับมื้ออาหารและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ด้วยเหตุนี้ ร็อบบุล มาล จะไม่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายการดำเนินการที่สูงเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในกรณีของบริษัทร่วมทุนส่วนใหญ่ ดังนั้น มูดาริบ กับ ร็อบบุล จึงไม่มีเป้าหมายที่ขัดแย้งกัน และปัญหาตัวแทนก็จะเกิดขึ้นน้อยมาก

ในขณะที่การเงินในปัจจุบันให้ความสำคัญกับเงินทุนในการก่อตั้งธุรกิจใหม่ มูดอรอบะฮ์ให้ความสำคัญกับทุนมนุษย์เช่นเดียวกันโดยมองว่า ความรู้ ทักษะ แนวคิดใหม่ และประสบการณ์เป็นปัจจัยในการดำเนินธุรกิจที่สำคัญ ดังนั้นทุนมนุษย์จึงไม่ได้รับค่าตอบแทนบนสัญญาการเช่า (อัลอิญาเราะฮ์ อะมาล) แต่จะได้รับในรูปการแบ่งปันกำไร

ด้วยวิธีนี้ มูดาริบจึงไม่ได้ถูกมองว่าเป็นเพียงบุคคลที่ไม่มีเงินทุนในการเริ่มธุรกิจ ที่สำคัญสุดเขาจะต้องมีความรู้และทักษะทางการตลาดและประวัติการทำงานในประเภทของธุรกิจที่เขามีแผนจะก่อตั้ง เขายังจะต้องมีเงินทุนเพียงพอที่จะใช้ชีวิตและดูแลครอบครัว ในอักนัยหนึ่ง มูดาริบควรจะมีสถานะทางการเงินที่ค่อนข้างมั่นคงและสามารถดำเนินโครงการ มูดอรอบะฮ์ ได้อย่างมืออาชีพ เขาไม่เพียงแต่มองหาเงินเดือนที่สูงแต่เป็นกำไรจากสัญญาประเภทแบ่งปันกำไร

เมื่อเขาได้รับเงินลงทุน มูดาริบ จะนำไปซื้อสินค้าแล้วนำมาขายต่อเพื่อทำกำไร ลักษณะสำคัญของมูดอรอบะฮ์ จึงเป็นความไว้วางใจ (อามานะฮ์) ซึ่งหมายความว่า ร็อบบุลมาล ต้องพร้อมที่จะเสียเงินลงทุนหากธุรกิจเกิดการขาดทุน

บางคนอาจจะถามว่าแล้ว มูดอรอบะฮ์แตกต่างจากการดำเนินธุรกิจแบบหุ้นส่วนในปัจจุบันอย่างไร คำตอบคือ มูดอรอบะฮ์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเป็นหุ้นส่วนด้วยเงินลงทุนและการบริการ ร็อบบุลมาลเป็นผู้ให้เงินลงทุนในขณะที่มูดาริบเป็นผู้ให้บริการ มูดอรอบะฮ์แตกต่างจากการเป็นหุ้นส่วนในปัจจุบันเพราะจะไม่มีหุ้นส่วนคนใดที่ให้ทั้งเงินลงทุนและบริการ

ด้วยเหตุนี้การแบ่งสรรกำไรและขาดทุนระหว่างมูดาริบกับร็อบบุลมาลจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบเพื่อหลีกเลี่ยงความคลุมเครือในการทำสัญญา โดยหลักการแล้วมูดอรอบะฮ์มีระบบการแบ่งสรรดังต่อไปนี้

- การแบ่งสรรกำไร: สัญญาจะระบุเป็นสัดส่วนหรืออัตราส่วน เช่น ร้อยละ 40 แบ่งให้ ร็อบบุลมาล ส่วนอีกร้อยละ 60 แบ่งให้ มูดาริบอัตราถูกคำนวณบนพื้นฐานความเสี่ยงของโครงการ การสร้างมูลค่าเพิ่ม และความรับผิดชอบ
- การแบ่งสรรขาดทุนที่เกิดจากจากความเสี่ยงตลาด: ร็อบบุลมาล เป็นผู้รับผิดชอบ
- การแบ่งสรรขาดทุนที่เกิดจากความไม่เอาใจใส่/จรรยาวิบัติ (กาสับ): มูดาริบเป็นผู้รับผิดชอบ

ในกรณีกฎการแบ่งสรรขาดทุนที่เกิดจากความเสี่ยงตลาด ดูเหมือนว่าจะไม่ยุติธรรมเนื่องจากภาระตกอยู่ที่ ร็อบบุลมาล แต่เพียงฝ่ายเดียวในขณะที่ มูดาริบ ไม่ต้องรับผิดชอบอะไรใดๆ ตัวอย่างเช่น หากธุรกิจมูดอรอบะฮ์ มีเงินลงทุน$50,000 แต่รายได้จากการขายมีเพียง $20,000 ส่วนขาดทุน $30,000 จะต้องรับผิดชอบโดย ร็อบบุลมาลถึงแม้ มูดาริบ จะไม่ต้องรับภาระโดยตรงจากการขาดทุน แต่การขาดทุนที่แท้จริงของเขาคือต้นทุนค่าเสียโอกาสซึ่งก็คือเงินเดือนที่เขาควรจะหาได้หากเลือกที่จะทำงานที่อื่น ด้วยตำแหน่งระดับผู้จัดการในบริษัทขนาดใหญ่ เขาสามารถมีรายได้ $20,000 ต่อเดือนได้ง่ายๆ

การธนาคารอิสลามควรจะพิจารณาสินเชื่อประเภท มูดอรอบะฮ์อย่างจริงจังหากต้องการส่วนแบ่งตลาดเฉพาะกลุ่ม มูดอรอบะฮ์ แตกต่างจาก อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล (BBA) กับ อัลอิญาเราะฮ์ ทัมมะ อัลบัยอ์ (AITAB) เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์สินเชื่อใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างจากสินเชื่ออื่นๆในตลาด โดยธนาคารอิสลามจะให้เงินลงทุนแก่โครงการ มูดอรอบะฮ์ภายหลังจากที่คัดกรอง มูดาริบ แล้ว กฎของ มูดอรอบะฮ์ปกป้องธนาคารจากจรรยาวิบัติ (moral hazard) เนื่องจาก อย่างแรก ค่าใช้จ่ายของโครงการ มูดอรอบะฮ์ไม่ได้ประกอบไปด้วยเงินเดือน อย่างที่สอง ด้วยสัญญาที่มีรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนที่ต้องรับผิดชอบหนี้สินไม่จำกัดจำนวน จึงไม่มีข้อห้ามหาก ร็อบบุลมาล จะนำทรัพย์สินของ มูดาริบ มาจ่ายหนี้สินหากการขาดทุนนั้นเกิดจากความไม่เอาใจใส่ของมูดาริบเอง

ห้า: มูดอรอบะฮ์กับความไม่เท่าเทียมของข้อมูล (Asymmetric Information)

มีปัจจัยสามข้อที่ทำให้มีความยากลำบากในการประยุกต์ใช้ มูดอรอบะฮ์กับธุรกิจการธนาคาร ปัญหาเหล่านี้เกี่ยวข้องกับกฎหมาย BAFIA 1989 การเก็บภาษีซ้ำซ้อน และข้อขัดแย้งทางกฎหมาย

สินเชื่อ มูดอรอบะฮ์ยังมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาด้านต้นทุนข้อมูลซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางการเงินของธนาคาร เมื่อผู้ให้สินเชื่อ (ร็อบบุลมาล) ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้จัดการ (มูดาริบ) ตลาดสำหรับเงินทุน มูดอรอบะฮ์ กับบัญชีเงินฝากมูดอรอบะฮ์ก็จะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แต่ผู้ให้สินเชื่อจะทราบได้อย่างไรว่า มูดาริบ เป็นคนที่น่าไว้วางใจ เขาจะมั่นใจได้อย่างไรว่า มูดาริบจะใช้เงินทุนที่เขาให้ตามข้อกำหนดที่ได้ตกลงไว้ ธนาคารอิสลามสามารถควบคุมการดำเนินงานของโครงการ มูดอรอบะฮ์ ได้หรือไม่

จริงที่เรื่องของข้อมูลก่อให้เกิดปัญหาสำคัญแก่ระบบการแบ่งสรรกำไรขาดทุน (PLS) ในธุรกิจการธนาคาร ผู้ให้สินเชื่อซึ่งก็คือธนาคารและผู้ฝากเงินไม่สามารถทราบถึงข้อมูลได้อย่างครบถ้วนโดยเฉพาะในเรื่องของการนำเงินทุนไปใช้

สื่อกลางทางการเงินเป็นผลลัพธ์โดยธรรมชาติของปัญหาความไม่เท่าเทียมของข้อมูลที่ซึ่งในการทำธุรกรรมมีฝ่ายหนึ่งที่มีข้อมูลมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ในกรณีของการธนาคารอิสลามบทบาทการเป็นสื่อกลางทางการเงินยิ่งมีปัญหาเยอะขึ้นไปอีกเนื่องจากการมีผลิตภัณฑ์ในตลาดจำนวนมาก นั่นคือ คนที่มีความแตกต่างทางด้านรสนิยม ความชอบ และความเชื่อทางด้านศาสนามีทางเลือกในตลาดเพิ่มขึ้น

โดยทั่วไป ธุรกิจมีทางเลือกหลายทางในการระดมเงินทุน ในตลาดแบบปกติอาจจะยื่นขอเงินกู้ธนาคาร การออกหุ้นหรือพันธบัตรก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งซึ่งมีสภาพคล่องที่สูงกว่าแต่อาจจะจำกัดอยู่เฉพาะบริษัทขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียง เมื่อธนาคารอิสลามให้ทางเลือกที่ดีกว่า บริษัทสามารถระดมทุนผ่านทาง มูรอบาฮะฮ์ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล และหลัก มูดอรอบะฮ์/มูชารอกะฮ์

อย่างไรก็ตาม การเลือกผลิตภัณฑ์ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เมื่อความเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำธุรกิจอาจเลือกใช้สินเชื่อประเภทหนี้ โครงการที่มีความเสี่ยงสูงมักเลือกใช้การออกหุ้น เมื่อบริษัทเข้าหาธนาคารเพื่อยื่นขอเงินทุน ธนาคารมักไม่ทราบดีไปกว่าบริษัทว่าเขาจะลงทุนอะไรอย่างไร ดังนั้นความไม่เท่าเทียมทางข้อมูลเป็นธรรมชาติของการทำธุรกิจและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เนื่องด้วยความไม่เท่าเทียมทางข้อมูลปัญหาดังต่อไปนี้ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

1. การเลือกสิ่งที่ตรงข้ามกับความเหมาะสม
2. จรรยาวิบัติ

ในการดำเนินธุรกิจมูดอรอบะฮ์ ข้อแรกเกี่ยวข้องกับการที่จะต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้เงินทุน (มูดาริบ) ก่อนที่จะให้เงินทุนแกโครงการ มูดอรอบะฮ์ ตรงนี้ที่การตรวจสอบวิเคราะห์สถานะมีความสำคัญเพื่อให้ทราบถึงความเสี่ยงและบทบาทของ มูดาริบ ที่จะก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้

ธนาคารในฐานะ ร็อบบุลมาล จะต้องทราบถึงวิสัยทัศน์และเป้าหมายในการเป็นผู้ประกอบการของบริษัท (นั่นคือ มูดาริบ) ธนาคารจะต้องตรวจสอบคณะผู้บริหารและผลิตภัณฑ์กับเทคโนโลยีที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจ แผนทางธุรกิจจะต้องแสดงให้เห็นถึงกลยุทธ์ทางการตลาด การคาดการณ์ทางด้านการเงิน และกระบวนการผลิต

เนื่องจากสัญญา มูดอรอบะฮ์ยังใหม่อยู่สำหรับธุรกิจการธนาคาร ธนาคารอิสลามจะต้องใช้วิธีการใหม่ๆในการประเมินข้อเสนอโครงการนอกเหนือไปจากการวิเคราะห์ทางด้านความเสี่ยงและความน่าเชื่อถือ การวิเคราะห์ตรวจสอบเช่นนี้อาจจะไม่ใช่เรื่องที่พนักงานธนาคารชื่นชอบ แต่การได้มาซึ่งความชำนาญใหม่ก็อาจช่วยให้โครงการมูดอรอบะฮ์ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นส่งผลทางบวกต่อผลการดำเนินการของธนาคาร

อันตรายอาจเกิดขึ้นหากธนาคารอิสลามใช้อัตราส่วนการแบ่งสรรกำไรขาดทุนเป็นตัวคัดกรองมูดาริบเช่น ธนาคารอาจเสนออัตราแบ่งสรรกำไร (PSR) ที่ 20:80 (นั่นคือ ธนาคารได้ส่วนแบ่งร้อยละ 80) แทนที่จะเลือกใช้อัตรา PSR 60:40 ด้วยอัตราส่วนข้างต้นอาจทำให้ธนาคารได้ มูดาริบ ซึ่งขี้โกง เนื่องจากเขาจะไม่มีปัญหาในการรับส่วนแบ่งกำไรที่น้อยกว่า (นั่นคือ ร้อยละ 20) เนื่องจากมีเป้าหมายที่จะหลอกลวง ร็อบบุลมาล ตั้งแต่แรกอยู่แล้ว

มูดาริบ ประเภทนี้จะยอมรับกับส่วนแบ่งกำไรที่น้อยเนื่องจากรู้วิธีการในการฉ้อโกงธุรกิจ สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ คือ การเลือกสิ่งที่ตรงข้ามกับความเหมาะสม เนื่องด้วยอัตราส่วนการแบ่งสรรกำไรที่ธนาคารตั้งเป็นการผลักให้ มูดาริบ ที่ดีไม่อยากทำโครงการร่วมกับธนาคาร

แน่นอนที่ในการทำมูดอรอบะฮ์ตัวแปรที่สำคัญสุด คือ อัตรากำไรที่คาดการณ์ ในบางกรณีเช่น contract financing สามารถทราบอัตรากำไรคาดการณ์ได้ และธนาคารต้องการทำกำไรเท่าใดขึ้นอยู่กับการต่อรองอัตราส่วนการแบ่งสรรกำไร

ในขณะที่ปัญหาการเลือกสิ่งที่ตรงข้ามกับความเหมาะสมทำให้ธนาคารได้มูดาริบที่ไม่ดีแทนที่จะได้คนดี ความเสี่ยงด้านจรรยาวิบัติเกี่ยวข้องกับการติดตามตรวจสอบการทำงานของมูดาริบเนื่องจากธนาคารอาจเลือกคนที่ไม่เหมาะสม ธนาคารอาจประสบกับมูดาริบที่ใช้จ่ายเงินลงทุนเพื่อประโยชน์ของตนเองแทนที่จะเพื่อประโยชน์ของโครงการ

ต้นทุนในการติดตามตรวจสอบอาจจะสูงและธนาคารแบบเดิมอาจจะไม่ยอมรับกับต้นทุนส่วนนี้ในการเงินแบบปกติ จรรยาวิบัติในการออกหุ้นใหม่จะเกิดขึ้นเนื่องจากปัญหาระหว่างตัวการกับตัวแทน

ในกรณีของสินเชื่อมูดอรอบะฮ์ ร็อบบุลมาลหรือผู้ถือหุ้นมีฐานะเป็นเจ้าของมูลค่าของบริษัทในขณะที่มูดาริบหรือผู้จัดการมีบทบาทในการควบคุมทรัพย์สินของบริษัท ปัญหาจรรยาวิบัติจะเกิดขึ้นเมื่อมูดาริบไม่ได้มีเป้าหมายในการเพิ่มมูลค่าบริษัทอย่างที่เจ้าของบริษัททำ ดังนั้นเพื่อให้มูดาริบใช้เงินลงทุนอย่างเหมาะสม ระบบการติดตามตรวจสอบถึงแม้อาจจะมีต้นทุนสูงแต่ไม่ควรถูกมองข้าม

เนื่องด้วยปัญหาดังที่ได้กล่าวมาการมีระบบเกื้อหนุนติดตามตรวจสอบจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้โครงการมูดอรอบะฮ์ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ คงจะไม่มีประโยชน์ที่จะหาวิธีการที่ซับซ้อนในการคำนวณอัตราส่วนการแบ่งสรรกำไรขาดทุนหากระบบการดำเนินการของบริษัทไม่โปร่งใสไม่สามารถแก้ปัญหาจากความไม่เท่าเทียมทางข้อมูล อนาคตของมูดอรอบะฮ์ในประเทศนี้จึงขั้นอยู่กับความสามารถในการคิดค้นระบบเช่นนี้

หก: กองทุนเพื่อการลงทุนมูดอรอบะฮ์

การที่ธุรกิจการธนาคารไม่ค่อยให้ความสนใจสินเชื่อประเภทมูดอรอบะฮ์กับมูชารอกะฮ์เกิดจากหลายปัจจัย หนึ่งในนั้นค่อนข้างเข้าใจได้ง่าย นั่นคือ ธนาคารอิสลามกังวลว่าลูกค้าจะนำเงินไปฝากที่อื่นเนื่องจากบัญชีเงินฝากมูดอรอบะฮ์มีความเสี่ยงเพราะบัญชีประเภทนี้ไม่มีการประกันเงินต้น และเช่นกันที่ผลการขาดทุนจากสินเชื่อมูดอรอบะฮ์จะไม่นำไปหักลบบัญชีเงินฝาก วาดิอะฮ์ แต่จะนำไปลดในส่วนของทุผู้ถือหุ้น หากมีเงินฝากและทุนไม่เพียงพอ คงไม่ต้องพูดถึงการให้สินเชื่อประเภทหุ้นส่วน ธนาคารคงไม่สามารถให้แม้แต่สินเชื่อ BBA และ AITAB ได้

เนื่องจากธนาคารยังไม่ค่อยนิยมใช้มูดอรอบะฮ์ บทบาทของระบบการธนาคารปราศจากดอกเบี้ย (IFSB) ต่อการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและเล็กยังคงมีน้อย ถึงแม้ IFSB ยังมีสินเชื่อประเภทอื่น เช่น มูรอบา

ฮะฮ์ กับ บัยอ์บิทะมันอาญิล แต่ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ไม่ใช่สำหรับตลาดลูกค้าเฉพาะกลุ่ม (Niche market) และไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในธุรกิจการธนาคารได้

รูปแบบการธนาคารแบบร่วมหุ้นส่วนผ่าน มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ มีความสามารถในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมการธนาคารจึงควรได้รับการพิสูจน์คุณค่าในตลาด ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวจะต้องมีความตั้งใจจริงโดยเฉพาะกระทรวงการคลัง กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ และกระทรวงที่ตั้งขึ้นใหม่อย่างกระทรวงพัฒนาการผู้ประกอบการเพื่อให้รูปแบบของการร่วมหุ้นส่วนประสบความสำเร็จ

วิธีหนึ่งคือการตั้งกองทุนเพื่อการลงทุน มูดอรอบะฮ์(MIF) ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับกองทุนเพื่อการพัฒนาอื่นๆที่รัฐบาลให้ เช่น กองทุนเพื่อผู้ประกอบการใหม่ (NEF) กองทุนอุตสาหกรรม Bumiputra (BIF) และระบบการประกันเงินต้น เป็นต้น ในแง่ที่สามารถถูกบริหารจัดการโดยระบบการธนาคารที่ปราศจากดอกเบี้ยภายใต้การคุ้มครองของบรรษัทประกันสินเชื่อ (CGC)

ด้วยเหตุนี้ อาจต้องปรับนโยบายใน CGC บางส่วนเนื่องจากจะนำไปประยุกต์ใช้กับ มูดอรอบะฮ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทุนร่วมหุ้นส่วนแทนที่ไม่ใช่เงินกู้ MIF จะช่วยให้การธนาคารแบบ มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ ประสบความสำเร็จในอนาคต

หลังจากนั้นเราจะมาดูว่า IFSB กับ Bank Islam (M) Bhd จะทำยอมทำกำไรจากการร่วมหุ้นส่วนหรือไม่เนื่องจากมีความกดดันน้อยลงในการที่จะต้องระดมเงินฝากจากลูกค้า หากประสบความสำเร็จข้อมูลผลการดำเนินการของธนาคารรวมถึงการประหยัดจากขนาดและขอบเขตจากระบบ มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ ก็จะมีมากยิ่งขึ้น

ความสนใจของผมอยู่ที่การให้สินเชื่อธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง ถึงแม้ผู้ประกอบการหลายคนจะเคยผ่านการอบรมเพื่อการพัฒนา ได้เรียนรู้ทักษะในการบริหารจัดการทางการเงิน การบัญชี และการตลาด และได้รับแรงบันดาลใจเพื่อเพิ่มไหวพริบในการทำธุรกิจ แต่ในท้ายที่สุดสิ่งสำคัญยังคงเดิม นั่นคือ เงินทุน

ถึงแม้บางคนจะกล่าวว่าในปัจจุบันสิ่งสำคัญไม่ใช่เงินทุนอีกต่อไปแต่คือเทคโนโลยี ผมยังคงยืนยันว่าเทคโนโลยีนั้นจำเป็นสำหรับบริษัทที่ต้องใช้เงินทุนจำนวนมากเพื่อการส่งออกเท่านั้น แต่เงินทุนเป็นสิ่งที่หาได้ยากโดยเฉพาะกับการเริ่มธุรกิจใหม่หรือผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์ด้านระบบ vendor and

umbrella ผู้เขาจำเป็นต้องมีทรัพย์สินเพื่อเป็นหลักประกันถึงแม้แผนทางธุรกิจของเขาจะใหม่และมีโอกาสจะประสบความสำเร็จ ณ จุดนี้ที่สินเชื่อประเภทร่วมหุ้นส่วนจะสามารถช่วยได้

หากมี MIF แล้วเราจะสามารถทราบว่าผลิตภัณฑ์ มูดอรอบะฮ์/มูชารอกะฮ์ มีศักยภาพขนาดไหนในระบบการธนาคารที่ปราศจากดอกเบี้ย หากประสบความสำเร็จประชาชนจะมั่นใจได้ว่าถ้ามีการตรวจสอบติดตามที่ดี ธนาคารสามารถทำกำไรมากกว่าด้วยระบบ มูดอรอบะฮ์ ซึ่งหมายถึงผลตอบแทนผู้ฝากเงินที่สูงขึ้นด้วย

ความกลัวและความกังวลในการลงทนในบัญชีเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ ก็จะลดลง คนจะหันมาลงทุนในบัญชีประเภทนี้มากขึ้น การตั้ง MIF จะต้องเกิดขึ้นหลังจากการวางแผนที่รอบคอบทางด้านการบริหาร บุคลากร โครงการ และความเสี่ยง IFSB สามารถตั้งบริษัทลูกเพื่อทำหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบโครงการหรือจากที่ปรึกษามาทำหน้าที่นี้

การดำเนินการเช่นนี้สามารถร่วมมือกับ CGC MIF อาจจะเป็นหนทางเดียวที่ธุรกิจขนาดเล็กและกลางจะสามารถได้สินเชื่อการร่วมหุ้นส่วนจากธุรกิจการธนาคาร ในปัจจุบันการออกหุ้นหรือการร่วมหุ้นส่วนเป็นสิทธิพิเศษสำหรับบริษัทที่จดทะเบียนใน KLSE เท่านั้น บริษัทเหล่านี้สามารถออกหุ้นใหม่เพื่อการขยายธุรกิจ ดังนั้นเมื่อธุรกิจขนาดใหญ่เติบโตไปได้ดีจากการร่วมหุ้นส่วน ธุรกิจขนาดเล็กกลับถูกผลักให้ประสบกับความยากลำบากจากการที่ต้องไปกู้เงินซึ่งมีข้อกำหนดที่เข้มงวด

บริษัทขนาดเล็กต้องรับภาระที่ไม่มีเหตุผลดังกล่าวนี้เนื่องจากกฎหมายไม่รองรับว่าการร่วมหุ้นส่วนเป็นบริษัทที่แยกออกไปจากธนาคารจึงกำหนดหนี้สินอย่างไม่จำกัดต่อผู้ประกอบการ ในขณะที่บริษัทที่มีสถานะทางกฎหมายไม่ต้องรับผิดชอบหนี้สินเกินกว่าเงินลงทุนของหุ้นส่วน

เจ็ด: การประกันฝ่ายที่สามสำหรับธุรกิจการร่วมหุ้นส่วนมูดอรอบะฮ์

งานเขียนเกี่ยวกับการธนาคารในยุคแรกเต็มไปด้วยแนวคิดในการประยุกต์หลักการแบ่งสรรกำไรขาดทุนกับธุรกิจการธนาคาร คำอย่าง มูดอรอบะฮ์ อัลคิรัด และมูชารอกะฮ์ถูกใช้เพื่ออธิบายลักษณะของการธนาคารอิสลามในแง่ที่เป็นทางเลือกจากการกู้ยืมเงินที่ใช้ดอกเบี้ย

นักเขียนยุคแรกได้แก่ อาบูซาอุด เนจาตุลเลาะห์ซิดดีกี และมูฮัมหมัดอูซัยร์ รวมทั้งงานเขียนของ นักการ์ อูมัรชาปรา และซัยนุดดินอะหมัด ก็เป็นที่รู้จักเช่นกัน

งานเขียนเหล่านี้ส่วนใหญ่เสนอแนวคิดการประยุกต์หลักการแบ่งสรรกำไรขาดทุน (PLS) ในธนาคารผ่านสัญญา มูดอรอบะฮ์ระบบ PLS ถูกคาดว่าจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางธุรกิจที่เท่าเทียมที่ซึ่งผู้ฝากเงิน ผู้ประกอบการ และตัวกลางทางการเงินต่างร่วมกันมีบทบาทในธุรกิจที่มีความเสี่ยง

ในแง่ของทฤษฎี ได้มีความพยายามที่จะวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจของระบบ PLS งานลักษณะนี้ ได้แก่ งานเชิงคณิตศาสตร์ของ โมห์ซิน คาน ที่พยายามอธิบายข้อดีของ PLS ในการบริหารหนี้สินของธนาคาร ส่วนงานของ ซูเบร์ ฮัสซัน ได้อธิบายว่าอัตรากำไรในระบบการเงิน PLS ถูกกำหนดขึ้นได้อย่างไร

ในแง่ของการบริการสินทรัพย์ ระบบ PLS ถูกกล่าวว่ามีลักษณะไม่เป็นไปตามวัฏจักร แต่งานเขียนเหล่านี้ตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่ามีระบบการเงินที่ส่งเสริมการธนาคารแบบ มูดอรอบะฮ์/มูชารอกะฮ์ อย่างไรก็ตามการตั้งสมมุติฐานเช่นนี้เป็นการง่ายไปไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงเกี่ยวกับปัญหาที่พนักงานธนาคารต้องเผชิญ กรณีของมาเลเซียเป็นกรณีที่ควรค่าแก่การศึกษา

รายงาน Bank Negara ฉบับล่าสุดชี้ให้เห็นว่าในปี 1994 ทรัพย์สินของ Bank Islam Malaysia Berhad (BIMB) ประกอบไปด้วย มูดอรอบะฮ์เพียงร้อยละ 0.04 ในขณะที่การขายแบบผ่อนชำระมีถึงร้อยละ 90.5 คำถามคือทำไมธนาคารอิสลามจึงหลีกเลี่ยง มูดอรอบะฮ์ แล้วหันมาใช้สินเชื่อประเภท มูรอบาฮะฮ์ กับอัลบัยอ์บิทะมันอาญิล

มีปัจจัยหลักสามอย่างที่ก่อให้เกิดสถานการณ์เช่นนี้ 1) กฎหมายการธนาคารอิสลามปี 1983/BAFIA 1989 2) ระบบการจัดเก็บภาษีซึ่งเป็นอุปสรรค 3) ข้อขัดแย้งทางกฎหมายในสัญญาการธนาคารอิสลาม อีกปัญหาหนึ่งเกี่ยวข้องกับการประกันการลงทุน มูดอรอบะฮ์ชารีอะฮ์ อนุญาตให้มีการประกันเงินลงทุนในโครงการ มูดอรอบะฮ์ หรือไม่

การประกันเงินต้นสำหรับธุรกิจร่วมหุ้นส่วนมูดอรอบะฮ์อาจจะไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นเพราะการประกันเช่นนี้เป็นการผิดสัญญามูดอรอบะฮ์ เนื่องจาก มูดอรอบะฮ์ เป็นสินเชื่อที่มีการแบ่งสรรกำไรไม่ใช่เงินกู้ เงินกู้จำเป็นต้องมีการประกันเงินต้นและสินทรัพย์เป็นหลักประกัน การประกันเงินต้นจะจำเป็นก็ต่อเมื่อเงินกู้นั้นไม่มีสินทรัพย์เป็นหลักประกัน

ในมาเลเซีย CGC เป็นผู้ประกันเงินกู้ซึ่ง CGC ถึงตั้งขึ้นในปี 1972 สำหรับเงินกู้ที่ให้แก่ธุรกิจขนาดเล็ก หุ้นส่วนของ CGC ประกอบไปด้วยธนาคารพาณิชย์ บริษัทการเงิน และธนาคารกลาง

CGC ได้ให้การประกันหลายรูปแบบ เช่น การประกันเงินต้นรูปแบบใหม่ (NPGS) ซึ่งถูกเสนอขึ้นเพื่อมาแทน PGS กองทุนเงินกู้สำหรับผู้ค้าริมถนน และสมาคมเงินกู้พิเศษ ภายใต้ NPGS ที่ถูกตั้งขึ้นในปี 1998 การยื่นขอเงินกู้จำนวน 3,146 เงินกู้ มูลค่า 30.1 ล้านริงกิต ได้รับการอนุมัติ

NPGS มีระบบการทำงานอย่างไร CGC จะเก็บค่าธรรมเนียมบริษัทที่ได้รับการประกันเงินต้น ธนาคารที่ให้เงินกู้มักจะคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้บนพื้นฐานข้อกำหนดและเงื่อนไขของธนาคาร

ตัวอย่างเช่น เงินกู้จำนวน $100,000 ซึ่งไม่มีสินทรัพย์เป็นหลักประกัน ให้โดย ธนาคาร AB แก่ Gembira Sdn Bhd โดยคิดอัตราดอกเบี้ยอยู่ที่ร้อยละ 2 เหนืออัตราดอกเบี้ยเงินกู้พื้นฐานของธนาคาร AB โดยมีการประกันเงินต้นร้อยละ 1 นั่นคือ $10,000 เป็นเรื่องปกติที่ผู้ยืมเงินจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมแก่ CGC มากยิ่งขึ้นหากระยะเวลาการชำระหนี้ถูกขยายออกไป

หลักการประกันสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสินเชื่ออิสลามได้หรือไม่ หลัก อัลกะฟาละฮ์ เหมาะสมที่สุดและในปัจจุบันได้ถูกประยุกต์ใช้กับหนังสือค้ำประกัน แต่เนื่องด้วยในปัจจุบันที่สินเชื่อมูดอรอบะฮ์ ไม่ค่อยมีบทบาทจึงน่าจะลองตั้งรูปแบบการประกันเงินฝากอิสลาม (IPGS)โดยใช้หลัก อัลกะฟาละฮ์ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ธนาคารอิสลามให้สินเชื่อ มูดอรอบะฮ์ แก่ธุรกิจขนาดเล็กและกลางมากขึ้น

มีสองวิธีซึ่งสามารถทำได้ วิธีแรก IPGS อาจจะได้รับการสนับสนุนจากCGC ซึ่ง BIMB ธนาคารกลาง และสถาบันอื่นๆที่ให้บริการทางการเงินรูปแบบอิสลามจะต้องกันเงินทุนไว้ส่วนหนึ่งเพื่อเป็นการประกันเงินลงทุน มูดอรอบะฮ์ในอีกนัยหนึ่ง CGC สามารถรองรับผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามโดยเฉพาะธุรกรรมมูดอรอบะฮ์กับมูชารอกะฮ์

ในกรณีของวิธีที่สอง อาจจะจัดตั้งบริษัทขึ้นมาใหม่เพื่อทำงานร่วมกับ CGC โดยอาจจะมีสถานะเป็นบริษัทลูกหรืออีกบริษัทแยกจากกัน ตัวอย่างเช่นอาจจะมีการตั้งบริษัทใหม่โดยผู้ถือหุ้นใหญ่ คือ BIMB สถาบันทางการเงินอิสลามอื่นๆ และ Bank Negara Malaysia (BNM)

บริษัทอาจจะมีชื่อว่า Mudarabah Guarantee Corp. Sdn Bhd (MGC) หรือ Kafalah House บทบาทของ MGC นั้นมีความสำคัญมากเนื่องด้วยลักษณะของ มูดอรอบะฮ์ ที่ค่อนข้างมีความเสี่ยงและธนาคารพาณิชย์ยังไม่ค่อยมีประสบการณ์ด้านนี้ การลงทุน มูดอรอบะฮ์ โดยที่ไม่ได้มีการวิเคราะห์ตรวจสอบด้านความเสี่ยงอย่างครบถ้วนอาจจะก่อให้เกิดผลเสีย ดังนั้นการตั้ง IPGS เพื่อเป็นมาตรการชั่วคราวจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อลดภาระของธนาคารอิสลามหากต้องการให้สินเชื่อ มูดอรอบะฮ์

อย่างไรก็ตาม ความคิดที่จะให้มีการประกันเงินลงทุน มูดอรอบะฮ์ ดูจะขัดแย้งกับปรัชญาการแบ่งสรรกำไรขาดทุน (อัลกอร์ม บิล กอน์ม)แท้ที่จริงแล้วความคิดเห็นในเชิงกฎหมาย (ฟัตวา)จาก ดัลลา อัลบารอกะได้ประกาศให้การประกันเงินต้นของ มูดอรอบะฮ์ โดยผู้ประกอบการ (มูดาริบ)เป็นสิ่งที่ผิดหลักกฎหมายอิสลาม อย่างไรก็ตามถ้าหากการประกันนั้นให้โดยรัฐบาลจะถือว่าไม่ผิด นี่เป็นความคิดเห็นจาก ฟูกาฮา ในจอร์แดนต่อการออกพันธบัตร มูคารอดะฮ์(หรือที่เรียกอีกอย่างว่า มูดอรอบะฮ์)โดยรัฐบาลในปี 1997

อย่างไรก็ตามยังมีช่องทางที่จะมีการประกันได้ แนวคิดการประกันเงินลงทุน มูดอรอบะฮ์ ไม่ได้เกี่ยวข้องกับผลขาดทุนที่เกิดจากความเสี่ยงตลาด แต่มีเป้าหมายเพื่อปกป้องนักลงทุน (ร็อบบุลมาล)จากความประมาทของ มูดาริบด้วยเหตุนี้ ร็อบบุลมาล จึงสามารถเรียกร้องการประกันจาก มูดาริบ เพื่อให้คืนเงินลงทุนหากการขาดทุนเกิดจากความประมาท การประกันสามารถได้มากจากบุคคลที่สาม รัฐบาล หรือบริษัทเอกชน ซึ่งยืนยันได้จาก ฟัตวา ของ ดัลลา อัลบารอกะที่เกี่ยวข้องกับการประกันเงินลงทุน มูดอรอบะฮ์จากความประมาท (กาซิบ)ของมูดาริบ

> คำถาม:เป็นที่ได้รับอนุญาตหรือไม่หากจะถามหาการสนับสนุนหรือการประกันจาก มูดาริบ หรือผู้ประกอบการ
>
> ฟัตวา:การกำหนดเงื่อนไขการสนับสนุนหรือการประกันจาก มูดาริบ จากการล่วงละเมิดหรือความประมาทเป็นที่ถูกต้องตามกฎหมาย(สัมมนา อัลบารอกะ ครั้งแรก/ฟัตวาเรื่องที่ 5)

ด้วยเหตุนี้ ธนาคารอิสลามจึงไม่ควรหมดหวังที่จะประยุกต์ใช้ มูดอรอบะฮ์ มูดอรอบะฮ์ สามารถเป็นผลิตภัณฑ์สำหรับลูกค้าเฉพาะได้แน่นอนหากมุสลิมและผู้ถือหุ้นรายใหญ่ธนาคารอิสลามมีความตั้งใจจริง มิเช่นนั้นในท้ายที่สุดธุรกิจธนาคารอิสลามจะค่อยๆมีลักษณะไม่ต่างจากธนาคารทั่วไป สูญเสียความเป็นอิสลาม

แปด: ระบบติดตามและตรวจสอบในการลงทุนมูดอรอบะฮ์

ข้อจำกัดจากกฎหมายสถาบันการธนาคารและการเงินปี 1989 (BAFIA) ต่อการถือหุ้นของธนาคารพาณิชย์ยังคงเป็นข้อขัดแย้ง เนื่องจาก Bank Negaraส่งเสริมผลิตภัณฑ์ทางการธนาคารที่ปราศจากดอกเบี้ย (IFSB) ทั่วประเทศ

ตามที่ BAFIA ได้กำหนดไว้ “สถาบันที่ได้รับใบอนุญาต (ธนาคารพาณิชย์)ไม่สามารถกระทำการใดๆเพื่อให้ได้ครอบครองหุ้นหรือมีผลประโยชน์จากการถือหุ้นส่วนในบริษัทอื่นๆ” (ส่วนที่ 66)แน่นอนที่มีข้อยกเว้นโดยเฉพาะการซื้อหุ้นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่ได้รับอนุญาต โดยมีมูลค่าไม่เกินร้อยละ 15ของทุนจดทะเบียนของธนาคาร

แต่นี่เป็นการเข้มงวดจนเกินไปเนื่องจากไปขัดขวางความสามารถของธนาคารในการทำธุรกิจร่วมหุ้นส่วน (joint-venture (JV))ในธุรกิจขนาดเล็กและกลาง อีกทั้งยังเป็นการไม่เห็นถึงศักยภาพของการลงทุนในธุรกิจประเภทนี้

การก่อตั้งระบบการธนาคารแบบสองระบบชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าอนาคตของการธนาคารอิสลามในมาเลเซียในปัจจุบันไม่ได้ขึ้นอยู่กับ Bank Islam Malaysia Berhad (BIMB) เท่านั้นแต่ยังขึ้นอยู่กับระบบการธนาคารปราศจากดอกเบี้ย ระบบการธนาคารที่ปราศจากดอกเบี้ยควรได้รับสิทธิ์ในการถือหุ้นเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามบางคนอาจถามว่าแล้วการถือหุ้นมันเกี่ยวข้องกับการธนาคารปราศจากดอกเบี้ยอย่างไร

การจะตอบคำถามนี้จะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลัก มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ เสียก่อน หากธนาคารที่ปราศจากดอกเบี้ยซื้อหุ้นบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ ธนาคารในฐานะที่เป็นนักลงทุน (ร็อบบุลมาล) กำลังดำเนินบทบาทในฐานะหุ้นส่วนที่ไม่มีสิทธิ์ในการบริหารหรือออกเสียงนอกจากจะสามารถถือครองหุ้นได้จำนวนหนึ่ง

หากธนาคารเข้ามาบริหารธุรกิจร่วมด้วยจะช่วยลดปัญหาที่เกิดจากความไม่เท่าเทียมทางด้านข้อมูล (asymmetric information)แต่หากไม่ทำเช่นนี้ก็จะต้องมีกฎว่าด้วยการเปิดเผยข้อมูลเพื่อให้ประชาชนทราบถึงผลการประกอบการของบริษัท

จะเห็นได้ว่า บริษัทในฐานะ มูดาริบ ซึ่งเป็นตัวแทนในการบริหารจัดการ มีโอกาสเกิดปัญหาจรรยาวิบัติ (moral hazard) และปัญหาการเลือกในสิ่งที่ไม่เหมาะสม (adverse selection) น้อยกว่าในกรณีที่บริษัทไปหาเงินทุนจากภายนอก

อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างด้านบนเพียงแต่แสดงให้เห็นว่าหลักการชะรีอะฮ์ผ่านทางผลิตภัณฑ์มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ สามารถทำให้ธนาคารปราศจากดอกเบี้ยดำเนินธุรกิจร่วมหุ้นส่วนกับบริษัทที่มีความมั่นคงด้วยการแบ่งสรรกำไรขาดทุน นี่เป็นนโยบายที่ดีโดยเฉพาะหากพิจารณาถึงการทำกำไรในระยะสั้นแต่ไม่ควรยึดเป็นกลยุทธ์หลักของ มูดอรอบะฮ์ เนื่องจากมีแนวโน้มที่คนรวยจะได้ประโยชน์มากกว่าผู้ประกอบการที่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก

กุรอานได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า “ความมั่งคั่งไม่ควรที่จะหมุนเวียนอยู่เฉพาะกับคนรวย”(อัลบาคาเราะฮ์: 188)ซึ่งชี้ให้เห็นว่าธนาคารอิสลามควรจะให้ความสำคัญกับความต้องการด้านทุนของบริษัทขนาดเล็กด้วยเพื่อที่พวกเขาจะได้รับส่วนแบ่งที่เหมาะสมในความมั่งคั่งของชาติ

ระบบกฎหมายของมาเลเซียอนุญาตให้มีการจัดตั้งบริษัทที่ไปลงทุนถือหุ้นในบริษัทอื่น (holding company)ซึ่งใช้เงินฝากของธนาคารทางอ้อมโดยถูกคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ได้รับการอุดหนุนเพื่อนำไปใช้ในการหากำไร ตัวอย่างเช่น ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของธนาคารพาณิชย์สามารถจัดตั้งบริษัท holding companyซึ่งบริษัทนี้สามารถใช้ทุนจดทะเบียนของธนาคารได้จำนวนหนึ่ง ดังนั้นธนาคารจึงกลายเป็นบริษัทลูกของ holding company

หากบริษัทต้องการตั้งบริษัทลูกเพิ่มเพื่อขยายธุรกิจซึ่งต้องใช้เงินทุน เนื่องจากการเชื่อโยงโดยตรงบริษัทจึงมีอิทธิพลต่อธนาคารและสามารถได้เงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยพื้นฐาน

สิ่งที่เกิดขึ้นในกรณี คือ ผู้ฝากเงินจะได้รับอัตราผลตอบแทนตามปกติ (ร้อยละ 3ต่อปี) ในขณะที่ holding company ได้รับผลตอบแทนมากกว่านี้มากเนื่องจากได้รับเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ ในระยะยาวธนาคารกับเจ้าของ holding company จะรวยยิ่งขึ้นส่วนผู้ฝากเงินซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปจะไม่ได้รับประโยชน์อะไรเลยจากการดำเนินธุรกิจเช่นนี้

สถานการณ์ที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่าธนาคารพาณิชย์สามารถหาวิธีการเลี่ยงข้อจำกัดด้านการถือหุ้นของ BAFIA ได้เสมอ แล้วใครคือผู้เสียหาย แน่นอนไม่ใช่ธนาคารแต่เป็นคนทั่วไปอย่างผู้ฝากเงิน อนาคตของบริษัทเล็กจะถูกคุกคามหากธนาคารสามารถปล่อยเงินกู้ให้แก่ holding company ขนาดใหญ่โดยง่าย

ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ระบบการธนาคารปราศจากดอกเบี้ย (IFSB) จะต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกฎหมายการธนาคารอิสลามปี 1983 (IBA) เนื่องจากการลงทุนของธนาคารปราศจากดอกเบี้ยในเชิงพาณิชย์ผ่านทางการลงทุนในหุ้นได้รับการคาดหมายว่าจะทำให้ธนาคารได้รับผลตอบแทนที่สูงซึ่งเป็นการเพิ่มผลตอบแทนจองเงินฝากอิสลามอีกทอดหนึ่ง

ตัวอย่างเช่น ผู้ฝากเงินที่ประสงค์จะรับความเสี่ยงเพิ่มเพื่อผลตอบแทนที่สูงกว่าสามารถลงทุนในบัญชีพิเศษมูดอรอบะฮ์ ซึ่งเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อธนาคารมีอำนาจในการบริหารจัดการบริษัทในระดับหนึ่งเนื่องด้วยความจำเป็นในการติดตามตรวจสอบอย่างใกล้ชิด ธนาคารจะต้องมีความสามารถในการตรวจสอบและบริหารจัดการความเสี่ยง

การตั้งหน่วยงานติดตามตรวจสอบเพื่อตรวจจับสถานการณ์ทางการเงินของบริษัทและการมีมาตรการเชิงรุกเพื่อปรับโครงสร้างหรือปฏิรูปบริษัทที่มีปัญหาทางการเงินควรเป็นขั้นตอนต่อไปที่จะทำให้ มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ เป็นเครื่องมือทางการเงินของธนาคารปราศจากดอกเบี้ยที่มีประสิทธิภาพ การกระทำเช่นนี้จะช่วยเพิ่มความไว้ใจและความเชื่อมั่น เป็นการลดต้นทุนทางธุรกรรมและส่งเสริมการประสานงานที่ดีตามที่ได้กำหนดไว้ในสัญญา มูดอรอบะฮ์ ระหว่างธนาคารกับบริษัทที่ไม่ใช่ธนาคาร

เก้า: ความเสี่ยงด้านมนุษย์ในการทำธุรกิจมูดอรอบะฮ์

อัลมูดอรอบะฮ์ เป็นเครื่องมือทางการเงินอิสลามที่ได้รับการถกเถียงอย่างต่อเนื่องในปัจจุบันเพราะว่าตามลักษณะดั้งเดิมของมันไม่ได้ถูกใช้เพื่อการผลิตที่แท้จริง มูดอรอบะฮ์ แบบดั้งเดิมถูกใช้กับการค้าขายสินค้าและไม่ได้รวมถึงกระบวนการผลิตตามความหมายในปัจจุบัน ในกรณีของ มูดอรอบะฮ์ ผู้ที่ให้เงินทุน (ร็อบบุลมาล) จะเชิญฝ่ายที่สอง (มูดาริบ)เพื่อทำการค้าบนหลักการแบ่งสรรกำไร มูดาริบจะนำเงินทุนที่ได้มาไปซื้อสินค้าเพื่อนำไปขายทำกำไร นั่นคือ มูดอรอบะฮ์เป็นการทำธุรกิจที่ใช้หลัก อัลมูรอบาฮะฮ์(การขายแบบบวกกำไร)

มูดอรอบะฮ์ด้วยสาระสำคัญแล้วจึงไม่ใช้การร่วมหุ้นส่วนทุน แต่เป็นการร่วมหุ้นส่วนด้วยทุนความรู้ และทักษะ คุณลักษณะหลักของ มูดอรอบะฮ์ จึงเป็นความไว้วางใจ (อามานะฮ์) ซึ่งหมายความว่า ร็อบบุลมาล ต้องพร้อมที่จะเสียเงินลงทุนหากธุรกิจต้องปิดตัวลง ตัวอย่างเช่น หากเงินจำนวน $50,000 ถูกนำไปลงทุนในธุรกิจ มูดอรอบะฮ์ แต่ขายสินค้าได้เพียง $20,000 ส่วนขาดทุนจำนวน $30,000 ต้อง

รับผิดชอบโดยร็อบบุลมาลมูดาริบจะสูญเสียต้นทุนค่าเสียโอกาสซึ่งคือรายได้ที่ควรจะได้หากตัดสินใจทำงานที่อื่น

อย่างไรก็ตาม มูดาริบ ไม่ได้มีความหมายอย่างผู้ประกอบการในปัจจุบัน ในปัจจุบันผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบการตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจในแต่ละวันว่าจะใช้ปัจจัยการผลิตแต่ละปัจจัยมากเท่าไหร่เพื่อให้ได้กำไรสูงสุด ระบบการผลิตเช่นนี้ยังไม่มีในยุคก่อนอิสลามยุคซึ่งสินค้าโดยปกติผลิตโดยช่างฝีมือแล้วนำไปขายโดยตรงในตลาด

อย่างไรก็ตาม นักเศรษฐศาสตร์อิสลามได้พยายามตีความความเกี่ยวข้องของ มูดอรอบะฮ์ ต่อการประยุกต์ใช้ในปัจจุบันซึ่งเกี่ยวกับทุนอุตสาหกรรมและในท้ายที่สุดสรุปว่าธุรกิจธนาคารในฐานะผู้ให้สินเชื่อควรมีบทบาทเป็น ร็อบบุลมาล

แต่ มูดอรอบะฮ์ สามารถประยุกต์ใช้กับการธนาคารได้หรือไม่เมื่อการผลิตเป็นธุรกิจหลักในปัจจุบันไม่ใช่การค้าขาย ด้วยเหตุนี้ มูดาริบ จะว่าจ้างคนงาน โรงงาน และซื้อเครื่องจักร กระบวนการผลิตเช่นนี้ไม่ได้สินสดเพียงในโรงงานแต่ยังรวมถึงกระบวนการอื่นๆจนกระทั่งสินค้ามาถึงผู้บริโภคเช่นการทำการตลาดด้วย ความสามารถของผู้ประกอบการเช่นนี้จะไม่พบในการทำธุรกิจ มูดอรอบะฮ์ แบบดั้งเดิมซึ่งเวลาถูกใช้ไปกับการเดินทางระยะไกลเสียมากกว่า

แต่ปัจจัยทางด้านความไว้วางใจ (อามานะฮ์)สามารถเป็นปัจจัยหลักในการทำธุรกิจ มูดอรอบะฮ์ ได้หรือไม่เมื่อความเสี่ยงตลาดที่สูงและการขาดทุนแท้จริงอาจจะส่งผลกระทบมากมาย เราสามารถพบในงานเขียนด้าน มูดอรอบะฮ์ ว่าความเสี่ยงที่จะขาดทุนเนื่องจากความประมาทเป็นภาระที่ มูดาริบ เองต้องรับผิดชอบ แต่การขาดทุนที่เกิดจากความเสี่ยงตลาดตกเป็นภาระของ ร็อบบุลมาล เท่านั้น

ในปัจจุบันการขาดทุนเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นโดยง่ายเนื่องจาก มูดาริบ มีเสรีภาพค่อนข้างมากในการใช้ทักษะทางด้านการประกอบการในการตัดสินใจทางธุรกิจ ดังนั้นการประยุกต์ใช้ มูดอรอบะฮ์ มูคัยยาดะฮ์ (มูดอรอบะฮ์ แบบจำกัด)อาจจะไม่ได้ผลเต็มที่เนื่องจากเป็นอุปสรรคต่อการคิดค้นสิ่งใหม่ๆและวิสัยทัศน์ทางธุรกิจ แต่การให้เสรีภาพ มูดาริบ มากเกินไปอาจนำไปสู่ความผิดพลาดที่ส่งผลต่อยอดการขายและกำไร

นักกฎหมายอิสลามที่กำลังถกเถียงประเด็นต่างๆเกี่ยวกับ มูดอรอบะฮ์ ควรจะกำหนดให้ มูดาริบต้องรับผิดชอบต่อการขาดทุนที่เกิดจากกลยุทธ์ทางธุรกิจที่ผิดพลาดหรือไม่ หากเกิดการขาดทุนเช่นนี้ มูดา

ริบ ไม่ได้อยู่ในสถานะที่จะประกันเงินลงทุนเพราะถือเป็นการขัดหลักการของ มูดอรอบะฮ์ ที่กล่าวว่าจะไม่มีการประกันเงินลงทุนยกเว้นในกรณีที่การขาดทุนเกิดจากความประมาท

แต่เราสามารถกล่าวว่านโยบายทางธุรกิจที่ผิด (ซึ่งก็คือความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ)เป็นการกระทำโดยประมาทได้หรือไม่ ประเด็นนี้นำไปสู่ความจำเป็นในการศึกษาว่าคนมีความยินยอมที่จะเป็น ร็อบบุลมาล มากน้อยเพียงใดหากยังไม่มีความคิดเห็นเชิงกฎหมายอิสลามที่ชัดเจนต่อประเด็นความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ

ในการเงินปัจจุบัน ความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบถึงแม้อาจจะไม่สามารถกำจัดได้หมดแต่ก็สามารถนำไปกระจายความเสี่ยงได้ แต่ความเสี่ยงตลาดที่เป็นระบบไม่สามารถถูกกำจัดได้ ดังนั้นหากการขาดทุนเกิดจากความเสี่ยงตลาดที่ไม่เป็นระบบ ร็อบบุลมาล จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

จากที่ชารักซีได้กล่าวไว้ในกิตาบอัลมับซุตว่า **“**โดยหลักการแล้วเงินทุน มูดอรอบะฮ์ เป็นของเจ้าของมัน และทันทีที่ตัวแทนได้รับเงินทุนนั้นไปดูแลเขาจะกลายเป็นตัวแทนที่ถูกต้องตามกฎหมาย (วะกิล)หากเกิดความไม่เหมาะสมในสัญญา (ฟาซิด)คนงานจะได้รับเงินเดือนเท่ากับแรงงานของเขาที่ใช้ไปกับการทำธุรกรรมทางธุรกิจ หากตัวแทนไม่ปฏิบัติตัวตามคำสั่งของเจ้าของเงินทุน เขาจะกลายเป็นผู้ทรยศ (กาซิบ)และดังนั้นจึงต้องรับผิดชอบหากเงินทุนนั้นร่อยหรอไปจาการขาดทุน**”**

แต่อะไรคือความคิดเห็นของนักกฎหมายอิสลาม (ฟูกาฮา) ต่อความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบเนื่องจากชารักซีไม่ได้ให้คำจำกัดความของมัน มูดาริบสามารถถูกลงโทษจากความผิดพลาดที่เกิดจากความพยายามอย่างเต็มที่ในการทำกำไรได้หรือไม่ ความผิดพลาดนี้ถือเป็นกาซิบหรือไม่ นักกฎหมายอิสลามจะแยกระหว่างการขาดทุนที่เกิดจากความประมาทจากการขาดทุนที่เกิดจากความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบได้อย่างไร

นี่เป็นประเด็นที่นักเศรษฐศาสตร์อิสลามต้องพยายามศึกษาอย่างเต็มที่เนื่องจากผลของการศึกษาจะเป็นประโยชน์ไม่ใช่กับเฉพาะธนาคารอิสลาม กองทุนรวมอิสลาม และบัยอ์ตุลมาลเท่านั้น จะต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการความเสี่ยงแบบอิสลามก่อนที่ใครจะไปทดลองใช้ มูดอรอบะฮ์ ในระบบเศรษฐกิจอย่างมาเลเซียที่ซึ่งกระบวนการผลิตและประเพณีค่อนข้างแตกต่างจากยุคแรกของประวัติศาสตร์อิสลาม

ส่วนที่ห้า

ประเด็นเศรษฐศาสตร์มหภาค

หนึ่ง: เงินฝากธนาคารอิสลามที่ไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์

ผลิตภัณฑ์ของธนาคารเป็นหนึ่งในหลายปัจจัยที่กำหนดผลประกอบการของธนาคาร ธนาคารยังสามารถทำให้ผลประกอบการดีขึ้นด้วยการลดต้นทุนในการดำเนินงานและการจ่ายดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฝากเงินในอัตราที่ต่ำ เนื่องจากกำไรคือผลต่างระหว่างรายรับกับต้นทุน นโยบายการบริหารจัดการสินทรัพย์กับหนี้สินที่ดีจึงจำเป็นสำหรับการกำหนดการเติบโตของธนาคารในระยะยาว

สิ่งเดียวกันนี้ก็จำเป็นสำหรับการธนาคารอิสลามในปัจจุบัน ธนาคารจะต้องทำการค้นหาตลาดที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองด้วยผลิตภัณฑ์สำหรับลูกค้าเฉพาะกลุ่ม ธนาคารอิสลามจะต้องค้นหาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของธนาคารเพื่อสร้างความเชื่อมั่น แต่ธนาคารจะทำอย่างไร

การลงทุนในผลิตภัณฑ์ประเภทหุ้นส่วนอย่าง มูชารอกะฮ์ เป็นทางเลือกหนึ่งถึงแม้ปัจจัยด้านความเสี่ยงจะเป็นอุปสรรคก็ตาม ธนาคารอิสลามในปัจจุบันปฏิบัติตัวเสมือนเจ้าหนี้มากกว่าที่จะเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจหรือการค้า ธนาคารไม่กล้าที่จะรับความเสี่ยงซึ่งอาจส่งผลเสียต่อผู้ฝากเงินและผู้ถือหุ้น

อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล (BBA) ถูกใช้ในวงกว้างทั้งสินเชื่อส่วนบุคคลและสินเชื่อเพื่อธุรกิจเพื่อซื้อทั้งที่ดิน ยานพาหนะ เครื่องจักร และเพื่อเป็นทุนหมุนเวียน BBA ถูกอ้างว่าเป็นทางเลือกที่ดีกว่าผลิตภัณฑ์ประเภทหุ้นส่วนเพราะว่ามีความปลอดภัยกว่า อีกทั้งยังสามารถตอบสนองเมื่อธนาคารต้องการสภาพคล่องด้วยการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ (securitization) ซึ่ง BBA มีลักษณะตรงตามหลักการธนาคารด้านความสามารถในการทำกำไร ความปลอดภัย และสภาพคล่อง

ณ เดือนเมษายน ปี 1996 เงินฝากของการธนาคารทั้งหมดอยู่ที่ 2,031.2 ล้านริงกิตในขณะที่ปริมาณสินเชื่อทั้งหมดอยู่ที่ 1,366.7 ล้านริงกิตยังมีส่วนต่างอีก 664.5 ล้านริงกิตที่ยังไม่ถูกใช้ประโยชน์ โดยหากเปรียบเทียบ ณ เดือนมีนาคม ปี 1996 ธนาคารแบบเดิมสามารถดึงดูดเงินฝาก 174.586 พันล้านริงกิต แต่ก็ไม่เพียงพอสำหรับสินเชื่อจำนวน 185.235 พันล้านริงกิต

ตัวเลขนี้แสดงให้เห็นว่าชาวมาเลเซียใช้จ่ายมากกว่าการออมซึ่งไม่เป็นผลดีเพราะจะต้องไปกู้ยืมโดยเฉพาะจากแหล่งนอกประเทศ ประเด็นอยู่ที่ว่า ทำไมในกรณีของธนาคารทั่วไปจึงขาดเงินฝากแต่สำหรับ

ธนาคารอิสลามนั้นเงินฝากมีจำนวนเกินสินเชื่อ ทำไมธนาคารจึงมีเงินฝากที่ไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์มากขนาดนั้น ทำไมจึงมีสภาพคล่องสูงเช่นนี้

เหตุผลหนึ่งคือธนาคารอิสลามไม่มีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆมาตอบสนองตลาด ในขณะนี้โอกาสของ มูชารอกะฮ์ กับ มูดอรอบะฮ์ ดูจะไม่ค่อยสดใสนอกจาก Bank Negara จะบังคับให้ธนาคารอิสลามทุกแห่งใช้สินเชื่อประเภทร่วมหุ้นส่วน ในปัจจุบันการลงทุน มูดอรอบะฮ์ ของธนาคารอิสลามเป็นไปเพื่อตามสัดส่วนสภาพคล่องทางการเงินโดยเป็นการลงทุนในการลงทุนอิสลามของรัฐบาล (GII)

ธนาคารอิสลามสามารถช่วยพัฒนาโครงสร้างผลิตภัณฑ์ BBA ตัวอย่างเช่น ธนาคารสามารถให้บริการรับฝากของมีค่าซึ่งธนาคารแบบเดิมจะไม่มีบริการนี้ ธนาคารยังสามารถหาวิธีการใหม่ๆในการคำนวณอัตรากำไร

ตัวอย่างเช่น สินเชื่อรถยนต์ อัลอิญาเราะฮ์ ทัมมะ อัลบัยอ์ (AITAB) ดำเนินการตามกฎข้อที่ 78 กฎข้อนี้เป็นประโยชน์กับธนาคารเมื่อผู้ยืมเลือกที่จะชำระหนี้ล่วงหน้าก่อนถึงกำหนด ระบบการชำระมีลักษณะแบบปิรามิดโดยกำไรของธนาคารส่วนใหญ่ถูกเก็บในระยะแรกของการผ่อนชำระ ถึงแม้ธนาคารจะให้ส่วนลด (อิบรา)แต่จำนวนที่ให้น้อยกว่าผลประโยชน์ที่ธนาคารได้รับจากการที่ลูกค้าชำระหนี้ล่วงหน้าก่อนถึงกำหนด

พระเจ้ากล่าวในกุรอานว่า “ผู้ที่ศรัทธาและทำงานอย่างตรงไปตรงมา วิญญาณของพวกเขาจะไม่มีภาระที่หนักเกินกว่าจะรับได้..”(อัลอะราฟ: 42)แต่พระเจ้ายังกล่าวอีกว่า “มนุษย์คิดหรือว่าหากเขากล่าวว่า “ฉันศรัทธา”แล้วเขาจะไม่ถูกทดสอบ” (อัลอันคาบุต: 1)

ในอีกนัยหนึ่ง พระเจ้าทรงมีความยุติธรรมที่สุด (อัลอัดลู)เมื่อมนุษย์ได้รับงาน ไม่ว่าจะเป็นภารโรง พนักงานขับรถโดยสาร ครู พนักงานธนาคาร งานนั้นเป็นการทดสอบจากผู้สร้าง เพื่อให้ผ่านการทดสอบมนุษย์ต้องปฏิบัติงานของเขาให้ดีที่สุด หากไม่ทำเช่นนี้ถือว่าอกตัญญู หากเขาจงใจที่จะไม่ทำงานอย่างเต็มความสามารถ ถือว่าเขาไม่ให้ความเคารพต่อความเมตตากรุณาของพระเจ้า ความรับผิดชอบและความไว้วางใจ (อามานะฮ์) ที่ผู้ถือหุ้นและผู้บริหารธนาคารอิสลามได้รับนั้นมากมาย

ธนาคารอิสลามจะต้องหาวิธีลดช่องว่างระหว่างเงินฝากกับสินเชื่อ หากทำไม่สำเร็จจะก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้ อย่างแรก โอกาสที่ธนาคารอิสลามจะช่วยทำให้เศรษฐกิจมั่นคงจะลดลง การลงทุนจะลดลง และตลาดจะไม่สามารถปรับตัวสู่ดุลยภาพ มีคนตกงานเพิ่มขึ้น อย่างที่สอง การถือเงินสดไว้จำนวนมาก

เปรียบเสมือนการกักตุน (อิคติการ์) ธุรกิจไม่สามารถขยายตัวเนื่องจากเงินทุนไม่เพียงพอ ถึงแม้ธนาคารอิสลามจะมีเงินสดอยู่ในมือแต่จะไม่สามารถปล่อยสู่ระบบเศรษฐกิจได้หากไม่มีผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น ธนาคารสามารถใช้เงินกู้กับการผลิตและการเกษตรแต่ไม่สามารถใช้ BBA ได้ สินเชื่อประเภทนี้ต้องใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะของการแบ่งสรรกำไรและผลิตภัณฑ์ใหม่อย่าง มูชารอกะฮ์ อัลคิรัด ซะลัม และอิสติสนา

แต่ธนาคารอิสลามไม่สามารถให้บริการผลิตภัณฑ์เหล่านี้ซึ่งมีลักษณะพิเศษเฉพาะ ดูเหมือนว่าธนาคารจะวนเวียนอยู่กับแนวคิดแบบ BBA อย่างที่สาม ธนาคารอาจใช้ BBA ได้กับสินเชื่อบุคคลเนื่องด้วยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการซื้อทรัพย์สินแต่ไม่สามารถใช้กับสินเชื่อเพื่อการพัฒนา ด้วยเหตุนี้ธุรกิจของธนาคารอิสลามจึงจำกัดอยู่เพียงธุรกิจค้าปลีก เช่น การซื้อบ้าน รถ เครื่องใช้ไฟฟ้า และเครื่องจักรบางชนิด

การพึ่งแต่เพียง BBA เป็นนโยบายที่ไม่สมควรเพราะธนาคารจะไม่สามารถเข้าไปทำธุรกิจในภาคการผลิตและการเกษตรได้ ปริมาณเงินสดที่ธนาคารต้องถือไว้จะเพิ่มขึ้น ธนาคารที่มีอัตราส่วนเงินสดต่อสินทรัพย์ที่สูงมักมีปัญหาและธนาคารอิสลามก็เช่นเดียวกัน ในปี 2002 และ 2003อัตราส่วนสินเชื่อต่อเงินฝาก (FD) ได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 68.9 เป็น 80.7 ซึ่งเป็นสัญญาณบวกในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ที่แสดงให้เห็นว่าธนาคารอิสลามกำลังไปได้ด้วยดี Bank Negara รายงานว่าการเพิ่มขึ้นของอัตราส่วน FDส่วนใหญ่เกิดจากการที่สินเชื่อเพิ่มขึ้นมากกว่าเงินฝากในช่วงเวลานั้น

เหตุผลหนึ่งของการเพิ่มขึ้นนี้มาจากอุปสงค์ต่อสินเชื่อบ้าน BBA ที่สูงขึ้นเพราะลูกค้าคาดว่าต้นทุนการกู้ยืมกำลังจะปรับตัวสูงขึ้น BBA ซึ่งมีอัตรากำไรคงที่จึงเป็นทางเลือกที่ดีกว่าเนื่องจากปกป้องลูกค้าจากงวดการผ่อนชำระที่สูงขึ้นเมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น

สอง: ธนาคารอิสลามที่ให้บริการครบวงจร (Universal Banking)

ในปี 1995 ธนาคารอิสลามมีส่วนแบ่งในเงินฝากและสินเชื่อทั้งหมดของอุตสาหกรรมการธนาคารเพียงร้อยละ 1.7 และ 1.9 ตามลำดับ ในปัจจุบันส่วนแบ่งตลาดได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10 จากการดำเนินการมามากกว่าทศวรรษ (12 ปี) ธนาคารอิสลามในมาเลเซียควรทำได้ดีกว่านี้หากได้ให้ความสำคัญกับทฤษฎีพื้นฐานของระบบ

ในทางทฤษฎี ธนาคารอิสลามดำเนินการเพื่อทำกำไรแต่จะต้องทำควบคู่กับการส่งเสริมความยุติธรรมเชิงเศรษฐกิจ คำว่า “การค้าและการพาณิชย์” (อัลบัยอ์) ในกุรอานหมายถึงการทำธุรกิจที่ก่อให้เกิดความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันซึ่งนำไปสู่ความยุติธรรมเชิงเศรษฐกิจเนื่องจากไม่มีใครได้รับความเดือดร้อน ธุรกรรมทางธุรกิจสามารถดำเนินบนราคาที่ยุติธรรมผ่านจิตวิญญาณแห่งการแบ่งปันและร่วมมือ ด้วยเหตุนี้การกระจายรายได้จะเกิดขึ้นตามคำกล่าวในกุรอานที่ว่า “ความมั่งคั่งจะไม่ไหลเวียนอยู่แต่กับคนรวย” (59:7)

คำถามคือว่าการแสวงหาความยุติธรรมทางเศรษฐกิจผ่านอุตสาหกรรมการธนาคารอิสลามสามารถช่วยเพิ่มขนาดเงินฝากและสินเชื่อได้หรือไม่ เช่น เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5 ภายในปี 2000 และร้อยละ 20 ภายในปี 2010 อะไรคือกลยุทธ์ที่จำเป็นในการขับเคลื่อนการธนาคารอิสลามไปสู่เป้าหมายนั้น ผู้ที่ทำงานในวงการธนาคารสามารถให้คำตอบได้บางส่วนแต่ขอผมลองเสนอทางเลือกหนึ่ง

ทางเลือกนี้เกี่ยวข้องกับการลดต้นทุนในการดำเนินการในธุรกิจการธนาคาร หากทำเช่นนี้จะช่วยลดราคาผลิตภัณฑ์ บัยอ์บิทะมันอาญิลสินเชื่อที่ถูกลงสามารถนำไปสู่อุปสงค์ต่อทุน BBA ที่เพิ่มขึ้นและเพิ่มปริมาณสินเชื่ออิสลาม

เช่นเดียวกันในการเพิ่มสินเชื่อธนาคารต้องการเงินฝากเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อเงินฝากอิสลามให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าเงินฝากปกติ แต่ด้วยวิธีการนี้ธนาคารอิสลามจำเป็นต้องกระจายสินทรัพย์ด้วยการลดสินเชื่อ BBAทางเลือกหนึ่งที่เป็นไปได้คือการถือสินทรัพย์ประเภทการร่วมหุ้นส่วน การให้เช่า และสินเชื่อประเภทการขายในสัดส่วนที่เหมาะสม

แนวคิดหลักคือการให้สินเชื่อเหล่านี้ดำเนินการภายใต้ธนาคารเดียว เช่น ธนาคาร A หากลูกค้าต้องการต่อหรือซื้อประกันเขาสามารถทำได้ที่ธนาคาร A หรือหากเขาต้องการซื้อหุ้นเขาไม่ต้องไปเสียเวลาหานายหน้าที่อื่นเนื่องจากธนาคาร A สามารถดำเนินธุรกรรมซื้อขายหุ้นได้เช่นกัน บริษัทที่มีบัญชีเงินฝากอยู่กับธนาคาร A และต้องการขายหุ้นให้กับสาธารณชนไม่จำเป็นต้องหาผู้จัดจำหน่ายหุ้นเนื่องจากธนาคาร A สามารถจัดจำหน่ายได้เช่นกัน สิ่งที่ผมกล่าวมานี้คือรูปแบบที่ง่ายที่ซึ่งธนาคาร A ไม่จำเป็นต้องตั้งบริษัทลูกขึ้นมาเพื่อดำเนินธุรกรรม “ที่ไม่ใช่การธนาคาร” เหล่านี้ ธนาคารสามารถประหยัดต้นทุนการดำเนินการและลดต้นทุนบริการการธนาคารและราคาผลิตภัณฑ์ทางการเงิน

ผมกำลังกล่าวถึงแนวคิดเรื่องการประหยัดต่อขนาดซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานที่สามารถพบได้ในตำราทั่วไป แนวคิดนี้กล่าวว่าบริษัทจะได้ประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาดเมื่อต้นทุนต่อหน่วยลดลงเมื่อ

ผลผลิตเพิ่มขึ้น BAFIA 1992ไม่อนุญาตให้ธนาคารดำเนินธุรกิจการให้เช่า การประกัน การจัดจำหน่ายหุ้นภายใต้บริษัทเดียวกัน ดังนั้นเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงกฎหมายการธนาคารความพยายามในการดำเนินธุรกิจใหม่ที่ “ไม่ใช่การธนาคาร” จึงทำได้ผ่านการตั้งบริษัทลูกเท่านั้น

บริษัทลูกเหล่านี้จะไม่อยู่ภายใต้กฎหมายการธนาคาร อย่างไรก็ตามหากธนาคาร A มีแผนตั้งบริษัทลูกขึ้นมาหนึ่งบริษัทหรือหลายบริษัท ต้นทุนในการดำเนินการไม่ใช่ถูกๆ จะต้องมีการตั้งผู้บริหารและพนักงานใหม่ซึ่งเป็นการเพิ่มปัญหาขาดแคลนบุคลากร ต้นทุนอย่างค่าเช่าอาคารสถานที่และค่าดูแลรักษาจะต้องสูงขึ้น เป็นการสร้างปัญหาในการต้องหาทุน

อย่างไรก็ตาม เมื่อการดำเนินธุรกิจ “ที่ไม่ใช่การธนาคาร”เหล่านี้อยู่ภายใต้ธนาคารเดียว ธนาคารสามารถหลีกเลี่ยงต้นทุนที่ไม่จำเป็นบางประเภทได้ เป็นการลดต้นทุนการดำเนินการและเพิ่มประสิทธิภาพของธนาคาร

ในเชิงการธนาคาร การลดต้นทุนจากการประหยัดต่อขนาดเป็นแง่มุมที่ไม่ใช่เชิงการเงิน นั่นคือ เป็นต้นทุนที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยในกรณีของธนาคารทั่วไป และต้นทุนที่ไม่ใช่กำไรของธนาคารปราศจากดอกเบี้ย ต้นทุนเหล่านี้รวมถึงต้นทุนทางกายภาพซึ่งบางครั้งเรียกว่าต้นทุนทรัพยากรที่ประกอบไปด้วย ต้นทุนดำเนินการที่คงที่ และต้นทุนอาคาร ต้นทุนเหล่านี้แปลงเป็นต้นทุนการให้สินเชื่อ นั่นคืออัตราดอกเบี้ยหรืออัตรากำไร ได้อย่างไร สามารถดูได้ยากสมการดังต่อไปนี้

1. อัตราดอกเบี้ยที่ตกลงตามสัญญา = อัตราดอกเบี้ยให้ยืมที่ใช้อ้างอิง (BLR) + ส่วนชดเชยความเสี่ยง (ผลต่าง)
2. อัตรากำไรที่ตกลงตามสัญญา = อัตรากำไรให้ยืมที่ใช้อ้างอิง (BPR) + ส่วนชดเชยความเสี่ยง (ผลต่าง)
3. อัตราดอกเบี้ยหรืออัตรากำไรให้ยืมที่ใช้อ้างอิง = ต้นทุนเงินฝาก + ต้นทุนการดำเนินการ + อัตรากำไรของธนาคาร

ถ้าธนาคารดำเนินธุรกิจ “ที่ไม่ใช่การธนาคาร” ภายใต้บริษัทเดียว ธนาคารสามารถลดต้นทุนการดำเนินการได้ (สมการที่ 3) ซึ่งจะไปลดอัตราดอกเบี้ยในกรณีของเงินกู้และอัตรากำไรในกรณีของผลิตภัณฑ์มูรอบาฮะฮ์

ในญี่ปุ่นและเยอรมันธนาคารได้รับอนุญาตให้ดำเนินธุรกิจทั้งหมดที่ได้กล่าวมาข้างต้นเนื่องจากประเทศเหล่านี้ใช้รูปแบบ “ธนาคารครบวงจร” (Universal banking) ธนาคารนี้ประเทศเหล่านี้สามารถซื้อ

หุ้นที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์รวมทั้งการซื้อขายโดยตรง ในเยอรมันธนาคารให้บริการประกันภัย รวมทั้งบริการนายหน้าค้าหุ้น แต่ในมาเลเซียกฎหมายสถาบันการธนาคารและการเงินปี 1992 จำกัดธนาคารพาณิชย์ในการดำเนินธุรกิจเหล่านี้ อย่างไรก็ตามสามารถทำได้ผ่านบริษัทลูก

ที่น่าสนใจ ธนาคารแห่งเดียวในมาเลเซียที่ให้บริการการธนาคารอิสลามเต็มรูปแบบ (full-fledged Islamic bank) นั่นคือ Bank Islam Malaysia Berhad (BIMB) เป็นอิสระจาก BAFIA 1989 เนื่องจากธนาคารอยู่ภายใต้กฎหมายการธนาคารอิสลามปี 1983 กฎหมายกล่าวว่าธนาคารอิสลามคือ “บริษัทใดก็ตามที่ดำเนินธุรกิจการธนาคารอิสลามและถือใบอนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย”อีกทั้งกฎหมายยังได้ให้คำจำกัดความลักษณะของธุรกิจการธนาคารอิสลามไว้ว่าคือ “ธุรกิจการธนาคารซึ่งมีเป้าหมายและการดำเนินการที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งซึ่งไม่ได้รับการอนุมัติตามศาสนาอิสลาม”

หากผมเข้าใจไม่ผิดไม่ผิด ธุรกิจที่เกี่ยวกับการประกันภัย (ตะกาฟุล) การให้เช่า (อิญาเราะฮ์) ตัวแทนค้าหุ้น (วะกาละฮ์) กองทุนรวม(วะกาละฮ์-มูดอรอบะฮ์) การจัดจำหน่าย (อัลบัยอ์) และการเป็นหุ้นส่วน (มูชารอกะฮ์) ได้รับการอนุมัติโดยศาสนาอิสลาม แล้วทำไม BIMB ไม่ดำเนินธุรกิจเหล่านี้ภายใต้หลังคาเดียวกัน

การประหยัดต่อขนาดสามารถเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อขนาดใหญ่ขึ้นซึ่งหมายถึงการกระจายความเสี่ยงการลงทุน แต่สิ่งที่พบได้ในปัจจุบันกลับเป็นสิ่งตรงข้าม เมื่อกฎหมายการธนาคารอิสลามอนุญาตให้ BIMB ให้บริการที่หลากหลายภายใต้หลังคาเดียวกัน แต่ BIMB กลับเลือกที่จะไม่ทำเช่นนั้นโดยตั้งบริษัทลูกชื่อ Takaful Sdn. Bhd. (การประกันภัย) Amanah Saham Bank Islam (กองทุนรวม) Bank Islam Brokerage (ตัวแทนค้าหุ้น) Bank Islam Consumer Financing (การค้า) และ Bank Islam Research and Training (BIRT)

สิ่งที่เราเห็นกลับกลายเป็นว่ากาดำเนินธุรกิจการธนาคารอิสลามมีลักษะเสมือนอยู่ภายใต้การควบคุมของ BAFIA ผู้ที่เสียหายไม่ใช่ผู้จัดการธนาคารเนื่องจากพวกเขาได้รับเงินเดือนแต่เป็นลูกค้า หาก BAFIA 1992 สร้างกำแพงกั้นระหว่างการธนาคารกับการพาณิชย์ ทำไมพวกเขา (นั่นคือ ธนาคารอิสลาม) จึงไม่ดำเนินการธนาคารในรูปแบบครบวงจรเนื่องจากกำแพงนี้ไม่มีอยู่ภายใต้ IBA 1983

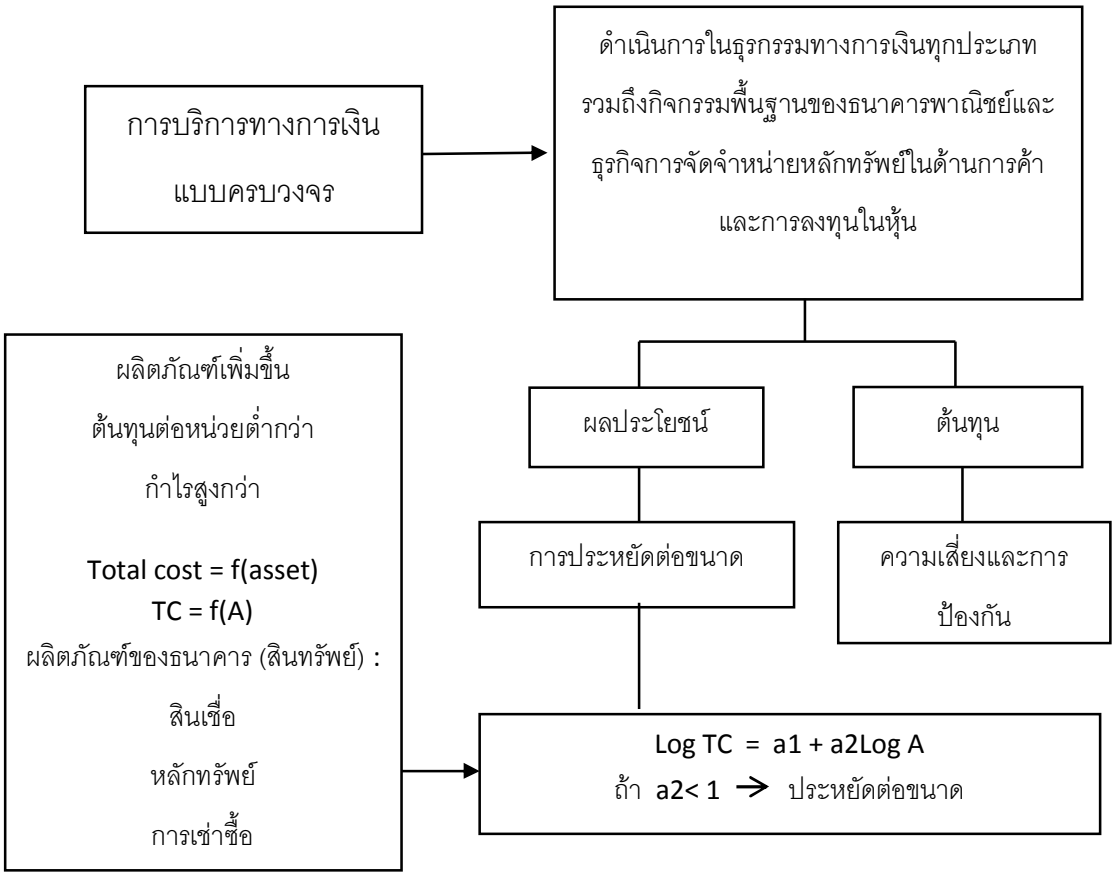

<รูปภาพที่ 5.1 การธนาคารครบวงจร>

สาม: ธนาคารอิสลามและธนาคารต่างชาติในมาเลเซีย

การดำเนินการของธนาคารต่างชาติในมาเลเซียได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่วนแบ่งเงินฝากและเงินกู้ทั้งหมดของธนาคารต่างชาติอยู่ที่ประมาณร้อยละ 69 ในปี 1970 ซึ่งลดลงเหลือร้อยละ 26 ในปี 1993 ธนาคารต่างชาติได้ร้องเรียนเกี่ยวกับนโยบายของ Bank Negara Malaysia ที่มีลักษณะเลือกปฏิบัติ

ในปี 1959 มีธนาคารต่างชาติสิบแปดแห่งจากธนาคารพาณิชย์ทั้งหมดยี่สิบหกแห่ง ในจำนวนสิบแปดแห่งนี้ส่วนใหญ่เป็นธนาคารอังกฤษและจีนซึ่งมีสาขา 99 สาขาจากสาขาธนาคารต่างชาติทั้งหมด 111 สาขา เครือข่ายสาขาของธนาคารต่างชาติกระจุกตัวอยู่ในเมืองที่มีประชากรหนาแน่นและมีเป้าหมายหลักในการให้เงินกู้การค้าในและระหว่างประเทศ อีกทั้งยังให้เงินกู้เพื่อการดำเนินธุรกิจแก่บริษัทขนาดใหญ่

การที่ธนาคารต่างชาติมีบทบาทอย่างมากในอุตสาหกรรมธนาคารพาณิชย์ทำให้รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนเกี่ยวกับสถานการณ์นี้ด้วยการใช้นโยบายสองอย่าง คือ การออกใบอนุญาตและการต้องขออนุญาตเมื่อจะเปิดสาขาใหม่ ซึ่งทำให้บทบาทของธนาคารต่างชาติลดลง ในช่วงระหว่างปี 1959 กับ 1973 Bank Negara ได้ออกใบอนุญาตให้กับธนาคารในประเทศ 9 ธนาคาร และธนาคารต่างชาติ 8 ธนาคาร แต่โดยรวมแล้วธนาคารต่างชาติเพิ่มขึ้นสุทธิเพียง 3 ธนาคารเนื่องจากมี 6 ธนาคารที่ปิดตัวลง เมื่อสิ้นปี 1973 มาเลเซียมีมีธนาคารในประเทศทั้งหมด 17 ธนาคาร และธนาคารต่างชาติ 19 ธนาคาร เปรียบเทียบกับเมื่อสิ้นปี 1958 ซึ่งมี 8 และ 16 ธนาคารตามลำดับ

ภายหลังปี 1973 ไม่มีธนาคารต่างชาติได้รับใบอนุญาต เมื่อสิ้นปี 1983 มาเลเซียมีธนาคารต่างชาติ 16 ธนาคารเปรียบเทียบกับ 19 ธนาคารเมื่อสิ้นปี 1973 ภายหลังปี 1983 จำนวนธนาคารต่างชาติไม่ได้เปลี่ยนแปลง ยิ่งไปกว่านั้น Bank Negara ได้สั่งห้ามการเปิดธนาคารในประเทศใหม่เนื่องจากมาเลเซียได้รับความเห็นว่ามี “ธนาคารมากเกินไป”

เพื่อหลีกเลี่ยงการจำกัดพัฒนาการการติดต่อกับต่างประเทศที่อาจเกิดขึ้นได้ Bank Negara ได้อนุญาตให้มีตัวแทนธนาคารต่างชาติสองรูปแบบ คือ การตั้งสำนักงานตัวแทนธนาคารต่างชาติและการอนุญาตให้ธนาคารต่างชาติซื้อหุ้นวาณิชธนกิจ จึงไม่แปลกใจที่วาณิชธนกิจทั้งหมด 12 แห่งในมาเลเซียเป็นการร่วมลงทุนระหว่างธนาคารต่างชาติกับกลุ่มทุนมาเลเซีย ตัวอย่างเช่น เมื่อสิ้นเดือนกันยายนปี 1988 ในจำนวนทุนจัดตั้งทั้งหมด 306.5 ล้านริงกิต ร้อยละ 75 เป็นของกลุ่มมาเลเซียส่วนอีกร้อยละ 25 เป็นของธนาคารต่างชาติ นอกจากนี้การเปิดตัว Labuan ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการเงินระหว่างประเทศในวันที่ 1 ตุลาคมปี 1990 ได้ทำให้ธนาคารต่างชาติสามารถเข้าถึงตลาดมาเลเซียและเอเชียแปซิฟิก

ในกรณีของการบริหารจัดการหนี้สินและสินทรัพย์ ธนาคารต่างชาติได้ครอบครองตลาดเงินฝาก เงินกู้ ตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับรอง และตราสารของมาเลเซียในช่วงทศวรรษ 1970 แต่ส่วนแบ่งตลาดของธนาคารต่างชาติเริ่มลดลงหลังปี 1975 ในปี 1983 ธนาคารต่างชาติมีส่วนแบ่งตลาดเงินฝากเพียงร้อยละ 25 ของจำนวนเงินฝากทั้งหมด

ด้วยคลื่นแห่งโลกาภิวัตน์และการเปิดเสรีทางด้านการเงิน การลดลงของธนาคารต่างชาติในมาเลเซียอย่างต่อเนื่องไม่น่าจะเกิดขึ้น การประกาศของ Bank Negara ครั้งล่าสุดน่าจะแสดงให้เห็นถึงอนาคตอันสดใสของธนาคารต่างชาติในประเทศนี้ ธนาคารเหล่านี้จะกลับเข้ามาครอบครองตลาดหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการแข่งขันของธนาคารในประเทศ

กรณีที่ไม่มีการควบคุมอัตราดอกเบี้ยเงินกู้อ้างอิง (BLR) และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากจะเป็นการทดสอบการอยู่รอดของธนาคารในประเทศเมื่อธนาคารต่างชาติพยายามรุกเข้ามาเพื่อครอบครองส่วนแบ่งตลาดใหม่ๆ อีกทั้งธนาคารต่างชาติยังไม่ได้รับการปกป้องใดๆจึงถูกคาดว่าน่าจะมีประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันที่สูง ธนาคารเหล่านี้มีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจในหลายประเทศและเข้าใจดีจะต้องปรับตัวอย่างไรหากเกิดวิกฤต

นอกจากนี้ ประสบการณ์ของธนาคารต่างชาติในธุรกิจวาณิชธนกินจะสามารถนำวิศวกรรมการเงินมาใช้กับธนาคารพาณิชย์ได้ ตัวอย่างเช่น การออก syndicated Islamic revolving underwritten notes มูลค่า 500 ล้านริงกิตให้แก่ PKNS ด้วยการจัดการของ Arab-Malaysian Merchant Bank Berhad Bank Islam Malaysia Berhad ก็สามารถทำได้เช่นกันหากกระบวนการในการออกผลิตภัณฑ์ไม่ขัดต่อกฎหมายการธนาคารอิสลามปี 1983

ด้วยประสบการณ์ที่มากกว่าในธุรกิจวาณิชธนกิจและวิศวกรรมการเงินธนาคารต่างประเทศสามารถมีบทบาทในการกระตุ้นการธนาคารปราศจากดอกเบี้ย (IFSB) ไม่แปลกที่ความต้องการในผลิตภัณฑ์ประเภทเงินกู้ (เช่น BBA) กำลังเพิ่มขึ้นจากเศรษฐกิจที่กำลังเติบโตแต่หากเศรษฐกิจชะลอตัว IFSB มีผลิตภัณฑ์เพื่อช่วยเหลืออะไรบ้าง วิศวกรรมการเงินเป็นสิ่งจำเป็นในการกระตุ้นให้เกิดการกระจายความเสี่ยงด้วยผลิตภัณฑ์สำหรับตลาดลูกค้าเฉพาะซึ่งถูกสร้างภายใต้หลัก อัลอิญาเราะฮ์ อิสติสนา ซะลัม มูดอรอบะฮ์ และมูชารอกะฮ์

สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจ คือ มาตรฐานด้าน ชะรีอะฮ์ ซึ่งธนาคารต่างชาติใช้ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นธนาคารอาหรับ เช่น Dalla Barakah, Kuwait Finance House (KFH) และ Rajhi Bank จึงเป็นเรื่องน่าตื่นเต้นที่จะติดตามว่าธนาคารเหล่านี้ประยุกต์ใช้หลักอะไรกับผลิตภัณฑ์อย่าง สินเชื่อการค้า บัตรเครดิต และสินเชื่อบุคคล บัยอ์ อัลอีนะฮ์ กับผลิตภัณฑ์ลดหย่อน เบอ์อัลดัยน์ ถูกห้ามใช้ในธนาคารอิสลามในตะวันออกกลางและเช่นกันธนาคารที่ไม่ใช่ธนาคารอาหรับอย่าง HSBC กับ Citibank ซึ่งมีชื่อเสียงในการดำเนินธุรกิจการธนาคารอิสลาม อาจจะอยากตามมาตรฐานตะวันออกกลางเนื่องด้วยธนาคารสองแห่งนี้มีธุรกิจขนาดใหญ่ในภูมิภาคนั้น

สี่: การแห่ถอนเงินและการธนาคารอิสลาม

เนื่องด้วยการปิดตัวลงของธนาคารและสถาบันการเงิน 74 แห่งในอินโดนีเซียกับไทย อะไรจะเกิดขึ้นกับธนาคารในมาเลเซียยังคงเป็นเรื่องที่น่าสงสัยถึงแม้ ดาอิม ซัยนุดดิน จะรับประกันว่าระบบธนาคารในมาเลเซียยังคงแข็งแรง โดยทั่วไประบบธนาคารของมาเลเซียถูกมองว่ายังมีสุขภาพที่ดี เช่น Maybank ถึงแม้ราคาหุ้นจะตกลงแต่กลุ่ม Maybank ยังคงมีกำไรเมื่อปีที่แล้ว 1.4 พันล้านริงกิต

ด้วยการเป็นผู้ฝากเงิน ชาวมาเลเซียควรจะจำว่าไม่ว่าธนาคารจะมีกำไรมากเพียงใด แต่ไม่มีการรับประกันว่าธนาคารจะมีเงินเพียงพอให้ลูกค้าหากเกิดการแห่ถอนเงิน แต่ก็ไม่มีใครสนใจประเด็นนี้ เนื่องด้วยเศรษฐกิจที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วบวกกับรายได้ที่ดี ลูกค้ามักจะคิดว่าเงินฝากของพวกเขาปลอดภัยเมื่ออยู่กับธนาคาร พวกเขาสามารถถอนเงินฝากได้ทุกเมื่อ

ธนาคารมักจะใช้กฎว่าด้วยจำนวนมาก (law of large numbers) เพื่อช่วยในการคาดการณ์การถอนเงิน จากกฎนี้หากการตัดสินใจถอนเงินของลูกค้าแต่ละคนไม่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน และผู้ฝากเงินมีจำนวนมาก ธนาคารสามารถรู้ได้ว่าจะปล่อยเงินกู้พร้อมกับให้ลูกค้าถอนเงินได้กี่ราย

นี่เป็นเรื่องจริงหากเป็นสถานการณ์ที่ทุกคนดำเนินชีวิตในแต่ละวันตามปกติและต่อเนื่องอย่างนี้เป็นร้อยปี อย่างไรก็ตามในกรณีวิกฤตเศรษฐกิจการตัดสินใจของแต่ละบุคคลจะมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน แนวคิดแบบตามผู้อื่นจะเกิดขึ้นมากกว่าการใช้หลักเหตุผลและมนุษย์มักประพฤติตัวอย่างไม่ฉลาดโดยมักมองข้ามพื้นฐานทางเศรษฐกิจ หากสถานการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นกับภาคการธนาคารโดยเฉพาะตลาดเงินฝาก การแห่เพื่อถอนเงินคงเป็นสิ่งสุดท้ายซึ่งธนาคารกับผู้ฝากเงินอยากพบเจอ

อะไรคือการแห่ถอนเงิน การแห่ถอนเงินจะเกิดขึ้นเมื่อมีธนาคารหนึ่งไม่มีความสามารถในการให้ลูกค้าถอนเงินได้ซึ่งจะนำไปสู่การที่ประชาชนทั่วไปกลัวว่าธนาคารอื่นๆก็จะไม่มีความสามารถในการให้ถอนเงินเช่นเดียวกัน

เมื่อเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น ประชาชนจะพยายามแห่กันไปถอนเงินก่อนที่ธนาคารจะปิดตัวลง และด้วยการทำเช่นนี้จะทำให้ธนาคารอยู่ในภาวะกดดัน เป็นอันตรายต่อความสามารถของธนาคารในการที่จะให้ถอนเงินเป็นจำนวนมาก

ก่อนที่จะกล่าวต่อไป ผมควรจะอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับผู้ฝากเงิน ในการธนาคารทั่วไป เมื่อคุณมันโซรนำเงินจำนวน $10,000 มาฝากในบัญชีออมทรัพย์ แท้จริงแล้วเขากำลังให้เงินกู้

แก่ธนาคารจำนวน $10,000 ในฐานะที่เป็นลูกหนี้ธนาคารสัญญาว่าจะจ่ายคืนเงินต้นและผลตอบแทนคงที่ เช่น ร้อยละ 6 ต่อปี ในกรณีเช่นนี้คุณมันโซรจะมีสิทธิ์ตามกฎหมายที่จะได้รับ 1) เงินต้นจำนวน $10,000 2) รายได้ดอกเบี้ยจำนวน $600 ต่อปี

ธนาคารจะนำเงิน $10,000 ไปปล่อยกู้ ตัวอย่างเช่น ธนาคารให้เงินกู้แก่นักธุรกิจ คุณอาลี แล้วคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี ธนาคารจะมีสิทธิ์ตามกฎหมายที่จะได้รับ 1) เงินกู้ $10,000 2) รายได้ดอกเบี้ย $1,200 หากคุณอาลีไม่สามารถชำระคืนเงินกู้ได้ ธนาคารสามารถดำเนินการฟ้องร้องตามกฎหมาย

สิ่งที่เราเห็นจากตัวอย่างข้างบนคือความสามารถของธนาคารในการทำกำไร $600 ($1,200 - $600) จากเงินฝากจำนวน $10,000 สมมุติคุณอาลีมีปัญหาในการชำระคืนในแต่ละงวดแล้วในที่สุดไม่สามารถชำระคืนเงินกู้ได้ เขาจะกลายเป็นบุคคลล้มละลายแต่ธนาคารก็ยังไม่สามารถนำเงินกู้คืนมาได้ ธนาคารจะจ่ายดอกเบี้ยคุณมันโซรได้อย่างไรในเมื่อมีเงินน้อยกว่า $10,000

สำหรับอีกตัวอย่างหนึ่ง ธนาคารปล่อยเงินกู้จำนวน $800 ล้านให้แก่การซื้ออสังหาริมทรัพย์และหุ้น ภายหลังจากนั้นราคาอสังหาริมทรัพย์และหุ้นตกลงร้อยละ 40 มูลค่าสินทรัพย์ลดลงจาก $800 ล้านเป็น $480 ล้าน

ในกรณีนี้ธนาคารจะมีสถานะล้มละลายเพราะหนี้สินทั้งหมดซึ่งคือเงินฝากจำนวน $800 ล้านมีมากกว่ามูลค่าของสินทรัพย์ซึ่งลดลงเหลือ $480 ล้าน ถึงแม้ธนาคารจะนำสินทรัพย์ทั้งหมดไปขายธนาคารก็ยังมีเงินไม่พอไปจ่ายเจ้าหนี้ของธนาคาร ในกรณีที่แย่ที่สุดธนาคารมีทุนไม่เพียงพอในการจ่ายคืนเงินฝาก สถานการณ์เช่นนี้ที่จะทำให้ในที่สุดผู้ฝากเงินเกิดความวิตกกังวลเป็นผลให้เกิดการแห่ถอนเงิน

ในกรณีของธนาคารปราศจากดอกเบี้ย (IFBS) ในมาเลเซีย เงินฝากอยู่ภายใต้สัญญาการดูแลความปลอดภัย (อัลวาดิอะฮ์ ดามานะฮ์) ไม่ใช่สัญญาเงินกู้ ธนาคารจะรับประกันสิทธิ์ในการถอนเงินฝากได้เต็มจำนวนเมื่อลูกค้าต้องการ ด้วยสัญญาเช่นนี้ลูกค้าจะมีสิทธิ์ตามกฎหมายที่จะได้เงินต้นเท่านั้น เนื่องด้วยธนาคารอิสลามไม่จ่ายดอกเบี้ยธนาคารจะมีแรงกดดันน้อยกว่าเมื่อเปรียบกับการจ่ายอัตราผลตอบแทนที่ได้กำหนดไว้แล้วล่วงหน้าอย่างที่ธนาคารทั่วไปต้องทำ

อย่างไรก็ตามนี่ไม่ได้หมายความว่า IFSB จะไม่ได้รับผลกระทบจากแรงจูงใจในการออมผลตอบแทนที่ไม่ได้กำหนดไว้ในสัญญาซึ่งคือ ฮิบะห์ จะถูกแบ่งให้กับผู้ฝากเงินบนพื้นฐานของการ

คาดการณ์เรื่องรายได้ หากรายได้มีมากผู้ฝากเงินก็จะได้ฮิบะห์เพิ่มขึ้น และหากผลประกอบการของธนาคารไม่ดีธนาคารสามารถไม่ให้ฮิบะห์แก่ผู้ฝากเงินได้

สำหรับเงินฝากประจำธนาคารอิสลามใช้สัญญา มูดอรอบะฮ์ในกรณีนี้ธนาคารไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายในการจ่ายคืนเงินฝากและผลตอบแทนเนื่องจาก มูดอรอบะฮ์ เป็นสัญญาประเภทแบ่งสรรกำไรขาดทุน ดังนั้นหากธนาคารอิสลามดำเนินเงินฝากภายใต้หลัก วาดิอะฮ์ กับ มูดอรอบะฮ์ แล้วนั่นหมายความว่าธนาคารจะไม่มีความเสี่ยงที่จะเจอสถานการณ์การแห่ถอนเงินใช่หรือไม่ คำตอบขึ้นอยู่กับว่าธนาคารมีสินเชื่อมากน้อยเพียงใดที่อาจจะได้รับผลกระทบจากความเสี่ยงจากการผิดชำระหนี้

หากจำนวนเงินฝาก วาดิอะฮ์ ดามานะฮ์มีมากกว่าเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ มาก ธนาคารอิสลามก็อาจจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์แห่ถอนเงินได้เนื่องจากผู้ฝากเงินในบัญชี วาดิอะฮ์มีสิทธิ์ตามกฎหมายที่จะได้เงินต้นคืน อย่างไรก็ตามหากเป็นไปในทางตรงกันข้าม ธนาคารอิสลามก็มีโอกาสน้อยที่จะต้องเผชิญกับสถานการณ์เช่นนี้ การแห่ถอนเงินอาจจะไม่เกิดขึ้นเนื่องจากผู้ฝากทราบดีถึงหลักการเป็นหุ้นส่วน

ห้า: การธนาคารอิสลามกับระบบการศึกษา

ตามรายงานประจำปี 1996 ของ Bank Negara ภาคการธนาคารอิสลามได้แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในช่วงสามปีที่ผ่านมาด้วยจำนวนธนาคารและเงินฝากที่เพิ่มขึ้น การปล่อยสินเชื่อให้กับกลุ่มลูกค้าที่หลากหลายยิ่งขึ้น และประเภทผลิตภัณฑ์ที่มากขึ้น ในบรรดาธนาคารปราศจากดอกเบี้ย Arab-Malaysian Merchant Bank มีผลประกอบการดีที่สุด คงจะไม่มีการหันหลังกลับแล้วเนื่องจากสังคมได้ยอมรับการธนาคารอิสลามว่าเป็นทางเลือกจากการธนาคารกระแสหลัก

อย่างไรก็ตาม ส่วนแบ่งตลาดของการธนาคารอิสลามยังค่อนข้างเล็ก ในปี 1996 ธนาคารอิสลามมีส่วนแบ่งจำนวนเงินฝากและสินเชื่อทั้งหมดของระบบธนาคารร้อยละ 2 และ 2.2 ตามลำดับ ในปี 2003 ส่วนแบ่งตลาดของธนาคารอิสลามได้เติบโตขึ้นมากโดยมีส่วนแบ่งสินเชื่อและเงินฝากร้อยละ 10.4 และ 10.3 ตามลำดับ

เพื่อเป็นการเพิ่มส่วนแบ่งตลาดการศึกษาเป็นขั้นตอนต่อไป ประชาชนจะต้องรู้จักกับระบบใหม่นี้เพราะเขาเป็นผู้ฝากเงินและขอสินเชื่อเช่นเดียวกัน หากล้มเหลวในการบอกพวกเขาว่าสองระบบมีความแตกต่างอย่างไรจะทำให้ธนาคารอิสลามประสบกับความยากลำบากในการก้าวเดินต่อไป

แต่การศึกษาจะต้องเริ่มจากโรงเรียน ถึงแม้ว่าบางแง่มุมของการธนาคารอิสลามจะอยู่ในหลักสูตรโรงเรียนในปัจจุบันโดยเฉพาะในวิชาอย่างเศรษฐศาสตร์กับการพาณิชย์แต่ควรถูกรวมอยู่ในวิชาอย่างศาสนาอิสลาม (อะกามะ อิสลาม) ในระดับมัธยมด้วย ครูควรได้รับการฝึกอบรมขั้นพื้นฐานเพื่อความมั่นใจว่าจะสามารถถ่ายทอดความรู้สู่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผมได้มีโอกาสเป็นผู้สอนในการประชุมเชิงปฏิบัติการหัวข้อเศรษฐศาสตร์อิสลามให้กับผู้อำนวยการโรงเรียนต่างๆซึ่งจัดโดยสถาบัน Aminuddin Baki ซึ่งมีเป้าหมายในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่โรงเรียนในหัวข้อการบริหารจัดการ เช่น การเงินและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ผู้เข้าร่วมการประชุมส่วนใหญ่สอนวิชาเศรษฐศาสตร์และการพาณิชย์ในระดับมัธยม ในกรณีของวิชาการธนาคารอิสลามพวกเขาได้เชิญวิทยากรจากธนาคารอิสลามเพื่อบรรยายให้นักเรียนฟังเกี่ยวกับระบบใหม่และเหล่าผลิตภัณฑ์ เนื่องด้วยการธนาคารอิสลามยังค่อนข้างใหม่กระบวนการให้การศึกษาค่อนข้างจะไม่ง่าย ยังมีหลายคนที่สับสนในกระบวนการของธุรกิจการธนาคารอิสลาม

ตัวอย่างเช่น เราจะสามารถแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างผลิตภัณฑ์ที่มีและไม่มีดอกเบี้ยได้อย่างไร สมมุติมีคนต้องการซื้อบ้านและได้เข้าหาธนาคารอิสลามเพื่อขอคำแนะนำ เขาจะสามารถเรียนรู้อะไรได้บ้าง

ธนาคารอิสลามจะบอกว่าผลิตภัณฑ์ของธนาคารอยู่บนหลักต้นทุนบวกกำไรหรือหลักการผ่อนชำระ อีกทั้งยังอธิบายถึงลักษณะของเงินฝากอิสลามหรือลักษณะของผลตอบแทนที่ลูกค้าจะได้รับ

แนวทางของผมก็เป็นเรื่องง่ายเช่นกัน สิ่งแรกที่ธนาคารจะต้องบอกกล่าวกับลูกค้าคือประเภทของสัญญาที่ใช้ในการทำธุรกรรม ตัวอย่างเช่นในกรณีของธนาคารทั่วไปเงินฝากและเงินกู้ใช้สัญญาประเภทเงินกู้ที่มีการจ่ายแบบคงที่ซึ่งคือดอกเบี้ย

ดังนั้นหากมีคนฝากเงิน $1,000 นั่นหมายความว่าเขากำลังให้ธนาคารยืมเงินด้วยอัตราดอกเบี้ยจำนวนหนึ่งเช่นร้อยละ 5 ธนาคารจะนำเงินที่ยืมมานี้ไปปล่อยกู้ต่อ ตัวอย่างเช่นธนาคารปล่อยกู้ให้กับลูกค้าสมมุติว่าด้วยอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 10 ต่อปี กำไรของธนาคารคือผลต่างระหว่างดอกเบี้ยที่ได้รับจากเงินกู้และดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายให้กับผู้ฝากเงิน

อย่างไรก็ตามในกรณีของการธนาคารอิสลามการฝากเงินไม่ได้ใช้สัญญาเงินกู้แต่เป็นสัญญาการดูแลรักษาพร้อมกับการประกันทรัพย์สินซึ่งคือสัญญา อัลวาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์ ในกรณีนี้ธนาคารจะไม่ได้มีฐานะเป็นลูกหนี้แต่เป็นผู้ดูแลรักษาทรัพย์สิน

เนื่องด้วยธนาคารนำเงินฝากไปลงทุนผู้ฝากเงินอาจจะได้รับผลตอบแทนที่เรียกว่า ฮิบะฮ์ซึ่งไม่ใช่ดอกเบี้ย (ริบา) เนื่องจากไม่มีการกำหนดจำนวนไว้ในสัญญา และเนื่องด้วย วาดิอะฮ์ ไม่ใช่สัญญาประเภทหนี้ ผลตอบแทนที่ให้กับผู้ฝากเงินจึงไม่ผิดกฎหมายอิสลาม อย่างไรก็ตามธนาคารไม่ได้มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะให้ ฮิบะฮ์ ในขณะที่ผู้ฝากเงินก็ไม่มีสิทธิ์ตามกฎหมายที่จะต้องได้ ฮิบะฮ์ เช่นกัน ธนาคารจะประกันเงินต้นให้เท่านั้น

ในด้านของสินเชื่อ บุคคลที่มีแผนจะซื้อบ้านสามารถยื่นขอเงินกู้จากธนาคารทั่วไป หากเขาได้รับเงินกู้นี้ ความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับลูกค้าในฐานะเจ้าหนี้กับลูกหนี้จะเกิดขึ้น เงินกู้ตั้งอยู่บนสัญญาหนี้ซึ่งจะมีการเรียกเก็บดอกเบี้ยจากลูกหนี้

ในกรณีของธุรกิจการธนาคารอิสลาม สัญญาอยู่บนหลักการซื้อมาขายไป แทนที่ธนาคารจะมีสถานะเป็นเจ้าหนี้ ในกรณีของธนาคารอิสลามธนาคารจะเป็นผู้ขายโดยไปซื้อบ้านจากโครงการอสังหาริมทรัพย์ในราคาตลาดแล้วนำมาขายให้กับลูกค้าด้วยการบวกกำไร ธนาคารจะคิดราคาที่สูงกว่าเนื่องจากให้ลูกค้าผ่อนชำระเป็นงวดๆ ลูกค้าไม่ได้มีสถานะเป็นลูกหนี้เนื่องจากธุรกรรมตั้งอยู่บนสัญญาประเภทซื้อขาย

ดังนั้น กำไรของธนาคารมาจากสัญญาซื้อขายแทนที่จะเป็นสัญญาหนี้ กำไรจึงถูกต้อง (ฮาลาล) เพราะเป็นธุรกรรมการค้า นั่นคือ การซื้อขาย อัลเลาะห์ (ซ.บ.) ได้กล่าไว้ในกุรอานว่า “พระองค์ได้อนุญาตให้ทำการค้า (อัลบัยอ์) แต่ได้ทรงห้าม ริบา” (อัลบากาเราะฮ์: 275)

นอกจากสัญญาการผ่อนชำระ (อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล/มูรอบาฮะฮ์) การธนาคารอิสลามยังได้ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่หนี้ เช่น มูดอรอบะฮ์ มูชารอกะฮ์ อัลอิญาเราะฮ์ ซะลัม และอิสติสนามูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ เป็นสัญญาการร่วมหุ้นส่วน ในขณะที่ อิญาเราะฮ์ เป็นสัญญาให้เช่า แท้จริงแล้วผลิตภัณฑ์ธนาคารอิสลามใช้หลักการรับความเสี่ยงซึ่งเป็นการออกห่างที่ดีจากผลิตภัณฑ์ที่มีดอกเบี้ยซึ่งส่วนใหญ่ (เช่น เงินกู้บุคคล เงินกู้เพื่อบ้าน เงินกู้เพื่อรถ เงินกู้เพื่อการชำระเงิน ตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับรอง และการเบิกเงินเกินบัญชี) ใช้หลักของสัญญาเงินกู้ ท้ายที่สุดสินทรัพย์ของธนาคารอิสลามส่วนใหญ่ใช้อัตราคงที่ในขณะที่เงินฝากใช้อัตราแปรผัน อย่างไรก็ตามธนาคารอิสลามสามารถมีสินทรัพย์ที่ใช้อัตราแบบแปรผันได้เพิ่มขึ้นหาก

ธนาคารเลือกใช้ผลิตภัณฑ์อย่าง มูดอรอบะฮ์ มูชารอกะฮ์และอิญาเราะฮ์ ซึ่งสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงให้กับธนาคารในกรณีของปัญหาการไม่ตรงกันของสินทรัพย์และหนี้สิน

เพื่อเป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของการธนาคารอิสลามในตลาดการเงินกระแสหลัก ระบบการศึกษาต้องอนุญาตให้มีการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์และการเงินอิสลามในโรงเรียนตั้งแต่เริ่มแรก กระทรวงการศึกษาสามารถทำเช่นนี้ได้ด้วยการตั้งคณะทำงานเพื่อนำวิชาทั้งสองเข้าสู่หลักสูตรการศึกษาทั้งในระดับมัธยมและอุดมศึกษา คณะทำงานจะต้องสามารถให้คำแนะนำที่น่าเชื่อถือแก่รัฐบาลเกี่ยวกับลักษณะของเศรษฐศาสตร์และการเงินอิสลามเพื่อนำเข้าสู่หลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษา

ในปัจจุบัน มีแนวโน้มที่วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเอกชนจะมีประกาศนียบัตรด้านการธนาคารอิสลามซึ่งเป็นการกระทำที่มีเหตุผลเนื่องจากอุตสาหกรรมการธนาคารอิสลามกำลังเติบโตเร็วและได้สร้างโอกาสในการหางานสำหรับนักศึกษาที่จบมาด้านนี้ อย่างไรก็ตามกระทรวงการศึกษาจะต้องรับทราบว่าสถาบันการศึกษาเหล่านี้กำลังสอนวิชาซึ่งตรีตราคำว่าอิสลาม การเข้ามาตรวจสอบดูแลของกระทรวงอาจจะสร้างความยากลำบากให้กับสถาบันการศึกษาเนื่องจากอาจารย์ผู้สอนจะต้องได้รับการศึกษาอย่างเป็นทางการในสาขาเศรษฐศาสตร์ การธนาคาร และการเงินอิสลาม

คณะกรรมการคุณภาพการศึกษาแห่งชาติ (LAN) จะต้องรับภาระหน้าที่นี้ เพื่อให้ได้การรองรับคุณภาพวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยจะต้องมีโครงสร้างพื้นฐานทางด้านการสอนและการวิจัยที่เพียงพอเพื่อให้นักศึกษาได้รับในสิ่งที่เขาต้องการ จะต้องมีการส่งครูและอาจารย์ไปเรียนหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ การธนาคาร และการเงินอิสลาม อีกทั้งควรจะได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาต่อยังระดับปริญญาโทและเอก และทำการวิจัยในด้านนี้

ครูและอาจารย์ยังสามารถได้รับความรู้ส่วนหนึ่งจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาการเงินการธนาคารอิสลามด้วยการเข้าร่วม

1. การสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการประชุมเชิงวิชาการเกี่ยวกับการเงินการธนาคารอิสลาม
2. เข้าเรียนหลักสูตรการเงินการธนาคารระยะสั้น
3. เรียนหลักสูตรการเงินการธนาคารอิสลามด้วยตนเองผ่านหลักสูตรออนไลน์

นักศึกษาซึ่งเขียนรายงานและวิทยานิพนธ์ในด้านนี้สามารถเป็นทรัพยากรบุคคลและสอนหัวข้อที่ตนเองได้ทำการศึกษาวิจัยมาได้ในระดับหนึ่ง ท้ายที่สุดเพื่อเป็นการช่วยกระตุ้นธุรกิจการธนาคารอิสลามนักวิชาการชั้นนำจะต้องกระตุ้นแวดวงวิชาการในการสร้างเครือข่ายกับภาคธุรกิจเพื่อที่จะสามารถเชิญบุคคลที่มีประสบการณ์จริงในการทำงานด้านการเงินการธนาคารอิสลามมาสอนนักศึกษาได้ ผู้ที่จะมาสอนอาจจะมาจากด้าน ชะรีอะฮ์ กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ หรือการเงินก็เป็นได้

หก: จรรยาวิบัติกับการเลือกในสิ่งที่ไม่เหมาะสม ในช่วงที่เศรษฐกิจกำลังถดถอย

การที่ริงกิตมีค่าลดลงทำให้มาเลเซียต้องทบทวนการพึ่งการนำเข้าการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การที่ยังคงลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ต่อเนื่องอาจทำให้การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดแย่ลงซึ่งเป็นการกดดันค่าเงินของประเทศยิ่งขึ้น โครงการโครงสร้างพื้นฐานต้องใช้ทุนจำนวนมาก บริษัททำการระดมทุนผ่านทางเงินกู้ธนาคารและการออกพันธบัตร หากบริษัทไม่ทำการป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวน หากค่าเงินลดลงต่อเนื่องจะทำให้โครงการขาดทุนได้ เนื่องด้วยภาคการผลิตต้องพึ่งการนำเข้าการลดลงของค่าเงินริงกิตทำให้ค่าใช้จ่ายในการนำเข้าสูงขึ้นทำให้รายได้ของบริษัทลดลง บริษัทที่พึ่งการกู้เงินเป็นจำนวนมากเพื่อทำการผลิตอาจไม่สามารถชำระหนี้สินได้ซึ่งอาจนำไปสู่ภาวะล้มละลายในที่สุด

ตัวเลขการพยากรณ์การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ร้อยละ 5 ในปีหน้าหมายถึงการลงทุนที่เพิ่มขึ้นแต่ด้วยอัตราที่ลดลง เพื่อใช้ประโยชน์จากค่าเงินริงกิตที่อ่อนค่าลงควรให้ความสำคัญกับการส่งออก เงินกู้จะไปสู่อุภาคการผลิตที่มีผลิตภาพโดยเฉพาะอุตสาหกรรมการส่งออกซึ่งใช้แรงงานและทรัพยากรจำนวนมาก การเติบโตของอุปทานเงิน (M1) เพิ่มขึ้นในระดับปานกลางที่ร้อยละ 6.4 เมื่อสิ้นเดือนตุลาคมปี 1998 เปรียบเทียบกับร้อยละ 7.5 เมื่อสิ้นเดือนกันยายนปีเดียวกัน

คำถามในตอนนี้คือธนาคารจะปล่อยเงินกู้ระลอกใหม่หรือไม่ในช่วงเวลาที่ตลาดมีความผันผวนสูงขึ้น ด้วยอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นและตลาดหลักทรัพย์ที่ไม่มีทีท่าว่าจะฟื้นตัว บริษัทอาจจะพบกับความยากลำบากในการหาเงินกู้ ในกรณีที่ธนาคารอิสลามไม่ได้ลงทุนในโครงการโดยใช้หลักแบ่งสรรกำไรขาดทุน (PLS) จำนวนสินเชื่อ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล (BBA) จะได้ลดลงเช่นเดียวกันหรือไม่

สมมุติว่าธนาคารมีเงินฝากเพียงพอที่จะออกสินเชื่อเพื่อธุรกิจ ในการออกเงินกู้หรือ BBA ในสถานการณ์เศรษฐกิจเช่นนี้ธนาคารจะต้องป้องกันธุรกิจของตัวเองอย่างต่อเนื่องจากปัญหาจรรยาวิบัติ

(moral hazard) และการเลือกสิ่งที่ไม่เหมาะสม (adverse selection) ที่อาจจะเพิ่มขึ้นเมื่อเศรษฐกิจประเทศชาติกำลังแย่ลง

ปัญหา moral hazard กับ adverse section จะเกิดขึ้นเมื่อผู้ให้ยืมและผู้ยืมไม่มีข้อมูลครบถ้วนเกี่ยวกับเจตนาของแต่ละฝ่ายในการทำธุรกิจซึ่งเรียกว่าปัญหา “ความไม่เท่าเทียมทางข้อมูล” (asymmetric information) ผู้ให้ยืมอาจพบกับปัญหา adverse selection เนื่องจากผู้ยืมซึ่งมีปัญหาความน่าเชื่อถือมักจะเป็นพวกที่พยายามหาเงินกู้ ในขณะเดียวกันผู้ให้ยืมอาจพบปัญหา moral hazard เมื่อมีความเสี่ยงที่ผู้ยืมเงินอาจกระทำการใดๆซึ่งไม่เป็นไปตามเป้าหมายทางธุรกิจของผู้ให้ยืม

ตัวอย่างเช่น อัตราดอกเบี้ยของมาเลเซียที่สูงขึ้นอาจนำไปสู่การลงทุนที่ลดลง บริษัทซึ่งมีโครงการที่เสี่ยงจะพร้อมที่จะจ่ายอตราดอกเบี้ยที่สูงในขณะที่บริษัทที่แข็งแรงซึ่งมีอันดับความน่าเชื่อถือที่ดีอาจจะไม่พร้อมที่จะยืมเงิน เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหา adverse selection ที่อาจนำไปสู่การผิดชำระหนี้ธนาคารจะปล่อยเงินกู้น้อยลงซึ่งเป็นการลดการลงทุน นำไปสู่การลดลงของการทำธุรกิจ

ในกรณีของการลดลงของดัชนีตลาดหลักทรัพย์ ธนาคารจะพยายามปกป้องตนเองจากผลของ adverse selection กับ moral hazard เช่นกัน โดยธนาคารจะลดการให้กู้ยืม ตัวอย่างเช่นเมื่อดัชนีลดลงนั่นหมายความว่ามูลค่าบริษัทลดลงเนื่องจากราคาหุ้นสะท้อนถึงมูลค่าธุรกิจของบริษัท เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ให้ยืมมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้น หากมูลค่าของสินทรัพย์ค้ำประกันลดลงเมื่อธนาคารต้องประสบกับหนี้เสียทำให้ธนาคารสามารถปล่อยเงินกู้ได้น้อยลงไปอีกเป็นการลดการลงทุน ทำให้ภาวะถดถอยของเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

และเช่นกันเมื่อมูลค่าบริษัทลดลง บริษัทที่มีแผนจะกู้ยืมเงินก็อาจจะลงทุนในโครงการที่มีความเสี่ยงสูงขึ้นเนื่องจากต้นทุนการถูกยึดลดลง ดังนั้นเมื่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์ลดลงอย่างมากอย่างเช่นในกรณีของมาเลเซีย ปัญหาหา moral hazard ถูกคาดว่าจะเพิ่มขึ้น ทำให้ธนาคารไม่มีทางเลือกนอกจากการหยุดการปล่อยกู้ซึ่งนำไปสู่การลดลงของการลงทุนยิ่งขึ้นไปอีก

ธนาคารที่ล้มเหลวในการปกป้องตนเองจาก moral hazard กับ adverse selection จะยากที่จะเลี่ยงการพบกับหนี้เสียและหลายธนาคารอาจต้องถึงกับปิดตัวลง เมื่อเป็นเช่นนี้อย่างในกรณีของประเทศไทยและอินโดนีเซีย กระบวนการการเป็นตัวกลางทางการเงินจะลดลง เป็นการลดลงของอุปทานเงินให้ยืม เมื่อระบบเศรษฐกิจมีเงินให้กู้ลดลง การลงทุนและผลผลิตจะลดลงตามมา โรงงานจะลดการผลิต การว่างงานจะ

เพิ่มขึ้น เมื่อประชาชนมีรายได้ลดลงการบริโภคก็มักจะลดลง ส่งผลกระทบต่อผลผลิตโดยรวมของทั้งประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อิสลามกล่าวว่า การเกิดปัญหา adverse selection กับ moral hazard มักสืบเนื่องมากจากการละเมิดความไว้วางใจ หรือ อามานะห์ ในประเด็นนี้กุรอานกล่าวว่า

> “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย เมื่อเจ้าทำธุรกิจด้วยกัน ที่ต้องเกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมซึ่งประกอบไปด้วยภาระผูกพันในอนาคตตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ จงบันทึกเงื่อนไขเหล่านี้ เมื่อทุกฝ่ายจงตกลงกันแล้วจงบันทึกลงไปด้วยความซื่อสัตย์ อย่าบันทึกในสิ่งที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่เห็นด้วย เนื่องด้วยพระเจ้าได้สอนเอาไว้ จึงให้เขาบันทึกลงไป จงทำตามภาระหน้าที่ จงเกรงกลัวพระองค์ และจงชดใช้หนี้อย่าให้ขาด” (อัลบากาเราะฮ์: 282-283)

ในประโยชน์สุดท้าย “…และจงชดใช้หนี้อย่าให้ขาด” อาจแสดงนัยว่าลูกหนี้จะต้องหาทุกหนทางเพื่อจ่ายหนี้สินให้ครบถ้วน ประเด็นในที่นี้ก็คือ ในช่วงระยะเวลาที่เศรษฐกิจถดถอย ความปรารถนาและสิ่งเร่งเร้าที่จะทำให้ผิดชำระหนี้มีมากขึ้นเนื่องจากบริษัทไม่สามารถทำกำไรเพื่อไปชำระเงินกู้รวมทั้งดอกเบี้ย กำไรไม่ได้เป็นสิ่งที่แน่นอนตายตัวกำหนดได้ล่วงหน้า อย่างไรก็ตามเงินกู้และดอกเบี้ยเป็นการชำระเงินให้กับธนาคารซึ่งได้ตกลงกันไว้ในสัญญา หากมีเพียงเงินต้นอย่างเดียวบริษัทจะมีความกดดันน้อยลงที่จะต้องจ่ายคืน แต่เมื่อมีดอกเบี้ยด้วยลูกหนี้จะตกอยู่ในภาวะกดดันมาก เป็นการล่อใจให้คนใช้ประโยชน์จากความไม่แน่นอน ด้วยเหตุนี้ adverse selection กับ moral hazard จึงเพิ่มขึ้นในช่วงที่เศรษฐกิจชะลอตัว เศรษฐกิจที่วางอยู่บนรากฐานของหนี้กับ ริบา จะไม่ปลอดจากปัญหา adverse selection กับ moral hazard แต่การดำเนินธุรกิจด้วยหลักการร่วมหุ้นส่วนก็ไม่ได้เป็นการประกันว่าจะไม่พบกับปัญหาเหล่านี้ ไม่ว่าจะดำเนินธุรกิจด้วยการกู้ยืมหรือการร่วมหุ้นส่วนหลักพื้นฐานด้านความน่าเชื่อถือ (อามานะห์) เป็นสิ่งสำคัญสุด

เจ็ด: เศรษฐกิจที่พึ่งพาการ Leverage

อย่างที่คาดไว้ วิกฤตตลาดหุ้นและอัตราแกลเปลี่ยนได้ทำให้ประชาชนจับตามองและตรวจสอบภาคการธนาคารของประเทศ การขาดทุนมหาศาลจากตลาดหลักทรัพย์ได้ทำให้หลายรายต้องผิดชำระหนี้ ธุรกิจการผลิตที่ไม่ได้ป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนจะพบกับความยากลำบากในการคงไว้ซึ่งการผลิตเนื่องด้วยส่วนประกอบและวัตถุดิบนำเข้ามีราคาสูงขึ้น

เนื่องด้วยยอดการขายและรายได้ที่ลดลง จึงเป็นการยากขึ้นที่บริษัทเหล่านี้จะสามารถชำระหนี้ในแต่ละงวดได้ บริษัทไหนที่ไม่สามารถชำระหนี้อาจนำไปสู่การฟ้องร้องล้มละลาย จากอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นและเงื่อนไขการปล่อยกู้ที่เข้มงวดขึ้น อุตสาหกรรมขนาดเล็กและกลางจะได้รับผลกระทบหนักยกเว้นว่ามีนโยบายเพื่อช่วยเหลือ

คำถามก็คือ ใครมีโอกาสจะผิดชำระหนี้ในสถานการณ์ที่เศรษฐกิจชะลอตัว การทบทวนอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจจากร้อยละ 6 เป็นร้อยละ 4.5 แสดงให้เห็นว่าระดับการบริโภค การลงทุน การใช้จ่ายและการส่งออกจะลดลง ปัญหาคืออะไรจะเกิดขึ้นกับเจ้าหนี้และลูกหนี้ ตัวอย่างง่ายๆจะทำให้เห็นประเด็นนี้ชัดยิ่งขึ้น

เมื่อมีการนำสิ่งของมาใช้เป็นสื่อการในการแลกเปลี่ยน ซึ่งในปัจจุบันใช้เงินกระดาษเป็นเงินตรา การให้เงินกู้แก่ผู้บริโภคและธุรกิจได้กลายเป็นเรื่องปกติ ราคาของเงินกู้คืออัตราดอกเบี้ย คำถามคือ ใครเป็นผู้ให้เงินกู้และเขาจะได้รับเงินกู้นั้นคืนหรือไม่

เมื่อเรากล่าวถึงเงินกู้ เรามักจะอ้างถึงภาคการธนาคาร ซึ่งเป็นคนกลางที่ช่วยในการไหลของเงินทุนจากเจ้าหนี้ไปยังลูกหนี้ตัวอย่างเช่น เมื่อคุณยะห์ยาได้นำเงินออมจำนวน $10,000 ไปฝากไว้ที่ Cyberbank ความสัมพันธ์ระหว่างคุณยะห์ยากับ Cyberbank จะอยู่ในรูป เจ้าหนี้กับลูกหนี้ นั่นคือ คุณยะห์ยาได้ให้ Cyberbank ยืมเงินเป็นจำนวน $10,000 แต่อะไรที่เป็นแรงจูงใจให้คุณยะห์ยานำเงินไปฝากไว้ที่ Cyberbank อะไรที่ทำให้เขาอยากนำเงินไปให้ยืม

ที่น่าจะเป็นคือแรงจูงใจจากอัตราดอกเบี้ย เมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเงินออมก็จะเพิ่มขึ้นเช่นกัน ในกรณีของการธนาคารทั่วไป สัญญาหนี้ระหว่างคุณยะห์ยากับ Cyberbank กำหนดให้คุณยะห์ยามีสิทธิ์ตามกฎหมายที่จะได้เงินฝากจำนวน $10,000 คืนบวกกับรายได้ดอกเบี้ย $500 หากสมมุติว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากอยู่ที่ร้อยละ 5

อย่างไรก็ตาม ในกรณีของการธนาคารอิสลาม สัญญาระหว่างคุณยะห์ยากับ Cyberbank ไม่ได้เป็นสัญญาประเภทหนี้แต่เป็นสัญญาการดูแลรักษาทรัพย์สินพร้อมด้วยการประกันเงินฝาก ดังนั้นคุณยะห์ยาจะมีสิทธิ์ตามกฎหมายที่จะได้เงินฝากข้างต้นเท่านั้น

ด้วยคุณฝากของคุณยะห์ยา Cyberbank จะนำไปให้คุณอิบรอฮีมซึ่งเป็นผู้ประกอบการยืมด้วยอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 ความสัมพันธ์ระหว่าง Cyberbank กับคุณอิบรอฮีมเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้กับ

ลูกหนี้เช่นเดียวกัน ในกรณีนี้ Cyberbank จะมีสิทธิ์ตามกฎหมายที่จะได้เงินกู้ $10,000 รวมทั้งรายได้ดอกเบี้ย $1,500

จากการเป็นคนกลาง Cyberbank ต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เช่น เงินเดือนพนักงาน ค่าเช่าอุปกรณ์สำนักงาน และอุปกรณ์อื่นๆอย่าง คอมพิวเตอร์ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการโฆษณาและรักษาความปลอดภัย ในทางเศรษฐศาสตร์ค่าใช้จ่ายเหล่านี้เรียกว่าต้นทุนทรัพยากรซึ่งส่วนใหญ่ธนาคารจะนำเงินลงทุนและเงินสำรองมาใช้ตรงนี้

คำถามคืออะไรจะเกิดขึ้นหากอิบรอฮีมผิดชำระหนี้และ Cyberbank ได้คืนมาเพียงร้อยละ 60 ของหนี้ Cyberbank จะมีสินทรัพย์เพียง $6,000 ในขณะที่คุณยะห์ยาอยากได้เงินฝาก $10,000 คืนเนื่องจากเหตุผลฉุกเฉินบางอย่าง ในกรณีนี้แหละที่เงินทุนของธนาคารจะมีความสำคัญอย่างมาก

หาก Cyberbank เป็นหนี้หุ้นส่วน $5,000 (เจ้าของ Cyberbank ได้ลงทุน $5,000 ในการก่อตั้งธนาคาร) คุณยะห์ยาจะได้เงินฝากคืนแน่นอน หนี้เสียจำนวน $4,000 จะถูกจ่ายโดยเงินลงทุนของธนาคารทำให้ธนาคารเหลือเงินทุนเพียง $1,000

แล้วหาก Cyberbank มีเงินลงทุนเพียง $2,000 หล่ะ ในกรณีนี้ Cyberbank จะพบกับความยากลำบากในการคืนเงินคุณยะห์ยาเนื่องด้วยธนาคารมีเงินอยู่ในเมืองเพียง $8,000 (สินทรัพย์ $6,000 + เงินลงทุน $2,000) หากเป็นเช่นนี้ Cyberbank จะถูกฟ้องล้มละลายเนื่องจากหนี้สินของธนาคาร (เงินฝาก + เงินลงทุน) มีมากกว่าสินทรัพย์ คุณยะห์ยาจะตื่นตระหนกและข่าวหนี้เสียของ Cyberbank จะแพร่กระจายออกไป

หาก Cyberbank มีผู้ฝากเงิน 100,000 ราย ธนาคารจะประสบกับปัญหาคนแห่ถอนเงินเนื่องจากลูกค้าไม่มีความเชื่อมั่นอีกต่อไปต่อความสามารถของธนาคารในการประกันเงินฝากและการจ่ายดอกเบี้ย เมื่อประชาชนเกิดความเกรงกลัวเช่นนี้และธนาคารเริ่มจะปิดประตูไม่ให้คนเข้ามาถอนเงิน ในที่สุดประชาชนจะขาดความเชื่อมั่นต่อธนาคารว่านำฝากของพวกเขาไปทำอะไร ผลที่ตามมาจะรุนแรง เมื่อลูกค้าตื่นตระหนกแล้วแห่กันไปถอนเงิน ธนาคารที่มีผลประกอบการดีก็จะได้รับผลกระทบไปด้วย ธนาคารเหล่านี้จะพบกับความยากลำบากในการให้ถอนเงินอย่างกะทันหันเช่นกันทำให้พวกเขาต้องปิดตัวลงเช่นกัน

เมื่อมีหลายธนาคารปิดตัวลง อุตสาหกรรมขนาดเล็กและกลางจะพบกับความยากลำบากในการหาเงินกู้เพื่อดำเนินการผลิตอย่างต่อเนื่อง การลงทุนจะลดลง ทำให้ผลผลิตลดลง เป็นผลให้การจ้างงานลดลงตามมา เมื่อการว่างงานเพิ่ม ประชาชนจะมีเงินเพื่อใช้จ่ายน้อยลง สินค้าอุปโภคบริโภคก็จะขายได้น้อยลง

เมื่อยอดการขายลดลง ซูเปอร์มาร์เก็ตและร้านค้าขนาดเล็กอาจพบความยากลำบากในการชำระเงินกู้ สมมุติว่าก่อนเกิดวิกฤตธุรกิจขายปลีกมีอัตรากำไรร้อยละ 20 ในขณะที่ต้นทุนเงินกู้อยู่ที่ร้อยละ 12 หลังเกิดวิกฤตอัตรากำไรลดลงเหลือร้อยละ 10 ในขณะที่ต้นทุนเงินกู้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15 ทางออกเดียวของปัญหาคือการผิดชำระหนี้ซึ่งทำให้ธนาคารต้องปิดตัวลงเพิ่มขึ้นอีก

ตัวอย่างเช่น คุณไลคาดว่าจะทำกำไรจากตลาดหุ้นร้อยละ 50 และสามารถทำได้ที่ผ่านสามปี ด้วยต้นทุนเงินกู้เพียงร้อยละ 10 จากเงินกู้จำนวน $100,000 ซึ่งถือว่าเป็นข้อตกลงทางธุรกิจที่ดี เขาสามารถมีเงินเพิ่มสุทธิร้อยละ 40 เนื่องจากต้องชำระเงินกู้เพียงร้อยละ $1,000 ต่อเดือน แต่เมื่อตลาดชะลอตัวทรัพย์สินของคุณไลซึ่งนำมาค้ำประกันจะมีมูลค่าลดลงเหลือ $30,000 ทำให้มูลค่าเงินกู้มากกว่ามูลค่าสิ่งที่นำมาค้ำประกัน

เมื่อคุณไลผิดชำระหนี้ Cyberbank ต้องเป็นผู้รับผิดชอบหนี้เสียส่วนนี้ หาก Cyberbank มีเงินลงทุนไม่มากและไม่สามารถรับผิดชอบหนี้เสียได้ ธนาคารจะล้มละลายเช่นเดียวกับคุณไล

ในอิสลาม การสร้างความมั่งคั่งสามารถทำได้ผ่านการค้าและการพาณิชย์หรือ อัลบัยอ์ เท่านั้น กุรอานกล่าวว่า “อัลเลาะห์ทรงอนุญาตการค้าและการพาณิชย์แต่ทรงห้ามริบา” (อัลบากาเราะฮ์: 278) การทำกำไรจากการให้ยืมและการยืมจึงถูกห้ามเนื่องจากอาจนำไปสู่วิกฤตเศรษฐกิจดังเช่นที่ได้กล่าวมาข้างต้น

พระเจ้ากล่าวไว้ในกุรอานว่า “ท่านผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงอย่าใช้จ่ายความมั่งคั่งอย่างฟุ่งเฟ้ออยู่กับเฉพาะพวกตนเท่านั้นแต่จงทำการค้าด้วยกันด้วยความตั้งใจดี” (อันนิสา: 29)

อย่างไรก็ตาม อิสลามไม่ได้กีดกันการออกเงินกู้ แท้จริงแล้วการให้เงินกู้เป็นการกระทำที่แสดงถึงความศรัทธา เงินกู้ในอิสลามจะไม่มีการกำหนดอัตราผลตอบแทนไว้ในสัญญา หากทำจะถือว่าเป็น ริบา ในอิสลามการจ่ายคืนเงินกู้ (คาร์ด) เป็นพันธะ ได้มีรายงานว่าท่านศาสดา (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า “ประชาชนที่ดีที่สุดคือพวกที่ชำระหนี้สินคืนอย่างดี” ท่านยังกล่าวอีกว่า “การเลื่อนการชำระหนี้เป็นความไม่ยุติธรรม”

เนื่องจากเงินกู้อิสลามไม่ได้กำหนดไว้ในสัญญาถึงค่าตอบแทนที่คงที่ จึงอาจจะไม่สามารถนำมาใช้เชิงธุรกิจได้ในปัจจุบัน เพื่อเป็นทางเลือกจึงมีอัลบัยอ์ซึ่งประกอบไปด้วยมูดอรอบะฮ์มูชารอกะฮ์และอัลอิญาเราะฮ์หากการทำธุรกิจเป็นไปด้วยหลักการรับความเสี่ยงและการแบ่งสรรกำไรขาดทุน จำนวนการล้มละลายและการปิดตัวลงของธนาคารถูกคาดว่าจะลดลง

ตารางที่ 5.1 แสดงสินทรัพย์ – หนี้สินโดยสมมติ

ตารางที่1: ข้อสมมติ โครงสร้างสินทรัพย์และหนี้สินของธนาคาร(สมมติว่าเงินสำรองตามกฎหมาย = 10%)	
สินทรัพย์	**หนี้สิน**
เงินสำรองตามกฎหมาย$10 ล้าน สินเชื่อ $90 ล้าน **หนี้เสีย (NPL) $15 ล้าน** **หมายเหตุ: ธนาคารสามารถดำรงอยู่ได้และมีเงินทุนเพียงพอในการชำระคืนหนี้เสีย**	เงินฝาก $100 ล้าน **ทุน $20 ล้าน**
เงินสำรองตามกฎหมาย$10 ล้าน สินเชื่อ $90 ล้าน **หนี้เสีย (NPL) $50ล้าน** **ทุน $20 ล้าน** หมายเหตุ: ธนาคารปิดตัวลงทุนมีไม่เพียงพอในการชำระคืนหนี้เสีย	

แปด: การบริหารจัดการช่องว่าง

การใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทการขายแบบผ่อนชำระอย่าง บัยอ์บิทะมันอาญิล ได้ก้าวกระโดดไปข้างหน้าอีกขั้นหนึ่งเมื่อธนาคารในระบบการธนาคารอิสลาม (IBS) ห้าแห่งได้เข้าร่วมโครงการการออกสินเชื่อเพื่อการซื้อขายหุ้น (share financing scheme) ให้กับกองทุนรวม Abrar โครงการมีลักษณะง่ายไม่ซับซ้อน นั่นคือ ธนาคารจะซื้อหุ้นที่ออกโดยบริษัทกองทุนรวมแล้วนำไปขายให้กับนักลงทุนในราคาที่สูงกว่าโดยมีการผ่อนชำระเป็นงวดๆ

นักลงทุนในฐานะที่ถือกองทุนรวมจะได้รับเงินปันผลในแต่ละปี เช่น ร้อยละ 12 โดยธนาคารจะคิดกำไร เช่น ร้อยละ 10 ต่อปี ธนาคารในฐานะที่เป็นตัวกลางจะสามารถทำกำไรและบริษัทกองทุนรวมก็จะมีตลาดรองรับ ทั้งนี้เป็นการประยุกต์ใช้ บัยอ์บิทะมันอาญิล กับตลาดใหม่ นั่นคือ สินเชื่อเพื่อการซื้อขายหุ้นเนื่องด้วยสินเชื่อผู้บริโภคและสินเชื่อการค้า การลงทุนใน บัยอ์บิทะมันอาญิล ของธนาคารอิสลามจึงได้รับการคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้น คำถามคือมันจะส่งผลกระทบต่อผลประกอบการของธนาคารอย่างไร

รายงานประจำปี 1995 ของ Bank Negara ได้กล่าวไว้ว่า ระดับราคายังคงได้รับแรงกดดันและด้วยนโยบายการเงินแบบรัดเข็มขัด อัตราดอกเบี้ยจึงได้รับแรงกดดันเช่นกัน เมื่ออัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มสูงขึ้น

ธนาคารมักจะใช้นโยบายช่องว่างกองทุนเป็นบวก (positive-fund gap policy) ซึ่งเป็นการเพิ่มการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีผลตอบแทนแบบแปรผัน (VRA) และลดสัดส่วนหนี้สินที่มีการจ่ายคืนแบบแปรผัน

ดังนั้น เมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นธนาคารจะได้รับผลตอบแทนเพิ่มขึ้นจากเงินกู้ ต้นทุนเงินฝากจะลดลงธนาคารจึงมีรายได้ที่เป็นบวก อย่างไรก็ตามธนาคารอิสลามในประเทศนี้อาจจะไม่สามารถดำเนินนโยบายเดียวกับธนาคารทั่วไปเนื่องจากติดอยู่ในกับดักสินเชื่อการขาย ไม่ว่าอัตราเงินเฟ้อจะเป็นอย่างไรหรือเศรษฐกิจจะอยู่ในช่วงถดถอยหรือไม่ ธนาคารอิสลามก็ยังคงใช้ผลิตภัณฑ์ บัยอ์บิทะมันอาญิล กับ มูรอบาฮะฮ์ เป็นหลัก

สัดส่วนสินทรัพย์ที่ให้อัตราผลตอบแทนคงที่ (FRA) จะยังคงสูงในขณะที่เงินฝากที่มีอัตราผลตอบแทนแบบแปรผัน (VRL) อย่าง อัลวาดิอะฮ์ ดามานะฮ์ กับ มูดอรอบะฮ์ก็ยังคงมีสัดส่วนที่สูงเช่นกัน เนื่องจากธนาคารอิสลามไม่สามารถประกันผลตอบแทนได้ ตัวอย่างเช่นผลิตภัณฑ์ มูรอบาฮะฮ์/BBAเป็นผลิตภัณฑ์ที่ให้อัตราผลตอบแทนแบบคงที่ (FRA) ดังนั้นไม่ว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ระหว่างธนาคารและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้พื้นฐาน (BLR) จะเปลี่ยนแปลงอย่างไร ธนาคารอิสลามไม่สามารถปรับอัตรากำไร BBA

เนื่องด้วยหนี้สินของธนาคารอิสลามมีการจ่ายคืนด้วยอัตราแปรผัน ธนาคารจึง (โดยที่รู้หรือไม่รู้) ใช้กลยุทธ์ช่องว่างกองทุนแบบลบ (negative fund gap strategy) ซึ่งสัดส่วนสินเชื่อที่ให้อัตราผลตอบแทนแบบแปรผันต่อสินเชื่อทั้งหมด (VRA/TA) มีน้อยกว่า สัดส่วนหนี้สินที่คิดอัตราจ่ายคืนแบบแปรผันต่อหนี้สินทั้งหมด (VRL/TL)

ภายใต้รูปแบบเดิม ธนาคารจะใช้กลยุทธ์ข้างต้นเมื่อคาดว่าอัตราดอกเบี้ยจะลดลง การลดลงของอัตราดอกเบี้ยจะไม่ลดรายได้ดอกเบี้ยเงินกู้มากเท่าการลดลงของต้นทุนเงินฝาก ดังนั้นรายได้สุทธิจึงเพิ่มขึ้น

การจัดการสินทรัพย์ – หนี้สินของอิสลาม

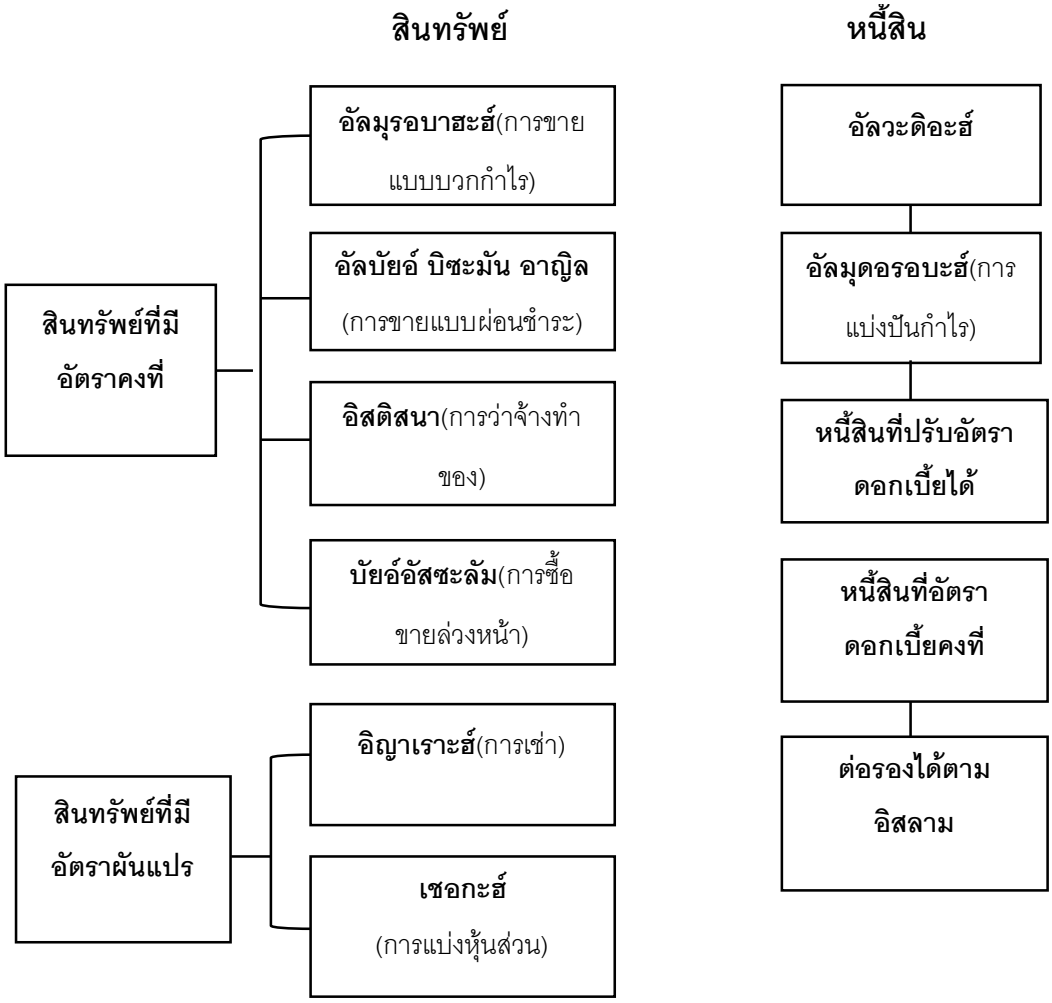

<รูปภาพที่ 5.2 สินทรัพย์และหนี้สินอิสลามแบบคงที่และแปรผัน>

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยในมาเลเซียกำลังเพิ่มขึ้น เพื่อจะคงไว้ซึ่งความสามารถในการแข่งขัน ธนาคารอิสลามอาจจะต้องปรับฮิบะฮ์เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนเงินฝากสูงขึ้น ในขณะเดียวกันธนาคารไม่สามารถปรับอัตรากำไรเพิ่มขึ้นเนื่องจากตามสัญญา มูรอบาฮะฮ์/BBAไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ ดังนั้นกำไรของธนาคารจึงได้รับการคาดการณ์ว่าจะลดลง

เนื่องด้วยที่กล่าวมานี้ ธนาคารอิสลามควรหยุดการพึ่งพาผลิตภัณฑ์ประเภทสินเชื่อการขายแบบผ่อนชำระมากเกินไป ธนาคารควรจริงจังกับการหันมาใช้ผลิตภัณฑ์ประเภท มูดอรอบะฮ์ มูชารอกะฮ์ รวมทั้ง ซะลัม อิสติสนา และอัลอิญาเราะฮ์

เก้า: อัลบัยอ์บิทะมันอาญิลกับวัฏจักรธุรกิจ

นโยบายล่าสุดของ Bank Negara เพื่อชะลอสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์เป็นสิ่งซึ่งชาวมาเลเซียควรคำนึง ฟองสบู่อสังหาริมทรัพย์ในเพื่อบ้านอย่างประเทศไทยได้แตกแล้ว มาเลเซียอาจเป็นรายต่อไป รายงานของ Bank Negara แสดงให้เห็นว่าจำนวนเงินกู้ของระบบการธนาคารเพิ่มขึ้นเกือบร้อยละ 20 เป็น 72 พันล้านริงกิตเมื่อปีที่แล้ว ที่น่าเป็นห่วงกว่าคือการเติบโตของเงินกู้ภาคอสังหาริมทรัพย์ที่ได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 26 ในปี 1995 เป็นร้อยละ 30 ในปี 1996 อุปสงค์ต่ออสังหาริมทรัพย์ที่สูงเช่นนี้ได้รับการคาดการณ์ว่าจะไปเพิ่มอุปสงค์ต่อผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องอย่างเช่น เฟอร์นิเจอร์บ้านและเครื่องใช้ไฟฟ้า แต่เงินกู้ภาคการผลิตเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 14 เปรียบเทียบกับในปี 1995 ที่เกือบร้อยละ 30

มาเลเซียได้เติบโตอย่างรวดเร็วมาเกือบทศวรรษ ประเด็นคือในช่วงที่เศรษฐกิจดีคนมักจะมองข้ามความเสี่ยง ธนาคารพร้อมที่จะให้เงินกู้เพียงเพราะไม่ค่อยมีสัญญาณว่าเศรษฐกิจจะชะลอตัว บริษัทมีความมั่นใจว่าจะขายสินค้าได้เพื่อนำเงินมาชำระหนี้ เหมือนกับที่ราชาแห่งการควบรวมกิจการของประเทศไทย ปิ่น จักกะพาก ได้กล่าวไว้ว่า “เราไม่มีโครงสร้างที่ชัดเจน เน้นการเก็งกำไร ไม่มีแบบแผน แล้วแต่สถานการณ์นี่คือวิธีการที่เราดำเนินการมาโดยตลอด”

ตลาดอสังหาริมทรัพย์ของมาเลเซียซึ่งมีลักษณะเป็นการเก็งกำไรไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่ในปัจจุบัน แท้จริงแล้ว มีผู้ต้องการซื้อจริงมากมาย และนโยบายเพื่อชะลอการซื้อบ้านไม่มีกลไกพิเศษเพื่อแยกระหว่างนักเก็งกำไรและผู้ต้องการซื้อบ้านจริงๆ ระบบธนาคารพาณิชย์จะทำอะไรได้บ้างเพื่อช่วยลดความเป็นไปได้ที่จะเกิดฟองสบู่อย่างฉับพลันของภาคอสังหาริมทรัพย์ในประเทศนี้

ธนาคารกลางได้พยายามช่วยเหลือแล้ว แต่ธนาคารพาณิชย์ได้ทำอะไรบ้างเพื่อช่วยให้ราคาอสังหาริมทรัพย์ของประเทศนี้ไม่สูงจนเกินไปสำหรับชาวมาเลเซีย หากเรายึดหลักอุปสงค์กับอุปทานแน่นอนที่นักลงทุนต่างชาติและชนชั้นกลางบนจะได้รับประโยชน์ แล้วสำหรับชาวมาเลเซียส่วนใหญ่หล่ะที่มีความต้องการอย่างมากที่จะซื้อบ้านในราคาระดับต่ำและกลาง

หากการธนาคารอิสลามจะเป็นหนทางหนึ่งในการช่วยชะลอการเข้าซื้ออสังหาริมทรัพย์ จึงจำเป็นที่ต้องศึกษาวิธีการรับมือกับอุปสงค์สินเชื่อบ้านของระบบนี้ ธนาคารอิสลามใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทขายแบบผ่อนชำระที่เรียกว่า บัยอ์บิทะมันอาญิล (BBA) แทนที่จะให้เงินกู้ธนาคารจะไปซื้อบ้านจากโครงการอสังหาริมทรัพย์ในราคาตลาดแล้วนำมาขายให้กับลูกค้าในราคาบวกกำไร ความแตกต่างระหว่างราคาตลาด (ราคาต้นทุน) กับราคาบวกกำไร (ราคาขาย) คือกำไรที่ธนาคารจะได้ในช่วงการผ่อนชำระ กำไรนี้ถือว่า ฮาลาล เนื่องจากเป็นสัญญาการซื้อขายไม่ใช่สัญญาเงินกู้

ลักษณะหนึ่งของ BBA ที่สร้างความแตกต่างคือราคาขาย ราคาขายจะคงที่ ดังนั้นหากมีการเปลี่ยนแปลงราคาขายจะถือว่าสัญญาเป็นโมฆะ ธนาคารจึงไม่สามารถปรับราคาขายได้จนถึงการผ่อนชำระครั้งสุดท้าย ราคาขาย BBA คล้ายกับมูลค่าตลาดของเงินกู้บวกกับดอกเบี้ย

อัตราดอกเบี้ยหรือกำไรของธนาคารทั่วไปอาจจะเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาตามการปรับตัวของตลาด แต่สิ่งเดียวกันนี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในกรณีของ BBA เนื่องจากการแปรผันใดๆก็ตามของส่วนกำไรจะส่งผลให้ราคาขายเปลี่ยนแปลงเป็นการทำให้สัญญา BBA เป็นโมฆะ ดังนั้นหากธนาคารอิสลามพบว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพิ่มขึ้น ธนาคารไม่สามารถดำเนินการใดๆเพื่อเพิ่มราคาขาย BBA

ธนาคารทั่วไปสามารถปรับอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นและลูกค้าอาจต้องผ่อนชำระเพิ่มขึ้นในแต่ละเดือน แต่เหตุการณ์เช่นนี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้กับธนาคารอิสลาม การเพิ่มอัตรากำไรเป็นไปไม่ได้เพราะเป็นการเพิ่มราคาขาย BBA เหตุผลเดียวกันนี้ยังใช้กับในกรณีที่ลูกค้าผิดชำระหนี้ ในอดีตไม่มีการคิดค่าปรับจากการชำระเงินช้ากว่ากำหนดเนื่องจากค่าปรับจะไปเพิ่มราคาขายสินทรัพย์

BBA มีข้อดีสองประการที่เห็นได้ชัด

1) ราคาขายคงที่ และ
2) ไม่มีค่าปรับการผ่อนชำระช้ากว่ากำหนด

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ BBA เป็นทางเลือกที่ดีกว่าเงินกู้โดยเฉพาะเมื่ออัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ลูกค้าที่คาดว่าอัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้นจะเลือกใช้ BBA เพื่อหลีกเลี่ยงการจ่ายดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นหากพวกเขาเลือกเงินกู้ ข้อจำกัดด้าน ชะรีอะฮ์ที่มีต่อ BBA จึงทำให้เป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยมในสถานการณ์ซึ่งอัตราดอกเบี้ยกำลังสูงขึ้น

นโยบายของ Bank Negara ที่จะชะลอการให้ยืมเพื่อซื้อบ้านอาจส่งผลให้อุปสงค์ BBA และเงินกู้ลดลงแต่ในกรณีของบ้านที่มีราคาสูงกว่า $150,000 เท่านั้น มาตรการปันส่วนสินเชื่อน่าจะส่งผลที่ดีกว่าเนื่องจากธนาคารจะได้รับอนุญาตให้กันสัดส่วนเงินกู้ไว้จำนวนหนึ่งเท่านั้นสำหรับบ้านที่มีราคาสูงซึ่งส่วนใหญ่บ้านเหล่านี้มักถูกเก็งกำไร

หากนโยบายชะลอเงินกู้บ้านทำให้ตลาดอสังหาริมทรัพย์และเศรษฐกิจโดยรวมชะลอตัว ซึ่งอาจนำไปสู่ภาวะเศรษฐกิจถดถอย ธนาคารอิสลามจะได้รับผลกระทบเพราะลูกค้าจะหันไปสนใจเงินกู้มากกว่า BBA เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยมักลดลงในภาวะเศรษฐกิจถดถอยและหากยังคงลดต่อไป นั่นหมายถึงจำนวนที่ต้องผ่อนชำระในแต่ละงวดจะถูกปรับลดลงเช่นกัน

เนื่องด้วยธนาคารอิสลามไม่สามารถปรับราคาขาย BBA ลดลงเพราะเป็นการผิดสัญญา ผู้ที่มีความต้องการซื้อบ้านจะมองว่าเงินกู้ดีกว่า BBA เพราะถูกกว่าในสถานการณ์เช่นนี้ อุปสงค์ต่อ BBA จึงถูกคาดว่าจะลดลงมากกว่าอุปสงค์ต่อเงินกู้

โดยสรุป ไม่มีตัวบ่งชี้ว่าการธนาคารอิสลามจะรอดจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยหรือไม่นอกจากธนาคารจะหันมาปล่อยสินเชื่อให้ภาคการผลิต ซึ่งส่งผลให้การลงทุน อุปสงค์โดยรวม และรายได้เพิ่มขึ้น คำถามคือภาคการผลิตของประเทศนี้สามารถถูกกระตุ้นโดยสินเชื่อ BBA ได้หรือไม่ แน่นอนที่ในปัจจุบันเราเห็นผลิตภัณฑ์ BBA ถูกใช้ในภาคการก่อสร้างอย่างมาก ธนาคารอิสลามจะประสบความสำเร็จอย่างนี้ในภาคการผลิตได้หรือไม่

สิบ: การธนาคารอิสลามและความผันผวนของอัตราดอกเบี้ย

ถึงแม้รัฐบาลมาเลเซียจะไม่ได้ใช้อัตราดอกเบี้ยเพื่อช่วยทำให้ค่าเงินริงกิตเพิ่มขึ้น แต่อัตราดอกเบี้ยก็ยังคงสูงสะท้อนนโยบายการเงินหดตัว ความกลัวในเงินเฟ้อจากสินค้าและปัจจัยการผลิตนำเข้าที่มีราคาสูงขึ้นและความจำเป็นเร่งด่วนในการลดการเติบโตของอุปทานเงินได้ส่งผลให้ KLIBOR สามเดือนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 8.25 ในช่วงกลางเดือนตุลาคมปี 1995

เนื่องด้วยอัตราดอกเบี้ยเงินกู้อ้างอิง (BLR) ตรึงอยู่กับ KLIBOR BLR ของธนาคารใหญ่ๆจึงเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 10 ตัวอย่างเช่น BBMB ที่เพิ่ม BLR เป็นร้อยละ 10 ในขณะที่ Maybank ได้เพิ่มเป็นร้อยละ

9.75 ทั้ง Ban Hin Lee Bank, BSN Commercial, RHB Bank และ Hong Leong Bank ได้ตั้ง BLR ไว้ที่ร้อยละ 10.10 คำถามคือสถานการณ์เช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อผลประกอบการของธนาคารปราศจากดอกเบี้ยอย่างไร

หากเราคิดว่าอัตราดอกเบี้ยสามารถเพิ่มขึ้นได้อีก เป็นไปได้ที่ลูกค้าจะหันมาใช้สินเชื่อ อัลบัยอ์ บิทะมัน อาญิล (BBA) เนื่องจากธนาคารประเภท SPTF ไม่ได้รับอนุญาตให้เพิ่มราคาขายในสัญญาที่มีอยู่ การปรับราคาขายจะเป็นการผิดหลักที่สามของ อัลบัยอ์ ซึ่งกล่าวว่าราคาที่ได้ตกลงกันไว้แล้วไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ไม่ว่าจะกรณีใดๆก็ตาม กฎแห่งการทำสัญญากล่าวว่าในการขายจะต้องมีราคาเพียงราคาเดียว การขายที่ประกอบไปด้วยราคาสองราคาหรือมากกว่านั้นจะถือว่าการขายเป็นโมฆะ

เมื่อธนาคารอิสลามเห็นธนาคารทั่วไปเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ธนาคารไม่สามารถทำอะไรได้มากเพื่อหยุดการไหลเข้ามาของลูกค้าเพื่อมาของสินเชื่อเพราะเงินกู้ใหม่จะแพงกว่าโดยเปรียบเทียบ

ถึงแม้จะเป็นเรื่องดีที่ลูกค้าจะหันมาสนใจสินเชื่อ BBA เพิ่มขึ้นแต่ก็เป็นเรื่องยากที่จะปล่อยสินเชื่อเพิ่มขึ้นเพราะธนาคารจำเป็นต้องมีเงินฝากเพิ่มขึ้นเช่นกัน ธนาคารอิสลามจะพบกับความยากลำบากในการแข่งขันกับธนาคารทั่วไปที่ให้อัตราดอกเบี้ยสูงกว่าเพราะBBA ที่ธนาคารมีอยู่ได้กำหนดสัดส่วนกำไรไว้แล้ว การที่ธนาคารอิสลามจะให้ฮิบะห์เพิ่มขึ้นนั่นหมายความว่าธนาคารจะมีรายรับลดลงเพราะไม่สามารถไปปรับราคาขายสินเชื่อ BBA ก่อนหน้านี้

หากทำการวิเคราะห์ ธนาคารอิสลามจะพบว่าตัวเองอยู่อยู่ในสถานะเสียเปรียบ ในการดึงดูเงินฝากเพิ่มขึ้นธนาคารจะต้องหันไปพึ่งตลาดการเงินระหว่างธนาคารซึ่งมีต้นทุนการขอสินเชื่อสูงกว่าฮิบะห์เสียอีก

อย่างไรก็ตาม หากคิดว่า KLIBOR สามเดือนจะค่อยๆลดลง ธนาคารอิสลามอาจพบกับปัญหาเพิ่มขึ้น ในกรณีนี้ข่าวร้ายคือการมีสภาพคล่องมากเกินไป เมื่อคนคาดว่าอัตราดอกเบี้ยจะลดลงเพิ่มขึ้น อุปสงค์ต่อ BBA อาจจะลดลงเพราะมีราคาสูงกว่าโดยเปรียบเทียบ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเงินกู้ที่มีอยู่สามารถคิดอัตราดอกเบี้ยลดลงแต่ BBA ปล่อยไปแล้วไม่สามารถทำเช่นเดียวกันได้

ตัวอย่างเช่น หากอัตรากำไร BBA ต่อปีอยู่ที่ร้อยละ 12 การที่ KLIBOR ลดลงไม่ได้หมายความว่าธนาคารอิสลามจะสามารถลดอัตรากำไรได้เพราะจะเป็นการไปเปลี่ยนราคาขายซึ่งได้มีการตกลงกันไปแล้ว สมมุติด้วยอัตรากำไรต่อปีร้อยละ 10.5 สินทรัพย์จะมีราคาขายอยู่ที่ $428,882 โดยลูกค้าต้องผ่อนชำระเดือนละ $1,416 หากระยะเวลาการผ่อนชำระตั้งไว้ที่ 25 ปี

หากธนาคารมีแผนจะลดอัตรากำไรเหลือร้อยละ 9.5 เพื่อคงไว้ซึ่งความสามารถในการแข่งขัน การผ่อนชำระในแต่ละเดือนจะลดลงเหลือ $1,310 ซึ่งสงผลต่อไปให้ราคาขายตกลงมาอยู่ที่ $393,162 การเปลี่ยนราคาขายเช่นนี้จะทำให้สัญญา BBA เป็นโมฆะ

อย่างเดียวกับที่วิกฤตอัตราแลกเปลี่ยนได้สร้างโอกาสใหม่ในการขยายการส่งออก สินเชื่อ BBA ก็สามารถดึงดูดเงินฝากอิสลามได้เพิ่มขึ้นภายใต้แนวโน้มลดลงของอัตราดอกเบี้ย แท้จริงแล้วนักวิเคราะห์ส่วนใหญ่ได้วิเคราะห์ว่า KLIBOR จะลดลงในปีหน้า หากประชาชนคาดการณ์เช่นเดียวกัน เราจะพบว่าธนาคารทั่วไปจะปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ซึ่งหมายความว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากก็จะถูกปรับลดลงเช่นกัน

ในกรณีของธนาคารอิสลาม การที่ไม่สามรถปรับลดอัตรากำไรจะทำให้ธนาคารสามารถเพิ่มอัตราผลตอบแทนเงินฝากได้ ลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิมจะมองว่าเงินฝากอิสลามน่าสนใจกว่า การที่พวกเขานำเงินมากฝากในบัญชีเงินฝากอิสลามเป็นการเคลื่อนย้ายทุนจากผลิตภัณฑ์แบบทั่วไป

จากที่กล่าวมาจะพบว่า อุปสงค์ต่อ BBA ลดลงแต่อุปทานเงินฝากอิสลามเพิ่มขึ้น ความไม่สมดุลเช่นนี้อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของธนาคารอิสลาม มันนำไปสู่สภาพคล่องที่มากเกินไปเนื่องจากธนาคารอิสลามซึ่งส่วนใหญ่พึ่งแต่ BBA มีทางเลือกน้อยลงในการปล่อยสินเชื่อ เราไม่สามารถโทษตลาดที่ไม่ใช่มุสลิม สิ่งที่ลูกค้าจะคำนึงถึงคือเงิน พวกเขาต้องการความสามารถในการแข่งขัน เช่นกันเราไม่สามารถโทษระบบการธนาคารแบบสองระบบ ไม่ว่าอัตราดอกเบี้ยจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิมก็จะได้รับประโยชน์จากความผันผวนส่วนลูกค้ามุสลิมได้รับประโยชน์น้อยกว่ามาก

ดังนั้นจึงถึงเวลาแล้วที่ธนาคารอิสลามจะแก้ปัญหาต่างๆ ลูกค้าอยากจะเห็นความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันระหว่างธนาคารกับลูกค้า และระหว่างลูกค้ามุสลิมกับลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิม ตัวอย่างเช่น ในช่วงที่อัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น ลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิมจะหันมาใช้สินเชื่อ BBA แต่อาจนำเงินฝากไปไว้ที่ธนาคารทั่วไป ซึ่งทำให้ได้รับประโยชน์ทั้งสองทาง นั่นคือ สินเชื่อที่ถูกกว่าและผลตอบแทนเงินฝากที่สูงกว่า ในอีกด้านหนึ่งลูกค้ามุสลิมไม่มีทางเลือกนอกจากการใช้บริการธนาคารอิสลาม ผลคือธนาคารอิสลามจะมีเงินฝากลดลง การไปหาทุนที่มีต้นทุนสูงกว่าเป็นการลดรายได้ของธนาคาร

ในทางตรงกันข้ามเมื่ออัตราดอกเบี้ยลดลง ลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิมจะหันไปหาเงินกู้แทน BBA เพราะมีต้นทุนการยืมที่ถูกกว่า แต่เนื่องด้วยธนาคารอิสลามสามารถให้ ฮิบะห์ และเงินปันผลเพิ่มขึ้น (เพราะธนาคารอิสลามได้ตกลงอัตรากำไร BBA ที่มีอยู่แล้วไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้) อุปทานเงินฝากอิสลามจากลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิมจึงเพิ่มขึ้นเช่นกัน

เช่นเดียวกันลูกค้ามุสลิมไม่สามารถทำอะไรได้ ธนาคารอิสลามจะพบว่าลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิมนำเงินฝากส่วนหนึ่งจากธนาคารทั่วไปมาฝากไว้ในบัญชีอิสลาม อย่างไรก็ตามเงินฝากที่เพิ่มขึ้นนี้ไม่สามารถนำไปเพิ่มการให้สินเชื่อ BBA เนื่องจากอุปสงค์ต่อ BBA ได้ลดลง ซึ่งทำให้รายได้ของธนาคารลดเพราะมีสภาพคล่องมากเกินไป

วิธีการแก้ปัญหาคือการกระจายความเสี่ยง ธนาคารอิสลามควรให้สินเชื่อประเภทที่คิดอัตรากำไรแบบลอยตัว เช่น อัลอิญาเราะฮ์ มูดอรอบะฮ์ และมูชารอกะฮ์ การที่มาเลเซียมีระบบการธนาคารแบบสองระบบและสังคมหลายเชื้อชาติได้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการทบทวนว่าระบบการธนาคารอิสลามควรดำเนินการอย่างไรเพื่อยังคงไว้ซึ่งความสามารถในการแข่งขันและประสบความสำเร็จ เมื่อเศรษฐกิจสู่ภาวะถดถอย ธนาคารควรมีการปรับตัวเนื่องจากกาคาดการณ์ว่าอุปสงค์จะชะลอตัว

การที่ยังคงใช้แต่ผลิตภัณฑ์เดิมๆอาจจะไม่ใช่กลยุทธ์ที่ดีเนื่องเวลาได้บอกกับเราแล้วว่าไม่มีอะไรในโลกนี้ที่สามารถคงอยู่ตลอดไปหากไม่มีการปรับตัว สิ่งที่เราอยากเห็นคือรูปแบบที่ทุกฝ่ายในตลาดไม่ว่าจะเป็นลูกค้ามุสลิม ลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิม และธนาคารสามารถได้ประโยชน์จากระบบการธนาคารอิสลามไม่ว่าอัตราดอกเบี้ยจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็ตาม

สิบเอ็ด: การธนาคารอิสลามกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

การเปิดตัวกองทุนรวม Bank Islam (ASBI) โดยอันวาร์ อิบราฮิม ได้ปูทางสำหรับการธนาคารอิสลามยุคใหม่ในมาเลเซีย ในปัจจุบันผู้ฝากบัญชีลงทุน มูดอรอบะฮ์ ของ Bank Islam (M) Bhd (BIMB) ได้รับผลตอบแทนโดยเฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปี การลงทุนใน ASBI อาจจะได้รับผลตอบแทนสูงขึ้นแต่ก็หมายถึงว่าต้องรับความเสี่ยงเพิ่มขึ้น กองทุนรวมจำนวนสิบล้านหน่วยในราคา 1 ริงกิตต่อหน่วยถูกขายหมดภายในสองวัน ผลตอบรับที่ดีเช่นนี้น่าจะเพิ่มจำนวนกองทุนอิสลามในอุตสาหกรรมกองทุนรวม

นอกจากปัจจัยทางด้านศาสนาแล้ว มีปัจจัยอื่นๆอีกที่อาจจะอธิบายได้ว่าทำไมประชาชนสนใจลงทุนกับกองทุนอิสลาม ตัวอย่างเช่น กองทุนอิสลามมีลักษณะการลงทุนแบบเก็งกำไรน้อยกว่าจึงมีความปลอดภัยและความเสี่ยงต่ำกว่า แต่ศาสนาก็อาจเป็นแรงผลักดันที่ทำให้คนหันมาสนใจกองทุนอิสลามเช่นกัน เป็นนัยว่าความพยายามของรัฐบาลที่จะเพิ่มจิตสำนักทางด้านศาสนาในหมู่มุสลิมกำลังออกผล

ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ประชาชนจำนวนเพิ่มขึ้นได้ใช้จ่ายเงินไปกับการลงทุนระยะยาวซึ่งไม่มีลักษณะของการเก็งกำไร นี่เป็นสิ่งที่อิสลามยากให้คนทำ แต่ไม่ได้หมายความว่า ชะรีอะฮ์ ห้ามการลงทุนแบบเก็งกำไร หากการลงทุนแบบเก็งกำไรไม่มีองค์ประกอบของ ริบา ฆอรอร์ จาฮาลา มัยซิร และตัดเฟียฟการลงทุนนั้นก็ได้รับอนุญาต

อิสลามส่งเสริมให้มนุษย์ไม่เพียงแต่สร้างความมั่งคั่งแต่ต้องใช้ความมั่งคั่งนั้นไปในหนทางที่ถูกต้องด้วย กุรอานกล่าวว่า “ผู้ที่ใช้จ่ายความมั่งคั่งทั้งตอนกลางคืนและกลางวันอย่างเปิดเผย พวกเขาจะไม่ต้องกลัวหรือทุกข์ร้อน”ในอิสลามการลงทุนเป็นการกระทำที่สง่างามเนื่องจากเป็นการเพิ่มทุนซึ่งช่วยกระตุ้นการผลิตสินค้าและบริการที่แท้จริงในอนาคต จึงน่าสนใจที่จะศึกษาว่าอิสลามามีความเห็นอย่างไรต่อการสร้างความมั่งคั่ง

ความมั่งคั่งสามารถถูกสร้างได้ทั้งในตลาดสินค้าและตลาดการเงิน เพื่อให้มั่นใจว่าการสร้างความมั่งคั่งนั้นยึดหลักความยุติธรรมเชิงเศรษฐกิจ จึงได้มีกฎหมายหรือหลักการสองข้อดังต่อไปนี้

กฎพื้นฐานข้อแรกคือไม่มีใครควรได้รับผลตอบแทนมากกว่าหรือน้อยกว่าตามสัดส่วนที่เขาลงทุนไปไม่ว่าจะเป็นตัวเงินหรือแรงงาน กุรอานได้กล่าวว่า“ความหายนะจงเกิดขึ้นกับผู้ที่ฉกฉวยมากกว่าที่เขาได้ให้ (วัยลิน ลิล มุตัฟฟิฟีน)”(ซูระ 83:1) และเช่นกัน “จงอย่าริดรอนสิ่งที่เป็นของผู้อื่น” (ซูระ11:85; 26:183) ยิ่งไปกว่านั้น “จงอย่าบริโภคความมั่งคั่งของผู้อื่นด้วยหนทางที่ไม่ถูกต้อง” (ซูระ 2:188; ซูระ 3:292)

กฎข้อที่สองกล่าวว่า “ความมั่งคั่งจะต้องไม่ไหลเวียนอยู่เฉพาะในหมู่คนรวย” (ซูระ 59:7) ความยุติธรรมทางเศรษฐกิจจึงหมายความว่าการสร้างความมั่งคั่งจะต้องไม่ผูกขาดอยู่กับคนรวยเพียงไม่กี่คน ด้วยแนวคิดเช่นนี้การตั้งกองทุนรวมจึงมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสวัสดิการเนื่องจากเป็นการเปิดโอกาสใหม่ๆ สำหรับคนทั่วไปที่จะมีส่วนร่วมในตลาดทุน ด้วยเหตุผลนี้ธนาคารอิสลามควรได้รับการยกย่องแต่ยังมีอะไรให้ทำอีกเยอะ การตั้งกองทุนรวมไม่เพียงแต่หมายความว่าเป็นการเปิดโอกาสให้กับประชาชนในการเข้าถึงตลาดทุนผ่าน ASBI เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการให้สินเชื่อโดยตรงแก่อุตสาหกรรมขนาดเล็กและกลาง ธนาคารอิสลามมีความยืดหยุ่นในการให้ทุนกับ SMIs เนื่องจากธนาคารสามารถลงเข้าร่วมหุ้นส่วนผ่านสินเชื่อมูดอรอบะฮ์ มูชารอกะฮ์ ซะลัม และอิสติสนา ซึ่งต่างจากธนาคารทั่วไป

ผลิตภัณฑ์ มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ ใช้หลักการแบ่งสรรกำไร (PLS) ซึ่งหมายความว่า SMIs ไม่จำเป็นต้องมีทรัพย์สินค้ำประกันเพื่อขอสินเชื่อ ตัวอย่างเช่นภายใต้กรอบ มูชารอกะฮ์ ธนาคารจะให้ทุนด้วย

การเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนโครงการอีกทั้งยังมีบทบาทในการบริหารจัดการเช่นกัน ซึ่งหมายความว่าธนาคารจะไม่ได้มีบทบาทเก็บเงินจากลูกหนี้อย่างเดียว

ประสบการณ์ของปากีสถานแสดงให้เห็นในกรณีของการธนาคาร การใช้สินเชื่อประเภทการร่วมเป็นหุ้นส่วนไม่ค่อยประสบความสำเร็จ ธนาคารยังไม่พร้อมที่จะจัดการกับสินเชื่อประเภทนี้เนื่องจากความไม่คุ้นเคย ด้วยลักษณะของสินเชื่อที่มีความเสี่ยงตลาดในระดับสูงทำให้ลูกค้านำเงินมากฝากลดลงเป็นการทำให้ธนาคารสูญเสียทุน ยังไม่มีกลไกลที่ชัดเจนที่ธนาคารจะใช้เพื่อป้องกันหุ้นส่วนทางธุรกิจไม่ให้ละเมิดสัญญา นี่เป็นเหตุผลว่าทำไมธนาคารอิสลามทั่วโลกจึงเลือกใช้สัญญาประเภท มูรอบาฮะฮ์ กับ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล ในการดำเนินธุรกิจ

ในกรณีของสองสัญญานี้ ธนาคารอิสลามขายสินค้าให้กับลูกค้าด้วยสินเชื่อโดยมีการผ่อนชำระเป็นงวดๆ ธนาคารไม่ได้ปล่อยเงินกู้แต่ธนาคารไปซื้อสินค้าที่ลูกค้าต้องการซื้อด้วยเงินกู้ กำไรที่ธนาคารได้รับคือจากส่วนต่างระหว่างราคาซื้อด้วยเงินสดกับราคาซื้อด้วยสินเชื่อ สินทรัพย์ของ BIMB ประกอบไปด้วย มูรอบาฮะฮ์ กับ BBA มากกว่าร้อยละ 90 สิ่งเดียวกันนี้เกิดขึ้นกับธนาคารที่ให้บริการตามหลักอิสลามบางส่วน (Islamic Window) เช่นกัน การดำเนินการของธนาคารอิสลามที่ผ่านมาถือว่าประสบผลสำเร็จแต่ยังไม่ดีพอที่จะก่อให้เกิดนวัตกรรมและการผลิตที่มีมูลค่าเพิ่มสูง อนาคตการเติบโตทางเศรษฐกิจของมาเลเซียขึ้นอยู่กับเทคโนโลยี และธุรกิจที่ปราศจากเทคโนโลยีจะพบกับความยากลำบากในวันข้างหน้า

เงินกู้ส่วนใหญ่ที่ SMIs ในประเทศนี้ได้รับมาจากการสนับสนุนของบริษัทประกันเครดิต (CGC) ซึ่งช่วยให้ผู้ยืมรายเล็กสามารถเข้าถึงสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ด้วยต้นทุนที่พอรับได้ จำนวนเงินกู้ภายใต้โครงการของ CGC ได้เพิ่มขึ้นอย่างมากจาก 148,526 เมื่อสิ้นสุดปี 1986 เป็น 185,516 เมื่อสิ้นเดือนมิถุนายน ปี 1993 ในปี 1993 เงินกู้ทั้งหมดนี้มีมูลค่า 312 ล้านริงกิต ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 28 ของเงินกู้ภาคเอกชนทั้งหมด ธนาคารอิสลามจะช่วยเพิ่มสัดส่วนเงินทุนที่จัดสรรให้กับ SMIs ได้อย่างไรขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย

ปัจจัยแรกคือทัศนคติต่อความเสี่ยงของผู้จัดการธนาคาร เหตุผลหลักที่อิสลามห้ามยุ่งเกี่ยวกับ ริบา เพราะเป็นการฝ่าฝืนหลักพื้นฐานข้อแรกตามที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ ดอกเบี้ยเป็นกำไรที่คงที่ซึ่งได้กำหนดไว้ล่วงหน้าในสัญญาเงินกู้และลูกหนี้จะต้องมีทรัพย์สินค้ำประกันเพื่อป้องกันเงินกู้จากการผิดชำระหนี้ ชะรีอะฮ์ ไม่ต้องการให้ผู้คนเบียดเบียนซึ่งกันและกัน สัญญาเงินกู้ก่อให้เกิดความเครียดอย่างมากแก่ลูกหนี้

เพราะต้องแบกรับความเสี่ยงตลาดแต่เพียงฝ่ายเดียว นี่เป็นเหตุผลว่าทำไมธนาคารทั่วไปมักไม่อยากปล่อยเงินกู้แก่ SMIs หากไม่มีการประกันจาก CGC

การธนาคารในระบบทุนนิยมมีการบริหารจัดการสินทรัพย์โดยยึดหลักในการทำกำไร ความปลอดภัย และสภาพคล่อง โดยภายใต้สามหลักนี้เงินกู้ที่ปล่อยให้กับอุตสาหกรรมขนาดเล็กและกลางถือว่ามีความเสี่ยงสูงและไม่ปลอดภัยจึงไม่มีความสามารถในการทำกำไร เนื่องจากธุรกิจ SMIs มีลักษณะที่หลากหลาย แต่ขาดความแตกต่างในเชิงผลิตภัณฑ์และการบูรณาการกระบวนการผลิตรวมทั้งแรงงานที่มีทักษะและเทคโนโลยีที่เหมาะสม (IMP 1983) ธุรกิจเหล่านี้ยังถูกวิจารณ์ว่าไร้ความสามารถในเชิงเทคนิคการเงิน และการบริหารจัดการ

ทัศนคติแบบอิสลามที่มีต่อความเสี่ยงในกรณีของการธนาคารอิสลามควรจะปูทางไปสู่สินเชื่อประเภทร่วมหุ้นส่วนกับ SMIs กฎอิสลามสนับสนุนแนวคิดที่ว่า “ความรับผิดชอบกับความเสี่ยงควรสมสัดส่วนกับผลตอบแทน และผลตอบแทนก็ต้องสมสัดส่วนกับความรับผิดชอบกับความเสี่ยง” (อันนิมะห์ บิคาดริลนิกมะห์ วัน นิกมะห์ บิลวาดรินิมะห์)

ปัจจัยทางด้านจริยธรรมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดอนาคตของการธนาคารอิสลามในประเทศนี้ ธนาคารอิสลามมีภาระผูกพันทางจริยธรรมที่ปฏิบัติต่อ SMIs อย่างเหมาะสม เนื่องด้วยบทบาทของธุรกิจเหล่านี้ที่มีต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมมาเลเซียโดยเฉพาะในการลดการพึ่งพิงการนำเข้า นี่เป็นวิธีการหนึ่งที่ธนาคารอิสลามกับธนาคารทั่วไปสามารถทำให้ประชาชนเห็นว่าพวกเขาก็มีความเป็นห่วงต่อสังคม

อย่างไรก็ตามมิติทางด้านจริยธรรมเพียงลำพังอาจไม่เพียงพอหากปราศจากการสนับสนุนด้านกฎหมาย ในปัจจุบันรายจ่ายดอกเบี้ยถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายจึงได้รับการยกเว้นในด้านภาษี ซึ่งเงินปันผลไม่ได้รับการยกเว้นเช่นนี้ (นั่นคือ เมื่อธนาคารอิสลามใช้ มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์)ธุรกิจจึงเลือกใช้สินเชื่อประเภทหนี้แทนประเภทการร่วมหุ้นส่วน แรงจูงใจในด้านการยกเว้นภาษีจะต้องให้กับธนาคารทั้งสองประเภทเพื่อให้ธนาคารทั้งสองแข่งขันกันบนพื้นฐานของความสามารถ

สิบสอง: การธนาคารอิสลามกับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

ปัญหาบางประการของ มูรอบาฮะฮ์/บัยอ์บิทะมันอาญิล (BBA) ได้ถูกยิบยกขึ้นมาพิจารณาในสถานการณ์ของเงินเฟ้อในปัจจุบัน ธนาคารปราศจากดอกเบี้ยที่มีสินทรัพย์ BBA มากเกินไปจะพบกับการลดลงของมูลค่าสินทรัพย์เมื่อเวลาผ่านไปซึ่งเป็นเรื่องจริงเพราะธนาคารไม่สามารถขายสินค้าในราคาต่างๆกันภายใต้สัญญาเดียว ความล้มเหลวในการคงไว้ซึ่งมูลค่าที่แท้จริงของ BBA อาจหมายถึงกำไรที่ลดลง

ในการวิเคราะห์ก่อนหน้านี้ ผู้ฝากเงินในบัญชี มูดอรอบะฮ์ จะเป็นผู้แบกรับภาระจากการลดลงของกำไร พวกเขาจะได้รับเงินปันผลน้อยลง ในทางกลับกันเงินเฟ้อไม่ใช่ปัญหาในกรณีของ มูดอรอบะฮ์เพราะกำไรของ มูดอรอบะฮ์ ไม่คงที่และไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าในสัญญาแต่เป็นไปตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ

เนื่องด้วยในภาวะเงินเฟ้อระดับราคาจะสูงขึ้น ยอดขายและกำไรของการร่วมทุนมูดอรอบะฮ์ จึงน่าจะเพิ่มขึ้นเช่นกัน ในกรณีของฝั่งหนี้สินภาวะเงินเฟ้อจะนำไปสู่ผลตอบแทนเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ ที่สูงขึ้น แต่มีประเด็นที่พึงระวัง คำกล่าวข้างต้นไม่ได้หมายความว่าการที่การร่วมทุนมูดอรอบะฮ์ จะประสบความสำเร็จจำเป็นต้องเกิดภาวะเงินเฟ้อ แท้จริงแล้วการ่วมทุน มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ ในการธนาคารสามารถมีบทบาทสำคัญในการช่วยธนาคารกลางควบคุมเงินเฟ้อ

สิ่งนี้เป็นไปได้หรือ ในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัว ระบบเศรษฐกิจจะมีระดับการค้าและการผลิตที่สูงด้วยการเพิ่มขึ้นของผลตอบแทนที่คาดหวังจากโครงการลงทุน ระดับการใช้จ่ายด้านการลงทุนที่สูงก็จะตามมา อุปทานเงินจะเพิ่มขึ้นเมื่อปริมาณเงินกู้ขยายตัวเพื่อรองรับความต้องการด้านธุรกิจ

การขาดแคลนปัจจัยการผลิตและในที่สุดเงินเฟ้อมักจะเป็นสิ่งที่เกิดคู่กับช่วงการขยายตัวทางเศรษฐกิจ พวกเราทุกคงทราบว่าเงินเฟ้อเป็นภาวะที่สังคมประสบกับการลดลงของอำนาจซื้อ ในด้านของอุปสงค์สถานการณ์เช่นนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากระดับการขยายตัวของเงินฝากในระบบการธนาคารที่สูงขึ้นเนื่องจากระดับการให้ยืมที่เพิ่มขึ้นนั่นเอง

นี่เป็นสิ่งที่มีเหตุผลซึ่งธุรกิจการธนาคารที่มีเป้าหมายในการได้กำไรสูงสุดจะทำ ดังนั้นเราจึงประสบกับปริมาณเงินที่เพิ่มขึ้นแต่ปริมาณสินค้าลดลง เมื่อแต่ละธุรกิจแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรเพื่อตอบสนองอุปสงค์ ต้นทุนการผลิตก็จะเพิ่มขึ้น หากไม่มีนโยบายมากระตุ้นด้านอุปทานเงินเฟ้อจะทำให้เงินเดือนที่เราทำงานหนักเพื่อให้ได้มามีมูลค่าลดลง ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะของเงินกู้จากธนาคารทั่วไป

โดยทั่วไป อุตสาหกรรมการธนาคารที่ใช้ดอกเบี้ยให้เงินกู้หลักๆอยู่สองประเภท นั่นคือ เงินกู้เพื่อการผลิตและเพื่อการบริโภค เงินกู้เพื่อการผลิตมักไปสู่ภาคอุตสาหกรรมส่วนการให้ผู้บริโภคยืมจะช่วยกระตุ้นอุปสงค์ต่อบ้าน ยานพาหนะ เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น ในทางกลับกันการสร้างเงินฝากมากเกินไปจากการเพิ่มขึ้นของเงินกู้ในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัวอาจก่อให้เกิดเงินเฟ้อยิ่งขึ้น

การร่วมทุน มูดอรอบะฮ์/มูชารอกะฮ์ สามารถมีบทบาทในการต่อสู้กับเงินเฟ้อหากเราเห็นความสำคัญของความระมัดระวังในการลงทุน ธนาคารปราศจากดอกเบี้ยที่ใช้ มูดอรอบะฮ์ จะต้องมั่นใจว่าโครงการที่ได้รับการอนุมัติสามารถรวบรวมปัจจัยการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยไม่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพทางด้านต้นทุน

ตัวอย่างเช่น โครงการที่จำเป็นต้องใช้แรงงานราคาถูกและเครื่องจักรนำเข้าอาจไม่ได้รับการอนุมัติเนื่องจากมาเลเซียไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในปัจจัยการผลิตเหล่านี้ ดังนั้นการคดเลือกโครงการร่วมทุนอย่างชาญฉลาดจะสามารถช่วยลดแรงกดดันต่อตลาดทรัพยากร

แนวทางการลงทุนที่ระมัดระวังเช่นนี้จะช่วยลดอัตราการเพิ่มขึ้นของอุปทานเงินในภาวะเงินเฟ้อ กรณีนี้เกิดขึ้นได้ยากหากเป็นธนาคารทั่วไปเพราะธนาคารจะไม่คำนึงถึงความสำคัญของปัจจัยเหล่านี้ สินเชื่อ มูรอบาฮะฮ์/บัยอ์บิทะมันอาญิล ที่ธนาคารให้ไปแล้วจะไปเพิ่มแรงกดดันต่อทรัพยากรเช่นกัน

ดังนั้นการซื้อเครื่องมือพิเศษผ่านทาง มูรอบาฮะฮ์/บัยอ์บิทะมันอาญิล จึงยังคงเกิดขึ้นถึงแม้ว่าราคาจะสูงมาก เมื่อธนาคารสามารถทำสัญญาการขายแบบผ่อนชำระได้เพิ่มขึ้น อุปทานเงินก็จะเพิ่มขึ้นเพื่อสนองการซื้อขายใหม่ๆ ธนาคารจึงไม่สนใจว่าผู้ที่ได้รับทุนจะสามารถทำกำไรได้เท่าไหร่หรือว่าการขายนั้นส่งผลกระทบต่อระดับราคาโดยรวมเช่นไร เป็นที่น่าเสียดายที่นอกจากองค์ประกอบทางด้าน ฮาลาลแล้ว ผลกระทบของธุรกรรมการขายแบบผ่อนชำระที่มีต่อเศรษฐกิจก็ไม่ได้แตกต่างอะไรอย่างมีนัยสำคัญจากเงินกู้

อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์ มูรอบาฮะฮ์/บัยอ์บิทะมันอาญิล ก็มีความได้เปรียบบางประการเนื่องจากสามารถช่วยตรวจสอบการเก็งกำไร การควบการเก็งกำไรเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อช่วยลดเงินเฟ้อที่เกิดจากการเพิ่มขึ้นของเงินฝากจนมากเกินไป มีความเป็นไปได้ที่จะใช้ มูดอรอบะฮ์ ช่วยแก้ปัญหาด้วยการประยุกต์ใช้กับอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดินและที่อยู่อาศัย

เมื่อไหร่ก็ตามที่การซื้อสินทรัพย์ผูกติดอยู่กับ BBA การซื้อเพื่อเก็งกำไรจะลดลงเพราะราคาสินทรัพย์ที่ซื้อผ่านสัญญา BBA ไม่ได้สะท้อนราคาตลาดในปัจจุบันแต่เป็นราคาคาดการณ์ในอนาคตของสินทรัพย์ซึ่งก็คือราคา BBA ดังนั้นลูกค้าที่ซื้อบ้านสองชั้นที่ Bandar Sri Damansara โดยมีราคาตลาด $200,000 แต่ราคา BBA $400,000 จะไม่นำบ้านไปขายต่อเพื่อเก็งกำไรในอีกเดือนยกเว้นมีคนเสนอราคามากกว่า $400,000 ซึ่งมีความเป็นไปได้น้อยมาก

เมื่อโครงสร้างเช่นนี้ถูกตั้งขึ้น อุปสงค์ต่อเงินจะลดลงเนื่องด้วยการลดลงของการซื้อเพื่อเก็งกำไร ผลกระทบของการธนาคารอิสลามที่มีต่อการลดลงของอัตราการขยายตัวทางด้านอุปทานเงินในช่วงเศรษฐกิจขยายตัวจึงสามารถเกิดขึ้นได้ด้วยการแทนที่เงินกู้เพื่อการบริโภคด้วย มูรอบาฮะฮ์/บัยอ์ บิทะมันอาญิลซึ่งจะทำให้มั่นใจได้ว่าการซื้อสินค้านั้นไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อการเก็งกำไร

ในกรณีของ มูดอรอบะฮ์/มูชารอกะฮ์ เมื่อความเสี่ยงด้านธุรกิจถูกแบ่งรับโดยทุกฝ่ายที่ร่วมลงทุน การลงทุนที่ระมัดระวังเช่นนี้สามารถช่วยแรงกดดันทางด้านราคาที่มีต่อทรัพยากร ซึ่งเป็นไปไม่ได้หากอุตสาหกรรมได้รับสินเชื่อจากผลิตภัณฑ์ มูรอบาฮะฮ์/บัยอ์บิทะมันอาญิลเนื่องจากโครงสร้างของมันไม่ได้เอื้อต่อการแบกรับความเสี่ยงและการตรวจสอบโครงการ

สิบสาม: การธนาคารอิสลามกับ SSR

Bank Negara Malaysia ได้สั่งเพิ่มเงินสดสำรองตากฎหมาย (SRR) ร้อยละหนึ่งจากร้อยละ 11.5 เป็น 12.5 SSR ที่สูงขึ้นหมายถึงธนาคารจะมีเงินเพื่อไปปล่อยเงินกู้น้อยลงซึ่งเป็นการลดอุปทานเงินในระบบเศรษฐกิจ เหตุผลในการเพิ่ม SSR ก็เพื่อควบคุมเงินเฟ้อ

เงินเฟ้อเกิดขึ้นเมื่อมีปริมาณเงินมากเกินไปเมื่อเทียบกับปริมาณสินค้าที่น้อยเกินไป ในกรณีของมาเลเซียเงินเฟ้อส่วนใหญ่เกิดจากฝั่งอุปสงค์เนื่องด้วยการสร้างเงินฝากในระบบธนาคารพาณิชย์ที่มากเกินไปผ่านทางตัวคุณเงินฝาก (deposit multiplier) ราคาจะเพิ่มขึ้นรวมทั้งราคาแรงงานและทุน ในระบบเศรษฐกิจแบบเปิดอย่างเช่นมาเลเซีย อัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นสามารถดึงดูด “เงินร้อน” ซึ่งมักกระตุ้นเงินเฟ้อที่เกิดจากแรงผลักดันด้านอุปสงค์ ทันทำให้สินค้าส่งออกแพงขึ้นและลดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศของมาเลเซีย

ผู้กำหนดนโยบายอาจจะกังวลเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยของมาเลเซียกับประเทศอื่นๆเนื่องจากสภาพคล่องส่วนเกินที่เกิดจากการไหลเข้ามาของ “เงินร้อน” เป็นผลจากการเก็งกำไร เนื่องด้วยเงินฝากที่เพิ่มขึ้นธนาคารก็พร้อมจะปล่อยเงินกู้เพิ่มขึ้นเช่นกันเพราะธุรกิจกำลังไปได้ดี

แต่การเพิ่ม SRR อาจไม่ลดอุปทานเงินเมื่อธนาคารขายพันธบัตรที่ถืออยู่เพื่อนำเงินมาปล่อยกู้ ผู้กำหนดนโยบายทราบดีว่าธนาคารพาณิชย์จะเปลี่ยนพฤติกรรมตามวัฏจักรเศรษฐกิจ ก่อนหน้านี้พวกเขาได้ดำเนินมาตรการจำเป็นเพื่อลดการให้ยืมของธนาคารและการบริโภคของภาคเอกชน จำนวนเงินขั้นต่ำในการชำระบัตรเครดิตถูกเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15 จากร้อยละ 10 ของจำนวนทั้งหมดของเดือน อัตราดอกเบี้ยถูกเพิ่มขึ้น 50 basis point เป็นร้อยละ 6.5 ภาษีการขายอสังหาริมทรัพย์เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 10 และสัดส่วนสูงสุดของการให้สินเชื่อถูกกำหนดอยู่ที่ร้อยละ 60 สำหรับอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้ซื้อเพื่ออยู่เอง ดังนั้นการเพิ่ม SRR ทำให้อัตราการเติบโตของอุปทานเงินเป็นไปตามเป้าหมายในระดับหนึ่ง มันสามารถเพิ่มค่าเงินริงกิตและลดการขาดดุลการค้าในปัจจุบันได้นิดนึง

แต่บางคนอาจถามว่าการเปลี่ยนแปลง SRR ส่งผลกระทบต่อเงินสำรองของธนาคารอิสลามอย่างไร หาก SRR ที่สูงขึ้นส่งผลให้เงินกู้และการสร้างเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ลดลง สิ่งเดียวกันนี้จะเกิดขึ้นกับธนาคารอิสลามได้อย่างไร อย่าลืมว่าธนาคารอิสลามส่วนใหญ่นิยมใช้สัญญาสินเชื่อประเภทเครดิต ดังนั้น SRR จะมีผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์ประเภทเครดิตกับหนี้แตกต่างกันอย่างไร

แท้จริงแล้วความแตกต่างนั้นน้อยมากเมื่อสัดส่วนสินทรัพย์ธนาคารเป็นผลิตภัณฑ์เครดิตอย่าง มูรอบาฮะฮ์ กับ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล ผลกระทบของ SRR อาจคล้ายกันภายใต้สัญญาเครดิตกับสัญญาหนี้

ตัวอย่างเช่น การเพิ่มขึ้นของ SRR อาจลดความสามารถของธนาคารในการปล่อยเงินกู้ เช่นกันการเพิ่มขึ้นของ SRR อาจเป็นอุปสรรคต่อธนาคารปราศจากดอกเบี้ยในการขายสินค้าและบริการผ่านสัญญา มูรอบาฮะฮ์ กับ บัยอ์บิทะมันอาญิล ไม่ว่าจะเป็นธนาคารประเภทใดก็จะไม่มีเช็คใหม่ถูกเขียนขึ้น ระบบการธนาคารไม่มีการสร้างเงินฝากเพิ่มขึ้น การสร้างเงินฝากจะลดลงไม่ว่าจะเป็นระบบธนาคารแบบหนี้หรือแบบเครดิต

เหตุการณ์อาจแตกต่างหากสัดส่วนการลงทุนจำนวนมากไปที่สินเชื่อประเภทร่วมหุ้นส่วนอย่าง มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์เพราะการลงทุนแบบร่วมหุ้นส่วนไม่ได้เป็นกิจกรรมการค้าที่ไปซื้อสินค้าในราคาถูกแล้วนำมาขายต่อในราคาที่สูงขึ้น

หากมีผู้ซื้อ เป็นการง่ายกว่าหากธนาคารใช้สินเชื่ออย่าง มูรอบาฮะฮ์ กับ บัยอ์บิทะมันอาญิลธนาคารจะรู้ปริมาณกำไรที่จะได้รับ เช่นกันดอกเบี้ยจากเงินกู้ก็ถูกกำหนดคงที่ไว้แล้วในสัญญา ดังนั้นผลตอบแทนจากเงินกู้และการขายแบบผ่อนชำระจึงมีลักษณะที่คล้ายกันถึงแม้จะใช้สัญญาคนละประเภทกัน

ในกรณีของผลิตภัณฑ์สินเชื่อแบบร่วมหุ้นส่วน ผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของ SRR มีน้อยกว่าในกรณีสัญญาการขาย เพราะโครงการร่วมหุ้นส่วนที่ประสบความสำเร็จมักอัตรากำไรสูงกว่าผลิตภัณฑ์ประเภทหนี้หรือการขาย ดังนั้นธนาคารอิสลามอาจพยายามจัดสรรเงินฝากที่ได้มาใหม่ให้กับโครงการประเภทนี้ซึ่งเป็นการกระตุ้นด้านอุปทาน เป็นการเพิ่มระดับผลผลิตและท้ายที่สุดระดับราคา

ที่กล่าวมานี้มีความเป็นไปได้เพราะการลงทุนแบบร่วมหุ้นส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการผลิตที่แท้จริง ก่อให้เกิดสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่ม ต่างกับในกรณีของผลิตภัณฑ์ มูรอบาฮะฮ์ กับ บัยอ์บิทะมันอาญิล ซึ่งเป็นการกระตุ้นจากฝั่งอุปสงค์ SRR ที่เพิ่มขึ้นอาจเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผลิตภัณฑ์ประเภทเครดิตแต่อาจส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์ประเภทร่วมหุ้นส่วน การเพิ่มขึ้นของ SRR อาจลดเงินเฟ้อที่เกิดจากแรงผลักดันด้านอุปสงค์แต่อาจเป็นอุปสรรคต่ออุปทานซึ่งถูกขับเคลื่อนโดยการลงทุน มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์

สิบสี่: เงินกู้อิสลามกับความเสี่ยงเงินเฟ้อ: การใช้ดินาร์อิสลาม

สำนักงานสถิติ (DOS) ได้เปิดเผยดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) ประจำเดือนมกราคมปี 1998 ของมาเลเซีย ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.2 เมื่อเทียบกับเดือนเดียวกันเมื่อปีที่แล้วที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.9 ดังนั้นเมื่อรวมกับปัจจัยอื่นๆนี่เป็นการยืนยันว่าภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจเมื่อปี 1997 ยังคงต่อเนื่องมาในปี 1998

การลดลงของดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) ในปี 1998 รวมทั้งนโยบายการเงินแบบขยายตัวปกติหมายถึงระบบเศรษฐกิจมีปริมาณเงินมากเกินไปเมื่อเทียบกับจำนวนสินค้า ซึ่งเป็นการอธิบายถึงอัตราเงินเฟ้อร้อยละ 5.2 ในเดือนมกราคมปี 1998 DOS รายงานว่าการเพิ่มขึ้นของราคาส่วนใหญ่เป็นราคาอาหาร (ร้อยละ 9) ตามด้วยเครื่องดื่มและยาสูบ (ร้อยละ 10.6) ในขณะที่ราคาลดลงในกรณีของเสื้อผ้าและรองเท้า (ร้อยละ 1.3) และการขนส่งกับการสื่อสาร (ร้อยละ 0.3)

การเพิ่มขึ้นของ CPI เป็นสัญญาณว่าคุณภาพชีวิตของเราอาจจะลดลงในไม่ช้า หากเงินเดือนไม่เพิ่มขึ้นตามสัดส่วนนั่นหมายความว่าอำนาจในการซื้อของเราจะลดลง นักเศรษฐศาสตร์ที่ CUEPECS กับ

MTUC จึงมักเฝ้าระวังอยู่เสมอเพื่อให้มั่นใจว่าการตัดสินใจเชิงนโยบายเป็นไปในทางที่ถูกต้องเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของลูกจ้างทั่วประเทศหาก CPI เพิ่มขึ้นอย่างผิดปกติ

เช่นกันในกรณีของธุรกิจการธนาคาร อัตราดอกเบี้ยเงินกู้มักถูกปรับเพื่อสะท้อนระดับราคาที่เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการป้องกันธนาคารจากการขาดทุนที่ไม่ได้คาดการณ์ไว้เนื่องด้วยการลดลงของมูลค่าเงินกู้ที่แท้จริง นักเศรษฐศาสตร์กล่าวเสมอว่าผู้ให้ยืมปกติจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบเมื่อมีเงินเฟ้อในขณะที่ที่ผู้ยืมจะได้ประโยชน์ นี่เป็นเหตุผลว่าทำไมธนาคารจึงรวมต้นทุนทางด้านเงินเฟ้อไว้ในอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ เพื่อปกป้องตนเองจากความเสี่ยงด้านเงินเฟ้อ

ตัวอย่างเช่น ด้วยต้นทุนของทุนที่ร้อยละ 7 และอัตราเงินเฟ้อที่คาดหมายว่าในปี 1999 อยู่ที่ร้อยละ 6 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ปราศจากความเสี่ยงจะอยู่ที่ร้อยละ 7 + ร้อยละ 6 = ร้อยละ 13 แต่อัตรานี้อาจไม่มากพอหากัตราเงินเฟ้อที่แท้จริง คือ ร้อยละ 8 ในกรณีนี้ธนาคารจะขาดทุนเพราะควรที่จะคิดอัตราดอกเบี้ยลูกค้าร้อยละ 15 แทนที่จะเป็นร้อยละ 13 ดังนั้นการพยากรณ์อัตราดอกเบี้ยจึงเป็นสิ่งจำเป็นในธุรกิจการธนาคาร

ในกรณีของธุรกิจการธนาคารอิสลาม ความแตกต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยที่คาดหมายกับอัตราจริงก็มีบทบาทสำคัญเช่นกันในการกำหนดผลประกอบการของธนาคาร หากแบบจำลองการพยากรณ์ของธนาคารไม่ดี ธนาคารอาจต้องขาดทุนเมื่อเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นจริงมากกว่าที่พยากรณ์ไว้ เพราะธนาคารไม่สามารถทดแทนความผิดพลาดด้วยการปรับราคาขายเพิ่มขึ้นเพราะจะทำให้การขาย บัยอ์บิทะมันอาญิล เป็นโมฆะ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาธนาคารอิสลามควรใช้ บัยอ์บิทะมันอาญิลน้อยลงเพราะหากผลประกอบการของ บัยอ์บิทะมันอาญิลไม่ดีจะทำให้ธนาคารสามารถให้ ฮิบะห์ และเงินปันผลแก่เงินฝากอิสลามในจำนวนที่ลดลง

ในเมื่อเจ้าหนี้เป็นผู้เสียเปรียบเสมอเมื่อเกิดเงินเฟ้อในขณะที่ผู้ยืมได้ประโยชน์ อะไรคือวิธีที่เจ้าหนี้จะสามารถทดแทนการเสียเปรียบนี้ได้ ตัวอย่างเช่น ฮารูนให้ฟาริสยืมเงินทั้งหมด $3,000 ซึ่งมีค่าเท่ากับข้าว 100 ถุงในราคาถุงละ $30 เมื่อฮารูนได้รับเงินจำนวน $3,000 คืนในอีกสองปีต่อมาราคาข้าวได้เพิ่มขึ้นเป็นถุงละ $40 ซึ่งหมายความว่าด้วยเงินจำนวนนี้เขาสามารถซื้อข้าวได้เพียง 74.5 ถุง นี่หมายความว่าเงินที่เขาให้ยืมเมื่อสองปีที่แล้วมีค่ามากกว่าในปัจจุบัน ฮารูนจะได้รับการชดเชยจากการสูญเสียเช่นนี้ได้อย่างไร

ในเศรษฐศาสตร์ธรรมดา ดอกเบี้ยถูกใช้เพื่อชดเชยการลดลงของอำนาจซื้อจากเงินเฟ้อให้แก่เจ้าหนี้อย่างที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ต้นทุนของทุนจึงรวมต้นทุนเงินเฟ้อเอาไว้ แต่สิ่งเดียวกันนี้สามารถใช้กับกรณีธนาคารอิสลามได้หรือไม่

คำตอบอยู่ที่ลักษณะของเงินกู้ในอิสลาม เงินกู้ที่มีดอกเบี้ยถูกทดแทนด้วยการขายแบบผ่อนชำระอย่าง บัยอ์บิทะมันอาญิลอัลมูรอบาฮะฮ์ อัลอีนะฮ์ และอัลนาคัด เงินกู้ในอิสลามมีเพียงชนิดเดียวคือ คาร์ดูฮะซันซึ่งเป็นการให้ยืมที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานเชิงพาณิชย์ โดยให้แก่พนักงานธนาคารเพื่อเป็นสวัสดิการ

เพื่อเป็นการปกป้องสวัสดิการเจ้าหนี้ การรวมต้นทุนเงินเฟ้อไว้ในเงินกู้เป็นสิ่งจำเป็นในอิสลาม แต่สามารถทำได้หากเป็นการให้โดยสมัครใจของลูกหนี้เมื่อคืนเงินที่ได้รับยืม ประโยคนี้หมายความว่าอย่างไร เราสามารถดูได้จากเรื่องเล่าในมูวัตตะของอิหม่ามมาลิก โดยมูจาฮิดรายงานว่าอับดุลเลาะห์ อัลเลาะห์ บี อุมัรได้กู้เงินดิรแฮมจำนวนหนึ่งแล้วคืนในจำนวนที่มากกว่า เขากล่าวว่า “ท่านอาบู อับดุลเลาะห์ อัลเราะห์มาน จำนวนที่ท่านคืนมากกว่าจำนวนที่ฉันให้ยืม” อับดุลเลาะห์ อัลเลาะห์ บี อุมัร ตอบว่า “ใช่ ฉันทราบ แต่ฉันจ่ายด้วยความปรารถนาดีและไมตรีจิต”

ในอีกกรณีหนึ่ง อาตะ บี ยัสเซอร์ รายงานว่า อาบู ราฟี กล่าวว่า “บ่าวของอัลเลาะห์ (ซ.บ.) ได้ยืมเงินเพื่อมาซื้ออูฐตัวเล็ก เมื่ออูฐซาเดเกาะฮ์ได้มาถึง เขาได้บอกให้ฉันจ่ายคืนด้วยอูฐที่มีลักษณะแบบเดียวกัน ฉันตอบว่า ‘บ่าวของอัลเลาะห์ (ซ.บ.) อูฐทุกตัวมีขนาดใหญ่และอายุ 4 ปี’ บ่าวของอัลเลาะห์ (ซ.บ.) กล่าวว่า ‘คนดีคือคนที่ชำระหนี้สินคืนอย่างดี’”

เป็นที่ชัดเจนจากตัวอย่างข้างต้นว่าการจ่ายคืนมากกว่าเงินต้นที่ยืมสะท้อนถึงจริยธรรมที่เป็นเลิศ ผู้ยืมที่ฉลาดจะคำนึงถึงเงินเฟ้อและความเสี่ยงที่ผู้ให้ยืมต้องประสบเมื่อให้ยืมเงิน เมื่อการให้ยืมไม่ได้เป็นไปเพื่อกำไร ความเต็มใจที่เขาให้ยืมเงินเป็นการเสียสละซึ่งนักธุรกิจทั่วไปจะไม่ทำ ดังนั้นในกรณีของเงินกู้อิสลามการชดเชยใดๆก็ตามของผู้ยืมขึ้นอยู่กับระดับความมีน้ำใจของคนๆนั้นไม่ใช่ด้วยการมีข้อกำหนดทางกฎหมาย ซึ่งหมายความว่าไม่ใช่การกำหนดการชดเชยไว้ล่วงหน้าอย่างเช่นดอกเบี้ย

ดังนั้นเงินกู้อิสลามที่มีการชดเชยผู้ให้ยืมตามความสมัครใจสามารถนำมาใช้ในเชิงธุรกิจได้หรือไม่ คำตอบ คือ ทั้งได้และไม่ได้ หากเงินกู้ให้บนพื้นฐานของการทำธุรกิจ ธนาคารสามารถใช้เงินกู้แบบอิสลามได้ทุกฝ่ายมีจริยธรรมคุณธรรม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (ตะอาวุน) ไม่ใช่การแข่งขันอย่างดุเดือด มิเช่นนั้นผู้ให้ยืมจะเป็นผู้เสียประโยชน์จากการผิดชำระหนี้หรือการลดลงของอำนาจซื้อ

เรื่องเล่าอีกเรื่องหนึ่งจาก มูวัตตะ ของอิหม่ามมาลิกช่วยอธิบายลักษณะที่แท้จริงของเงินกู้ในอิสลาม มาลิกรายงานว่ามีผู้ชายคนหนึ่งไปหา อับดุลเลาะห์ อัลเลาะห์ บี อุมัร และกล่าวว่า “ฉันให้คนยืมเงินโดยกำหนดว่าต้องชำระคืนในจำนวนที่มากกว่า” อับดุลเลาะห์ อัลเลาะห์ บี อุมัรตอบว่า “นี่คือ ริบา”เขากล่าวว่า “ท่าน อาบู อับดุลเลาะห์ เราะห์มาน ทำไมท่านจึงชี้ขาดเช่นนั้น” อับดุลเลาะห์ อัลเลาะห์ บี อุมัรกล่าวว่า

“เงินกู้มีสามประเภท 1) เงินกู้ที่ให้เพื่อความดีทางศาสนา 2) เงินกู้ที่ให้เพื่อให้ได้รับไมตรีจิตและความยินดีจากเพื่อ และ 3) เงินกู้ที่เป็นการแลกสินค้าที่ได้รับอนุญาตกับสินค้าที่ถูกห้าม ข้อที่สามคือ ริบา” ผู้ชายคนนั้นกล่าวว่า “ท่าน อับดุลเลาะห์ อัลเลาะห์ บี อุมัร จะให้ฉันทำอย่างไร” เขาตอบกลับว่า “ฉันคิดว่าเป็นการเหมาะสมหากท่านฉีกสัญญานั้น หากผู้ชายคนนั้นนำสินค้าที่มีลักษณะเดียวกันมาคืนจงรับมันไว้ แต่หากสินค้าที่เขานำมาคืนมีคุณภาพแย่กว่าและท่านรับเอาไว้ ท่านจะได้รับรางวัลอย่างดี หากเขานำสินค้าที่มีคุณภาพดีกว่ามาคืนด้วยความเต็มใจถือเป็นการขอบคุณและด้วยเวลาอันนานที่ท่านให้เขายืมจะนำมาซึ่งรางวัลนี้”

การประยุกต์หลักเงินกู้อิสลามตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นในเชิงธุรกิจ ตัวผู้ยืมจะต้องมีระดับจริยธรรมคุณธรรมที่สูง (อัคลัก)หากไม่เป็นเช่นนี้ก็ควรใช้ดินาร์อิสลามเพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงเงินเฟ้อสำหรับเงินกู้อิสลาม ดังต่อไปนี้

หากธนาคาร A ให้ฮารูนเงินกู้จำนวน $150,000 โดยต้องชำระเป็นเงินก้อนเมื่อสิ้นสุดสามปี เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ธนาคารได้รับความเสี่ยงเงินเฟ้อ สัญญาเงินกู้จะต้องทำด้วยดินาร์อิสลามในขณะที่การชำระคืนเป็นเงินสด ตัวอย่างเช่น สมมุติว่าหนึ่งดินาร์อิสลาม(ประมาณทองคำน้ำหนัก 3.4 กรัม) = $100 ดังนั้นมูลค่าเงินกู้หากคิดเป็นดินาร์อิสลาม คือ 1,500 ดินาร์ เนื่องจากสัญญาเงินกู้เป็นดินาร์จึงเกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างทองกับทองหรือการแลกเปลี่ยนสองสิ่งซึ่งมีมูลค่าเท่ากัน (อัลมิธลิน บิล มิธลุน) ถึงแม้มันจะประกอบไปด้วยการเลื่อนชำระและมูลค่าของเวลา ส่วนเกินจากมูลค่าเงินต้นจะไม่เกิดขึ้น มิเช่นนั้นสัญญาดินาร์จะนำไปสู่ริบา

ด้วยวิธีนี้ธนาคารอิสลามสามรถป้องกันความเสี่ยงจากเงินเฟ้อ หากอัตราเงินเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ราคาของทองก็จะเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน ในกรณีนี้ถึงแม้เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการกู้ยืมลูกหนี้จ่ายคืนธนาคาร 1,500 ดินาร์ แต่จำนวนในรูปตัวเงินก็จะเพิ่มขึ้น เนื่องด้วยราคาทองคำในปัจจุบันเท่ากับ $105 เขาจะต้องใช้เงินจำนวน $157,000 เพื่อซื้อ 1,500 ดินาร์ ถึงแม้จำนวนในรูปตัวเงินจะสูงขึ้นแต่อำนาจในการซื้อของเงินจำนวน $157,000 ยังเท่ากับเงินต้นที่ให้ยืม ดังนั้นธนาคารอิสลามสามารถใช้ดินาร์อิสลามเพื่อป้องกันสินเชื่อของธนาคารจากเงินเฟ้อโดยไม่ต้องพึ่งการเก็บค่าบริการและวิธีการอื่นๆเพื่อเป็นเหตุผลในการเพิ่มขึ้นของจำนวนที่ต้องคืน

ตัวอย่างข้างต้นใช้ได้กับเงินกู้ที่มีการชำระคืนเป็นเงินก้อนเท่านั้น หากเป็นการผ่อนชำระ ธนาคารอิสลามสามารถนำระบบส่วนลด (อิบรา) มาประยุกต์ใช้ เช่นเดียวกันนี้ใช้ได้กับ BBA ซึ่งธนาคารอาจเพิ่ม

ต้นทุนความเสี่ยงเงินเฟ้อเข้าไปในราคาต้นทุน หากใช้ดินาร์อิสลามธนาคารไม่จำเป็นต้องมีส่วนเพิ่มนี้ จึงเป็นการบรรเทาภาระที่ลูกค้าต้องจ่ายเพิ่มเติมโดยไม่จำเป็น

สิบห้า: การควบรวมกิจการระหว่างธนาคารสามารถเป็นประโยชน์กับประชาชนทั่วไปได้หรือไม่

การควบรวมกิจการระหว่าง ABM AMRO กับธนาคารในมาเลเซียเป็นสิ่งที่ท้าทายและน่าจับตามอง มีหลายปัจจัยที่ต้องกล่าวถึงเพราะการควบรวมกิจการหมายได้ก่อให้เกิดแต่เพียงการตกงาน แต่ยังรวมไปถึงการลดลงของต้นทุนและเป็นการเพิ่มทุน แต่ผลกระทบในท้ายที่สุดยังไม่ชัด นั่นคือ การควบรวมกิจการจะส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปอย่างไร

คนที่มีรายได้คงที่มักพึ่งดอกเบี้ยที่ได้รับจากเงินฝากธนาคาร ในกรณีของการธนาคารอิสลามจะเป็นรายได้จาก ฮิบะห์ กับเงินปันผล มูดอรอบะฮ์เนื่องจากเป็นการไม่ปลอดภัยหากนำเงินออมทั้งหมดไปลงทุนในกองทุนรวมหรือหุ้น เงินฝากธนาคารจึงเป็นแล่งรายได้ที่ปลอดภัยสำหรับคนส่วนใหญ่

เป็นที่ทราบกันว่าในทางเศรษฐศาสตร์ ค่าจ้างหรือเงินเดือน กำไร ค่าเช่า และดอกเบี้ยรวมกันเป็นสิ่งที่นักเศรษฐศาสตร์เรียกว่ารายได้ส่วนบุคคล รายได้ดอกเบี้ยยังคงเป็นแหล่งสำคัญของรายได้ซึ่งรวมถึงดอกเบี้ยเงินฝาก

เช่นเดียวกันสำหรับกรณีฮิบะห์และเงินปันผลจากเงินฝากอิสลาม ตัวอย่างเช่น สำหรับผู้รับบำนาญอัตราผลตอบแทนเงินฝากที่น้อยหมายถึงรายได้ที่น้อยซึ่งทำให้คุณภาพชีวิตลดลง ภาวะอัตราดอกเบี้ยต่ำที่เราประสบในปัจจุบันหมายถึงรายได้จากดอกเบี้ย ฮิบะห์ และเงินปันผล มูดอรอบะฮ์ ที่ลดลง จึงส่งผลให้รายได้ส่วนบุคคล การใช้จ่ายของครัวเรือน และอุปสงค์โดยรวมลดลงตามมา ในท้ายที่สุดภาวะอัตราดอกเบี้ยต่ำสามารถส่งผลให้รายได้ประชาชาติลงลง

เช่นเดียวกัน การควบรวมกิจการของธนาคารสามารถช่วยกระตุ้นการฟื้นตัวของเศรษฐกิจได้อย่างไรยังคงเป็นเรื่องลึกลับสำหรับหลายคน แต่นักเศรษฐศาสตร์ได้ศึกษาเหตุการณ์นี้แล้วมีข้อสรุปที่น่าสนใจแบบจำลองหนึ่งที่มีชื่อว่า structure-conduct performance model ได้ศึกษาผลกระทบของโครงสร้างตลาดที่มีต่อผลประกอบการ โครงสร้างตลาดเป็นการดูจำนวนบริษัทในตลาดและเงื่อนไขในการเข้ามาแข่งขัน

ตัวอย่างเช่น การควบรวมกิจการจะนำไปสู่ธนาคารขนาดใหญ่จำนวนไม่มากโดยไม่มีการออกใบอนุญาตการประกอบกิจการการธนาคารใหม่ พฤติกรรมในตลาดถูกกำหนดโดยโครงสร้างตลาดและอยู่

ในรูปแบบการตัดสินใจทางด้านราคา การโฆษณา เป็นต้น ผลก็คือผลประกอบการของตลาดโดยมักวัดจากความสามารถในการทำกำไรซึ่งเท่ากับความแตกต่างระหว่างรายได้จากดอกเบี้ยเงินกู้กับต้นทุนจากดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายให้เงินฝาก

หลักฐานเชิงประจักษ์ได้แสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินฝากกับการกระจุกตัวของธนาคาร นั่นคือ ยิ่งการกระจุกตัวของธนาคารมีมาก (ธนาคารขนาดใหญ่จำนวนน้อย) อัตราดอกเบี้ยเงินฝากจะยิ่งน้อยลง การศึกษาของ Berger and Hannan (1989) Jackson (1992) และ Molyneux and Forbes (1993) ได้ยืนยันความสัมพันธ์เชิงลบนี้

สิ่งที่ได้กล่าวมาข้างต้นหมายความว่าการที่ตลาดประกอบด้วยธนาคารใหญ่จำนวนไม่มากจะไม่เป็นผลดีต่อผู้ฝากเงินเพราะพวกเขาจะได้รับผลตอบแทนจากเงินฝากน้อยลง การผูกขาดนำไปสู่กำไรเพิ่มขึ้นแต่เป็นกำไรสำหรับธนาคารไม่ใช่ผู้ฝากเงิน กำไรที่สูงขึ้นไม่ได้มาจากรายรับที่เพิ่มขึ้นแต่มาจากต้นทุนดอกเบี้ยที่ลดลง

แน่นอนเราหวังว่าธนาคารอิสลามจะไม่เดินเข้าสู่กับดักนี้ เพราะหากเกิดขึ้นก็คงจริงที่มีผู้กล่าวว่าธนาคารอิสลามนั้นไม่ต่างอะไรไปกับธนาคารทั่วไป เป็นที่คาดหวังว่าการควบรวมกิจการของธนาคารอิสลามจะทำให้ธนาคารค้นพบหนทางใหม่ๆที่จะทำให้การธนาคารอิสลามเป็นที่ภาคภูมิใจของมุสลิมในประเทศนี้

อย่างไรก็ตาม structure-conduct performance model(SCP) ไม่ได้ปราศจากข้อบกพร่องซะทีเดียว มันถูกท้าทายจาก efficient market (EM) model หรือแบบจำลองตลาดที่มีประสิทธิภาพซึ่งกล่าวว่าบริษัทบางบริษัทสามารถทำกำไรเกินปกติเพราะบริษัทนั้นมีประสิทธิภาพมากกว่าบริษัทอื่นๆ ประสิทธิภาพเกี่ยวข้องกับส่วนแบ่งตลาด

เพราะฉะนั้นจึงไม่ใช่การกระจุกตัวที่เกี่ยวข้องกับการทำกำไรแต่เป็นส่วนแบ่งตลาด เมื่อแบบจำลอง SCP สนับสนุนการลดการผูกขาด แบบจำลอง EM สนับสนุนการปล่อยให้ตลาดดำเนินไปตามกลไกของตลาด อย่างไรก็ตามนี่อาจใช้ไม่ได้ในกรณีของมาเลเซียเพราะบางธนาคารที่มีส่วนแบ่งตลาดน้อยเนื่องจากถูกตั้งมาเพื่อเป็นธนาคารบุกเบิก ธนาคารเหล่านี้จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพได้มากเท่าใดยังคงเป็นเรื่องที่ต้องติดตาม

สิบหก: ภาระหน้าที่ทางสังคมของธนาคารอิสลาม

การทำธุรกิจในอิสลามมักถูกถามบริษัทจะต้องกันเงินไว้ส่วนหนึ่งเพื่อภาระหน้าที่ทางสังคมหรือไม่ หน้าที่ทางสังคมนี้มักถูกถามถึงเมื่ออะไรก็ตามมีเครื่องหมายของศาสนาอิสลาม คำถามคือบริษัทอิสลามจะต้องเลือกระหว่างเป้าหมายทางกำไรกับทางสังคมใช่หรือไม่ มีความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ของเอกชนกับของสังคมในธุรกิจการธนาคารอิสลามหรือไม่

เมื่อกล่าวถึงภาระหน้าที่ทางสังคมเราหมายถึงหน้าที่ที่บริษัทจะต้องทำเพื่อส่งเสริมสวัสดิการของสังคมซึ่งไม่ได้อยู่ภายใต้ขอบเขตของการดำเนินธุรกิจ แต่ภาระหน้าที่นี้อิสลามได้กล่าวถึงหรือไม่ คนมักจะสับสนเกี่ยวกับประเด็นนี้เมื่อเห็นบริษัททำการกุศลและบริจาคเงินให้แก่ผู้ป่วย คนจน และคนที่ขาดแคลน บริษัทเหล่านี้จะต้องกันเงินไว้ส่วนหนึ่งเพื่อการชำระล้างบริษัท

แน่นอน บริษัทอิสลามอย่างธนาคารอิสลามจะต้องบรรลุหน้าที่ทางสังคมบางหน้าที่ แน่นอนการจ่ายซะกาตเป็นตัวอย่างที่ดี แต่ธนาคารมีหน้าที่มากกว่าการจ่ายซะกาตหรือไม่ เช่น การให้เงินกู้ คาร์ดู ฮะซันแก่คนจน หรือการให้สินเชื่อแก่บริษัทเกิดใหม่และบ้านราคาถูก การกระทำเช่นนี้ดูจะช่วยคนสองกลุ่ม นั่นคือ บริษัทที่ไม่มีทรัพย์สินค้ำประกันและคนจนหรือคนไร้ที่อยู่อาศัย

เราสามารถเห็นได้ว่าตัวอย่างที่กล่าวมาไม่ใช่กิจกรรมที่เป็นไปเพื่อเป้าหมายด้านกำไรแต่เป็นเป้าหมายที่สูงกว่าสำหรับผู้ที่ไม่ได้มองเพียงเรื่องกำไรซึ่งควรเป็นลักษณะโดยธรรมชาติ แต่ธนาคารอิสลามส่วนใหญ่คิดเช่นนี้หรือไม่ การใช้ตราอิสลามหมายความว่าธนาคารจะต้องรับภาระหน้าที่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจเช่นนี้หรือไม่

อย่างไรก็ตาม คำตอบขึ้นอยู่กับความเข้าใจของเราเกี่ยวกับกฎระเบียบที่ควบคุมการดำเนินการของธนาคารอิสลาม หากไม่มีความเข้าใจนี้ อาจนำไปสู่การที่เราพยายามหาเหตุผลของการดำเนินการตามวัฒนธรรมการธนาคารทั่วไป

อย่างแรก เราไม่ควรอภิปรายในหัวข้อว่าธนาคารอิสลามจะสามารถบรรลุเป้าหมายด้านประสิทธิภาพกับความเสมอภาคควบคู่กันได้อย่างไร หรือธนาคารจะหากำไรสูงสุดได้อย่างไรโดยอยู่ภายใต้สถานการณ์การแข่งขันเดียวกัน ในตลาดที่มีการแข่งขันไม่สมบูรณ์อย่างเช่นในมาเลเซียคงเป็นการยากที่จะบรรลุสองข้อนี้ การบรรลุได้มาซึ่งเป้าหมายหนึ่งอาจนำไปสู่การเสียอีกเป้าหมายหนึ่ง ประสิทธิภาพมีแง่มุมของความเห็นแก่ตัวในขณะที่ความเท่าเทียมเป็นมิติด้านการเห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่น ทั้งสองไม่สามารถเกิดขึ้นได้พร้อมกันแม้คนยังพยายามหาหนทางที่จะทำเช่นนั้น

ด้วยวัฒนธรรมของระบบทุนนิยม บริษัทจะทำการกุศลเพื่อลบล้างข้อบกพร่องที่มีต่อสังคม นั่นคือ หากไม่ถูกจับโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบริษัทเหล่านี้จะยังคงดำเนินธุรกิจแบบผูกขาด กดขี่คนงานหรือใช้การบีบบังคับเพื่อลดการแข่งขัน ซึ่งทั้งหมดนี้ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อสัวสดิการของผู้บริโภคและประชาชนทั่วไป

เพื่อเป็นการดำเนินเป้าหมายทางสังคมอย่างถูกต้อง เราจะต้องทราบว่าธุรกิจอิสลามมีเป้าหมายหลักของประการ ประการแรกไม่ใช่การทำกำไรสูงสุด นั่นเป็นเป้าหมายที่สอง การทำกำไรสูงสุด คือ การผลิตสินค้าด้วยต้นทุนที่ต่ำสุด

ตามหลัก ชะรีอะฮ์มูลค่าเชิงกฎหมาย (ฮุกุม) ของการทำกำไรเชิงธุรกิจเป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาต (มูบะฮ์) อย่างไรก็ตาม กำไรสามารถเกิดขึ้นได้บนแนวทางของชะรีอะฮ์เท่านั้น นั่นคือ ธุรกิจจะต้องไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งต้องห้าม ดังนั้นจึงเป็นที่ห้าม (ฮาราม) สำหรับการรับจ่าย ริบาหรือการโกงหรือโกหกเพื่อให้ได้ข้อตกลงทางธุรกิจ ยิ่งไปกว่านั้น การยอมให้มีความคลุมเครือในธุรกรรมทางธุรกิจเป็นสิ่งที่ฮาราม เช่นกัน

คำถามต่อมาคือ อะไรเป็นสิ่งที่บังคับให้ธนาคารอิสลามดำเนินธุรกิจด้วยหลักการทำกำไรสูงสุดภายใต้ข้อจำกัดทางด้านกฎ ชะรีอะฮ์คำตอบหนึ่งเกี่ยวข้องกับเป้าหมายแรกหรือพื้นฐานของบริษัท เป้าหมายนี้สามารถช่วยให้เกิดการป้องกันผลประโยชน์ของประชาชนที่วงการธุรกิจมักได้รับคำร้อง

เป้าหมายพื้นฐานของธุรกิจอิสลาม ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการธนาคารหรือไม่ คือการรักษาพันธะสัญญาที่มีต่อพระเจ้า(อัลมิตัก) ซึ่งเกิดขึ้นตอนที่พระองค์สร้างโลกและจักรวาล กุรอานได้กล่าวถึงเหตุการณ์หลักสี่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตอนนั้น อย่างแรกมนุษย์ถูกสร้างจากดิน ฝุ่นละออง และโคลน (ทินกับตูรับ)ซึ่งพระเจ้าได้สร้างขึ้นมาด้วยมือของพระองค์เอง เมื่อสร้างเสร็จก็ได้เป่าจิตวิญญาณเข้าไปนั้น (ซูเราะห์ 94:4) เหตุการณ์ที่สองเป็นการบรรยายบทสนทนาระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าที่มนุษย์ได้น้อมรับการเป็นผู้สร้างของพระองค์ผู้ซึ่งเลี้ยงดูมนุษย์ นี่คือวันแห่งอัลมิตัก(อัลอาราฟ: 172)

ด้วยการทำพันธะสัญญานี้ มนุษย์ได้ยืนยันถึงการเป็นหนี้ต่อพระเจ้าและจะทำการชำระคืนหนี้นั้น นั่นคือ การอุทิศชีวิตและการทำตามความต้องการของพระองค์ซึ่งคือ ชะรีอะฮ์ในช่วงเวลาที่พระเจ้าได้สร้างสรรค์สิ่งยังได้กล่าวถึงเรื่องราวของอาดัมซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนของพระองค์บนโลกแต่ถูกคัดค้านอย่างหนักจากซาตาน เหตุการณ์สุดท้ายเป็นการเต็มใจยอมรับความไว้วางใจ (อามานะห์) ของมนุษย์ซึ่งสวรรค์ โลก และภูเขาได้ปฏิเสธ (ซูเราะห์ 33:72)

แน่นอน ช่วงเวลาของการสร้างสรรค์สิ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีใครได้พบเห็น (กายบ์) ซึ่งจะรับรู้ได้ก็ด้วยความรู้ที่ถูกเปิดเผยเท่านั้น แต่ประกอบไปด้วยสิ่งที่จะส่งเสริมให้มนุษย์แสวงหาเป้าหมายอันสูงสุด นั่นหมายความว่ามนุษย์สามารถทำกำไรตามหลักการทางด้าน ชะรีอะฮ์หากเป็นเช่นนี้จะต้องไม่มีการแข่งขันอย่างรุนแรง เพื่อลดการผูกขาดกับการบีบบังคับ ป้องกันไม่ให้เกิดการเจือปนของอาหาร ลดมลภาวะ และทำให้สิ่งแวดล้อมบนโลกเราสมบูรณ์เหมาะในการอยู่อาศัย แน่นอนที่กล่าวมาคือภาระความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งธุรกิจจะต้องไม่มองข้าม

ท้ายที่สุด ธนาคารอิสลามสามารถบรรลุภาระหน้าที่ที่มีต่อสังคมด้วยการดำเนินธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพหมายถึงการใช้ทรัพยากรให้น้อยที่สุดเพื่อให้ได้ผลผลิตมากที่สุด เมื่อธนาคารมีประสิทธิภาพลูกค้าจะได้รับบริการที่ถูกลง ภาระหน้าที่ทางสังคมยังรวมถึงการลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ ธนาคารอิสลามสามารถช่วยลดความเหลื่อล้ำนี้ด้วยการเพิ่มการใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทร่วมหุ้นส่วนอย่าง มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์เป็นที่น่าเสียดายที่ผลิตภัณฑ์ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล(BBA) กลับเป็นที่นิยมในปัจจุบัน ถึงแม้ตามหลักการแล้ว BBA จะ ฮาลาลแต่ผลกระทบเชิงบวกต่อการกระจายรายได้น้อยมาก เพราะ BBA กับเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยมีผลกระทบต่อสวัสดิการและเถียรภาพทางเศรษฐกิจเหมือนกัน

สิบเจ็ด: การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของอัตราดอกเบี้ย: ผลกระทบต่อการธนาคารอิสลาม

นักวิเคราะห์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการเพิ่มขึ้นยี่สิบห้าจุดของอัตราดอกเบี้ยจะไม่ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อตลาดหลักทรัพย์ ตามทฤษฎีแล้วเมื่อดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเงินทุนจะไหลไปสู่ตลาดตราสารหนี้บางส่วนอาจไหลไปที่เงินฝากในขณะที่บางส่วนไปที่ตลาดพันธบัตร

โดยปกติอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นหมายถึงต้นทุนเงินทุนที่เพิ่มขึ้น หากไม่รายได้ไม่เพิ่มขึ้นเพียงพอกำไรก็จะลดลง ซึ่งส่งผลหลายอย่างเช่นบริษัทมีมูลค่าลดลง นักลงทุนบางรายอาจอยากถอนการลงทุนแล้วไปลงทุนในเงินฝากกับพันธบัตรแทน

แต่เหตุการณ์เช่นนี้อาจไม่เกิดขึ้นในกรณีของมาเลเซียเพราะการเพิ่มขึ้นไม่ได้เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน คนได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าเนื่องจากข่าวการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยมีการพูดถึงมาเป็นระยะเวลาพอสมควร คำถามคือทำไมจึงเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจกำลังขยายตัวเร็วเกินไปหรือไม่ ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์สามารถอธิบายได้โดยเฉพาะเมื่อ Bank Negara ยึดแนวทาง Keynesian แนวคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำที่เริ่มต้น

ตั้งแต่กลางปี 1998 ได้กระตุ้นการใช้จ่ายมาเรื่อยๆเพื่อให้เศรษฐกิจกลับมาขยายตัวถึงแม้เงินออมภาคเอกชนจะลดลง

อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำหมายถึงแรงจูงใจในการออมที่ลดลง คนอาจหันหลังให้กับการฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ ผู้สูงอายุกับผู้รับบำนาญได้รับผลกระทบเช่นกันเนื่องจากรายได้ดอกเบี้ยที่ลดลง การเรียนรู้จากประสบการณ์ของประเทศญี่ปุ่นเป็นสิ่งที่ดี การใช้นโยบายอัตราดอกเบี้ยจะไม่เกิดผลหากคนยังรู้สึกไม่มั่นใจในสถานการณ์อนาคต ถึงแม้อัตราดอกเบี้ยต่ำแต่ชาวญี่ปุ่นก็ไม่ได้ใช้จ่ายมาก เป็นการผิดทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ สิ่งเดียวกันนี้เกิดขึ้นกับ Bank Negara หรือไม่

คำตอบขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เราไม่ทราบว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร สิ่งที่ดีที่สุดที่เราสามารถทำได้คือการพยากรณ์ การคาดเดาบนหลักทางวิทยาศาสตร์มักทำให้คนมั่นใจว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร การพยากรณ์มักเป็นทางเลือกเมื่อเกิดความไม่แน่นอนขึ้น

ประเด็นคือ จะต้องเกิดปัญหาขึ้นมิเช่นนั้นจะไม่มีเหตุผลที่อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น ธนาคารในมาเลเซียพอใจในส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยที่สูงซึ่งมีมาตั้งแต่ปี 1998 มากเกินไปหรือไม่ หรือว่า Bank Negara กำลังพุ่งเป้าไปที่ภาคที่ไวต่ออัตราดอกเบี้ย ภาคไหนและเพราะอะไร แน่นอนมันคงไม่เกี่ยวข้องกับการลดลงของดัชนีตลาดหลักทรัพย์ อาจจะมีแรงกดดันจากเงินเฟ้อ แต่ทำไมมีเพียงร้อยละ 0.25 หรือว่าเงินทุนออนไลน์กับกับการลงทุนในตลาดเงินได้ดึงดูดเงินออมภาคเอกชนไปยังกระเป๋าชาวต่างชาติ อะไรคือสิ่งที่เกิดขึ้นจริง

การค่อยๆเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยอาจจะดีสำหรับเศรษฐกิจสหรัฐเนื่องจากภาคเทคโนโลยีเป็นแหล่งของการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพส่วนใหญ่จึงช่วยลดการหดตัวของเศรษฐกิจ แต่สิ่งเดียวกันนี้ใช้ได้กับกรณีของมาเลเซียหรือไม่

ผลกระทบของการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยต่อการธนาคารอิสลามเป็นเรื่องที่น่าศึกษา แน่นอนในสองปีที่ผ่านมา นโยบายอัตราดอกเบี้ยต่ำได้เป็นประโยชน์อยากมากต่อธุรกิจการธนาคารอิสลาม ทำไมจึงเป็นเช่นนี้ เงินฝากเกือบทั้งหมดของธนาคารอิสลามให้ผลตอบแทนในอัตราแปรผัน ซึ่งหมายความว่าธนาคารสามารถปรับอัตราผลตอบแทนเนื่องจากไม่ได้กำหนดไว้ตายตัวในสัญญา

ในทางตรงกันข้าม สินทรัพย์ธนาคารอิสลามส่วนใหญ่ให้ผลตอบแทนคงที่ อัลมูรอบาฮะฮ์ กับอัลบัยอ์บิทะมันอาญิล(BBA) เป็นสินทรัพย์ที่ให้อัตราผลตอบแทนคงที่เนื่องจากอัตรากำไรถูกกำหนดไว้ตายตัวในสัญญา ธนาคารสามารถกำหนดราคาขายบนพื้นฐานของต้นทุนเงินทุนได้ครั้งเดียว หากอัตรา

ดอกเบี้ยตลาดลดลง ราคาขายก็ยังคงเท่าเดิม นั่นคือ ธนาคารอิสลามไม่สามารถปรับอัตรากำไรลดลง (เพื่อตามการเคลื่อนตัวของอัตราดอกเบี้ยตลาด) เพราะจะเป็นการเปลี่ยนราคาขายที่ได้กำหนดไว้แล้วก่อนหน้า หากเปลี่ยนจะทำให้สัญญา BBA เป็นโมฆะ

ดังนั้นใครคือผู้ที่ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์เมื่ออัตราดอกเบี้ยกำลังลดลง ลูกค้าธนาคารทั่วไปจะต้องผ่อนชำระในแต่ละงวดลดลงเพราะอัตราดอกเบี้ยสามารถปรับลดได้ อัตราที่แปรผันนั้นดีสำหรับลูกค้าแต่ไม่ดีสำหรับธนาคาร (ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าธนาคารมีสินทรัพย์ที่ให้อัตราผลตอบแทนคงที่มากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะจากสินทรัพย์ประเภทเช่าซื้อ) แต่เหตุการณ์ค่อนข้างตรงกันข้ามในกรณีของธนาคารอิสลาม ลูกค้าจะต้องผ่านชำระแต่ละงวดเท่าเดิมในขณะที่ผู้ฝากเงินได้รับผลตอบแทนลดลง จึงส่งผลให้ธนาคารอิสลามมีกำไรเพิ่มขึ้น

แต่หากไม่มี BBA ที่คิดอัตราแปรผัน ธนาคารก็จะพบกับปัญหาเพราะลูกค้าที่ซื้อบ้านในวันนี้ด้วยอัตรากำไรที่ต่ำโดยเปรียบเทียบจะต้องชำระค่างวดเท่าเดิมถึงแม้อัตราดอกเบี้ยตลาดเพิ่มขึ้นเพราะธนาคารอิสลามไม่สามารถปรับอัตรากำไรเพิ่มขึ้นได้ ด้วยอัตราดอกเบี้ยก่อนหน้านี้คงที่กำไรที่ธนาคารจะได้รับจาก BBA ก็จะลดลงยกเว้นธนาคารจะให้ ฮิบะห์ กับเงินปันผลที่ต่ำ แต่หากเลือกทำเช่นนี้ลูกค้าก็จะย้ายไปหาผลตอบแทนที่สูงกว่าจากธนาคารทั่วไป

ดังนั้นหุ้นของธนาคารอิสลามเป็นการลงทุนที่ดีหรือไม่ในปัจจุบัน คำตอบขึ้นอยู่กับการพยากรณ์ทิศทางอัตราดอกเบี้ย หากอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและสมมุติฐานของผมไม่ผิด การลงทุนระยะสั้นในหุ้นธนาคารอิสลามแน่นอนไม่ใช่ทางเลือกที่ฉลาด ดูเหมือนว่าธนาคารอิสลามจะมีผลประกอบการที่ดีเมื่ออัตราดอกเบี้ยลดลงและมีผลประกอบการที่แย่หากอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น ในระยะยาวทั้งสองสิ่งนี้น่าจะลบล้างกัน สำหรับการลงทุนในระยะยาวการซื้อหุ้นธนาคารอิสลามคงไม่ใช่เรื่องแย่ แต่ทุกวันนี้มีคนคำนึงถึงระยะยาวด้วยรึ

สิบแปด: การขยายสาขาในต่างประเทศของธนาคารอิสลามมาเลเซีย

เมื่อไม่นานมานี้อามิรชาม อับดุล อาซิส ซีอีโอของ Maybank ได้เรียกน้องให้ธนาคารอิสลามในมาเลเซียเปิดสาขาในต่างประเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและวิธีการใหม่ๆในการให้สินเชื่อโครงการระหว่างประเทศ อีกทั้งยังสามารถระดมเงินฝากเพิ่มขึ้น

แต่ในกรณีของการแข่งขันในประเทศ เห็นได้ชัดว่าธนาคารอิสลามยังตามหลังธนาคารทั่วไป อัตราส่วนเงินกู้ต่อเงินฝากของแผนกการธนาคารอิสลาม (IBDs) กับธนาคารอิสลามเต็มรูปแบบ (Bank Islam Malaysia Berhad กับ Bank Muamalat) มีเพียงร้อยละ 54.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 87.1 ในกรณีของธนาคารทั่วไป สภาพคล่องเป็นปัญหาที่ธนาคารอิสลามไม่สามารถมองข้ามได้อีกต่อไป

ธนาคารอิสลามควรพัฒนาการดำเนินการสำหรับตลาดภายในประเทศก่อนที่จะไปแข่งขันในต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น สัญญาประเภท ซะลัม ยังไม่ถูกใช้อย่างเต็มที่ ภาคเกษตรมีความต้องการทุนเพื่อความอยู่รอดและความสามารถในการแข่งขันกับประเทศเพื่อบ้าน ซะลัม เป็นสัญญาขายล่วงหน้าโดยธนาคารจะจ่ายเกษตรกรล่วงหน้าก่อนที่จะมีการส่งมอบสินค้า

สัญญาประเภทอื่นที่ไม่ค่อยได้รับความนิยมในการธนาคารอิสลามประกอบไปด้วย อัลคิรัด (หุ้นส่วนผู้ดูแล) กับ ชิรกาตุล อัมวาล(หุ้นส่วนทั่วไป) ปัญหาการได้รับข้อมูลไม่เท่าเทียมกัน (asymmetrical information) อย่างจรรยาวิบัติ (moral hazard) กับ การเลือกในสิ่งที่ไม่เหมาะสม (adverse selection) อาจช่วยอธิบายว่าทำไมธนาคารอิสลามจึงไม่เต็มใจที่จะใช้สัญญาประเภทแบ่งสรรกำไรขาดทุน (PLS) การใช้สัญญาอัลคิรัด กับ ชิรกาตุล อัมวาลสามารถช่วยเพิ่มการเติบโตของบริษัทเกิดใหม่ ด้วยสิทธิ์ในการดูแลควบคุม ธนาคารอิสลามสามารถนำบริษัทเหล่านี้ไปสู่นโยบายการบริหารจัดการและการตลาดแบบอิสลาม

อย่างไรก็ตาม โอกาสการขยายสาขาในต่างประเทศยังคงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ในปี 1998 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของประเทศมุสลิมทั้งหมดมีส่วนแบ่งร้อยละ 5 ของทั้งโลก ทุนสำรองระหว่างประเทศคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.8 ของทั้งโลก ดังนั้นอำนาจการซื้อของประเทศมุสลิมไม่ควรถูกมองข้าม

ยิ่งไปกว่านั้น ค่าเฉลี่ย GDP ของประเทศมุสลิมยังสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศกำลังพัฒนา นั่นคือร้อยละ 56.5 กับ 37.3 ตามลำดับ อีกทั้งประเทศมุสลิมยังมีหนี้สินจำนวนมาก ในปลายปี 1997 หนี้ต่างประเทศทั้งหมดของประเทศมุสลิมมี US$712 พันล้าน หรือคิดเป็นร้อยละ 31 ของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหมด สำหรับประเทศมุสลิมที่มีระดับการพัฒนาน้อยที่สุดตัวเลขนี้ยังสูงถึงร้อยละ 81

จะถือเป็นความสำเร็จอย่างสูงหากธนาคารอิสลามของมาเลเซียมีบทบาทสำคัญในการตอบสนองอุปสงค์ต่อเงินทุนของประเทศเหล่านี้ ด้วยการที่เงินทุนอิสลามของมาเลเซียมีส่วนแบ่งมากกว่าร้อยละ 10 ของเงินทุนอิสลามทั่วโลก การขยายธุรกิจออกนอกประเทศจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจยิ่ง

ตารางที่ 5.2 ตัวชี้วัดด้านการพัฒนาของประเทศมุสลิม

ตัวชี้วัดการพัฒนา	อัตราร้อยละ
1. GDP ของประเทศมุสลิมเทียบกับผลรวมของโลก	5%
	7.8%
2. ทุนสำรองเงินตราต่างประเทศเทียบกับผลรวมของโลก	31%
3. หนี้สินของประเทศมุสลิมเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว	

ที่มา : The Star, February 21,2001

อย่างไรก็ตาม ยังมีจุดที่ควรพึงระวัง ผลิตภัณฑ์ของธนาคารอิสลามมาเลเซียหลายประเทศยังไม่เป็นที่ยอมรับในต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศแถบตะวันออกกลาง นี่เป็นเรื่องจริงหากเราพิจารณาถึงการที่ธนาคารอิสลามในมาเลเซียประยุกต์ใช้สัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์ ในหลายผลิตภัณฑ์ซึ่งทั้งสองไม่เป็นที่ยอมรับของสำนักคิด (มัซฮับ) มาลิกี ฮัมบาลี และฮานาฟี

สัญญาสองประเภทนี้เป็นที่มาของหลายผลิตภัณฑ์ เช่น

1. สินเชื่อบุคคลและการเบิกเกินบัญชี (บัยอ์อัลอีนะฮ์)
2. บัตรเงินฝากอิสลาม (NICD) (บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์)
3. ใบรับวางบิลอิสลาม (บัยอ์อัลดายน์)
4. พันธบัตรอิสลาม (บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมด คงเป็นการไม่พร้อมหากธนาคารอิสลามของมาเลเซียจะเข้าสู่ตลาดต่างประเทศด้วยผลิตภัณฑ์ที่ใช้สองหลักนี้ แต่หากไม่มีผลิตภัณฑ์เหล่านี้ธนาคารอิสลามมาเลเซียคงมีความสามารถใน

การแข่งขันกับธนาคารทั่วไปในประเทศมุสลิมลดลง ธนาคารสามารใช้ผลิตภัณฑ์ มูรอบาฮะฮ์ กับ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล สำหรับสินเชื่อบ้าน รถ และการค้า แต่ผลิตภัณฑ์เช่นนี้ก็มีอยู่แล้วในประเทศมุสลิม ดังนั้นหากไม่มีผลิตภัณฑ์ใหม่ที่แตกต่างคงเป็นการยากที่จะเข้าไปแข่งขัน

สิบเก้า: ตลาดการเงินอิสลามระหว่างประเทศลาบวน (Labuan)

พัฒนาการล่าสุดของตลาดการเงินอิสลามระหว่างประเทศลาบวน IFFM ได้ออกพันธบัตรอิสลามระหว่างประเทศมูลค่า US$100 ล้านแห่งแรกของโลก โดยเป็นของบริษัท Kumpulan Guthrie Pte. ได้มีการลงนามบันทึกความเข้าใจระหว่าง Kumpulan Guthrie กับ Bank Islam (Labuan) Ltd. ซึ่งเป็นธนาคารตัวแทนจำหน่าย ในวันที่ 22 พฤศจิกายน ปี 2000 โดยมีประธาน Labuan Offshore Service Authrotiy (LOFA) คุณเซติ อักตัร อาซิส เป็นสักขีพยาน

ตามรายงาน พันธบัตรนี้ซึ่งมีอายุการถือห้าปีจะออกขายในไตรมาสแรกของปี 2001 รายได้จะนำไปเป็นทุนในการพัฒนาสวนปาล์มของ Kumpulan Guthrie ในสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย

การเงินอิสลามจึงได้ประโยชน์จากการให้บริการที่หลากหลายของศูนย์กลางทางการเงินระหว่างประเทศลาบวน (IOFC) IOFC มีกฎหมายของตัวเอง และมีทั้งผลิตภัณฑ์ทางการเงินทั้งแบบทั่วไปและแบบอิสลามโดยส่วนใหญ่อยู่ในสกุลเงินต่างประเทศ เนื่องจากลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติจึงไม่มีการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

ตารางที่ 5.3 ศูนย์กลางทางการเงินระหว่างประเทศลาบวน

	1991	**2003**
ธนาคาร	5	52
การประกันภัยและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง	1	101
ธุรกิจเช่าซื้อ	0	35
ผู้จัดการกองทุน	0	25
ธุรกิจการค้าและที่ไม่ใช่การค้า	27	2,391
บริษัทจัดการสินทรัพย์	8	18
สำนักงานกฎหมายและสำนักงานตรวจสอบบัญชี	9	35
รวม	50	2,657

ที่มา : รายงาน Bank Negara 1991 & 2003

ลาบวน IOFC เป็นศูนย์รวมทางการเงินแบบบูรณาการที่ประกอบไปด้วยการบริหารจัดการเงินลงทุน วาณิชธนกิจ การประกันภัย ธุรกิจทรัสต์ กองทุนรวม กองทุนรวม การให้เช่า การซื้อขายลูกหนี้ทางการค้า และการเงินอิสลาม

ณ เดือนธันวาคมปี 2003 ลาบวน IOFC มีบริษัทมากกว่า 2,657 บริษัท รายละเอียดเพิ่มเติมสามารถดูได้จากตารางที่ 5.3 ด้านบน บริษัทเหล่านี้ให้บริการทางการเงินทั้งแบบทั่วไปและแบบอิสลาม

ลาบวน IIFM เป็นส่วนหนึ่งของ LOFSA โดยเป็นส่วนที่เป็นการเงินแบบอิสลาม ลาบวน IIFM มีความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทางด้านการเงินการธนาคารระหว่างประเทศมุสลิม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วยรัฐบาล สถาบันการเงิน และบริษัทเอกชน โดยมีหลากหลายผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์

ในด้านการเงินอิสลาม ตลาดทุนและตลาดเงินดูจะเป็นที่สนใจของสื่อมวลชน พันธบัตรอิสลามระหว่างประเทศ Guthrie เป็นตราสารตลาดทุนที่ประยุกต์ใช้สัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์ซึ่งเป็นที่นิยมในตลาดพันธบัตรของมาเลเซีย

เนื่องด้วยนักลงทุนตะวันออกกลางไม่ยอมรับในหลักของ บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์รัฐบาลมาเลเซียจึงได้ออก อิญาเราะฮ์ซูกุก ในปี 2002 พันธบัตรประเภทนี้ไม่ใช้สัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์ได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากสถาบันในทั้งมาเลเซียและตะวันออกกลาง เวลาเท่านั้นที่จะสามารถบอกได้ว่า อิญาเราะฮ์ซูกุก จะประสบความสำเร็จหรือไม่หากเป็นการออกโดยภาคเอกชน

ลาบวน LOFSA ยังได้ตั้ง ตลาดเงินอิสลามระหว่างประเทศลาบวน โดยประกอบไปด้วยสามฝ่าย คือ LOFSA ธนาคารอิสลามเพื่อการพัฒนา และธนาคารกลางแห่งบาห์เรน เพื่อความร่วมมือทางด้านการเงินอิสลามระหว่างประเทศมุสลิม การประชุมครั้งแรกจัดขึ้นที่ประเทศบาห์เรนในวันที่ 7 ธันวาคม 1999 และได้มีการประชุมกันอย่างต่อเนื่องที่ ลาบวน เจดดาห์ บรูไน และอิหร่าน

ประเด็นที่เป็นที่สนใจคือเรื่องของปัญหาสภาพคล่อง เครื่องมือทางการเงินอิสลามสำหรับการบริหารจัดการสภาพคล่องเป็นสิ่งจำเป็นในการตัดสินใจด้านการลงทุน นักลงทุนจะไม่สนใจซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเงินหากการซื้อขายในตลาดรองเบาบาง

ที่สำคัญไปกว่านั้น ทุนส่วนเกินจะต้องไม่ไหลไปสู่ตลาดเงินที่มีดอกเบี้ย ตลาดเงินอิสลามลาบวนจะต้องมั่นใจว่าเงินทุนเหล่านี้สามารถไหลไปสู่ช่องทางการลงทุนซึ่งถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์

ผู้มีส่วนร่วมในตลาดเงินลาบวนประกอบไปด้วยธนาคารมาเลเซียกับธนาคารต่างชาติในลาบวน ในกรณีของการให้สินเชื่อ จะเกิดการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์จากสถาบันทางการเงินที่มีทุนส่วนเกินไปยังสถาบันที่ขาดแคลนเงินทุน

โดยปกติ “การแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์” จะใช้สัญญา อัลอีนะฮ์ แต่ตลาดเงินระหว่างประเทศลาบวนได้ริเริ่มการใช้ อัลอีนะฮ์ กับการเงินระหว่างประเทศ กระบวนการคล้ายในกรณีของ Guthrie แต่สินทรัพย์ที่ใช้ในการขาย อีนะฮ์ ไม่ได้เป็นสินทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนคงที่แต่เป็นตราสาร การขาย อีนะฮ์ อาจเกิดจากภาคที่มีเงินทุนส่วนเกินหรือภาคที่ขาดแคลน ตัวอย่างเช่น ธนาคาร A มีสินทรัพย์มูลค่า US$200 ล้าน ที่ต้องการแปลงเป็นหลักทรัพย์ โดยมีการออกตราสารตลาดเงินเพื่อระดมทุนระยะสั้น

สินทรัพย์จะถูกขายให้กับธนาคารที่มีเงินทุนส่วนเกินเพื่อแลกกับเงินสด ธนาคารจะนำสินทรัพย์ไปขายให้กับธนาคารที่ขาดแคลนเงินทุนโดยบวกกำไร กำไรนี้ถือเป็นผลตอบแทนจากการลงทุน ที่ปรึกษา ชะรีอะฮ์ มองว่าสัญญาประเภทนี้ถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์ เพราะเป็นสัญญาการขายไม่ใช่สัญญาเงินกู้

ถึงแม้จะยังมีความเห็นไม่ตรงกันเกี่ยวกับประเด็น บัยอ์อัลอีนะฮ์ จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายจากทั้งมาเลเซียและตะวันออกกลางต้องปรึกษาหารือกันเพื่อหาหนทางทำให้ลาบวน IFFM เป็นศูนย์กลางที่สำคัญสำหรับเงินทุนอิสลาม เงินทุนอิสลามที่ยังไม่ถูกใช้จะได้มีช่องทางในการลงทุน ด้วยการกระทำเช่นนี้มุสลิมอุมมะฮ์จะค่อยๆเห็นบทบาทของการเงินการธนาคารอิสลามต่อการเติบโตและพัฒนาการทางเศรษฐกิจ

ยี่สิบ: ควรใช้หรือไม่ใช้อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล

รายงานยอดขายจากการรณรงค์การเป็นเจ้าของบ้านที่เกิดขึ้นเมื่อสามปีที่แล้วอยู่ที่ประมาณ 3.5 พันล้านริงกิต ถึงแม้จะน้อยเป้าหมายที่ 5 พันล้านริงกิต ดูเหมือนว่าอุปสงค์อสังหาริมทรัพย์ยังคงแข็งแรงอยู่ อย่างไรก็ตามอุปสงค์นี้ถูกกระตุ้นโดยการปล่อยสินเชื่ออย่างง่าย แต่ผู้ออกนโยบายไม่ควรมองข้ามประเด็นที่ว่าผู้บริโภคจะชำระหนี้อย่างไร

ในการรณรงค์การเป็นเจ้าของบ้าน อาจมีคนสงสัยว่าธนาคารอิสลามมีส่วนแบ่งจากยอดขายทั้งหมดเท่าไหร่ ทำไมจึงต้องทราบว่าธนาคารแบบไหนเป็นที่ชื่นชอบของลูกค้า ลูกค้าทราบหรือไม่ว่าจะได้หรือเสียประโยชน์อะไรบ้างในการเลือกใช้บริการระหว่างธนาคารแบบมีดอกเบี้ยกับแบบอิสลาม

ผู้บริโภคยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจในหลายประเด็น เช่น การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย รายได้ และการเติบโตทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์ของธนาคารอิสลามและสวัสดิการของพวกเขาอย่างไร บทบาทในการให้การศึกษาควรเป็นของ Bank Negara แต่ Bank Negara เองยังไม่สามารถทำให้ประชาชนเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการธนาคารอิสลามอย่างเช่นจากผลิตภัณฑ์ บัยอ์บิทะมันอาญิล

ที่ผ่านมา ในรายงานประจำปี 1997 Bank Negara ได้กล่าวถึงปัญหาของการที่ธนาคารอิสลามพึงการใช้ บัยอ์บิทะมันอาญิลในสภาวะที่เศรษฐกิจแปรปรวน อย่างไรก็ตามรายงานนี้ได้กล่าวถึงผลกระทบต่อธนาคารเท่านั้นไม่ได้กล่าวถึงผลกระทบต่อสวัสดิการของผู้บริโภค ในเมื่ออิสลามส่งเสริมการปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม (มัสลาฮะห์ อัลอัมมะฮ์)สวัสดิการผู้บริโภคควรได้รับความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน

จึงเป็นเรื่องสำคัญที่เราต้องพิจารณาสินเชื่อบ้านของธนาคารอิสลามให้ลึกลงไปอีก สินเชื่อรูปแบบเดียวที่ธนาคารมีให้คิดอัตราผลตอบแทนแบบคงที่ นั่นคือ บัยอ์บิทะมันอาญิลถึงแม้จะเป็นทางเลือกจากเงินกู้

แบบทั่วไปแต่หลายคนมองว่าผลิตภัณฑ์ตัวนี้มีลักษณะคล้ายกับสินเชื่อแบบมีดอกเบี้ย ยิ่งไปกว่านั้นการคิดผลตอบแทนแบบอัตราคงที่ยังก่อให้เกิดความไม่แน่นอนในพฤติกรรมการบริโภค ผมจะอธิบายว่าทำไม

เมื่อผู้บริโภคสามารถรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างอิสระ การตัดสินใจที่จะซื้ออาจไม่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ปัจจุบันเท่านั้น ที่สำคัญคือบทบาทของการคาดการณ์ นั่นคือ เหตุการณ์ในอนาคตจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมในปัจจุบันอย่างไร เนื่องจากไม่มีใครรู้นอกจากพระเจ้า มนุษย์คงทำได้เพียงการคาดการณ์ ดังนั้นการพยากรณ์จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น คนอาจจะเลื่อนการซื้ออสังหาริมทรัพย์หากคาดการณ์ว่าตลาดอสังหาริมทรัพย์จะถดถอยต่อไปอีกในอนาคต การทำเช่นนี้จะทำให้เขาประหยัดเงินหรือได้บ้านที่ดีขึ้น ดังนั้นระดับราคาในปัจจุบันจึงไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่กำหนดการใช้จ่ายของผู้บริโภคในปัจจุบัน

การที่ BBA คิดอัตราผลตอบแทนแบบคงที่เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ปัจจัยด้านการคาดการณ์มีส่วนอย่างยิ่งในการกำหนดว่าลูกค้าธนาคารอิสลามจะได้รับประโยชน์จากสินเชื่อประเภทนี้หรือไม่ ผมจะให้ตัวอย่างที่เกี่ยวข้อกับปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบัน

การรณรงค์การเป็นเจ้าของบ้านดึงดูดผู้บริโภคด้วยสามวิธี 1) การลดราคาอสังหาริมทรัพย์ 2) ราคาสินเชื่อลดลง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคืออัตราดอกเบี้ยลดลง 3) การให้สินเชื่อแบบเต็ม BBA ที่คิดอัตราผลตอบแทนแบบคงที่ได้ก่อให้เกิดมิติใหม่ของพฤติกรรมการเลือก นั่นคือ การเลือกระหว่างเงินกู้แบบมีดอกเบี้ยกับ BBA

ถึงแม้ปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยของมาเลเซียจะอยู่ในระดับต่ำแต่ในอนาคตมันสามารถเปลี่ยนแปลงได้สองหนทาง ไม่เพิ่มขึ้นก็ลดลง ถ้าคนคาดการณ์ว่าอัตราดอกเบี้ยถึงจุดต่ำสุดแล้วนั่นหมายความว่าต่อไปมันจะเพิ่มขึ้น สำหรับนักลงทุนหลายคนนี่คือเวลาที่ต้องขายพันธบัตรแล้วมาซื้อหุ้น แต่หากเรามั่นใจว่าอัตราดอกเบี้ยยังคงลดต่อไปอีกนั่นหมายความว่าเราควรซื้อพันธบัตร ผู้ลงทุนในผลิตภัณฑ์ที่ให้อัตราผลตอบแทนแบบคงที่สามารถทำกำไรได้มากมายเมื่ออัตราดอกเบี้ยลดลงจริงๆ

เช่นกัน ผู้บริโภคที่มีเหตุผลที่กำลังมองหาสินเชื่อบ้านที่ดีที่สุดในตลาดก็จะพยายามคาดการณ์อนาคตหากเขาตัดสินใจเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ BBA หากเขาคิดว่าอัตราดอกเบี้ยยังคงลดลงต่อไปอีก การเลือกใช้ BBA จะส่งผลกระทบทางลบต่อเงินออมของเขาเมื่อเทียบกับเงินกู้ที่คิดอัตราดอกเบี้ยแปรผัน อุปสงค์ BBA จะลดลง นี่เป็นสิ่งที่ธนาคารอิสลามต้องคำนึงถึง ธนาคารจะต้องหาลูกค้าใหม่เพิ่มขึ้น หากธนาคารล้มเหลวธนาคารอาจได้ลูกค้าที่มีพฤติกรรมการชำระหนี้ที่ไม่ดี นั่นคือ ลูกค้ากลุ่มนี้ไม่สามารถได้

เงินกู้จากธนาคารทั่วไปจึงหันมาหา BBA ของธนาคารอิสลาม ปัญหานี้เรียกว่า การเลือกในสิ่งที่ไม่เหมาะสม (adverse selection) ซึ่งจะส่งผลให้ธนาคารต้องสูญเสียรายได้ในที่สุด

อย่างไรก็ตามหากจำนวนคนที่เชื่อว่าอัตราดอกเบี้ยจะเพิ่มขึ้นมีมากขึ้น BBA ที่ให้อัตราผลตอบแทนคงที่จะดีสำหรับผู้บริโภคแต่ไม่ดีสำหรับธนาคารอิสลาม ธนาคารควรลดการพึ่ง BBA แล้วหาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้กับลูกค้าที่ช่วยลดการสูญเสียรายได้ในช่วงที่อัตราดอกเบี้ยผันผวน

ในปี 2003 Bank Negara Malaysia ได้ผลิตเอกสารเพื่ออธิบายกลไกของอัตราผันผวนแบบอิสลาม (IVRM) เพื่อเป็นทางเลือกจาก BBA ที่ใช้อัตราคงที่ IVRM ใช้ระบบการจ่ายคืน (อิบรา) เพื่อป้องกันธนาคารอิสลามจากการสูญเสียรายได้เมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น ในเมื่อมีสัญญาณว่าอัตราดอกเบี้ยจะเพิ่มขึ้นธนาคารอิสลามจะปกป้องตนเองด้วยการตั้งราคา BBA ให้สูงขึ้นเพื่อส่วนกำไรที่เพิ่มขึ้น นั่นหมายความว่าอัตรากำไร BBA แบบใหม่ที่มีลักษณะยืดหยุ่นถูกจงใจตั้งให้สูงกว่าต้นทุนเงินทุน

ตัวอย่างเช่น สมมุติว่าธนาคารคาดว่าต้นทุนเงินทุนจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 2 ภายในระยะเวลาของสินเชื่อด้วยอัตราดอกเบี้ยเงินกู้อ้างอิง (BLR) บวกกับอัตรากำไรอยู่ที่ร้อยละ 10 ต่อปี ธนาคารจะตั้งอัตราเพดานไว้ที่ร้อยละ 12 ลูกค้าจะต้องจะชำระเงิน 1,000 ริงกิต ทุกเดือนตลอดระยะเวลาของสินเชื่อ หากอัตราดอกเบี้ยตลาดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11 ต่อปี ลูกค้าจะจ่ายเพียงเดือนละ 700 ริงกิต โดยธนาคารจะจ่ายเงินคืน (อิบรา) เดือนละ 300 ริงกิต ระบบการจ่ายคืนเช่นนี้จะทำให้ได้อัตรากำไรที่มีประสิทธิภาพ (อัตรากำไรเพดานลบด้วยส่วนที่จ่ายคืน) เพื่อสะท้อนอัตราดอกเบี้ยตลาดที่ผันผวน อีกทั้งยังช่วยให้ธนาคารสามารถให้อัตราผลตอบแทนเงินฝากอิสลามที่สูงขึ้นภายใต้อัตราตลาดที่เพิ่มขึ้น เป็นการลดความเป็นไปได้ที่ลูกค้าจะย้ายไปฝากเงินกับธนาคารทั่วไป เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาสินเชื่อความแตกต่างระหว่างราคาขายกับเงินที่ชำระคืนทั้งหมดบวกกับส่วนที่จ่ายคืนในแต่ละเดือนจะได้รับการจ่ายคืน ตัวอย่างเช่น หากราคาขายอยู่ที่ 250,000 ริงกิต ในขณะที่เงินที่ชำระคืนทั้งหมดคือ 230,000 ริงกิต ลูกค้าจะได้ 20,000 ริงกิตคืน

จากการดำเนินกลไกของอัตราผันผวนแบบอิสลาม (IVRM) Bank Negara Malaysia ได้กำหนดให้ธนาคารอิสลามจ่ายเงินคืน (อิบรา)ในกรณีที่ลูกค้าชำระเงินคืนทั้งหมดล่วงหน้าหรือการไถ่คืนหรือการยกเลิกสัญญา อย่างไรก็ตามการนำ IVRM มาใช้อาจช้าเกินไปที่จะปกป้องลูกค้าที่ได้สินเชื่อ BBA ในช่วงที่อัตราดอกเบี้ยกำลังลดลง มาเลเซียได้ใช้นโยบายอัตราดอกเบี้ยต่ำในช่วงปี 1999 จนถึงปัจจุบัน (2004) เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น หากลูกค้าต้องชำระเงินคืนทั้งหมด 250,000 ริงกิต ด้วยอัตรากำไรร้อยละ 12 ธนาคารควรจ่ายเงินคืนลูกค้าหรือไม่หากอัตราตลาดลดลงมาที่ร้อยละ 11 ซึ่งทำให้ราคา BBA ลดลงเป็น

230,000 ริงกิต Bank Negara ควรนำระบบการจ่ายเงินคืนมาใช้ตั้งแต่การกล่าวถึงสถานการณ์อันย่ำแย่ของการธนาคารอิสลามในรายงานประจำปี 1997 เพื่อที่ลูกค้าจะได้รับการปกป้องจากการจ่ายเงินเยอะกว่าที่ควรภายใต้ผลิตภัณฑ์ BBA แบบอัตราคงที่ในช่วงที่อัตราดอกเบี้ยกำลังลดลงอย่างต่อเนื่อง

ยี่สิบเอ็ด: การให้ยืมของธนาคารและการผิดชำระหนี้

ด้วยการที่ตลาดการเงินในภูมิภาคยังคงอยู่ในความวุ่นว่าย ภาคการธนาคารจึงถูกตำหนิว่าเป็นผู้อนุมัติหนี้เสียทั้งหลาย ถึงแม้ภูมิภาคจะมีอัตราการลงทุนต่อ GDP เฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 40 แต่อัตราการเติบโตอยู่ที่ร้อยละ 8 ถึง 9 เท่านั้น นั่นหมายความว่าการลงทุนยังคงไม่เพียงพอ ประสิทธิภาพของเงินลงทุนหน่วยสุดท้าย (MEC) ที่ต่ำชี้ให้เห็นว่าการลงทุนไปสู่ภาคที่มีผลิตภาพต่ำ เช่น ภาคอสังหาริมทรัพย์กับตลาดหลักทรัพย์

เนื่องจากเศรษฐกิจได้เริ่มชะลอตัว การปฏิรูปภาคการธนาคารจะเป็นงานที่หนัก ธนาคารที่ล้มเหลวในการได้เงินกู้กลับคืนจะต้องปิดตัวลงในขณะที่ลูกค้าที่ผิดชำระหนี้จะต้องถูกฟ้องล้มละลาย การที่จะปฏิรูปภาคธนาคาร สิ่งแรกที่เราต้องทราบคือธนาคารมีวิธีการอนุมัติเงินกู้อย่างไร

เรามีดูหลักพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ซึ่งธนาคารใช้ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้เท่ากับ ต้นทุนเงินฝาก (r_d) ต้นทุนการดำเนินการ (c) อัตรากำไร (p) และส่วนชดเชยความเสี่ยง หากเราไม่รวมส่วนชดเชยความเสี่ยงเราจะได้อัตราดอกเบี้ยเป้าหมาย (r_t) ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำ อัตราดอกเบี้ยพื้นฐาน หรืออัตราดอกเบี้ยอ้างอิง (BLR) ธนาคารจะคิดอัตราดอกเบี้ยในระดับที่เท่ากับ BLR กับลูกค้าชั้นดี

จากที่กล่าวมาข้างต้น$r_t = r_d + c + p$สมมุติธนาคารจ่ายอัตราดอกเบี้ยเงินฝากร้อยละ 7 ต้นทุนการดำเนินการร้อยละ 1 และอัตรากำไรร้อยละ 2 อัตราดอกเบี้ยเป้าหมายจะมีค่าเท่ากับร้อยละ 10

นายเชนมายื่นสมัครขอสินเชื่อมูลค่า $180,000 ภายหลังการประเมินระดับความน่าเชื่อถือ ธนาคารรู้สึกว่านายเชนมีความเสี่ยงที่จะผิดชำระหนี้ร้อยละ 20 ($p_d = 0.2$) ซึ่งหมายความว่าความเป็นไปได้ที่นายเชนจะชำระหนี้อย่างครบถ้วนมีค่าเท่ากับร้อยละ 80 (p_f) ด้วยข้อมูลเช่นนี้ คำถามต่อมาคือธนาคารควรคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (r_c) เท่าใดแก่นายเชน

ด้วยเหตุผลที่คุณเชนเป็นผู้กู้ที่มีความเสี่ยงธนาคารจึงไม่อยากคิดดอกเบี้ยในอัตราพื้นฐานแต่คิดในอัตราที่สูงกว่า

ในการคำนวณอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ธนาคารจะต้องกำหนดอัตรากำไรที่อยากได้จากเงินกู้ ซึ่งหมายความว่าธนาคารจะต้องคำนวณอัตราผลตอบแทนที่คาดหวัง (r_e) ก่อนจึงจะสามารถหา r_c ได้ เนื่องจากอัตราผลตอบแทนเป้าหมาย (r_t) ของธนาคารมีค่าเท่ากับอัตรา BLR นั่นยังหมายความว่าอัตราผลตอบแทนที่คาดหวัง (r_e) มีค่าเท่ากับอัตราผลตอบแทนเป้าหมาย (r_t)

เนื่องจากคุณเชนมีความเป็นไปได้ในการผิดชำระหนี้เท่ากับร้อยละ 20 ซึ่งถูกสมมุติว่าทำให้ธนาคารขาดทุนร้อยละ 10 (r_d) อัตราผลตอบแทนที่คาดหวัง (r_e) และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้สามารถคำนวณได้ดังนี้

การคำนวณอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (r_c) ที่มีความเสี่ยง

- $r_e = (p_f \times r_c) + (p_d \times r_d)$
- $r_e = (0.8 \times r_c) + (0.2 \times -0.1)$
- $r_t = r_d + c + p$
- เนื่องจาก r_t =ร้อยละ 10 หรือ 0.1
- $0.1 = 0.8r_c - 0.02$
- $r_c = \frac{0.1+0.02}{0.8} = 0.15$ หรือร้อยละ 15; $r_c > r_t$

จากตัวอย่างด้านบนเราจะเห็นว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (r_c =ร้อยละ 15) สูงกว่าอัตราเป้าหมาย (r_t =ร้อยละ 10) ที่เป็นเช่นนี้เพราะคุณเชนเป็นผู้กู้ที่มีความเสี่ยงจึงถูกคิดอัตราดอกเบี้ยมากกว่าลูกค้าคนอื่นที่ไม่มีความเสี่ยงเลยร้อยละ 5 อีกนัยหนึ่งสำหรับผู้กู้ที่มีความเสี่ยงแล้วอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ถูกกำหนดให้สูงกว่าอัตราเป้าหมาย และเช่นกันยิ่งผู้กู้มีความเสี่ยงที่จะผิดชำระหนี้น้อยเท่าใด ความแตกต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินกู้กับอัตราเป้าหมายก็จะน้อยลง ตัวอย่างเช่น หากความเป็นไปได้ที่จะชำระหนี้ครบอยู่ที่ร้อยละ 95 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้จะมากกว่าอัตรา BLR หรืออัตราผลตอบแทนเป้าหมายเพียงร้อยละ 1

จุดหนึ่งที่น่าสนจากตัวอย่างคือ เมื่อคุณเชนมีความเสี่ยงที่จะผิดชำระหนี้ร้อยละ 20 ส่วนเกินที่เขาจะต้องจ่ายร้อยละ 5 (ส่วนชดเชยความเสี่ยง) มีค่าเท่ากับอัตราที่ธนาคารคาดการณ์ว่าสูญเสียหากคุณเชนผิดชำระหนี้มาจริงๆ ส่วนชดเชยความเสี่ยงร้อยละ 5 นี้มีค่าเท่ากับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (r_t) คูณความเป็นไปได้ในการผิดชำระหนี้ (p_d) นั่นหมายความว่าลูกค้าจะต้องจ่ายค่าความเสี่ยงล่วงหน้า

ถึงแม้ในทางทฤษฎีธนาคารจะต้องใช้วิธีการคำนวณดังที่ได้กล่าวมาเพื่อให้ได้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้สำหรับผู้กู้แต่ละราย แต่ในปัจจุบันดูเหมือนว่าธุรกิจธนาคารจะตั้งสมมุติฐานว่าลูกค้าแต่ละรายมีลักษณะ

ความเสี่ยงเหมือนกัน ตัวอย่างเช่นในกรณีสินเชื่อบ้าน อัตราดอกเบี้ยเท่ากับ BLR + ร้อยละ 1.2 เงินกูจะถูกคิดส่วนชดเชยความเสี่ยงเท่ากันถึงแม้ลูกค้าจะมีความตั้งใจจริงที่จะชำระหนี้อย่างครบถ้วนตรงเวลา

ดูเหมือนว่าจะไม่มีความโปร่งใสในการแยกแยะระหว่างผู้กู้ที่มีความเสี่ยงกับผู้กู้ชั้นดียกเว้นเรื่องทรัพย์สินที่นำมาค้ำประกัน ลูกค้าชั้นดีที่มีความตั้งใจจริงในการขอสินเชื่อเพื่อซื้อบ้านสำหรับอยู่อาศัยซึ่งมักชำระหนี้อย่างครบถ้วนจะต้องจ่ายส่วนชดเชยความเสี่ยงร้อยละ 1.2 เช่นเดียวกับลูกค้าที่มีความเสี่ยงที่ยื่นขอสินเชื่อเพื่อการเก็งกำไร อีกทั้งการเก็งกำไรยังส่งผลให้ราคาบ้านและหุ้นเพิ่มขึ้นอีกซึ่งส่งผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสุทธิ (gross GDP) เนื่องจากก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มน้อยกว่า

หากมองในมุมกว้าง ยังมีผู้ประกอบการอีกจำนวนมากที่มีทักษะทางเทคนิคและความรู้ความสามารถด้านการตลาดเฉพาะกลุ่มซึ่งสามารถช่วยกระตุ้นการผลิตที่สร้างมูลค่าเพิ่ม อย่างไรก็ตามการขาดทรัพย์สินค้ำประกันเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงเงินกู้ธนาคาร แม้แต่ในกรณีของธนาคารอิสลามจะต้องมีความพยายามในการคัดกรองการยื่นขอสินเชื่ออย่างเท่าเทียมยิ่งขึ้นด้วยกระบวนการตรวจสอบที่เข้มงวด นอกจากลูกค้าจะถูกประเมินปัจจัยทางด้านวัตถุอย่างทรัพย์สินค้ำประกัน ธนาคารยังควรคำนึงถึงพฤติกรรมความตั้งใจ เช่น คุณธรรมศีลธรรม (อัคลัก) ซึ่งจำเป็นต้องใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์ในการประเมินปัจจัยนี้

ยี่สิบสอง: อิสลามกับสหกรณ์

มีหลายเหตุผลที่อธิบายว่าทำไมธนาคารอิสลามจึงไม่กระตือรือร้นที่จะลงทุนประเภทการร่วมหุ้นส่วน หนึ่งในนั้นคือความเสี่ยงตลาดซึ่งธนาคารไม่สามารถควบคุม อีกเหตุผลคือข้อจำกัดด้านกฎหมายใน BAFIA 1989 ซึ่งไม่อนุญาตให้ธนาคารร่วมลงทุนเป็นเจ้าของบริษัท

ทั้งสองปัจจัยอธิบายว่าทำไมธนาคารอิสลามจึงให้ความสนใจกับธุรกิจการค้าเช่น มูรอบาฮะฮ์ กับ บัยอ์บิทะมันอาญิล แต่โดยทั่วไปกิจกรรมการค้าก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตที่แท้จริง คำถามคือธนาคารอิสลามที่ดำเนินธุรกิจบนพื้นฐานของหลักการค้าสามารถส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ได้หรือไม่ ตัวอย่างเช่น รายได้ของผู้ฝากเงินจะเพิ่มขึ้นหากพวกเขาได้รับผลตอบแทนเงินฝากสูงขึ้น นี่คือผลกระทบด้านการกระจายรายได้ของธุรกิจการธนาคาร และเช่นกันต้นทุนเงินทุนที่ต่ำลงจะเพิ่มอุปสงค์ต่อเงินทุนจากธนาคาร ซึ่งส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ

คำตอบอยู่ที่มุมมองของผู้ฝากเงินต่อบทบาทของพวกเขาในฐานะลูกค้าของธนาคาร โดยปกติแล้วธนาคารกับลูกค้าไม่ค่อยมีอะไรเหมือนกันเนื่องจากทั้งคู่มีเป้าหมายที่ตรงกันข้ามซึ่งมักก่อให้เกิดความไม่

แน่นอนและความสงสัยในความตั้งใจของแต่ละฝ่าย ดังนั้นเพื่อทำให้ความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้นมีมูลค่าสูงสุด ผู้บริหารธนาคารจะใช้กลยุทธการบริหารจัดการสินทรัพย์กับหนี้สิน โดยยึดหลักความสามารถในการทำกำไร ความปลอดภัย และสภาพคล่อง ซึ่งมักตรงกันข้ามกับสิ่งที่ประชาชนทั่วไปควรได้รับ ด้วยเหตุผลนี้ประชาชนจึงมองหาทางเลือกในการลงทุนเช่นกองทุนรวมและสหกรณ์

น่าสนใจว่าสหกรณ์จะให้บริการอะไรได้บ้างกับประชาชน อันวาร์ อิบราฮิม กล่าวในการประชุม International Cooperative Alliance Regional Assembly for Asia and the Pacific ครั้งที่สอง ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ว่า “สหกรณ์ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการเปลี่ยนแปลงเชิงเศรษฐกิจสังคมอีกทั้งยังมีบทบาทเป็นกลไกสำหรับการกระจายรายได้” เขายังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า “แนวโน้มสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันเอื้อต่อบริษัทขนาดใหญ่และการกระจุกตัวของความมั่งคั่งกับอำนาจทางเศรษฐกิจในหมู่คนเพียงไม่กี่คน และถึงแม้ในทางทฤษฎีประชาชนสามารถเป็นเจ้าของบริษัทเหล่านี้ได้ผ่านทางการซื้อหุ้นและการลงทุนในกองทุนรวม แต่มีคนเพียงไม่กี่คนที่มีอิทธิพลต่อทิศทางการดำเนินการของบริษัทเหล่านี้”

อันวาร์กล่าวว่าในกรณีของสหกรณ์ สมาชิกทุกคนมีสิทธิ์มีเสียงเกี่ยวกับการดำเนินการของสหกรณ์ ซึ่งมักไม่เกิดขึ้นกับบริษัทในปัจจุบัน แนวคิดของสหกรณ์จึงประกอบไปด้วยคุณธรรมมากกว่าการธนาคารอิสลามในปัจจุบัน ด้วยระบบหนึ่งคนหนึ่งเสียงสหกรณ์ได้ให้บทบาทที่แท้จริงของมนุษย์ในธุรกิจ

ในกรณีของบริษัทในปัจจุบัน อำนาจในการออกเสียงลงคะแนนขึ้นอยู่กับสัดส่วนการถือหุ้นความเป็นเจ้าของของคนๆนั้น นั่นคือ ยิ่งมีหุ้นมากก็จะยิ่งมีอิทธิพลกับอำนาจในการควบคุมทิศทางของบริษัท เงินได้กลายเป็นตัววัดอำนาจในการควบคุมในขณะที่ประชาชนโดยทั่วไปหรือผู้ที่มีความรู้ความชำนาญไม่มีบทบาท

สหกรณ์เป็นองค์กรธุรกิจที่สมาชิกสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเสรีภาพ ด้วยระบบหนึ่งคนมีสิทธิ์ในการออกเสียงหนึ่งเสียง กฎหมายสหกรณ์ปี 1993 ได้เพิ่มขีดความสามารถสมาชิกแต่ละคนในการกำหนดคณะกรรมการของสหกรณ์ไม่ว่าเขาผู้นั้นจะลงทุนน้อยเพียงใด คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะบริหารเพื่อดูแลธุรกิจของสหกรณ์ ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนบทบาทในการตัดสินใจของสมาชิกโดยรวม

ลักษณะเฉพาะของสหกรณ์คือสมาชิกแต่ละคนซึ่งเป็นผู้ร่วมลงทุนมีเป้าหมายร่วมกัน เป้าหมายเหล่านี้จะแสดงออกมาในกิจกรรมของธุรกิจซึ่งดำเนินการโดยคณะผู้บริหาร แน่นอนลักษณะเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นในการธนาคารอิสลามในปัจจุบันที่ซึ่งเงินทุนส่วนใหญ่มาจากเงินฝากในขณะที่เงินลงทุนจากผู้ถือหุ้น

ถือเป็นส่วนน้อยของหนี้สิน ผู้ฝากเงินในบัญชีเพื่อการลงทุน มูดอรอบะฮ์ไม่มีสิทธิ์มีเสียงในการบริหารจัดการการดำเนินการของธุรกิจธนาคารอิสลาม

ในอีกนัยหนึ่ง ลูกค้าธนาคารไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเอาผิดผู้บริหารหากพบว่าราคาและผลิตภัณฑ์ที่ได้รับได้ล้มเหลวในการปกป้องผลประโยชน์ของพวกเขา ที่แย่ไปกว่านั้นผู้ถือหุ้นรายย่อยไม่มีบทบาทในการกำหนดทิศทางการดำเนินการของผู้บริหารเพื่อเป้าหมายสำหรับการเติบโตในระยะยาว เช่น การลงทุนในภาคการผลิตผ่านทางการแบ่งสรรกำไร

สหกรณ์ที่อยู่ภายใต้กฎหมายสหกรณ์ปี 1993 สามารถลงทุนในสินทรัพย์เกือบทุกประเภทรวมทั้งหุ้นกับสินค้า สหกรณ์สามารถดำเนินการด้วยผลิตภัณฑ์ อัลอิญาเราะฮ์ ซะลัม อิสติสนา และมูชารอกะฮ์ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ธนาคารอิสลามมักหลีกเลี่ยงที่จะใช้ ข้อเสียเดียวของสหกรณ์คือสามารถระดมเงินทุนจากสมาชิกเท่านั้นไม่ใช่จากประชาชนทั้งหมด ด้วยเหตุนี้การเจาะตลาดอาจเป็นอุปสรรค Bank Kerjasama Raayat ได้ดำเนินการเช่นนี้ แต่ที่แปลกทำไม BBA ถึงยังคงเป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยม หรือว่าสมาชิกไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายพาณิชย์อิสลามและว่าธนาคารมีความได้เปรียบที่สามารถใช้หลักการแบ่งสรรกำไรเพื่อยกระดับการลงทุน

ยี่สิบสาม: อย่ามองข้ามการธนาคารอิสลาม

การควบรวมกิจการธนาคารซึ่งเป็นกระบวนการปกติของการขยายและรวบรวมธุรกิจควรจะเกิดประโยชน์กับทั้งธนาคารและลูกค้าโดยเฉพาะในด้านการลดต้นทุน ขนาดสินทรัพย์ที่ใหญ่ขึ้นสามารถลดต้นทุนการดำเนินการและนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของกำไร นี่คือการประหยัดต่อขนาด (economy of scale) การควบรวมกิจการยังก่อให้เกิดการใช้ผลิตภัณฑ์หนึ่งหลายครั้งซึ่งทำให้ต้นทุนการออกแบบผลิตภัณฑ์และการทำการตลาดลดลง นี่คือการประหยัดจากขอบเขต (economy of scope)การประหยัดทั้งสองประเภทจะนำไปสู่ประสิทธิภาพที่ดีขึ้นในการใช้ทรัพยากรทุนที่มีอยู่อย่างจำกัด ในระยะยาวแล้วผลประกอบการของธนาคารจะดีขึ้นอย่างมาก

การลดต้นทุนไม่ใช่เป้าหมายเดียวของการควบรวมกิจการ แต่ยังรวมถึงการเพิ่มความมั่งคั่งของผู้ถือหุ้น การลดความเสี่ยง การเพิ่มระดับของการบริหารจัดการ การได้มาซึ่งอัตราการเติบโตเป้าหมาย และการเข้าสู่ตลาดใหม่ รัฐบาลต้องการให้การควบรวมกิจการนำไปสู่ธนาคารที่มีสมรรถนะเพิ่มขึ้น สามารถแข่งขันกับธนาคารต่างชาติ

อย่างไรก็ตาม ยังไม่เป็นที่ชัดเจนว่าการควบรวมกิจการของธนาคารมาเลเซียได้บรรลุเป้าหมายดังที่ได้กล่าวมาโดยเฉพาะในด้านการประหยัดต่อขนาดและการประหยัดจากขอบเขต เพื่อให้การประหยัดทั้งสองประเภทเกิดขึ้นจะต้องสร้างตลาดที่เอื้อต่อการแข่งขันด้วยการกำจัดการแทรกแซงจากภายนอก แต่ภาครัฐจะต้องให้การสนับสนุนโดยเฉพาะการแก้ไขกฎหมายการธนาคารเพื่อนำไปสู่โครงสร้างการธนาคารใหม่

หากไม่ทำเช่นนี้จุดประสงค์ของการควบรวมกิจการจะไม่เกิดขึ้น จะต้องไม่ลืมว่าธนาคารใหม่ที่เกิดขึ้นจากการควบรวมกิจการจะต้องบริหารจัดการผลิตภัณฑ์หลายตัวภายใต้ธนาคารเดียว หากปราศจากการแก้ไขกฎหมายสถาบันการเงินและการธนาคารที่เกี่ยวข้อง ประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาดและจากขอบเขตก็ยากที่จะเกิดขึ้น แน่นอนเราไม่อยากเห็นการดำเนินงานของธนาคารขนาดใหญ่เพียงไม่กี่ธนาคารที่มีต้นทุนเฉลี่ยลดลง นั่นคือธนาคารขนาดใหญ่จะต้องมีประสิทธิภาพมิเช่นนั้นมันจะกลายเป็นการผูกขาด

ผลกระทบของการควบรวมกิจการต่อการธนาคารอิสลามเป็นเรื่องที่น่าสนใจ การควบรวมกิจการจะแบ่งอุตสาหกรรมการธนาคารออกเป็นสามส่วน หนึ่ง ธนาคารท้องถิ่นจำนวน 6 ธนาคารดำเนินธุรกิจการธนาคารประเภทหน้าต่างอิสลาม (Islamic window) สอง ธนาคารต่างชาติที่ดำเนินธุรกิจการธนาคารประเภทหน้าต่างอิสลามเช่นกัน และสาม ธนาคารอิสลามเต็มรูปแบบ (full-fledged) 3 ธนาคาร คือ Bank Islam Malaysia Berhad, Bank Bumiputra Muamalat และ Bank Rakyat โดย Bank Rakyat กล่าวว่าผลิตภัณฑ์การออมและสินเชื่อของตนในอนาคตจะถูกต้องตามหลักอิสลาม

ปัจจัยหนึ่งที่น่าสนใจคือขนาดของสินทรัพย์อิสลามที่ธนาคารในส่วนที่หนึ่งมีซึ่งอาจจะมีขนาดไม่ใหญ่มากหากธนาคารเหล่านี้ควบรวมกิจการกับธนาคารซึ่งให้บริการประเภทอิสลามไม่มาก เป็นเรื่องปกติหากพบธนาคารจำนวนหนึ่งระดมเงินฝากอิสลามแล้วนำไปลงทุนในตลาดเงินเพื่อเป็นไปตามเงื่อนไขของ Bank Negara เท่านั้น เงินฝากมักก่อให้เกิดต้นทุนกับธนาคารเหล่านี้ในรูปของ ฮิบะห์ เพียงร้อยละ 4 แต่ทางธนาคารสามารถทำกำไรได้ร้อยละหนึ่งหากนำไปลงทุนในตลาดเงินซึ่งให้ผลตอบแทนร้อยละ 5 ธนาคารไม่ค่อยสนใจที่จะนำเงินฝากเหล่านั้นไปปล่อยสินเชื่ออิสลามเพื่อบ้าน ยานพาหนะ และการค้า

นี่เป็นเหตุผลว่าทำไมในการควบรวมกิจการจะต้องเลือกธนาคารที่มีผลประกอบการด้านการธนาคารอิสลามที่เป็นที่ยอมรับ หากไม่ค่อยมีประสบการณ์ด้านการธนาคารอิสลามการควบรวมกิจการก่อให้เกิดปัญหาในการประยุกต์ใช้หลักอิสลามกับธุรกิจการธนาคารที่ใหญ่ขึ้น

มีธนาคารสองธนาคารที่แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการดำเนินธุรกิจการธนาคารอิสลาม นั่นคือ Arab Malaysian กับ Rashid Hussain Bank อย่างไรก็ตาม อย่างที่เราทราบ ธนาคารสองแห่งนี้ไม่ได้เป็นธนาคารชั้นนำ การเลือกที่จะควบรวมกิจการกับ Maybank และ Perwira Affin เป็นการตัดสินใจที่ถูกต้อง เพราะทั้งสองมีผลประกอบการที่ดี ไม่เหมือนกับ Multi-Purpose กับ Southern Bank

Public Bank มีไม่ได้นิ่งอยู่เฉยๆแต่มีความก้าวหน้าในระดับหนึ่ง แต่มีธนาคารขนาดเล็กจำนวนหนึ่งที่กระตือรือร้นในการทำธุรกิจการธนาคารอิสลาม เช่น Ban Hin Lee Bank, Pacific Bank, Eon Finance และ Bank Simpanan Nasional Bank of Commerce ซึ่งได้ทำการซื้อ Bank Bumiputra Malaysia Bhd ก็ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักในแวดวงการธนาคารอิสลาม Bumiputra Commerce ควรเห็นความจำเป็นในการว่าจ้างผู้ที่มีความรู้ด้านการธนาคารอิสลามจากธนาคารที่พวกเขาได้ทำการควบกิจการ แน่นอนไม่สามารถหาได้ที่ Bank Bumiputra เนื่องจากแผนกการธนาคารอิสลามของธนาคารจะถูกเปลี่ยนเป็นธนาคารอิสลามเต็มรูปแบบภายใต้ชื่อ Bank Muamalat

คำถามคือธนาคารหลักจะประเมินมูลค่าความปรารถนาดีและความชำนาญที่กำลังจะได้รับจากธนาคารที่ไปควบรวมกิจการซึ่งมีประสบการณ์ด้านธุรกิจการธนาคารอิสลามมากกว่าได้อย่างไร

วิธีการในการประเมินมูลค่าสำหรับการควบรวมกิจการธนาคาร คือ 1) การเปรียบเทียบมูลค่าตามบัญชี 2) การเปรียบเทียบราคาต่อกำไร และ 3) การเปรียบเทียบกำไร

ในกรณีของการธนาคารอิสลาม วิธีการที่ดีควรที่จะประเมินมูลค่าสินทรัพย์กับหนี้สินของธนาคารที่จะทำการควบรวมกิจการภายใต้ความเป็นผลิตภัณฑ์เฉพาะ นอกจากการประเมินมูลค่าจากราคาตลาดในกรณีของพันธบัตรกับตราสาร เงินกู้สามารถถูกประเมินมูลค่าเพื่อให้สะท้อนความเสี่ยงด้านความน่าเชื่อถือและอัตราดอกเบี้ย ถึงแม้แผนกการธนาคารอิสลามควรได้รับการประเมินจากปัจจัยดังที่ได้กล่าวมาเช่นกันแต่ต้องพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะผิดชำระหนี้และความเสี่ยงจากการขายแบบผ่อนชำระเช่นในกรณีของ BBA ด้วย

ควรมีระบบการให้น้ำหนักปัจจัยต่างๆที่ต้องพิจารณาในการประเมินสินทรัพย์และหนี้สินอิสลามในขณะที่กระบวนการประเมินมูลค่าจะต้องพยายามกำจัดความเสี่ยงในการผิดชำระหนี้และโอกาสในการลดลงของกำไรจากความผันผวนตลาด เมื่อมีระบบการให้น้ำหนักมูลค่าหนี้สินที่ประเมินได้จะถูกหักลบออกจากมูลค่าสินทรัพย์เพื่อหามูลค่าหุ้นซึ่งสามารถใช้เป็นมูลค่าตลาดที่แท้จริงของธนาคารที่จะไปควบรวมกิจการ อีกไม่นานเราจะเห็นธนาคารที่มีส่วนอย่างมากในการพัฒนาการธนาคารอิสลามได้รับการประเมินมูลค่าที่สูง

ท้ายที่สุด การแข่งขันจากธนาคารต่างชาติซึ่งให้บริการผลิตภัณฑ์อิสลามไม่ควรถูกมองข้ามไม่ว่าจะเป็น Standard Chartered, Citibank, HSBC และ OCBC ธนาคารเหล่านี้อาจเข้ามารุกอย่างหนักเมื่อเวลาเหมาะสม การแข่งขันเช่นนี้หมายความว่าธนาคารที่ควบรวมกิจการต้องมีประสิทธิภาพสูงสุดซึ่งไม่สามารถได้มาหากให้ความสำคัญแต่เพียงการซื้อสินทรัพย์และหนี้สินปกติ การควบรวมกิจการควรซื้อธุรกิจที่ไม่ใช่การธนาคาร เช่น การประกันภัย การบริการกองทุน และการเป็นนายหน้าซื้อขายหุ้น การทำเช่นนี้จะนำไปสู่ธนาคารที่ให้บริการแบบครบวงจร (universal banking) ซึ่งจะทำให้ผลประกอบการของธนาคารดีขึ้นจากการประหยัดต่อขนาดและการประหยัดจากขอบเขต

ยี่สิบสี่: สินเชื่อเพื่อซื้อหลักทรัพย์

การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะมนุษย์เรามักลืม ในช่วงเวลาแห่งความรุ่งเรืองเรามักใช้จ่ายมากเกินไปและไม่ได้ระมัดระวังจนสายเกินไป แต่เมื่อเศรษฐกิจซบเ.ซาและการใช้จ่ายเป็นสิ่งจำเป็นในการกระตุ้นเศรษฐกิจ เรามักพบว่ามีทรัพยากรไม่เพียงพอโดยเฉพาะเงิน การยืมเงินมักถูกใช้เป็นการแก้ปัญหาถึงแม้จะหมายความว่าเราใช้จ่ายมากกว่าที่เราจะหามาได้

วิกฤตเศรษฐกิจเอเชียเป็นตัวอย่างที่ดีในการแสดงผลกระทบจากการกู้ยืมและการเสี่ยง มันนำทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ไปสู่หายนะ อิสลามไม่ส่งเสริมให้คนกู้ยืมโดยเฉพาะในปัจจุบันที่คนให้ความสำคัญกับวัตถุและการได้มาซึ่งความมั่งคั่ง การกู้ยืมเพื่อนำไปซื้อสินค้าทุนหรือหุ้นไม่ใช่หนทางในการได้มาซึ่งรายได้ตามหลักอิสลาม ในประวัติศาสตร์อิสลามมีหลายกรณีในการทำธุรกิจการกู้ยืมไม่ใช่หนทางที่สมควร

ใน มูวัตตาของอิหม่ามมาลิกจากซาอิด บิน อัสลาม ซึ่งได้รายงานว่า อับดุลเลาะห์ กับ อุบัยดัลเลาะห์ ซึ่งเป็นลูกของ อุมัร อัลกัตตับได้เดินทางไปอิรักเพื่อทำการญิฮัด ในการเดินทางกลับพวกเขาได้พบกับนายกเทศมนตรีแห่งบัสเราะห์ อาบู มูซา อัชชารี ท่านได้ต้อนรับและสรรเสริญพวกเขาแล้วกล่าวว่า “ฉันมีสินทรัพย์ที่ตั้งใจจะส่งให้ท่านผู้บังคับบัญชาแห่งความศรัทธา (อุมัร อัลกัตตับ)ฉันจะให้เงินกู้แก่พวกท่านเพื่อนำไปซื้อสินค้าที่อิรักแล้วนำไปขายที่มาดีนะห์ ให้ท่านนำส่วนเงินต้นไปให้กับผู้บังคับบัญชาแห่งความศรัทธา ส่วนกำไรฉันให้กับพวกท่าน”พวกเขาตอบตกลง

เมื่อทั้งสองมาถึง พวกเขาได้กำไรจากการขายสินค้า แล้วนำเงินส่วนตั้งต้นไปให้อุมัรอัลกัตตับซึ่งถามว่า “ทุกคนในกองทัพได้รับเงินกู้อย่างพวกเจ้าหรือ” พวกเขาตอบว่า “ไม่” อุมัรอัลกัตตับจึงกล่าวต่อว่า “พวกเจ้าได้รับเงินกู้เพราะท่านนายกเทศมนตรีทราบว่าพวกเจ้าเป็นลูกของผู้บังคับบัญชาแห่งความศรัทธา

ท่านได้ให้ทั้งเงินต้นลำกำไรแก่พวกเจ้า” อับดุลเลาะห์เงียบ แต่ อุบัยดัลเลาะห์ กล่าวว่า “ท่านผู้บังคับบัญชาแห่งความศรัทธาหากสินค้าหายหรือได้รับความเสียหาย พวกเราจะต้องจ่ายค่าปรับ” ท่านตอบว่า “จงจ่าย” อับดุลเลาะห์ยังคงเงียบแต่อูบัยดัลเลาะห์ได้กล่าวซ้ำอีกครั้ง

ในขณะนั้น หนึ่งในเพื่อนของอุมัร (อับดุลเราะห์มาน บิน อุฟ) กล่าวขึ้นมาว่า “ท่านผู้บังคับบัญชาแห่งความศรัทธา (อะมิรุลมุกมินิน) ผมว่าพวกท่านควรทำ มูดอรอบะฮ์” อุมัรจึงเก็บเงินต้นกับครึ่งหนึ่งของกำไรไว้ และ อับดุลเลาะห์ กับ อุบัยดัลเลาะห์ ได้กำไรอีกครึ่งหนึ่งที่เหลือ

เป็นที่ชัดเจนจากตัวอย่างข้างบนว่าอุมัรอัลกัตตับได้เลือกการลงทุนแบบ มูดอรอบะฮ์ แทนเงินกู้ เนื่องจากธุรกิจการซื้อสินค้าที่บาสเราะห์แล้วนำมาขายในมาดีนะห์สามารถทำกำไรได้มากหากอันตรายระหว่างการเดินทางของคาราวานมีไม่มาก อย่างไรก็ตามการปล่อยให้กองทัพร่วมกับลูกของเขาทั้งสองปกป้องคาราวานเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรมนักถึงแม้จะเกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจเพราะกำไรไม่ได้ถูกแบ่งให้กับคนอื่นๆในกองทัพ

ในการทำธุรกิจ มุสลิมควรหลีกเลี่ยงการเป็นหนี้เพราะจะนำมาซึ่งปัญหามากมาย เมื่อขาดแคลนทุนการใช้ มูดอรอบะฮ์ และ มูชารอกะฮ์ เป็นทางเลือกหนึ่ง ธุรกิจกองทุนรวมอิสลามเป็นตัวอย่างหนึ่งซึ่งลูกค้ามุสลิมไม่ควรถูกส่งเสริมให้ยืมเงินเพื่อนำมาลงทุนในกองทุนอิสลาม หากกองทุนอิสลามลงทุนในหุ้นที่ออกใหม่จะทำให้เศรษฐกิจเติบโตเพราะกำไรที่ได้จะถูกใช้เพื่อซื้อสินค้าทุน

อย่างไรก็ตาม ธุรกิจกกองทุนรวมจะไม่สามารถกระตุ้นเศรษฐกิจได้หากซื้อขายแต่เพียงหุ้นที่ออกมาแล้ว การซื้อหุ้นเก่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงแต่ก่อให้เกิดความรู้สึกว่ามีความมั่งคั่งเพิ่มขึ้นซึ่งอาจเป็นผลดีในระยะสั้นแต่จะนำไปสู่แรงผลักดันทางด้านเงินเฟ้อเนื่องจากปริมาณเงินเพิ่มขึ้นในขณะที่จำนวนสินค้าเท่าเดิม

ในตลาดเสรี ควรมีวิธีการในการหาสินเชื่อที่จำเป็นสำหรับนายหน้าเพื่อใช้ในการซื้อขายหุ้น ในเวลานี้ธนาคารอาจลังเลที่จะปล่อยสินเชื่อเนื่องจากกลัวว่าจะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจอีกรอบ อิสลามอนุญาตการซื้อขายหุ้นด้วยสินเชื่อหรือไม่ แน่นอน ชะรีอะฮ์ไม่อนุญาตหากการซื้อขายหุ้นด้วยเงินกู้ที่มีดอกเบี้ย แต่หากการซื้อขายเกิดจากข้อตกลงแบ่งสรรกำไรระหว่างธนาคาร บริษัทหลักทรัพย์ และนักลงทุน ที่ปรึกษา ชะรีอะฮ์จะอนุญาตหรือไม่

ในกรณีนี้ คณะกรรมการหลักทรัพย์ไม่ควรแต่เพียงแนะนำหลักอิสลามในการค้าหุ้นด้วยการให้ธนาคารอิสลามเปิดแผนกค้าหุ้นหรือการตั้งดัชนีชะรีอะฮ์KLCI แต่ควรแนะนำวิธีการที่จะทำให้การซื้อขายหลักทรัพย์ด้วยสินเชื่อถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์ ด้วย

การซื้อขายหุ้นด้วยสินเชื่อหมายความว่าอย่างไร การซื้อขายหุ้นด้วยสินเชื่อคือการที่นักลงทุนใช้เงินกู้ในการซื้อหุ้นและใช้หุ้นนั้นเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน สมมุติอาลีมี $10,000 เพื่อใช้ในการลงทุนและมีแผนจะซื้อหุ้นของ Telekom ที่ราคา $20 ต่อหุ้น นั่นหมายความว่าเขาสามารถซื้อได้จำนวน 500 หุ้น โดยปกตินายหน้าค้าหุ้นสามารถช่วยให้อาลีสามารถซื้อจำนวนหุ้นได้มากกว่านี้ด้วยการให้เงินกู้จากธนาคารแก่เขา หากเงินกู้มีมูลค่า $10,000 อาลีสามารถซื้อหุ้นได้เพิ่มขึ้น 500 หุ้น ดังนั้นมูลค่าหุ้นทั้งหมด $20,000 จะเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้จำนวน $10,000 หากหุ้น Telekom มีราคาเพิ่มขึ้นเป็น $25 ต่อหุ้น อาลีจะทำกำไรได้ $5,000

แต่หากราคาลดลงเหลือ $10 ต่อหุ้น อาลีจะขาดทุน $10,000 ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อหลายอย่าง เขาอาจจะรอให้ราคาหุ้น Telekom กลับมาเพิ่มขึ้นในขณะที่ทยอยจ่ายคืนเงินกู้ หรือเขาอาจจะยอมรับกับการขาดทุนแล้วจ่ายนายหน้าส่วนต่าง ในกรณีที่แย่ที่สุดอาลีอาจไม่มีเงินจ่ายแล้วทำให้นายหน้าต้องเป็นหนี้ไปด้วย เพราะฉะนั้นเราจะเห็นว่าการใช้เงินกู้อาจก่อให้เกิดผลเสียแก่ทั้งสองฝ่าย ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่นักลงทุนควรหลีกเลี่ยงการเป็นหนี้แล้วใช้เงินตัวเองในการซื้อหุ้นแทน

ยี่สิบห้า: อัตราดอกเบี้ยที่ลดลง: ผลกระทบต่อการดำเนินการของการธนาคารอิสลาม

อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำอาจเป็นผลดีต่อธุรกิจ ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 เมื่อเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาได้ดิ่งลงสู่ภาวะซบเซา การทำให้อัตราดอกเบี้ยต่ำเป็นการช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัว ช่วยกระตุ้นตลาดหลักทรัพย์ เพิ่มความมั่งคั่งส่วนบุคคล และกระตุ้นการใช้จ่ายและการผลิต แต่สิ่งเดียวกันนี้กลับไม่เกิดขึ้นในกรณีของญี่ปุ่นตั้งแต่ฟองสบู่แตกในปี 1989 ญี่ปุ่นดูเหมือนจะมีภาวะเศรษฐกิจซบเซาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดัชนีตลาดหลักทรัพย์นิเคอิของญี่ปุ่นลดลงจาก 39,916 ในเดือนธันวาคมปี 1989 เป็น 14,309 ในเดือนสิงหาคมปี 1992 มูลค่าทรัพย์สินสุทธิของครัวเรือนญี่ปุ่นลดลง US$14 ล้านล้าน ประกอบไปด้วยมูลค่าหุ้นลดลงร้อยละ 63 มูลค่าที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและการค้าลดลงร้อยละ 33 และ 55 ตามลำดับ และมูลค่าสินทรัพย์ต่างประเทศเมื่อคิดเยนลดลงร้อยละ 55

แต่ทำไมในกรณีของญี่ปุ่นอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกลับไม่ได้ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ เหตุผลหนึ่งเป็นเพราะญี่ปุ่นเป็นประเทศที่พึ่งการส่งออก อุปสงค์ในประเทศญี่ปุ่นมีไม่มากไม่เหมือนกับสหรัฐจึงทำให้ตลาดในประเทศไม่สามารถช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจได้ เมื่อเศรษฐกิจพึ่งการส่งออกการดำเนินการของประเทศจะขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกหลายปัจจัย เมื่อโลกมีปริมาณอุปสงค์ไม่มาก สินค้าส่งออกก็จะมีอุปสงค์ไม่มากเช่นกัน ทำให้รายได้ลดลงซึ่งนำไปสู่ภาวะเศรษฐกิจถดถอย นี่คือสิ่งที่เกิดขึ้นกับมาเลเซียในช่วงปี 1983-1986

ในปัจจุบันที่มาเลเซียมีเป้าหมายการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำเป็นสิ่งจำเป็น และเช่นกันที่มาเลเซียเป็นประเทศที่พึ่งการส่งออกโดยมีการเกินดุลการค้ากับสหรัฐแต่ขาดดุลการค้ากับญี่ปุ่น นั่นหมายความว่าส่วนที่เกินดุลจะนำมาจ่ายส่วนที่ขาดดุล ที่กล่าวมานี้หมายความว่าเศรษฐกิจของมาเลเซียต้องพึ่งเศรษฐกิจของประเทศอื่น หากเศรษฐกิจสหรัฐถดถอยก็จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจมาเลเซียในทิศทางเดียวกัน มาเลเซียจะมีเงินสำรองไม่เพียงพอสำหรับสินค้านำเข้าและอาจนำไปสู่การผูกค่าเงินริงกิตกับดอลลาร์

แต่อัตราดอกเบี้ยต่ำจะสามารถช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจได้หรือไม่ในกรณีของประเทศมาเลเซีย มาเลเซียจะเป็นแบบญี่ปุ่นหรือไม่ที่ไม่สามารถหลุดพ้นจากภาวะเศรษฐกิจซบเซา ตำราวิชาเศรษฐศาสตร์บอกกับเราว่าอัตราดอกเบี้ยที่ลดลงจะทำให้ต้นทุนเงินทุนลดลงไปด้วยซึ่งจะเพิ่มการกู้เงินของครัวเรือนและธุรกิจ ส่งผลให้การบริโภคและการลงทุนเพิ่มขึ้น จึงทำให้ในที่สุด GDP สูงขึ้น แต่ทฤษฎีนี้สามารถเกิดขึ้นกับมาเลเซียได้หรือไม่

อย่าลืมว่าแนวคิดของเคนส์กล่าวว่าการใช้จ่ายของภาครัฐสามารถช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในประเทศที่มีอุปสงค์ภายในประเทศสูงอย่างสหรัฐอเมริกาแต่อาจใช้ไม่ค่อยได้ผลในประเทศที่พึ่งการส่งออกอย่างญี่ปุ่น ในปี 1989 อัตราดอกเบี้ยเงินฝากลดลงเหลือร้อยละ 0.34 แต่ตลาดหุ้นกับตลาดอสังหาริมทรัพย์ของญี่ปุ่นก็ยังไม่ฟื้นตัว

อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำหมายถึงผลตอบแทนผู้ฝากเงินที่น้อยลง เงินฝากประจำสามเดือนให้อัตราดอกเบี้ยเพียงร้อยละ 3.75 และด้วยอัตราดอกเบี้ยเงินกู้พื้นฐานประมาณร้อยละ 7.25 ธนาคารในมาเลเซียยังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอเพราะต้นทุนการดำเนินการคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงเกือบร้อยละ 4 จากต้นทุนการกู้ยืมทั้งหมด นั่นหมายความว่าถึงแม้อัตราดอกเบี้ยจะต่ำแต่อัตราดอกเบี้ยที่เป็นตัวเงินยังคงอยู่ในระดับที่ไม่สามารถแข่งขันได้ซึ่งไม่เป็นประโยชน์กับประชาชนทั่วไปเนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี 1997 ส่งผลให้ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ลดลงถึงร้อยละ 60 อัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่ต่ำจึงเป็นข่าวร้าย

เป็นที่น่าสนใจว่าอัตราดอกเบี้ยที่ลดลงจะส่งผลกระทบต่อกำไรของการธนาคารอิสลามอย่างไร เนื่องจากเงินฝากอิสลามบางส่วนนำไปลงทุนใน มูดอรอบะฮ์ กำไรธนาคารที่สูงจะส่งผลให้อัตราผลตอบแทนเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ สูงขึ้นเช่นกัน ในปี 2003 เงินฝาก มูดอรอบะฮ์คิดเป็นร้อยละ 61.5 ของเงินฝากทั้งหมด อย่างไรก็ตามเงินฝากเผื่อเรียกกับเงินฝากออมทรัพย์ใช้หลัก วาดิอะฮ์ดามานะฮ์ซึ่งธนาคารไม่ได้มีหน้าที่ตามกฎหมายในการจัดสรรกำไรของธนาคารให้กับเงินฝากประเภทนี้ อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ (อุร์ฟ)ธนาคารอิสลามจะแบ่งกำไรให้ส่วนหนึ่งในรูปของขวัญ (ฮิบะห์) การทำเช่นนี้เป็นกลยุทธ์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในการป้องกันไม่ให้เงินฝากไหลไปยังธนาคารทั่วไป

เมื่อลูกค้าได้ทำสัญญาสินเชื่อ BBA ซึ่งคิดอัตรากำไรคงที่ภายใต้สถานการณ์ที่อัตราดอกเบี้ยกำลังลดลง ธนาคารอิสลามจะได้รับประโยชน์เพราะไม่สามารถปรับราคาขายได้ไม่ว่าสถานการณ์ของตลาดจะเป็นอย่างไร การปรับราคาขายจะทำให้สัญญาเป็นโมฆะ (บาทิล)

ในทางทฤษฎีเมื่อธนาคารอิสลามได้ทำสัญญา BBA ที่มีระยะเวลา 15 ปีด้วยอัตรากำไรร้อยละ 9.5 สมมุติในปี 1999 ลูกค้าจะต้องจ่าย $1,049 ต่อเดือน แต่เมื่ออัตราดอกเบี้ยตลาดลดลงเหลือร้อยละ 8.5 ลูกค้าที่หนึ่งจะต้องจ่ายในอัตราเดิม แต่ลูกค้าที่สองจะจ่ายเพียง $950 ต่อเดือน ด้วยเหตุนี้ธนาคารอิสลามจึงมีรายได้สินเชื่อจากลูกค้าแรกมากกว่าลูกค้าที่สองในขณะที่ต้นทุน BBA เท่าเดิม ในอีกนัยหนึ่งกำไรที่ธนาคารจะได้รับจาก BBA แรกนั้นมากกว่า BBA ที่สองโดยหลักการแล้วกำไรที่ธนาคารที่เพิ่มมาควรนำไปเก็บไว้ในบัญชีสำรองเพื่อใช้ในช่วงที่อัตราดอกเบี้ยตลาดสูงขึ้นซึ่งธนาคารควรให้เงินปันผลเพิ่มขึ้นแก่บัญชีเงินฝากมูดอรอบะฮ์ และบัญชี วาดิอะฮ์ ดามานะห์

รายได้จากสินเชื่อ BBA ที่ออกในช่วงอัตราดอกเบี้ยตลาดสูงช่วงปี 1997-1998 อาจเป็นประโยชน์กับธนาคารอิสลามในช่วงที่อัตราดอดเบี้ยลดลงในปีต่อๆมา รายงานระบุว่าธนาคารอิสลามมีกำไรก่อนหักภาษีเพิ่มขึ้นจาก 355.3 ล้านริงกิตในปี 1999 เป็น 534.5 ล้านริงกิตในปี 2000 ในปี 2001 กำไรก่อนหักภาษีเพิ่มขึ้นร้อยละ 69.9 เป็น 905.9 ล้านริงกิต กำไรที่เพิ่มขึ้นนี้ส่วนใหญ่มาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้จากสินเชื่อทั้งหมด 2.9 พันล้านริงกิต ในปี 2002 กำไรก่อนหักภาษีเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.3 เป็น 948 ล้านริงกิต

ตารางที่ 5.3 แสดงกำไรก่อนหักภาษีของการธนาคารอิสลามในช่วงปี 1999-2003

ปี	กำไรก่อนภาษี(ล้านริงกิต)	การจัดหาเงินทุน	เงินฝาก	อัตราส่วนการจัดหาเงินทุนต่อเงินฝาก (%)
1997	153	10,800	9,900	108.6
1998	148	10,900	16,400	66.6
1999	355	13,723	24,700	56.6
2000	534	20,891	35,900	58.2
2001	906	28,201	47,100	59.9
2002	948	36,718	53,306	68.8
2003	977	48,615	60,200	80.7

ที่มา: รายงานประจำปีBankNegara

ตารางที่ 5.3 แสดงให้เห็นว่าธนาคารอิสลามมีกำไรลดลงในช่วงวิกฤตการเงินปี 1997-1998 ส่วนหนึ่งเกิดจากอัตรากำไรสินเชื่อ BBA ที่ต่ำก่อนเกิดวิกฤต อย่างไรก็ตามเมื่ออัตราดอกเบี้ยเริ่มลดลงในปี 1998 กำไรธนาคารอิสลามได้เพิ่มขึ้นอย่างมากซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากสินเชื่อ BBA ที่ออกในช่วงปี 1998-1999

สุดท้าย อัตราดอกเบี้ยที่ลดลงอาจส่งผลให้จำนวนสินเชื่อ BBA ลดลงเมื่อลูกค้าเริ่มทราบว่ารายจ่ายจาก BBA ที่ต้องชำระในแต่ละเดือนไม่ได้ถูกปับลดลงเพื่อสะท้อนการลดลงของต้นทุนเงินทุน การลดลงของสินเชื่อ BBA จะทำให้ธนาคารอิสลามมีเงินฝากที่ไม่ได้ถูกนำไปใช้เพิ่มขึ้นเพราะธนาคารไม่มีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆออกมาเสนอลูกค้า อัตราส่วนสินเชื่อต่อเงินฝากในช่วงปี 1999-2002 ยังถือว่าต่ำถึงแม้อัตราดอกเบี้ยตลาดลดลง คำถามว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลมาจากอุปสงค์ต่อสินเชื่อ BBA ที่ต่ำมากน้อยเพียงใดเป็นหัวข้อที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต

ยี่สิบหก: ผลิตภัณฑ์ลูกผสมสำหรับการเงินอิสลาม

การพัฒนาผลิตภัณฑ์การเงินอิสลามเป็นเรื่องที่ทั้งท้าทายและน่าผิดหวัง ผู้พัฒนามักยึดแนวทางการปรับตัว ตัวอย่างหนึ่งคือ อัลมูดอรอบะฮ์ กับ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล(BBA) ซึ่งยังคงลักษณะหลักของสัญญาเงินกู้ไว้ แล้วนำมารวมกับลักษณะบางอย่างของการซื้อขายที่ได้รับอนุญาตตามหลัก ชะรีอะฮ์อีกตัวอย่างหนึ่งคือ อัลอิญาเราะฮ์ ทัมมะ อัลบัยอ์ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ลูกผสมที่พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของกฎหมายการเช่าซื้อปี 1967

การประยุกต์ใช้ผลิตภัณฑ์ลูกผสมในฝั่งสินเชื่อสามารถพบได้ในกรณีของสินเชื่อส่วนบุคคล ในกรณีของ Bank Rakyat จะเริ่มจากการใช้ BBA ตามด้วย อัลบัยอ์ มุตละกะฮ์ซึ่งคือการขายทันทีในราคาที่คงที่ หากเป็นกรณีของ Bank Islam จะเริ่มจาก อัลบัยอ์ มุตละกะฮ์ แล้วตามด้วย BBA ผลิตภัณฑ์ประเภท บัยอ์อัลอีนะฮ์ ทั้งสองผลิตภัณฑ์นี้ไม่สามารถถูกพบได้ในกฎหมายสัญญาการค้าอิสลามดั้งเดิม (ฟิกฮ์ มูอามาลัท) เนื่องจากทั้งคู่มีรูปแบบเป็นเครื่องมือทางกฎหมาย (ฮิญาล)

อาบู อิชัค อัลชาติบี ให้คำจำกัดความคำว่า ฮิญาล หรือ ตะฮัญญุล ดังนี้ “เมื่อ มูกาลลัฟ(ผู้ศรัทธา) ใช้อะไรบางอย่างเพื่อหลีกเลี่ยงภาระหน้าที่หรือเพื่อที่จะทำให้สิ่งต้องห้ามกลับกายเป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาตสำหรับเขา สิ่งนั้นเรียกว่าฮิละห์หรือ ตะฮัญญุล”

อัลชาติบีได้อธิบาย ตะฮัญญุลไว้ในตัวอย่างดังต่อไปนี้ มีคนๆหนึ่งต้องการขายสินค้าในราคา 20 ดิรฮาม หากผู้ซื้อจ่ายด้วยเงินสดและขายในราคา 30 ดิรฮาม หากผู้ซื้อซื้อด้วยสินเชื่อ ในกรณีนี้เป็นการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่ากันของเงินในสถานะที่เป็นสินค้า ซึ่งก็คือทอง เนื่องด้วยข้อห้ามเรื่อง ริบา ธุรกรรมนี้จึงไม่ได้รับอนุญาต แต่ด้วยการใช้ ฮิละห์ เขาสามารถหลีกเลี่ยงข้อห้ามนี้ได้ สิ่งที่เขาจะทำคือการซื้อผ้าผืนหนึ่งในราคา 20 ดิรฮามแล้วนำมาขายด้วยการให้สินเชื่อในราคา 30 ดิรฮาม ด้วยการทำเช่นนี้เขาได้โยกย้ายมูลค่าของการขายดิรฮาม (ซึ่งไม่ได้รับอนุญาต) ไปเป็นการขายผ้า (ซึ่งได้รับอนุญาต)

ในฝั่งของหนี้สิน ได้มีการประยุกต์ใช้ผลิตภัณฑ์ลูกผสมในระดับหนึ่ง ตัวอย่างเช่น บัญชีเงินฝาก อัลวาดิอะฮ์ จะกลายเป็นบัญชีเงินฝากเพื่อการลงทุน มูดอรอบะฮ์ หากลูกค้าฝากเงินมากกว่าจำนวนหนึ่ง อีกตัวอย่างคือผลิตภัณฑ์บัตรเงินฝากอิสลามซึ่งใช้สัญญาสามประเภท คือ การขายทันที (อัลบัยอ์ มุตละกะฮ์) การผ่อนชำระ (BBA) และการขายหนี้ (บัยอ์อัลดายน์)

สัญญาสองประเภทแรกรวมกันเรียกว่า บัยอ์อัลอีนะฮ์ ส่วนสัญญาประเภทที่สามเป็นการขายหนี้ในราคาส่วนลด สิ่งที่เราเห็นจากตัวอย่างด้านบนคือความพยายามในการเพิ่มความหลากหลายของการธนาคารอิสลามด้วยผลิตภัณฑ์ลูกผสมที่มีเป้าหมายที่จะประยุกต์ใช้ลักษณะของสินเชื่อธนาคารทั่วไป

วิธีการเช่นนี้ดูจะเป็นทางออกที่ง่ายสำหรับใครหลายๆคน สินเชื่อ อัลเราะฮ์นู เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าแนวทางการประยุกต์ใช้มีลักษณะการดำเนินการอย่างไรในสถานการณ์ที่ไม่ใช่การธนาคาร แต่เดิมอัลเราะฮ์นูไม่ได้มีลักษณะเชิงการพาณิชย์ แต่ด้วยการที่ธุรกิจโรงรับจำนำใช้โดยดอกเบี้ยอย่างแพร่หลาย จึงมีความคิดที่จะหาทางเลือกการจำนำที่ถูกต้องตามหลักอิสลาม

ในปัจจุบัน ธุรกิจ อัลเราะฮ์นูได้ประยุกต์ใช้สัญญาสองประเภท นั่นคือ คาร์ดู ฮะซันกับ อัลวาดิอะฮ์ อามานะฮ์ลูกค้าอาจต้องจ่ายค่าบริการสำหรับบริการรับฝากดูแลสิ่งของโดยผู้ประกอบการ อัลเราะฮ์นู แท้จริงแล้วเป็นการไม่ถูกต้องนักที่จะเรียกการจำนำแบบอิสลามว่า อัลเราะฮ์นูเนื่องจาก อัลเราะฮ์นูประกอบไปด้วยสัญญาการจำนำ (อัลเราะฮ์นู) ในขณะที่การจำนำอิสลามนั้นมีความหมายมากกว่า อัลเราะฮ์นูนั่นคือมันยังประกอบไปด้วย คาร์ดู ฮะซันกับ อัลวาดิอะฮ์ อามานะฮ์

แต่นี่คือลักษณะการดำเนินธุรกิจ อัลเราะฮ์นู ในปัจจุบัน สัญญาเงินกู้ (คาร์ดู ฮะซัน) ถึงแม้จะปราศจากดอกเบี้ยแต่มีความเสี่ยงในการผิดชำระหนี้เป็นศูนย์เนื่องจากมีสินทรัพย์ค้ำประกัน นั่นคือ สิ่งของที่นำมาจำนำภายใต้สัญญา อัลเราะฮ์นูอย่างไรก็ตามธุรกิจ อัลเราะฮ์นูไม่ถือว่าเป็น ฮิละห์ เพราะเป็นธุรกรรมที่ตอบสนองสวัสดิการของมุสลิมในหนทาที่เป็นจริงเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ที่ใช้หลัก บัยอ์ อัลอีนะฮ์

ในตลาดทุน สัญญาลูกผสมได้เกิดขึ้นด้วยการใช้ บัยอ์อัลอีนะห์ กับ บัยอ์อัลดายน์ ในการออกพันธบัตรอิสลาม ในประเด็นนี้ผมไม่มีอะไรจะพูดมากไปกว่านี้เนื่องจากทั้งคณะกรรมการ ชะรีอะฮ์ ของ Bank Negara กับของคณะกรรมการหลักทรัพย์ไม่ได้คัดค้านการใช้ แต่หากเรายอมรับว่าการตัดสินของมาเลเซียถูกต้องโดยไม่มีข้อแม้ คงจะไม่ผิดที่จะกล่าวว่าสำนึกในด้านความยุติธรรม (อาดาละห์) ของเราในการส่งเสริมอิสลามในตลาดการเงินไม่ได้ดีไปกว่าระบบทุนนิยมเสียเอง

การออกแบบผลิตภัณฑ์ลูกผสมมักตั้งใจที่จะให้มีข้อดีของทั้งตราสารประเภทหนี้และประเภททุน ในกรณีของอิสลามจะต้องประกอบไปด้วยสัญญาอีกสองประเภท นั่นคือ อัลบัยอ์(การขายทันที) และ อัลอิญาเราะฮ์(การเช่าแท้จริง) ผลิตภัณฑ์ลูกผสมบางรูปแบบเพิ่งได้รับการพัฒนาเมื่อไม่นานมานี้ เช่น การขายแล้วให้เช่ากลับ กับ การให้เช่าแล้วซื้อกลับ แต่เราหวังว่าผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะผ่านการทดสอบทางด้าน “อิ

หวัด” ในการทดสอบนี้กำไรที่ได้จากผลิตภัณฑ์ลูกผสมจะต้องประกอบไปด้วยสองสิ่งหลัก คือ 1) ความเสี่ยงจากการเป็นเจ้าของ (กอร์ม) และ 2) มูลค่าเพิ่ม (คาสบ์)

ประเด็นหนึ่งที่น่าเป็นห่วงสำหรับวิศวกรรมการเงินอิสลามคือการการสร้างเงื่อนไขสำหรับภาระหน้าที่จามสัญญา ตัวอย่างเช่น ในกรณีของ อิญาเราะฮ์ วา อิกตินา หรือ อิญาเราะฮ์ ทัมมะ อัลบัยอ์ได้ประยุกต์ใช้หลักการเช่าซื้อแบบทั่วไปซึ่งผู้เช่าจะสามารถเลือกได้ว่าจะซื้อสินค้านั่นหรือไม่ หากตาม AAOIFI ผู้เช่าไม่มีสิทธิ์เลือกที่จะซื้อ แต่ในสัญญาจะระบุไว้ว่าผู้ให้เช่าจะสัญญาว่าจะขายสินค้านั้นให้กับผู้เช่าเมื่อระยะเวลาการเช่าสิ้นสุด

ธุรกิจประกันภัยอิสลามก็ได้แสดงให้เห็นถึงการใช้หลักการและสัญญาต่างๆมารวมกันเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เรียกว่า ตะกาฟุล ซึ่งไม่ได้เป็นสัญญา เช่นเดียวกันกับ ทาบารุ ทั้งคู่เป็นพื้นฐานของการประกันภัยอิสลาม สัญญาประเภท มูดอรอบะฮ์ ก็ถูกประยุกต์ใช้กับการประกันภัยอิสลามเช่นกันแต่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการซื้อประกัน ตะกาฟุล การรวบรวมสัญญาต่างๆในผลิตภัณฑ์เดียวของธุรกิจตะกาฟุลควรมีความโปร่งใสมากกว่านี้เช่นเดียวกันกับกรณีของธุรกิจการธนาคาร มิเช่นนั้น ฆอรอร์(ความไม่แน่นอน) อาจทำให้สัญญา ตะกาฟุล เป็นโมฆะได้

อย่างที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ ไม่ว่าจะสร้างผลิตภัณฑ์ลูกผสมแบบไหนขึ้นมาสำหรับธุรกิจการธนาคาร กำไรที่ได้จากผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะต้องประกอบไปด้วย

- การรับกับความเสี่ยง (กอร์ม)
- มูลค่าเพิ่ม (อิกติยาร์)
- ความรับผิดชอบ (ดามาน)

ส่วนประกอบทั้งสามนี้นำไปสู่ “อิหวัด” ซึ่งมีเป้าหมายที่จะก่อให้เกิดข้อตกลงทางธุรกิจที่เป็นธรรม โดยการเพิ่มขึ้นของทุนหรือหนี้ใดๆจะต้องประกอบไปด้วยอิหวัด

ยี่สิบเจ็ด: แผนกธนาคารอิสลาม (IBD) vs. Bank Islam Malaysia Bhd

Bank Islam Malaysia Bhd ถูกตั้งขึ้นมาสิบปีก่อนแผนกธนาคารอิสลาม (IBD) ดังนั้นการศึกษารูปแบบของ “ผู้ที่เริ่มต้นก่อน” จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ

อย่างไรก็ตาม มีหลายคนที่ไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่าผู้ที่อายุมากกว่ามักจะฉลาดกว่า กว่าสิบปีที่ผ่านมาก BIMB พยายามหาจุดที่เหมาะสมระหว่างศาสนากับผลประโยชน์ทางโลกในธุรกิจการธนาคารโดยไม่มีคู่แข่ง

ด้วยในปัจจุบันที่ IBD กำลังได้ส่วนแบ่งตลาดที่ใหญ่กว่ารวมทั้งการเกิดขึ้นของ Bank Muamalat Bumiputra Malaysia (BMBM) BIMB อาจพบกับความยากลำบากในการดำเนินการทั้งในด้านของศาสนาและการอยู่รอดในธุรกิจการธนาคารอิสลาม

BIMB ถูกตั้งขึ้นภายใต้กฎหมายการธนาคารอิสลาม (IBA) ปี 1983 และผมได้พูดเปรยไว้หลายครั้งว่า BIMB สามารถลดต้นทุนได้ด้วยการเป็นธนาคารแบบครบวงจร (universal banking) โดยไม่ค่อยมีอุปสรรคทางด้านกฎหมายภายใต้ IBA แตกต่างจาก IBD ซึ่งการดำเนินการอยู่ภายใต้กฎหมายสถาบันการเงินและการธนาคารปี 1992 (BAFIA)

BIMB สามารถให้บริการผลิตภัณฑ์หลากหลายประเภทอย่างการค้า การให้เช่า ตะกาฟุลการบริหารกองทุน การออกตราสาร และการลงทุนในหุ้น

ในการเป็นธนาคารแบบครบวงจรสามารถลดต้นทุนการดำเนินการได้ กำไรจะเพิ่มขึ้นเมื่อธนาคารให้บริการที่หลากหลายภายใต้หลังคาเดียวกัน การตั้งบริษัทลูกขึ้นมาเพื่อดำเนินธุรกิจแต่ละประเภทเป็นการสิ้นเปลืองไม่ก่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาด (economies of scale)

อย่างไรก็ตาม BIMB ได้ให้บริการที่หลายหลายในระดับหนึ่ง บริการซึ่งธนาคารพาณิชย์ทั่วไปไม่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการ รายงานประจำปีของ Bank Negara ได้จัดให้ BIMB เป็นธนาคารพาณิชย์หนึ่งแต่ได้รับอนุญาตให้ทำการซื้อขายสินทรัพย์ผ่านทาง บัยอ์บิทะมันอาญิล(BBA) และ อัลอิญาเราะฮ์ ทัมมะอัลบัยอ์(AITAB)

BIMB ยังได้ดำเนินบทบาทของวาณิชธนกิจอย่างเช่นการเป็นผู้จัดการการออกพันธบัตรอิสลาม KLIA การให้บริการครบวงจรอย่างค่อยเป็นค่อยไปก่อให้เกิดการประหยัดต้นทุนซึ่งนำไปสู่บริการที่ถูกลง

เป็นประโยชน์แก่ลูกค้า และอาจดึงดูดเงินฝากได้เพิ่มขึ้น เป็นการเพิ่มความสามารถของธนาคารในการให้สินเชื่อเพื่อการค้าการลงทุน

แต่ในปัจจุบันได้มีการตั้งบริษัทลูกที่มีชื่อว่า BIMB Holdings เพื่อดูแลธุรกิจด้านสินเชื่ออิสลามทั้งหมดซึ่งเมื่อก่อนดูแลโดย BIMB เอง โอกาสที่จะเห็นการดำเนินธุรกิจ ตะกาฟุล การบริหารกองทุน การวิจัยและการฝึกอบรม และธุรกิจตราสารกับการให้เช่าภายใต้หลังคาเดียวน่าจะหดหายไปในที่สุด อย่างไรก็ตามการหมดหวังไม่ใช่ทางออกของอิสลาม เรายังหวังว่า BMBM จะได้ใช้ประโยชน์จากสิทธิพิเศษที่ได้รับจาก IBA 1983 อย่างเต็มที่ ถึงแม้พี่ใหญ่จะมองว่าการใช้รูปแบบของธนาคารตะวันตกน่าจะเป็นทางเลือกที่ง่ายกว่า ยังไม่ถือว่าสายเกินไปหาก BMBM จะได้ใช้ประโยชน์จากการเป็นธนาคารที่ให้บริการอย่างครบวงจร

ภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซาเช่นนี้ดูจะเป็นเวลาที่เหมาะสมที่ BMBM จะดำเนินธุรกิจแบบครบวงจร เพราะการลดต้นทุนและการลดขนาดเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการอยู่รอด เนื่องจากบริษัทลูกของ Bank Bumiputra มีแนวโน้มที่จะควบรวมกิจการกับ Bank of Commerce BMBM จึงมีความได้เปรียบในการดำเนินธุรกิจแบบครบวงจร ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาจากกระบวนการจัดตั้งบริษัทลูกอย่างเช่น BIMB Holdings

การตั้งบริษัทลูกเพื่อมาดูแลธุรกิจที่ถูกเรียกว่าไม่ใช่การธนาคารอย่างเช่น การให้เช่า การบริหารกองทุน การประกัน การซื้อขายหลักทรัพย์ เป็นต้น จะต้องใช้เงินทุนใหม่เพื่อซื้อสินทรัพย์ที่จะใช้ในการดำเนินการอย่าง ของใช้ในสำนักงาน ระบบคอมพิวเตอร์และรักษาความปลอดภัย รถยนต์บริษัท เป็นต้น ซึ่งเป็นการขัดแย้งกับเหตุผลหลักในการควบรวมกิจการระหว่าง BBMB กับ Bank of Commerce

การปรับโครงสร้างธุรกิจการธนาคารอิสลามให้อยู่บนแนวทางของรูปแบบธนาคารที่ให้บริการอย่างครบวงจรเป็นหนทางที่เหมาะสมตามธรรมชาติ อย่างไรก็ตามสิ่งเดียวกันนี้ควรเกิดขึ้นกับ IBD IBD ควรกดดันให้ Bank Negara อนุญาตพวกเขาให้สามารถมีบริการที่หลากหลายตามรูปแบบของ universal banking เพราะสิทธิพิเศษเช่นนี้ทาง BIMB กับ BMBM ก็ได้รับ

IBD มีความสามารถในการเติบโตอีกมากหากสามารถประหยัดต่อขนาด อย่างไรก็ตามนี่หมายถึงงานที่มากขึ้นสำหรับเจ้าของธนาคารและเหล่าพนักงาน แต่ผลตอบแทนก็จะสูงเช่นกัน งานวิจัยที่ได้ศึกษาธนาคารที่ให้บริการอย่างครบวงจรในเยอรมัน สวิสเซอร์แลนด์ และญี่ปุ่นชี้ว่านี่คือหนทางที่ธนาคารอิสลามควรดำเนินตาม ทั้งนี้ทั้งนั้น IBA 1983 จะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อธนาคารรูปแบบนี้

ยี่สิบแปด: การพยากรณ์การล้มละลาย

วิกฤตเศรษฐกิจในภูมิภาคและปัญหาสินเชื่อตึงตัวในมาเลเซียส่งผลให้รายได้บริษัทลดลงนำไปสู่การผิดชำระหนี้และการล้มละลาย นี่คือลักษณะสำคัญของระบบเศรษฐกิจที่ใช้ดอกเบี้ยที่ซึ่งผู้ให้สินเชื่อมีสิทธิ์ตามกฎหมายต่อเงินต้นและดอกเบี้ย ธุรกิจที่ได้รับเงินกู้โดยเฉพาะเงินกู้ระยะสั้นจากจ่างประเทศจะพบกับความยากลำบากในการชำระคืนเมื่อค่าเงินริงกิตอ่อนตัวลงอย่างต่อเนื่อง เงินกู้เหล่านี้มาจากตลาดทุนระหว่างประเทศ ธนาคารพาณิชย์ และการกู้ยืมระหว่างบริษัท

Bank Negara รายงานว่าหนี้สินระยะสั้นของมาเลเซียคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 30 ไม่ใช่ร้อยละ 56 ตามที่ Bank for International Settlements ได้รายงาน มาเลเซียพึ่งการลงทุนจากบริษัทข้ามชาติ (MNI) ทำให้ความจำเป็นในการหาเงินกู้เพื่อป้อนอุตสาหกรรมมีน้อยลงไม่เหมือนกับในกรณีของเกาหลีใต้

ไม่ว่าสัดส่วนที่แท้จริงของหนี้สินระยะสั้นจะเป็นเท่าไหร่ ประเด็นหลักที่น่าเป็นห่วงคือผลกระทบต่อประชาชนจากการที่ธุรกิจต่างๆต้องปิดตัวลง การลดลงของตลาดบริการทางการเงินอย่างเช่นในสิงคโปร์ที่เกี่ยวข้องกับนายหน้า ผู้จัดจำหน่าย พ่อค้าคนกลาง และนักวิเคราะห์เป็นตัวอย่างที่ดี ในภาคอุตสาหกรรมของมาเลเซียซึ่งต้องพึ่งการนำเข้า ยอดการขายและกำไรที่ลดลงเนื่องจากการแข่งขันจากจีนถูกคาดว่าจะส่งผลให้หลายบริษัทต้องลดปริมาณการผลิตและระยะเวลาการจ้างงาน ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจในภูมิภาคกำลังเริ่มส่งผลกระทบต่อมาเลเซียแล้ว

เนื่องด้วยภาวะเศรษฐกิจถดถอยในประเทศเอเชียตะวันออกเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จะมีบริษัทอีกหลายบริษัทต้องปิดตัวลงจากปัญหาหนี้สิน โดยปกติการปิดตัวลงของธุรกิจกับการล้มละลายจะเกิดขึ้นเมื่อบริษัทไม่สามารถชำระหนี้สินที่ถึงกำหนดต้องจ่าย เมื่อบริษัทเริ่มได้รับผลกระทบทางการเงินก็จะส่งผลต่ออัตราส่วนราคาต่อกำไร อันดับความน่าเชื่อถือ และอัตราดอกเบี้ยประสิทธิผล

ดังนั้น เมื่อค่าเงินริงกิตยังคงมีแนวโน้มที่จะอ่อนตัวลงและตลาดหลักทรัพย์ยังคงไม่น่าจะฟื้นตัวในเร็ววันนี้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทราบว่าบริษัทในมาเลเซียจะสามารถรับมือกับภาวะถดถอยของระบบเศรษฐกิจได้หรือไม่“คะแนน Z” ของอัลท์แมนมักถูกใช้เป็นตัวบ่งชี้เพื่อพยากรณ์การล้มละลาย

ผลกระทบของค่าเงินริงกิตและตลาดหลักทรัพย์ที่อ่อนลงต่อผลประกอบการของบริษัทหนึ่งสามารถดูได้จากอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน ในแบบจำลองคะแนน Z ของอัลท์แมน (ดูได้จากรูปภาพ) อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน = (มูลค่าตลาดของหุ้นสามัญกับหุ้นบุริมสิทธิ์/หนี้สินภายในประเทศ) เนื่องจาก

คะแนน Z ยิ่งต่ำลงโอกาสที่จะล้มเหลวยิ่งสูงขึ้น การลดลงของอัตราส่วนดังที่ได้กล่าวมาจะทำให้คะแนน Z ลดลง

หากพิจารณาอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน การลดลงของค่าเงินริงกิตจะส่งผลให้บริษัทที่มีหนี้สินจากต่างประเทศเป็นจำนวนมากยิ่งมีหนี้สินโดยรวมสูงขึ้นไปอีก ตัวอย่างเช่น หาก MAS ซื้อเครื่องบินใหม่ในปี 1996 มูลค่า 300 ล้านเหรียญสหรัฐด้วยการออกพันธบัตรในสหรัฐอเมริกาในช่วงที่อัตราแลกเปลี่ยนเป็น US$1 = RM 2.5 มูลค่าของเงินกู้จึงเท่ากับ 750 ล้านริงกิต (300 ล้าน x 2.5) เมื่อค่าเงินริงกิตลดลงเป็น US$1 = RM 4.5 มูลค่าหนี้จะเพิ่มขึ้นเป็น 1.35 พันล้านริงกิต (300 ล้าน x 4.5)

การล้มลงของตลาดหลักทรัพย์ยังทำให้มูลค่าของบริษัทที่จดทะเบียนลดลงไปด้วย ในแบบจำลองคะแนน Z ของอัลท์แมน หุ้นสามัญกับหุ้นบุริมสิทธิ์มีค่าเท่ากับมูลค่าของบริษัท CPI ของมาเลเซียได้ลดลงมากกว่าร้อยละ 60 ตั้งแต่เดือนกรกฎาคมปี 1996

ดังนั้นหากบริษัทมีหุ้นสามัญกับหุ้นบุริมสิทธิ์มูลค่า $200 ล้าน ปัจจุบันมูลค่าจะเหลือเพียง $80 ล้าน ($200 x 0.4) เป็นที่ชัดเจนแล้วว่าอัตราส่วนหุ้นต่อหนี้สินได้ลดลงซึ่งส่งผลให้คะแนน Z ลดลงเช่นกัน ความเป็นไปได้ที่จะล้มละลายจึงเพิ่มขึ้น

ตามที่ได้กล่าวมาเราจะเห็นว่าบริษัทที่กู้ยืมเป็นจำนวนมากมีโอกาสที่จะเป็นเหยื่อของวิกฤตเศรษฐกิจค่อนข้างสูง หากบริษัทพึ่งการระดมทุนด้วยการออกหุ้นเพิ่มขึ้นเป็น $200 + $650 ล้าน = $850 ล้าน และลดการกู้ยืม (สมมุติว่าเหลือ $100 ล้าน) การที่ CPI ลดลงร้อยละ 60 จะทำให้มูลค่าบริษัทเป็น $510 ล้าน

หากพิจารณาคะแนน Z อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนจะมีค่าเท่ากับ $510/100 x 0.6 = 3.06 อย่างไรก็ตาม หากบริษัทกู้ยืมจำนวนมาก อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนจะมีค่า ($80 ล้าน/$1.35 พันล้าน) x 0.6 = 0.038 ซึ่งจะทำให้คะแนน Z ทั้งหมดลดลง สิ่งที่เราเห็นจากตัวอย่างคือบริษัทที่พึ่งการกู้ยืมมากเกินไปมีโอกาสที่จะล้มค่อนข้างสูงเมื่อระบบเศรษฐกิจประสบกับวิกฤตการเงิน

เช่นเดียวกัน หากการเงินอิสลามในมาเลเซียพึ่งตราสารหนี้อิสลามภาคเอกชน (IPDS) มากเกินไปในการให้สินเชื่อธุรกิจและโครงการโครงสร้างพื้นฐาน โอกาสที่บริษัทจะผิดชำระ IPDS เมื่อถึงกำหนดก็เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงได้ยาก เพราะ IPDS ไม่ได้เป็นตราสารประเภททุน ผู้ออกตราสารมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องจ่ายเงินต้นคืน หากไม่สามารถทำได้จะนำไปสู่การล้มละลาย

เพื่อความมั่นคงในระยะยาว นายธนาคารอิสลามควรออกตราสาร มูชารอกะฮ์ กับ มูดอรอบะฮ์ แทน ถึงแม้ตราสารประเภทนี้จะมีต้นทุนสูงกว่าตราสารประเภทหนี้ในบางครั้ง แต่ความมั่นคงในระยะยาวของระบบการเงินที่อยู่บนพื้นฐานของตราสารทุนเป็นสิ่งที่ได้รับการพิสูจน์มาแล้ว

ตารางที่ 5.4 Altman “Z-Score”

Altman “Z-Score” =

$$\left[\left(\frac{\text{เงินทุนหมุนเวียน}}{\text{สินทรัพย์ทั้งหมด}}\right) \mathbf{x\ 1.2}\right] + \left[\left(\frac{\textbf{กำไรสะสม}}{\textbf{สินทรัพย์ทั้งหมด}}\right) \mathbf{x\ 1.4}\right] + \left[\left(\frac{\textbf{รายได้จากการดำเนินงาน}}{\textbf{สินทรัพย์ทั้งหมด}}\right) \mathbf{x\ 3.3}\right] +$$
$$\left[\left(\frac{\textbf{มูลค่าตลาดของหุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิ}}{\textbf{หนี้สินทั้งหมด}}\right) \mathbf{x\ 0.6}\right] + \left[\left(\frac{\text{ขาย}}{\text{สินทรัพย์ทั้งหมด}}\right) \mathbf{x\ 0.009}\right]$$

คะแนน	**ความน่าจะเป็นของความล้มเหลว**
ไม่เกิน 1.8	สูงมาก
1.81 – 2.99	ไม่แน่ใจ
3.00 หรือมากกว่า	ไม่น่าจะเป็นไปได้

ยี่สิบเก้า: ผลกระทบของเงินเฟ้อต่อตราสารประเภทการขายด้วยสินเชื่อ

เมื่อการเลือกตั้งของประเทศสิ้นสุดลง ชาวมาเลเซียจะได้เห็นว่าพรรคที่ชนะจะทำตามที่หาเสียงไว้มากน้อยเพียงใด อีกทั้งประเทศจะต้องพบกับความจริงของปัญหาทางเศรษฐกิจ นั่นคือ เงินเยนที่แข็งค่าขึ้นเมื่อเทียบกับริงกิต ยิ่งไปกว่านั้นริงกิตกำลังแข็งค่าขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับดอลลาร์ สิ่งเหล่านี้ถูกคาดว่าจะส่งผลกระทบรุนแรงต่อระดับราคา การขาดดุลการค้า และหนี้ต่างประเทศ

เมื่อค่าเงินดอลลาร์ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศในเอเชีย คงไม่มีประโยชน์ที่จะพูดเรื่องเป้าหมายอัตราเงินเฟ้อเท่ากับศูนย์ สิ่งที่ มหาเธร์ มูฮัมหมัด ได้กล่าวไว้ตอนแรกยังคงเป็นที่สงสัยเพราะเมื่อก่อนตลาดเงินตราต่างประเทศยังมีเสถียรภาพแต่ด้วยสถานการณ์เช่นนี้คำกล่าวนั้นน่าจะเป็นจริงเสียแล้ว เนื่องจากธนาคารกลางของสหรัฐยอมปล่อยให้ค่าเงินดอลลาร์อ่อนตัวลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ข้อได้เปรียบ

ของมาเลเซียด้านแรงงานราคาถูกอาจจะไม่มีอีกต่อไป อาจถึงเวลาที่ Bank Negara ต้องลดปริมาณสินเชื่อเพื่อช่วยให้ริงกิตแข็งค่าขึ้นเพื่อลดปริมาณการนำเข้า

สิ่งที่คนเป็นห่วงคือเงินเฟ้อที่เกิดจากการนำเข้า ด้วยเหตุที่อุตสาหกรรมการส่งออกหลักและโครงการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานพึ่งการนำเข้าเครื่องจักรและอุปกรณ์ การที่เยนแข็งค่าขึ้นหมายความว่ามาเลเซียต้องจ่ายเงินเพิ่มขึ้นเพื่อซื้อสินค้าเดิมจากญี่ปุ่น หากธุรกิจยังคงต้องการกำไรเท่าเดิม ภาระต้นทุนที่เพิ่มขึ้นนี้ก็จะถูกผลักให้กับผู้บริโภค

การเพิ่มขึ้นของ BLR (อัตราดอกเบี้ยเงินกู้พื้นฐาน) ของธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ได้ยืนยันสิ่งที่ผมคิดไว้ในระดับหนึ่ง มันเป็นสัญญาณสำคัญว่า Bank Negara ได้ใช้นโยบายการเงินหดตัวเนื่องจากต้องควบคุมการลงทุนและการบริโภคเพื่อลดเงินเฟ้อ

สิบเอ็ดปีที่ผ่านมารัฐบาลมาเลเซียไม่ได้เป็นห่วงเรื่องเงินเฟ้อแต่เป็นห่วงเรื่องการลงทุนจากต่างประเทศและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อช่วยยกระดับอุตสาหกรรมการส่งออก อัตราเงินเฟ้อของมาเลเซียถูกควบคุมให้อยู่ในระดับร้อยละ 4 โดยเฉลี่ย แต่ด้วยวิกฤตตลาดเงินตราต่างประเทศในปัจจุบันอัตราเงินเฟ้อของมาเลเซียจะอยู่ในระดับนี้ได้อีกนานเพียงใด

การประชุมกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมเจ็ดประเทศ (G7) ที่กำลังจะมาถึงจะแสดงให้เห็นว่าสมาชิกกลุ่มจะสามารถกดดันสหรัฐอเมริกาให้ดำเนินนโยบายเร่งด่วนเพื่อเพิ่มค่าเงินดอลลาร์ ต่อจากนี้ความสนใจควรพุ่งไปที่ประเด็นว่าใครจะเป็นผู้เสียหรือได้ประโยชน์จากภาวะเงินเฟ้อ

ภายใต้ภาวะเงินเฟ้อ เราทราบดีว่าลูกหนี้จะได้ประโยชน์ในขณะที่เจ้าหนี้เสียประโยชน์ สิ่งเดียวกันนี้ก็เกิดขึ้นกับกรณีของการธนาคารอิสลามในปัจจุบันเนื่องจากสินทรัพย์ส่วนใหญ่ลงทุนในผลิตภัณฑ์ มูรอบาฮะฮ์ กับ บัยอ์ บิทะมัน อาญิล ซึ่งส่งผลกระทบต่อกำไรของธนาคาร

เดี๋ยวผมจะอธิบายว่าสิ่งนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร ในฐานะที่เป็นผู้สนับสนุนการธนาคารอิสลามที่ใช้ผลิตภัณฑ์ประเภททุน ต่อไปนี้เป็นการวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมาต่อธนาคารอิสลามที่ใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทหนี้

อย่างที่เราทราบ ผลิตภัณฑ์ มูรอบาฮะฮ์ กับ บัยอ์ บิทะมัน อาญิล ใช้สัญญาการผ่อนชำระซึ่งหมายความว่าธนาคารขายสินค้าให้กับลูกค้าโดยกำหนดราคาขายคงที่และลูกค้าจะต้องผ่อนชำระคืนภายในระยะเวลาที่กำหนด

1. BBAคือสินทรัพย์ที่มีอัตราดอกเบี้ยคงที่
2. ราคาตามสัญญา = ราคาขาย
3. ในการกำหนดราคาขายในแต่ละธนาคารกำหนดอัตรากำไรต่อปีกว่า 10%
4. ราคาทุน = $100,000
5. ระยะเวลาการจัดหาเงินทุน= 10 ปี
6. อัตรากำไรรวม = (0.1 x $100,000) x 10 = $100,000
7. ราคาขาย = ราคาทุน + อัตรากำไรรวม = $100,000 + $100,0000 =$200,000
8. ราคาขายไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดระยะเวลาการจัดหาเงินทุน
9. สัญญา BBA จะกลายเป็นโมฆะหากราคาขายมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยในตลาด
10. อัตรากำไร = ต้นทุนของเงินฝาก + ต้นทุนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ + อัตราการชดเชยความเสี่ยงเนื่องจากเงินเฟ้อ (Inflation premium : IP) + อัตราผลตอบแทนที่ต้องได้รับเพิ่มขึ้นเนื่องจากความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับชำระดอกเบี้ยและเงินต้นคืน (Default risk premium : DRP) (spread)

<รูปภาพที่ 5.1 สินเชื่อ BBA>

ตัวอย่างเช่น ธนาคารซื้อบ้านมูลค่า $100,000 แล้วนำมาขายให้กับลูกค้าในราคา $200,000 โดยจะต้องจ่ายชำระค่าบ้านภายในยี่สิบปีทำให้ธนาคารทำกำไร $100,000 จากธุรกรรมนี้ มูลค่าที่แท้จริงของกำไรจะเท่าเดิมหรือไม่เมื่ออัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 4 เป็นร้อยละ 10 แน่นอนคำตอบคือไม่ แล้วธนาคารจะอยู่เฉยหรือ

คำถามที่น่าสนใจคือธนาคารกำหนดราคาขายได้อย่างไร แน่นอนธนาคารกำหนดอัตรากำไรบวกกับอัตราเงินเฟ้อไว้ในระดับหนึ่ง เป็นเรื่องที่ไม่น่าแปลกใจที่อัตราดอกเบี้ยเงินกู้พื้นฐานมีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกับอัตรากำไรการขายแบบเงินผ่อน

ประเด็นที่สำคัญคือ เมื่อธนาคารได้รับแรงกดดันด้านเงินเฟ้อ ธนาคารอิสลามสามารถเพิ่มอัตรากำไรตามการเพิ่มขึ้นของ BLR ได้หรือไม่ ธนาคารอิสลามสามารถใส่เงื่อนไขในผลิตภัณฑ์ มูรอบาฮะฮ์/บัยอ์ บิทะมัน อาญิล เพื่อให้สามารถปรับราคาขายตามอัตราเงินเฟ้อได้หรือไม่

ตัวอย่างเช่น หากอัตราดอกเบี้ยเท่ากับร้อยละ 3 ราคา BBA จะเท่ากับ $200,000 แต่หากอัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 8 ธนาคารจะขายบ้านในราคา $300,000 แน่นอนว่านี่คือสิ่งที่ควรทำหากเป็นการออกสัญญา BBA ใหม่ แต่เป็นการผิดหลักชะรีอะฮ์หากกำหนดราคาขึ้นมาใหม่กับสัญญาที่ได้มีการตกลงกันไว้แล้ว

ทำไมจึงผิดหลัก ชะรีอะฮ์ การใช้นโยบายราคาขายที่ยืดหยุ่นก่อให้เกิดความคลุมเครือ (ฆอรอร์) ในส่วนของราคาเพราะจะมีหลายราคาเกิดขึ้นได้ภายใต้สัญญาเดียวหากอัตราเงินเฟ้อเปลี่ยนแปลง

เนื่องด้วยอัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้น มูลค่าสินเชื่อของธนาคารจะลดลง สิ่งที่จะเกิดขึ้นคือผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์ประเภทผ่อนชำระ (BBA) หากเกิดภาวะเงินเฟ้อกับระบบเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ธนาคารอิสลามจะรับมือกับอุปสงค์ต่อเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ ซึ่งไวต่อการคาดการณ์ด้านเงินเฟ้อได้อย่างไร

ในปัจจุบัน ธนาคารทั่วไปสามารถใช้วิธีการต่างๆเพื่อลดความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราดอกเบี้ยอันเนื่องมาจากเงินเฟ้อ ธนาคารสามารถซื้อสัญญาออปชั่นอัตราดอกเบี้ยหรือการขายบัญชีลูกหนี้ (factoring) เป็นต้น ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ยังไม่มีสำหรับการธนาคารอิสลามในปัจจุบัน บางทีโครงการมูดอรอบะฮ์ คากามาสอาจช่วยได้บ้าง โดยปกติคากามาสจะซื้อบัญชีลูกหนี้เงินกู้และ BBA โดยคิดราคาส่วนลดค่อนข้างมาก ทางเลือกนี้จึงไม่ใช่ทางเลือกที่ดียกเว้นธนาคารกำลังประสบปัญหาในการระดมเงินฝาก

ท้ายที่สุด แนวคิดที่จะผูกสัญญา BBA กับดัชนีบางอย่างเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกับระบบการผ่อนชำระแบบทั่วไปเป็นแนวคิดที่น่าสนใจแต่ยังมีความคิดเห็นในเชิงหลัก ชะรีอะฮ์ ที่ไม่ตรงกัน ทางออกคือการใช้ดินาร์อิสลาม ตัวอย่างเช่นสัญญา BBA จะผูกติดกับดินาร์แต่การผ่อนชำระยังคงอยู่ในรูปของเงินริงกิต เมื่ออัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้น ราคาของทองก็จะเพิ่มเช่นกัน การผ่อนชำระในแต่ละงวดผูกติดกับดินาร์แต่อยู่ในรูปของริงกิต ตัวอย่างเช่น แต่ละงวดลูกค้าต้องจ่าย 3 ดินาร์ ซึ่งมีค่าเท่ากับ $500 เมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อลูกค้ายังคงต้องจ่าย 3 ดินาร์แต่มูลค่าหากคิดเป็นริงกิตจะเพิ่มขึ้น เช่น $600 หากเกิดภาวะเงินฝืด 3 ดินาร์อาจมีค่าเท่ากับ $400 ดังนั้นระบบดินาร์จะสามารถขจัดความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากความผันผวนทางด้านราคาโดยไม่ต้องไปแก้สัญญา BBA

สามสิบ: ข้อกำหนดด้านทุนสำหรับการธนาคารอิสลาม

การผลักดันให้เกิดการพัฒนากลุ่มอุตสาหกรรมซึ่งกำหนดไว้ในแผนอุตสาหกรรมสอง (IMP2) ก่อให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาสินเชื่ออุตสาหกรรมอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในด้านการวิจัยและพัฒนาและการได้ความรู้ด้านเทคโนโลยี แนวคิดด้านกลุ่มอุตสาหกรรมคือการที่อุตสาหกรรมมีส่วนประกอบทั้งหมดไม่ว่าจะทางด้านการออกแบบ การผลิต และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชนิดหนึ่งอย่างครบถ้วนภายในประเทศหนึ่ง แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่ดีเพื่อก้าวพ้นจากการเป็นประเทศที่เป็นเพียงฐานการประกอบสินค้า

ช่วงใหม่แห่งการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมของมาเลเซียกำลังส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง วัตถุดิบในประเทศ และสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งหมายความถึงความจำเป็นในการใช้วิธีการที่ประหยัดแรงงาน ใช้ทักษะและทุนค่อนข้างสูง แต่นี่ไม่ใช่เรื่องง่าย

สินเชื่ออุตสาหกรรมไม่ได้หมายถึงแต่เพียงการเพิ่มสินเชื่อให้กับภาคอุตสาหกรรมแต่รวมถึงการขยายการให้สินเชื่อไปยังกิจกรรมอื่นๆ เช่น การวิจัยและการพัฒนาซึ่งรวมถึงการพัฒนาพัฒนาบุคลากรของอุตสาหกรรม แท้จริงแล้วสิ่งนี้หมายถึงการเพิ่มบทบาทของธนาคารในการลงทุนประเภทการเป็นหุ้นส่วนร่วม การแบ่งสรรกำไร และการแบกรับความเสี่ยงอย่างเช่นการร่วมทุน

ในกรณีการลงทุนที่เสี่ยง เราไม่สามารถมองข้ามบทบาทของการธนาคารอิสลาม แท้จริงแล้วในทางทฤษฎีธนาคารอิสลามมีความเหมาะสมที่จะรองรับการลงทุนเหล่านี้แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่เป็นอย่างนั้นในปัจจุบัน ธนาคารจำนวนมากนิยมลงทุนสินทรัพย์ในสินเชื่อ มูรอบาฮะฮ์ กับ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล การ

เปิดตัวของ KHF Ijarah House Sdn Bhd. แสดงให้เห็นว่าการธนาคารอิสลามยังคงมุ่งเน้นไปที่ผลิตภัณฑ์ประเภทการค้า แต่ทำไมสินเชื่อประเภทร่วมลงทุนจึงไม่ได้รับความนิยม

ปัญหานั้นชัดเจน หากโครงการไม่ประสบผลสำเร็จพนักงานธนาคารอาจถูกไล่ออกจากงาน ในการประเมินผลการดำเนินธุรกิจของธนาคาร ROA ซึ่งคือผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (รายได้สุทธิหารด้วยสินทรัพย์ทั้งหมด) มักถูกใช้เพื่อวัดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ROA แสดงให้เห็นว่าฝ่ายบริหารของธนาคารสามารถทำกำไรเท่าไหร่จากสินทรัพย์ที่มีอยู่ ตัวอย่างเช่น ROA = ร้อยละ 1.3 หมายถึงสินทรัพย์ธนาคารมูลค่า 1 ริงกิตสามารถทำกำไรได้ 1.3 ริงกิต ROA ยิ่งสูงเท่าไหร่ยิ่งดี ทั้งนี้ธนาคารต้องคำนึงเรื่องความเสี่ยงด้วย

ในขณะเดียวกันธนาคารจะต้องมั่นใจว่าลูกค้าสามารถถอนเงินได้เมื่อต้องการ ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นหรือ ROE ซึ่งเป็นการวัดผลประโยชน์สุทธิที่ผู้ถือหุ้นได้รับจากการร่วมลงทุน

คำถามคือผู้ถือหุ้นธนาคารอิสลามให้ความสำคัญกับหลักปรัชญาและเป้าหมายของธนาคารอิสลามมากน้อยเพียงใด พวกเขาสนใจแต่เพียง ROE หรือไม่ ในฐานะที่เป็นนักลงทุนที่มีเหตุผล ROE เป็นเป้าหมายสูงสุดแต่ ROE อย่างเดียวหรือ สมมุติว่าพวกเขาให้ความสำคัญแต่เพียง ROE

เพื่อให้ได้ ROE ที่สูง ผู้บริหารธนาคารจะต้องมั่นใจว่า ROA สูงเช่นกันเพราะทั้งสองมีความเกี่ยวข้องกัน อย่างไรก็ตามในการเพิ่ม ROA ธนาคารจะต้องกระจายหรือลดต้นทุนการดำเนินการซึ่งอย่างหลังมักไม่เกิดขึ้น ดังนั้นการกระจายการดำเนินการอาจเป็นสิ่งที่ควรทำแต่กลยุทธ์เช่นนี้อาจมีความเสี่ยงสูงและผู้ถือหุ้นอาจไม่เห็นด้วย

ในกรณีของการธนาคารอิสลาม เราสามารถพูดได้หรือไม่ว่าคณะกรรมการธนาคารไม่เต็มใจที่จะให้ฝ่ายบริหารทำการลงทุนใน มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ ตัวอย่างเช่นในปี 1995 สินเชื่อ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล กับ อัลมูรอบาฮะฮ์ของ Bank Islam Malaysia Berhad (BIMB) มีมูลค่าสูงถึง 1.3 พันล้านริงกิต เปรียบเทียบกับสินเชื่อ มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ ที่มีมูลค่าเพียง 29 ล้านริงกิต การออกห่างจากการลงทุนที่ต้องแบกรับความเสี่ยงเช่นนี้เป็นเรื่องที่น่าประหลาดเพราะผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ที่สนับสนุนการก่อตั้งธนาคารอิสลามและศาสนาอิสลาม เมื่อถามพวกเขาถึงการธนาคารอิสลามสิ่งแรกที่พวกเขาจะตอบคือหลักการแบ่งสรรกำไร แต่เราไม่สามารถพบการแบ่งสรรกำไรในการดำเนินการของธนาคารอิสลามยกเว้นบัญชีเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ทำไมพวกเขาจึงใช้ระบบการแบ่งสรรกำไรเป็นจุดขายแต่ในความเป็นจริงใช้เพียง BBA บัยอ์อัลอีนะฮ์ และบัยอ์อัลดายน์

ตามจิตวิญญาณของอิสลามที่แท้จริง ผู้ถือหุ้นควรสนับสนุนเงินทุนมากพอเพื่อที่ธนาคารจะได้ลงทุนในโครงการ มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ ยิ่งขึ้น พวกเขาไม่ควรให้ความเสี่ยงของเงินลงทุนทั้งหมดไปอยู่ที่บัญชีเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ แต่เพียงแหล่งเดียว การเป็นเช่นนั้นเป็นการบีบให้ผู้จัดการธนาคารเลือกแต่เพียง อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล กับ อัลมูรอบาฮะฮ์ อย่างเดียวเนื่องจากเป็นสินทรัพย์ที่ปลอดภัยและเสี่ยงน้อยกว่า

ประเด็นของผมคือ ข้อกำหนดด้านเงินลงทุนของธนาคารอิสลามไม่ควรสูงกว่าของธนาคารทั่วไป หากธนาคารอิสลามใช้บัญชีเงินฝากประเภทแบ่งสรรกำไร (PLS) บัญชีเงินฝาก วาดิอะฮ์ มีต้นทุนน้อยกว่าบัญชีเงินฝากที่ให้ดอกเบี้ยเพราะบัญชี วาดิอะฮ์ มีการประกันเงินฝากเท่านั้น

โดยคำจำกัดความ จ้อกำหนดด้านเงินลงทุนคือ เงินลงทุนของผู้ถือหุ้นหรือของธนาคาร ข้อกำหนดด้านเงินลงทุน = ทุน/สินทรัพย์ ตัวอย่างเช่น ข้อกำหนดด้านทุนร้อยละ 1 หมายถึง เงินกู้ทุกๆ $100 จะต้องมีเงินลงทุน $1 แต่อัตรานี้ต่ำเกินไป ธนาคารจึงถูกกำหนดให้รักษาระดับทุนขั้นต่ำไว้ที่ร้อยละ 10 เพื่อเป็นการป้องกันการล้มละลายเมื่อธนาคารขาดทุนจากเงินกู้และผลิตภัณฑ์อื่นๆ เมื่อหนทางในการหลีกเลี่ยงการล้มละลายอย่างการขายเงินกู้ได้ถูกใช้ไปแล้วธนาคารสามารถหันมาใช้เงินลงทุนผู้ถือหุ้นเพื่อลดการขาดทุนจากหนี้เสีย การลงทุนที่ผิดพลาด อาชญากรรม และการบริหารจัดการที่ผิดพลาด ยกเว้นแต่ธนาคารไม่เหลือเงินทุนแล้วจึงต้องปิดตัวลง

เนื่องด้วยผลิตภัณฑ์ธนาคารบางประเภทมีความเสี่ยงที่จะผิดชำระหนี้สูงกว่าผลิตภัณฑ์อื่นๆจึงมีความจำเป็นที่ข้อกำหนดด้านเงินลงทุนควรขึ้นอยู่กับอัตราส่วนบางอย่างที่มีการปรับระดับความเสี่ยงแล้ว หากไม่เป็นเช่นนี้เงินลงทุนที่มีอาจไม่พอที่จะช่วยลดภาระหนี้เสีย ตัวอย่างเช่น เงินสดกับตั๋วเงินคลังมีค่าน้ำหนักความเสี่ยงเป็นศูนย์ในขณะที่เงินกู้กับพันธบัตรมีค่าน้ำหนักเท่ากับร้อยละ 100 กับร้อยละ 50 ตามลำดับ โดยปกติเมื่อใช้วิธีการเช่นนี้ข้อกำหนดเงินลงทุนจะสูงขึ้น ในปี 2003 ระบบการธนาคารอิสลามมีอัตราส่วนทุนที่ถ่วงน้ำหนักความเสี่ยง (RWCR) ที่แข็งแรง นั่นคือ ร้อยละ 13.1 และมีอัตราส่วนทุนหลักร้อยละ 11.4

จากที่ได้กล่าวมา อาจไม่ถูกต้องนักหากยังคงใช้กรอบของ มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ เพื่อเป็นพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารกับผู้ฝากเงิน ในกรณีของบัญชีเพื่อการลงทุน มูดอรอบะฮ์ ธนาคารไม่ได้เป็นมูดาริบ เพราะเป็นเจ้าของทุนเช่นกัน และเช่นเดียวกันผู้จัดการธนาคารไม่ควรถูกเรียกว่า มูดาริบ เพราะพวกเขามีสถานะเป็นลูกจ้างธนาคารและได้รับเงินเดือนบนพื้นฐานของสัญญา อิญาเราะฮ์ ดังนั้นจึง

อาจถูกต้องกว่าหากเรียกว่าบัญชีเพื่อการลงทุน มูชารอกะฮ์ เพราะสะท้อนบทบาทของผู้ถือหุ้นธนาคารในการแบกรับความเสี่ยงยิ่งขึ้น

ในอีกนัยหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ใช้สัญญาการเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจจะต้องประกอบไปด้วยสามฝ่ายคือ 1) ผู้ฝากเงิน 2) ธนาคาร 3) ผู้ที่ใช้เงินทุนหรือผู้ประกอบการ การใช้สัญญา มูชารอกะฮ์ จะทำให้ธนาคารต้องแบกรับความเสี่ยงจากการนำเงินลงทุนของธนาคารมาใช้ในโครงการด้วย หากเป็นเช่นนี้ ข้อกำหนดด้านเงินทุนของธนาคารควรลดลงเพราะการดำเนินการลักษณะนี้ไม่ใช่การขายผ่อนหรือ BBA อย่างไรก็ตาม หากธนาคารใช้สัญญา มูดอรอบะฮ์ ธนาคารจะต้องเผชิญกับข้อกำหนดด้านทุนที่สูงขึ้นเพื่อประกันเงินลงทุนจากความประมาท

เช่นเดียวกัน เมื่อบัญชีเงินฝาก PLS ถูกใช้สำหรับสินเชื่อ ซะลัม กับ อิสติสนา ข้อกำหนดด้านทุนควรลดลงเพราะการขาดทุนจากทั้งสองผลิตภัณฑ์จะถูกรับโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ร่วมทำสัญญา แต่สิ่งเดียวกันนี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้กับบัญชี วาดิอะฮ์ เพราะธนาคารประกันเงินฝาก ข้อกำหนดด้านทุนจึงต้องสูงขึ้น

สามสิบเอ็ด: การธนาคารเพื่อประสิทธิภาพ

รายงานประจำปีของ Bank Negara ที่ออกเมื่อปี 1995 อาจช่วยขยายขอบเขตการธนาคารอิสลามในมาเลเซียด้วยอัตราการเติบโตร้อยละ 8.7ในปี 1994 และการพยากรณ์ในปัจจุบันที่ร้อยละ 8.5 ประสิทธิภาพจะเป็นเป้าหมายหลักของการลงทุน

ในปี 1994 เศรษฐกิจพึ่งการลงทุนโดยเฉพาะการนำเข้า รายได้ที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุนที่เน้นการส่งออกซึ่งคิดเป็นร้อยละ 85 ของการนำเข้าสินค้าทั้งหมด อาจไม่ใช่คำตอบสำหรับการขาดดุลการค้าของมาเลเซียที่มีมูลค่า 8.2 พันล้านริงกิตยกเว้นว่าจะทำให้ประสิทธิภาพจะเพิ่มขึ้น

ในการเพิ่มประสิทธิภาพของประเทศ บทบาทของธนาคารเป็นสิ่งที่สำคัญ ผู้ว่าการ Bank Negara กล่าวว่าธนาคารพาณิชย์บางแห่งควรควบรวมกิจการเพื่อการประหยัดต่อขนาดและขอบเขต การกระจายการทำธุรกิจของธนาคารไปยังรายได้ประเภทค่าธรรมเนียมแสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันธนาคารพาณิชย์ไม่ได้พึ่งแต่เพียงรายได้ดอกเบี้ย

จากการที่ภาคการผลิตมีบทบาทสำคัญในการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศด้วยอัตราการเพิ่มร้อยละ 14 ในปี 1994 จึงมีความจำเป็นที่จะเพิ่มการเติบโตของธุรกิจเงินร่วมลงทุน เท่าที่เห็นมีธนาคาร

จำนวนมากขึ้นเปิดบริษัทลูกเพื่อทำธุรกิจประเภทนี้โดยได้รับการคาดหมายว่าจะปล่อยสินเชื่อสู่อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขึ้นสูงซึ่งจะช่วยลดการพึ่งการนำเข้าของมาเลเซีย

อะไรคือบทบาทของการธนาคารอิสลาม ด้วยการที่เป็นทางเลือกจากธนาคารที่ใช้ดอกเบี้ยธนาคารอิสลามควรจะเปิดกว้างเพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป ระบบธนาคารอิสลามามีผลิตภัณฑ์หลัก นั่นคือ มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ ที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของภาคการผลิต สัญญาประเภท ซะลัม กับ อิสติสนา(การขายล่วงหน้า) สามารถมีบทบาทนี้เช่นกัน

แต่ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ไม่สามารถหาได้ที่ธนาคารพาณิชย์ ข้อจำกัดบางอย่างในกฎหมายสถาบันการเงินและการธนาคาร (BAFIA) ปี 1989 สามารถอธิบายว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เมื่อธนาคารจำนวนมากขึ้นทราบว่าการให้ยืมแบบดั้งเดิมไม่ได้เป็นธุรกิจตลาดเฉพาะกลุ่มอีกต่อไป การเชื่อโยงกับภาคการผลิตโดยตรงสามารถทำได้ผ่านการตั้งบริษัทลูกเพื่อดำเนินธุรกิจเงินร่วมลงทุน

ในทางทฤษฎี ธุรกิจเงินร่วมลงทุนมีลักษณะคล้ายกับสินเชื่อ มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ด้วยการพัฒนาของธุรกิจการธนาคารเช่นนี้ ถึงเวลาแล้วที่ธนาคารอิสลามควรให้ความสำคัญกับระบบการแบ่งสรรกำไร ถึงแม้จะเริ่มช้าแต่ยังดีกว่าไม่เริ่มเลย ผมคิดว่าธนาคารอิสลามทราบถึงปัญหาและกำลังพยายามหาหนทางเพื่อลดการพึ่งสินเชื่อ มูรอบาฮะฮ์ กับ บัยอ์บิทะมันอาญิล

ในฐานะที่เป็นนักวิชาการ ผมได้วิจารณ์การที่ธนาคารอิสลามพึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผ่อนชำระจนมากเกินไปอยู่เสมอ ซึ่งความสามารถของผลิตภัณฑ์เหล่านี้ในการส่งเสริมการเติบโตทางผลิตภาพยังเป็นที่สงสัยเนื่องจากสถานะของธนาคารอิสลามยังคงเป็นผู้เก็บหนี้ ลูกค้าได้มีการร้องเรียนว่าผลิตภัณฑ์เหล่านี้แพงกว่าเงินกู้ถึงแม้จะได้รับสถานะว่า ฮาลาล ในปี 1994 มากกว่าร้อยละ 90 ของสินทรัพย์ BIMB ถูกใช้ไปกับผลิตภัณฑ์ประเภทการค้าซึ่งมีลักษณะเป็นสินเชื่อผ่อนชำระ ดังนั้นอนาคตของ มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ ในการธนาคารอิสลามจะเป็นเช่นไร คำตอบคือค่อนข้างมืดมัวเพราะ BBA กำลังได้รับความนิยมอย่างสูงในธนาคารอิสลาม ผลิตภัณฑ์ประเภท PLS ไม่ได้รับโอกาสในการเริ่มใช้เพียงเพราะ สินเชื่อประเภทผ่อนชำระ (BBA) นั้นง่ายในการประยุกต์ใช้และธนาคารสามารถควบคุมได้ดีกว่า

งานศึกษาด้านการธนาคารอิสลามในยุคแรกโดยเฉพาะในแถบเอเชียใต้ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทของสัญญา มูดอรอบะฮ์ ในการดำเนินการของธนาคารอิสลาม โดยสัญญาตั้งอยู่บนหลักการแบ่งสรรกำไรขาดทุน

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้มองข้ามแง่มุมด้านกฎหมายและโครงสร้างธุรกิจการธนาคารในปัจจุบัน อีกทั้งได้ประเมินศักยภาพของสัญญาอย่างเช่น อัลอิญาเราะฮ์ ซะลัม และ อิสติสนา ในการเป็นทางเลือกของเงินกู้ที่ใช้ดอกเบี้ยต่ำเกินไป

ผู้เขียนส่วนใหญ่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีประสบการณ์ด้านการธนาคารในทางปฏิบัติค่อนข้างน้อย พวกเขาสามารถเขียนถึงลักษณะพื้นฐานของสัญญา มูดอรอบะฮ์ แต่ไม่ค่อยได้กล่าวถึงโครงสร้างและกฎระเบียบของธุรกิจการธนาคารในปัจจุบัน พวกเขาสามารถให้เหตุผลเชิงทฤษฎีเพื่อสนับสนุน มูดอรอบะฮ์ โดยกล่าวว่าหลักการแบ่งสรรกำไรขาดทุนสามารถกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพิ่มเสถียรภาพ และลดความไม่เท่าเทียมทางด้านรายได้

แต่นี่ไม่ใช่เป้าหมายหลักของธนาคารอิสลามในปัจจุบัน ในท้ายที่สุดสิ่งที่สำคัญสุดก็ยังคงเป็นกำไร ธนาคารจะต้องได้เงินฝากและสินเชื่อตามเป้าในแต่ละเดือน ในการที่จะให้อัตราการผิดชำระหนี้ต่ำสุด เงินทุนจึงให้แก่ผู้ที่มีทรัพย์สินหรือผู้ค้ำประกันเพื่อเป็นการขู่ว่าหากไม่ชำระหนี้จะถูกฟ้องล้มละลายซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถพบได้ในกรณีของธนาคารที่มีดอกเบี้ยเช่นกัน

ธนาคารอิสลามยังไม่เข้าใจถึงจิตวิญญาณของการธนาคารอิสลาม ผู้บริหารธนาคารคงทำไปเพราะเป็นงานเป็นรายได้ของพวกเขา นักวิชาการก็พบกับปัญหานี้เช่นกัน ขอให้งานวิจัยของพวกเขาสามารถตีพิมพ์ได้ งานของพวกเขาก็ถือว่าสำเร็จ

แต่เป้าหมายของอิสลามในแง่ของการธนาคารอิสลามก็คือการสร้างทางเลือกจากระบบที่ใช้ดอกเบี้ยภายใต้สัญลักษณ์แห่งการค้าและการพาณิชย์(อัลบัยอ์) กำไรจากอัลบัยอ์ถูกสร้างมาจากการค้าและการร่วมมือ ลูกค้าจะไม่ได้มีสถานะเป็นลูกหนี้อีกต่อไป ธนาคารจะต้องค้นหาคนที่มีความสามารถด้านการประกอบการ ธนาคารจะรู้สึกตื่นเต้นหากมีการคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆขึ้นมาและอยากเป็นส่วนหนึ่งของการคิดค้น ธนาคารจะต้องแบกรับความเสี่ยงเมื่อดำเนินธุรกิจ นี่คือความหมายของการทำการค้าร่วมในการธนาคารอิสลาม มันก่อให้เกิดผลิตภาพและความสร้างสรรค์

ส่วนที่หก

แง่มุมด้านกฎหมายของการธนาคารอิสลาม

หนึ่ง: ความแตกต่างของความคิดเห็นด้านกฎหมายเกี่ยวกับการธนาคารอิสลาม

การขอความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวกับการเงินการธนาคารอิสลามอาจเป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวังไม่ใช่เพราะไม่มีผู้เชี่ยวชาญเพียงพอแต่เป็นเพราะการขาดมาตรฐานเดียวกัน ความคิดเห็นสามารถแตกต่างกันไปตามลักษณะของผู้ที่ออกความคิดเห็นไม่ว่าจะเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้าน ชะรีอะฮ์ หรือสำนักคิดต่างๆ (มัซฮับ)

ตัวอย่างเช่น ในมาเลเซียสมาชิกคณะกรรมการ ชะรีอะฮ์ ประจำ Bank Negara และ คณะกรรมการหลักทรัพย์ประกอบไปด้วยนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่ยึดถือปฏิบัติตามสำนักคิดชาฟีอีย์พวกเขาออกความคิดเห็นโดยยึดหลักการที่เข้มงวดของอิหม่ามชาฟีอีย์แต่กลับอนุญาตการใช้ผลิตภัณฑ์บางตัวซึ่งมีลักษณะแบบเดียวกับผลิตภัณฑ์แบบทั่วไป ตัวอย่างหนึ่งคือการอนุญาตให้ใช้ บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์ ในการธนาคาร ตลาดทุน และตลาดเงินอิสลาม

ผลิตภัณฑ์ที่ใช้หลัก บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์ มีลักษณะเหมือนเงินกู้ผ่อนชำระ เมื่อผลิตภัณฑ์แบบนี้ได้รับอนุญาตให้ใช้จนแพร่หลายไร้การควบคุม ธนาคารอิสลามจะได้รับผลเช่นเดียวกับธนาคารทั่วไปเมื่อมีวิกฤต แท้จริงแล้วผลิตภัณฑ์เหล่านี้น่าจะส่งผลเสียมากกว่าเสียอีกเนื่องจากไม่สามารถใช้อัตราแบบลอยตัวได้ เพราะฉะนั้นความเป็นห่วงของพวกเราจะไม่ใช่เรื่องแปลก

หากที่ปรึกษาด้านชะรีอะฮ์ได้ทำการคิดอย่างเป็นอิสระ(อิจติฮัด)แล้วออกความคิดในเชิงกฎหมาย (ฟัตวา) ว่าการขายประเภท อัลอีนะฮ์ กับส่วนลด บัยอ์อัลดายน์ กับฝ่ายที่สามเป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาต (ฮาลาล) นั่นหมายความว่าความคิดเห็นของสำนักคิดอื่นๆก็ควรได้รับโอกาสในการถกเถียง ฟัตวา เหล่านี้ด้วยเช่นกัน ระบบการเงินอิสลามที่เต็มไปด้วยการขายประเภท อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์อาจเป็นภาระให้แก่มุสลิม อุมมะฮ์ ในระยะยาว มัสลาฮะห์ ของ อุมมะฮ์ อาจตกอยู่ในการคุกคามหากไม่มีความพยายามที่จะอธิบายว่าอะไรกำลังเกิดขึ้น ผมมีความเชื่อว่าการธนาคารอิสลามที่ใช้ อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์ในที่สุดจะไม่แตกต่างจากสิ่งที่ธนาคารทั่วไปปฏิบัติ หากเป็นเช่นนี้ถือว่าเป็นเรื่องเศร้าสำหรับมุสลิม อุมมะฮ์

ตัวอย่างเช่น การยืมและการให้ยืมที่เกินตัวเป็นสาเหตุหลักสาเหตุหนึ่งของวิกฤตเศรษฐกิจเอเชีย หากระบบที่ใช้ดอกเบี้ยถูกกล่าวหาว่าเป็นต้นเหตุของพฤติกรรมนี้การขายประเภท อีนะฮ์ กับดายน์ สามารถ

ก่อให้เกิดสิ่งเดียวกัน ด้วยเหตุนี้อะไรคือเหตุผลที่บอกว่าระบบของอิสลามดีกว่าหากในท้ายที่สุดธนาคารอิสลามก็ปฏิบัติตามสิ่งที่ธนาคารทั่วไปปฏิบัติ อะไรคือสิ่งที่แตกต่างของระบบอิสลามหากไม่สามารถออกห่างจากปัญหาที่เกิดจากการยืมและให้ยืมที่เกินตัว

นักวิชาการด้านชะรีอะฮ์ในตะวันออกกลางก็มีระบบในการอกความคิดเห็นด้านกฎหมายเช่นกัน สำนัก ฟิกฮ์ แห่งองค์กรความร่วมมืออิสลาม (OIC) ที่มักกะฮ์มีเชื่อเสียงในด้านการออกความคิดเห็นที่คงเส้นคงวาเกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางด้านการเงินการพาณิชย์อิสลามในยุคสมัยใหม่ซึ่งรวมถึงการห้ามใช้ผลิตภัณฑ์ประเภท บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์

ประเด็นคือ ที่ปรึกษาด้าน ชะรีอะฮ์ ในมาเลเซียจำนวนมากจบมาจากมหาวิทยาลัยในตะวันออกกลางอย่างเช่นมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัรที่เมืองไคโรประเทศอียิปต์ และ มาหาวิทยาลัยมาดีนะห์ที่ประเทศซาอุดิอาระเบีย ดังนั้นทำไมมาเลเซียจึงไม่ยอมรับความคิดเห็นจากตะวันออกกลางหล่ะ เพื่อที่จะหาทางออกให้กับปัญหาเราควรพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะขยายขอบเขตสมาชิกคณะกรรมการด้าน ชะรีอะฮ์

อย่างแรก คณะกรรมการควรมีประสบการในการออก ฟัตวา การออก ฟัตวา ต้องผ่านการทำ อิจติฮัด และในการทำ อิจติฮัด ต้องทำวิจัยและคิดไตร่ตรองอย่างมาก อิจติฮัด จะเกิดขึ้นเมื่อไม่สามารถหาคำตอบจาก กุรอาน ซุนนะห์ และ อิจมะ

โดยปกติเป็นหน้าที่ของ มุฟตี ในการออก ฟัตวา เพราะพวกเขาได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากรัฐบาลให้ออกความคิดเห็นด้านกฎหมายซึ่งใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการแก้ปัญหาต่างๆ ดังนั้น มุฟตี ควรมีความสามารถในการทำวิจัย

อย่างที่สอง คณะกรรมการที่ไม่ได้มีตำแหน่งเป็น มุฟตี ควรมีปริญญาทางด้าน ยูซุล ฟิกฮ์ กับ มูอามาลัท หรือ กฎหมายอิสลามด้านการพาณิชย์

คงเป็นความผิดพลาดหากเชิญผู้ที่มีความรู้กฎหมายอิสลามด้านครอบครัว (ดักวะฮ์) และอาชญากรรม (อูซูลุดิน) หรือภาษาอารบิก (ลูกาตุล อาราบี) แต่ไม่ได้เชี่ยวชาญกฎหมายอิสลามด้านการทำธุรกรรม (ฟิกฮ์ มูอามาลัท) มาเป็นคณะกรรมการ ดังนั้นผู้ที่มีคุณวุฒิด้าน ชะรีอะฮ์ ควรได้รับบทบาทในคณะกรรมการ ชะรีอะฮ์ ของ Bank Negara และ คณะกรรมการหลักทรัพย์ เพื่อที่ความคิดเห็นด้านกฎหมายที่ออกมาจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการทำวิจัยที่ครอบคลุมด้วยแนวทางของ ฟิกฮ์ เปรียบเทียบ

ข้อสุดท้าย ผู้ที่ทำงานในแวดวงการธนาคารอิสลามซึ่งไม่มีคุณสมบัติดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นควรได้รับอนุญาตให้มีส่วนร่วมแต่ในขอบเขตของการเป็นที่ปรึกษาเท่านั้น บทบาทของพวกเขาคือทำให้คณะกรรมการ ชะรีอะฮ์ เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น นั่นคือ เข้าใจในหลักการทางเศรษฐศาสตร์และการเงินเพื่อที่จะทำ อิจติฮัด ได้อย่างเที่ยงตรงและตรงตามเป้าหมาย

สอง: บทบาทของฟัตวาในระบบการเงินอิสลาม

วิศวกรรมการเงินอิสลามจำเป็นต้องมีมากกว่าความเข้าในหลักการและการประยุกต์ใช้ผลิตภัณฑ์ลูกผสมแบบทั่วไป เป็นที่น่าสนใจหากสามารถประยุกต์ใช้ผลิตภัณฑ์เหล่านี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าอิสลามมีคำตอบทุกอย่างให้กับการเงินสมัยใหม่

โดยปกติทฤษฎีมีความสำคัญมากกว่าการปฏิบัติ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการรู้และเข้าใจหลักการที่เป็นสาเหตุของคำตัดสินหรือการออกความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อิสลาม เราไม่สามารถมองข้ามความรู้ได้เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการออกความคิดเห็นด้านกฎหมาย (ฟัตวา)

ตัวอย่างเช่น สภาที่ปรึกษาด้านชะรีอะฮ์(SAC) ของคณะกรรมการหลักทรัพย์ได้ออกแถลงการณ์ว่ากลไกของสัญญาซื้อขายสินค้าล่วงหน้า (futures contract) เป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาต (ฮาลาล) คาดว่า ฟัตวา นี้จะถูกออกด้วยการทำอิจติฮัด เนื่องจากตลาดซื้อขายล่วงหน้าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในยุคสมัยใหม่ไม่สามารถหาได้จากสัญญาแบบดั้งเดิม

ประชาชนทั่วไปควรที่จะสามารถเข้าถึง ฟัตวา เพื่อเข้าใจที่มาที่ไปเพราะสวัสดิการและความเป็นอยู่ของ อุมมะห์ มุสลิมขึ้นอยู่กับ ฟัตวา เหล่านี้ เป้าหมายของ ชะรีอะฮ์ ก็เพื่อปกป้องความมั่งคั่งและทรัพย์สิน (อัลมัล) หากสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ฮาลาล จริงๆนั่นหมายความว่าที่ปรึกษา ชะรีอะฮ์ ค่อนข้างมั่นใจว่าอนุพันธ์เหล่านี้จะไม่ไปทำลายความมั่งคั่งของมนุษย์ แต่เราได้เห็นแล้วว่าตลาดอนุพันธ์(derivative) ได้ทำลายประเทศต่างๆอย่างไรบ้าง กองทุนป้องกันความเสี่ยง (hedge fund) ใช้อนุพันธ์เพื่อทำกำไร กองทุนเหล่านี้ได้ทำลายเศรษฐกิจของประเทศในเอเชียอย่างไรบ้างทุกคนคงจะทราบ สิ่งเดียวกันนี้ได้เกิดขึ้นกับกรณีของ ฟัตวา หรือในบางครั้งเรียกกันว่าข้อยุติซึ่งได้อนุญาตให้มีการใช้หลัก บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับส่วนลด บัยอ์อัลดายน์ฟัตวาเหล่านี้ได้ส่งเสริมสินเชื่อและการลงทุนซึ่งให้ผลตอบแทนที่กำหนดไว้ล่วงหน้าและการประกันเงินลงทุน

การมีความคิดเห็นไม่ตรงกันในหมู่ ฟูคาฮา เกี่ยวกับ ฟัตวา เหล่านี้เป็นประเด็นที่สำคัญเนื่องจากเกี่ยวข้องกับศาสนกิจพื้นฐาน (นาส/ยูซุล) ไม่ใช่คำสอนย่อย (ฟูรุก) ตัวอย่างเช่น ฟูคาฮา จะเห็นตรงกันเกี่ยวกับจำนวนการละหมาด (ซอลัต) ในแต่ละวันที่ผู้ศรัทธา (มูกัลลาฟ) จะต้องปฏิบัติ แต่พวกเขาสามารถมีความคิดเห็นไม่ตรงกันเกี่ยวกับประเด็นปลีกย่อยของการละหมาด เช่น ในมาเลเซียเวลา ซอลัต ผู้ปฏิบัติจะนำมือทั้งสองไปไว้ตรงกระเพาะในขณะที่มุสลิมในแอฟริกานำมือไว้ขนาบข้างลำตัว

ดังนั้น เมื่อมีการออก ฟัตวา ก็ไม่ควรเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับ นาส กับ ยูซุล แต่เกี่ยวกับ ฟูรุก ซึ่งคือแขนงของกฎหมาย จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องศึกษาเพิ่มเติมถึงลักษณะของ ฟัตวา เช่น อะไรคือ ฟัตวา และใครที่สามารถออก ฟัตวา ได้

ดีซี แมคโดนัลด์ กล่าวว่า ฟัตวา คือ ความคิดเห็นด้านกฎหมายที่ออกโดย มุฟตี หรือ canon lawyer of standing เพื่อเป็นคำตอบของคำถามที่ยื่นโดยผู้พิพากษาหรือบุคคลใดๆก็ตาม โยเซฟ แชชท์ อธิบายว่า มุฟตี คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายซึ่งสามารถออกความคิดเห็นอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับประเด็นทางด้านศาสนาโดยความคิดเห็นของเขาเรียกว่าฟัตวา

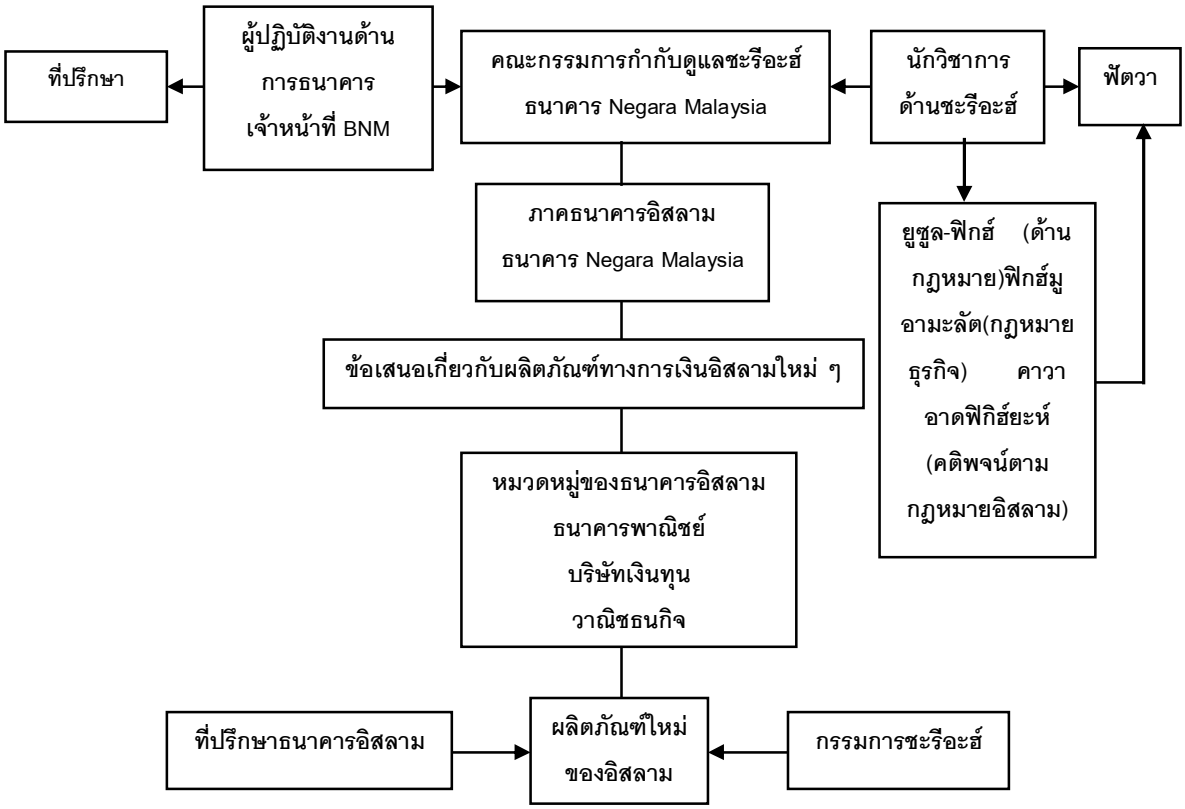

<รูปภาพที่ 6.1 การกำกับดูแลของคณะกรรมการชะรีอะฮ์>

ในมาเลเซีย มี ฟัตวา หนึ่งซึ่งเป็นที่รู้จักเกี่ยวกับธุรกรรมอิสลาม (มูอามาลัท) ออกในปี 1974 โดยสภา ฟัตวาแห่งชาติ (NFC) โดยเกี่ยวข้องกับการสั่งห้ามการประกันชีวิตแบบทั่วไปเนื่องจากประกอบไปด้วยสิ่งที่ศาสนาไม่ได้อนุมัติสามอย่าง นั่นคือ ริบา ฆอรอร์(ความคลุมเครือ) และมัยซิร(การพนัน) ฟัตวานี้นำไปสู่การก่อตัวของธุรกิจ ตะกาฟุล ในมาเลเซีย อย่างไรก็ตามในปัจจุบันธุรกิจ ตะกาฟุล ได้ใช้บริการประกันแบบทั่วไปเพื่อประกันตัวเอง การที่ประกันทำการประกันตนเองเป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาตหรือไม่ในอิสลาม

แน่นอนคำถามนี้ต้องขอความคิดเห็นจาก มุฟตี และนักวิชาการด้าน ชะรีอะฮ์ จาก NFC เพื่อออกความคิดเห็นที่จำเป็น เราจะเห็นว่า ฟัตวา ที่ออกโดย NFC จะถูกบันทึกไว้แล้วนำไปออกสื่อเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเป็นการสื่อถึงความโปร่งใส ดังนั้น ฟัตวา จึงสามารถพิสูจน์และแย้งได้ ด้วยเหตุนี้วิธีการทางวิทยาศาสตร์จึงไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่สำหรับอิสลาม

อิบนุ คัยยิม กล่าวว่า ผู้ที่จะโต้งแย้ง ฟัตวา ได้จะต้องเข้าใจกุรอาน นาซิก และ มันซุกฮ์ ของกุรอาน กฎต่างๆ รวมทั้ง ตะห์วิล กับเหตุผลเกี่ยวกับโอกาสแห่งการเปิดเผยโดยพระเจ้า(อัสบับ อัลนูซุล) และที่สำคัญเขาผู้นั้นจะต้องเข้าใจ ฮาดิษ อย่างลึกซึ้งเช่นเดียวกับที่เขาเข้าใจกุรอานและภาษาอาหรับรวมทั้งสถานการณ์ของสังคมที่ซึ่งได้มีการออก ฟัตวา นั้น ฟัตวา สามารถเปลี่ยนได้ตามเวลา สถานที่ สถานการณ์ จุดประสงค์และประเภทของปัญหา

ดังนั้นจึงสำคัญที่จะต้องสร้างความเป็นหนึ่งและมาตรฐานของการออกความคิดเห็นด้านกฎหมายเกี่ยวกับ มูอามาลัท โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับระบบการเงิน จะต้องถูกเปิดเผยอย่างโปร่งใส นั่นหมายความสมาชิกสภา ฟัตวา จะต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสมและมีความกล้าที่จะให้ข้อโต้แย้งและสิ่งที่เขาค้นพบเป็นที่รับรู้ของประชาชน ตัวอย่างหนึ่งที่ดี คือ NFC ซึ่งก่อตั้งในระหว่างการประชุมผู้ปกครองมาเลย์ในวันที่ 1 กรกฎาคม ปี 1969 และมีหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานกิจกรรมและการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามในมาเลเซีย

กฎข้อ 11 ของสภาได้ให้โครงสร้างของการเป็นสมาชิกหรือส่วนประกอบของคณะกรรมการสภาอย่างแรก ประธานถูกเลือกโดยสมาชิกคณะกรรมการ สภาจะเป็นผู้แต่งตั้ง มุฟตี ในทั้งสิบเอ็ดรัฐ สมาชิกที่ไม่ได้เป็น มุฟตี ประกอบไปด้วยนักวิชาการ ชะรีอะฮ์ ห้าคนและตัวแทนมุสลิมจากหน่วยงานทางด้านกฎหมาย

จากโครงสร้างที่ได้กล่าวมา เราสามารถมีความมั่นใจได้ว่า ฟัตวา ที่ออกโดยคณะกรรมการได้ผ่านการศึกษาวิจัยมาอย่างดีด้วย อักลัค ขั้นสูงและระเบียบวินัย นี่เป็นสิ่งสำคัญเพราะเราจะได้มีข้อมูลเพียงพอว่าอะไรคือเหตุผลเบื้องหลังการออก ฟัตวา เช่นนี้จะเห็นพ้องต้องกันหรือจะโต้แย้งกันอย่างไร

สาม: ความจำเป็นในการมีนักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับการฝึกฝนด้านชะรีอะฮ์

อุปทานพนักงานธนาคารที่ได้รับการฝึกอบรมด้าน ชะรีอะฮ์ ยังคงเป็นความท้าทายสำคัญของธุรกิจการธนาคารอิสลามในปัจจุบัน พนักงานหลายคนอาจเคยเข้าร่วมการสัมมนาและการประชุมเชิงปฏิบัติการมาหลายครั้งแต่พวกเขาไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมการแก้ปัญหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ชะรีอะฮ์ ในธุรกิจการธนาคาร การแก้ปัญหาเหล่านี้ต้องใช้ความรู้ด้าน ชะรีอะฮ์ การศึกษาทางด้านภาษาอาหรับ ยูซุลฟิกฮ์ และฟิกฮ์มูอามาลัท เป็นสิ่งจำเป็น

ธนาคารส่วนใหญ่จะขอคำปรึกษาจากผู้ที่จบทางด้าน ชะรีอะฮ์ แต่ความเข้าใจที่พวกเขามีต่อหลักการทางเศรษฐศาสตร์และการดำเนินการของธนาคารยังเป็นที่สงสัย ผู้เชี่ยวชาญด้าน ชะรีอะฮ์ ได้อนุมัติผลิตภัณฑ์การเงินใหม่ๆโดยไม่ค่อยมีความเข้าใจว่าผลิตภัณฑ์เหล่านั้นจะส่งผลกระทบต่อรายได้ของธนาคาร สวัสดิการผู้บริโภค เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้อย่างไร

การนำหลักการของอิสลามมาประยุกต์ใช้กับการทำธุรกรรมทางการเงินจะนำไปสู่การเกิดขึ้นของหน้าต่างอิสลามในธุรกิจการประกันและธุรกิจหลักทรัพย์ในอนาคต หากไม่มีการให้ความสำคัญกับอุปทานของนักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับการฝึกอบรมด้าน ชะรีอะฮ์ การพัฒนาการธนาคารอิสลามในมาเลเซียอาจจะต้องชะลอตัวไป

ตัวอย่างเช่น การมาของผลิตภัณฑ์ บัยอ์บิทะมันอาญิล ได้ดึงดูดความสนใจของลูกค้าจำนวนมากที่อยากป้องกันความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ยเนื่องจากราคาขายสินค้า BBA จะไม่เปลี่ยนแปลงถึงแม้อัตราดอกเบี้ยตลาดจะปรับตัวสูงขึ้น แน่นอนภายใต้สัญญาอย่างนี้ลูกค้าจะได้รับประโยชน์ในขณะที่ธนาคารเสียกำไร ช่วงท้ายผมจะวิเคราะห์ถึงจุดอ่อนเชิงโครงสร้างที่ BBA ได้สร้างให้กับธนาคารอิสลาม

สิ่งที่ผมจะพูดคือความจริงที่ว่ามหาวิทยาลัยและวิทยาลัยไม่สามารถมองข้ามศักยภาพของตลาดการเงินอิสลามในการเป็นเครื่องผลักดันการเติบโตทางเศรษฐกิจ หากเราไม่มองในด้านของศาสนาคนควร

ยอมรับปรากฏการณ์นี้ว่าเป็นการพัฒนาที่ดีและสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการทำธุรกรรมทางการเงิน

ระบบการธนาคารที่ใช้ดอกเบี้ยกำลังถูกทดสอบเพราะลูกค้าจะมีทางเลือกเพิ่มขึ้นในการนำเงินออมที่หามาด้วยความยากลำบากไปลงทุน ลูกค้าจะตอบสนองต่อการพัฒนาของการธนาคารอิสลามเช่นไรก็ขึ้นอยู่กับว่าผลิตภัณฑ์ของธนาคารอิสลามมีข้อดีมากน้อยเพียงใด

ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ที่วางนโยบาย ทำวิจัย และวางแผน เมื่อธนาคารอิสลามล้มเหลวในการป้อนบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดีและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถด้าน ชะรีอะฮ์ ให้กับแผนกการวิจัยและพัฒนา มีแนวโน้มที่ปัญหาต่างๆจะไม่ได้รับการดูแลอย่างจริงจัง

ตัวอย่างเช่น ผ่านมาแล้วเกือบยี่สิบปีหลังจากที่มีการเปิดตัวผลิตภัณฑ์ บัยอ์บิทะมันอาญิล แต่ธนาคารอิสลามยังไม่ได้ผลักดันการแก้ไขกฎหมายการเช่าซื้อปี 1964 เพื่อที่ธนาคารสามารถดำเนินธุรกิจให้เช่าที่แท้จริง (อัลอิญาเราะฮ์) ไม่ใช่เพียงการเช่าทางการเงิน ผลิตภัณฑ์ บัยอ์บิทะมันอาญิลมีแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมลดลงเมื่อเทียบกับเงินกู้ยืมระยะยาวเพราะธนาคารไม่สามารถปรับอัตรากำไรได้

ปัญหาเหล่านี้จะได้รับการดูแลอย่างจริงจังมากขึ้นเมื่อธนาคารรับบุคลากรที่จบทางด้านเศรษฐศาสตร์และได้รับการฝึกอบรมด้าน ชะรีอะฮ์ คงเป็นเรื่องตลกหากมองว่าบุคลากรที่จบทางด้านเศรษฐศาสตร์หรือการเงินการธนาคารทั่วไปแล้วมาเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการหรือหลักสูตรระยะสั้นด้านการธนาคารอิสลามเพียงไม่กี่ครั้งจะสามารถจัดการกับประเด็นปัญหาทางด้านกฎหมายอิสลาม

หากพูดถึงนักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับการฝึกอบรมด้าน ชะรีอะฮ์ เราไม่ควรมองว่าพวกเขาจะสามารถจัดการกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ ชะรีอะฮ์ ได้เพียงอย่างเดียว ตัวอย่างเช่น ที่มหาวิทยาลัยนานาชาติอิสลาม (IIUM) นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์จะต้องลงเรียนวิชาการเงิน การบริหารจัดการ การบัญชี เทคโนโลยีข้อมูล ภาษาอาหรับ กฎหมาย เศรษฐศาสตร์อิสลาม และการธนาคาร วิชาประเภททฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์และวิชาทางด้านปริมาณอย่างคณิตศาสตร์ เศรษฐมิติ และการพยากรณ์เป็นวิชามาตรฐาน การเพิ่มวิชาทางด้าน ชะรีอะฮ์ อย่าง นิติศาสตร์อิสลาม (ยูซุลฟิกฮ์) และกฎหมายอิสลามว่าด้วยการทำธุรกรรม (ฟิกฮ์ มูอามาลัท) จะทำให้นักศึกษาที่จบมาจาก IIUM พิเศษไม่เหมือนที่อื่น

การที่สินเชื่อประเภทการเป็นหุ้นส่วน (มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์) ไม่ค่อยได้รับความสนใจเป็นข้อเสียหนึ่งของนโยบายการธนาคารอิสลาม ที่ผ่านมาธนาคารมองข้ามศักยภาพของ มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอ

กะฮ์ โดยกลับไปมองที่ข้อเสีย ความกลัวในการสูญเสียเงินฝากเป็นเหตุผลหลักเหตุผลหนึ่งที่ว่าทำไมสินเชื่อประเภทนี้จึงไม่ได้รับความนิยม แต่นักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับการฝึกอบรมด้าน ชะรีอะฮ์ อาจมีมุมมองที่แตกต่าง เขาจะมองว่าผู้ฝากเงินควรได้รับข้อมูลที่เพียงพอเกี่ยวกับการลงทุน มูดอรอบะฮ์ตัวอย่างเช่นบทบาทของตัวแทนและการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ มูดอรอบะฮ์ ให้กับนักลงทุนดังนั้นโครงสร้างพื้นฐานของ มูดอรอบะฮ์ จะต้องมีอยู่ก่อนที่จะมีการใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ การให้นักวิชาการด้าน ชะรีอะฮ์ จัดการกับผลิตภัณฑ์และโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินอาจเป็นเรื่องไม่ยุติธรรมเพราะเขาอาจไม่ทราบว่าปัจจัยเหล่านี้มีส่วนกำหนดผลประกอบการของธนาคารอย่างเช่นส่วนแบ่งตลาด กำไรจากสินทรัพย์ การเติบโตทางเศรษฐกิจ และโลกาภิวัตน์อย่างไรบ้าง

สี่: ข้อพิพาททางกฎหมายของธุรกิจการธนาคารอิสลาม

เมื่อนักเศรษฐศาสตร์อิสลามได้สร้างแบบจำลอง มูดอรอบะฮ์ที่ใช้หลักการแบ่งสรรกำไรขาดทุนให้กับการธนาคาร พวกเขาไม่ได้พิจารณาถึงนัยทางด้านกฎหมายสำหรับประเทศอย่างมาเลเซีย ในทางทฤษฎีพวกเขาตั้งสมมุติฐานรัฐอิสลามซึ่งมีลักษณะเป็นสังคมเดี่ยวและประชาชนเป็นมุสลิมที่มีเมตตาคุณธรรม พวกเขาไม่ได้ให้ความสำคัญกับบริบทของบริษัท กฎหมายการธนาคาร และการเงินทั่วโลกสมัยใหม่ แต่เน้นไปที่ความเลวร้ายของดอกเบี้ยหรือ ริบา กฎของการกำหนดอัตราส่วนการแบ่งกำไรขาดทุน อย่างกับว่าพระเจ้าจะประทานความสำเร็จให้กับธนาคารอิสลามอย่างแน่นอน

แล้วถ้าหากธุรกิจขาดทุน ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ การพิจารณา มาเจลเล่ จะทำให้เราหาคำตอบเพิ่มเติมได้ในกรณีที่โครงการ มูดอรอบะฮ์ สูญเสียสิ่งก่อสร้างหรือที่ดิน มาเจลเล่ กล่าวว่า “ให้นำกำไรมาชดเชยไม่ใช่หักจากเงินลงทุน แต่หากมีมูลค่ามากกว่ากำไรค่อยนำเงินลงทุนมาจ่ายชดเชย อย่างไรก็ตาม มูดาริบ ไม่ต้องรับผิดชอบตรงส่วนนี้การขาดทุนหรือสูญเสียทุกกรณีเจ้าของเงินทุนจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ”

หากเป็นเช่นนี้ ใครจะเข้าร่วม มูดอรอบะฮ์ ในเมื่อความเสี่ยงกับการขาดทุนทั้งหมดตกอยู่กับ ร็อบบุลมาล กฎหมายอิสลามไม่ให้ความสำคัญกับการเสี่ยงเงินลงทุนหรือผู้ที่ได้ทำงานหนักเพื่อการลงทุนหรือหรือนี่คือเหตุผลว่าทำไมในปัจจุบันธนาคารอิสลามไม่เต็มใจที่จะจัดสรรสินทรัพย์จำนวนมากให้กับโครงการมูดอรอบะฮ์

ถึงแม้ มูดอรอบะฮ์ จะไม่ได้รับความนิยมในหมู่ธนาคารอิสลาม ผมยังเชื่อว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ทรงพลังเมื่อปัญหาทางด้านกฎหมายที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงระหว่างการพาณิชย์กับการธนาคาร ข้อพิพาท และประเด็นทางด้านภาษีได้รับการจัดการ

ในประเด็นเรื่องความเสี่ยง กำไร และการขาดทุนในการทำธุรกิจ อิสลามได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าความยุติธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อประชาชนเชื่อฟังคำสั่งของพระเจ้า กุรอานได้กล่าวว่า “เราได้ส่งผู้ส่งสารและได้เปิดเผยพระคัมภีร์ผ่านพวกเขาเพื่อสร้างความยุติธรรมระหว่างประชาชน” (อัลฮาดิด: 25)

แท้จริงแล้วการขาดทุนเกิดจากสองปัจจัย นั่นคือ การละเลยของ มูดาริบ และความเสี่ยงตลาด มาเจลเล่(ประมวลกฎหมายอิสลามของสำนักคิดฮานาฟี)กล่าวว่า “หากเจ้าของเงินทุนกล่าวว่า ‘อย่านำทรัพย์สินของหุ้นส่วนไปยังที่ที่หนึ่ง’ หรือ ‘อย่าขายทรัพย์สินด้วยสินเชื่อ’ แล้ว มูดาริบ กลับทำในสิ่งตรงข้ามหากทรัพย์สินได้รับความเสียหายหรือเขานำไปขายด้วยสินเชื่อแล้วเกิดการขาดทุน เขาผู้นั้นจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ”

อย่างที่ผมได้แสดงให้เห็นก่อนหน้านี้ มูดอรอบะฮ์ มุตละกะฮ์ หรือ มูดอรอบะฮ์ แบบสมบูรณ์ ดูจะมีแรงกดดันต่อ ร็อบบุลมาล มากกว่าเนื่องจากเขามีสิทธิ์ในการกำหนดหรือจำกัดกรอบการดำเนินธุรกิจ เวลา สถานที่ และตลาดน้อยกว่า

เพื่อเป็นทางออก กฎหมายการพาณิชย์อิสลามอนุญาตให้แต่ละฝ่ายสามารถกำหนดข้อจำกัดในสัญญา มูดอรอบะฮ์ หรือ มูดอรอบะฮ์ มูคอยดะฮ์ เพื่อให้มั่นใจว่า มูดาริบ ดำเนินธุรกิจตามขอบเขตที่ ร็อบบุลมาล ระบุไว้ในสัญญา หาก มูดาริบ ดำเนินธุรกิจไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในสัญญาแล้วเกิดการขาดทุนเขาจะต้องรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว แต่ มูดาริบ จะชดใช้ให้กับ ร็อบบุลมาล ได้อย่างไรในเมื่อเขาไม่มีทุนที่จะร่วมลงทุนตั้งแต่แรก บริษัท มูดอรอบะฮ์ มีการจำกัดความรับผิดชอบหรือไม่

ธนาคารอิสลามจะกำหนดขอบเขต มูดอรอบะฮ์ มุตละกะฮ์ และ มูคอยดะฮ์ อย่างไรขึ้นอยู่กับว่าเรามองงบดุลของธนาคารอย่างไร ในกรณีของฝั่งสินทรัพย์ธนาคารอิสลามควรใช้ มูดอรอบะฮ์ มูคอยดะฮ์ เนื่องจากธนาคารอิสลามไม่ได้ให้เงินกู้อย่างที่ธนาคารทั่วไปทำ ในกรณีของสินเชื่อประเภทหนี้ธนาคารไม่มีอำนาจในการควบคุมว่าลูกค้าจำนำเงินกู้นั้นไปใช้อย่างไร แน่นอนนี่ไม่ใช่ปัญหาเพราะในสัญญาเงินกู้ธนาคารมีสิทธิ์ตามกฎหมายที่จะได้รับทั้งเงินต้นคืนรวมถึงดอกเบี้ย

อย่างไรก็ตาม เมื่อธนาคารอิสลามลงทุนร่วมในธุรกิจ มูดอรอบะฮ์ การเป็นหุ้นส่วนจะเกิดขึ้น สิทธิ์ตามกฎหมายที่จะได้รับผลตอบแทนจะไม่คงที่อีกต่อไป อย่างที่ผมได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ มูดอรอบะฮ์ ตั้งอยู่บนหลักการแบ่งสรรกำไรขาดทุน นั่นหมายความว่าผลตอบแทนที่แต่ละฝ่ายจะได้รับไม่ได้ถูกกำหนดไว้คงที่ในสัญญา มูดาริบ ไม่สามารถเรียกร้องเงินเดือนหรือผลประโยชน์อื่นๆอย่างที่ผู้บริหารธุรกิจจะได้รับ เพราะเขาไม่ได้อยู่ในสถานะลูกจ้างของบริษัท

เช่นกัน ร็อบบุลมาล ไม่สามารถเรียกร้องเงินลงทุนคืนหรือกำไรที่กำหนดไว้ล่วงหน้าเพราะเขาไม่ได้เป็นผู้ให้ยืมแต่เป็นหุ้นส่วนซึ่งจะต้องแบกรับความเสี่ยงจากการทำธุรกิจร่วมกัน คำถามต่อมาคือ หากเกิดข้อพิพาทไม่ว่าจะเป็นเรื่องการหลอกลวง การแบ่งสรรกำไร หรือการยกเลิกสัญญา หุ้นส่วน มูดอรอบะฮ์ แต่ละฝ่ายควรเรียกร้องกับใคร

ในกรณีของสำนักคิด ชาฟีอีมินฮัจ แอท ตาลิบิน กล่าวถึงการแบ่งสรรกำไร ดังนี้ “หากเกิดข้อพิพาทในการแบ่งกำไร ทั้งสองฝ่ายควรให้คำสัตยาบัน แล้วศาลจะให้ฝ่ายที่เป็นผู้บริหารโครงการค่าตอบแทนที่สมเหตุสมผลสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้น”

คำถามต่อมาคือใครจะเป็นผู้ตัดสินข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมการเงินอิสลาม สำหรับมาเลเซียเราสามารถใช้กฎหมายทั่วไปตัดสินเรื่องของอิสลาม เช่น การแต่งงาน การหย่า และการสืบทอดมรดกได้หรือไม่ แน่นอนคำตอบคือไม่เพราะมาเลเซียมีศาล ชะรีอะฮ์ ไว้รับเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอิสลามว่าด้วยเรื่องของครอบครัว

อย่างไรก็ตาม กฎหมายการธนาคารอิสลามปี 1983 และ กฎหมายตะกาฟุลปี 1986 ไม่ถือว่าเป็นกฎหมายอิสลามตามคำจำกัดความของรัฐธรรมนูญ ถึงแม้กฎหมายเหล่านี้จะตั้งอยู่บนหลักการอิสลามแต่ก็ยังคงอยู่ภายใต้อำนาจศาลทั่วไป ข้อพิพาทจะถูกพิจารณาโดยผู้พิพากษาศาลทั่วไปผู้ซึ่งอาจไม่คุ้นเคยกับนิติศาสตร์อิสลาม (ยูซุล ฟิกฮ์) และกฎหมายอิสลามว่าด้วยเรื่องของสัญญา (ฟิกฮ์ มูอามาลัท)

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ก็เพื่อให้ตระหนักว่าลูกค้าธนาคารควรได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม สิ่งหนึ่งที่พวกเขาจะต้องรู้คือผู้พิพากษาจะตัดสินข้อพิพาทตามเอกสารทางกฎหมายที่ได้รับ ด้วยเหตุนี้ลูกค้าควรอ่านสัญญาในแต่ละบรรทัดให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อเข้าใจว่าอะไรเป็นสิ่งที่ถูกซื้อขาย มีราคาเท่าไหร่ และมีการส่งมอบอย่างไร นั่นคือ สัญญานั้นมีลักษณะเป็นสัญญาเงินกู้หรือสัญญาซื้อขายแบบ BBA พวกเขาจะต้องทราบว่าหากเกิดการผิดชำระหนี้หรือมีการชำระหนี้ล่วงหน้าแล้วธนาคารจะดำเนินการอย่างไร และเช่นกันลูกค้าจะต้องทราบว่าหากธนาคารส่งมอบสินค้าล่าช้าเขาควรทำอย่างไร

เพื่อให้เห็นภาพประเด็นที่กล่าวมา เป็นเรื่องน่าสนใจที่จะศึกษาคดีข้อพิพาทระหว่างธนาคารอิสลามกับลูกค้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. **Bank Islam Malaysia vs. อัดนัน บี โอมาร์** (ศาลสูงสุดกัวลาลัมเปอร์คดีที่ไม่ได้ถูกตีพิมพ์เลขที่ S3-22-101-91) คดีนี้เกี่ยวข้องกับธุรกรรม บัยอ์อัลอีนะฮ์ ถึงแม้จะถูกเรียกว่า บัยอ์บิทะมันอาญิล ผู้ถูกกล่าวหา (อัดนัน บี โอมาร์) ได้รับสินเชื่อมูลค่า 583,000 ริงกิต อย่างไรก็ตามเขาได้ผิดชำระหนี้ ในการทำ บัยอ์อัลอีนะฮ์ผู้ถูกกล่าวหาได้ขายที่ดินผืนหนึ่งมูลค่า 125,000 ริงกิต ให้กับโจทก์โดยที่โจทก์ได้ขายกลับในราคา583,000 ริงกิต ซึ่งการผ่อนชำระจะต้องทำภายใน 180 เดือน ผู้ถูกกล่าวหาใช้ที่ดินเป็นทรัพย์สินค้ำประกันสำหรับสินเชื่อ จากทั้งหมดที่กล่าวมานี้ผู้พิพากษาได้ตัดสินให้โจทก์ชนะคดีโดยกล่าวว่าผู้ถูกกล่าวหารู้ดีว่ากระบวนการซื้อขายที่เกิดขึ้นเป็นไปเพื่อให้ได้เงินกู้และการชำระคืนจะต้องรวมส่วนกำไรของธนาคารด้วย ผู้พิพากษาเห็นด้วยกับโจทก์ว่ามูลค่าของสินเชื่อเท่ากับ 583,000 ริงกิตไม่ใช่ 125,000 ริงกิต ดังนั้นผู้ถูกกล่าวหาจึงไม่สามารถโต้แย้งในเรื่องมูลค่าสินเชื่อได้ เขาจะต้องผ่อนชำระตามมูลค่าของสินเชื่อทั้งหมดไม่ใช่เพียงมูลค่าที่เขาได้รับซึ่งคือ 125,000 ริงกิต อย่างไรก็ตามเมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้อุทธรณ์ ผู้พิพากษาได้สั่งให้ Bank Islam จ่ายส่วนลด (อิบรา) ให้กับเขา
2. **โดโต๊ะฮัจยี นิค มะห์มุดvs. Bank Islam Malaysia** คดีนี้เกี่ยวกับ โดโต๊ะ ฮัจยี นิค มะห์มุด ซึ่งได้ผิดชำระหนี้สินเชื่อ BBA แต่ได้ทำการฟ้องร้อง Bank Islam ที่ไม่ดำเนินการตามกฎหมายเขตสงวนของกลันตัน โดยโจทก์ได้รับสินเชื่อ BBA เพื่อพัฒนาที่ดินผืนหนึ่งที่เขาเป็นเจ้าของ แท้จริงแล้วสินเชื่อมีลักษณะเป็น บัยอ์อัลอีนะฮ์ เพียงแต่ถูกเรียกว่า อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล(BBA) ในการพัฒนาที่ดิน (ที่รัฐกลันตัน) โจทก์จำเป็นต้องใช้เงิน 520,000 ริงกิต เพื่อให้ได้เงินจำนวนนี้โจทก์ได้ทำการขายที่ดินในราคา 520,000 ริงกิตด้วยสัญญาการขายโดยผู้ถูกกล่าวหาได้ขายกลับทันทีในราคา 629,200 ริงกิต ด้วยสัญญาการขายเช่นกัน ผู้ถูกกล่าวหาอ้างว่าที่ดิน (ซึ่งเป็นเขตสงวนสำหรับชาวมาเลย์) ไม่สามารถถูกส่งมอบให้กับ Bank Islam เพราะไม่ได้เป็นชาวมาเลย์ จากการสอบสวนเพิ่มเติมผู้พิพากษาพบว่าไม่ได้มีการโอนกรรมสิทธิ์ความเป็นเจ้าของระหว่างโจทก์กับผู้ถูกกล่าวหา กรรมสิทธิ์ความเป็นเจ้าของจึงยังคงอยู่กับโจทก์ ด้วยเหตุนี้คดีที่โจทก์ฟ้องร้องจึงฟังไม่ขึ้น คดีนี้แสดงให้เห็นว่ากระบวนการซื้อขายที่เกิดขึ้นเป็นเพียงเงินกู้ที่ธนาคารให้กับโจทก์โดยมีทรัพย์สินค้ำประกัน

3. **Tinta Press Sdn. Bhd vs. Bank Islam Malaysia Bhd** ในคดีนี้ Bank Islam Malaysia ได้ฟ้องร้อง Tinta Press จากการผิดชำระค่าเช่า ธนาคารมีเป้าหมายในการได้อุปกรณ์ที่ปล่อยเช่าคืนรวมทั้งค่าเช่าที่ค้าง ผู้ถูกกล่าวหาอ้างว่าผลิตภัณฑ์มีลักษณะเป็นเงินกู้แต่ธนาคารได้ปฏิเสธเนื่องจากไม่มีการให้เงินกู้คาร์ดู ฮะซันศาลสูงสุดเห็นว่าผลิตภัณฑ์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้เช่ากับผู้เช่าจริง Bank Islam ในฐานะที่เป็นผู้ให้เช่าตามกฎหมายแล้วจะต้องเป็นเจ้าของอุปกรณ์ในขณะที่ผู้ถูกกล่าวหามีเพียงสิทธิ์ในการใช้ ศาลจึงตัดสินให้ Bank Islam Malaysia ชนะคดี อย่างไรก็ตามในการตัดสินผู้พิพากษาไม่ได้อ้างถึงสัญญา อิญาเราะฮ์ ซึ่งก็คือการให้เช่า

จากทั้งสามคดีดูลูกค้าเป็นฝ่ายผิด ในคดีแรกลูกค้าไม่เข้าใจหลักการของ BBA ว่ามันส่งผลกระทบต่อการชำระหนี้สินอย่างไร โดยเข้าใจผิดมาโดยตลอดว่าราคา BBA มีค่าเท่ากับราคาต้นทุนของ BBA ในคดีที่สองลูกค้าเข้าใจผิดว่าสินเชื่อใช้หลักการซื้อขาย แต่จริงๆแล้วไม่ได้เป็นเช่นนั้นเพราะไม่มีการโอนสิทธิ์ความเป็นเจ้าของ ในคดีที่สามลูกค้าไม่เข้าใจสัญญาที่ทำกับธนาคารโดยคิดว่าเป็นเงินกู้แต่จริงๆแล้วเป็นสัญญาการเช่า

เมื่อการเงินการธนาคารอิสลามกำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น คดีฟ้องร้องอาจเกี่ยวข้องกับ ตะกาฟุลและหุ้นกู้อิสลามภาคเอกชน (Islamic private debt securities) ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมั่นใจว่าศาลทั่วไปสามารถตัดสินคดีเหล่านี้ได้โดยอาจมีการฝึกอบรมด้านชะรีอะฮ์ให้กับทนายความและผู้พิพากษาหรือการตัดสินคดีผ่านการอนุญาโตตุลาการ (arbitration) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายอิสลามว่าด้วยสัญญา (ฟิกฮ์มูอามาลัท)

ส่วนที่เจ็ด

ตราสารทุนอิสลาม

หนึ่ง: ตลาดทุนอิสลาม

ในการประชุมด้านตลาดทุนเมื่อไม่นานมานี้ ดาอิม ซัยนุดดิน กล่าวว่า การปกป้องสถาบันการเงินการธนาคารภายในประเทศควรถึงจุดสิ้นสุดได้แล้ว การกล่าววิสัยทัศน์ของ อันวาร์ อิบราฮิม ที่นิวยอร์กที่กำลังจะเกิดขึ้นจะเป็นการยืนยันความจริงจังของมาเลเซียในการที่จะเป็นศูนย์กลางตลาดทุนของเอเชีย การปฏิรูปครั้งใหญ่เมื่อเดือนมิถุนายนปี 1997 ได้ลดอุปสรรคสำหรับชาวต่างชาติที่จะเข้ามาลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของมาเลเซียและโครงการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

แต่อาจมีการตั้งคำถามว่าทำไมจึงให้ความสำคัญมากมายกับตลาดทุน หรือธนาคารในประเทศไม่สามารถออกเงินกู้หรือทุนเพียงพอสำหรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ จากการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในหลายปีที่ผ่านมามาเลเซียจำเป็นต้องใช้เงินลงทุน 550 พันล้านริงกิตเพื่อให้ได้เป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจในปี 2000 มีการคาดการณ์ว่าภาคเอกชนจะนำเงินมาลงทุน 380 พันล้านริงกิตซึ่ง 152 พันล้านริงกิตจะมาจากตลาดทุน ในปี 1994 เงินลงทุนภาคเอกชนในตลาดทุนมีมูลค่า 15.3 พันล้านริงกิต การลดกฎระเบียบอาจทำให้ตัวเลขเหล่านี้สูงขึ้นไปอีก ในปี 2003 ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐสามารถระดมทุน 54.03 พันล้านริงกิตจากการออกตราสารหนี้และตราสารทุน

ก่อนที่จะพูดถึงประเด็นนี้ต่อไป เราควรศึกษาตลาดทุนให้มากกว่านี้ว่ามีหน้าที่อะไรและแตกต่างจากตลาดเงินกู้และตลาดเงินฝากของธุรกิจการธนาคารอย่างไร แล้วตลาดทุนอิสลามเกี่ยวข้องยังไง

โดยแก่นแท้แล้ว ระบบการเงินมีหน้าที่ชี้นำการไหลของเงินทุนจากภาคที่มีทุนส่วนเกินไปยังภาคที่ขาดแคลนทุน ในระบบเศรษฐกิจแบบตลาดการไหลของทุนถูกกำหนดโดยกลไกตลาด การลงทุนโดยตรงในตลาดการเงินคือการลงทุนโดยไม่ต้องผ่านตัวกลางทางการเงินซึ่งสามารถทำได้ผ่านตลาดเงินและตลาดทุน

การลงทุนในตลาดเงินจะเป็นการลงทุนระยะสั้นในตั๋วเงินคลังและตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับรอง เป็นต้น ในปี 2003 ธุรกรรมตลาดเงินมีมูลค่าทั้งหมด 15.3 พันล้านริงกิต การลงทุนในตราสารตลาดทุนมีความเสี่ยงด้านความผันผวนของราคามากกว่า เนื่องด้วยการลงทุนในตลาดทุนต้องเผชิญความเสี่ยงตลาดและความผันผวน นักลงทุนที่มองหาการลงทุนที่ปลอดภัยกว่าจึงสามารถลงทุนได้ผ่านตัวกลางทางการเงิน เช่น ธนาคาร

พาณิชย์ บริษัททางการเงิน วาณิชธนกิจ กองทุนรวม หรือบริษัทประกัน เป็นต้น ตัวกลางทางการเงินช่วยลดความเสี่ยงแต่ก็มีต้นทุนการทำธุรกรรมที่สูงกว่า

เพื่อมองเห็นความสำคัญของแนวคิดตลาดทุนอิสลาม เราควรศึกษาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในตลาดทุนแบบทั่วไป อุปสงค์และอุปทานต่อเงินทุนในตลาดทุนตั้งอยู่บนพื้นฐานของสัญญาประเภทหนี้กับสัญญาประเภททุน ในกรณีของตลาดตราสารหนี้บริษัทที่ต้องการระดมเงินทุนจะออกพันธบัตรที่ให้ดอกเบี้ย ผู้ที่ถือพันธบัตรจะได้รับผลตอบแทนที่คงที่รวมทั้งการประกันเงินลงทุน ในกรณีของสัญญาประเภททุนนักลงทุนจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงตลาดซึ่งหมายความไม่มีการประกันผลตอบแทนและเงินลงทุน แต่ผลตอบแทนและกำไรจากการขายที่อาจจะได้รับจะสูงเมื่อมีการลงทุนในหุ้นโดยทำการศึกษาวิจัยมาอย่างดี

สำหรับตลาดพันธบัตร ผู้ให้ยืมจะออกเงินกู้โดยตรงให้กับผู้ยืมโดยไม่ต้องผ่านตัวกลางทางการเงิน ในกรณีของมาเลเซียรัฐบาลได้ออกตราสาร (MGS) เพื่อเป็นเงินสำหรับค่าใช้จ่าย ในปี 1994 รัฐบาลระดมทุนได้ 1.6 พันล้านริงกิต ในปี 2003 รายได้สุทธิจากการออก MGS อยู่ที่ 41.3 พันล้านริงกิต ในปีเดียวกันรัฐบาลได้ออกใบทรัสต์ (GII) มูลค่าสูงถึง 1.7 พันล้านริงกิตเพื่อตอบสนองความต้องการตราสารตลาดทุนอิสลามที่เพิ่มขึ้น

การยืมของภาคเอกชนผ่านตลาดพันธบัตรสามารถทำได้ด้วยการใช้ตราสารหนี้ภาคเอกชน (PDS) ซึ่งมีระยะการกู้ยืมที่คงที่และสามารถซื้อขายได้ในตลาดรอง PDS มีระยะเวลาและลักษณะการกู้ยืมที่หลากหลาย เช่น พันธบัตรแบบไม่มีดอกเบี้ย พันธบัตรระยะยาว หรือพันธบัตรที่คิดอัตราทั้งคงที่และลอยตัวซึ่งทั้งหมดใช้หลักการทางด้านหนี้ที่คล้ายคลึงกัน ในปี 1997 การลงทุนใน PDS มีมูลค่าสูงถึง 8.3 พันล้านริงกิต ในปี 2003 มูลค่าการออก PDS เพิ่มขึ้นเป็น 170.2 พันล้านริงกิต คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 53.3 ของพันธบัตรทั้งหมด

ในกรณีของแหล่งเงินทุนจากการกู้ยืมแบบอิสลาม กำไรที่ผู้ให้ยืมจะได้รับไม่สามารถถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าเป็นจำนวนตายตัวเนื่องจากจะกลายเป็น ริบา ที่สำคัญกว่านั้นอิสลามไม่อนุญาตการขายหนี้เพื่อทำกำไร ในกรณีของมาเลเซียพันธบัตรอิสลามจัดอยู่ในกลุ่มตราสารหนี้อิสลามภาคเอกชน (IPDS) ในปี 1994 ตราสารเหล่านี้มีมูลค่า 330 ล้านริงกิต โดย 300 ล้านริงกิตเป็นตราสารที่ออกโดย Petronas Dagangan Sdn. Bhd ในขณะที่เหลือเป็นพันธบัตร มูดอรอบะฮ์ ของ Cagamas การออกพันธบัตรอิสลามครั้งแรกเกิดขึ้นในปี 1990 โดย Shell MDS Sdn Bhd และประกอบไปด้วยธุรกรรม บัยอ์บิทะมันอาญิล มูลค่า 24 ล้านริงกิต ในปี 2002 เงินทุนที่ระดมได้จากพันธบัตรอิสลามเพิ่มขึ้นเป็น 13.8 พันล้านริงกิต

หากไม่กล่าวถึงข้อถกเถียงด้าน ชะรีอะฮ์ ในเรื่องการขาย IPDS ในราคาส่วนลดและประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้อง การขยายตลาด IPDS มีความสำคัญเพราะสามารถช่วยลดสภาพคล่องส่วนเกินของการธนาคารอิสลาม ปัญหาด้านสภาพคล่องไม่ใช่เรื่องใหม่ ตัวอย่างเช่น ณ วันที่ 30 มิถุนายน ปี 1997 สินเชื่ออิสลามมีมูลค่าเพียง 2.5 พันล้านริงกิตในขณะที่เงินฝากมีสูงถึง 5.2 พันล้านริงกิต การสร้างตราสารตลาดทุนใหม่ๆจึงเป็นสิ่งจำเป็น

แต่ปัญหาพื้นฐานของการระดมเงินทุนผ่านการกู้ยืมแบบอิสลามยังไม่ได้รับการแก้ เงินฝากของธนาคารอิสลามไหลไปสู่บริษัทขนาดใหญ่ แน่นอนการทำเช่นนี้ช่วยลดสภาพคล่องส่วนเกินของธนาคารอิสลามแล้วบริษัทขนาดเล็กซึ่งไม่สามารถแข่งกับบริษัทขนาดใหญ่หล่ะ

เมื่อมีการให้ความสำคัญกับ IPDS มากเกินไปอนาคตของสินเชื่อ มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ จึงถูกมองข้ามเนื่องจากตราสารประเภทหนี้จะได้รับการส่งเสริมมากกว่าสินเชื่อประเภททุนซึ่งมีศักยภาพ ธนาคารอิสลามจะเข้าไปซื้อ IPDS เมื่อมีเงินสดมากจนเกินไปซึ่งหมายความว่าอุปทาน IPDS จะต้องเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับเงินสดเหล่านี้ แต่การมองข้ามสินเชื่อประเภทหุ้นส่วนอาจไม่ใช่ทางออกที่ดีในระยะยาวเนื่องจากสินทรัพย์ของธนาคารอิสลามจะยังคงเต็มไปด้วยผลิตภัณฑ์ประเภทกู้ยืม

สอง: ดัชนีตลาดหลักทรัพย์อิสลาม

ตลาดหุ้นอิสลาม Dow Jones เกิดขึ้นในปี 1995 ซึ่งเป็นขาขึ้นของตลาดหุ้น Wall Street ดัชนีมีเป้าหมายเพื่อดึงดูดนักลงทุนอิสลามทั่วโลกให้มาลงทุนในตลาดหลักทรัพย์นิวยอร์กซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุนอิสลามทั่วโลกไม่ใช่เล็กๆ ผู้จัดการกองทุนอิสลามกำลังมองหาหุ้นที่ได้รับการอนุมัติด้าน ชะรีอะฮ์ เพื่อตอบสนองความต้องการลูกค้าที่ต้องการลงทุนในหุ้นที่ถูกต้องตามหลักอิสลาม

และเช่นกัน มาเลเซียได้เปิดตัวดัชนีสาธารณะอิสลามแห่งแรกที่มีชื่อว่าดัชนีชะรีอะฮ์KLCI หรือ KLCI SI อย่างไรก็ตามนี่ไม่ใช่ดัชนีอิสลามตัวแรกของมาเลเซียเนื่องจาก ดัชนีอิสลาม Rashid Hussin Bhd (RHB Islamic Index) ได้เปิดตัวก่อนหน้าในปี 1996

คำถามคือ ดัชนีอิสลามมีประโยชน์ต่อนักลงทุนอย่างไร คำตอบคือมันช่วยนักลงทุนสามารถประเมินผลประกอบการของบริษัทที่ดำเนินธุรกิจตามหลัก ชะรีอะฮ์ ดัชนีอิสลามมีลักษณะเป็นตัวเลขเช่นเดียวกับดัชนีอื่นๆอย่าง ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) หรือ ดัชนีราคาผู้ผลิต (PPI) ผมจะกล่าวถึงลักษณะ

พื้นฐานของดัชนีหลักทรัพย์อิสลามและตอบคำถามที่ว่าดัชนีจะพัฒนาต่อไปอย่างไรได้บ้างเพื่อสะท้อนความเป็นอิสลามที่แท้จริง

ไม่ว่าการลงทุนจะทำโดยตรงหรือผ่านคนกลาง ดัชนีหลักทรัพย์ยังคงเป็นมาตรวัดประสิทธิภาพของตลาด ตัวอย่างเช่น หากดัชนีเพิ่มขึ้นจาก 115 เป็น 120 จุด นั่นหมายความว่าตลาดได้เพิ่มขึ้น 5 จุด โดยปกติดัชนีหลักทรัพย์จะถูกคำนวณโดยมีการถ่วงราคาหุ้นต่างๆเพื่อสะท้อนโอกาสในด้านการลงทุนของหุ้นตัวนั้น ณ เวลาต่างๆ

ตัวอย่างเช่น ดัชนีอิสลาม Dow Jones เป็นดัชนีที่มีการถ่วงราคาในขณะที่ KLCI SI กับ ดัชนีอิสลาม RHB เป็นดัชนีที่มีการถ่วงด้วยมูลค่า ตารางที่ 7.1 แสดงให้เห็นวิธีการคำนวณดัชนีอิสลามที่ถ่วงมูลค่า

เมื่อได้เริ่มใช้ดัชนีจะต้องมีการคำนวณใหม่อย่างต่อเนื่องเมื่อมีจำนวนหุ้นลดลงหรือเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นเพียงปัญหาทางเทคนิค อย่างไรก็ตามการคำนวณดัชนีใหม่เป็นสิ่งจำเป็นตามเงื่อนไขหนึ่งของหลัก ชะรีอะฮ์ ทั้งนี้ก็เพื่อสะท้อนการมีส่วนร่วมของหุ้นใหม่ๆที่ผ่านการคัดกรองด้าน ชะรีอะฮ์ หรือ เพื่อคัดออกบริษัทซึ่งอาจไม่ได้รับสถานะถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์ อีกต่อไปเนื่องจากการควบรวมกิจการกับบริษัทที่ดำเนินธุรกิจไม่เป็นไปตามหลัก ชะรีอะฮ์

สุดท้าย การสร้างดัชนีหลักทรัพย์อิสลามขึ้นมาควรคำนึงถึงปัจจัยด้านโครงสร้างทุน ตัวอย่างเช่น บริษัทที่ได้รับสถานะถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์แต่มีการ leverageในระดับที่สูงควรได้รับค่าน้ำหนักความเป็นอิสลามน้อยกว่าบริษัทที่ได้รับสถานะถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์ แต่มีการ leverageในระดับที่ต่ำ

ตารางที่ 7.1 ตัวอย่างดัชนีหลักทรัพย์อิสลาม

การสร้างค่าถ่วงน้ำหนักดัชนีหลักทรัพย์อิสลาม				
บริษัทที่ไม่ขัดต่อหลักชะรีอะฮ์	**จำนวนหุ้นทั้งหมดที่โดดเด่นในทั้งสองวัน**	**ราคาตลาดวันฐาน 19 เมษายน 2004**	**ราคาตลาดวันที่24 เมษายน 2004**	**อัตราการเปลี่ยนแปลง**
JEBAK (ธุรกิจสวนปาล์มน้ำมัน)	60,000	$30	$45	+50%
ANGKAT (ธุรกิจการก่อสร้าง)	20,000	$25	$80	+220%
MINANG (ธุรกิจเหล็กและเหล็กกล้า)	90,000	$65	$85	+31%
รวม	170,000	$120	$210	

ค่าถ่วงน้ำหนักดัชนีหลักทรัพย์อิสลาม
(ความเป็นอิสลามขึ้นอยู่กับกิจกรรมการดำเนินงานหรือการผลิตเท่านั้น)

$$\left(\frac{\text{มูลค่าตลาดในวันที่ 24 เม. ย. 2004}}{\text{มูลค่าตลาดวันฐาน 19 เม. ย. 2004}}\right) \text{x } 100$$

$$\frac{([60{,}000 \text{ x } 45] + [20{,}000 \text{ x } 80] + [90{,}000 \text{ x } 85])}{([60{,}000 \text{ x } 30] + [20{,}000 \text{ x } 25] + [90{,}000 \text{ x } 65])} \text{x } 100$$

($11,950,000/$8,150,000) x 100 = 146.63

อธิบายได้คือ หลักทรัพย์ทั้งสามมีราคาเพิ่มขึ้น 46.63%จากวันฐาน19 เม.ย.2004 โดยเฉลี่ย

การ leverage วัดด้วยอัตราส่วนหนี้ต่อทุน ถึงแม้บริษัทที่ถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์จะไม่ได้ดำเนินธุรกิจในกิจกรรมที่ผิดหลักแต่อาจมีการระดมทุนบางส่วนจากการออกพันธบัตรที่มีดอกเบี้ยและเงินกู้ธนาคาร

ดังนั้น อนาคตของดัชนีหลักทรัพย์อิสลามจึงขึ้นอยู่กับจำนวนพันธบัตรอิสลามและสินเชื่อธนาคารประเภทการเป็นหุ้นส่วนร่วมเพื่อที่ว่าโครงสร้างทุนของบริษัทจะได้ปราศจากการกู้ยืมที่มีดอกเบี้ย ด้วยเหตุนี้บริษัทที่กำลังมองหาทุนควรได้รับสิ่งจูงใจเพื่อใช้สินเชื่อประเภทหุ้นส่วนมากกว่าการออกพันธบัตรที่ให้ดอกเบี้ย โดยแรงจูงใจอาจอยู่ในรูปการลดหย่อนภาษีสำหรับเงินปันผล

สิ่งที่ผมอยากเห็นคือการใช้สินเชื่อ มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ ที่เพิ่มขึ้นในภาคการธนาคารและการที่บริษัทที่ได้รับสถานะถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์ ลดอัตราส่วนหนี้ต่อทุนให้เท่ากับศูนย์แน่นอนสิ่งนี้อาจไม่เกิดขึ้นกับดัชนีตลาดอิสลาม Dow Jones แต่มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นในมาเลเซีย

สาม: จริยธรรมกับตลาดหลักทรัพย์

คำพูดของ อลัน กรีนสแปน เกี่ยวกับราคาหุ้นสหรัฐอาจทำให้ตลาดโลกตะลึง ดัชนีมวลรวม KLSE ดิ่งลง 33.62 จุดในขณะที่ Emas ลดลง 8.88 จุด ส่วน Dow Jones ลดลงเกือบร้อยละ 2.5 คำเตือนของเขาเกี่ยวกับราคาหุ้นที่สูงเกินจริงได้ทำให้นักลงทุนและผู้จำหน่ายเชื่อว่าอัตราดอกเบี้ยจะเพิ่มขึ้นเนื่องจากธนาคารกลางสหรัฐไม่สามารถมองข้ามการเชื่อโยงระหว่างตลาดหลักทรัพย์กับเศรษฐกิจของสหรัฐ

สิ่งที่เกิดขึ้นแท้จริงแล้วเป็นไปตามทฤษฎีในหนังสือเรียนเศรษฐศาสตร์ เมื่อตลาดเติบโตเร็วเกินไปอาจเป็นการยากที่จะควบคุมให้เงินเฟ้ออยู่ในระดับต่ำและเศรษฐกิจฟื้นฟูอย่างที่สหรัฐเคยประสบมา ราคาหุ้นและมูลค่าสินทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องได้ทำให้ญี่ปุ่นตกอยู่ภายใต้สถานการณ์เศรษฐกิจชะลอตัวอย่างไม่คาดคิดมายาวนาน ซึ่งสหรัฐคงไม่อยากให้เกิดขึ้นกับตัวเอง

สำหรับธนาคารกลางสหรัฐ การแก้ปัญหาอาจทำด้วยการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องเชื่อว่า กรีน สแปน คงทำอย่างแน่นอน ในการดำเนินการผ่านตลาดเงินธนาคารกลางสหรัฐสามารถทำได้ด้วยการขายตราสาร อัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นจะส่งผลสองอย่าง

อย่างแรก การลงทุนในเงินฝากประจำและตราสารหนี้ประเภทอื่นจะเป็นทางเลือกที่น่าสนใจกว่า นักลงทุนอาจขายหุ้นเพื่อนำเงินมาลงทุนในเงินฝากแทน อย่างที่สอง การเพิ่มอัตราดอกเบี้ยจะส่งผลให้มูลค่า

ปัจจุบันของสินทรัพย์ลดลง ในอีกนัยหนึ่งมูลค่าธุรกิจจะลดลงเพราะอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นมักหมายถึงต้นทุนการดำเนินธุรกิจที่เพิ่มขึ้นซึ่งส่งผลให้กำไรลดลง

โดยปกติ ราคาหุ้นจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าบริษัท การลดลงของมูลค่าบริษัทจะส่งผลให้ราคาหุ้นของบริษัทนั้นลดลงเช่นกัน หากเป็นเช่นนี้นักลงทุนที่กังวลใจก็จะขายหุ้นซึ่งสามารถอธิบายการดิ่งลงของดัชนีตลาดหลักทรัพย์ทั่วโลก

สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับคำพูดของกรีนสแปนถึงส่วนเกินตลาดและการเติบโตอย่างเร็วเกินไปคือจริยธรรมและคุณธรรมจะมีส่วนกำหนดสถานการณ์ของเศรษฐกิจ เมื่อคนไม่สามารถควบคุมความโลภแล้วนำไปสู่การขายจิตวิญญาณเพื่อเงินและความมั่งคั่ง เป็นหน้าที่ของกฎหมายที่จะควบคุมความโลภนี้ ตลาดไม่ได้มีลักษณะโครงสร้างที่สามารถพยากรณ์ได้อย่างแม่นยำ ตัวอย่างเช่น หากเติมกรดใดๆก็ตามลงในอัลคาไลน์ แน่นอนเราจะเห็นน้ำและออกซิเจนออกมา แต่หากเป็นคนการพยากรณ์ไม่ใช่เรื่องง่าย

ตลาดก็คือคน นั่นคือ ผู้ผลิตและผู้บริโภคซึ่งพฤติกรรมของพวกเขาที่ยากต่อการพยากรณ์เป็นเหตุที่ทำไมทฤษฎีที่ซับซ้อนและแบบจำลองเพื่อการพยากรณ์จึงถูกสร้างขึ้น สำหรับอิสลามวัตถุประสงค์หนึ่งของกฎหมายคือการปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน (มัสลาฮาห์ อัลอัมมะฮ์) ซึ่งคือ ศาสนา (ดีน) ชีวิต (นาซัล) สติปัญญา (อะกัล) ครอบครัว (นาซัล) และ ความมั่งคั่ง (มาล) ในกรณีของความมั่งคั่ง ชะรีอะฮ์กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐในการปกป้องความมั่งคั่งของชาติจากการพังทลายที่เกิดจากเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง การขาดดุล ความไม่สมดุลทางการค้า และการว่างงานอย่างยาวนาน เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ความบ้าคลั่งในตลาดหลักทรัพย์หมายถึงความผันผวนอย่างไม่มีเหตุผล ซึ่งอาจหมายถึงสองอย่างคือ ตลาดการเงินที่แข็งแรง หรือ ผลเสียต่อตลาด

ความผันผวนของตลาดอาจเกิดจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น การขาดแคลนน้ำมัน หรือ การค้าหุ้นโดยอาศัยข้อมูลภายใน นักกฎหมายอิสลามในช่วงศตวรรษที่สิบสาม อิบนุ ตัยมิญญะฮ์ กล่าวว่า “การเพิ่มขึ้นและลดลงของราคาไม่ได้เกิดจากความไม่ยุติธรรม (ซูล์ม) ของคนบางคนเสมอไป ในบางมันเกิดจากการขาดแคลนการผลิตหรือการลดลงของการนำเข้าสินค้าที่เป็นที่ต้องการ การขาดแคลนหรือมีอยู่อย่างสมบูรณ์อาจไม่ได้เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลใดๆ ในบางครั้งอาจไม่ได้เกิดจากความไม่ยุติธรรมแต่ในบางครั้งก็เกิดจากความไม่ยุติธรรม..”

การสังเกตของ อิบนุ ตัยมิญญะฮ์ ที่อธิบายถึงบทบาทการแทรกแซงของรัฐบาล ความล้มเหลวของตลาดไม่สามารถโทษเพียงการวางแผนที่ผิดพลาดหรือเหตุการณ์ทางธรรมชาติที่ไม่คาดคิด มนุษย์เองเป็นเหตุผลหลักของปัญหา

สิ่งที่ อลัน กรีนสแปน คิดอยู่ในหัวเมื่อเขาพูดถึงการเติบโตอย่างเร็วเกินไปและส่วนเกินของแต่ละฝ่ายในตลาดก็คือการใช้สติปัญญาไปในทางที่ผิดและว่ามันก่อให้เกิดผลเสียต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจอย่างไร ในการสร้างความมั่งคั่ง ความโลภได้เข้าครอบงำสติปัญญาทำให้มนุษย์ประพฤติตัวอย่างไม่มีเหตุผลและพฤติกรรมยากในการพยากรณ์ การลงทุนไม่ค่อยได้ถูกตัดสินบนด้วยปัจจัยพื้นฐานของตลาดแต่ด้วยข่าวลือและการคาดเดา

ท้ายที่สุด สำหรับอิสลาม สติปัญญา (อะกัล) เป็นสิ่งสำคัญสุด เพราะทำให้มนุษย์แตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่นๆที่พระองค์สร้าง อิบนุ มิสกาวายะห์ กล่าวว่า “พระเจ้าสร้างสติปัญญา (อะกัล) และด้วยสติปัญญาสวรรค์และโลกจึงมีอยู่ และผู้รู้จึงมีอยู่ หากไม่มีสติปัญญา ความฉลาดจะไม่เกิดขึ้น ความรู้จะไม่ถูกรับรู้ พระเจ้าจะไม่ปรากฏและไม่ถูกรับรู้”

เมื่อคนใช้สติปัญญา (อะกัล) ไปในทางที่ผิด เขาได้สร้างความเสียหายให้กับผลประโยชน์ของประชาชนเช่นกัน ดังนั้นเมื่อนักลงทุนประพฤติตัวอย่างไม่มีเหตุผล จะเป็นการทำร้ายไม่ใช่เฉพาะตัวเขา แต่คนอื่นๆและสวัสดิการของระบบเศรษฐกิจด้วย

ตลาดหลักทรัพย์อิสลามจึงเป็นลูกผสมระหว่างสินเชื่อ มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ ผู้ถือหุ้นหรือนักลงทุนมีสถานะเหมือนเสือนอนกิน ส่วนบริษัทเป็นผู้บริหารจัดการ อย่างไรก็ตามบริษัทอย่าง Tenega Nasional ไม่ได้เป็น มูดาริบ เนื่องจากในสถานะของบริษัท Tenega เป็นเจ้าของเงินทุน ด้วยสถานะนิติบุคคลบริษัทจึงไม่ได้เป็นทั้งผู้จัดการหรือผู้ลงทุน

สำหรับอิสลาม ผู้ถือหุ้นต้องรับผิดชอบ (อิลติซัม) ต่อการลงทุนของเขา หนึ่งในหลักการทำสัญญาในอิสลามคือ อิลติซัม ซึ่งคือ หน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายที่ร่วมกันทำสัญญา พวกเขาจะต้องเติบโตไปพร้อมกับบริษัทและช่วยให้สามารถดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ถึงแม้ในอิสลามการขายหุ้นตัวเองจะไม่ใช่เรื่องที่ผิด แต่จะถือว่าผิดจรรยาบรรณหากการขายจะทำให้บริษัทและลูกจ้างได้รับความเสียหาย

ชาฮ์ วาลิญุลเลาะฮ์ แห่งเดลี กล่าวถึงความสัมพันธ์ทางธุรกิจว่าอิสลามส่งเสริมจิตวิญญาณแห่งการร่วมมือและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (ตะอาวุน)ริบา ที่เกิดขึ้นเป็นการทำลายจิตวิญญาณแห่งการร่วมมือ

และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชาฮ์ วาลิญุลเลาะฮ์ กล่าวต่อว่า “ริบา เป็นการเพิ่มขึ้นอย่างผิดกฎหมาย และเป็นการทำลายจิตวิญญาณส่วนรวม (ทามัดดุน) และ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (ตะอาวุน) เพราะผู้ยืมจะตกอยู่ในความยากจนข้นแค้นและส่วนใหญ่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตรงเวลา.. เมื่อวิธีการหากำไรเช่นนี้ได้เกิดขึ้น จะนำไปสู่การละทิ้งการค้า เกษตรกรรม และงานทักษะฝีมือ ซึ่งเป็นวิธีการพื้นฐานในการหารายได้ของสังคมที่แข็งแรง”

เช่นกัน เมื่อเราลงทุนในหุ้น จะต้องยึดจิตวิญญาณแห่งการร่วมมือและการค้าร่วม มิเช่นนั้นกำไรที่เกิดขึ้นจากการค้าหุ้นจะไม่เป็นไปตามหลัก ชะรีอะฮ์ ดังนั้นหากบริษัทกำลังประสบกับความยากลำบากเป็นการถูกหรือหากผู้ถือหุ้นจะขายหุ้นของพวกเขาทิ้งเพื่อเอาตัวรอด

สี่: กระบวนการทำให้สะอาด

ในการลงทุนเงินออมที่เราหามาได้ด้วยความยากลำบากจำเป็นที่จะต้องศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลและเตรียมใจให้พร้อมหากเกิดการขาดทุนจะได้ทนต่อความเครียดและความกังวลได้

ควรจดจำไว้ว่าการลงทุนโดยไม่ได้เตรียมตัวมาอย่างดีเปรียบเสมือน อิสราฟ กับ ทาดริฟ ซึ่งแปลว่าการสูญเสียโดยเปล่าประโยชน์ แต่ในปัจจุบันการศึกษาวิจัยอาจถูกมองข้ามเพราะยังไม่มีหนทางเป็นรูปเป็นร่างในการแก้ปัญหาวิกฤตอัตราแลกเปลี่ยน ไม่ว่าบริษัทในประเทศจะมีผลประกอบการดีเพียงใดแต่ตลาดหลักทรัพย์ของมาเลเซียกำลังเผชิญกับสถานการณ์ที่แย่เนื่องจากค่าเงินริงกิตได้ทำสถิติต่ำสุดจากการถูกโจมตีค่าเงินอย่างต่อเนื่อง

หนึ่งในภาคที่ได้รับผลกระทบอย่างมากคือธุรกิจกองทุนรวม โดยเฉลี่ยแล้วมูลค่ากองทุนรวมได้ลดลงมากกว่าร้อยละ 30 จากมูลค่าสูงสุดเมื่อปีก่อนแต่มีเพียงส่วนน้อยที่ลดต่ำลงกว่ามูลค่าสินทรัพย์สุทธิ (NAV) ต่อหน่วย ตัวอย่างเช่น เมื่อตลาดหลักทรัพย์กำลังอยู่ในช่วงขาขึ้น ASN มีมูลค่า 1.62 ริงกิตต่อหน่วย ในปัจจุบันได้ลดลงเป็น 1.20 ริงกิตต่อหน่วย โดยมี NAV ต่อหน่วยเท่ากับ 1.25 ริงกิต กองทุน RHB เคยมีมูลค่าสูงถึง 1.12 ริงกิตต่อหน่วย แต่ในปัจจุบัน NAV ได้ลดลงเป็น 0.75 ริงกิตต่อหน่วย

แล้วทำไมจึงไปลงทุนในกองทุนรวม เมื่อคนไม่มีเวลา แรง และทักษะในการซื้อขายหุ้นเองในตลาด พวกเขามักจะมองหาบริษัทกองทุนรวมซึ่งสามารถทำการลงทุนแทนแต่ส่วนใหญ่มีค่าธรรมเนียม บริษัท

กองทุนรวมมักดำเนินการโดยผู้บริหารกองทุนโดยให้ผลตอบแทนค่อนข้างดีแต่มีความเสี่ยงต่ำกว่าโดยเปรียบเทียบ

กองทุนจะถูกนำไปลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ พันธบัตร และตลาดเงิน บริษัทกองทุนรวมจะไม่มีการประกันเงินต้นและผลตอบแทน แต่ข้อดีของการลงทุนในกองทุนรวมมีมากมาย เงินของนักลงทุนจะถูกนำไปลงทุนในหลักทรัพย์หรือตราสารที่หลากหลายซึ่งช่วยลดการขาดทุนที่เกิดจากความผันผวนของราคาในการลงทุนสามารถลงทุนในจำนวนที่ไม่มากและเลือกให้เงินปันผลกับกำไรถูกนำไปลงทุนต่อโดยอัตโนมัติ

บริษัทกองทุนรวมยังอนุญาตให้นักลงทุนไถ่ถอนกองทุนรวมเมื่อต้องการ ในช่วงที่สถานการณ์การลงทุนเปลี่ยนแปลง นักลงทุนที่ทำการลงทุนเองสามารถเปลี่ยนแผนการลงทุนแต่มีต้นทุน อย่างไรก็ตามกองทุนรวมจะไม่คิดค่าใช้จ่ายกับนักลงทุนหากมีการเปลี่ยนกลยุทธ์การลงทุน

ในอิสลามการลงทุนในบริษัทกองทุนรวมจะต้องระวังประเด็นทางด้าน ชะรีอะฮ์ ในการลงทุนสินทรัพย์ทางการเงิน ในปัจจุบันมาเลเซียมีกองทุนอิสลาม 16 กองทุนโดยมีส่วนแบ่งตลาดประมาณร้อยละ 6

อะไรที่ทำให้บริษัทกองทุนรวมอิสลามแตกต่างจากคู่แข่งซึ่งเป็นกองทุนรวมแบบทั่วไป สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ “กระบวนการทำให้สะอาด (purification process)” ซึ่งคำนึงถึงปัจจัยดังต่อไปนี้

- สัดส่วนการถือหุ้น
- เงินปันผล
- กำไร
- ผลกระทบของการกู้ยืมที่มีดอกเบี้ยต่อเงินปันผล
- ผลกระทบของการกู้ยืมที่มีดอกเบี้ยต่อกำไร

กระบวนการทำให้สะอาดเริ่มใช้ครั้งแรกโดยRashid Hussin Bank (RHB) การคัดกรองหุ้นชะรีอะฮ์โดยคณะกรรมการหลักทรัพย์เกิดขึ้นทีหลัง กระบวนการทำให้สะอาดเป็นความพยายามโดยบริษัทเอกชน (RHB) ที่จะทำให้การลงทุนในหุ้นถูกต้องตามหลักอิสลาม

เรามาตัวอย่างหุ้น Telekom เพื่อให้เห็นภาพกระบวนการทำให้สะอาด Telekom เป็นบริษัทที่ให้บริการพื้นฐานทางด้านการสื่อสารโทรคมนานม หุ้น Telekom ถือว่าไม่ผิดหลักอิสลาม (ฮาลาล) หากพิจารณาในฐานะเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่ง แต่หากบริษัทเกี่ยวข้องโดยตรงอย่างเปิดเผยกับสินค้าและบริการที่

ต้องห้ามอย่างเช่นการพนัน ริบา การค้าประเวณี สื่อลามก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สุกร และผลิตภัณฑ์จากสุกร ก็คงเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้องหากจะลงทุนในบริษัทนี้เนื่องจากเป็นการ ฮาราม นี่เป็นประเด็นทางด้านการทำธุรกิจของกระบวนการทำให้สะอาด

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้บริหารกองทุนจะต้องตรวจสอบการทำธุรกิจของบริษัทฮาลาลอย่างละเอียดเพราะขอบเขตการทำธุรกิจอาจเปลี่ยนแปลง เช่น จากการควบรวมกิจการหรือเข้าไปซื้ออีกบริษัทหนึ่ง เราจึงเห็นว่าในปัจจุบันบทบาทของผู้บริหารกองทุนอิสลามไม่เพียงแต่การค้นหาการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนสูงสุดด้วยความเสี่ยงต่ำสุดเท่านั้นแต่จะต้องพิจารณาปัจจัยทางด้านชะรีอะฮ์ด้วย

ตัวอย่างด้านบนเป็นการกำหนดสถานะด้านฮาลาลของหุ้นด้วยการพิจารณาถึงการธุรกิจที่เข้าไปเกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม คงไม่ใช่เรื่องง่ายหากจะคัดกรองหุ้นด้วยวิธีการนี้วิธีการเดียว เพราะบริษัทหนึ่งที่ ฮาลาล หากพิจารณาธุรกิจที่เข้าไปเกี่ยวข้องแต่หากพิจารณาให้ละเอียดและลึกขึ้นไปที่ระดับบริษัทลูกอาจพบว่าเกี่ยวข้องกับริบาและการพนัน

แบบจำลองของ RHB ใช้เทคนิคซึ่งจะคัดกรองส่วนที่ต้องห้ามของการลงทุนออกผ่านกระบวนการทำให้สะอาด ส่วนที่ต้องห้ามจะถูกยกให้กับการกุศลในรูปของ ซาดาเกาะฮ์ในกรณีของเงินปันผล กระบวนการทำให้สะอาดจะแบ่งมูลค่าของธุรกิจที่ไม่ถูกต้องตามหลักอิสลาม (NIA) จากมูลค่าทั้งหมดของบริษัท (TWC) แล้วนำอัตราส่วนนี้ไปคูณด้วยสัดส่วนเงินปันผลต่อหุ้น (DPS) หรือ [(NIA/TWC) x DPS]

ในระดับแรก กระบวนการทำให้สะอาดจะไม่ถือว่าบริการทางการเงินที่ให้หรือรับดอกเบี้ยถูกต้องตาม ชะรีอะฮ์ซึ่งประกอบไปด้วย ธนาคารพาณิชย์ทั่วไป บริษัทการเงิน วาณิชธนกิจ รวมทั้งบริษัทประกันแบบทั่วไป

อย่างไรก็ตาม คงเป็นไปได้ยากที่จะคัดกรองส่วนที่เป็นดอกเบี้ยจากบริษัทที่ให้บริการที่ไม่ใช่ทางด้านการเงิน ตัวอย่างเช่น ถึงแม้หุ้น Telekom หรือ Tenaga จะได้รับ ฮาลาล หากพิจารณาธุรกิจที่ดำเนินการแต่บริษัทเหล่านี้อาจได้รับเงินทุนจากตราสารหนี้ที่ให้ดอกเบี้ย เช่น เงินกู้ร่วม และ หุ้นกู้ภาคเอกชน (PDS) ซึ่งหมายความว่าอัตราส่วนหนี้ต่อทุนเป็นบวก ในอีกนัยหนึ่งโครงสร้างทุนประกอบไปด้วยทั้งเงินกู้และหุ้น เนื่องจากอย่างแรก ฮาราม แต่อย่างหลัง ฮาลาลผู้จัดการกองทุนควรประยุกต์ใช้กระบวนการทำให้สะอาดอย่างไร

เนื่องจากหุ้นเหล่านี้ ฮาลาลไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับริบา กระบวนการทำให้สะอาดจึงต้องพิจารณาเงินปันผลและกำไร ตัวอย่างเช่น หากเงินปันผลต่อหุ้นมีค่าเท่ากับ $0.3 ในขณะที่หนี้มีมูลค่า $30 ล้าน และมูลค่าหุ้นเท่ากับ $100 ล้าน ดังนั้นจำนวนเงินปันผลที่บริษัทควรให้แก่การกุศลจะมีค่าเท่ากับ (30/100) x 30 = $0.1 ต่อหุ้น หรือหากกำไรจากราคาหุ้นที่เพิ่มขึ้นเท่ากับ $1.20 ต่อหุ้น ผู้ถือหุ้นจะได้รับส่วนแบ่งกำไรเท่ากับ (30/100) x 120 หรือ $0.4 ต่อหุ้น

ในปัจจุบันสภาที่ปรึกษาชะรีอะฮ์อ(SAC) ของคณะกรรมการหลักทรัพย์ได้ใช้การคัดกรองหุ้นชะรีอะฮ์(SSS) กับหุ้นทุกตัวที่จดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งกัวลาลัมเปอร์ (KLSE) ในอีกนัยหนึ่ง กระบวนการคัดกรองถูกดำเนินการจากส่วนกลาง ผู้จัดการกองทุนอิสลามไม่จำเป็นต้องดำเนินกระบวนการคัดกรองหุ้น ชะรีอะฮ์ เอง อย่างไรก็ตามกระบวนการทำให้สะอาดของ RHB ยังคงเป็นแนวทางที่มีประโยชน์อย่างที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้กระบวนการทำความสะอาดริเริ่มโดย RHB ก่อนที่ SAC จะถูกตั้งขึ้นเพื่อดำเนินกระบวนการคัดกรองทางด้าน ชะรีอะฮ์ จากส่วนกลาง

ห้า: Call Warrant

การล้มละลายของ Baring Merchant Bank ได้ทำให้ประชาชนรับรู้ถึงความเสี่ยงอาชญากรรมทางการเงินในตลาดอนุพันธ์ กฎระเบียบและข้อบังคับที่ตั้งขึ้นโดย Bank Negara Malaysia (BNM) กับ คณะกรรมการหลักทรัพย์ (SC) มีบทบาทสำคัญต่อเรื่องความโปร่งใสถึงแม้หน่วยงานเหล่านี้อาจทำอะไรไม่ได้มากในกรณีของความโลภมนุษย์ (ฮิรซ์) มักจะเป็นความโลภที่ทำให้คนก่อ criminal breach of trust (CBT) ซึ่งเป็นการโกงรูปแบบหนึ่ง (ตัดเฟียฟ)

ถึงแม้การซื้อขายล่วงหน้าจะเปิดตัวขึ้นในเดือนพฤศจิกาบนนี้แต่การจำลองการค้าของ The Kuala Lumpur Options & Financial Futures Exchange Bhd.'s (KLOFE) เมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมาก็ประสบความสำเร็จ KLOFE จะเป็นแหล่งซื้อขายผลิตภัณฑ์อนุพันธ์ประเภททุนโดยเฉพาะสินทรัพย์ทางการเงินซึ่งการซื้อขายตั้งอยู่บนพื้นฐานของ KLSE Composite Index (KLCI) ในการจำลองการค้าลักษณะหลายๆอย่างได้ถูกทดสอบ เช่น ราคาสิ้นเดือน การซื้อขาย การเรียกหลักประกัน (margin call) และการปรับสัญญา

สิทธิ์ในการซื้อ (call warrant) เป็นการซื้อขายหุ้นของบริษัทหนึ่ง เช่น Telekom หรือ Tenega Nasional ซึ่งแตกต่างจากการซื้อขายล่วงหน้าที่สัญญาจะถูกซื้อขายใน KLCI

อะไรคือ call warrant และมันทำงานอย่างไร call warrant คือสัญญาที่ให้สิทธิ์ทางกฎหมายแก่ผู้ถือ warrant ในการซื้อหุ้นที่รองรับแต่การได้สิทธิ์นี้มาก็มีต้นทุน ตัวอย่างเช่น คุณยูซุฟ ซื้อ call warrant จาก TA Securities มาในราคา$4.00 ต่อหุ้น Telekom หนึ่งหุ้น โดยมีสิทธิ์ในการซื้อหุ้น Telekom ในราคา $25.00 ต่อหุ้น ดังนั้นหากเขาซื้อ call warrant จำนวน 10,000 ใบ เขาจะต้องจ่าย $4,000 ให้กับบริษัทที่ออก call warrant

หากราคาหุ้น Telekom เพิ่มขึ้นเป็น $30.00 ต่อหุ้นเมื่อถึงวันหมดอายุ คุณยูซุฟจะใช้สิทธิ์ที่เขามีซื้อหุ้น Telekom เขาจะได้รับกำไร $5.00 ต่อหนึ่งหุ้นหรือกำไรทั้งหมด $50,000 กำไรสุทธิของเขาจะเท่ากับ $46,000 (นั่นคือ $50,000 - $4,000) แต่หากราคาหุ้นตกลงมาอยู่ที่ $20.00 เขาสามารถเลี่ยงการขาดทุนได้โดยการไม่ใช้สิทธิ์ในการซื้อหุ้นนั้น

เมื่อการซื้อ warrant เป็นไปเพื่อการเก็งกำไร จุดประสงค์หลักของคุณยูซุฟไม่ใช่การใช้สิทธิ์ที่มีแต่เป็นการ warrant เมื่อเขาเห็นโอกาสในการทำกำไร โดยปกติราคา call warrant จะเพิ่มขึ้นเมื่อราคาตลาดหุ้นรองรับเพิ่ม ตัวอย่างเช่น เมื่อราคาตลาดหุ้น Telekom เพิ่มขึ้นจาก $25.00 เป็น $28.00 ราคา call warrant ก็จะเพิ่มขึ้นจาก $4.00 เป็น $4.50 ในกรณีนี้ผู้ที่จะเก็งกำไรจะไม่ทำการใช้สิทธิ์แต่จะขาย warrant เพื่อกำไร $0.50 ต่อใบ

เช่นกัน การลดลงของราคาหุ้น Telekom จะทำให้ราคา warrant ลดลง คุณยูซุฟจะทำการขาย warrant เนื่องจากกลัวว่าราคาอาจลดลงต่อเนื่อง หากราคา warrant ลดลงจาก $4.00 เป็น $3.50 การขาย warrant จะทำให้ขาดทุน $0.50 ต่อใบ ดังนั้นหากเขาซื้อ warrant 100,000 ใบ เขาจะขาดทุนทั้งหมด $50,000

มุมองต่อการซื้อขาย warrant ของอิสลามเป็นอย่างไร เนื่องด้วย warrant เป็นสิทธิ์ในการซื้อหุ้นรองรับ นั่นหมายความว่าการซื้อขาย warrant ก็คือการซื้อขายสิทธิ์ (ฮัก) นั่นเอง อิสลามอนุญาตการซื้อขายสิทธิ์ (ฮัก) หรือไม่

การทำสัญญา (อะกัด) ในอิสลามตั้งอยู่บนหลักพื้นฐานห้าประการดังต่อไปนี้

1. สิทธิ์ (ฮัก) และ ความรับผิดชอบ (อิลติซัม) ที่จะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของธุรกรรมธุรกิจ
2. ตัวแทนของสัญญา (ทาราฟาญิล อักดิ)
3. วัตถุประสงค์ของสัญญา (มาอุดลุอุล อักดิ)
4. วัตถุที่ทำการซื้อขายตามสัญญา (มาฮัลลุล อักดิ) และ
5. การยืนยันถึงความเต็มใจในการทำสัญญา (ชิคฮาตุล อักดิ)

จากหลักการทั้งหมด ข้อ 5 เป็นข้อที่สำคัญสุด ซึ่งโยงไปประเด็นที่ว่า warrant นั้นถือเป็น ความมั่งคั่งและทรัพย์สิน (มัล มุตักอาวิม) หรือไม่

ก่อนที่จะกล่าวต่อไป ขอย้ำอีกครั้งว่าตอนนี้เราไม่ได้สนใจสิทธิ์ในการซื้อหุ้นเมื่อถึงวันหมดอายุ warrant แต่เรากำลังสนใจการขายสิทธิ์นั้นก่อนถึงวันหมดอายุ คำถามคือสัญญาการซื้อขายสิทธิ์ (ฮัก) เป็นที่ยอมรับในอิสลามหรือไม่

คำตอบส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความเข้าใจของเราต่อคำว่าทรัพย์สิน (มัล) โดยสรุปแล้วคำถามอยู่ที่ว่าสิทธิ์ (ฮัก) ถือเป็นทรัพย์สิน (มัล) ชนิดหนึ่งหรือไม่ นักกฎหมายมุสลิมกล่าวว่าความมั่งคั่งหรือทรัพย์สินมีคุณลักษณะพื้นฐานสองอย่าง คือ อัยนิยะฮ์ (วัตถุที่มีอยู่) กับ อุร์ฟ (มีประโยชน์ต่อมนุษย์) ตัวอย่างเช่น ถึงแม้ศพจะเป็นวัตถุชนิดหนึ่ง (อายน์) แต่ไม่ถือว่าเป็นความมั่งคั่ง (มัล กัยรู มุตักอาวิม) เพราะไม่มีประโยชน์กับมนุษย์

แล้วในกรณีของสิ่งหนึ่งซึ่งเราเป็นเจ้าของซึ่งสามารถทำการโอนสิทธิ์ในการใช้ (มานาฟาฮ์) แต่ไม่มีลักษณะของวัตถุที่จับต้องได้ เช่น ประโยชน์จากการเป็นเจ้าของบ้านหล่ะ

นักกฎหมายมุสลิมไม่ถือว่าเป็นความมั่งคั่งแต่เป็นเพียงความเป็นเจ้าของ (มิลกิอะฮ์) ดังนั้นจากคำจำกัดความนี้ความมั่งคั่งจะต้องมีลักษณะสามอย่าง คือ จะต้องมีมูลค่า สัมผัสได้ และซื้อขายได้

ในการทำสัญญาการขาย (อัลบายน์) เรากำลังพูดถึงการขายวัตถุ (มัล) ซึ่งมีการโอนสิทธิ์ความเป็นเจ้าของ (ฮัก มิลกิยะฮ์) จากผู้ขายไปยังผู้ซื้อ ถึงแม้ทั้งสองจะเกี่ยวข้องกันแต่วัตถุที่จะทำการซื้อขายก็ไม่ใช่สิ่งเดียวกับสิทธิ์ในการเป็นเจ้าของ

คำถามที่ว่าสัญญา call warrant ได้รับอนุญาตในอิสลามหรือไม่จะต้องทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยและควรได้รับการติดตามอย่างใกล้ชิดโดยคณะกรรมการหลักทรัพย์ และ Bank Negara Malaysia เพื่อเป็นแนวทางในการวางนโยบาย การวิจัยควรใช้ทั้งแนวทางเชิงทฤษฎีและประวัติศาสตร์ อย่างแรกหมายถึงวิธีการให้คำตัดสินทางกฎหมาย (ฟัตวา) ในขณะที่อย่างหลังหมายถึงการศึกษาประสบการณ์ของสังคมมุสลิมในยุคแรกๆในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

ตัวอย่างเช่น การวางมัดจำ (อาร์บุน) สำหรับการซื้อเป็นสิ่งที่อิสลามอนุมัติ การโอนสิทธิ์ด้วยการวางมัดจำโดยไม่คิดส่วนเพิ่มก็มักเป็นที่ยอมรับ แต่การขายหรือโอนเงินมัดจำด้วยการคิดราคายังคงเป็นที่ถกเถียง

ในการหาคำตอบที่น่าเชื่อถือควรศึกษาประวัติศาสตร์อิสลามว่าพ่อค้าที่วางเงินมัดจำเพื่อสิทธิ์ในการซื้อม้าหรืออูฐในอนาคตได้รับอนุญาตให้ขายสิทธิ์นี้โดยมีการกำหนดราคาเพื่อเป็นการทำกำไรหรือไม่

Call warrant มีลักษณะที่คล้ายกัน ประเด็นไม่ได้อยู่ที่ว่าการซื้อ call warrant นั้น ฮาลาล หรือ ฮารอม แต่ประเด็นอยู่ที่ประเด็นการขายต่อ เราสามารถถือว่า warrant เป็นวัตถุที่จะถูกขายได้หรือไม่ ผู้ที่จะป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของตลาดจะใช้ warrant เพื่อซื้อหุ้นหรือไม่ก็ไม่ซื้อเลย

แต่หากเป็นการเก็งกำไร ผู้ที่ซื้อ warrant ไม่ได้มีจุดประสงค์ในการซื้อหุ้นแต่จะขาย warrant ต่อเพื่อทำกำไร ที่ปรึกษา ชะรีอะฮ์ ควรให้ความสำคัญกับประเด็นนี้ เป็นการง่ายที่จะให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ call warrant เป็นเครื่องมือในการป้องกันความเสี่ยงแต่ในหลายครั้งผู้ที่ถือก็ใช้เพื่อการเก็งกำไร

หก: อิสลามอนุญาต short-selling หรือไม่

ข้อแนะนำใหม่สำหรับการยืมและให้ยืมหลักทรัพย์ (SBL) โดยคณะกรรมการหลักทรัพย์ (SC) ออกมาทันเวลากับการเปิดตัวตลาดตราสารอนุพันธ์ futures กับ options แห่งมาเลเซีย SBL มีหน้าที่อำนวยความสะดวกการค้าอนุพันธ์ผ่านการออกมาตรฐานความปลอดภัยและความมั่นคงสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับอนุญาตให้ทำการยืมและให้ยืมหลักทรัพย์ ทั้งนี้จะเป็นการเปิดตลาดทุนในขณะที่มีการตรวจสอบดูแลความเสี่ยงที่อาจเกิดจากความไม่เท่าเทียมด้านข้อมูล

ประเด็นด้านความเสี่ยงยังไม่เป็นที่ชัดเจนแต่การยืมและให้ยืมหลักทรัพย์คือการทำให้ short-selling ถูกกฎหมาย เราเคยได้ยินเกี่ยวกับ short-selling ในเรื่องอื้อฉาวของการ short-selling หุ้น union paper ซึ่งในขณะนั้นยังผิดกฎหมาย

อะไรคือการ short-selling และมันจะช่วยเพิ่มการแข่งขันในตลาดหลักทรัพย์ได้อย่างไร ตำราหลายเล่มจะอธิบายว่า short-selling คือการขายหลักทรัพย์ (หุ้นสามัญ) โดยที่นักลงทุนไม่ได้เป็นเจ้าของ ณ เวลาที่ทำการขาย ในอีกนัยหนึ่ง short-selling คือการขายสิ่งของที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ มันเกิดขึ้นและเป็นประโยชน์กับนักลงทุนอย่างไร

ในการทำความเข้าใจจุดยืนของอิสลามต่อ short-selling อย่างแรกเราจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการของตลาดหลักทรัพย์และพฤติกรรมการแสวงหากำไรสูงสุดของนักลงทุนซึ่งหลักสำคัญคือการ

ซื้อถูกแล้วขายแพง สิ่งที่เกิดขึ้นในการทำ short-selling คือนักลงทุนจะไม่ได้เป็นเจ้าของหุ้นที่ทำการขายเมื่อราคาอยู่ในระดับที่สูงเกินไป

เรามาดูตัวอย่างการทำ short-selling ในตลาดหลักทรัพย์ สมมุติอามีนได้ทำการศึกษาหุ้นสามัญของ Rentung Steel Sdn Bhd และพบว่ามีราคาสูงเกินจริงที่ $20 ต่อหุ้น เขาอยากจะอยู่ในสถานะที่ได้ประโยชน์หากการประเมินราคาของเขาเป็นจริง อามีนจึงโทรไปหานายหน้าหุ้นชื่อ อารีฟ โดยบอกว่าเขาอยากขายหุ้น Rentung จำนวน 100 หุ้น (ซึ่งเขาไม่ได้เป็นเจ้าของ) อารีฟจะดำเนินการสองอย่าง อย่างแรกเขาจะขายหุ้น Rentung จำนวน 100 หุ้นแทนอามีน อย่างที่สองเขาจะจัดการยืมหุ้นจำนวนนั้นเพื่อนำไปมอบให้กับผู้ซื้อ

เรามาดูทางเลือกที่สอง อารีฟสามารถขายหุ้นทั้งหมดในราคา $20 ต่อหุ้นและได้ยืมหุ้นมาจากลี โดยอารีฟจะทำการส่งมอบหุ้นทั้งหมดให้กับผู้ซื้อ การยืมและให้ยืมหุ้นเช่นนี้ได้รับอนุญาตในตลาดหลักทรัพย์มาเลเซียตามที่ SBL กำหนด การกระทำเช่นนี้จะนำไปสู่การเอาเปรียบหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่าอามีนสามารถทำกำไรเท่าไหร่ ซึ่งอาจเป็นการฝ่าฝืนหลักคำสอนขอกุรอานที่ว่า “ความทุกข์จงประสบแด่ผู้ที่เอาเปรียบ” (83:1) และ “จงอย่าริดรอนหรือทำลายสิ่งที่ผู้อื่นควรจะได้รับ” (11:85)

รายรับจากการขายหุ้นในกรณีนี้จะเท่ากับ $2,000 อย่างไรก็ตามอามีนจะไม่ได้รายรับเพราะเขายังไม่ได้นำหุ้น Rentung จำนวน 100 หุ้นมามอบให้กับอารีฟ ดังนั้นอามีนจึง “ขาด (short) 100 หุ้น” ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า short-selling สมมุติว่าสามวันต่อมาราคาหุ้น Rentung ลดลงเป็น $15 ต่อหุ้น อามีนอาจบอกให้อารีฟซื้อจำนวน 100 หุ้นซึ่งเท่ากับ $1,500

หุ้นเหล่านี้จะถูกนำไปมอบให้กับลีซึ่งในตอนแรกได้ให้ยืมหุ้น Rentung จำนวน 100 หุ้น ดังนั้นอามีนจึงไม่เป็นหนี้อารีฟหรือลีอีกต่อไปและมีสิทธิ์ในกำไรที่ได้จากการซื้อขายนี้

สรุป เขาได้ขายหุ้นเป็นจำนวนเงินทั้งหมด $2,000 และซื้อมาในราคา $1,500 จึงทำกำไรได้ $500 แน่นอนเขาจะต้องจ่ายค่านายหน้า ค่าธรรมเนียมให้กับผู้ที่ให้ยืม และเงินปันผลที่ Rentung Steel จ่าย แต่หากราคาหุ้นเพิ่มขึ้นเป็น $27 อามีนจะขาดทุน $700 จากการทีในท้ายที่สุดต้องชำระหนี้ทั้งหมด

มุมมองของอิสลามต่อการทำ short-selling ยังไม่เป็นที่แน่ชัด คณะกรรมการหลักทรัพย์จะต้องออกมาชี้แจ้งเนื่องจากมีการกล่าวหาว่าการทำ short-selling ขัดกับ ฮะดิษ ข้อหนึ่งของท่านศาสดา

ฮะดิษ กล่าวว่า “ฮาคิม บิ ไฮซัน ได้ถามท่านศาสดา (ซ.ล.) ว่า มีผู้ชายคนหนึ่งมาหาฉันแล้วขอให้ฉันขายสิ่งของที่ฉันไม่ได้เป็นเจ้าของให้เขา โดยหลังจากการขาย ฉันจะไปซื้อสิ่งของนั้นที่ตลาดแล้วนำไปมอบให้กับเขา ท่านศาสดาตอบว่า จงอย่าขายสิ่งที่ไม่ได้อยู่ในการครอบครองของเจ้า”

บรรทัดสุดท้ายที่กล่าวว่า จงอย่าขายสิ่งที่ไม่ได้อยู่ในการครอบครองของเจ้า หากมองผิวเผินอาจแปลว่าอามีนไม่สามารถบอกให้นายหน้าขายหุ้น Rentung Steel เนื่องจากเขาไม่ได้เป็นเจ้าของหุ้นนั้น แต่อะไรคือสิ่งที่ประโยชน์นี้ต้องการสื่ออย่างแท้จริง คำตอบคือ ความไม่แน่นอนในการที่อามีนจะสามารถนำหุ้นไปส่งมอบให้กับอาลี แน่นอนประเด็นไม่ได้อยู่ที่ความเป็นเจ้าของเพราะอิสลามอนุญาตการขายประเภทซะลัม ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จะขาย

เจ็ด: ธุรกิจเงินร่วมลงทุนอิสลาม

ลักษณะสำคัญของการเงินอิสลามคือบทบาทของความร่วมมือในการสร้างความมั่งคั่ง ความสำคัญของอัตราส่วนการแบ่งสรรกำไรขาดทุนในกรณีของมูดอรอบะฮ์หรือมูชารอกะฮ์แทนการกำหนดกำไรให้คงที่เป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าอิสลามให้ความสำคัญต่อความเป็นธรรมในการกระจายรายได้ผ่านทางการเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจ

แต่ทฤษฎีการเงินของโลกสมัยใหม่กลับประกอบไปด้วยนักลงทุนที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับตัวบริษัท; ผู้จัดการไม่สนใจผู้ถือหุ้น; ผู้ถือพันธบัตรและผู้จัดการต่างตกอยู่ในวังวนของความขัดแย้งที่ทั้งคู่ต่างมุ่งแสวงหาแต่ประโยชน์ส่วนตน การตกลงทางธุรกิจโดยฝ่ายบริหารและพวกด้วยการใช้ข้อมูลภายในเกิดขึ้นเพื่อให้หุ้นของบริษัทมีราคาสูงขึ้นกว่าความเป็นจริงเมื่อเกิดการควบรวมกิจการ การโกงภาษีและการปรับเปลี่ยนตัวเลขทางบัญชีเพื่อให้ดูเสมือนว่าบริษัทมีกำไรมากเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นประจำกับผู้บริหารธุรกิจ

สิ่งที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมเช่นนี้คือผลประโยชน์ส่วนตน การมองแต่เพียงระยะสั้น และการมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อตกลงทางธุรกิจมากเกินไปจนไม่คำนึงถึงการลงทุนในระยะยาว นักทฤษฎีทางการเงินมักลงทุนใน “โอกาส” แต่ไม่ใช่ใน สินค้า บริการ หรือคน การเงินอิสลามในปัจจุบันจะตกอยู่ในกับดักเช่นเดียวกันนี้หรือไม่

กุรอานกล่าวว่า “ความทุกข์จงประสบแด่ผู้ที่โกง ผู้ซึ่งพอตัวเองเป็นผู้รับจะต้องได้รับตรงตามตราชั่ง แต่พอตัวเองเป็นผู้ให้กลับให้น้อยกว่าที่ต้องให้ ผู้เจ้าไม่คิดหรือว่าคนพวกนี้จะต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่เขาทำในวันอันยิ่งใหญ่ วันซึ่งมนุษย์ทุกคนจะต้องยืนต่อหน้าพระเจ้าแห่งสากลโลก” (อัลมูตัฟฟีฟีน: 83)

สิ่งที่เราเห็นจากคำกล่าวนี้คือจิตวิญญาณที่อยู่เบื้องหลังการสั่งห้ามดอกเบี้ย หรือ ริบา ดังนั้นการห้ามรับจ่าย ริบา จึงไม่ได้คำนึงเพียงมิติทางด้านกฎหมายแต่ยังรวมถึงเรื่องคุณธรรมและจิตวิญญาณแห่งการร่วมมือ (ตะอาวุน) การรับ ริบา จึงถือเป็นการโกงเพราะธนาคารจะคิดคำนวณอย่างมากในการให้ดอกเบี้ยผู้ฝากแต่ละเหรียญแต่ในขณะเดียวกันกลับคิดดอกเบี้ยผู้กู้ยืมโดยไม่ระวังในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม สิ่งที่ธนาคารให้ความสำคัญคือทรัพย์สินค้ำประกัน หากผู้มาขอกู้ยืมมีทรัพย์สินค้ำประกันมากดอกเบี้ยที่ธนาคารคิดก็จะลดลง ความเป็นมนุษย์ถูกให้ความสำคัญน้องกว่าผลประโยชน์ทางโลก

นี่คืออันตรายที่ธนาคารอิสลามและพนักงานควรพยายามหลีกเลี่ยง หากมองในแง่กฎหมายผลิตภัณฑ์เหล่านี้ได้รับอนุญาต (ฮาลาล) แต่จากมุมมองทางด้านคุณธรรมจริยธรรม สิ่งที่ธนาคารอิสลามปฏิบัติอยู่ดูจะไม่ค่อยต่างไปจากธนาคารทั่วไป

ตัวอย่างหนึ่งที่ดีคือสินเชื่อเงินร่วมลงทุนซึ่งมีลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนหรือสัญญา มูชารอกะฮ์ ผมได้กล่าวหลายครั้งว่าวัตถุประสงค์หลักของผู้ที่ดำเนินธุรกิจเงินร่วมลงทุนคือการทำกำไรจากการขายหุ้นบริษัทเมื่อพวกเขาถอนตัวจากการเป็นหุ้นส่วน การหลักการในการกำหนดความเป็นเจ้าของบริษัทจึงเป็นสิ่งสำคัญ การทำสัญญาจะกำหนดอัตราส่วนที่แต่ละฝ่ายเป็นเจ้าของหรือมีสิทธิ์ในการควบคุมดูแลบริษัท

อย่างไรก็ตามในกรอบของ มูชารอกะฮ์ส่วนประกอบหลักของสัญญาคืออัตราส่วนแบ่งสรรกำไรขาดทุน (PLSR) โดยถูกกำหนดขึ้นจากข้อกำหนดและเงื่อนไขของทุกฝ่าย แต่สำหรับการเงินปัจจุบันการกล่าวว่านักลงทุนจะไม่คำนึงถึงผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุนในโครงการหนึ่งถือเป็นเรื่องไม่มีเหตุผลซึ่งผู้ดำเนินธุรกิจเงินร่วมลงทุนทุกคนจะต้องทำ ดังนั้น PLSR กับ การกำหนดมูลค่าสัญญาธุรกิจเงินร่วมลงทุนมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร

วิธีการหนึ่งในการตีมูลค่าสัญญาธุรกิจเงินร่วมลงทุนคือวิธี Hockey Stick เรามาดูกันว่าจะสามารถใช้วิธีการนี้กับ มูชารอกะฮ์ ได้หรือไม่ สิ่งแรกที่นักลงทุนคิดคือจำนวนผลตอบแทนที่เขาจะได้รับเมื่อถอนตัวออกจากการเป็นหุ้นส่วนอย่างเช่นในสามปี

สมมุติว่าจากการลงทุนมูลค่า $1.5 ล้านเขาต้องการได้รับผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) $6 หรือ $9 ล้าน อีกทั้งยังคาดว่าโครงการจะทำกำไรสุทธิ $2 ล้าน หากเขากำหนดให้อัตราส่วนราคาต่อกำไรที่ 10:1 เขาจะได้รับหุ้นบริษัทร้อยละ 45 (9/(2x10))

ต่อไปจะเป็นตัวอย่างสัญญาที่ผู้ดำเนินธุรกิจเงินร่วมลงทุนมอบให้กับผู้ประกอบการ ผู้ดำเนินธุรกิจเงินร่วมลงทุนต้องการมีหุ้นในบริษัทร้อยละ 45 บนพื้นฐาน ROI ที่ $6 หรือ $9 ล้าน จากการลงทุน $1.5 ล้าน คำถามคือนี่เป็นตัวอย่างการทำสัญญา มูชารอกะฮ์ ที่มีจิตวิญญาณของการร่วมมือ หรือ ตะอาวุน หรือไม่ การกำหนดกำไร ($9 ล้าน) จากการเป็นหุ้นส่วนได้รับอนุญาตหรือไม่ในกรณีของสัญญา มูชารอกะฮ์ ดังนั้นการกล่าวว่าธุรกิจเงินร่วมลงทุนมีลักษณะที่ ฮาลาล โดยที่ไม่ได้ทำการศึกษาวิจัยคงจะไม่ถูกต้องนัก ก่อนที่จะบอกว่าอะไร ฮาลาล เราจะต้องทำการศึกษาให้ละเอียดถี่ถ้วนเสียก่อน

แปด: การโทษ จอร์จ โซรอส

เมื่อ อีวาน โบเอสกี้ กับ นิก ลีสัน ติดคุกเนื่องจากพฤติกรรมการทุจริตในการทำธุรกิจ แวดวงทางด้านการเงินได้เริ่มรับรู้ว่าถึงแม้จะมีกฎหมายและกฎระเบียบที่เข้มงวดแต่เป็นเรื่องยากที่จะป้องกันอาชญากรรมที่เกิดจากความโลภ

ในกรณีของ จอร์จ โซรอส ซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ทำลายตลาดเงินตราต่างประเทศเอเชีย ประเด็นสำคัญอยู่ที่จริยธรรมและคุณธรรม; ชาวตะวันตกมองว่าโซรอสไม่ได้ขายหรือปกปิดข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งกำไร เขาไม่ได้ทำผิดกฎหมายใดๆ เขาเพียงแต่ได้ประโยชน์จากกฎของอุปสงค์และอุปทาน ในฐานะที่เป็นผู้เก็งกำไรเขาเพียงแต่ใช้กลยุทธ์เชิงธุรกิจเพื่อทำกำไรจากผลต่างของราคาในสองตลาด (arbitrage)

เนื่องด้วยโลกที่เราอยู่มีความไม่แน่นอน ผู้ที่อยู่ในตลาดจึงมีลักษณะเป็นผู้เก็งกำไรโดยธรรมชาติ เกษตรกรผักเก็งกำไรราคาผักในอนาคตและเลือกที่จะลงทุนเงินจำนวนหนึ่งและจ้างลูกจ้างจำนวนหนึ่ง หากเขาคิดว่าราคาผักในอนาคตน่าสนใจ เจาอาจลงทุนและลงแรงเพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มปริมาณการผลิต

สมมุติว่าเกษตรกรผักทุกคนคิดเช่นนี้ เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวผลิตผลผักเพิ่มขึ้นอย่างมากซึ่งอาจทำให้ราคาตกหรือถ้ามีอุปสงค์ที่เพียงพอราคาก็อาจจะเพิ่มขึ้นได้เช่นกัน สิ่งที่เราเห็นคือกระบวนการปรับตัวของตลาด

นักศึกษาส่วนใหญ่ในปัจจุบันไม่มีโอกาสในการทำความเข้าใจปัจจัยที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมเชิงเศรษฐกิจของคนเรา วิชาเศรษฐศาสตร์ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยถูกสอนแบบเดียวกับวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์ คำตอบของปัญหาต้องขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงซึ่งคือสิ่งที่เราพบเห็น นักเศรษฐศาสตร์ได้กล่าวไว้ว่าหลักการและคำตอบของเศรษฐศาสตร์จะถูกนำไปทำเป็นรูปภาพ เช่น กราฟและตาราง และ สมการคณิตศาสตร์ที่สวยงามโดยไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญกับธรรมชาติของมนุษย์ผู้ซึ่งมีส่วนรับผิดชอบทิศทางของตลาดไปสู่ดุลยภาพ

ในปัจจุบัน เหล่าประเทศพัฒนาได้ยืนยันกับเราว่าโซรอสได้ทำตามกฎแห่งอุปสงค์และอุปทาน และไม่ควรถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องกับความวุ่นวายของสกุลเงินประเทศต่างๆใน ASEAN ผลกระทบจากโซรอสเป็นเรื่องรองเพราะเป็นผลกระทบเพียงชั่วคราวเนื่องจากตลาดจะเคลื่อนไหวต่อเนื่องตามปัจจัยพื้นฐานตลาด มือที่มองไม่เห็นจะทำให้ตลาดกลับสู่ดุลยภาพในที่สุดโดยที่ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์

แต่จากการที่ผู้นำ ASEAN ได้ออกมากล่าวถึงความเลวร้ายของผู้เก็งกำไรค่าเงินและว่าการกระทำของคนกลุ่มนี้ได้ทำให้ประเทศสูญเสียเงินสำรองและต้นทุนการนำเข้าที่สูงขึ้น เราควรมาคิดกันว่าเราจะป้องกันไม่ให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นอีกได้อย่างไร

ในปี 1992 ได้เกิดเหตุการณ์ค่าเงินเยนแข็งค่าขึ้นเมื่อเทียบกับริงกิต ต่อมาในปี 1995 ค่าเงินสเตอร์ลิงได้ออ่อนค่าลงส่งผลให้ Bank Negara สูญเสียเงินเป็นพันล้าน ล่าสุดเราได้เห็นแล้วว่าการเก็งกำไรอย่างหนักโดยโซรอสได้ทำให้ค่าเงินริงกิตอ่อนตัวลงอย่างมาก เพื่อยับยั้งการอ่อนค่าอย่างต่อเนื่อง Bank Negara ได้ขายเงินทุนสำรองดอลลาร์จำนวนมากเพื่อนำไปซื้อริงกิต นี่เป็นอีกตัวอย่างการปรับตัวจากกลไกทางตลาด

นักศึกษาเศรษฐศาสตร์จะพบว่าไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ ความทุกข์ยากของมนุษย์ ความไม่ยุติธรรม และการจัดการยักย้ายเพื่อประโยชน์ส่วนตนที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเหล่านี้มีลักษณะเป็นนามธรรมมากเกินไปที่จะนำมาวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์ได้ ดังนั้นเมื่อความวุ่นวายครั้งต่อไปมาถึงเราก็จะประสบกับเหตุการณ์เดิมๆ

อย่างที่ผมได้ชี้ให้เห็นก่อนหน้านี้ เราเกลียดคนที่มีส่วนรับผิดชอบโดยตรงต่อการโจมตีค่าเงินริงกิต เราเกลียดการกระทำเช่นนี้เพราะมันก่อให้เกิดความทุกข์ยากกับมนุษย์ คำถามคือเราจะสอนเด็กๆให้ป้อกันตนเองจากค่านิยมที่ไม่ดีเหล่านี้ที่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนตนได้อย่างไรโดยเฉพาะในการทำธุรกรรมทางธุรกิจและการพาณิชย์ โรงเรียนและมหาวิทยาลัยได้มีความพยายามที่จะให้มีการเรียนการสอนด้านคุณธรรม

จริยธรรมหรือไม่ สิ่งเหล่านี้อย่างน้อยช่วยให้นักศึกษาพร้อมสำหรับสถานการณ์ความขัดแย้งด้านคุณธรรมซึ่งต้องเผชิญในการทำงานเมื่อจบออกไป

ระบบการศึกษาของอิสลามได้ให้ความรู้สองประเภทแก่มนุษย์ อย่างแรกคือความรู้ทางธรรมหรือพระเจ้าในขณะที่อย่างที่สองเป็นความรู้ที่ได้มาจากเหตุผลและการรับรู้ ในแง่ของความรับผิดชอบการหาความรู้ของพระเจ้าเป็นสิ่งที่ต้องทำ (ฟาดอาย์น)ความรู้ประเภทนี้ประกอบไปด้วยคำสอนจากอัลกุรอานรวมทั้งคำพูดของท่านศาสดา (ฮะดิษ) ซึ่งเกี่ยวกับความเชื่อความศรัทธา(อากีดะฮ์)จริยธรรมศีลธรรม (อัคลัก) และพิธีกรรมในการเคารพพระเจ้า (เสาหลักของอิสลาม) เช่นการละหมาดห้าเวลาในแต่ละวัน การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน การให้ซะกาต และการไปฮัจญ์หากสามารถไปได้ สิ่งเหล่านี้คือพื้นฐานสำคัญของความรู้ในอิสลามซึ่งผู้สอนจะต้องรู้และสามารถโยงเข้ากับความรู้ในสาขาต่างๆ อย่างเช่น ฟิสิกส์ ชีวิทยา เคมี การแพทย์ วิศวกรรม คอมพิวเตอร์ เศรษฐศาสตร์ การทหาร การบินและอวกาศเป็นต้น

ในอีกนัยหนึ่ง การจะเป็นแพทย์เป็นการรับผิดชอบร่วมกัน (ฟาดะรัด คิฟายะฮ์) ซึ่งหมายความว่าไม่ใช่ทุกคนแต่เฉพาะคนที่ได้รับคัดเลือกเพียงไม่กี่คนที่จะได้รับการฝึกอบรมให้เป็นแพทย์ตามธรรมเนียมของอิสลาม นักศึกษาแพทย์จะต้องมีความรู้พื้นฐานหรือความรู้ทางด้านศาสนาเช่นวิชาเกี่ยวกับกุรอานและฮะดิษ ประวัติศาสตร์อิสลาม กฎหมายอิสลาม จริยธรรมอิสลาม เป็นต้น

ความรู้ทางด้านศาสนาสามารถเกี่ยวข้องกับความรู้ทางด้านอื่นๆ เช่น กระบวนการเกิดของมนุษย์ ในกรณีของเศรษฐศาสตร์การศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดหากต้องการเข้าใจอย่างถ่องแท้จะต้องศึกษาแนวคิดของอัลกุรอานต่อมนุษย์

ตัวอย่างเช่น เมื่อเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิคพูดถึงมนุษย์ในฐานะที่เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผลด้วยการแสวงหาความพึงพอใจสูงสุดซึ่งถูกผลักดันโดยผลประโยชน์ส่วนตน อิสลามสามารถอธิบายคำว่า “ผลประโยชน์ส่วนตน” ลึกลงไปอีก คำว่า “ตน” ในกุรอานในบางครั้งหมายถึง สติปัญญา (อะกัล) จิตใจ (กะลับ)จิตวิญญาณ (รุห์)และความต้องการ (นาฟซ์)ดังนั้นหาก จอร์จ โซรอส อยู่เบื้องหลังความวุ่นวายของอัตราแลกเปลี่ยนจริง ประโยชน์ส่วนตนในกรณีนี้ถูกผลักดันโดยอะกัลกะลับรุห์หรือนาฟซ์การใช้แนวทางประยุกต์เช่นนี้ในการศึกษาจริยธรรมสามารถช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่มีจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจและการพาณิชย์ในปัจจุบัน

เก้า: ธุรกิจเงินร่วมลงทุนมูชารอกะฮ์

การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะสำหรับธุรกิจการธนาคารในปัจจุบันอาจเป็นเรื่องที่น่ากลัวแต่ไม่ใช่สำหรับการธนาคารอิสลาม สัญญา อิสติสนา กับ ซะลัม สามารถใช้สำหรับสินเชื่อการค้าและสินเชื่อผลิตสินค้าตามสั่งแต่ยังไม่ค่อยถูกประยุกต์ใช้ และเช่นกันสินเชื่อการเป็นหุ้นส่วนของอิสลามก็กำลังถูกลืม ธนาคารอิสลามไม่ค่อยได้ใช้สินเชื่อเหล่านี้มานานซึ่งเป็นเรื่องที่แย่เพราะธนาคารอิสลามควรจะดำเนินธุรกิจด้วยผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อสะท้อนการธนาคารอิสลามที่แท้จริง ธนาคารจะต้องเข้าไปจับจองตลาดซึ่งธนาคารทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้

การที่แผนที่เจ็ดของมาเลเซียเน้นการเติบโตที่นำโดยผลิตภาพทำให้การวิจัยและพัฒนา (R&D) ได้รับความสำคัญ ภายใต้แผนนี้ได้มาการจัดสรรงบประมาณจำนวน 100 ล้านริงกิตไปยังการวิจัยและพัฒนาเชิงพาณิชย์โดยเฉพาะเทคนิคที่ต้องใช้เทคโนโลยีมาก แผนที่แปดของมาเลเซียที่กำลังจะมาถึงจะยิ่งผลักดัน R&D มากขึ้นไปอีก การจะทำเช่นนี้บทบาทของธุรกิจเงินร่วมลงทุนเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดการผลิตนวัตกรรมใหม่ๆสู่การพาณิชย์ ความเสี่ยงนั้นอาจมีมากโดยมีเพียงธุรกิจเงินร่วมลงทุนเท่านั้นที่พร้อมจะแบกรับความเสี่ยง นี่เป็นประเด็นที่เรามองข้ามถึงบทบาทของธนาคารในการให้สินเชื่อผู้ประกอบการ หากธนาคารสามารถทำได้กำไรที่เกิดขึ้นจะถูกแบ่งสรรไปให้หลายฝ่ายรวมทั้งผู้ฝากเงิน

การมีส่วนร่วมในธุรกิจเงินร่วมลงทุนของธนาคารท้องถิ่นส่วนใหญ่เกิดขึ้นผ่านบริษัทลูก ธนาคารเมื่อมีเงินสำรองเพียงพอภายหลังการดำเนินธุรกิจมาประมาณห้าถึงสิบปีมักตั้งบริษัทเพื่อดำเนินธุรกิจเงินร่วมลงทุน บริษัทเหล่านี้ซึ่งเป็นบริษัทลูกของธนาคารจะอยู่ภายใต้กฎหมายบริษัทปี 1964 ซึ่งทำให้บริษัทสามารถดำเนินกิจกรรมซึ่งไม่ได้รับอนุญาตภายใต้ BAFIA 1989 เช่น การซื้อขายหุ้น สมมุติบริษัท XYZ ซึ่งเป็นบริษัทลูกของธนาคาร M สามารถซื้อหุ้นของบริษัท STU ผ่านการซื้อกิจการ หากธนาคาร M เป็นเจ้าของบริษัทเงินร่วมลงทุนทั้งหมด กำไรที่เกิดขึ้นก็จะไปที่ผู้ถือหุ้นของธนาคาร M

แต่โครงสร้างเช่นนี้จะจำกัดบทบาทของผู้ฝากเงินในธนาคาร M ให้เป็นเพียงผู้ให้ยืมเงิน พวกเขาจะได้รับผลตอบแทนดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปีในขณะที่ผู้ที่ลงทุนในหน่วยลงทุนได้รับผลตอบแทนมากกว่าอย่างร้อยละ 8 แน่นอนการลงทุนในกองทุนรวมไม่สามารถหลีกเลี่ยงความเสี่ยงตลาดได้แต่การลงทุนในกองทุนรวมก็ดูแลโดยผู้จัดการกองทุนที่มีความเป็นมืออาชีพ

ดังนั้นหากเป็นเช่นนี้เงินฝากธนาคารจะไหลไปลงทุนในกองทุนรวมหรือไม่ ประเด็นสำคัญ ณ จุดนี้คือการกระจายรายได้ ผู้ฝากเงินส่วนใหญ่เป็นผู้ไม่ชอบความเสี่ยง นั่นคือ พวกเขาต้องการการลงทุนที่ให้

ผลตอบแทนสูงแต่มีความเสี่ยงในระดับต่ำหรือไม่มีเลย แต่พวกเขาก็ทราบเช่นกันว่าหากต้องการผลตอบแทนเพิ่มขึ้นต้องแบกรับความเสี่ยงเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะยอมรับได้ยกเว้นจะทราบว่าการลงทุนเหล่านี้ดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้ฝากเงินไม่จำเป็นต้องโยกย้ายเงินไปลงทุนในกองทุนรวมหากธนาคารสามารถทำได้เช่นกัน

คำถามคือธนาคารอิสลามควรลงทุนประเภทไหนบ้างนอกเหนือจาก อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล ในกรณีของ Bank Islam Malaysia Berhad (BIMB) การลงทุนที่เกี่ยวข้องกับหุ้นจะถูกดำเนินการโดยบริษัทลูกอย่าง Amanah Saham Bank Islam (ASBI) กับ Bank Islam Malaysia Securities (BIMS) ตัวอย่างเหล่านี้คือรูปแบบการธนาคารแบบ anglo-saxon ไม่ใช่โครงสร้างธนาคารแบบครบวงจร (universal banking) ซึ่งธุรกิจแต่ละอย่างจะต้องดำเนินการภายใต้บริษัทเดียว (ซึ่งคือ BIMB) การทำเช่นนี้จะเพิ่มขนาดสินทรัพย์ของธนาคารและลดต้นทุนซึ่งเกิดจากการประหยัดต่อขนาด

เมื่อ BIMB ใช้รูปแบบการธนาคาร anglo-saxon จึงไม่แปลกใจที่ธนาคารตั้งบริษัทลูกเพื่อดำเนินธุรกิจเงินร่วมลงทุนซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องเพราะกฎหมายการธนาคารไม่ต้องการให้มีความเสี่ยงในการสูญเสียเงินฝากจึงห้ามไม่ให้ธนาคารดำเนินธุรกิจเงินร่วมลงทุนโดยตรง แต่ประชาชนควรได้รับโอกาสในการเข้าร่วมธุรกิจประเภทนี้ซึ่งในปัจจุบันคนรวยเท่านั้นที่ได้รับโอกาสเนื่องจากความจำเป็นในการใช้เงินทุนค่อนข้างมาก ธนาคารจะบอกว่าธุรกิจเงินร่วมลงทุนนั้นมีความเสี่ยงสูงและนักลงทุนทั่วไปไม่ควรลงทุนแต่ข้อความนี้ก็ไม่ได้เป็นจริงเสมอไป ธุรกิจเงินร่วมลงทุนมีความเสี่ยงสูงในช่วงแรกของการลงทุนแต่ในช่วงต่อมามีความเสี่ยงค่อนข้างต่ำ เช่น

- การให้สินเชื่อในช่วงที่สองเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนสำหรับการขยายธุรกิจอันเนื่องมาจากยอดขายและสินค้าคงคลังที่เพิ่มขึ้น
- การเสนอขายหุ้นให้กับบริษัทที่มีความมั่นคงเพื่อการขยายธุรกิจไปอีกก้าวหนึ่ง

สิ่งที่กล่าวมานี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อธนาคารเป็นเจ้าของบริษัทที่เข้าไปลงทุน ธนาคารจะต้องมีสิทธิ์ในการควบคุมตรวจสอบดูแลการดำเนินการของบริษัท ด้วยวิธีเช่นนี้สามารถลดความเสี่ยงที่เกิดจากปัญหาจรรยาวิบัติได้ ในกรณีระบบการธนาคารของมาเลเซียธุรกิจเงินร่วมลงทุนเกิดขึ้นได้ยากเพราะ BAFIA ห้ามธนาคารพาณิชย์ดำเนินธุรกิจประเภทนี้ซึ่งหมายความว่าระบบธนาคารอิสลามได้รับผลกระทบจากกฎของ BAFIA เช่นกัน

เท่าที่พบเห็น ธนาคารอิสลามไม่ค่อยกล้าที่จะประยุกต์ใช้รูปแบบของธุรกิจเงินร่วมลงทุนเนื่องจากลักษณะโดยธรรมชาติของธนาคารเกี่ยวข้องกับการให้สินเชื่อ ธุรกิจเงินร่วมลงทุนจึงไม่ใช่ธุรกิจที่มีความชำนาญ เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นกับธนาคารอิสลามเต็มรูปแบบเช่นกัน ทำไมธนาคารจะต้องหาเรื่องให้กับตัวเองในเมื่อธนาคารสามารถอยู่รอดได้ด้วยสินเชื่อ BBA

โดยแก่นแท้แล้ว ธุรกิจเงินร่วมลงทุนเป็นธุรกรรมประเภท มูชารอกะฮ์ เนื่องจากทุกฝ่ายที่ร่วมลงทุนไม่ว่าจะนายทุนหรือผู้ประกอบการจะต้องมีส่วนร่วมในการออกทุนหรือความรู้ความสามารถที่มีมูลค่าเพิ่ม แต่สัญญา มูชารอกะฮ์ มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ (ดูรูปภาพที่ 7.1) จากรูปภาพจะพบว่าฝ่ายนายทุนจะมีส่วนเพิ่มมูลค่าให้กับธุรกิจน้อยกว่าฝ่ายผู้ประกอบการ

มุซาเราะกะฮ์แมททริกซ์

Musharakah Matrix

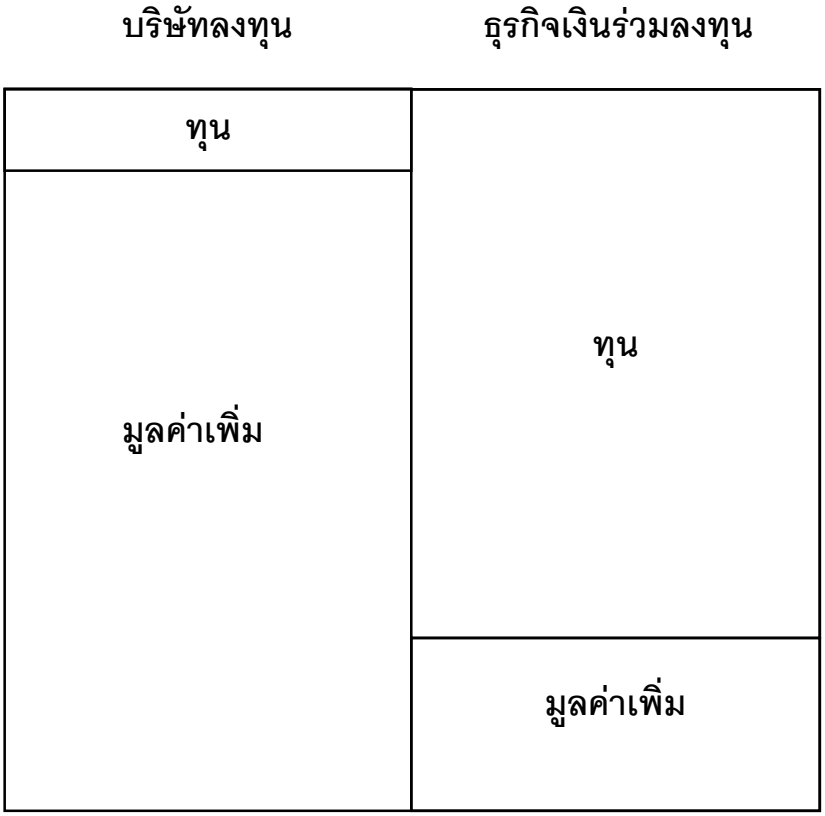

การทำสัญญาระหว่างคู่กรณีภายใต้เงื่อนไขทั้งปัจจัยเงินทุนและปัจจัยแรงงาน MUSYARAKAH VC ถือเป็นเอกลักษณ์ที่ซึ่งนักการเงินมักจะมีส่วนร่วมสนับสนุนในด้านของเงินทุนเป็นสำคัญในขณะที่บริษัทลงทุนมีส่วนร่วมในด้านของกลุ่มแรงงาน

<รูปภาพที่ 7.1 ธุรกิจเงินร่วมลงทุนอัลมูชารอกะฮ์>

การธนาคารอิสลามควรถูกมองเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะสามารถช่วยเพิ่มความมั่งคั่งให้กับทั้งมุสลิมและคนที่ไม่ใช่มุสลิม เมื่อธนาคารอิสลามนำเงินฝากไปเป็นสินเชื่อเพื่อซื้อสินทรัพย์ผ่านมูรอบาฮะฮ์และ BBA ผลตอบแทนที่ผู้ฝากเงินจะได้รับแทบจะไม่พอที่จะชดเชยเงินเฟ้อ ด้วยเหตุนี้การสร้างความมั่งคั่งผ่านเงินฝากอิสลามจึงไม่เป็นที่น่าสนใจ ในการลงทุนในกองทุนรวมมีค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมที่สูงและผลตอบแทน

ก็ไม่น่าสนใจเช่นกัน การลงทุนโดยตรงในตลาดหลักทรัพย์อาจเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่ายเพราะนักลงทุนต้องศึกษาลักษณะของตลาดและผลประกอบการของบริษัทอย่างดี หากไม่ทำการศึกษาหรือศึกษาแต่ไม่ละเอียดพอนักลงทุนก็อาจประสบกับการขาดทุนได้

แต่เมื่อธนาคารอิสลามดำเนินธุรกิจเงินร่วมลงทุนผ่านกลไกมูชารอกะฮ์ นั่นหมายถึงโอกาสของนักลงทุนที่จะสามารถเข้าร่วมธุรกิจประเภทนี้เช่นกัน โครงการที่ประสบความสำเร็จด้วยการตรวจสอบดูแลโดยผู้เชี่ยวชาญจะส่งผลให้ผู้ฝากเงินในบัญชีอิสลามได้รับผลตอบแทนอย่างงามและเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตของพวกเขา โอกาสเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้นหากธนาคารอิสลามเลือกที่จะเปิดบริษัทลูกเพื่อทำธุรกิจเงินร่วมลงทุน

นี่เป็นเรื่องจริงเพราะบริษัทลูกไม่สามารถเปิดรับเงินฝากจากประชาชน เงินลงทุนส่วนใหญ่จึงมาจากผู้ถือหุ้นซึ่งประกอบไปด้วยสถาบันการเงินและผู้ที่ร่ำรวย ด้วยเหตุนี้ประชาชนทั่วไปจึงหมดสิทธิ์ที่จะได้รับประโยชน์จากการลงทุน ภายใต้รูปแบบการธนาคาร Anglo-Saxon “ผู้ที่รวยจะยิ่งรวยขึ้น ส่วนผู้ที่จนก็จะยังคงจนเหมือนเดิม” การใช้ มูชารอกะฮ์ กับการธนาคารจึงเป็นสิ่งที่คุ้มค่าแก่การทดลอง นี่เป็นเหตุผลว่าทำไมนักเศรษฐศาสตร์มุสลิมจึงเชื่อมั่นในกลไกของ มูชารอกะฮ์

สิบ: การลงทุนในหุ้นชะรีอะฮ์ – ปัจจัยทางด้านศีลธรรม

นักลงทุนมุสลิมเป็นห่วงว่าการซื้อขายหุ้นชะรีอะฮ์เป็นสิ่งที่ถูกต้อง (ซาฮิห์) หรือ ไม่ถูกต้อง (บาทิล) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหุ้น ชะรีอะฮ์ และกองทุนอิสลามอย่างเช่นกองทุนรวมและตัวแทนจำหน่ายประกันควรให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เพราะพวกเขาควรมีความรู้พื้นฐานอิสลาม ในการทำการตลาดจะต้องทราบรสนิยมและความชอบของผู้บริโภค ด้วยเหตุนี้กระบวนการทำให้สะอาดจึงมีบทบาทสำคัญในการยืนยันความถูกต้องทางด้านชะรีอะฮ์ให้กับการซื้อขายหุ้นชะรีอะฮ์

นักการตลาดอาจถามว่า “ทำไมมุสลิมจึงให้ความสำคัญกับฮาลาลกับฮารอม” การตอบเป็นสิ่งที่ง่ายหากคุ้นเคยกับกฎหมายอิสลามด้านการพาณิชย์ (ฟิกฮ์ มูอามาลัท) ซึ่งคือ หากสัญญาการซื้อขายหุ้นไม่ถูกต้อง (บาทิล) การซื้อขายหุ้นก็จะเป็นบาปและนำมาซึ่งความรู้สึกผิด ทำอะไรไม่ถูก และสูญเสียเพราะความโกรธของพระเจ้านั้นไม่มีที่สิ้นสุด ในการสร้างความมั่งคั่งแน่นอนชุมชนมุสลิมไม่ต้องการความเครียดและเศร้าโศก (ชาวคาวา) เช่นนี้ซึ่งตรงข้ามกับความสุข (ซะอาดา) และความเงียบสงบ

การอธิบายเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อยืนยันความถูกต้องทางชะรีอะฮ์(ซึ่งเป็นปัจจัยทางด้านกฎหมาย) ผ่านกระบวนการทำให้สะอาด วิธีการคัดกรองทางด้านชะรีอะฮ์เป็นส่วนหนึ่งของแนวทางอิสลามในการทำให้จิตวิญญาณบริสุทธิ์ (ตัสกียะฮ์ อันนาฟซ์) วิธีการเหล่านี้ซึ่งพิจารณา กิจกรรมที่ทำ ที่มาของรายได้และโครงสร้างทุน เป็นวิธีซึ่งแต่ละบุคคลสามารถทำได้เพื่อให้ตนเองสะอาดบริสุทธิ์

สำหรับอิสลามกระบวนการทำให้สะอาดเริ่มจากตนเอง นี่เป็นหนึ่งในนัยสำคัญของกุรอาน ทุกคนจะต้องมุ่งมั่นทำตัวเองให้สะอาดบริสุทธิ์ด้วยหนทางที่ผู้สร้างได้บัญญัติไว้ การทำให้ตัวเองสะอาดบริสุทธิ์เป็นเป้าหมายสุดท้ายในชีวิตนี้ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการดำเนินชีวิตตามความประสงค์ของพระเจ้าอย่างที่ปรากฏใน ชะรีอะฮ์ ในท้ายที่สุดมนุษย์จะมีความสุข (ซะอาดะ)เมื่อกลับสู่ธรรมชาติที่แท้จริง

การดำเนินชีวิตตามหลักชะรีอะฮ์จำเป็นต้องมีปัจจัยส่งเสริมที่สร้างแรงจูงใจและความตื่นเต้นในอันที่จะกระทำตามด้วยความศรัทธาเพราะการที่คนๆหนึ่งจะดำเนินชีวิตตามค่านิยมหรือหลักการใดๆคนๆนั้นจะต้องเชื่อมั่นในค่านิยมเหล่านั้นเสียก่อน

ผลประโยชน์จากสิ่งโกหก (ฟาซัด) เช่นการทุจริต (อิฮ์ติฮาล) เป็นที่ล่อใจเนื่องจากไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามรถ ความอดทน หรือการลงแรงมากมายในการได้ผลประโยชน์นั้นมา รายได้จาก ริบา และการพนัน (มัยซิร) เป็นสิ่งซึ่งผิดศีลธรรมเนื่องจากทั้งคู่เป็นผลประโยชน์ซึ่งได้มาโดยผิดกฎหมายอิสลามและไม่ได้สร้างมูลค่าที่เท่าเทียม (อิหวัด) ให้กับอีกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และเช่นกันความคลุมเครือ (ฆอรอร์)ในการทำสัญญาก็เป็นอันตรายต่อค่านิยมด้านความร่วมมือ

อิสลามในฐานะของ อัลดิน หมายถึงการจำนน แท้จริงแล้วความหมายหนึ่งของ ดิน หรือรากศัพท์ภาษาอาหรับว่า ดายน์ หมายถึงการเป็นหนี้บุญคุณซึ่งเป็นการให้ความหมายที่ลึกลงไปของการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ในอิสลาม ด้วยเหตุผลแล้วเมื่อเราเป็นหนี้เราก็ควรชำระหนี้

ในอิสลามมนุษย์เป็นหนี้พระเจ้าซึ่งเป็นผู้สร้างและให้ชีวิตกับความช่วยเหลือแก่เขาในโลกนี้ เกี่ยวกับประเด็นนี้กุรอานกล่าวว่า “มนุษย์ เราได้สร้างเจ้าจากดิน หลังจากนั้นได้นำเจ้าในรูปของหยดสเปิร์มไปพักไว้ในที่ที่หนึ่งอย่างมั่นคง หลังจากนั้นเราได้ทำให้สเปิร์มกลายเป็นก้อนเลือด แล้วมาเป็นก้อนเนื้อ และจากก้อนเนื้อเราได้สร้างกระดูกและหุ้มมันด้วยเนื้อเยื่อ แล้วพัฒนาจนเป็นสิ่งมีชีวิตอีกชนิดหนึ่ง ขออวยพรให้พระองค์เถิด ผู้ที่ทำหน้าที่ในการสร้างที่ดีที่สุด” (อัลมุมินูน {23}:12-14)

แต่มนุษย์จะชำระหนี้คืนอย่างไร พระเจ้าไม่มีความต้องการในสิ่งใดๆเพราะพระองค์เป็นผู้สร้างและผู้ค้ำจุนแต่หนี้ของมนุษย์ก็ยังคงต้องถูกชำระ ในอิสลามการชำระหนี้สามารถทำด้วยการให้บริการหรือ คิดมะฮ์ และการถ่อมตัวต่อพระองค์ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จะต้องจำนนตนต่อพระเจ้าเพื่อทำตามคำสั่ง ข้อห้าม และกฎระเบียบของพระองค์ และดำเนินชีวิตภายใต้กฎระเบียบเหล่านี้

ถึงจุดนี้คงกระจ่างชัดแล้วว่าการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์เกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้พระเจ้าและการต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของพระองค์ ตัวมนุษย์เองคือหนี้ แท้จริงแล้วพันธะสัญญาที่มนุษย์ให้กับพระเจ้าในช่วงแรกของชีวิตตอนที่พระองค์ถามว่า “ฉันไม่ใช่พระเจ้าของเจ้าหรือ” แล้วมนุษย์ตอบว่า “ใช่” มนุษย์จึงต้องทำตามพันธะสัญญา (อัลมิตัก) ด้วยการจำนนอย่างเต็มใจ

คำถามคือแล้วความหมายแห่งการเป็นหนี้ด้วยทฤษฎีแห่ง อัลมิตักมีนัยต่อการอธิบายกระบวนการทำให้สะอาดอย่างเช่นในด้านการลงทุนอย่างไร คำตอบอยู่ที่แนวคิดของอิสลามเกี่ยวกับตนเอง กุรอานได้กล่าวถึงคำว่าตนเองในแง่มุมต่างๆของมนุษย์ เช่น

1. จิตวิญญาณของมนุษย์(รุฮ์)
2. วิญญาณ (นัฟซ์)
3. สติปัญญา (อะกัล)
4. หัวใจ (กัลบ์)

นาคูอิบ อัลอัตตัส ได้แสดงให้เห็นว่าแง่มุมเหล่านี้ของตนเองหลอมรวมเป็นหนึ่งอย่างไร

> ดังนั้นเมื่อมัน (จิตวิญญาณของมนุษย์) มีส่วนร่วมในการค้นหาความรู้และการทำความเข้าใจ มันจะถูกเรียกว่า “สติปัญญา” (อะกัล) เมื่อมันควบคุมร่างกาย มันจะถูกเรียกว่า “วิญญาณ” (นัฟซ์) เมื่อมันถูกนำทางโดยสัญชาตญาณ มันจะถูกเรียกว่า “หัวใจ”(กัลบ์) และเมื่อมันกลับสู่โลกแห่งความเป็นนามธรรม มันจะถูกเรียกว่า “จิตวิญญาณของมนุษย์”(รุฮ์) แน่นอนว่ามันจะอยู่ในแง่มุมเหล่านี้

ตัวตนของมนุษย์ครั้งหนึ่งเคยบริสุทธิ์และสะอาด มุสลิมเชื่อในข้อเท็จจริงนี้ (อ่านได้ใน อัลอะราฟ: 175) พันธะสัญญาที่มนุษย์หรือตัวตนของเขาได้ทำไว้กับพระเจ้าในช่วงแรกของชีวิตได้ทำให้เขาเป็นหนี้ต่อผู้สร้าง มนุษย์หรือตัวตนของเขาจะชำระหนี้ได้ด้วยการจำนนต่อความต้องการของพระเจ้าตาม ชะรีอะฮ์ เมื่อมนุษย์ได้เกิดมาสู่โลกใบนี้

สำหรับอิสลามแล้วมนุษย์เป็นงานสร้างของพระเจ้าที่สูงสุดเพราะพระองค์ได้มอบอำนาจแห่งสติปัญญา (อะกัล)ซึ่งทำให้สามารถแยกแยะสิ่งที่ถูกและผิด ในขณะเดียวกันมนุษย์มีความหลงลืม (นิสยัน) และถึงแม้จะได้ทำพันธะสัญญาไว้กับพระเจ้า มนุษย์ก็ลืม (นาสิยะ) ที่จะปฏิบัติตามหน้าที่และจุดประสงค์ของเขา การหลงลืมทำให้มนุษย์ไม่เชื่อฟัง และลักษณะที่ควรตำหนิเช่นนี้จะทำให้เขาได้พบกับความไม่ยุติธรรม (ซูล์ม) และความไม่รู้ (จาฮัล)

ดังนั้นในชีวิต (อัลดุนยา) ตัวตนจะถูกรบกวนทำให้มันไม่สามารถจำนนอย่างเต็มที่ต่อกฎของอัลเลาะห์อย่างที่ได้สัญญาไว้ ด้วยเหตุนี้ตัวตนจะแวดล้อมไปด้วยสิ่งที่ไม่บริสุทธิ์ที่ส่งผลให้เขาลืม อัลมิตักยิ่งขึ้นไปอีก สิ่งที่ไม่บริสุทธิ์เหล่านี้ทำให้ตัวตนขาดการติดต่อกับพระเจ้าและสูญเสียความรู้สึกของวัตถุประสงค์ของการมีชีวิตอยู่ทำให้พบกับความโศกเศร้า (ชาวคาวา) กุรอานได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้อย่างชัดเจน

> เมื่อเวลาผ่านไปมนุษย์จะหลงทาง (คุสริน) ยกเว้นคนที่ศรัทธาและทำแต่สิ่งที่ดี และตักเตือนซึ่งกันและกันถึงข้อเท็จจริงและความอดทน(อัลอัสร์ 1-3)

อย่างไรก็ตามเมื่อตัวตนพยายามอย่างมากที่จะหนีพ้นจากสิ่งที่ไม่บริสุทธิ์ (โดยการออกห่างจากสิ่งที่พระเจ้าห้าม) ด้วยการทำต่อคำสั่งของพระเจ้า เขาจะพบกับความสุข (ซะอาดะ) ซึ่งเคยได้รับในช่วงแรกของชีวิต ด้วยเหตุนี้การทำความสะอาดตัวตนสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อเราต่อสู้กับชีวิต ทำในสิ่งที่ดีและหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดี (อะมัล มะอาฟุฮ์ นาฮิ มุงการ์)

และเช่นกัน การลงทุนในหุ้น ชะรีอะฮ์ เป็นส่วนหนึ่งของการที่มนุษย์จำนนต่อความต้องการของพระเจ้า ในการสร้างความมั่งคั่งผู้ที่ศรัทธาจะต้องหลีกเลี่ยงสิ่งที่ต้องห้ามและเลือกทางเลือกที่พระเจ้าได้แนะนำ เมื่อมนุษย์สามารถสร้างความมั่งคั่งภายใต้หลักการเช่นนี้เขาจะให้ความสำคัญกับความยุติธรรม ในแง่มุมของคุณธรรมและจริยธรรมมนุษย์จะมีความรู้สึกอุ่นใจ นี่คือระดับของ นัฟซ์ มุทเมนนะฮ์(จิตวิญญาณที่เป็นที่พอใจ)

ในการอธิบายความจำเป็นที่หุ้นที่จดทะเบียนใน KLSE จะต้องผ่านกระบวนการทำความสะอาดมีสองปัจจัยที่สำคัญ นั่นคือ ปัจจัยทางด้านกฎหมายและปัจจัยทางด้านจริยธรรม ที่สามารถช่วยอธิบายพฤติกรรมการลงทุนของมุสลิม ปัจจัยทางด้านกฎหมายอธิบายว่าทำไมจึงต้องศึกษารายละเอียดและลักษณะของ อะกัด (สัญญา) ในการซื้อขายหุ้น

หากสัญญาถูกต้อง (ซะฮ์) การซื้อขายหุ้นจะได้รับพรจากพระเจ้าและได้รับการตอบแทนทั้งในโลกนี้และโลกหน้า การกระทำเช่นนี้ถือว่าเป็นผลบุญ (อะมัล ซาเละฮ์) แต่หากสัญญาไม่ถูกต้อง (บาตัล) ถือว่านักลงทุนได้กระทำบาปซึ่งจะถูกลงโทษโดยพระเจ้า ความจำเป็นในการทำให้ถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์(ปัจจัยทางด้านกฎหมาย) ถูกผลักดันโดยปัจจัยทางด้านจริยธรรมซึ่งก็คือความต้องการที่จะทำให้ตัวตนสะอาดด้วยการปฏิบัติตามกฎหมายของพระเจ้า (ชะรีอะฮ์) เป็นการจำนนต่อพระองค์เพราะพระองค์ได้ให้ชีวิตและสิ่งยังชีพแก่มนุษย์ หลักการเป็นหนี้เป็นพื้นฐานสำหรับการทำความเข้าใจว่าทำไมมุสลิมจึงมีความต้องการที่จะซื้อหุ้นซึ่งถูกต้องตามหลักการของ ชะรีอะฮ์

สิบเอ็ด: กองทุนรวมอิสลามสามารถซื้อขายหุ้นล่วงหน้าได้หรือไม่

ในช่วงขาขึ้นของ KLSE นักวิเคราะห์หลายคนได้วิเคราะห์ผิดพลาดโดยเชื่อว่าดัชนีจะเพิ่มขึ้นทะลุ 800 จุดแต่ในความเป็นจริงกลับลดลง อย่างไรก็ตามการซื้อจำนวนมากของนักลงทุนสถาบันได้ส่งผลให้ตลาดปรับตัวเพิ่มขึ้นอีกครั้ง เป็นเรื่องยากที่จะบอกว่าอะไรกำลังเกิดขึ้น เศรษฐกิจกำลังฟื้นตัวอย่างที่หลายคนกล่าวหรือไม่ เราสามารถใช้ดัชนีหลักทรัพย์เป็นดัชนีบอกสภาวะเศรษฐกิจได้หรือไม่

นอกจากนักลงทุนรายย่อยแล้วนักลงทุนสถาบันเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจมากสุด บริษัทกองทุนรวมต้องเผชิญกับมูลค่าการลงทุนที่ลดลงกว่าร้อยละ 70 หลายรายถูกหลอกช่วงที่เศรษฐกิจอยู่ในขาขึ้นและวันเลวร้ายสุดสำหรับพวกเขาคือวันที่ดัชนีตกลงมาอยู่ที่ระดับ 297 จุดในเดือนกันยายนปี 1997 ถึงแม้ตลาดหลักทรัพย์จะค่อยๆฟื้นตัวแต่ไม่สามารถบ่งบอกได้มันจะเป็นเช่นนี้ต่อเนื่องเพราะไม่มีใครทราบว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับประเทศเมื่อมีการยกเลิกมาตรการควบคุมทุน

แล้วเราจะป้องกันการลงทุนไม่ให้สูญเสียได้อย่างไรเมื่อไม่มีใครสามารถพยากรณ์อนาคตได้อย่างแม่นยำ ตัวอย่างเช่น เมื่อดัชนีหลักทรัพย์เพิ่มขึ้น คำถามคือหุ้นตัวไหนที่ควรซื้อ มันอาจจะดูดีเมื่อดัชนีเพิ่มขึ้น 10 จุดแต่นี่อาจเป็นผลมาจากบริษัทขนาดใหญ่เพียงไม่กี่บริษัทก็เป็นได้ในขณะที่บริษัทที่เหลือในตลาดหลักทรัพย์ทรงตัวหรืออาจจะขาดทุน การเติบโตทางเศรษฐกิจถูกผลักดันโดยบริษัทไม่กี่บริษัทหรือ แน่นอนคำตอบคือไม่เพราะการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศนี้ส่วนใหญ่ถูกผลักดันบริษัทข้ามชาติซึ่งมีหุ้นส่วนใหญ่ในตลาดหลักทรัพย์นิวยอร์ก โตเกียว และฮ่องกง

แต่คำถามที่สำคัญคงอยู่ที่การบริหารจัดการความเสี่ยง บริษัทกองทุนรวมจะปกป้องตนเองจากการขาดทุนเพิ่มขึ้นซึ่งไม่มีใครรู้วิธีการควบคุมได้อย่างไร

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าผู้จัดการกองทุนจะพยายามหลีกเลี่ยงบริษัทที่มีพื้นฐานอ่อนแอ เช่น บริษัทที่มีรายงานกำไรที่ไม่ดี มีกลยุทธ์การปรับเปลี่ยนโครงสร้างบริษัท ผู้บริหารชั้นสูง และการขายสินทรัพย์ที่ไม่ดี หรือแม้แต่รายงานการประท้วงของสหภาพแรงงานและเงินปันผลที่ต่ำ ความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบเช่นนี้สามารถหลีกเลี่ยงได้ด้วยการกระจายการลงทุนถึงแม้จะไม่สามารถขจัดออกไปให้หมดก็ตาม

แต่ประเด็นอยู่ที่การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่เป็นระบบซึ่งผู้จัดการกองทุนทำได้ไม่ดี ความเสี่ยงที่เป็นระบบหรือความเสี่ยงตลาดคือความเสี่ยงที่ราคาหุ้นจะลดลงจากผลกระทบของพื้นฐานทางเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศ เช่น อัตราดอกเบี้ยที่ผันผวน การขาดดุลการค้าและการคลังในระดับที่สูง เป็นต้น ในกรณีของการเมืองการเปลี่ยนแปลงผู้นำและพรรครัฐบาลสามารถส่งผลกระทบต่อราคาหุ้นเช่นกัน ภัยพิบัติทางธรรมชาติก็ส่งผลเช่นกัน หากไม่มีการบริหารจัดการความเสี่ยงทุกฝ่ายเดือดร้อนเมื่อราคาหุ้นดิ่งลง นี่ไม่ใช่เกมส์ศูนย์ (zero sum game)

ในชาติตะวันตก ผู้จัดการกองทุนมักจะทำสัญญาซื้อหรือขายล่วงหน้าเพื่อป้องกันตนเองจากความเสี่ยงที่เป็นระบบ ถึงแม้จะมีตลาดซื้อขายล่วงหน้าเช่นนี้ในมาเลเซียแต่ผู้จัดการกองทุนไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปทำการซื้อขายได้แม้แต่เพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันความเสี่ยง

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พวกเขาต้องแบกรับกับความเสี่ยงที่พวกเขาสามารถหลีกเลี่ยงได้หากได้รับอนุญาตให้ทำการซื้อขาย อย่างไรก็ตามมีการกล่าวว่าผู้จัดการกองทุนในมาเลเซียหลายคนไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการซื้อขายหุ้นลาวงหน้า

การซื้อขายหุ้นในตลาดซื้อขายล่วงหน้าอย่างเช่นในมาเลเซียโดยปกติจะเป็นการซื้อและขายดัชนีหรือตัวเลขที่ประกอบไปด้วยตัวแทนหุ้น 100 ตัวของดัชนีคอมโพสิตกัวลาลัมเปอร์ (KLCI) ในการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้าผู้ซื้อและผู้ขายจะตกลงทำการส่งมอบและรับมอบสินค้าชนิดหนึ่งอย่างเช่นดัชนีตามวันเวลาที่ได้ตกลงกันไว้

เรามาดูกันว่าการทำกำไรหรือขาดทุนในตลาดซื้อขายล่วงหน้าเกิดขึ้นอย่างไร สมมุตินายวันซึ่งเป็นผู้จัดการกองทุนคาดว่าดัชนีตลาดหลักทรัพย์จะเพิ่มขึ้นจึงอยากที่จะซื้อหุ้นเพิ่มในปัจจุบันแต่ก็ยังกลัวเพราะราคาอาจลดลงแทน

การมีตลาดหุ้นซื้อขายล่วงหน้าเขาสามารถปกป้องตนเองจากการขาดทุน (หากราคาลดลงจริง) ด้วยการซื้อสัญญาซื้อขายล่วงหน้าในปัจจุบันแต่การส่งมอบจะเกิดขึ้นในภายหลัง เช่น ในวันที่ 15 สิงหาคมปี

1999 สมมุติราคาที่ได้ระบุไว้ในอีกสามเดือนคือ760 นายวันจะต้องจ่าย $100 x 760 = $76,000 นายออสมันเป็นนักเก็งกำไรและคาดว่าราคาหุ้นจะตกลงจึงได้ทำการขายสัญญา ในวันที่ 15 สิงหาคมปี 1999 ดัชนี KLCI ได้เพิ่มขึ้นเป็น 800

ดังนั้นสัญญาที่วันถือจะมีมูลค่า $100 x 800 = $80,000 แต่เขาสามารถซื้อได้ในราคาถูกจากออสมันคือ$76,000 แล้วส่งมอบให้กับเขาในราคา $80,000 ทำให้ได้กำไร $24,000 ซึ่งเป็นจำนวนที่ออสมันขาดทุน เนื่องจากได้ทำการตกลงขายสัญญาในราคา $76,000 เราจะเห็นว่าเหตุการณ์นี้เป็นเกมส์ศูนย์

สิ่งที่เห็นจากตัวอย่างนี้คือการป้องกันความเสี่ยงได้กลายเป็นโอกาสในการทำกำไร แต่หากราคาลดลงนายวันจะขาดทุนแต่การขาดทุนจะน้อยกว่าในกรณีไม่ได้ทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

ตราสารประเภทนี้เป็นที่น่าสนใจและผู้จัดการกองทุนอิสลามจะได้รับประโยชน์จากตลาดซื้อขายล่วงหน้าโดยเฉพาะเพื่อป้องกันความเสี่ยง อย่างไรก็ตามยังมีอีกหลายประเด็นที่ต้องรับการแก้ไข ดังต่อไปนี้

1. เราสามารถขายสินค้าที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของหรือไม่ นี่เป็นคำถามที่สำคัญเนื่องจากการซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าเกี่ยวข้องกับการขายหุ้นที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ
2. ดัชนีหรือตัวเลข (ในที่นี้คือดัชนี KLCI เช่นอยู่ที่ 720) ถือเป็นสินค้าและมีสถานะเป็นทรัพย์สิน (อัลมัล) หรือไม่ ดัชนีสามารถถูกซื้อขาย (มาฮัลลุลอะกัด) ได้หรือไม่
3. ประเด็นทางด้าน กับด์ นั่นคือ การครอบครองสินค้าก่อนการขายต่อ ในการซื้อขายล่วงหน้า ผู้ซื้อสามารถขายสัญญาได้ก่อนวันหมดอายุหรือวันส่งมอบ
4. การขายสัญญาก่อนวันหมดอายุก่อให้เกิด บัยอ์อัลดายน์ บิล อัลดายน์ ซึ่งคือการขายหนี้เพื่อหนี้ ตัวอย่างเช่น สัญญาเดือนมีนาคมแต่หมดอายุในเดือนกรกฎาคมสามารถแลกเปลี่ยนกับสัญญาเดือนสิงหาคมแต่หมดอายุในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน
5. การเกิดขึ้นของความคลุมเครือ (ฆอรอร์) และการยักย้าย ผลกระทบของตลาดซื้อขายล่วงหน้าต่อเศรษฐกิจมักเป็นไปในด้านลบเพราะก่อให้เกิดความผันผวนและความไม่มีเสถียรภาพ

สิบสอง: ดัชนีชะรีอะฮ์และการคัดกรองหุ้น

ศาสนาอิสลามอนุญาตการการซื้อขายหุ้นถ้าการทำธุรกรรมไม่ขัดต่อกฎหมาย ชะรีอะฮ์บริษัทออกหุ้นสามัญเพื่อระดมทุนจากประชาชน นักลงทุนที่ซื้อหุ้นเหล่านี้ยอมรับกับความเสี่ยงที่จะสูญเสียเงินลงทุนแลกกับโอกาสในการได้ผลตอบแทนที่สูงขึ้น การลงทุนในหุ้นจึงมีลักษณะเป็นการแบ่งสรรกำไรขาดทุนซึ่งเป็นสิ่งที่อิสลามส่งเสริม

การแบ่งสรรกำไรขาดทุนในอิสลามมีอยู่สองประเภท (อุกุด อัลอิชติรัก) นั่นคือ อัลคิรัดหรืออัลมูดอรอบะฮ์ และ อัลชิรกะฮ์หรืออัลมูชารอกะฮ์ ตามกฎหมายอิสลามแล้วนักลงทุนต้องร่วมรับความเสี่ยง (กอร์ม) หากพวกเขาต้องการได้กำไร การทำเช่นนี้เพื่อป้องกันการเกิดความไม่ยุติธรรม มีหลักกฎหมาย (คาวาอิดฟิกิยะฮ์) สองหลักที่สนับสนุนแนวคิดนี้:

1. “อัลกอร์ม บิน กอนม์” (การได้ผลตอบแทนจะต้องแบกรับความเสี่ยง)
2. “อัลคารัจ บิล ดามัน” (ไม่มีการประกันกำไร)

นอกเหนือจากการรับความเสี่ยง (กอร์ม) ซึ่งยังหมายถึงการไม่ประกันกำไรแล้วหลักการอิสลามสำหรับการลงทุนในหุ้นยังรวมถึงความจำเป็นที่กระบวนการผลิตของบริษัทที่ออกหุ้นต้องปราศจากสิ่งที่กุรอานสั่งห้าม เช่น ดอกเบี้ย (ริบา) การพนัน (มัยซิร) ของมันเมา (คิมาร์) และเนื้อหมู

นักวิชาการชะรีอะฮ์ได้เตรียมแนวทางการประเมินหุ้นในมุมมองทางด้านกฎหมาย:

1. การพิจารณาการผลิต
2. การพิจารณาโครงสร้างทุน
3. การพิจารณารายได้
4. การพิจารณาสินทรัพย์

ในการพิจารณาการผลิตหรือกิจกรรมของบริษัท หุ้นจะได้รับอนุญาต(ฮาลาล) เมื่อการผลิตสินค้าและบริการโดยบริษัทที่ออกหุ้นปราศจากส่วนประกอบของสิ่งที่ต้องห้ามไม่ว่าจะ ริบา การพนัน ของมึนเมา เนื้อหมู และผลิตภัณฑ์ของสิ่งเหล่านี้ ในมาเลเซียคณะกรรมการหลักทรัพย์ได้ใช้คำว่า “หุ้นที่สอดคล้องกับ ชะรีอะฮ์” เพื่อแสดงว่าหุ้นตัวนี้ได้ผ่านระบบการคัดกรองแล้ว

ในการพิจารณาการผลิต ผลผลิตของบริษัทที่ออกหุ้นสามารถจำแนกเป็นสิบกลุ่ม:

1. ผลิตภัณฑ์ผู้บริโภค
2. ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
3. การก่อสร้าง
4. การค้า/การบริการ
5. การเงิน
6. โรงแรม
7. อสังหาริมทรัพย์
8. โรงงาน
9. การทำเหมือง
10. เทคโนโลยี

การคัดกรองโดยตรงจะแสดงให้เห็นว่าหุ้นทางการเงินเกือบทั้งหมดไม่เป็นไปตามหลัก ชะรีอะฮ์ เนื่องจากเครื่องมือหลักของธุรกิจเกี่ยวข้องกับการรับและจ่ายดอกเบี้ย ผลิตภัณฑ์ผู้บริโภคอย่างเช่นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเนื้อหมูหรือผลิตภัณฑ์จากเนื้อหมูก็ไม่เป็นไปตามหลัก ชะรีอะฮ์ เช่นกัน ธุรกิจการโรงแรมและบริการอื่นๆซึ่งเกี่ยวข้องกับการซื้อขายเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ก็จะไม่ผ่านการคดกรองด้าน ชะรีอะฮ์ เช่นกัน

ที่ปรึกษาด้าน ชะรีอะฮ์ ของคณะกรรมการหลักทรัพย์มาเลเซียได้จักตั้งแนวทางสำหรับการลงทุนในหุ้นอิสลามบนพื้นฐานของสิ่งที่ได้กล่าวมา ณ วันเดือนตุลาคมปี 2003 มีบริษัทจดทะเบียนจำนวน 799 แห่งที่ได้รับการรับรองด้าน ชะรีอะฮ์ ในเดือนสิงหาคมปี 1998 ได้มีการเปิดตัวดัชนี ชะรีอะฮ์ แห่งกัวลาลัมเปอร์ (KLSI) เพื่อช่วยนักลงทุนประเมินบริษัทที่ได้รับการรับรองด้าน ชะรีอะฮ์ รูปภาพด้านบนแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างดัชนี ชะรีอะฮ์ กับดัชนีคอมโพสิต นั่นคือ เมื่อดัชนีคอมโพสิตเพิ่มขึ้นหรือลดลง ดัชนี ชะรีอะฮ์ ก็จะเพิ่มขึ้นหรือลดลงเช่นกัน สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) มีค่าเท่ากับร้อยละ 99.4 อย่างมีนัยสำคัญถึงแม้ดัชนีคอมโพสิตจะผันผวนมากกว่าดัชนี ชะรีอะฮ์ ก็ตาม

ลักษณะเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องที่แปลกเพราะจำนวนบริษัทที่อยู่ภายใต้ดัชนีคอมโพสิตมีจำนวนมากกว่าบริษัทที่อยู่ภายใต้ดัชนีชะรีอะฮ์ ด้วยเหตุนี้ดัชนีชะรีอะฮ์จึงอาจไม่ค่อยเป็นประโยชน์สำหรับผู้จัดการการลงทุนอิสลามซึ่งจะต้องพิจารณาเป็นรายบริษัทเพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อหุ้น

แน่นอนว่าควรจะมีการสร้างตัวบ่งชี้เพิ่มขึ้นเพื่อช่วยนักลงทุนอิสลามในการหาช่องทางในการกระจายการลงทุน มุมมองของอิสลามในการลงทุนในหุ้นไม่ได้จบเพียงแต่เรื่องความถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์นักลงทุนอิสลามโดยเฉพาะรายย่อยไม่ควรซื้อขายหุ้นเพื่อการเก็งกำไรเนื่องจากไม่ใช่หน้าที่ของพวกเขา

สำหรับอิสลามแล้วการเก็งกำไรเกิดขึ้นทุกวัน คนที่ทำการค้าจะทำการเก็งกำไรทุกวัน นั่นคือ พวกเขาซื้อสินค้าโดยคาดว่าจะสามารถขายได้ในราคาที่สูงขึ้น การเก็งกำไรเช่นนี้ได้รับอนุญาตในอิสลามเนื่องจากเป็นไปตามหลักการทำสัญญาซื้อขาย อย่างไรก็ตามสำหรับคนที่ไม่ได้ทำธุรกิจแล้วการเก็งกำไรอาจนำไปสู่การพนัน (มัยซิร) เพราะเป็นการเสี่ยงโชค

ดังนั้นการซื้อหุ้นสำหรับอิสลามแล้วต้องผ่านการศึกษาข้อมูลอย่างดีเพื่อประเมินมูลค่าหุ้นซึ่งคือมิติทางด้านหนทางของธรรมชาติ(ทาบี)ของการลงทุนในหุ้นตามหลักอิสลามซึ่งต่างจากมิติทางด้านชะรีอะฮ์อย่างที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้

ในการซื้อขายหุ้นนักลงทุนจึงต้อประเมินบริษัทที่จะทำการซื้อหุ้นเป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น พวกเขาจะต้องใช้ประโยชน์จากตัวชี้วัดทางด้านธุรกิจและการเงินประกอบการตัดสินใจลงทุน

ปัจจัยพื้นฐานจะต้องถูกศึกษาอย่างละเอียด หากศึกษาไม่ดีอาจนำไปสู่การขาดทุนซึ่งเปรียบเสมือนการทำบาปเนื่องจากนักลงทุนไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นผู้ดูแลทรัพย์สินของพระเจ้า

หลักพื้นฐานของการลงทุนในอิสลามกล่าวว่า ความมั่งคั่งเป็นของพระเจ้าและมนุษย์ได้รับความไว้วางใจ นั่นคือ ได้รับอามานะฮ์ให้ดูแลความมั่งคั่งบนพื้นฐานของกฎระเบียบที่พระเจ้าทรงออก

<รูปภาพที่ 7.3 การซื้อขายหุ้นในอิสลาม>

ในการทำเช่นนี้ มนุษย์จะต้องไม่ใช้ความมั่งคั่งไปอย่างสูญเปล่าด้วยการลงทุนอย่างไม่ชาญฉลาด มนุษย์ได้รับการคาดการณ์ว่าจะนำความมั่งคั่งไปลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ท่านศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.) เคยกล่าวครั้งหนึ่งว่า"เมื่อไหร่ที่คุณสร้างอะไรก็ตาม จงให้ความใส่ใจเป็นพิเศษกับความสวยงามของมัน" และ "ผู้ที่ดีที่สุดในหมู่พวกท่านคือผู้ที่เมื่อได้รับงานแล้วได้ทำมันอย่างสวยงาม"

สิบสาม: การคัดกรองหุ้นชะรีอะฮ์

ตั้งแต่เหตุการณ์ในวันที่ 11 กันยายน ได้มีความสนใจเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับอิสลามซึ่งอาจหมายถึงสองอย่าง อย่างแรกคือเกิดการต่อต้านอิสลามและมุสลิมเพิ่มขึ้น ส่วนอย่างที่สองคือเกิดความสงสัยเกี่ยวกับความหมายที่แท้จริงของอิสลาม ไม่ว่าจะเป็นกรณีใดผลกระทบของอิสลามในเชิงรัฐศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจก่อนและหลังเหตุการณ์มีความสำคัญอย่างมาก ตัวอย่างเช่น ก่อนวันที่ 11 กันยายน ความสนใจต่อการลงทุนอิสลามทั่วโลกเป็นไปอย่างเข้มแข็ง โดยดาวโจนส์และลอนดอนได้จัดตั้งดัชนีอิสลามของตน นักวางแผนทางการเงินมีความสนใจในการให้คำปรึกษาลูกค้าเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์การลงทุนอิสลามอย่างเช่น หุ้นพันธบัตร กองทุนรวม ประกันภัย ตราสารตลาดเงิน และเงินฝากประจำอิสลาม

อย่างไรก็ตาม การลงทุนในหุ้นเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดทั้งความตื่นเต้นและความเศร้า เป็นที่ทราบกันดีว่าตลาดหุ้นในตลาดประเทศกำลังพัฒนามีความผันผวน โดยปกติตลาดหุ้นจะเป็นตัวกลางระหว่างหน่วยที่ขาดแคลนทุนกับหน่วยที่มีทุน ก่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจจากการอัดฉีดทุนเพื่อขยายการลงทุน แต่ตลาดหุ้นก็อาจถูกใช้เพื่อการพนัน เสมือนเป็นบ่อนคาสิโนส่วนตัว

เพื่อเป็นวิถีแห่งชีวิต อิสลามได้ให้กฎและแนวทางเพื่อควบคุมดูแลการซื้อขายหลักทรัพย์ อย่างไรก็ตามความเข้าใจเชิงระบบเกี่ยวกับหุ้นในมุมมองของอิสลามเป็นสิ่งจำเป็น ความเข้าใจนี้สามารถเกิดขึ้นได้จากการศึกษามิติทางด้านการทำสัญญาในการซื้อขายหุ้น โดยจะต้องเริ่มจากการศึกษาหลักการทางด้าน ชะรีอะฮ์เสียก่อน

โดยแท้จริงแล้วชะรีอะฮ์ คือ “เส้นทางหรือถนนที่นำไปสู่น้ำ”นั่นคือ หนทางสู่แหล่งที่มาของชีวิต พระเจ้าเป็นผู้แนะนำแนวทางสำหรับมนุษย์ในการใช้ชีวิต จิตวิญญาณ จิตใจ และร่างกายตามความต้องการของพระองค์ การจำนนต่อความต้องการของพระเจ้าประกอบไปด้วยทั้งความศรัทธาและการการปฏิบัติด้วยการละหมาด ถือศีลอด และการทำธุรกรรมในด้านต่างๆ

พระเจ้าได้นำกฎหมายมาสู่มนุษย์เพื่อความสง่างามของพวกเขา มาคาสิด อัลชะรีอะฮ์ หรือจุดประสงค์ของ ชะรีอะฮ์ คือการรักษาไว้ซึ่งห้าสิ่ง: ศาสนา (ดิน) ชีวิต (นัฟซ์) เหตุผล (อะกัล) ลูกหลาน (นัสล์) และทรัพย์สิน (อัลมัล) ตัวอย่างเช่น ในการรักษาศาสนา การละหมาดห้าเวลา (ซอลัต) เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติสำหรับผู้ศรัทธา (มูกัลลาฟ) ในการรักษาชีวิต การให้ นาฟากะห์(การใช้จ่ายเพื่อตนเองและครอบครัว) เป็นสิ่งที่ต้องทำสำหรับผู้ชายที่แต่งงานแล้ว ในการรักษาเหตุผล กุรอานส่งเสริมให้มนุษย์ศึกษาหาความรู้ (อิล์ม) ในขณะที่ห้ามการบริโภคสิ่งมึนเมา ในการรักษาครอบครัว กุรอานส่งเสริมการแต่งงานแต่ห้ามการผิด

ประเวณี ท้ายที่สุดในการรักษาทรัพย์สิน ชะรีอะฮ์ส่งเสริมให้มนุษย์ทำงาน (คัยร์) เพื่อการดำรงชีวิตในขณะที่ห้ามการสร้างความมั่งคั่งด้วยการใช้ดอกเบี้ย (ริบา) การทุจริต (ตัดเฟียฟ) และการพนัน (มัยซิร)

โดยสรุปแล้ว ชะรีอะฮ์ ถูกสร้างขึ้นบนหลักการพื้นฐานสองหลัก คือ การกำจัดความยากลำบาก (ราอัฟ อัลฮารัจ) กับ การป้องกันอันตราย (ดัฟ อัลดาราร์) ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับคำกล่าวในกุรอานที่ว่า “พระเจ้าไม่เคยคิดจะทำให้ศาสนาเป็นเรื่องของความยากลำบาก” (22:78) กับ “พระเจ้าตั้งใจจะทำให้ง่ายสำหรับเจ้า” (4:28) ดังนั้นความตั้งใจของมนุษย์ในการรักษาไว้ซึ่งห้าสิ่ง (ดารุเราะฮ์) นั้นจะไม่ก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่เขา ด้วยเหตุนี้จึงควรให้ความสำคัญกับการคัดกรองด้าน ชะรีอะฮ์ แก่หุ้นและการลงทุนเพื่อการรักษาและปกป้อง ดารุเราะฮ์

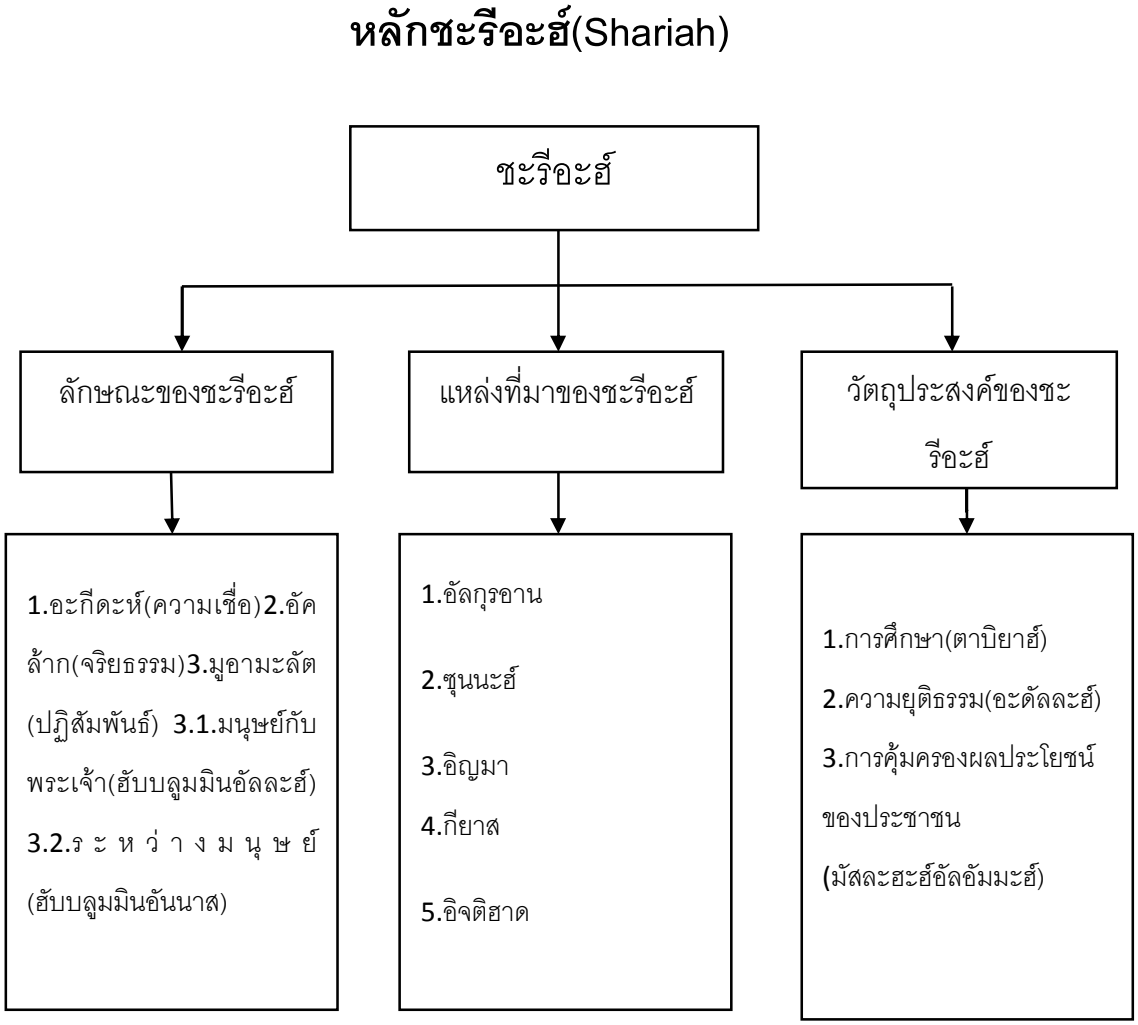

<รูปภาพที่ 7.4 ชะรีอะฮ์>

โดยทั่วไปแล้ว การคัดกรองหุ้นทางด้านชะรีอะฮ์สามารถทำได้สองแบบ

1. การพิจารณาข้อตกลงหรือสัญญาที่ทำระหว่างบริษัทที่ออกหุ้นกับนักลงทุน
2. การพิจารณากิจกรรมการผลิตและการเงินของบริษัทที่ออกหุ้น

ในกรณีของแบบแรก การซื้อขายหุ้นในอิสลามเกี่ยวข้องกับสัญญาการขาย (อัลบัยอ์) เนื่องจากเป็นการแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ (หุ้น) กับเงิน ใบหุ้นเป็นหลักฐานแสดงความเป็นเจ้าของในสินทรัพย์นั้น การเป็นเจ้าของเป็นหลักการหนึ่งที่สำคัญเพราะทำให้เจ้าของมีสิทธิ์ในการเข้าไปทำกำไร เช่น การกำหนดนโยบายของบริษัทด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการของบริษัท

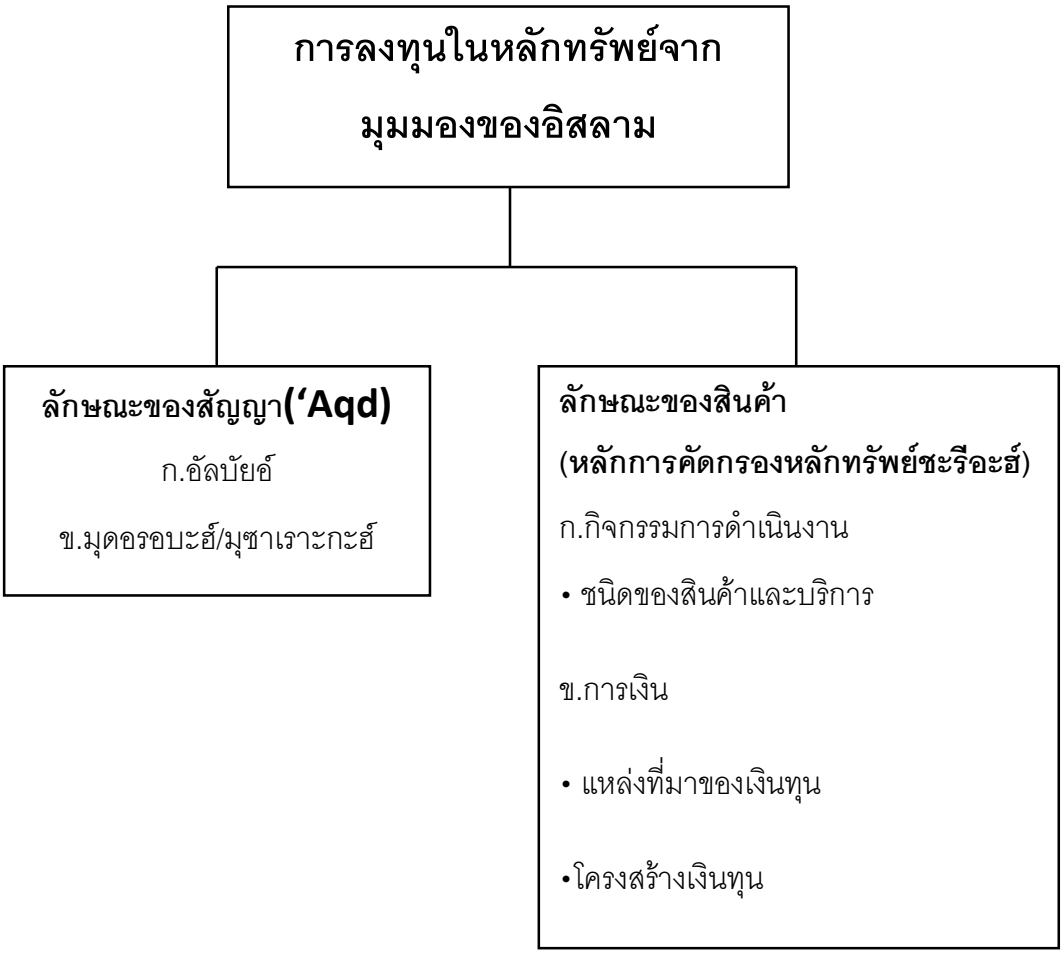

<รูปภาพที่ 7.5 การลงทุนในหุ้นชะรีอะฮ์>

ในแง่หนึ่ง การซื้อขายหุ้นเกี่ยวข้องกับการซื้อขายสินทรัพย์ อย่างไรก็ตามจากรูปภาพด้านบน สัญญา อัลบัยอ์ ดูจะเหมาะกับการซื้อขายหุ้นเพราะมีใบหุ้นที่แสดงถึงความเป็นสินทรัพย์หรือทรัพย์สิน (อัลมัล) ในสัญญา อัลบัยอ์ อัลมัลเป็นสิ่งที่จะถูกซื้อขาย (มาฮัลลุล อักดิ) แต่ในการซื้อขายหุ้นไม่มีการโอนทางกายภาพของสินทรัพย์จากผู้ขายไปยังผู้ซื้อ ยิ่งไปกว่านั้นนักลงทุนไม่ทราบว่าเขาเป็นเจ้าของสินทรัพย์ชิ้นไหนจากการซื้อหุ้น

ผู้ที่ซื้อหุ้นสามัญไม่ได้มีลักษณะคล้ายกับผู้บริโภคหรือพ่อค้าทั่วไปที่ซื้อสินค้าเพื่อวัตถุประสงค์ในการบริโภคหรือเพื่อการค้า ดังนั้นการใช้สัญญาอัลบัยอ์อาจจะไม่เหมาะสมในบางแง่มุม

การลงทุนในหุ้นอาจทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นหากประยุกต์ใช้หลักการแบ่งสรรกำไรขาดทุน (PLS) การออกหุ้นสามัญของบริษัทใดบริษัทหนึ่งเป็นไปเพื่อแบ่งสรรความเสี่ยงหรือการระดมทุนจากประชาชนทั่วไป นักลงทุนที่ซื้อหุ้นเหล่านี้เต็มใจรับความเสี่ยงที่อาจจะสูญเสียเงินลงทุนเพื่อโอกาสในการได้ผลตอบแทนที่สูงขึ้น การลงทุนในหุ้นจึงมีลักษณะของการแงสรรกำไรขาดทุนซึ่งเป็นสิ่งที่อิสลามส่งเสริม

ในการซื้อหุ้น ดูเหมือนว่าสัญญามูชารอกะฮ์จะมีความเกี่ยวข้องมากกว่าเพราะมีลักษณะของการร่วมลงทุนนั่นคือ ทั้งนักลงทุนและบริษัทที่ออกหุ้นเป็นผู้ถือหุ้นความเป็นเจ้าของจึงต้องมีการแบ่งสรรกำไรระหว่างทั้งสองฝ่าย

เมื่อการลงทุนในหุ้นใช้สัญญา มูชารอกะฮ์ จิตวิญญาณแห่งการร่วมมือ (ตะอาวุน) จะเกิดขึ้นเมื่อทั้งนักลงทุนและผู้ออกหุ้นเต็มที่กับธุรกิจ นั่นคือ ทั้งสองฝ่ายต้องร่วมมือกันทั้งในช่วงเวลาที่ธุรกิจไปได้ดีและช่วงเวลาที่ประสบกับอุปสรรค อย่างไรก็ตาม contra-trading มีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับจิตวิญญาณแห่งมูชารอกะฮ์เนื่องจากเป็นการถอนตัวออกจากการเป็นหุ้นส่วนเมื่อเห็นโอกาสในการทำกำไร

ด้วยเหตุนี้กรอบของมูชารอกะฮ์จะต้องมีมิติทางด้านคุณธรรมจริยธรรม (อักลัค) ถึงแม้คุณธรรมจริยธรรมจะไม่ได้ถูกระบุไว้ในสัญญาแต่สัญญาอาจเป็นโมฆะได้หากระบุไว้อย่างชัดเจนถึงเงื่อนไขพิเศษในการถอนตัว

ในการสร้างความมั่งคั่ง กฎหมายอิสลามส่งเสริมให้คนเข้าร่วมการแบ่งสรรความเสี่ยง (กอร์ม) ความเสี่ยงคือการเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์ที่เกิดจากความไม่แน่นอน กฎหมายอิสลามกล่าวไว้ว่า

1. ไม่มีผลตอบแทนใดที่ไม่มีความเสี่ยง – “อัลกอร์ม บิล กอนม์”
2. กำไรจะต้องได้มาพร้อมกับความรับผิดชอบ – “อัลคารัจ บิล ดามัน”

นอกจากการรับความเสี่ยงแล้ว อีกหลักการหนึ่งของอิสลามสำหรับการลงทุนในหุ้นคือสินค้าและบริการที่บริษัทผลิตจะต้องปราศจากสิ่งที่กุรอานสั่งห้าม ดังต่อไปนี้

ก. ดอกเบี้ย(ริบา): จำนวนที่เพิ่มขึ้นจากเงินกู้ที่ระบุไว้ในสัญญา
ข. การพนัน (มัยซิร): สัญญาที่มีลักษณะของการเสี่ยงโชค โดยที่ข้อผูกมัดและผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายไม่ได้ระบุอย่างชัดเจน ณ เวลาที่สัญญาเป็นผล ก่อให้เกิดการชนะหรือแพ้จากความบังเอิญไม่ใช่การทำงานและการลงแรง
ค. ความไม่แน่นอน (ฆอรอร์): ความคลุมเครือในสัญญาที่เกี่ยวข้องกับแต่ละฝ่ายซึ่งอาจนำไปสู่ข้อพิพาทและการได้ประโยชน์อย่างไม่ยุติธรรม
ง. สิ่งมึนเมา (คามาร์): การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งอาจทำให้สูญเสียสติปัญญา (อะกัล) เป็นการนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่มีเหตุผล
จ. การบริโภคเนื้อหมู
ฉ. การสำส่อนทางเพศ (ซีนา): การมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ที่ไม่ใช่สามีภรรยาของตนซึ่งเป็นการทำลายศีลธรรมของระบบครอบครัว (นาสล์)

อย่างไรก็ตาม บริษัทที่ได้รับการอนุมัติทางด้านชะรีอะฮ์บางบริษัทอาจมีกิจกรรมบางกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นที่ต้องห้าม เพื่อเป็นการคัดกรองบริษัทเหล่านี้อีกระดับ สภาที่ปรึกษา ชะรีอะฮ์ (SAC) แห่งคณะกรรมการหลักทรัพย์ได้เพิ่มเติมเงื่อนไขดังต่อไปนี้

ก. กิจกรรมที่ ฮารอม เมื่อเทียบกับกิจกรรมที่ ฮาลาล จะต้องเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก
ข. ภาพลักษณ์ของบริษัทต่อประชาชนต้องดี
ค. กิจกรรมหลักของบริษัทจะต้องมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและก่อให้เกิดประโยชน์ (มัสลาฮะห์) ต่อประชาชน
ง. นอกจากกิจกรรมที่ ฮารอม ของบริษัทจะต้องน้อยมากแล้ว การยอมให้มีกิจกรรมเหล่านี้จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของขนบธรรมเนียมประเพณีหรือสิทธิ์ของชุมชนที่ไม่ใช่มุสลิม
จ. สัดส่วนของรายได้ดอกเบี้ยจากเงินฝากประจำ ผลิตภัณฑ์ทางการเงินอย่างพันธบัตร และตราสารตลาดเงินจะต้องน้อยกว่าร้อยละ 5 ของรายได้ทั้งหมด

SAC ได้ให้แนวทางสำหรับการลงทุนในหุ้นอิสลามซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลที่ได้กล่าวมา ในเดือนเมษายน ปี 2003 ร้อยละ 81 หรือ 704 บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์กัวลาลัมเปอร์ (KLSE) จำนวนทั้งหมด

804 บริษัทได้รับการอนุมัติด้าน ชะรีอะฮ์แนวทางการพัฒนาเช่นนี้นำไปสู่การเปิดตัวของดัชนี ชะรีอะฮ์ กัวลาลัมเปอร์ (KLSI) ในเดือนสิงหาคมปี 1998 เพื่อสะท้อนผลประกอบการของบริษัทที่ได้รับอนุมัติด้าน ชะรีอะฮ์

สำหรับการลงทุนในต่างประเทศ ดัชนีอิสลามดาว์โจนส์กับ Islamiq.com ใช้กระบวนการคัดกรองหุ้นหลายแบบ นักวิชาการ ชะรีอะฮ์ ได้ให้แนวทางการคัดกรองหุ้นจากมุมมองทางด้านกฎหมายโดยความเป็นอิสลามของหุ้นสามารถพิจารณาได้ด้วยสามแนวทาง

1. **แนวทางทางกิจกรรมหรือการผลิต** หุ้นจะได้รับอนุมัติ (ฮาลาล) เมื่อบริษัทที่ออกหุ้นมีผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ที่ปราศจากสิ่งต้องห้ามทั้ง ริบา การพนัน สิ่งมึนเมา เนื้อหมู และสื่อลามก การคัดกรองหุ้นโดยคณะกรรมการหลักทรัพย์มาเลเซีย ดัชนีอิสลามดาวโจนส์ และ Islamiq.com ใช้แนวทางนี้
2. **แนวทางรายได้** รายได้จากเงินสำรองและการลงทุนในหลักทรัพย์จะต้องปราศจากดอกเบี้ย ตัวอย่างหนึ่งคือการฝากเงินไว้ในบัญชีธนาคารที่ให้ดอกเบี้ยและการให้สินเชื่อที่คิดดอกเบี้ย การขายด้วยสินเชื่ออาจมีการคิดดอดเบี้ยเมื่อมีการผิดชำระหนี้ บริษัทที่กำลังมองหาเงินกู้อาจใช้ลูกหนี้การค้าเป็นสินทรัพย์ค้ำประกัน ดัชนีอิสลามดาวโจนส์ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้โดยบริษัทที่มีเงินฝากและตราสารที่ให้ดอกเบี้ยมากกว่าร้อยละ 33 ของสินทรัพย์ทั้งหมดจะไม่ถูกรวมอยู่ในดัชนี
3. **แนวทางโครงสร้างทุน** ซึ่งหมายถึงสัดส่วนของการกู้และการออกหุ้นในการระดมทุน เมื่อเราทราบอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (debt to equity ratio) เราจะทราบจำนวนเงินกู้ที่ผู้ออกหุ้นใช้เป็นทุน อัตราส่วนยิ่งสูงเท่าไหร่บริษัทยิ่งพึ่งพาการกู้เงินซึ่งเกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย การไม่พึ่งเงินกู้เลยอาจเป็นเรื่องยากในปัจจุบัน นักวิชาการอิสลามได้เตรียมระบบการทำให้สะอาดหรือบริสุทธิ์ด้วยการนำ ริบา ไปให้กับการกุศล (ซาดาเกาะฮ์)ด้วยวิธีนี้ผู้ถือหุ้นจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงกับ ริบา หรือสิ่งอื่นๆที่ต้องห้ามเช่น เงินปันผลหรือกำไรจากการลงทุนที่ไม่ถูกต้องตามหลักอิสลาม ในแง่ของปัจจัยด้านความเสี่ยง อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นที่ต่ำกว่าร้อยละ 45 จะได้รับสถานะอิสลามในขณะที่ดัชนีอิสลามดาว์โจนส์ตั้งเกณฑ์ไว้ที่ร้อยละ 33

นอกจากกำไรที่เกิดจากการขายในตลาดรองแล้วประเด็นหนึ่งที่ควรพิจารณาคือสินทรัพย์ที่บริษัทเป็นเจ้าของ เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าบริษัทจะมีทั้งสินทรัพย์หมุนเวียนและถาวร ประเภทแรกประกอบไปด้วยเงินสด ลูกหนี้การค้า สินค้าคงเหลือ และตราสารลงทุน ในขณะที่ประเภทหลังมักอยู่ในรูปของอาคาร โรงงาน และอุปกรณ์

สิบสี่: การซื้อขายหุ้นอิสลามกับบริษัทดอทคอม

นักวิชาการ ชะรีอะฮ์ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการซื้อขายหุ้นได้รับอนุญาตในศาสนาอิสลามเนื่องจากเป็นการแลกเปลี่ยนสินทรัพย์กับเงิน ใบหุ้นเป็นหลักฐานในความเป็นเจ้าของบริษัทของผู้ถือหุ้นซึ่งก็คือเป็นเจ้าของสินทรัพย์ ถึงแม้ไม่ได้เป็นเจ้าของทั้งหมดแต่ผู้ถือหุ้นรายใหญ่มีสิทธิ์มีเสียงในกิจกรรมที่ก่อให้เกิดกำไรเช่น การตั้งคณะกรรมการบริษัท

ในแง่หนึ่งการซื้อขายหุ้นนั้นคล้ายกับการซื้อขายสินทรัพย์ อย่างไรก็ตามชนิดของสัญญาที่ถูกปะยุกต์ใช้ในการซื้อขายหุ้นยังไม่เป็นที่ชัดเจน

จากสิ่งที่ได้กล่าวมาข้างต้นการใช้สัญญา อัลบัยอ์ ดูจะเหมาะเนื่องจากใบหุ้นแสดงถึงการเป็นสินทรัพย์หรือทรัพย์สิน (อัลมัล) ที่มีส่วนร่วมกับกระบวนการผลิต ในกรณีของสัญญา อัลบัยอ์ นี่คือสินค้าที่จะถูกซื้อขายหรือ มาฮัลลุล อักดิ

แต่การมีสิทธิ์ในการเลือกตั้งคณะกรรมการบริษัทแสดงให้เห็นว่าผู้ที่ซื้อหุ้นนั้นไม่ได้มีลักษณะเช่นเดียวกับผู้บริโภคหรือพ่อค้าทั่วไปที่ซื้อสินค้าด้วยวัตถุประสงค์ในการบริโภคหรือการค้า ดังนั้นการใช้สัญญา อัลบัยอ์ อาจไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง

อย่างไรก็ตามข้อถกเถียงในปัจจุบันเกี่ยวกับการซื้อขายหุ้นดูจะยืนยันว่า อัลบัยอ์ เป็นสัญญาที่ควรถูกใช้มากกว่าสัญญาประเภทหุ้นส่วนซึ่งคือ มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ เนื่องจากการซื้อขายหุ้นได้รับอนุญาตด้วยเหตุผลของความเป็นสินทรัพย์ที่แสดงให้เห็นด้วยใบหุ้น

เพื่อเป็นการทบทวน นักวิชากร ชะรีอะฮ์ ได้เตรียมแนวทางสำหรับการประเมินความเป็นอิสลามของหุ้น อย่างแรกคือการใช้แนวทางการผลิต หุ้นจะได้รับอนุญาต (ฮาลาล) เมื่อบริษัทที่ออกหุ้นมีผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์ที่ปราศจาก ริบา การพนัน สิ่งมึนเมา และเนื้อหมู เป็นต้น

อย่างที่สองคือ รายได้ของบริษัทที่มาจากทุนสำรองและการลงทุนในตราสารจะต้องปราศจากดอกเบี้ย และอย่างที่สามคือรายได้จากลูกหนี้ก็จะต้องปราศจากดอกเบี้ย ในด้านของทุนบริษัทอัตราส่วนหนี้ต่อส่วนของผู้ถือหุ้นจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานบางอย่างของ ชะรีอะฮ์

แน่นอนการผ่านทั้งสามข้อเป็นเรื่องยากในปัจจุบัน นักวิชาการจึงได้เตรียมกระบวนการทำให้สะอาดหรือทำให้บริสุทธิ์โดยนำส่วนประกอบที่ผิดหลักการของศาสนาอย่างเช่น ริบา ไปบริจาคให้กับการ

กุศล (ซาดาเกาะฮ์) ด้วยวิธีเช่นนี้ผู้ถือหุ้นจะได้ไม่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับรูปแบบใดๆของ ริบา และส่วนประกอบที่ ฮารอม เมื่อรับเงินปันผลหรือกทำกำไร

ในกรณีของการทำกำไรจากการขายในตลาดรองมีประเด็นหนึ่งที่ต้องกล่าวถึงคือประเภทของสินทรัพย์ที่บริษัทถืออยู่ เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าบริษัทจะมีทั้งสินทรัพย์หมุนเวียนและถาวร ประเภทแรกประกอบไปด้วยเงินสด ลูกหนี้การค้า สินค้าคงเหลือ และตราสารลงทุน ในขณะที่ประเภทหลังมักอยู่ในรูปของอาคาร โรงงาน และอุปกรณ์

นักวิชาการ ชะรีอะฮ์ เห็นตรงกันว่าในการต่อรองซื้อขายหุ้นบริษัทนั้นจะต้องประกอบไปด้วยสินทรัพย์ถาวรไม่น้อยกว่าร้อยละ 55 ถึงแม้ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 45 จะเป็นเงินสดก็ตาม โดย คาวาอิดฟิกิอะฮ์กล่าวว่า สิ่งส่วนมากมีความสำคัญมากกว่าสิ่งส่วนน้อย ทำให้การซื้อขายหุ้นของบริษัทที่มีลักษณะเช่นนี้ได้รับอนุญาต

สิ่งสำคัญในประเด็นนี้คือ ริบา หากบริษัทไม่มีสินทรัพย์ถาวรมีแต่เงินสด นั่นเปรียบเสมือนหุ้นของบริษัทคือเงินสด เมื่อมีการซื้อขายหุ้นในราคาที่สูงกว่าหรือต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริงส่วนต่างนี้คือ ริบา เนื่องจากเงินสดสามารถซื้อขายได้ตามมูลค่าของมันเท่านั้น เมื่อหุ้นสามัญแสดงถึงสินทรัพย์และเมื่อสินทรัพย์ทั้งหมดของบริษัทเป็นเงินสด การซื้อขายหุ้นจึงต้องเป็นไปตามมูลค่าของเงินสดเท่านั้น มิเช่นนั้นจะเกิดการรับจ่าย ริบา

ประเด็นสุดท้ายที่สำคัญคือ ราคาของหุ้นขึ้นอยู่กับหลายสิ่ง จำนวนทุนสำรองที่บริษัทมี เช่น เงินสดและมูลค่าสินทรัพย์คงที่ เป็นสองปัจจัยสำคัญ อีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับจากการประกอบการและตลาดในอนาคตซึ่งเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้

ณ จุดนี้นักวิชาการ ชะรีอะฮ์ ควรออกมากล่าวถึงปัญหาที่เกิดจากสิ่งที่เรียกกันว่า “เศรษฐกิจใหม่” และการซื้อขายหุ้นของบริษัทดอทคอมที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว บริษัทเหล่านี้ประสบความสำเร็จในการเข้าตลาดหลักทรัพย์ ความคิดใหม่ๆและโลจิสติกที่ชาญฉลาดช่วยดึงดูดเงินลงทุนจำนวนมาก Amazon.com เป็นตัวอย่างที่ดี ถึงแม้บริษัทจะยังไม่ได้แสดงให้เห็นถึงกำไรแต่หุ้นได้เพิ่มขึ้นสูงสุดที่ US$13 พันล้าน (RM49.4 พันล้าน) ในเวลาหนึ่งถึงแม้จะลดลงเหลือ US$6 พันล้านเมื่อเร็วๆนี้ซึ่งเป็นผลมาจากดัชนี NASDAQ

ลักษณะหนึ่งที่เหมือนกันของบริษัทดอทคอมคือการไม่มีสินทรัพย์อย่างโรงงานและเครื่องจักร สิ่งที่บริษัทเหล่านี้ต้องการมีเพียงพื้นที่สำหรับทำงานกับระบบคอมพิวเตอร์รวมทั้งคนที่มีแนวคิดและแผนการตลาดใหม่ๆ และสิ่งที่พวกเขาเหล่านี้มีความสามารถคือการแสดงให้เห็นโอกาสในการทำกำไรมหาศาลในอนาคตซึ่งดึงดูดนักลงทุน

ดังนั้นหากสัญญาการขาย (อัลบัยอ์) ถูกประยุกต์ใช้ในสถานการณ์เช่นนี้ซึ่งตามหลักแล้วบริษัทที่จะทำการซื้อขายหุ้น (มาฮัลลุล อักดิ) จะต้องมีสินทรัพย์ถาวรเกินกว่าครึ่งซึ่งบริษัทดอทคอมไม่ได้มีลักษณะเช่นนี้ แน่นอนมีผู้จัดการกองทุนอิสลามจำนวนมากทั่วโลกลงทุนในบริษัทดอทคอม พวกเขาควรปรึกษาประเด็นนี้กับคณะกรรมการ ชะรีอะฮ์ ของกองทุนแล้วนำความคิดเห็นของคณะกรรมการมาเผยแพร่

สิบห้า: อิสลามกับตราสารอนุพันธ์ทางการเงิน

ความคิดเห็นทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับตราสารอนุพันธ์การเงินมักทำโดยนักกฎหมายมุสลิม พวกเขาเป็นผู้ออกคำตัดสินทางกฎหมายอิสลาม(ฟัตวา) ว่าการลงทุนในตราสารอนุพันธ์เป็นวาญิบ(เป็นพันธะ) ซุนนะห์(เป็นทางเลือก) มักโระห์(ไม่แนะนำ) มูบะฮ์(ได้รับอนุญาต) หรือ ฮารอม(ต้องห้าม) ข้อแนะนำเกี่ยวกับตราสารอนุพันธ์ทางการเงินที่มีอยู่มักกล่าวถึงสัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยและสกุลเงิน (forex and interest rates swaps) คณะกรรมการหลักทรัพย์กล่าวว่าข้อเสนอแนะเกี่ยวกับตราสารอนุพันธ์หลักทรัพย์ (stock derivatives) การซื้อขายสินทรัพย์ทางการเงินล่วงหน้า (financial futures) และตราสารสิทธิ์ (options) จะมีในอีกไม่ช้า ผลิตภัณฑ์ทั้งหมดนี้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความเสี่ยงทางการเงิน นั่นคือ วิธีการป้องกันตนเองจากความเสี่ยงที่เป็นการเก็งกำไร

แต่เราจะทำอย่างไรเมื่อตราสารอนุพันธ์เหล่านี้ถูกใช้โดยผู้เก็งกำไรเพื่อทำกำไร โดยปกติแล้วจะต้องมีการกำกับดูแล แนวคิดของอิสลามเกี่ยวกับประเด็นนี้ให้ความสำคัญกับเรื่องคุณธรรมจริยธรรม แล้วมุมมองทางด้านกฎหมายหล่ะ

เรามาดูกันว่าตราสารอนุพันธ์ส่งผลกระทบต่อเราอย่างไรบ้าง ผมจะยกตัวอย่างของหุ้น ตราสารอนุพันธ์หลักทรัพย์ที่ได้รับความนิยมคือการซื้อขายหลักทรัพย์ล่วงหน้าและตราสารสิทธิ์หลักทรัพย์ ทั้งคู่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับสินทรัพย์ที่แท้จริงของบริษัทแต่เกี่ยวข้องกับตัวหุ้น การจะเข้าใจว่าทั้งสองผลิตภัณฑ์มีกระบวนการทำงานอย่างไรจำเป็นต้องเข้าใจหลักการทางเศรษฐศาสตร์ที่อธิบายการเชื่อมโยงระหว่างราคาตลาดของตราสารอนุพันธ์เหล่านี้กับตัวสินทรัพย์

สัญญาซื้อขายล่วงหน้าและตราสารสิทธิ์จะถูกซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ การประเมินมุมมองของอิสลามที่มีต่อตราสารอนุพันธ์ทั้งสองจำเป็นต้องเข้าใจทฤษฎีการทำสัญญาของอิสลาม (นัดฮารียาตุล อุกูด) ก่อนที่จะถึงตรงนั้นผมจะอธิบายลักษณะของสัญญาซื้อขายล่วงหน้าและตราสารสิทธิ์ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญเพราะมุฟตี กับ อูลามะฮ์ จำเป็นที่จะต้องเข้าใจเกี่ยวกับสัญญาก่อนที่จะให้ ฟัตวา

ในการทำธุรกรรมทันทีหรือด้วยเงินสดซึ่งเกี่ยวข้องกับทั้งสินทรัพย์ทางการเงินและสินทรัพย์ที่แท้จริง การส่งมอบสินทรัพย์เหล่านี้จะต้องเกิดขึ้นทันที ในกรณีของสัญญาซื้อขายล่วงหน้าการซื้อขายสินทรัพย์จะเกิดขึ้นในอนาคตแต่ราคาตกลงกันในวันนี้ ในอีกนัยหนึ่งผู้ที่ทำสัญญาซื้อล่วงหน้าจะต้องซื้อสินทรัพย์ในอนาคตด้วยราคาที่ตกลงกันในวันนี้ สัญญายังระบุวันส่งมอบในอนาคตด้วย

ตัวอย่างเช่น แลรี่ซื้อสัญญาซื้อขายล่วงหน้าที่ทำให้เขามีพันธะต้องซื้อสัญญาเทเลคอมในราคา $15 ในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ปี 1995 สมมุติราคาซื้อขายทันทีอยู่ที่ $17 เมื่อถึงวันส่งมอบราคาหุ้นเพิ่มขึ้นเป็น $20 แลรี่จะสามารถทำกำไรได้ $2 ($17-$15) ต่อหุ้น แต่หากราคาลดลงเป็น $13 เขาจะขาดทุน $2 ($15-$13) ต่อหุ้น

ดังนั้นการที่คนจะซื้อสัญญาซื้อขายล่วงหน้าจึงขึ้นอยู่กับมุมมองของเขาที่มีต่อการเคลื่อนไหวของราคา สัญญาซื้อขายล่วงหน้ามีลักษณะของการเก็งกำไร แท้จริงแล้วผู้ที่เก็งกำไรส่วนใหญ่จะไม่ซื้อขายสัญญาเพื่อรับหรือส่งมอบสินทรัพย์อย่างแท้จริง นี่เป็นปัญหาหนึ่งในการประเมินสัญญาซื้อขายล่วงหน้าตามมุมมองของอิสลามที่ซึ่งวัตถุประสงค์ของสัญญา(มาอุดลุอุล อักดิ)ต้องระบุไว้อย่างชัดเจน

แล้วหากคนต้องการขายสัญญาก่อนถึงวันส่งมอบเนื่องจากมีความคิดว่าราคาจะลดลงหล่ะ ในกรณีนี้เราสามารถซื้อตราสารสิทธิ์ได้ ตราสารประเภทนี้จะทำให้คนที่ถือมีสิทธิ์แต่ไม่ใช่พันธะในการซื้อ (call option) หรือการขาย (put option) ดังนั้นในกรณีนี้เขาจะซื้อสิทธิ์ในการขายเพื่อที่หากราคาลดลงจริงเขาจะใช้สิทธิ์ที่มีอยู่ไม่ดำเนินธุรกรรมซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงการขาดทุน

ในการซื้อตราสารสิทธิ์จะต้องมีค่าใช้จ่ายไม่ว่าเขาจะกำไรหรือขาดทุน ตัวอย่างเช่น มีคนซื้อสิทธิ์ในการซื้อดัชนีหลักทรัพย์ในราคา $100 สำหรับเดือนมีนาคมปี 1995 ดัชนีหลักทรัพย์ในปัจจุบันมีราคาอยู่ที่ $120 ราคาสิทธิ์ในการซื้อคือ $5 สมมุติดัชนีเพิ่มขึ้นเป็น $130 อะไรจะเกิดขึ้น แน่นอนเขาจะใช้สิทธิ์ในการซื้อดัชนีและผู้ที่ออกตราสารสิทธิ์มีพันธะที่จะต้องส่งมอบดัชนีหนึ่งหน่วย ดังนั้นเขาจะทำกำไร ($130-$120)-$5=$5 หากดัชนีลดลงเมื่อถึงวันส่งมอบเขาสามารถใช้สิทธิ์ที่จะไม่ซื้อดัชนีแล้วขาดทุนสุทธิ $5 ซึ่งคือราคาของตราสารสิทธิ์ในการซื้อ

สิ่งที่เกิดขึ้นในตัวอย่างข้างต้นคือการทำธุรกรรมดัชนีหลักทรัพย์ ชะรีอะฮ์ ถือว่าดัชนีหลักทรัพย์เป็นความมั่งคั่งและทรัพย์สิน (อัลมัล) ที่สามารถซื้อขายใช่หรือไม่ ประเด็นนี้ยังคงคลุมเครือ ดัชนีเป็นตัวเลขในขณะที่สินทรัพย์พื้นฐานที่ผูกติดกับดัชนีซึ่งก็คือหุ้นสามัญเป็นสินทรัพย์หรือทรัพย์สิน ประเด็นสุดท้ายคือเราสามารถเห็นได้ว่าคนที่ซื้อตราสารสิทธิ์ส่วนหนึ่งก็เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา บริษัทต่างๆมักป้องกันความเสี่ยงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของราคาจะส่งผลกระทบต่อกำไร การป้องกันความเสี่ยงและการเก็งกำไรจะทำให้สัญญาที่ตกลงระหว่างทั้งสองฝ่ายเป็นโมฆะหรือไม่ตามหลักอิสลาม เหตุผลเพราะถึงแม้เราซื้อตราสารสิทธิ์ด้วยวัตถุประสงค์ของการป้องกันความเสี่ยงแต่ผู้ที่ขายตราสารก็เปรียบเสมือนพ่อค้า หลายคนบอกว่าผู้ที่เก็งกำไรมีความสำคัญกับตลาดตราสารอนุพันธ์เพราะพวกเขาก่อให้เกิดสภาพคล่อง แต่การเก็งกำไรเป็นการทำลายหลักการสำคัญข้อหนึ่งของการทำสัญญา นั่นคือ สิ่งที่จะถูกซื้อขาย (มาอุดลุอุล อักดิ) ใช่หรือไม่

สิบหก: คาบด์กับสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

ผู้จัดการกองทุนที่ลงทุนในตลาดซื้อขายล่วงหน้าแทนลูกค้ามุสลิมอาจอยากรู้มุมมองของอิสลามที่มีต่อการซื้อขายล่วงหน้า การจัดตั้งระบบการสร้างความมั่งคั่งใหม่และซับซ้อนควรทราบผลกระทบที่มีต่อสังคมในเชิงศีลธรรมและคุณธรรม

เนื่องด้วย อักลัค หรือจริยธรรมเป็นส่วนประกอบสำคัญของความศรัทธาอิสลาม ความจำเป็นในการทราบผลกระทบของผลิตภัณฑ์ที่มีต่อความศรัทธาและชาวมุสลิมจึงเป็นสิ่งที่มีเหตุผล ฮุสเซน นัสร์ กล่าวว่าในอิสลามความรู้ต่างๆควรจะนำไปสู่การเพิ่มสติปัญญา เพิ่มความเข้าใจที่มีต่อสัญลักษณ์ของพระเจ้า (อายัต) และสิ่งที่พระองค์สร้างซึ่งเกี่ยวข้องกับพระองค์และความสมบูรณ์ของจิตวิญญาณมนุษย์ การเพิ่มขึ้นของ “ข้อมูล” ที่ทำให้มนุษย์ออกห่างจากเป้าหมายเหล่านี้จึงหมายถึงการก้าวถอยหลังไปอีกก้าว

หากพูดถึงมุมมองของอิสลามที่มีต่อการซื้อขายล่วงหน้าประเด็นแรกคือความเป็นเจ้าของ (มิลกิยะห์) นั่นคือ ผู้ขายจะต้องเป็นเจ้าของในสิ่งที่ขาย (มาฮัลลุล อักดิ) ซึ่งเป็นการยืนยันว่าเมื่อสินค้าถูกส่งมอบผู้ซื้อจะกลายเป็นเจ้าของอย่างถูกต้องตามกฎหมาย จิตวิญญาณหลักในที่นี้คือการหลีกเลี่ยงความคลุมเครือในการทำสัญญามิเช่นนั้นสัญญาจะเป็นโมฆะ การเป็นเจ้าของในสิ่งที่ขายเป็นการหลีกเลี่ยง ฆอรอร์ ในการทำสัญญา

ประเด็นที่สองคือการครอบครอง (คาบด์) คาบด์ตามตัวอักษรแล้วหมายถึงการถือสิ่งหนึ่งในมือ ส่วนความหมายในเชิงกฎหมายคือการครอบครองดูแลถึงแม้จะไม่ได้ครอบครองทางกายภาพ

ดังนั้นผู้ขายอาจเป็นเจ้าของสินทรัพย์แต่ไม่ได้หมายความว่าสินทรัพย์จะอยู่ในการครอบครองทางกายภาพ แต่เงื่อนไขหนึ่งในการขายคือผู้ขายไม่สามารถขายสินค้าได้จนกว่าสินค้านั้นจะอยู่ในการครอบครอง

ในกรณีของการซื้อขายล่วงหน้า ผู้ซื้อสัญญาซื้อขายล่วงหน้าซึ่งอาจเป็นทั้งนักลงทุนหรือนักเก็งกำไรสามารถขายสัญญาก่อนวันหมดอายุ แน่นอนเขาไม่ได้ถือครองสิ่งที่ขายทางกายภาพ ดังนั้นการกระทำเช่นนี้อิสลามอนุญาตหรือไม่

การพิจารณา ฮะดิษ ของท่านศาสดาอาจทำให้เราเข้าใจเกี่ยวกับ คาบด์ อับดุล อัลเลาะห์ อิบนุ รายงานว่าท่านศาสดา (ซ.บ.) กล่าวว่า “ผู้ใดซื้ออาหารไม่ควรนำไปขายต่อหากยังไม่ได้ครอบครองมัน” (อัล บุคอรี) อิบนุ อับบาส กล่าวว่า “ผมคิดว่าสิ่งที่ท่านพูดใช้กับสินค้าอื่นๆด้วย” (อัลบุคอรี)

อิสลามเป็นศาสนาที่ให้แนวทางในการดำเนินชีวิตที่สะดวกและง่าย หลักการเช่นเดียวกันนี้ก็ใช้กับการทำธุรกิจ แน่นอนว่า ฮะดิษ ที่กล่าวมานี้คงไม่ได้หมายความความว่าการครอบครองสินค้าทุกชนิดโดยกายภาพเป็นเงื่อนไขของ คาบด์

หากคนๆหนึ่งเป็นเจ้าของบ้านในปีนังแต่ตอนที่ต้องการขายตัวเขาอยู่ที่กัวลาลัมเปอร์ จริงหรือว่าอิสลามจะกำหนดให้การทำสัญญาต้องทำกันที่ปีนังด้วยเหตุที่ว่าตัวบ้านอยู่ที่ปีนัง หรือหากเขาเป็นเจ้าของเครื่องอุปกรณ์ชนิดหนึ่งที่มีราคาแพงซึ่งหากเคลื่อนย้ายแล้วอาจทำงานไม่ได้ดี เราจำเป็นจำต้องครอบครองอุปกรณ์ชนิดนี้ทางกายภาพก่อนที่จะขายหรือ นี่เป็นเหตุผลว่าทำไมสำนักคิดฮานาฟีกับฮันบาลีจึงมีความคิดเห็นว่าการครอบครองทางกายภาพไม่ใช่เงื่อนไขของการขายทรัพย์สินที่แท้จริงเพราะไม่มีประเด็นความกังวลเรื่องความเสียหายหรือการขาดทุน

แท้จริงแล้ว สิ่งที่ ฮะดิษ ต้องการสื่อไม่ใช่การครอบครองทางกายภาพแต่เป็นประเด็นในเรื่องการหลีกเลี่ยงความคลุมเครือ (ฆอรอร์) ในการทำสัญญา เหตุผลนี้ได้รับการยืนยันโดยความคิดเห็นของสำนักฟิกฮ์ที่ว่า อิลเลาะห์ หรือเหตุผลของการห้ามทำการขายสินค้าก่อนการครอบครอง (คาบด์) สินค้านั้น คือ ฆอรอร์ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความล้มเหลวในการส่งมอบสินค้า

ผู้ซื้อมีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับสินค้าเนื่องจากผู้ขายอาจเลื่อนการส่งมอบหรือทำการยกเลิกสัญญา แต่ประเด็นนี้อาจไม่น่าเป็นห่วงสำหรับตลาดซื้อขายสินค้าและการเงินล่วงหน้าในปัจจุบันเนื่องจากทุกฝ่ายอยู่ภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับที่เข้มงวดจึงไม่ก่อให้เกิด ฆอรอร์ ในระบบการส่งมอบสินค้า

ส่วนที่แปด

พันธบัตรอิสลาม

หนึ่ง: พันธบัตรอิสลาม ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ

วิกฤตเศรษฐกิจในเอเชียกำลังเข้าสู่ขั้นแย่อย่างรวดเร็ว ความพยายามในการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและการเงินอาจไม่ได้ผลหากภาคเศรษฐกิจที่แท้จริงไม่พยายามอย่างเต็มที่ในการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ

ก่อนหน้านี้ ฟองสบู่เศรษฐกิจในเอเชียที่เกิดจากการไหลข้าวของทุนจำนวนมากได้ทำให้บริษัทที่ทำการกู้ยืมไม่ต้องเป็นห่วงเรื่องอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) เนื่องจากสภาพคล่องที่สูงนำไปสู่ต้นทุนเงินทุนที่ถูกลง โดยปกติบริษัทจะกู้เงินหรือลงทุนเมื่อ IRR สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยตลาด และเช่นกันหากอัตราดอกเบี้ยสูงกว่า IRR การลงทุนก็จะไม่เกิดขึ้น เมื่อมีเงินทุนจำนวนมากคำถามพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ที่ว่า “ควรผลิตอะไร” จึงถูกมองข้ามเนื่องจากธุรกิจมีแนวคิดว่าผลิตอะไรก็ได้หากมีเงินทุนต้นทุนต่ำจำนวนมาก

ดังนั้นอุปทานเงินทุนส่วนเกินจึงก่อให้เกิดความพึงพอใจ ผู้ประกอบการที่ดีควรจะออกไปหาผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยีใหม่ๆในประเทศตะวันตกเพื่อนำมาผลิตในประเทศเนื่องจากเป็นสิ่งที่ง่ายในการทำเพราะมีเงินกู้ต้นทุนต่ำซึ่งเข้าถึงได้ง่าย สิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมถูกมองข้ามเมื่อเงินทุนดูจะเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในการผลิต

แต่การไม่ศึกษาวิจัยเชิงตลาดก่อให้เกิดความล้มเหลวของบริษัทจำนวนมาก ตลาดเริ่มอิ่มตัวและกระแสเงินสดมาช้าผลตอบแทนลดลงจำนวนมากซึ่งอธิบายว่าทำไมนักลงทุนต่างชาติจำนวนมากจึงไม่ลงทุนต่อไป

ในปัจจุบันบริษัทส่วนใหญ่หาทุนด้วยการกู้รวมทั้งการออกหุ้น ในสถานการณ์ตลาดเชลยโครงการใหม่จะเลือกใช้การกู้แทนการออกหุ้นใหม่ ข้อดีของการกู้เมื่อเปรียบเทียบกับการออกหุ้นใหม่คือสัดส่วนการถือหุ้นจะไม่ถูกทำให้ลดลง หากโครงการประสบผลสำเร็จบริษัทก็จะได้กำไรจำนวนสูงกว่า แต่หากเศรษฐกิจได้รับผลกระทบจากวิกฤต เช่น วิกฤตการธนาคาร วิธีแก้ปัญหาคือการลดการให้กู้ยืมของธนาคารซึ่งนำไปสู่ประเด็นการออกพันธบัตรและความพยายามครั้งใหม่ของรัฐบาลที่จะกู้ยืมผ่านตลาดพันธบัตร

เนื่องจากมาเลเซียได้ให้ความสนใจในการเป็นศูนย์กลางทางการเงินอิสลามของเอเชียเช่นกัน การออกพันธบัตรอิสลามจึงควรได้รับโอกาสเช่นกัน ยังมีโอกาสอีกมากเช่นเงินออมของมุสลิมในสหรัฐและยุโรป คำถามคือในปัจจุบันมาเลเซียต้องการสินเชื่อจำนวนเท่าไหร่

เป็นที่ทราบกันในปัจจุบันว่า Danaharta กับ Danamodal จำเป็นต้องใช้ทุน 15 พันล้านริงกิต และ 16 พันล้านริงกิตตามลำดับ กองทุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเงินทุนสำหรับแผนมาเลเซียฉบับที่เจ็ดรวมกันเท่ากับ 31 พันล้านริงกิต แต่ในขณะนี้มาเลเซียเพิ่งระดมทุนได้ 20.18 พันล้านริงกิต ซึ่งส่วนใหญ่มาจากแหล่งญี่ปุ่น

สถาบันจัดอันดับของมาเลเซีย (RAM) รายงานว่าประมาณ 18 ถึง 20 พันล้านริงกิตได้รับการคาดหมายว่าจะสามารถระดมได้ด้วยการใช้ตราสารหนี้ภาคเอกชนซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปได้เพราะมีเงินที่ยังไม่ได้ใช้จำนวน 32 พันล้านริงกิตในบัญชีเงินฝากของธนาคารในมาเลเซีย เมื่อธนาคารมาเลเซียมีสภาพคล่องจำนวนมากการเข้าสู่ตลาดพันธบัตรโลกของมาเลเซียจึงเป็นกลยุทธ์ใหม่ในการทดสอบมูลค่าตลาดของประเทศ

มีรายงานว่ามาเลเซียมีความตั้งใจจะเริ่มด้วยการออกพันธบัตรมูลค่าสูงถึง 7.6 พันล้านริงกิตซึ่งให้อัตราตอบแทนไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับพันธบัตรมูลค่า 7.6 พันล้านริงกิตที่ถูกวางแผนว่าจะออกในปี 1998 พันธบัตรอิสลามอาจไม่ใช้สิ่งที่ประเทศให้ความสำคัญในลำดับต้นๆแต่หากมาเลเซียต้องพบกับความยากลำบากในการระดมทุนพันธบัตรอิสลามก็อาจเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดรองลงมา

ชะรีอะฮ์ อนุญาตการซื้อขายพันธบัตรในราคาตามมูลค่าที่ตราไว้เพราะเปรียบเสมือนการทำ อัลฮิวาละฮ์(การโอนหนี้) อย่างไรก็ตามเมื่อใบรับรองหนี้ (ชะห์ดะฮ์ อัลดายน์) ที่มีราคาเริ่มแรกเท่ากับ 1000 ริงกิตถูกขายในราคา 900 ริงกิต (ในกรณีของพันธบัตรอิสลามที่ไม่มีการจ่ายอัตราผลตอบแทน) ส่วนเพิ่มจำนวน 100 ริงกิตถือว่าเป็น ริบา ตามความคิดเห็นของนักกฎหมายตะวันออกกลางเช่นเดียวกับพันธบัตรที่ซื้อมาในราคาต่ำกว่ามูลค่าที่ตราไว้แต่ไถ่ถอนตามมูลค่าที่ตราไว้ ดังนั้นการออกพันธบัตรอิสลามที่ไม่ให้อัตราผลตอบแทนอาจไม่ได้รับการยอมรับจากนักลงทุนเหล่านี้

ประเด็นที่สองคือกระบวนการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ที่ประยุกต์ใช้สัญญา บัยอ์ อัลอีนะฮ์ ซึ่งยังคงเป็นที่ถกเถียงถึงความเป็นอิสลามของมัน เช่นกันสัญญาประเภทนี้ไม่ได้รับการยอมรับโดยนักกฎหมายและนักลงทุนจากตะวันออกกลาง แล้วเราควรทำอย่างไร

วิธีหนึ่งคือการออกพันธบัตร มูดอรอบะฮ์ ที่ได้รับการรับรองอย่างเต็มที่จากรัฐบาล แต่พันธบัตรประเภทนี้จะเกิดขึ้นได้อย่างไรเมื่อ ร็อบบุลมาล ได้รับการประกันทุนโดย มูดาริบ ซึ่งเป็นการผิดหลักมูดอรอบะฮ์ การพัฒนาพันธบัตรประเภทนี้จะต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดประเด็นถกเถียงกับนักลงทุนมุสลิมในตะวันออกกลาง

สอง: บัยอ์อัลดายน์กับการซื้อขายพันธบัตรอิสลามในตลาดรอง

การลงทุนตามหลักอิสลามไม่ได้เกี่ยวข้องแต่เพียงการลงทุนในหุ้น ชะรีอะฮ์ แต่ยังรวมถึงพันธบัตรอิสลาม จำนวนพันธบัตรอิสลามกำลังไม่เพียงพอกับความต้องการการลงทุนในผลิตภัณฑ์อิสลามที่เพิ่มขึ้นจากกองทุนอิสลาม บริษัทตะกาฟุล และธุรกิจการธนาคารอิสลามที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในปี 2002 บริษัทเอกชนและภาครัฐได้ออกพันธบัตรอิสลามมูลค่าทั้งหมด 14.5 พันล้านริงกิต คำว่า “government Islamic investments (GII)” หมายถึงพันธบัตรอิสลามของรัฐบาลที่ออกเพื่อสนองความต้องการด้านสภาพคล่องของธนาคาร พันธบัตรที่ออกโดยบริษัทเอกชนเรียกว่า “Islamic private debt securities (IPDS)”

บริษัท KLIA Airport Berhad ได้ออก al-bai-bithaman ajil notes issuance facility (BAIDS) มูลค่ากว่า 2 พันล้านริงกิตสำหรับการก่อสร้างสนามบินและสนามแข่งรถฟอร์มูล่าวันเซปัง รถไฟฟ้าขนาดเบาปุตราก็สร้างด้วยการออกพันธบัตรอิสลาม

เนื่องด้วยทั้งคู่เป็นโครงการขนาดใหญ่จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้ประชาชนทั่วไปรู้จักพันธบัตรอิสลาม อะไรคือพันธบัตรอิสลามและมันมีความสำคัญต่อการพัฒนาอย่างไรเป็นคำถามที่ดีซึ่งประชาชนต้องการคำตอบที่เข้าใจได้ง่าย

พันธบัตรคือตราสารหนี้ที่มีลักษณะเป็นสัญญาทางกฎหมายที่จะจ่ายดอกเบี้ยหรือเงินจำนวนหนึ่งคืนให้แก่ผู้ให้ยืม พันธบัตรอิสลามมีลักษณะที่คล้ายกัน เนื่องด้วยพันธบัตรทั่วไปประกอบไปด้วยดอกเบี้ย พันธบัตรอิสลามจะมีหลักในการดำเนินการอย่างไรในการประกันทั้งเงินต้นที่ให้ยืมและผลตอบแทนพร้อมทั้งความถูกต้องตามหลักอิสลาม

ในทางทฤษฎีสัญญาหนี้สามารถประกันการจ่ายคืนเงินต้นแต่ไม่ใช่ผลตอบแทน แต่เนื่องด้วยความเป็นตราสารหนี้พันธบัตรอิสลามในปัจจุบันสามารถประกันผลตอบแทนจำนวนหนึ่งแก่นักลงทุน กระบวนการทำงานของพันธบัตรเป็นเรื่องยากสำหรับคนทั่วไปแต่ก็คุ้มแก่การใช้เวลาในการทำความเข้าใจว่าพันธบัตรเหล่านี้มีโครงสร้างอย่างไร ผมจะอธิบายประเด็นนี้

อย่างแรก การออกพันธบัตรหมายถึงการขาย (อัลบัยอ์) สินทรัพย์ทางการเงิน พันธบัตรเป็นตราสารหนี้ซึ่งเป็นสิทธิ์ในการได้รับกระแสเงินสดในอนาคต ดังนั้นการออกพันธบัตรและการซื้อขายพันธบัตรในเวลาต่อมาจึงเป็นการซื้อขายหนี้ พันธบัตรอิสลามก็มีลักษณะคล้ายกันโดยเป็นการซื้อขายหนี้ในราคาปกติ รวมทั้งในราคาต่ำกว่าปกติ

สำหรับกฎหมายการพาณิชย์อิสลาม หนี้ (ดายน์) สามารถถูกซื้อขายได้แต่ในราคาปกติภายใต้หลักการโอนหนี้(ฮิวาละฮ์)อย่างไรก็ตามการซื้อขายหนี้ในราคาปกติจะไม่ก่อให้เกิดกำไร เนื่องด้วยการขายพันธบัตรอิสลามมีเป้าหมายในการทำกำไรจึงเป็นเรื่องยากที่จะถูกซื้อขายในตลาดรองในราคาปกติ

วิธีการหนึ่งในการประกันผลตอบแทนสามารถทำได้ดังต่อไปนี้ การออกพันธบัตรประกอบไปด้วยสองอย่าง นั่นคือ ส่วนหลัก (PN) กับส่วนรอง (SN) ส่วนแรกคือเงินต้นในขณะที่ส่วนที่สองคือกำไร ในการทำให้ PN กับ SN เป็นสินทรัพย์เพื่อที่จะสามารถขายได้ในราคาใดก็ได้ตามหลักการขาย หนี้จะต้องมีสินทรัพย์รองรับ เช่น โรงงาน เครื่องจักร หุ้น หรือที่ดิน ในอีกนัยหนึ่งหากออกพันธบัตรมูลค่า 200 ล้านริงกิต พันธบัตรจะต้องมีสินทรัพย์รองรับมูลค่าเท่ากัน

เมื่อกระทำเช่นนี้ (การแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์) สินทรัพย์จะแปรสภาพเป็นใบรับรอง (ซึ่งคือ PN กับ SN) ที่สามารถทำการซื้อขายได้ ในการได้ผลตอบแทนคงที่นักลงทุนสามารถไถ่ถอน SN ในราคาปกติเมื่อถึงกำหนด และเช่นกันนักลงทุนสามารถไถ่ถอน PN ได้ในราคาปกติเมื่อถึงกำหนด ด้วยวิธีการเช่นนี้พันธบัตรอิสลามจะถูกขายคืนให้กับผู้ออกพันธบัตรในราคาปกติเมื่อถึงวันที่กำหนดซึ่งต่างกัน

สำหรับพันธบัตรอิสลามที่ไม่มีการจ่ายอัตรากำไร หากในตอนแรกนักลงทุนซื้อในราคาต่ำกว่าปกติที่ $950 พวกเขาสามารถขายกลับในราคา $980 ส่วนกำไร $30 ถือว่าเป็นไปตามหลักการของอิสลาม (ฮาลาล) เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ใช่การซื้อขายเงินแต่เป็นการสินทรัพย์เพื่อเงิน นอกจาก BAIDS แล้ว MUNIFS (Murabahah notes issuance facility)ก็ได้รับความนิยมเช่นกันสำหรับการลงทุนในระยะสั้นและระยะกลาง MUNIFS มีลักษณะเป็นพันธบัตรที่ไม่มีการจ่ายอัตรากำไรและไม่ผูกติดกับการเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย

ประเด็น บัยอ์อัลดายน์ เป็นเรื่องสำคัญสำหรับการเงินการธนาคารอิสลามเพราะไม่ได้เป็นเพียงรายละเอียดย่อยทางด้านศาสนา (ฟูรุก) แต่เกี่ยวกับหลักพื้นฐานของศาสนา (ยูซุล) นั่นคือ ริบา หรือดอกเบี้ย

ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับ บัยอ์อัลดายน์ ไม่ควรกล่าวว่ามันเป็นสิ่งที่ ฮารอม อย่างร้อยเปอร์เซ็นเพราะ บัยอ์อัลดายน์ บางประเภทได้รับอนุญาต ด้วยเหตุนี้เราควรทำความเข้าใจกับหลักการพื้นฐาน

สำหรับ ฟิกฮ์ มูอามาลัท แล้วหนี้ (อัลดายน์) เป็นสิทธิ์ในการชำระที่เกิดขึ้นจากการทำธุรกรรมบริการ หรือเงินกู้ สิทธิ์เหล่านี้รวมถึงการผ่อนชำระในกรณีของมูรอบาฮะฮ์ การผ่อนชำระสินสอด รวมทั้งการจ่ายค่าเช่นเมื่อถึงสิ้นเดือน

ประเด็นแรก การขายหนี้ (ดายน์) ในราคาปกติได้รับอนุญาตเพราะเป็นการแกลเปลี่ยนสิ่งซึ่งมีมูลค่าเท่ากัน (มิทลุน บิ มิทลิน) และหนี้นั้นจะต้องเป็นหนี้ที่ได้รับการยืนยันแล้ว (ดายน์ มุสตากิร) การขายหนี้ในราคาปกติสามารถเกิดขึ้นได้ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้หรือหากกล่าวเป็นการเฉพาะเจาะจงคือการที่เจ้าหนี้ขายหนี้ให้กับลูกหนี้ (บัยอ์อัลดายน์ ลิล มัดดิน) ตัวอย่างเช่น การไถ่ถอนพันธบัตรคืนเมื่อถึงกำหนดในราคาปกติเป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาต เป็นการขายหนี้จากเจ้าหนี้ (ผู้ถือพันธบัตร) ให้กับลูกหนี้ (บริษัทที่ออกพันธบัตร) เพื่อที่จะได้เงินสดเป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาตหากหนี้มีมูลค่าเท่ากับเงินสด

ประเด็นที่สอง การขายหนี้ของเจ้าหนี้ให้กับฝ่ายที่สาม (บัยอ์ อัลดายน์ ลิล กัยริล มัดดีน) เป็นสิ่งที่ไม่ได้รับอนุญาต เพราะอาจเป็นการขายในราคาที่ต่ำกว่าหรือสูงกว่าปกติซึ่งก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเงินที่มีมูลค่าไม่เท่ากัน ตัวอย่างเช่น เจ้าหนี้ (ซึ่งคือนักลงทุน) ถูกบังคับให้ขายพันธบัตรในราคาที่ต่ำกว่าปกติด้วยเหตุผลด้านสภาพคล่อง พันธบัตรซึ่งมีมูลค่า $1,000 ถูกขายในราคา $930 เพื่อที่จะได้เงินสด ซึ่งก็คือการขายหนี้ ($1,000) เพื่อที่จะได้เงินสด ($930) เนื่องด้วยหนี้อยู่ในรูปของเงินสดการขายในกรณีนี้จึงก่อให้เกิด ริบา ซึ่งคือความแตกต่างระหว่างมูลค่าหนี้และมูลค่าเงินสด อย่างไรก็ตามเจ้าหนี้สามารถขายหนี้ให้กับฝ่ายที่สามได้ในราคาปกติแต่ปกติก็จะไม่มีใครซื้อ เพราะหากเป็นนักเก็งกำไรการซื้อหนี้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อสามารถทำกำไรได้เท่านั้น

เช่นกัน ฝ่ายที่สามที่เป็นนักเก็งกำไรสามารถขายพันธบัตรก่อนถึงวันกำหนดเพื่อทำกำไร ในตอนแรกเขาอาจซื้อพันธบัตรด้วยเหตุผลที่คาดว่าอัตราดอกเบี้ยจะลดลง หากอัตราดอกเบี้ยลดลงจริงราคาพันธบัตรก็จะปรับตัวสูงขึ้น ดังนั้นหากราคาเพิ่มขึ้นเป็น $980 เขาจะได้กำไร $50 ในทางกลับกันหากเขาตัดสินใจถือพันธบัตรจนถึงวันครบกำหนดเขาก็ยังสามารถทำกำไรได้เช่นกัน นั่นคือ ตอนแรกซื้อพันธบัตรมาในราคา $930 เมื่อถึงวันครบกำหนดเขาจะไถ่ถอนพันธบัตรตามมูลค่าปกติจึงทำกำไร $70 นักเก็งกำไรจะทำการซื้อขายพันธบัตรเพื่อทำกำไรเสมอ ในกรณีของอิสลามการทำกำไรไม่สามารถเกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนเงินกับเงิน

นักกฎหมายอิสลาม (ฟูคาฮา) ที่สภาที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ (SAC) แห่งคณะกรรมการหลักทรัพย์ได้อนุญาตการซื้อขายหนี้ในราคาที่สูงกว่าหรือต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริง ในปี 2003 การซื้อขายตราสารหนี้อิสลาม (IPDS) เพิ่มขึ้นร้อยละ 59.7 เป็น 60.7 พันล้านริงกิตจาก 38 พันล้านริงกิตในปี 2002

ประเด็นสุดท้าย ชะรีอะฮ์ อนุญาตให้ทำการขายหนี้ระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ในราคาส่วนลดหากเจ้าหนี้ (นักลงทุน) มีความจำเป็นที่จะต้องใช้เงินสดและต้องการให้ลูกหนี้ (บริษัทที่ออกพันธบัตร) ชำระหนี้คืนเร็วกว่าที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนหน้า ภายใต้ ดะวะ ตะอาจัล เจ้าหนี้สามารถขอให้ลูกหนี้ชำระหนี้เร็วขึ้นด้วยการให้สิ่งจูงใจ นั่นคือ การชำระคืนน้อยกว่ามูลค่าเงินกู้ทั้งหมด ดะวะ ตะอาจัล แปลว่า การชำระหนี้เร็วขึ้นเพื่อลดมูลค่าหนี้

บัยอ์อัลดัยน์ (การซื้อขายหนี้)

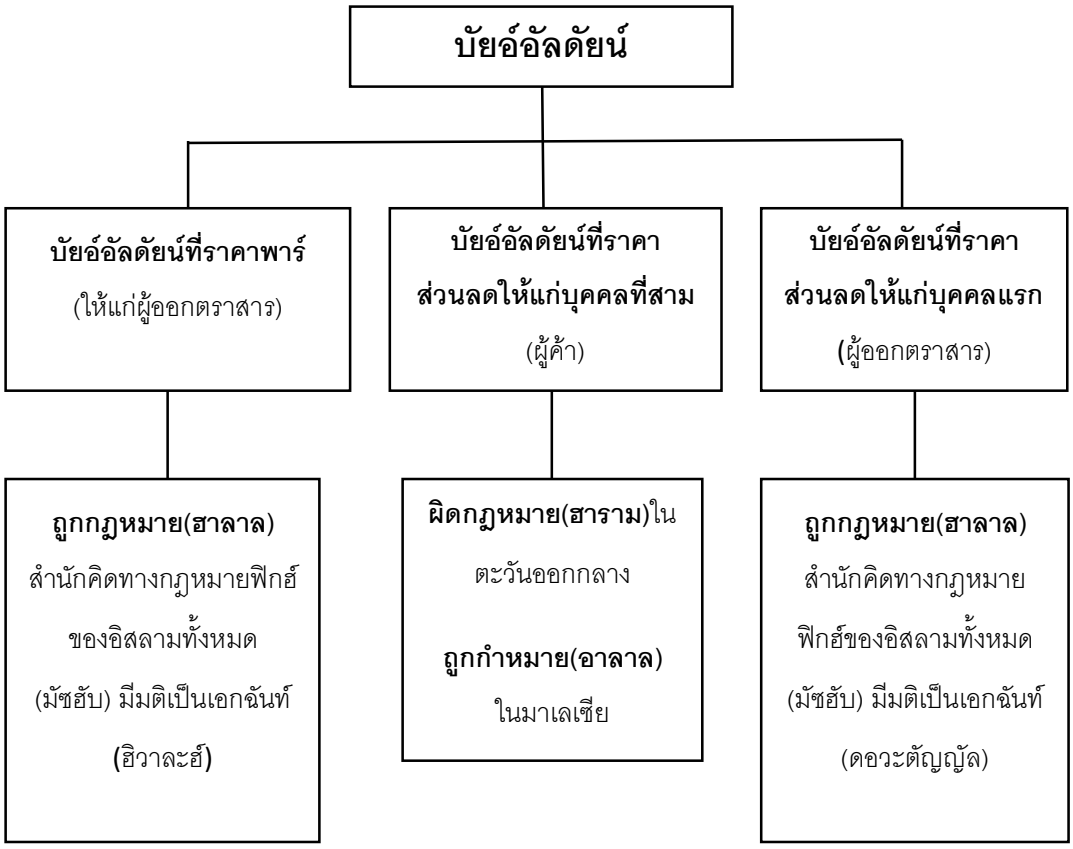

<รูปภาพที่ 8.1 ประเภทของบัยอ์อัลดายน์>

สาม: สินเชื่อร่วมอัลอิญาเราะฮ์ มุนทาเฮีย บิททัมลีก

Kumpulan Guthrie Bhd ได้รับอนุมัติสินเชื่อร่วม อัลอิญาเราะฮ์ มุนทาเฮีย บิททัมลีกมูลค่า 1.5 พันล้านริงกิตจากธนาคารเจ็ดแห่งซึ่งเป็นสินเชื่อระยะสั้นสำหรับการเข้าซื้อสวนปาล์ม Holdiko ในประเทศอินโดนีเซีย โดยการชำระคืนจะใช้กระแสเงินสดจากการดำเนินการของ Holdiko

อัลอิญาเราะฮ์ มุนทาเฮีย บิททัมลีกแปลว่าการเช่าที่จบลงด้วยการเป็นเจ้าของ การโอนความเป็นเจ้าของในสินทรัพย์ที่เช่าจะเกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการเช่าตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญาเช่า อัลอิญาเราะฮ์ มุนทาเฮีย บิททัมลีก ในบางครั้งถูกเรียกว่า อัลอิญาเราะฮ์ วา อิกตินา หรือ อัลอิญาเราะฮ์ ทัมมะ อัลบัยอ์

คำว่า อัลอิญาเราะฮ์หมายถึงการเป็นเป็นเจ้าของสิทธิ์ในประโยชน์ที่ได้จากการใช้สินทรัพย์ด้วยการจ่ายค่าตอบแทน สัญญา อิญาเราะฮ์ จะประกอบไปด้วยหลักการพื้นฐานสี่หลัก คือ

1. ผู้ทำสัญญา (ทาราฟาอิล อักดิ) – ผู้เช่าและผู้ให้เช่าจะต้องเป็นผู้มีเหตุผลและไม่ได้ทำสัญญาภายใต้การข่มขู่บังคับ
2. สิ่งที่จะให้เช่า (มาอุดดุล อักดิ) – การขายสิทธิ์ในการใช้ (มันฟาต) จากผู้ให้เช่าแก่ผู้เช่า
3. รายละเอียดการเช่า (มาฮาลุล อักดิ) –ค่าเช่าและประโยชน์จากการใช้สินทรัพย์
4. การเสนอและการยอมรับ (อิจาบ และ คาบูล) – การเสนอความต้องการให้เช่าโดยเจ้าของสินทรัพย์และการยอมรับในสัญญาโดยผู้เช่า

หน้าที่ของผู้ให้เช่าประกอบไปด้วยการเตรียมสินทรัพย์ให้พร้อมและอยู่ในสภาพที่ดีสำหรับการเช่า และการบำรุงรักษาสินทรัพย์ที่ให้เช่า แต่สิ่งแรกที่ต้องตรวจสอบคือผู้ให้เช่าต้องเป็นเจ้าของสินทรัพย์ที่ให้เช่าตามกฎหมาย มิเช่นนั้นจะเป็นการขัดกับ ฮะดิษ ของท่านศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.) ที่กล่าวว่า “จงอย่าขายสิ่งที่ท่านไม่ได้เป็นเจ้าของ” คำว่า “ขาย” ยังรวมถึงสิทธิ์ในการใช้สินทรัพย์ซึ่ง อัลอิญาเราะฮ์ ก็ยึดหลักนี้เช่นกัน

จากฮะดิษนี้ อัลอิญาเราะฮ์ ไม่ใช่การเช่าทางการเงินแต่เป็นการเช่าดำเนินงาน ในกรณีของการเช่าทางการเงินผู้ให้เช่าถือสิทธิ์ในการได้รับผลประโยชน์ (beneficiary ownership) ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในกรณีของการเช่าซื้อและการจัดหาทุนระยะยาวโดยที่ธนาคารจะคิดค่าใช้จ่ายจากการซื้อสินทรัพย์ซึ่งหมายความว่าจะไม่มีการโอนความเป็นเจ้าของจากผู้ขายสินทรัพย์ไปยังผู้ให้เช่า ผู้เช่าไม่มีสิทธิ์ตามกฎหมายที่จะขายสินทรัพย์จนกว่าจะชำระเงินครบถ้วนแล้ว ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะของเงินให้กู้ที่มีการคิดดอกเบี้ยจากจำนวนเงินกู้ที่ลูกค้าได้

อัลอิญาเราะฮ์มุนทาเฮีย บิททัมลีก (สัญญาเช่าหมดอายุกรรมสิทธิ์) (ผู้ให้เช่าจะต้องมีชื่อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์)

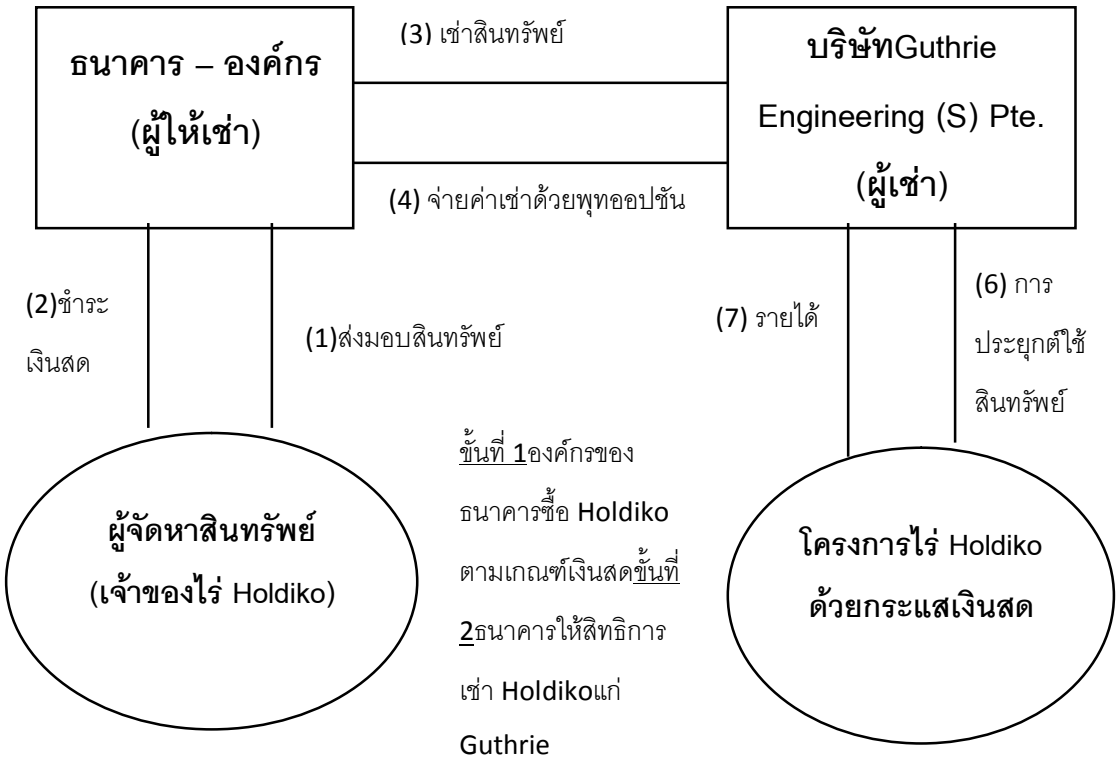

<รูปภาพที่ 8.2 อัลอิญาเราะฮ์ มุนทาเฮีย บิททัมลีก>

ในทางตรงกันข้ามในการเช่าดำเนินงานหรือการเช่าที่แท้จริงผู้ให้เช่าจะต้องซื้อขาดสินทรัพย์ที่จะให้เช่า ทำให้เขาต้องแบกรับกับความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของ นั่นคือ ความเสี่ยงที่ราคาสินทรัพย์จะลดลง

ในฐานะที่เป็นผู้ให้เช่าเขามีหน้าที่ในการดูแลรักษาสินทรัพย์ที่จะให้เช่าให้อยู่ในสภาพที่ดี ด้วยเหตุนี้ค่าเช่าที่เขาได้รับตลอดระยะเวลาการให้เช่าจึงประกอบไปด้วย อิหวัด(มูลค่าที่เทียบเท่า)

อิบนุ อาราบี กล่าวว่า “การเพิ่มขึ้นที่ไม่ได้ประกอบไปด้วยมูลค่าที่เทียบเท่าถือเป็น ริบา” เช่นกันในกรณีของ อัลอิญาเราะฮ์ ค่าเช่าใดๆที่ไม่ได้ประกอบไปด้วย อิหวัด ถือเป็น ริบาอิหวัดในกรณีของ อัลอิญาเราะฮ์ คือ ความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของและการดูแลสินทรัพย์ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมสำหรับการให้เช่า

อัลอิญาเราะฮ์ ในรูปแบบใหม่ๆสามารถเกิดขึ้นได้หากประเด็นทางด้านการเป็นเจ้าของได้รับการยืนยัน ตัวอย่างเช่น สัญญาการขายสามารถถูกนำมาใช้ต่อจาก อัลอิญาเราะฮ์ ผลิตภัณฑ์ลูกผสมประเภทหนึ่งที่ได้รับความนิยมคือ อัลอิญาเราะฮ์ มุนทาเฮีย บิททัมลีก หรือ อัลอิญาเราะฮ์ วา อิกตินา ซึ่งเป็นการเช่าที่จบลงด้วยการโอนความเป็นเจ้าของตามกฎหมายในสินทรัพย์ให้กับผู้เช่าเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการให้เช่า

มี อัลอิญาเราะฮ์ มุนทาเฮีย บิททัมลีกอยู่สี่ประเภทเช่นเดียวกับ อัลอิญาเราะฮ์ วา อิกตินา และ อัลอิญาเราะฮ์ ทัมมะ อัลบัยอ์ การโอนความเป็นเจ้าของสามารถทำได้โดย

1. การให้โดยเสน่ห์หา (การโอนกรรมสิทธิ์ทางกฎหมายโดยไม่คิดราคา)
2. การโอนกรรมสิทธิ์ทางกฎหมายด้วยการขายเมื่อสิ้นสุดการเช่าโดยคิดราคา
3. การโอนกรรมสิทธิ์ทางกฎหมายด้วยการขายเมื่อสิ้นสุดการเช่าโดยมีการกำหนดราคาในสัญญาการเช่า
4. การโอนกรรมสิทธิ์ทางกฎหมายด้วยการขายก่อนสิ้นสุดการเช่าโดยคิดราคาเท่ากับค่าเช่าที่เหลือ

ตามมาตรฐาน ชะรีอะฮ์ แล้ว การเช่าซื้อแบบอิสลามผ่านทาง อัลอิญาเราะฮ์ มุนทาเฮีย บิททัมลีก เป็นการเช่าดำเนินงาน กรรมสิทธิ์ในสินทรัพย์ยังคงอยู่กับผู้ให้เช่า อัลอิญาเราะฮ์ มุนทาเฮีย บิททัมลีกไม่ใช่การเช่าทุนหรือการเช่าทางการเงินซึ่งผู้ให้เช่ามีสถานะเป็นเจ้าของสินทรัพย์และจะถูกบันทึกในงบดุล

คำถามคือกรณีของ Guthrie ได้ดำเนินการตามหลักการของ ชะรีอะฮ์ หรือไม่ รูปภาพที่ 8.2 แสดงรูปแบบที่แท้จริงของ อัลอิญาเราะฮ์ มุนทาเฮีย บิททัมลีกหากสินเชื่อระยะสั้นที่ธนาคารให้กับ Kumpulan Guthrie มีรูปแบบเช่นนี้ คงจะกล่าวได้ว่าสินเชื่อร่วม อัลอิญาเราะฮ์ มุนทาเฮีย บิททัมลีกที่ Guthrie ได้รับถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์

สี่: การออกแบบพันธบัตรอิสลาม: บทบาทของบัยอ์อัลอีนะฮ์

ในช่วงแรกของการดำเนินการธนาคารอิสลามในมาเลเซีย ลูกค้าได้พบกับความยากลำบากในการออกเสียงและทำความเข้าใจกับชื่ออย่าง อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล มูรอบาฮะฮ์ และ มูดอรอบะฮ์ แต่ในที่สุดก็ค่อยๆคุ้นเคย ในปัจจุบัน บัยอ์บิทะมันอาญิล ถูกเรียกว่า BBA และ ซูกุกอัลอิญาเราะฮ์ ถูกเรียกว่า ซานิฟ เป็นต้น

เมื่อไม่นานมานี้ Bank Negara ได้มีการกล่าวถึงชื่อใหม่ๆในเอกสารแนวทางตลาดเงินอิสลามอย่างคำว่า บัยอัลอีนะฮ์ หลายคนอาจสงสัยว่า บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์ หมายถึงอะไร ผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม

โดยเฉพาะประชาชนทั่วไปน่าจะได้รับความยากลำบากในการทำความเข้าใจกับคำเหล่านี้โดยเฉพาะเมื่อมีงานที่เขียนถึงผลิตภัณฑ์เหล่านี้ไม่มาก

ผมจะอธิบายความหมายของคำว่า บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์ ก่อนอื่นผมขอบอกว่าการประยุกต์ใช้ผลิตภัณฑ์ทั้งสองในการธนาคารและตลาดทุนอิสลามมีค่อนข้างมาก ตัวอย่างเช่น ผลิตภัณฑ์สินเชื่อบุคคลอิสลามส่วนใหญ่ใช้หลัก บัยอ์อัลอีนะฮ์ ส่วน บัยอ์อัลดายน์ถูกประยุกต์ใช้กับตราสารตลาดเงินและตลาดทุนอย่าง ตั๋วแลกเงินอิสลาม บัตรเงินฝากอิสลาม พันธบัตรอิสลามระยะกลาง และหุ้นกู้เอกชนการให้ความสำคัญกับสัญญาทั้งสองประเภทจึงเป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะเมื่อมีการขยายตลาดไปสู่ต่างประเทศ

เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้จัดการกองทุนอิสลามระหว่างประเทศส่วนใหญ่มีที่ปรึกษาเป็นนักกฎหมายอิสลามจากตะวันออกกลางซึ่งปฏิบัติตามสำนักคิดมาลิกี ฮันบาลี และฮานาฟี

ชาวมาเลเซียส่วนใหญ่ปฏิบัติตามสำนักคิดชาฟีอี ดังนั้นหากระบบการเงินอิสลามของมาเลเซียยึดหลักการของสำนักคิดชาฟีอีนั่นหมายความว่าผลิตภัณฑ์ของเราจะได้รับการยอมรับโดยมาตรฐานตะวันออกกลางหรือไม่ นี่เป็นประเด็นที่เราต้องศึกษา วิธีหนึ่งคือการศึกษาลักษณะของ บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์ เนื่องจากทั้งคู่ได้รับความนิยม

โดยปกติ อีนะฮ์ถูกใช้เพื่อให้ได้เงินสดเหมือนกับการไปขอเงินกู้ การใช้ BBA จะจบลงด้วยการซื้อหรือการเป็นเจ้าของสินทรัพย์แต่ไม่สามารถช่วยผู้ที่ต้องการเงินสด อย่างไรก็ตามการจะได้มาซึ่งเงินสดนั้นต้องดำเนินการผ่านเงินกู้ปราศจากดอกเบี้ย (คาร์ดู ฮะซัน) ซึ่งไม่สามารถใช้ได้ในเชิงพาณิชย์ เนื่องด้วยธนาคารอิสลามเป็นองค์กรธุรกิจที่แสวงหากำไร การให้ คาร์ดู ฮะซันจึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก

เมื่อธนาคารพร้อมจะทำธุรกรรมกับลูกค้าหากมีกำไรและลูกค้าก็พร้อมที่จะทำธุรกรรมกับธนาคารหากได้ในสิ่งที่ต้องการ ธนาคารอิสลามจึงได้ออกแบบผลิตภัณฑ์ซึ่งทำให้ลูกค้าเข้าถึงเงินสดได้โดยไม่ต้องใช้ ริบาเป็นวิธีการที่ค่อนข้างง่าย สมมุติคุณซัลเลห์ต้องการเงินกู้มูลค่า $10,000 และพร้อมที่จะจ่ายราคาเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินกู้นั้นแต่ไม่ต้องการดำเนินการผ่านเงินกู้ที่มี ริบา

การจัดหาเงินทุนส่วนบุคคลของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามบัยอ์อัลอีนะฮ์ (การขายและซื้อคืนทันที) แบบที่ 1

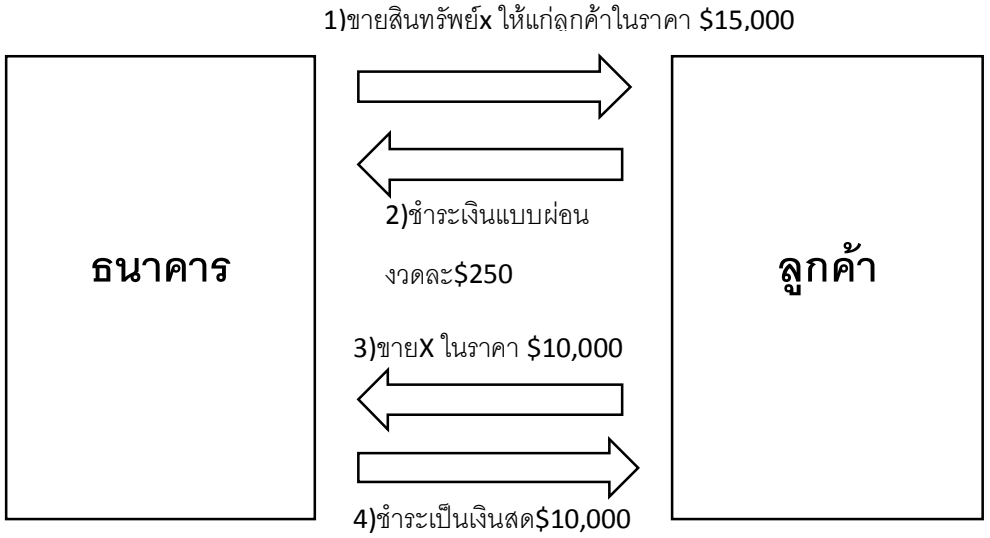

ต้นทุนการจัดหาเงิน = $10,000

อัตรากำไรต่อปี = 10%

ระยะเวลา = 5 ปี

กำไรรวม = ($10,000 x 0.1 x 5) = $5,000

ราคาขาย = $10,000 + $5,000 = $15,000

ผ่อนชำระต่อเดือน = $15,000/60 = $250

<รูปภาพที่ 8.3 บัยอ์อัลอีนะฮ์>

ธนาคารจะขายสินทรัพย์ X ให้กับคุณซัลเลาะห์ในราคาสินเชื่อ สมมุติ $15,000 ซึ่งคุณซัลเลาะห์ต้องผ่อนชำระ และในเวลาเดียวกันคุณซัลเลาะห์ซึ่งเป็นเจ้าของสินทรัพย์ X ก็จะขายกลับให้แก่ธนาคารในราคา $10,000 โดยธนาคารจะชำระทั้งก้อนในทันทีเป็นเงินสด

คุณซัลเลาะห์จะได้รับเงินสด $10,000 ในขณะที่ธนาคารทำกำไร $5,000 จากการผ่อนชำระของคุณซัลเลาะห์ ทั้งคู่ได้รับในสิ่งที่ต้องการโดยไม่ต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ ริบาการทำธุรกรรมเช่นนี้ใช้สัญญาซื้อขาย (อัลบัยอ์) ซึ่งประกอบไปด้วยสัญญา ก) อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล กับ ข) อัลบัยอ์มุตลัก(การขายด้วยเงินสด) โดยเป็นการขายด้วยสินเชื่อตามด้วยการขายด้วยเงินสด ตัวอย่างสามารถดูได้จากรูปภาพที่ 8.3 ด้านบน

เรามาดูต่อกันว่านักกฎหมายอิสลามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับธุรกรรมประเภทนี้อย่างไรบ้าง หากจะสรุปความคิดเห็นเชิงกฎหมายสามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ ก) โดยสำนักคิดฮานาฟี ฮันบาลี และมาลิกี กับ ข) โดยสำนักคิดชาฟีอี

กลุ่มแรกให้ความสำคัญกับความตั้งใจหรือเจตนาของคุณซัลเละห์กับธนาคาร ทั้งคู่ต้องการหลีกเลี่ยงดอกเบี้ยด้วยการใช้สัญญาซื้อขาย (อัลบัยอ์) ด้วยเหตุที่ว่ากุรอานได้กำหนดให้ อัลบัยอ์ เป็นทางเลือกจาก ริบา

แต่ อัลบัยอ์ ในรูปแบบของ บัยอ์อัลอีนะฮ์ ถูกใช้เพื่อหลีกเลี่ยง ริบา โดยที่คุณซัลเละห์ไม่ได้สนใจที่จะใช้สินทรัพย์ X เพื่อการบริโภคซึ่งธนาคารเองก็ทราบถึงจุดมุ่งหมาย ในประเด็นนี้เราควรพิจารณาหลักการของ อิบนุ ตัยมิยยะฮ์ ซึ่งเป็นนักกฎหมายที่มีชื่อเสียง เขาได้แบ่งการขายออกเป็นสามกลุ่มโดยใช้เจตนาของผู้ซื้อเป็นเกณฑ์

1. การซื้อสินค้าเพื่อนำไปใช้หรือบริโภค เช่น อาหาร เครื่องดื่ม เป็นต้น การซื้อขายประเภทนี้พระเจ้าอนุญาต
2. การซื้อสินค้าเพื่อนำไปขายต่อ การซื้อขายประเภทนี้เป็นการทำการค้าซึ่งพระเจ้าอนุญาต
3. การซื้อขายที่ไม่ได้มีเจตนาเช่นเดียวกับข้อหนึ่งหรือสองแต่ทำไปเพื่อให้ได้ดิรแฮม (เงินสด) ตามจำนวนที่ต้องการเนื่องจากไม่สามารถหายืมได้ โดยทำการซื้อสินค้าในราคาสินเชื่อ (บวกส่วนเพิ่ม) เพื่อนำไปขายต่อแล้วได้เงินสด การกระทำเช่นนี้เรียกว่าอีนะฮ์ นักกฎหมายส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเป็นการกระทำที่ฮารอม

จากเหตุผลดังกล่าวสัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์ จึงเป็นโมฆะ (บาทิล) ธุรกิจการธนาคารอิสลามในตะวันออกกลางจะไม่ประยุกต์ใช้สัญญาประเภทนี้

ห้า: พันธบัตรอิสลาม: ผลตอบแทนคงที่และการประกันเงินลงทุน

สัญญาณบวกจากแผนแม่บทตลาดทุน (CMMP) ที่มีต่อการธนาคารอิสลามจะยิ่งผลักดันการเติบโตของตลาดพันธบัตรอิสลาม โครงการขนาดใหญ่ที่เป็นที่รู้จักอย่าง KL Sentral กับ Putra Jaya ต่างใช้พันธบัตรอิสลามในการระดมเงินทุนจากนักลงทุนสถาบันทั้งอิสลามและไม่ใช่อิสลาม แน่นอนนี่ไม่ใช่เรื่องแปลก บริษัท Putra Jaya จะเลือกใช้พันธบัตรที่ให้ดอกเบี้ยทำไมในเมื่อนักลงทุนที่ไม่ใช่อิสลามเท่านั้นที่ซื้อได้

คำถามคือทำไมพันธบัตรอิสลามในมาเลเซียจึงได้รับการตอบรับอย่างดีจากทั้งนักลงทุนอิสลามและที่ไม่ใช่อิสลาม คำตอบอยู่ที่ประเด็นการออกแบบพันธบัตรอิสลาม ผมจะอธิบายลักษณะของพันธบัตรอิสลามมาเลเซียและบทบาทของ บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์ ในการทำให้การออกพันธบัตรอิสลามในมาเลเซียประสบความสำเร็จ

สัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์ ประกอบไปด้วยสัญญาการขายสองสัญญาต่อเนื่องกัน นั่นคือ การขายในทันทีกับการขายด้วยการผ่อนชำระ (สินเชื่อ) เราทราบดีว่าพันธบัตรคือเงินกู้ที่ให้โดยเจ้าหนี้แก่ลูกหนี้ การกู้ด้วยการออกพันธบัตรถูกกว่าการกู้จากธนาคารเพราะเป็นการระดมเงินทุนโดยตรงจากเจ้าหนี้ซึ่งก็คือประชาชนทั่วไป

การออกพันธบัตรจะประกอบไปด้วยเงินต้นและผลตอบแทนในแต่ละงวดที่ให้กับผู้ถือพันธบัตร พันธบัตรที่ไม่มีการจ่ายดอกเบี้ย (coupon bond) คือพันธบัตรที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ถือด้วยผลต่างของราคาพันธบัตร

ตัวอย่างเช่น หากพันธบัตร X มีมูลค่าตามหน้า (face value) เท่ากับ $1,000 และอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปี ผู้ถือพันธบัตรจะมีรายได้จากดอกเบี้ยเท่ากับ $1,000 x 0.05 = $50 หากพันธบัตรมีอายุห้าปีผู้ถือจะได้รับ $50 ต่อปีรวมทั้ง $1,000 เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการถือ

จากตัวอย่างดังกล่าวเราจะเห็นว่าการลงทุนในพันธบัตรเป็นการลงทุนที่ประกันทั้งเงินต้นและรายได้ การลงทุนในพันธบัตรอิสลามมีลักษณะคล้ายคลึงกันซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าสามารถทำได้อย่างไร

ประชาชนทั่วไปและผู้ที่ติดตามตลาดจะต้องทำความเข้าใจว่าคำว่า “อัลบัยอ์” ซึ่งหมายถึงการค้า การพาณิชย์ หรือการขาย เป็นทางเลือกจากการจ่ายและรับดอกเบี้ยหรือ ริบา อัลกุรอานได้กล่าวไว้ว่า “พระองค์ได้อนุญาตให้ทำการค้า (อัลบัยอ์) แต่ได้ทรงห้าม ริบา” (อัลบากาเราะฮ์: 275)

พันธบัตรอิสลามบัยอ์อัลอีนะฮ์ (BAIDS/ABBA) (การขายและซื้อคืน)

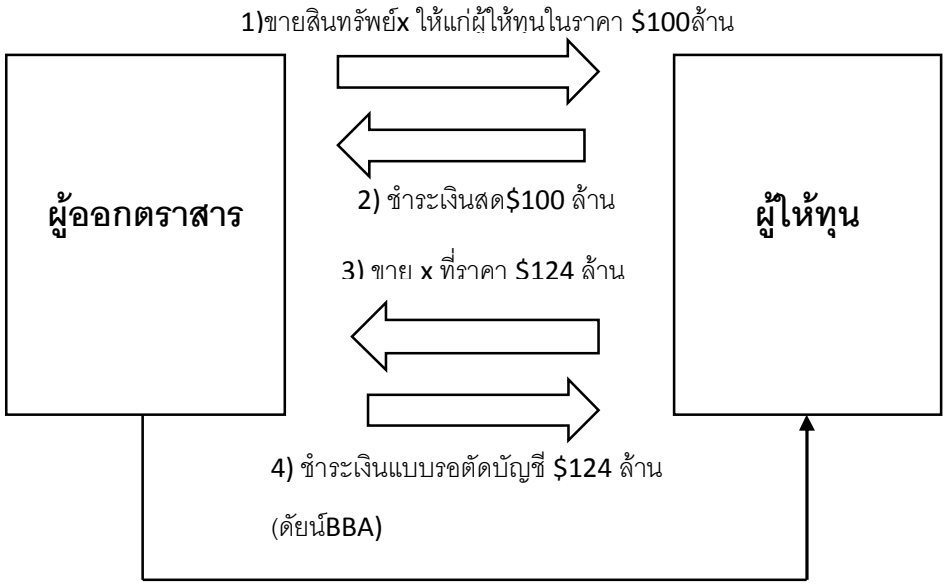

<รูปภาพที่ 8.4 ตราสารหนี้อิสลาม บัยอ์บิทะมันอาญิล>

ดังนั้นอะไรที่ใช้ อัลบัยอ์ แทนการเป็นหนี้ในการสร้างกำไรจึงเป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาต ซึ่งหมายความว่าหากพันธบัตรอิสลามปราศจากการให้หรือรับดอกเบี้ยหรือปราศจากลักษณะที่เหมือนหนี้ที่ก่อให้เกิดดอกเบี้ยหรือเงินกู้ พันธบัตรนี้จะเป็นตราสารที่ถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์

การใช้สัญญาประเภท บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์ สำหรับการออกพันธบัตรอิสลามจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ได้สถานะของความถูกต้องตาม ชะรีอะฮ์ อย่างน้อยในมาเลเซีย การใช้สัญญาเหล่านี้จะทำให้นักลงทุนสามารถได้รับผลตอบแทนนี่แน่นอนและเงินลงทุนคืน คณะกรรมการที่ปรึกษา ชะรีอะฮ์ ของคณะกรรมการหลักทรัพย์ (SAC) ได้อนุมัติการขายหนี้ (ดายน์) ในราคาส่วนลด

โดยหลักการแล้วการออกแบบพันธบัตรอิสลามประกอบไปด้วยสามขึ้นหลัก

1. **การแปลงสินทรัพย์ บัยอ์อัลอีนะฮ์ ให้เป็นหลักทรัพย์:** ในกรณีนี้จะใช้สัญญาการขายสองสัญญา (การซื้อคืน) ต่อเนื่องกัน นั่นคือ บัยอ์อัลอีนะฮ์= การขายทันที + การขายด้วยสินเชื่อ อย่างแรก การ

ขายทันที (บัยอ์มุตลัก) จะเกิดขึ้นสมมุติผู้ที่ออกพันธบัตรต้องการระดมเงินทุน $100 ล้าน ผู้ออกพันธบัตรจะไปหาสินทรัพย์ที่มีมูลค่าเท่ากันแล้วนำไปขายทันทีให้กับนักลงทุนซึ่งทำให้ผู้ออกพันธบัตรได้รับเงินสด $100 ล้าน

อย่างที่สอง ในลำดับต่อมาจะทำการขายด้วยสินเชื่อ นั่นคือ นักลงทุนขายสินทรัพย์กลับด้วยสินเชื่อในราคาสูงกว่า $100 ล้าน หากนักลงทุนต้องการกำไรร้อยละ 8 ต่อปีเป็นเวลาสามปี ราคาขายกลับจะเท่ากับ $100 ล้าน + $24 ล้าน = $124 ล้าน สินทรัพย์จะเป็นอะไรก็ได้ที่มีมูลค่าไม่ว่าจะเป็นโรงงานและเครื่องจักรของโครงการที่ได้รับสัมปทานจากรัฐ

2. **การออกใบรับรองพันธบัตร:** การจ่ายเงินของผู้ออกพันธบัตรให้กับนักลงทุนผ่านการขายแบบ BBA ทำโดยการออกใบรับรองหนี้ (ซะห์ดะฮ์ อัลดายน์) ในทางเทคนิคหมายความว่าการขายพันธบัตรกำลังจะเกิดขึ้น แต่พันธบัตรเป็นเพียงกระดาษแผ่นหนึ่งที่เป็นหลักฐานแสดงการเป็นเจ้าหนี้ อิสลามอนุญาตให้ขายกระดาษแผ่นหนึ่ง (ใบรับรองพันธบัตร) ในราคา $1,000 รึ

คำตอบอยู่ที่ข้อถกเถียงทางกฎหมายเกี่ยวกับการขายหนี้ (บัยอ์อัลดายน์) นักกฎหมายมาเลเซียถือว่ากระดาษเหล่านี้เหมือนสินทรัพย์ (อัลมัล) เพราะธุรกรรมที่ก่อให้เกิดการออกใบรับรองการเป็นเจ้าหนี้ลูกหนี้มีสินทรัพย์รองรับผ่านทาง การขายอีนะฮ์ เนื่องจากสินทรัพย์นั้นมีมูลค่ามันจึงสามารถถูกขายในราคาใดก็ได้

ตัวอย่างเช่น การออกพันธบัตรอิสลามที่ไม่มีการจ่ายผลตอบแทนจะถูกขายในราคาส่วนลด (ราคาที่ต่ำกว่ามูลค่าที่ตราไว้) ส่วนพันธบัตรอิสลามที่มีการจ่ายผลตอบแทนอย่าง KL Sentral ABBA จะถูกขายในราคาตามมูลค่าที่ตราไว้ การไถ่ถอนตามมูลค่าที่ตราไว้เป็นลักษณะสำคัญของพันธบัตร ABBA

ผู้ที่ออกแบบพันธบัตรอิสลามได้ใช้หลักการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์อิสลามเพื่อยืนยันความถูกต้องตามหลักของศาสนาของพันธบัตรอิสลาม อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความหมายของการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ตามหลักการของอิสลาม หากพิจารณาอย่างผิวเผินการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ดูเหมือนถูกดำเนินการโดยบริษัทผู้ออกพันธบัตร อย่างไรก็ตามหากพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่าไม่มีการแปลงสินทรัพย์ใดๆเป็นหลักทรัพย์ ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีหน้าที่ตรวจสอบมีความเห็นตรงกันว่าการออกพันธบัตรเกิดจากการแปลงภาระผูกพันหนี้ (ลูกหนี้ BBA) เป็นหลักทรัพย์โดยบริษัทผู้ออกพันธบัตรซึ่งเป็นเรื่องที่แปลกเพราะการ

แปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์หมายถึงการแปลงสินทรัพย์โดยเจ้าของสินทรัพย์ อย่างไรก็ตามในกรณีของพันธบัตรอิสลามที่ไม่มีการจ่ายผลตอบแทน การแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ดูจะไม่เป็นไปตามหลักการของอิสลาม โดยลูกหนี้เป็นผู้แปลงสินทรัพย์ที่ตนไม่ได้เป็นเจ้าของเป็นทุน

ดูเหมือนว่าสิ่งที่เกิดขึ้นแท้จริงแล้วคือการออกใบรับรองหนี้โดยผู้ออกพันธบัตรเพื่อเป็นหลักฐานแสดงความเป็นหนี้ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกันในกรณีของพันธบัตรที่ไม่มีการจ่ายดอกเบี้ยไม่มีการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์อย่างอย่างแท้จริง หากมองข้ามข้อถกเถียงต่อการแปลงหนี้เป็นหลักทรัพย์ การทำความเข้าใจว่าพันธบัตรอิสลามที่มีการจ่ายผลตอบแทนสามารถประกันทั้งกำไรและรายได้ซึ่งเป็นลักษณะโดยทั่วไปของพันธบัตรธรรมดาได้อย่างไร ผมจะกล่าวถึงต่อจากนี้

a) **ในการประกันเงินลงทุน primary notes (PN) จะถูกขายให้กับนักลงทุนตามมูลค่าที่ตราไว้ซึ่งสามารถไถ่ถอนได้เมื่อถึงวันครบกำหนด** PN แสดงถึงส่วนประกอบด้านทุนในการออกพันธบัตร ตัวอย่างเช่น BAIDS มูลค่า $100 ล้านจะถูกขายกลับให้แก่ผู้ออกพันธบัตรเมื่อถึงวันครบกำหนด ซึ่งก็คือ บัยอ์อัลอีนะฮ์ ตามมูลค่าที่ตราไว้
b) **ในการประกันกำไร secondary notes (SN) จะถูกขายตามมูลค่าที่ตราไว้และสามารถไถ่ถอนคืนได้หนึ่งหรือสองครั้งต่อปี** ตัวอย่างเช่น มูลค่า $24 ล้านจะถูกผ่อนชำระเป็นระยะเวลาสามปี ด้วยการที่ secondary notes มีอายุครบกำหนดไถ่ถอนทุกหกเดือน นักลงทุนจะได้รับเงินสด $3.98 ล้าน ซึ่งคือ บัยอ์อัลอีนะฮ์ ตามมูลค่าที่ตราไว้เช่นเดียวกัน การไถ่ถอน secondary notes ตามมูลค่าที่ตราไว้เท่ากับบัยอ์อัลอีนะฮ์ ตามมูลค่าที่ตรา

Primary note หนึ่งใบประกอบไปด้วย secondary note มากกว่าหนึ่งใบ ตัวอย่างเช่น หากอัตราส่วน primary notes ต่อ secondary notes เท่ากับ 1:10 primary notes 500,000 ใบจะมี secondary notes 5 ล้านใบ ในกรณีนี้ primary note หนึ่งใบจะมีมูลค่า $1,000 ($100,000,000/100,000) ในขณะที่ secondary note แต่ละใบจะมีมูลค่า $48 ($24,000,000/5,000,000)

ตราสารหนี้อิสลาม อัลบัยอ์ บิทะมัน อาญิล(BAIDS)

<u>ขั้นที่ 1</u>ต้นทุนการจัดหาเงิน : $100 ล้าน

อัตรากำไรต่อปี : 8%

สินทรัพย์อ้างอิง : อาคารและที่ดิน

วันที่ออก : 5 กุมภาพันธ์ 2001

วันครบกำหนด : 5 กุมภาพันธ์ 2004

ระยะเวลา 3 ปี

กำไรรวม = $100,000,000 x 8% x 3 = $24 ล้าน

ราคาขาย = ต้นทุนการจัดหาเงิน + อัตรากำไร = $124

<u>ขั้นที่ 2</u>

จำนวนพันธบัตรที่ออกครั้งแรก: 100,000 หน่วย

ราคาต่อหน่วย : $100,000,000/100,00 = $1,000

จำนวนพันธบัตรที่ออกครั้งที่สอง: 50,000 หน่วย

ราคาต่อหน่วย : $24,000,000/50,000 = $480

ชำระกำไรคืนทุกครึ่งปี : $3.98 ล้านหรือประมาณ $4 ล้าน

การไถ่ถอนของพันธบัตรที่ออกครั้งแรกและครั้งที่สอง

1	6	12	18	24	30	36
•	•	•	•	•	•	•
$0	$4ล้าน	$4ล้าน	$4ล้าน	$4ล้าน	$4ล้าน	$4ล้าน+$100ล้าน

<รูปภาพที่ 8.5 primary กับ secondary notes ของอัลบัยอ์บิทะมันอาญิล (BAIDS)>

ประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือ บัยอ์อัลดายน์ ตามมูลค่าที่ตราไว้เป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาต ฟูคาฮา ทุกท่านทั้งจากมาเลเซียและตะวันออกกลางเห็นด้วยกับประเด็นนี้ อย่างไรก็ตาม บัยอ์อัลดายน์ ของมาเลเซียถูกสนับสนุน

จาก บัยอ์อัลอีนะฮ์ นักกฎหมายตะวันออกกลางปฏิเสธ บัยอ์อัลอีนะฮ์ เนื่องจากมองว่าสัญญาประเภทนี้ผิดหลักอิสลาม ด้วยเหตุนี้ บัยอ์อัลดายน์ ในพันธบัตรอิสลามของมาเลเซียจึงไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับในตะวันออกกลางถึงแม้พันธบัตรเหล่านี้จะถูกขายตามมูลค่าที่ตราไว้

3. **การซื้อขายพันธบัตร** ด้วยเหตุด้านสภาพคล่องการซื้อขายจึงเป็นสิ่งจำเป็น ที่สำคัญไม่น้อยไปกว่ากันคือกำไรที่ได้จากการซื้อขาย เนื่องด้วยนักกฎหมายมาเลเซียที่มีหน้าที่กำกับดูแลมีความเห็นตรงกันว่าใบพันธบัตรเป็นทรัพย์สิน (อัลมัล)การขาย primary notes ในราคาส่วนลดหรือส่วนเพิ่มเป็นสิ่งที่ได้รับอนุญาตทั้งในกรณีของการซื้อขายและการเสนอซื้อขายพันธบัตรใหม่ให้กับประชาชนโดยทั่วไป ในอีกนัยหนึ่งหนี้ (ดายน์)สามารถถูกซื้อขายได้ด้วยเงินสดในราคาที่เท่ากับน้อยกว่า หรือมากกว่ามูลค่าที่ตราไว้

นี่เป็นมุมมองของมาเลเซีย ซึ่งเราควรให้ความสำคัญกับมุมมองของตะวันออกกลางเช่นกัน อย่าลืมว่าหากมาเลเซียต้องการระดมเงินทุนทั่วโลก การให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของนักกฎหมายตะวันออกกลางเป็นสิ่งจำเป็น มิเช่นนั้นเราจะสามารถระดมทุนได้แต่ในประเทศซึ่งเป็นการลดโอกาสของเศรษฐกิจมาเลเซีย

หก: มุมมองเกี่ยวกับบัยอ์อัลอีนะฮ์

พันธบัตรแท้จริงแล้วคือมูลค่าปัจจุบันของกระแสรายได้ในอนาคตที่เกิดจาก ก) ผลตอบแทนที่ได้ในแต่ละครั้งก่อนถึงครบกำหนดไถ่ถอน และ ข) มูลค่าพันธบัตรที่ตราไว้เมื่อถึงวันครบกำหนดไถ่ถอน กระแสรายได้ในอนาคตมีลักษณะคงที่ นอกจากการของพันธบัตรอิสลามในราคาส่วนลดซึ่งประกอบไปด้วย บัยอ์อัลดายน์ พันธบัตรอิสลามของมาเลเซียยังมีอีกปัญหาหนึ่ง นั่นคือ การใช้ บัยอ์อัลอีนะฮ์ เพื่อทำให้การจ่ายค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนดไว้ล่วงหน้าถูกต้อง

มันอาจฟังดูเป็นเรื่องราวทางวิชาการสำหรับการถกถึงประเด็น บัยอ์อัลอีนะฮ์ แต่ก็เป็นสิ่งซึ่งไม่ค่อยถูกถกกันอย่างเปิดเผยในการสัมนาการธนาคารอิสลามหลายๆครั้งในมาเลเซีย มันดูจะเป็นหัวข้อที่ถูกหลีกเลี่ยง สัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์ ประกอบไปด้วยการขายสิ่งของที่สมมุติขึ้นมาเพื่อให้ได้เงินสด เช่น คุณอิบราฮีมขายให้คุณอาลีผู้ซึ่งต้องการเงินสด แล้วคุณอาลีก็ขายสิ่งของเดิมกลับให้คุณอิบราฮีมในราคาที่สูงกว่าซึ่งการชำระสามารถทำเป็นงวดๆหรือการจ่ายทั้งหมดเป็นเงินก้อนในอนาคต ดังนั้นการขาย อีนะฮ์ จึงประกอบไปด้วยสองส่วน คือ การขายในทันทีและการขายด้วยสินเชื่อ (บัยอ์บิทะมันอาญิล)

ในตลาดพันธบัตรอิสลาม การชำระคืนเกิดขึ้นด้วยการออกพันธบัตรอิสลามซึ่งเป็นสิ่งแทนกำไรที่ถูกกำหนดไว้แล้วเรียกว่า secondary notes กระบวนการเช่นนี้สามารถเกิดขึ้นได้ด้วยการขาย อีนะฮ์อย่างไรก็ตาม ทั้งสองฝ่ายไม่ได้มีความตั้งใจที่จะใช้สิ่งของที่ถูกขายซึ่งตามหลักการแล้วควรมี ตัวอย่างเช่น เราซื้ออาหารหรือยาเพื่อป้องกันครอบครัวจากความหิวโดยและความเจ็บป่วย

แต่เราจะไม่มีทางซื้อสิ่งเหล่านี้เพื่อไปตกแต่งบ้านเนื่องจากเป็นสิ่งซึ่งไม่สมเหตุสมผล ในกรณีของบัยอ์อัลอีนะฮ์ สิ่งของถูกใช้เพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขของสัญญา (อะกัด) เนื่องจากผู้ซื้อไม่ได้มีความตั้งใจที่จะใช้สิ่งของนั้น (มาฮาลุลอักดิ)และเช่นกันผู้ขายสนใจแต่จะขายเพราะการขายได้จะนำมาซึ่งกำไรแก่ธนาคาร เขาจะให้เงินกู้ก็ต่อเมื่อมีการกำหนดอัตรากำไรไว้ล่วงหน้า อย่างไรก็ตามทั้งคู่จะไม่ใช้สัญญาหนี้เพื่อให้ได้กำไรแต่จะใช้สัญญาการขาย (อัลบัยอ์) เพื่อให้ได้เป้าหมายเดียวกันเพราะกำไรที่เกิดขึ้นจากการขายเป็นสิ่งซึ่งได้รับอนุญาต (ฮาลาล) ในอิสลาม

บางคนอาจกล่าวว่าทั้งผู้ซื้อและผู้ขายไม่มีความจริงใจเพราะทั้งคู่ไม่ได้มีความตั้งใจจริงที่จะใช้สิ่งที่ถูกซื้อขาย ธุรกรรมที่เกิดขึ้นมีไปเพื่อทำให้การปล่อยกู้ที่ประกอบไปด้วยดอกเบี้ยถูกต้อง อย่างน้อยนี่คือสิ่งซึ่งนักกฎหมายตะวันออกกลางหลายคนกล่าวมาโดยตลอด

ไม่ว่าใครจะมีข้อสงสัยอย่างไรต่อ บัยอ์อัลอีนะฮ์ แต่สำนักคิดชาฟีอีก็มองว่านี่เป็นสัญญาที่ถูกต้องตามกฎหมายอิสลาม สำนักคิดชาฟีอีกล่าวว่าเจตนาหรือ นิญะฮ์ ไม่ได้เป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะทำให้สัญญาถูกต้อง นี่คือมุมมองซึ่งนักวิชาการ ชะรีอะฮ์ ใน Bank Negara และ คณะกรรมการหลักทรัพย์ ยึดปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม นิญะฮ์ เป็นส่วนประกอบที่สำคัญสำหรับสำนักคิด ฮานาฟี ฮันบาลี และมาลิกี อีอี เรย์เนอร์ ได้สรุปเกี่ยวกับประเด็นนี้ซึ่งส่วนหนึ่งถูกกล่าวถึงด้านล่าง ผู้ที่สนใจสามารถอ่านรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการขาย อีนะฮ์ ในหนังสือ The Theory of Contracts in Islamic Law

เรย์เนอร์กล่าวว่า “ถึงแม้ธุรกรรมทั้งหมดในสัญญา อีนะฮ์ โดยตัวของมันจะถูกต้อง แต่เมื่อนำมาประกอบกันมีลักษณะเช่นเดียวกับเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายอิสลามว่าด้วยเรื่องของ ริบา” ดังนั้นเมื่อพิจารณาลักษณะของสัญญาตามหลักการของตนแล้วสำนักคิดฮันบาลี จึงคัดค้านสัญญาอีนะฮ์ และถือว่าเป็นสัญญาซึ่งโมฆะ

สำนักคิด ชาฟีอี ถือว่าสัญญา อีนะฮ์ เป็นสัญญาซึ่งถูกต้องเนื่องจากคนเรามีสิทธิ์ขายสิ่งของที่เราซื้อมาในราคาส่วนลด (เช่น คุณเอ็กซ์ขายสิ่งของมูลค่า $1,000 ในราคาเงินสด $800 แก่คุณวาย แล้วซื้อกลับจากคุณวายในราคา $1,000 ด้วยการผ่อนชำระ) ฮิละห์ไม่มีผลต่อความถูกต้องของการกระทำตามแนวคิดของสำนักคิด ชาฟีอี จึงทำให้การขาย อีนะฮ์ เป็นสิ่งซึ่งไม่ผิด สำนักคิด ฮานาฟีมีความเห็นเกี่ยวหลากหลายเกี่ยวกับสัญญาประเภทนี้ อาบู ฮานิฟะ ยอมรับการขาย อีนะฮ์ หากมีฝ่ายที่สามทำการซื้อสิ่งของจากผู้ซื้อแล้วนำไปขายต่อให้กับผู้ขาย

อย่างไรก็ตาม มูฮัมหมัด อัลชัยบานี่ มองว่าการขาย อีนะฮ์ ไม่ผิดแต่เป็นสิ่งซึ่งไม่ควรทำ(มักโระห์) สำหรับสำนักคิด มาลิกี คนส่วนใหญ่ยังไม่ยอมรับสัญญา อีนะฮ์ แต่ก็ถือว่ามีองค์ประกอบที่ครบถ้วนตามหลักการทำสัญญา ประเด็นหลักในที่นี้คือเจตนาที่แท้จริงและเจตนาที่ประกาศ เรย์เนอร์กล่าวเพิ่มเติมว่า “สำนักคิด มาลิกี กับ ฮานาฟี ให้ความสำคัญกับเจตนาที่แท้จริงหรือ นิญะฮ์ ของแต่ละฝ่าย แต่..”

อย่างไรก็ตาม สำนักคิดฮันบาลี.. วะห์บะฮ์ ซูฮัยลี ยืนยันว่าสำนักคิดชาฟีอีให้ความสำคัญกับเจตนาที่ประกาศมากกว่าเจตนาที่แท้จริงเพื่อป้องกันเสถียรภาพของสัญญา (อิสติกราร์ อัลตะอามุล) หากแต่ละฝ่ายที่ทำสัญญาถูกกำหนดให้ระบุเจตนาที่แท้จริงของตนเองจะนำไปสู่ความยุ่งเหยิงของการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจเนื่องจากแต่ละฝ่ายไม่สามารถทราบได้แน่ชัดถึงสิ่งที่อยู่ในใจของผู้อื่น

ประเด็นการให้ความสำคัญกับเจตนาที่ประกาศมากกว่าเจตนาที่แท้จริงเป็นสิ่งสำคัญ ด้วยเหตุนี้สัญญา มุตอะฮ์ หรือการแต่งงานด้วยการทำสัญญาจึงเป็นโมฆะเพราะทั้งสองฝ่ายได้ประกาศถึงเจตนาที่จะหย่าหรือแยกทางกันภายหลังระยะเวลาหนึ่งตามที่ได้ตกลงกันไว้ ในขณะที่ นิกะห์ ซึ่งเป็นสัญญาการแต่งงานเช่นกันแต่ไม่ได้มีการประกาศถึงเจตนาเป็นสัญญาที่ถูกต้องถึงแม้เจตนาที่แท้จริงก็เพื่อแต่งงานเพียงระยะเวลาอันสั้น

ตัวอย่างหนึ่งของสัญญาที่อาจดูผิดศีลธรรมแต่ถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์ คือกรณีของ ซีนา บูตา(นิกะห์ มูฮาลิล) ในมาเลเซีย หากผู้ชายหย่ากับภรรยาสามครั้ง เขาจะไม่มีสิทธิ์คืนดีหรือแต่งงานกับเธออีกครั้ง อย่างไรก็ตามเขาสามารถทำได้หากเธอแต่งงานใหม่แล้วทำการหย่า นี่เป็นวิธีเดียวที่จะสามารถแต่งงานกับอดีตภรรยาได้อีกครั้ง ในการทำเช่นนี้เขาจะว่าจ้างผู้ชายคนหนึ่งซึ่งเรียกว่า มูฮาลิล(หรือ ซีนาบูตา) ให้แต่งงานกับเธอแล้วทำการหย่าในทันทีและห้ามผู้ชายคนนั้นใช้สิทธิ์ของการเป็นสามี เช่น การมีความสัมพันธ์ทางเพศ

การแต่งงานในครั้งนี้ไม่ได้มีเป้าหมายหรือเจตนาเช่นเดียวกับการแต่งงานโดยทั่วไปแต่เป็นไปเพื่อหลีกเลี่ยงข้อกำหนดของศาสนา สัญญาประเภทนี้ได้รับอนุญาตจากสำนักคิด ชาฟีอี เพราะไม่ได้มีการประกาศเจตนาที่ขัดกับหลักการแต่งงาน เจ้าหน้าที่ศาสนา (คาดี) ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการแต่งงาน (นิกะห์) จะไม่สามารถรับรู้ได้ว่าอะไรกำลังเกิดขึ้น เขาคาดว่าเป็นการแต่งงานตามปกติ แต่ทั้งสองฝ่ายที่แต่งงานทราบดีว่าอะไรกำลังเกิดขึ้น

หลายคนคงมีความเห็นว่าการกระทำเช่นนี้เป็นสิ่งซึ่งน่ารังเกียจและผิดศีลธรรม สำนักคิด มาลิกี กับ ฮันบาลี ต่างห้ามการกระทำที่น่าอับอายเช่นนี้เนื่องจากทั้งสองสำนักให้ความสำคัญกับเจตนาที่แท้จริง จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เราคงเห็นแล้วว่า บัยอ์อัลอีนะฮ์ ก็ตกอยู่ในสัญญาประเภทนี้

เจ็ด: พันธบัตรอิสลามของมาเลเซียสามารถขายได้ในต่างประเทศหรือไม่

พันธบัตรอิสลามมาเลเซียถูกตรวจสอบโดยนักกฎหมายตะวันออกกลางมาโดยตลอด พวกเขาได้วิจารณ์การดำเนินการเงินอิสลามของมาเลเซีย ตัวอย่างหนึ่งคือการประยุกต์ใช้ บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับการให้ส่วนลดบนพื้นฐานของ บัยอ์อัลดายน์ ในการออกพันธบัตรอิสลาม

ในการประชุมเมื่อไม่นานมานี้ซึ่งจัดโดยมหาวิทยาลัยอิสลามนานาชาติร่วมกับธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งอิสลามประเด็นเหล่านี้ถูกยกขึ้นมาอีกครั้ง แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลาประเด็นจึงยังคงค้างคาอยู่ซึ่งทำให้หลายคนคิดว่าผมเห็นด้วยกับตราสารเหล่านี้

แน่นอนนี่ไม่ใช่หน้าที่ของผม ปกติเราจะให้ผู้เชี่ยวชาญด้าน ชะรีอะฮ์ เป็นผู้ทำการรับรอง ที่แย่ไปกว่านั้นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นบางฉบับเข้าใจบทความผิดแล้วทำการรายงานออกไป

ผมจะอธิบายประเด็นนี้อีกครั้ง พันธบัตรคือหนี้ (ดายน์) โดยผู้ถือพันธบัตรมีสิทธิ์ในการเรียกร้องเงินที่ตนให้ยืมไป หนี้ก้อนนี้สามารถนำไปขายหรือโอนตามมูลค่าที่ตราไว้ ซึ่งหมายความว่าผู้ถือพันธบัตรสามารถขายสิทธิ์ในการเรียกเก็บเงินให้แก่ผู้อื่นโดยไม่คิดส่วนลดหรือส่วนเพิ่ม นี่คือลักษณะของ อัลฮิวาละฮ์

แต่การซื้อหรือขายหนี้ในราคาส่วนลดหรือส่วนเพิ่มเป็นการกระทำที่ผิดหลักอิสลามเนื่องจากก่อให้เกิดส่วนเพิ่มหรือส่วนลดที่เกี่ยวข้องกับเงินหรือสกุลเงินซึ่งเท่ากับ ริบา ชะรีอะฮ์ อนุญาตการซื้อขายดายน์ ตามมูลค่าที่ตราไว้เนื่องจากเหมือนกับการแลกเปลี่ยน $1 กับ $1

จะต้องมีการยึดหลักของการแลกสิ่งของที่มีค่าเท่ากัน (มิทลิน บิน มิทลุน) เมื่อมีการแลกเปลี่ยนหนี้ ไม่ว่าหนี้นั้นจะอยู่ในรูปของเงินหรือสิ่งของ การทำเช่นนี้จะทำให้ไม่เกิด ริบาอัลนาซิอะฮ์ และ ริบาอัลฟาดัล

ปัญหาคือจะประยุกต์ใช้หลักของอิสลามกับตราสารหนี้ในปัจจุบันได้อย่างไร เราจะออกแบบพันธบัตรอิสลามที่ซึ่งทั้งผู้ออกพันธบัตรและนักลงทุนต้องการผลตอบแทนที่คล้ายคลึงกับพันธบัตรแบบทั่วไปได้อย่างไร คำตอบสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ผู้ถือพันธบัตรมีสิทธิ์ตามกฎหมายที่จะได้รับทั้งเงินต้นที่ให้ยืมและดอกเบี้ย สิทธิ์ที่จะได้รับเงินต้นสามารถถูกซื้อขายในราคาใดก็ได้ขึ้นอยู่กับระดับอัตราดอกเบี้ย โดยปกตินักลงทุนระยะยาวจะทำกำไรจากรายได้ดอกเบี้ยในขณะที่นักเก็งกำไรจะทำกำไรจากการซื้อขายพันธบัตร

เมื่อบริษัทตั้งใจที่จะออกพันธบัตรอิสลาม (เพื่อขายให้กับนักลงทุน) หรือไถ่ถอนพันธบัตร (การซื้อพันธบัตรคืน) มีปัญหาหลักสองอย่างที่บริษัทจะได้เผชิญ อย่างแรกการซื้อขายพันธบัตรจะต้องเหมือนกับการซื้อขายสินค้าหรือสินทรัพย์ (อัลมัล) เนื่องจากหลักการหนึ่งของอิสลามกำหนดให้สิ่งที่จะถูกซื้อขาย (มาฮาลุล อักดิ) จะต้องจับต้องได้

แต่พันธบัตรหรือ ดายน์ ในปัจจุบันไม่ได้เป็นสินค้าแต่เป็นสิทธิ์ที่จะได้รับกระแสเงินสดในอนาคต ซึ่งเกิดจากการชำระเงินกู้ พันธบัตรเป็นเพียงสิทธิ์ทางกฎหมายต่อเงินกู้ซึ่งอยู่ในรูปของกระดาษและใบรับรองสิทธิ์ทางกฎหมายในอิสลามไม่ถือว่าเป็นสินค้าจึงไม่สามารถถูกนำไปซื้อขายได้ อัลชาฟิอีซึ่งเป็นนักกฎหมายอิสลามจากตะวันออกกลางได้อนุญาตการซื้อขายหนี้ที่เป็นสิ่งของไม่ใช่หนี้ที่เป็นตัวเงิน

ยิ่งไปกว่านั้น หนี้ที่เป็นสิ่งของหรือสินค้าถึงแม้จะสามมารถนำไปซื้อขายได้แต่จะต้องเป็นไปตามยาดิน บิน ยาดิน นั่นคือ การแลกเปลี่ยนตามมูลค่าที่ตราไว้ ตัวอย่างเช่นถ้าอาลีเป็นหนี้ยูซุฟเท่ากับข้าวสาลีสิบกิโลและก่อนหน้านั้นคามิลเป็นหนี้อาลีในจำนวนเท่ากัน ดังนั้นอาลีสามารถโอนหนี้ของเขาไปให้ยูซุฟ นั่นคือ คามิลสามารถจ่ายหนี้ข้าวสาลีให้กับยูซุฟไม่มากหรือน้อยไปกว่าสิบกิโล

คำถามคือเราจะทำอย่างไรให้ ดายน์ ในเงินกู้ (ใบรับรองพันธบัตร) มีลักษณะเดียวกับสินค้า (อัลมัล) และทำอย่างไรให้ส่วนเพิ่ม (การจ่ายผลตอบแทนเป็นระยะให้กับผู้ถือพันธบัตร) เป็นสิ่งซึ่งถูกต้องตามหลักการของอิสลาม เกี่ยวกับประเด็นนี้นักกฎหมายมาเลเซียและผู้ที่อยู่ในแวดวงค้นพบว่ามุมมองของอัลชาฟิอีที่มีต่อ อัลอีนะฮ์ น่าจะนำมาประยุกต์ได้มากที่สุดซึ่งเกี่ยวข้องอย่างมากกับ บัยอ์อัลดายน์ ตามสำนักคิด

ชาฟิอีแล้ว บัยอ์อัลดายน์ หมายถึงหนี้ที่เป็นสิ่งของ แต่นักกฎหมายสำนักชาฟิอีก็ไม่ได้กล่าวถึงการซื้อขาย ดายน์ ในราคาส่วนลดหรือ ดายน์ ที่เกี่ยวข้องกับเงินหรือสกุลเงิน

นี่เป็นประเด็นที่นักกฎหมายอิสลามมาเลเซียต้องทำให้มั่นใจว่าทำไมพวกเขาจึงอนุญาตการขายพันธบัตรอิสลามในราคาส่วนลด พันธบัตรอิสลามอ้างอิง Khazanah เป็นตัวอย่างหนึ่งของการขายพันธบัตรในราคาส่วนลด

เพื่อทำให้การซื้อขายพันธบัตรอิสลามได้รับอนุญาตเช่นเดียวกับการซื้อขายสินทรัพย์กระบวนการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์จึงถูกประยุกต์โดยกล่าวว่ากระบวนการนี้เป็นการผูกพันธบัตรหรือใบรับรองพันธบัตรกับสินทรัพย์จึงเปรียบเสมือนว่าพันธบัตรหรือใบรับรองเป็นสินทรัพย์ (อัลมัล) ไปโดยอัตโนมัติ กระบวนการเช่นนี้ทำให้พันธบัตรสามารถถูกซื้อขายได้เช่นเดียวกับสินทรัพย์ทั่วไป ในกรณีที่แย่สุดเนื่องจากด้วยกระบวนการนี้พันธบัตรถือเป็นสินทรัพย์แล้วจึงทำให้สามารถซื้อขายได้ในราคาใดก็ได้ที่ทั้งสองฝ่ายตกลงกัน นี่เป็นเหตุผลให้นักกฎหมายมาเลเซียสรุปว่าพันธบัตรอิสลามสามารถถูกขายได้ในราคาส่วนลด

แต่กระบวนการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์สามารถเกิดขึ้นได้ด้วยการประยุกต์ใช้สัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์ ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของนักกฎหมายจากสำนักคิดฮานาฟี มาลิกี และฮันบาลี สิ่งที่เกิดขึ้นคือกระบวนการการขายแล้วซื้อคืนโดยสิ่งของ (มาฮาลุล อักดิ) นั้นผู้ซื้อไม่มีเจตนาที่จะใช้ ตัวอย่างเช่น ผู้ออกพันธบัตรจะทำการขายสินทรัพย์มูลค่า $100 ล้านให้แก่นักลงทุนด้วยเงินสด

หนี้ (ดายน์) = ทรัพย์สิน (MAL)

(มุมมองของมาเลเซีย) เนื่องจากหนี้สิน = ทรัพย์สินนั่นแสดงว่าหนี้สินนั้นสามารถขายได้ในทุกระดับราคา ตัวอย่างเช่น หนี้ $100 สามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ $80 (ลดลง)

หนี้ (ดายน์) = เงิน(MAL)

(มุมมองของตะวันออกกลาง) เงินสามารถแลกเปลี่ยนกับเงินที่มีมูลค่าเทียบเท่ากันถ้าหนี้ $100 แลกเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ $80 ดังนั้นส่วนเกินที่เหลือก็คือริบา (อูซูรี่)

<รูปภาพที่ 8.7 มุมมองเกี่ยวกับบัยอ์อัลดายน์>

เมื่อได้เงินสดแล้วผู้ออกพันธบัตรก็จะนำเงินนั้นไปดำเนินธุรกิจ ผู้ออกพันธบัตรจะต้องหาวิธีการชำระเงินคืนแบบเป็นงวดๆ อะไรคือระบบการชำระเงินที่เหมาะในกรณีนี้ แน่นอนเขาสามารถใช้วิธีการของพันธบัตรธรรมดาด้วยการจ่ายผลตอบแทนที่แน่นอนให้กับผู้ถือพันธบัตรเพื่อเป็นแรงจูงใจในการลงทุนซื้อพันธบัตร ซึ่งก็คือดอกเบี้ยในขณะที่ในกรณีของพันธบัตรอิสลามเรียกว่ากำไรการใช้กระบวนการขาย อีนะฮ์ คือการใช้ระบบการขายแล้วซื้อคืน โดยผู้ออกพันธบัตรต้องรับซื้อคืนในราคาที่สูงขึ้น เช่น $125 แล้วผ่อนชำระคืนภายในระยะเวลาที่ตกลงกัน เช่น สามปี

การผ่อนชำระจะกระทำด้วยการออกใบรับรองซึ่งมีสถานะของความเป็น อัลมัล แล้วเพราะผู้ออกพันธบัตรเป็นเจ้าของสินทรัพย์ตามกฎหมายเมื่อการซื้อคืนนั้นเกิดขึ้นทำให้เขาสามารถออกใบรับรองพันธบัตรอิสลามได้

ตราสารหรือใบรับรองพันธบัตรประกอบไปด้วยสองส่วน ส่วนหลักเป็นการแสดงถึงสิทธิ์ที่จะได้รับเงินลงทุนคืนเมื่อถึงวันกำหนดไถ่ถอนพันธบัตรซึ่งเป็นไปตามตามมูลค่าที่ตราไว้ เพราะฉะนั้นจะไม่มีส่วนลดหรือส่วนเพิ่มเกิดขึ้นในการไถ่ถอน

อีกส่วนเป็นส่วนรองที่แสดงถึงผลตอบแทนที่ผู้ถือพันธบัตรจะได้รับ การไถ่ถอนเมื่อถึงครบกำหนดใช้สัญญา บัยอ์อัลดายน์ ตามมูลค่าที่ตราไว้ สิ่งที่เกิดขึ้นคือผู้ออกพันธบัตรจะสามารถจ่ายนักลงทุนผลตอบแทนหรือกำไรเป็นงวดๆด้วยกระบวนการ บัยอ์อัลอีนะฮ์การจ่ายดอกเบี้ยหรือกำไรของพันธบัตรธรรมดาซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องห้ามกลับได้รับอนุญาตในกรณีของพันธบัตรอิสลามด้วยการพลิกแพลงทางด้านกฎหมาย การขายหนี้ตามมูลค่าที่ตราไว้สามารถเกิดขึ้นได้ผ่านการประยุกต์ใช้ บัยอ์อัลอีนะฮ์แต่ บัยอ์อัลอีนะฮ์ ยังคงเป็นสิ่งที่นักกฎหมายและนักลงทุนตะวันออกกลางไม่ยอมรับเนื่องจากพวกเขามองว่าสัญญาประเภทนี้เป็นโมฆะ

โครงสร้างพันธบัตรของอิสลาม

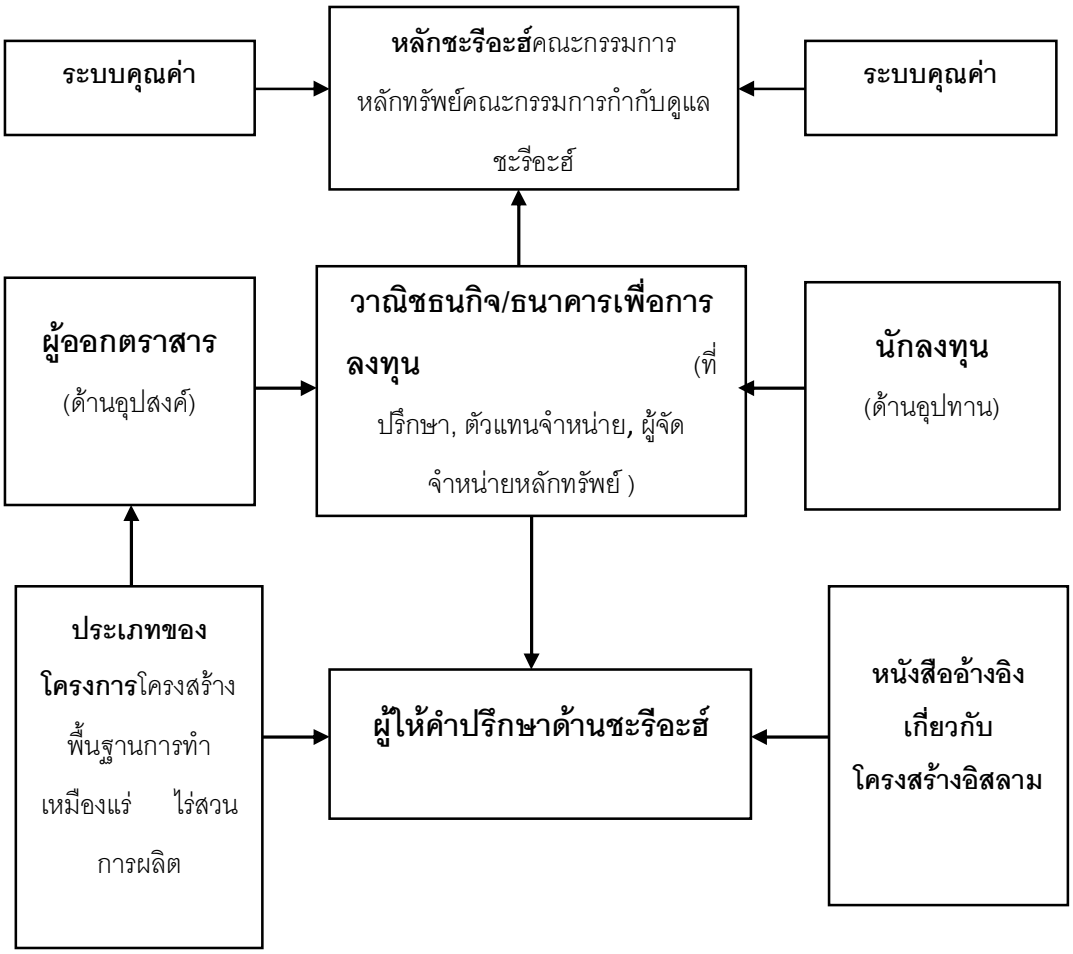

<รูปภาพที่ 8.8 การออกแบบพันธบัตรอิสลาม>

ดังนั้นในการออกแบบผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามผู้เกี่ยวข้องจะต้องพิจารณาถึงผลในระยะยาว พวกเขาจะต้องคิดหาทางออกสำหรับปัญหาใหม่ๆที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการเปิดเสรีทางการเงินในอนาคตอันใกล้ เมื่อมาเลเซียต้องพึ่งการลงทุนจากต่างชาติจึงควรคำนึงถึงกองทุนอิสลามจากต่างประเทศด้วย นั่นหมายถึงการให้ความสำคัญกับความอ่อนไหวทางด้านความพึงพอใจในการลงทุนซึ่งเกิดจากสำนัก ฟิกฮ์ ต่างกัน (มัซฮับ)

แปด: ทำไมสำนักฟิกฮ์ชาฟิอีจึงให้น้ำหนักความสำคัญกับนิญะฮ์ (เจตนาที่แท้จริง) น้อยกว่า

การออกแบบพันธบัตรอิสลามและการเสนอขายหุ้นใหม่ (IPO) ได้อาศัย บัยอ์อัลอีนะฮ์ ซึ่งเป็นสัญญาที่ถูกต้องตามความ ฟิกฮ์(มัซฮับ) ของสำนักคิดชาฟีอี เนื่องจากสำนักคิดนี้ไม่ให้ความสำคัญกับเจตนา สัญญาบัยอ์อัลอีนะฮ์ จึงเป็นสัญญาที่ถูกต้องเนื่องจากไม่มีการระบุเจตนาที่แท้จริงในเอกสารสัญญาของพันธบัตรอิสลาม ถึงแม้ทั้งสองฝ่ายพร้อมที่จะจ่ายหรือรับเงินส่วนเพิ่มจำนวนหนึ่งจากสินเชื่อ (ซึ่งก็คือ ริบา) เจตนาเช่นนี้ไม่ได้ถูกระบุเป็นลายลักษณ์อักษรหรือมีการกล่าวถึง ด้วยเหตุนี้สัญญาประเภทนี้จึงยังคงถูกต้องตามหลักการทำสัญญาในอิสลาม

เราสามารถยกตัวอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่โด่งดังเพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาทของเจตนาที่แท้จริงกับเจตนาที่กล่าวอ้างในการทำสัญญา ตัวอย่างนี้คือกรณีของ “ซีนา บูตา” (นิกะห์ อัลมุฮาลิล)

ในอิสลาม ถ้าผู้ชายคนหนึ่ง สมมุติว่าชื่ออิสมาแอล หย่ากับภริยาที่ชื่อฟาติมะฮ์สามครั้ง เขาไม่สามารถแต่งงานกับเธออีกครั้งยกเว้นเธอจะได้แต่งงานกับผู้ชายคนใหม่แล้วเขาได้ทำการหย่ากับเธอหรือผู้ชายคนนั้นเสียชีวิตซึ่งทำให้เธอเป็นม่าย เมื่อเป็นเช่นนี้อิสมาแอลจึงใช้วิธีการเล่ห์กลทางกฎหมาย (ฮิละห์) นั่นคือ อิสมาแอลจะจ่ายเงินอิสกันดาร์เพื่อให้เขาแต่งงานกับฟาติมาฮ์ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าทั้งคู่ต้องำการหย่าขาดจากกันทันทีภายหลังการแต่งงาน (นิกะห์)

แน่นอน คาดี (ผู้ที่ทำการ นิกะห์ ให้) ไม่ทราบว่าอิสกันดาร์มีเจตนาที่จะหย่ากับฟาติมะฮ์ ดังนั้นสัญญาการแต่งงานจึงถูกต้องตามสำนักคิดชาฟีอีเนื่องจากสิ่งที่สำคัญคือเจตนาที่กล่าวออกมามากกว่าเจตนาข้างในที่แท้จริง

แต่ทั้งคู่ไม่ได้อยากให้การแต่งงานยืนยาวเนื่องจากเจตนาที่แท้จริงของอิสกันดาร์กับฟาติมะฮ์ไม่ใช่การใช้ชีวิตเป็นสามีภรรยากันแต่ดำเนินการแต่งงานเพื่อเลี่ยงกฎหมายให้ได้สิ่งที่ตนต้องการ ในที่นี้อิสกันดาร์ต้องการเงินส่วนฟาติมะฮ์ต้องการการหย่าเพื่อที่จะสามารถแต่งงานกับอิสมาแอลอีกครั้ง

ถ้าอิสกันดาร์เปิดเผยว่าเขาต้องการแต่งงานกับฟาติมะฮ์สมมุติแต่หนึ่งอาทิตย์ สัญญา นิกห์ จะเป็นโมฆะ เนื่องจากเจตนาที่แท้จริงขัดกับหลักการแต่งงาน ถ้าเจตนาที่แท้จริงซึ่งขัดกับกฎหมายอิสลามถูกประกาศออกมาให้เป็นที่ทราบ สัญญาจะเป็นโมฆะ นี่คือตัวอย่างของการแต่งงานประเภท มุตอะฮ์ ซึ่งเป็นที่ต้องห้ามสำหรับอิสลาม

การจัดแบ่งประเภทของริบาในทัศนะของท่านอิบนุ กอยยิม

" ริบาแบ่งได้สองประเภทนั่นคือ ริบาญาลี จะมีลักษณะเป็นที่ประจักษ์ชัดเจน ขณะที่ ริบากาฟี จะมีลักษณะซ่อนเร้น แอบแฝง หรือบอกเป็นนัย ริบาที่ชัดเจนถือเป็นสิ่งต้องห้ามเนื่องจากมันแฝงไปด้วยความเสียหายที่ใหญ่หลวงและเป็นความผิดบาป ริบาที่มีลักษณะแอบแฝงถูกหวงห้ามเนื่องจากมันมีเจตนาที่จะนำไปสู่ริบาที่เป็นที่ประจักษ์ลักษณะต้องห้ามของแบบแรกคือการเจตนาและการจงใจ (กัสดีน)ในขณะที่แบบที่สองได้รับการถูกสั่งห้ามในด้านความมุ่งหมาย วะซีละห์(นำไปสู่สิ่งที่ชัดเจนหรือเป็นที่ประจักษ์) .ริบาเชิงประจักษ์แท้จริงก็คือริบาอัลนาซิยะฮ์(ซึ่งเป็นเงินทุนที่ถูกกู้ยืมด้วยเครดิตการเพิ่มที่ผู้ขายรับจากผู้ซื้อเป็นสิ่งทดแทนการยืดเวลา(ชำระ)) ในสมัยก่อนอิสลามมีรูปแบบที่ได้อนุญาตให้เจ้าหนี้ยืดระยะเวลาการชำระเงินกู้ยืมในขณะที่ลูกหนี้ก็เพิ่มเงินกู้ของพวกเขาผลก็คือว่าการชำระคืนหนี้มีความล่าช้ามากขึ้นเงินทุนกู้ยืมมีมากขึ้นในระดับที่สูงจนกระทั่งผลรวมของหนึ่งร้อยอาจจะเปลี่ยนเป็นผลรวมของหลายพัน"

(อิบนุ กอยยิมI' lam al muwaqqi in)

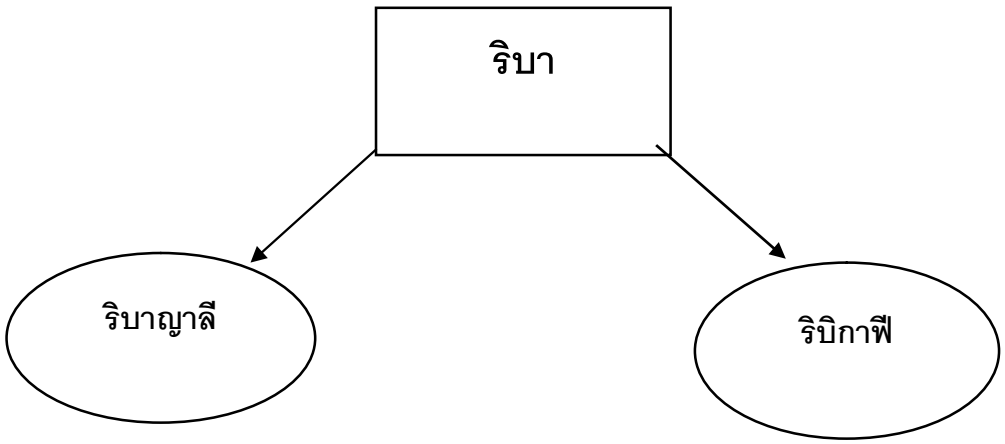

<รูปภาพที่ 8.9: การจำแนกประเภทริบาโดย อิบนุ คัยยิม>

และเช่นกัน มุสลิมไม่สามารถขายองุ่นให้กับโรงกลั่นไวน์เนื่องจากองุ่นถูกนำไปผลิตสินค้าต้องห้าม ตัวอย่างนี้แสดงถึงความสำคัญของเจตนาในการกำหนดความถูกต้องของสัญญา

เหตุผลเดียวที่สำนัก ฟิกฮ์ ชาฟีอีลดความสำคัญของเจตนา (นิญะฮ์) ในการทำการค้าก็เพื่อสร้างเสถียรภาพในการทำธุรกรรม หลักการมีเสถียรภาพหรือความเป็นหนึ่งเดียวในการทำสัญญา (อิสติกราร์ อัลตะอามุล) เป็นพื้นฐานของระเบียบวิธี ฟิกฮ์ ของสำนักคิดชาฟีอี หลักการนี้ไม่สามารถคงอยู่ได้ถ้าแต่ละฝ่ายในการทำสัญญาจะต้องประกาศเจตนาทุกครั้งที่ทำการซื้อขาย เป็นเรื่องยากที่จะทราบเจตนาที่แท้จริง พระเจ้าเท่านั้นที่ทราบ ด้วยเหตุนี้การคำนึงถึงเจตนาที่แท้จริงจะก่อให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินธุรกิจและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ถึงแม้ในการทำสัญญาจะมีฝ่ายหนึ่งที่พูดความจริงแต่คนอื่นๆก็อาจไม่เชื่อเขา เขาจะต้องเข้าเครื่องจับโกหกหรือเพื่อเป็นการยืนยันว่าสิ่งที่เขาได้เขียนลงไปเป็นเจตนาที่แท้จริง (นิญะฮ์)

ถ้าระบบกฎหมายกำหนดว่า นิญะฮ์ ของเขาจะต้องเหมือนกับสิ่งที่เสนอและยอมรับ (อิญาบและคาบูล) ไม่ว่าจะโดยการกล่าวหรือการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ศาลจะต้องมีวิธีการในการพิสูจน์

จะพิสูจน์ได้อย่างไรว่าเจตนาที่แท้จริงตรงกับเจตาที่ได้มีการประกาศออกมา การพยายามพิสูจน์ไม่สามารถทำได้ในทางปฏิบัติและอาจก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี มันจะทำให้การทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจช้าลงและทำให้แต่ละฝ่ายตกอยู่ในความสงสัยและกังวล

ด้วยเหตุนี้ อิหม่ามชาฟีอี จึงลดความสำคัญของ นิญะฮ์ ในการกำหนดความถูกต้องของสัญญา เนื่องจากอาจก่อให้เกิดความไม่มีเสถียรภาพในการดำเนินธุรกรรมทางธุรกิจ แต่ไม่มีทางที่อิหม่ามชาฟีอีจะใช้เหตุผลนี้เพียงเพื่อทำให้ บัยอ์อัลอีนะฮ์ ถูกต้อง อิหม่ามชาฟีอีให้ความสำคัญกับปัจจัย นิญะฮ์ รองลงมาเพื่อปกป้องสวัสดิการของส่วนรวม (มัสลาฮาห์) มัสลาฮาห์ได้รับการปกป้องเมื่อเสถียรภาพของสัญญาได้รับการปกป้อง นั่นคือ การปกป้องผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางธุรกิจ การปกป้องนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการกระทำที่น่าละอายอย่าง ตะฮัยยุล ซึ่งประกอบไปด้วย บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ นิกะห์ อัลมุฮาลิล ทั้งคู่เป็นเครื่องมือทางกฎหมาย (ฮิญัล) ที่อาจนำไปสู่การกระทำที่ผิด (ฮารอม) เช่น ริบากับซีนา ของแต่ละฝ่ายที่ทำสัญญา

ด้วยเหตุนี้ อิบนุคัยยิมอัลจาซียะฮ์ จึงกล่าวว่า การอนุญาตให้เกิด ฮิละห์ เป็นการขัดต่อหลัก ซาด อัลซารีอะฮ์(การปิดกั้นวิธีที่อาจนำไปสู่สิ่งที่ผิด) การดำเนิน ฮิละห์ จะทำให้คนคนนั้นต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ ฮารอม(อย่างเช่น ริบา) จึงไม่สมเหตุสมผลถ้าการอนุญาต ฮิละห์ ขัดกับหลัก ซาด อัลซารีอะฮ์ หลักนี้มีเพื่อป้องกันหนทางที่จะนำคนไปสู่การกระทำที่ผิด บัยอ์อัลอีนะฮ์ เป็นเครื่องมือทางกฎหมายประเภทหนึ่ง (ฮิละห์) ที่มีจุมุ่งหมายในการแสวงหากำไรโดยไม่ได้คำนึงถึงหลักในการแลกเปลี่ยนสิ่งของที่มีมูลค่าเท่ากันและก่อให้เกิดรายได้จาก ริบา

เก้า: การซื้อขาย IPDS ในตลาดรอง

ด้วยอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ระหว่างธนาคารในปัจจุบันที่ร้อยละ 3 ถึง 4 ระบบเศรษฐกิจจึงมีสภาพคล่องที่สูง อัตราดอกเบี้ยสามเดือนสำหรับเงินฝากประจำ บัตรเงินฝาก ตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับรอง และตั๋วเงินคลังอยู่ในระดับที่สูงกว่าร้อยละ 3.4 ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่ดัชนีตลาดหลักทรัพย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงสามอาทิตย์ที่ผ่านมาเนื่องจากนักลงทุนไม่มีทางเลือกอื่น ด้วยอัตราเงินเห้อที่ร้อยละ 4 การฝากเงินในบัญชีเงินฝากประจำจึงหมายถึงอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงติดลบ

นักวิเคราะห์พื้นฐานยังมองว่าอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำนี้เป็นการลดต้นทุนการกู้ยืมซึ่งหมายถึงรายได้ของภาคธุรกิจที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยอธิบายการเพิ่มขึ้นของดัชนีหลักทรัพย์ของประเทศร่วมกับพฤติกรรมการลงทุนตามผู้อื่น

อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำยังเป็นช่วงเวลาที่ดีสำหรับการหาสินเชื่อราคาถูกด้วยการออกพันธบัตร ธนาคาร ABN Amro กล่าวว่าตลาดมีสภาพคล่องจึงเป็นเวลาที่ถูกต้องสำหรับบริษัทและรัฐบาลที่จะพิจารณาการออกพันธบัตร การออกพันธบัตร PLUS ที่แนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นจึงเป็นเรื่องที่ไม่น่าตกใจในขณะที่อันดับความเสี่ยงของรัฐบาลมาเลเซียที่ดีขึ้นจะนำไปสู่การออกพันธบัตร Yankee โดย Petronas

อย่างไรก็ตาม เมื่ออัตราดอกเบี้ยได้ถึงจุดต่ำสุดแล้วเริ่มขยับตัวเพิ่มขึ้นอีกครั้ง ผู้ถือพันธบัตรในฐานะผู้ให้ยืมจะประสบกับการลดลงของรายได้ดอกเบี้ยเมื่อเทียบกับอัตราตลาด ตัวอย่างเช่น หากในปัจจุบันพันธบัตร P มูลค่า $1,000 จ่ายอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปีนั่นหมายความว่ารายได้ดอกเบี้ยที่ผู้ถือพันธบัตรนี้จะได้รับต่อปีคือ $50

แต่เมื่ออัตราตลาดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 8 การลงทุนที่ให้อัตราผลตอบแทนคงที่อื่นๆ เช่น เงินฝากประจำ จะให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราผลตอแบทนร้อยละ 5 ของพันธบัตร P โดยปกติผู้ถือพันธบัตรที่คาดว่าอัตราดอกเบี้ยจะเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจะยอมขายพันธบัตรแบบขาดทุนในราคาส่วนลดเพื่อชดเชยอัตราผลตอบแทนที่ต่ำกว่าให้แก่ผู้ซื้อ นี่เป็นเหตุผลว่าทำไมราคาพันธบัตรจึงลดลงเมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มสูงขึ้น

แต่คำถามคือใครจะลงทุนในพันธบัตรเมื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ ใครจะให้ยืมในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ ตำราเศรษฐศาสตร์กล่าวว่าราคาพันธบัตรกับอัตราดอกเบี้ยมีความสัมพันธ์แบบผกผัน ตัวอย่างเช่น เมื่ออัตราตลาดอยู่ที่ร้อยละ 5 พันธบัตรให้ผลตอบแทน $50 และพันธบัตรถูกขายในราคา $1,000 ต่อหน่วย ($50 หารด้วยร้อยละ 5) เมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10 ราคาพันธบัตรจะลดลงเป็น $500 ($50 หารด้วยร้อยละ

10) ด้วยเหตุนี้นักลงทุนจึงไม่ซื้อพันธบัตรเมื่ออัตราดอกเบี้ยลดลง คงไม่มีใครซื้อแพงเพื่อนำไปขายถูก สิ่งที่เราจะทราบต่อไปคือใครเป็นผู้ได้และใครเป็นผู้เสียเมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น

โดยปกติในการออกพันธบัตรที่ให้อัตราผลตอบแทนคงที่ เจ้าหนี้เป็นผู้รับความเสี่ยงจากการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบี้ยตลาด ลูกหนี้ไม่ต้องกังวลเนื่องจากรายจ่ายดอกเบี้ยในอนาคตถูกกำหนดไว้แล้วตายตัวในอัตราที่ต่ำกว่าอัตราตลาด นี่เป็นตัวอย่างหนึ่งของความไม่ยุติธรรมของระบบดอกเบี้ย

กุรอานกล่าวว่า “จงอย่าบริโภคความมั่งคั่งของผู้อื่นด้วยวิธีที่ผิด” (2:188) ตลาดรองมองทำหน้าที่เป็นน้ำมันหล่อลื่นให้กับระบบดอกเบี้ยเพื่อลดผลกระทบจากการที่อัตราดอกเบี้ยตลาดเพิ่มขึ้น

ผู้ถือพันธบัตรที่ต้องการหลุดจากสถานการณ์นี้จะขายพันธบัตรในราคาที่ให้ส่วนลดค่อนข้างมากในในขณะที่ผู้ถือพันธบัตรที่มองตลาดแบบระยะยาวอาจทำการถือพันธบัตรต่อ ด้วยเหตุนี้การซื้อขายในตลาดรองจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างสภาพคล่องให้กับตลาด แต่คำถามคือใครเป็นผู้ที่ต้องเสีย

ในมุมมองของอิสลาม การซื้อขายพันธบัตรในตลาดรองยังคงเป็นประเด็นที่ถกเถียงกัน ถึงแม้จะมีความจำเป็นในด้านการสร้างสภาพคล่อง (อัลซูยูละฮ์) แต่ก็ไม่ควรทำหากเป็นการผิดหลักอิสลาม ในอิสลามเป็นที่ทราบกันดีว่าเจ้าหนี้สามารถลดมูลค่าหนี้ให้แก่ลูกหนี้ได้หากฝ่ายหลังชำระหนี้ก่อนกำหนดทั้งนี้ภายใต้การตกลงของทั้งสองฝ่าย สิ่งนี้เรียกว่า ดะอาวะ ตะอัจจัล

ตัวอย่างเช่น อาลีให้เงินกู้มูลค่า $5,000 แก่ยูซุฟโดยยูซุฟต้องชำระคืนภายในสองปี แต่หลังจากผ่านไปสิบสองเดือน อาลีเกิดต้องการใช้เงินด่วนจึงขอให้ยูซุฟชำระหนี้คืนเลยโดยลดมูลค่าให้เหลือ $4,000 การใช้หลักการเดียวกันนี้กับการออกพันธบัตรอาจเกิดปัญหาเพราะการชำระหนี้คืนทั้งหมดสามารถเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อพันธบัตรครบกำหนดไถ่ถอน

การลดการชำระหนี้ที่มีในตอนต้น(ดะอาวะ ตะอัจจัล)

รายงานโดย อิบ อับบาส เมื่อท่านศาสดามูฮัมมัดได้สั่งให้ บานี นาซีร อพยพออกจากเมืองมะดีนะฮ์บานีนาซีร ได้บอกให้ท่านศาสดาทราบว่า " ยังคงมีหนี้สินคั่งค้างกันอยู่" ท่านศาสดามูฮัมมัดได้ตรัสว่า "ให้เขาชำระหนี้เร็วขึ้นและให้ส่วนลดแก่เขาไป"

(ฮะดีษรายงานโดย บัยฮะกี)

<รูปภาพที่ 8.10 ดะอาวะ ตะอัจจัล>

การจ่ายผลตอบแทนก่อนกำหนดโดยปกติจะไม่เกิดขึ้นยกเว้นผู้ออกพันธบัตรมีสิทธิ์เรียกคืนพันธบัตรก่อนกำหนด ดังนั้น ดะอาวะ ตะอัจจัลจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ระหว่างนักลงทุนกับผู้ซื้อผู้ขายหรือฝ่ายที่สาม มาเลเซียดูเหมือนจะอนุญาตการขายหนี้ (บัยอ์อัลดายน์) ในราคาส่วนลด ในการทำธุรกรรมการซื้อขายโดยตรง (over-the-counter transaction) ทั้งสองฝ่ายจะต้องยอมรับราคาเสนอซื้อขาย พันธบัตรอิสลามที่ถือโดยนักลงทุนถือเป็นหนี้ที่เป็นสินทรัพย์ซึ่งเกิดจากธุรกรรม BBA หนี้ที่เกิดจาก BBA ถูกแปลงเป็นหลักทรัพย์เพื่อเปิดทางให้เกิดการออกใบรับรองหนี้ (ABBA) เนื่องจากหลักทรัพย์สามารถถูกขายในราคาใดก็ได้ABBA ในฐานะที่เป็นหลักทรัพย์จึงสามารถถูกขายในราคาใดก็ได้ตามที่ทั้งสองฝ่ายตกลงเช่นกัน ในปี 2003 การซื้อขายตราสารหนี้ภาคเอกชนอิสลามเพิ่มขึ้นร้อยละ 59.7 เป็น 60.7 พันล้านริงกิตจาก 38 พันล้านริงกิตในปี 2002 โดยเกิดจากการออก IPDS ใหม่มูลค่าทั้งหมด 8.1 พันล้านริงกิต

สิบ: พันธบัตรซูกุกโลกมาเลเซีย

ในปี 2002 รัฐบาลมาเลเซียได้ออกพันธบัตรอิสลามมูลค่า US$600 ล้าน มีชื่อเรียกว่า โกลบอลซูกุกอัลอิญาเราะฮ์ โดยออกที่เกาะลาบวน เป็นความพยายามที่จะกระตุ้นตลาดให้ระดมเงินทุนผ่านพันธบัตรด้วยตราสารที่เป็นที่ยอมรับของนักลงทุนอิสลามทั่วโลกโดยเฉพาะจากตะวันออกกลาง ภายหลังการออกพันธบัตรของรัฐบาลมาเลเซียรัฐบาลกาตาร์ได้ออก ซูกุก มูลค่า USD700 ล้านในปี 2003 ต่อมาในปีเดียวกันธนาคารเพื่อ

การพัฒนาแห่งอิสลาม (IDB) ก็ได้ออกพันธบัตรมูลค่า USD400 ล้าน ในปี 2004 ธนาคารกลางบาห์เรนก็ได้ออก ซูกุก มูลค่า USD250 ล้าน

ก่อนที่ผมจะลงในรายละเอียดของ โกลบอลซูกุก เราจำเป็นที่จะต้องทราบความหมายของซูกุก ซูกุกเป็นเอกสารหรือใบหนังสือรับรองซึ่งแสดงมูลค่าของสินทรัพย์ องค์การการบัญชีและการตรวจสอบแห่งสถาบันกรเงินอิสลาม (AAOIFI) ได้เปรียบเทียบ ซูกุก ว่าคือผลิตภัณฑ์เพื่อการลงทุนโดยประกอบไปด้วยใบรับรองที่มีมูลค่า มีลักษณะเหมือนหุ้นและสิทธิ์ในสินทรัพย์ที่จับต้องได้ รายได้ และบริการจากสินทรัพย์นั้น หรือหุ้นส่วนในโครงการหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซูกุก ต่างจากหุ้นและพันธบัตรตรงที่ต้องมีมูลค่าแท้จริง AAOIFI กล่าวว่า ซูกุก ไม่ได้แสดงถึงหนี้ที่ผู้ออกพันธบัตรต้องชำระคืนแก่ผู้ถือพันธบัตร อย่างไรก็ตามในมาเลเซียคณะกรรมการหลักทรัพย์ได้ใช้ ซูกุก กับหุ้น กองทุนรวม และพันธบัตรส่วนหนึ่งเพราะสัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์ ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ (SAC)

Malaysian Global ซูกุก ไม่ได้ใช้ บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์ และไม่มีการสร้างสินทรัพย์ขึ้นมาปลอมๆ Malaysian Global ซูกุก ถูกออกแบบและจัดการโดย Hong Kong and Shianghai banking Corporation (HSBC) สาขาดูไบแล้วเปิดขายที่ลาบวน คณะกรรมการที่ปรึกษา ชะรีอะฮ์ ประกอบไปด้วยนักวิชาการ ชะรีอะฮ์(ฟูคาฮา) ที่มีชื่อเสียงสามท่าน ได้มีการจัดตั้งบริษัทจัดการ (SPV) ขึ้นมาเพื่อเป็นฝ่ายออกพันธบัตรในการระดมเงินทุนมูลค่า 600 ล้านเหรียญสหรัฐโดยใช้สัญญา อัลอิญาเราะฮ์(การเช่าเพื่อดำเนินงาน/การเช่าที่แท้จริง) พันธบัตรใช้โครงสร้างของการขายแล้วให้เช่ากลับ รัฐบาลจะทำการขายทรัพย์สิน (เช่นโรงพยาบาล) ให้แก่ SPV โดย SPV จะปล่อยเช่าทรัพย์สินนั้นคืนให้แก่รัฐบาลด้วยสัญญาอัลอิญาเราะฮ์SPV จะเก็บค่าเช่าในแต่ละงวดเพื่อนำไปให้แก่นักลงทุน รัฐบาลจะซื้อทรัพย์สินคืนจาก SPV เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการเช่าด้วยเงินสดโดย SPV จะนำเงินสดนั้นไปจ่ายนักลงทุนเมื่อครบกำหนดเวลาไถ่ถอนพันธบัตร

ในด้านอุปทาน SPV จะประกาศให้นักลงทุนผู้ที่สนใจทราบถึงการออกซูกุก โครงสร้างของซูกุก ความเสี่ยงและผลตอบแทน โดยจะมีการออกใบทรัสต์ให้กับนักลงทุนซึ่งจะทำให้พวกเขาได้รับรายได้คงที่จากค่าเช่าที่เกิดจากธุรกิจให้เช่า นักลงทุนยังได้รับการประกันเงินลงทุนโดย SPV จะนำเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินให้แก่รัฐบาลไปให้นักลงทุนเมื่อครบกำหนดไถ่ถอนพันธบัตร

อย่างไรก็ตาม พันธบัตร Global ซูกุก ก็ไม่ได้ปราศจากข้อถกเถียงทางด้านกฎหมาย ประเด็นหนึ่งคือความเป็นห่วงต่อการใช้ บัยอ์ อัลวาฟา หรือการขายโดยสัญญาว่าจะซื้อคืน รัฐบาลจะทำการขายทรัพย์สิน

โดยมีเงื่อนไขว่า SPV จะต้องขายทรัพย์สินนั้นกลับคืนให้กับรัฐบาลในราคาเท่าเดิม นี่คือรูปแบบหนึ่งของเครื่องมอทางกฎหมาย (ฮิญัล) โดยปกตินักลงทุนตะวันออกกลางยอมรับพันธบัตร Global ซูกุกเนื่องจากความไม่เห็นด้วยระหว่างนักกฎหมายไม่รุนแรงมาก กระบวนการของ ซูกุก สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

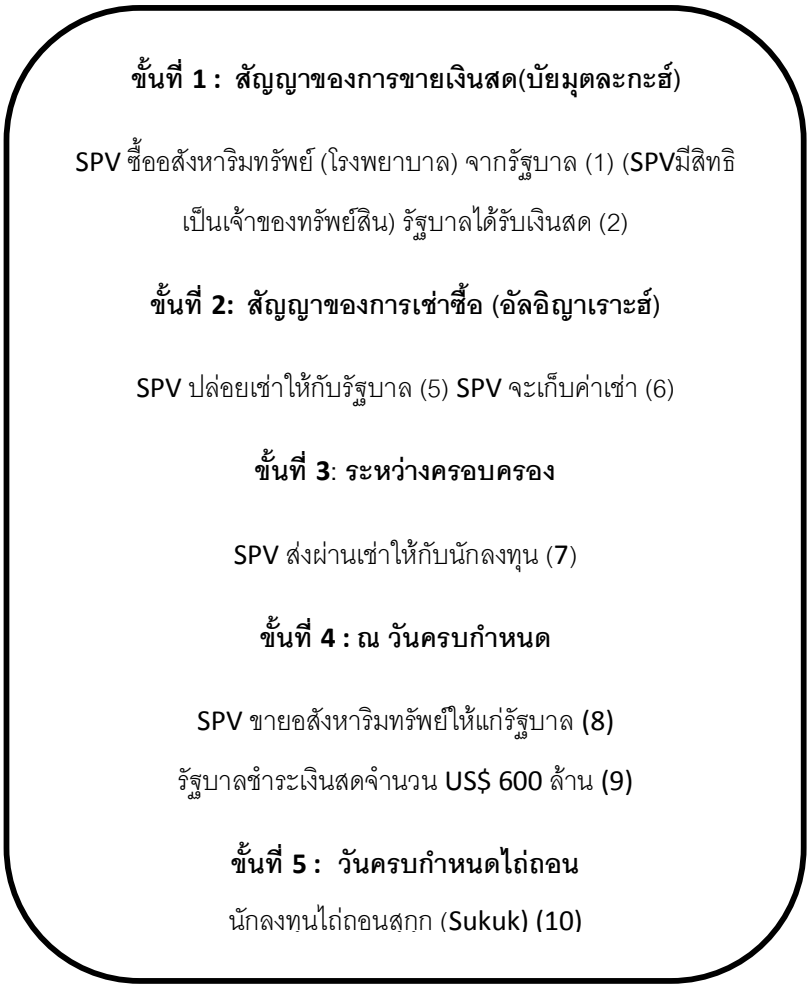

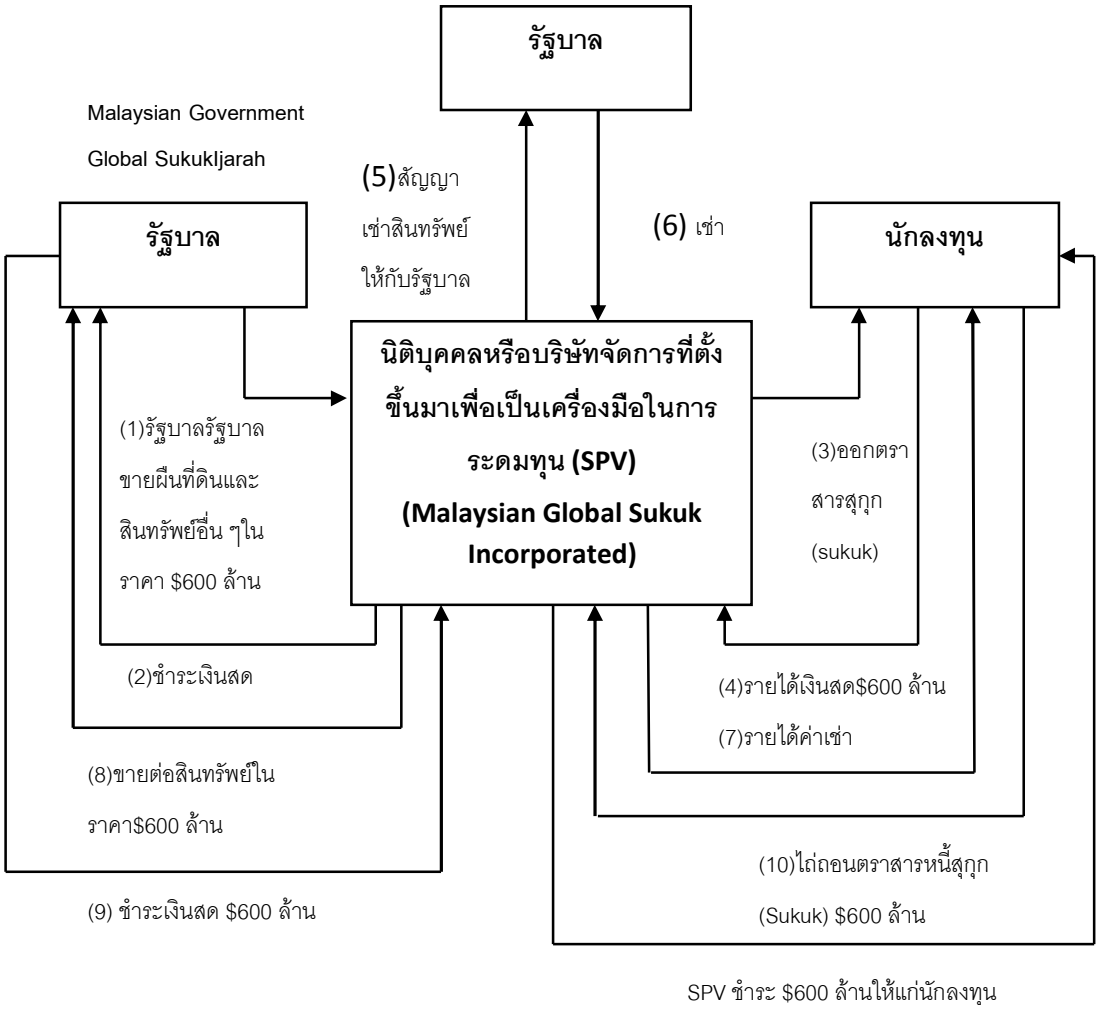

<รูปภาพที่ 8.11 Global Sukuk Ijarah ของมาเลเซีย>

ซูกุก มีลักษณะเป็นใบทรัสต์สำหรับเคลื่อนย้ายทุนเพื่อลงทุนในสินทรัพย์ ซูกุก มีลักษณะเหมือนกองทุนอสังหาริมทรัพย์ เงินที่รวมได้จากรักลงทุนจะนำไปซื้ออสังหาริมทรัพย์ เช่น อาคารสำนักงานและที่อยู่อาศัย ในกรณี ซูกุก ของมาเลเซียรัฐบาลจะขายทรัพย์สินของตัวเองให้แก่ SPV ซูกุก จะใช้การปล่อยเช่าทรัพย์สินเพื่อเป็นสร้างรายได้ซึ่งต่างจากกองทุนอสังหาริมทรัพย์ที่รายได้มาจากการทำกำไรจากการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์

เป็นเรื่องปกติหากมองว่ากองทุนอสังหาริมทรัพย์มีลักษณะเป็นตราสารทุนเนื่องจากไม่มีการประกันรายได้และเงินลงทุน ซูกุก ของมาเลเซียได้รับการคาดหวังว่าจะมีลักษณะของความเสี่ยงและผลตอบแทนคล้ายกัน

สิบเอ็ด: พันธบัตรมาคูราดะฮ์

ในปี 1983 รัฐบาลจอร์แดน ผ่านทางกระทรวงอาวกัฟ กิจการศาสนา และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ได้ออกพันธบัตรอัลมูคาราดะฮ์ จำนวนหนึ่ง เงินที่ได้จากการออกพันธบัตรถูกนำไปใช้เพื่อซื้อร้านค้า อาคารสำนักงาน และโรงงานซึ่งตั้งอยู่บนที่ดินวากัฟของประเทศ โดยนำทรัพย์สินเหล่านี้ไปปล่อยเช่าแก่ภาคธุรกิจด้วยสัญญาอัลอิญาเราะฮ์ ค่าเช่า (อุจร์) ที่ได้รับคือกำไรจากทรัพย์สินเหล่านี้

รัฐบาลจอร์แดนได้ออกกฎหมายพันธบัตร มูคาราดะฮ์ ในปี 1983 มูคาราดะฮ์ หรือ คิราด เป็นชื่อที่เรียกโดยสำนัก ฮานาฟี และ ฮันบาลี ส่วน มูดอรอบะฮ์ โดยชื่อที่เรียกโดยสำนัก ฟิกฮ์ มาลิกี และ ชาฟีอีมูคาราดะฮ์ หรือ มูดอรอบะฮ์ หมายถึงข้อตกลงระหว่างสองฝ่ายโดยฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ออกทุนให้อีกฝ่ายหนึ่งบริหารจัดการโดยมีเงื่อนไขว่าหากเกิดกำไรจะนำไปแบ่งกันตามอัตราส่วนที่ได้ตกลงกันไว้

พันธบัตร มูคาราดะฮ์ ของจอร์แดนมีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่ง คือเป็นพันธบัตรที่ประกันเงินลงทุนด้วยสัญญา อัลกะฟาละฮ์ ซึ่งก็คือการประกันโดยรัฐบาล กฎหมายกล่าวว่า “รัฐบาลจะประกันมูลค่าที่เป็นตัวเงินของพันธบัตร มูคาราดะฮ์ เนื่องจากความซับซ้อนของโครงสร้างพันธบัตร เงินที่ได้รับจากการออกพันธบัตรให้ถือเป็นเงินกู้แก่โครงการโดยไม่คิดดอกเบี้ยและจะต้องชำระคืนในทันทีเมื่อครบกำหนดไถ่ถอนพันธบัตร” กฎหมายพันธบัตรมูคาราดะฮ์ของจอร์แดนยังกล่าวอีกว่า

1. จะมีการออกเอกสารให้แก่นักลงทุน ซึ่งระบุมูลค่าเงินลงทุนที่ให้แก่โครงการซึ่งมีเป้าหมายจะนำเงินลงทุนนั้นไปใช้เพื่อดำเนินการโครงการเพื่อสร้างกำไร
2. เอกสารจะกำหนดสิทธิ์ของนักลงทุนที่จะได้รับกำไรตามอัตราส่วนที่ตกลงกันไว้
3. พันธบัตร มูคาราดะฮ์ จะไม่ให้ดอกเบี้ยและผู้ถือพันธบัตรไม่มีสิทธิ์เรียกร้องดอกเบี้ย

คุณสมบัติของพันธบัตร มูคาราดะฮ์ ซึ่งเป็นส่วนประกอบพื้นฐานในกระบวนการออกพันธบัตรมีดังต่อไปนี้

1. มูลค่าที่เป็นตัวเงินของพันธบัตร
2. รายละเอียดของโครงการซึ่งเงินลงทุนจะถูกนำไปใช้

3. การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ
4. คำจำกัดความของระยะเวลาผ่อนผันซึ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินโครงการ
5. อัตราการจัดสรรกำไรต่อปีระหว่างแต่ละฝ่าย
6. วันที่เปิดและปิดขายพันธบัตรให้แก่ประชาชน รวมทั้งกำหนดการจ่ายกำไรและวันครบกำหนดไถ่ถอนพันธบัตร
7. หากมีการออกกฎใหม่ใดๆ คณะกรรมการออกพันธบัตรควรบอกกล่าวแก่นักลงทุนเพื่อปกป้องสิทธิ์ของเขา

รัฐบาลประเทศมุสลิมควรพิจารณาการใช้สัญญา มูดอรอบะฮ์ ในการระดมเงินทุน รูปแบบที่กล่าวมานี้เหมาะสมสำหรับสินเชื่อเพื่อการพัฒนาซึ่งกำไรที่เกิดขึ้นจะถูกแบ่งให้แก่นักลงทุน โครงการเพื่อการพัฒนาซึ่งอาจใช้พันธบัตรประเภทนี้ในการระดมเงินทุนได้แก่

a) การฟื้นฟูที่ดินรกร้าง
b) การฟื้นฟูที่ดินวากัฟ
c) การก่อสร้างอาคารสำนักงาน ร้านค้า และที่อยู่อาศัยเพื่อปล่อยเช่า
d) การก่อสร้างสาธารณูปโภค (เช่น เขื่อน โรงงานไฟฟ้า)

ส่วนที่เก้า

การประกันภัยอิสลาม

หนึ่ง: อิสลามกับการบริหารจัดการความเสี่ยง

การบริหารความเสี่ยงเกี่ยวกับการควบคุมความน่าจะเป็นในการขาดทุนที่เกิดจากความเสี่ยงด้านการเก็งกำไรอนุพันธ์ทางการเงินอย่างสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (futures) และตราสารสิทธิ (options) รวมทั้งการซื้อขายสินค้าเป็นเครื่องมือหลักในปัจจุบันที่ถูกใช้ในการจัดการกับความเสี่ยง เครื่องมือเหล่านี้ก่อให้เกิดกระบวนการของสภาพคล่องและการป้องกันความเสี่ยงเพื่อป้องกันผู้ซื้อผู้ขายและผู้ผลิตจากการปรับตัวของราคาที่ทำให้พวกเขาต้องสูญเสีย

การจัดการความเสี่ยงในธุรกิจประกันภัยเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงที่แท้จริง เป็นการถ่ายโอนความเสี่ยงจากบุคคลไปยังผู้ให้ประกัน มีหลายประเด็นในอิสลามที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกับความเสี่ยง ประเด็นหนึ่งคือเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความเสี่ยง นั่นคือ การใช้อนุพันธ์และการประกันได้รับอนุญาตในอิสลาม (ฮาลาล) หรือไม่ ในการพิจารณาประเด็นนี้อย่างละเอียดจำเป็นที่จะต้องเข้าใจความหมายของความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในอิสลาม ธุรกิจประกันภัยก็เช่นกัน

ในวรรณกรรมด้าน ฟิกฮ์ คำว่า ฆอรอร์ เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในการทำสัญญาข้อตกลง เมื่อเป็นเช่นนี้การกล่าวว่าการบริหารจัดการความเสี่ยงคือการจัดการ ฆอรอร์ จึงเป็นเรื่องที่ตลกแท้จริงแล้วเราจะต้องหลีกเลี่ยง ฆอรอร์การซื้อขายที่เสี่ยงหรือการซื้อขาย ฆอรอร์(บัยอ์ อัลฆอรอร์) ถูกสั่งห้ามโดยท่านศาสดา (ซ.ล.) เช่น การซื้อขายปลาในบ่อและนกบนท้องฟ้า การบริหารจัดการ ฆอรอร์ จึงไม่ใช่การบริหารจัดการความเสี่ยงในอิสลามสักทีเดียว

ในที่นี้เราจะต้องพิจารณาทีละประเด็น อย่างแรก เรากำลังพูดถึงการซื้อขายล่วงหน้าและตราสารสิทธิ์ซึ่งก็คือสัญญาการซื้อหรือขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเงินในอนาคต สิ่งที่เราต้องพิจารณาในที่นี้คือ ฆอรอร์ เกิดขึ้นในการทำสัญญาทั้งสองหรือไม่ หากจะตอบคำถามเราต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักการทำสัญญา (อะกัด) ในอิสลามและต้องตรวจสอบว่ามีความคลุมเครือหรือความไม่แน่นอน (ฆอรอร์) เกิดขึ้นในการทำสัญญาหรือไม่ แต่นี่ไม่ใช่สิ่งซึ่งการบริหารความเสี่ยงในปัจจุบันทั้งแบบทั่วไปและแบบอิสลามกำลังพูดถึง

การบริหารจัดการความเสี่ยงในอิสลามเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในการทำธุรกิจเช่นเดียวกับการบริหารจัดการความเสี่ยงแบบทั่วไป อิสลามได้ห้าม ฆอรอร์ หรือความเสี่ยงในสัญญาแต่

ยอมรับความเสี่ยงในการทำธุรกิจและการลงทุนซึ่งไม่ได้หมายถึง ฆอรอร์ แต่หมายถึง กอร์ม คำว่า กอร์มหลักการที่ว่า อัลกอร์ม บิน กอนม์ หมายถึง ไม่มีสิ่งใดได้มาง่ายๆ

ความเสี่ยง (กอร์ม) ในการดำเนินธุรกิจหมายถึงสองสิ่ง คือ ความเสี่ยงด้านตลาด และ ความเสี่ยงด้านการเงิน อย่างแรกเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงที่เกิดจากราคา กฎระเบียบ การดำเนินการ สินค้า ทรัพยากรมนุษย์ กฎหมาย และผลิตภัณฑ์ ในขณะที่อย่างหลังเกี่ยวข้องกับสินเชื่อ สภาพคล่อง อัตราแลกเปลี่ยน การชำระหนี้ และราคา ความเสี่ยงด้านตลาดเป็นกฎทางธรรมชาติ (ฮุกุ่ม ทาบี)ซึ่งมีเพียงพระเจ้าเท่านั้นที่จะทราบผลอย่างแน่นอน ความเสี่ยงด้านตลาดเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าความเสี่ยงที่เป็นระบบ (systematic risk) ซึ่งความเสี่ยงประเภทนี้มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ ต่างจากความเสี่ยงด้านการเงินที่สามารถควบคุมได้และเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ

ด้วยเหตุที่มนุษย์ไม่สามารถพยากรณ์อนาคตอย่างแม่นยำ ความผันผวนของผลประกอบการจากการดำเนินธุรกิจจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ อย่างไรก็ตามมนุษย์สามารถใช้ความพยายามในการจัดการกับความเสี่ยงเหล่านี้ให้ผลกระทบของมันน้อยที่สุด ตัวอย่างเช่นความล้มเหลวของเทคโนโลยี ความผิดพลาดจากผู้ส่งของ ผลกระทบด้านการเมือง หรือภัยธรรมชาติเป็นความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นซึ่งธุรกิจจะต้องเผชิญ

การจัดการความเสี่ยงในอิสลามไม่ควรตามกระแสด้วยการรีบรับรองเครื่องมือทางการเงินอย่างสัญญาซื้อขายล่วงหน้าสำหรับสินค้าหรือทางด้านการเงิน สิ่งแรกจะต้องทราบว่าธุรกิจประเภทไหนที่จะต้องเผชิญกับความเสี่ยงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตัวอย่างเช่นในการผลิต ธุรกิจจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงและความไม่แน่นอนด้านกระแสเงินสด นั่นคือ ผลการประกอบการเป็นสิ่งที่ไม่อาจทราบได้ ธุรกิจอาจประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ความล้มเหลวอาจเกิดจากความเสี่ยงที่แท้จริงหรือความเสี่ยงการเก็งกำไร

ไม่มีบริษัทไหนที่จะสามารถหาผู้ให้ประกันการขาดทุนที่เกิดจากความเสี่ยงการเก็งกำไร เราสามารถซื้อประกันชีวิตเพื่อช่วยชำระภาระหนี้สินหากเราเสียชีวิต ผู้ผลิตสามารถซื้อสัญญาซื้อขายน้ำมันปาล์มล่วงหน้าเพื่อให้มั่นใจว่าความผันผวนของราคาน้ำมันปาล์มจะไม่ส่งผลกระทบต่อกำไรเมื่อการผลิตเริ่มขึ้นในอีกไม่กี่เดือนข้างหน้า แต่คงไม่มีบริษัทไหนยอมเป็นผู้ให้ประกันอีกบริษัทหนึ่งหากเกิดการขาดทุนจากความเสี่ยงด้านตลาด ธุรกิจใหม่มูลค่า RM100 ล้านสามารถจ่ายบริษัทประกันเพื่อประกันความเสียหายหากธุรกิจไม่ประสบความสำเร็จอย่างที่คาดได้หรือไม่

คำถามมีสองประเด็น อย่างแรก การป้องกันตัวเองจากความเสี่ยงที่แท้จริงกับความเสี่ยงการเก็งกำไร ทำให้เกิดการใช้เครื่องมือทางการเงินที่อาจประกอบไปด้วย

1. ฆอรอร์(ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในการทำสัญญาข้อตกลง)
2. มัยซิร(การพนัน)

อย่างที่สอง หากนักกฎหมายมุสิล (ฟูคาฮา) มีแนวโน้มที่จะอนุมัติการใช้สัญญาซื้อขายสินค้าล่วงหน้าและอนุพันธ์ทางการเงิน พวกเขาจะต้องยืนยันว่าเครื่องมือเหล่านี้ปราศจาก ฆอรอร์ และ มัยซิร

ตัวอย่างเช่น เราลองพิจารณาหลักการทำสัญญาในอิสลามโดยเฉพาะในส่วนของสิ่งที่จะถูกซื้อขาย (มาฮาลุล อักดิ) แล้วดูว่า ณ จุดไหนที่ ฆอรอร์ อาจเกิดขึ้นและสามารถหลีกเลี่ยงได้ สิ่งหนึ่งที่จำเป็นในการทำการซื้อขายคือผู้ขายจะต้องขายในสิ่งที่เขาเป็นเจ้าของเท่านั้น ดังนั้นธุรกรรมซื้อขายล่วงหน้าที่เกี่ยวข้องกับการขายชอร์ตจึงเป็นสิ่งที่ต้องห้าม ฟูคาฮา กล่าวว่า การขายประเภทนี้เป็นการฝืน ฮะดิษ ของท่านศาสดาที่ว่า “จงอย่าขายสิ่งซึ่งตนไม่ได้ครอบครอง”

เหตุผลหนึ่งที่ไม่อนุญาตการขายสิ่งที่ตัวเองไม่ได้เป็นเจ้าของเกี่ยวข้องกับระบบการเกษตรในมาดีนะห์ที่ไม่มีการประกันการส่งมอบ ดังนั้นคำแนะนำของท่านศาสดา (ซ.ล.) เกี่ยวกับความเป็นเจ้าของเป็นไปเพื่อยับยั้งการเกิด ฆอรอร์ ในการทำสัญญาซึ่งก็คือความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในการส่งมอบสินค้า

ฆอรอร์ เกิดจากการเลือกของมนุษย์แต่ก็สามารถควบคุมมันได้ ตัวอย่างเช่นการจงใจที่จะปกปิดราคาเมื่อทำการขายอาจทำให้ลูกค้าต้องจ่ายมากกว่าที่เขาควร แต่ ฆอรอร์ สามารถถูกยับยั้งได้เมื่อพ่อค้าตัดสินใจติดราคาบนสินค้า การขายปลาที่ยังอยู่ในน้ำก่อให้เกิด ฆอรอร์ ในการส่งมอบรวมทั้งมูลค่าที่แท้จริงของปลาที่จะถูกซื้อขาย การใช้ ฆอรอร์ เพื่อผลประโยชน์ส่วนตนจึงก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น

สอง: หลักการประกันอิสลาม

รายงานประจำปีที่สามสิบสามของอะหมัด ดอน ผู้อำนวยการทั่วไปของการประกันได้แสดงถึงอีกปีที่มีการเติบโตอย่างแข็งแกร่งของอุตสาหกรรมประกันภัย รายได้เบี้ยประกันทั้งหมดเพิ่มขึ้นจาก RM6.5 พันล้านเป็น RM7.82 พันล้าน แสดงถึงการเติบโตที่อัตราร้อยละ 20.2 ธุรกิจ ตะกาฟุล ก็ได้แสดงให้เห็นการเติบโตอย่างมากเช่นกัน ในปี 2002 สินทรัพย์ทั้งหมดของธุรกิจ ตะกาฟุลได้ขยายตัวร้อยละ 5.7 และส่วนแบ่งตลาดประกันได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 6

ข้อร้องเรียนหลักที่ธุรกิจ ตะกาฟุลได้รับคือต้นทุนที่สูงในการให้บริการที่ครอบคลุม ผู้ว่าได้กล่าวว่าแนวทางในการควบคุมต้นทุนคาดว่าจะช่วยส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพด้วยการลดค่าใช้จ่ายลูกค้า การปฏิบัติของฝ่ายขายที่เป็นมืออาชีพยิ่งขึ้น และผลิตภาพที่เพิ่มขึ้นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อร้องเรียนดูจะส่งผลกระทบต่อผู้ให้ประกันทุกรายในประเทศนี้ซึ่งอาจหรือไม่อาจเกี่ยวข้องกับ ตะกาฟุลก็เป็นได้ จึงจำเป็นที่จะต้องทราบว่า ตะกาฟุลหรือการประกันอิสลามคืออะไรและแตกต่างจากการประกันโดยทั่วไปอย่างไร

ก่อนที่จะกล่าวถึงความแตกต่างหลักๆ เราควรทำความเข้าใจถึงเหตุผลที่คนซื้อประกัน กรมธรรม์ประกันภัย (insurance policy) คือสัญญาระหว่างบุคคลกับบริษัทประกันภัยโดยเป็นการโอนความรับผิดชอบไปยังบริษัทประกันในกรณีที่เกิดความเสียหายโดยแลกกับการจ่ายค่าเบี้ยประกัน

ที่เป็นเช่นนี้เพราะบุคคลกับบริษัทเล็งเห็นถึงความเสี่ยงกับความอันตรายที่อยู่รอบๆตัวเราจึงต้องวางแผนล่วงหน้าเพื่อปกป้องทรัพย์สินจากความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น นี่คือบทบาทของบริษัทประกัน

ธุรกิจประกันภัยส่วนมากเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงที่แท้จริงไม่ใช่ความเสี่ยงด้านการเก็งกำไร ความเสี่ยงที่แท้จริงจะนำไปสู่ความสูญเสียเสมอ เช่น อุบัติเหตุรถยนต์และเหตุการณ์ไฟไหม้ เราไม่สามารถหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านี้แต่สามารถลดผลกระทบจากความสูญเสียให้เหลือน้อยที่สุด ในทางตรงกันข้ามความเสี่ยงด้านการเก็งกำไรเกิดจากความตั้งใจของบุคคลที่หวังจะได้ประโยชน์จากการกระทำของตนแต่ในขณะเดียวกันก็ทราบถึงความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น

นักการพนันกับนักลงทุนเป็นผู้ที่ทำการเสี่ยงในการเก็งกำไร ความเสี่ยงเหล่านี้ไม่สามารถทำประกันได้ ดังนั้นจึงไม่ถูกต้องหากกล่าวว่าปัจจัยด้านการพนันเป็นเหตุผลของการจัดตั้งธุรกิจ ตะกาฟุลเนื่องจากบริษัทประกันแบบทั่วไปไม่รับประกันพฤติกรรมการเก็งกำไร

ในธุรกิจการประกัน กรมธรรม์จะครอบคลุมความเสี่ยงที่สามารถทำประกันได้ การจะเป็นความเสี่ยงที่สามารถประกันได้ความเสี่ยงนั้นนอกจากจะต้องเป็นความเสี่ยงที่แท้จริงแล้วจะต้องผ่านเงื่อนไขบางประการ นั่นคือ ความสูญเสียที่จะประกันต้องสามารถคำนวณความเป็นไปได้ที่จะเกิด จะต้องวัดได้ ต้องครอบคลุมพื้นที่ในวงกว้าง และเป็นที่ยอมรับของบริษัทประกัน

ทำไมบริษัทประกันจึงยอมรับความเสี่ยงเหล่านี้ซึ่งอาจขาดทุนหากไม่สามารถครอบคลุมความสูญเสียของลูกค้าได้ เหตุผลก็ง่ายๆ ในฐานะที่เป็นบริษัทซึ่งมีเป้าหมายในการแสวงหากำไรสูงสุด บริษัท

ประกันภัยดำเนินการบนพื้นฐานของกฎของจำนวนมาก (law of large numbers) ความเป็นไปได้ในการทำกำไรเกิดขึ้นจากความจริงที่ว่าบริษัทมีลูกค้าจำนวนมากที่จ่ายเบี้ยประกันเพื่อให้บริษัทประกันสิ่งเดียวกัน

ตัวอย่างเช่น บริษัทได้รับประกันหมู่บ้านหนึ่งที่ประกอบไปด้วยบ้าน 5,000 หลัง ผู้ให้ประกันทราบจากสถิติในอดีตว่าในปีหนึ่งจะมีบ้านจำนวน 50 หลังที่จะประสบกับเหตุการณ์ไฟไหม้โดยความสูญเสียต่อหลังเฉลี่ยอยู่ที่ $40,000 ดังนั้นบริษัทจึงทราบว่าตัวเองจะต้องจ่ายทั้งหมด $2 ล้านเพื่อครอบคลุมลูกค้าทั้งหมด ($40,000 x 50)

เพื่อให้ได้กำไรบริษัทจะต้องเก็บเบี้ยประกันจากลูกค้าหลังละ $500 ต่อปี ด้วยเบี้ยประกันทั้งหมด $2.5 ล้าน ($500 x 500) บริษัทประกันจะมีกำไร $500,000 ($2.5 ล้าน - $2 ล้าน) ประกันภัยอิสลาม หรือ ตะกาฟุลจะดำเนินการเช่นเดียวกันหรือปฏิเสธกระบวนการดังที่ได้กล่าวมา

มีวิธีที่ดีกว่าในการครอบคลุมความสูญเสียของลูกค้าหรือไม่ เพื่อที่พวกเขาได้รับประโยชน์มากกว่าในการทำประกันแบบอิสลาม แท้จริงแล้ว ตะกาฟุลคืออะไร หากการดำเนินการ ตะกาฟุลเป็นการรวมเอาค่านิยมของอิสลามไปใช้กับธุรกิจประกัน ตะกาฟุลจะดีกว่าประกันภัยแบบทั่วไปอย่างไร

ตะกาฟุลแปลว่าการประกันร่วม ไม่ใช่สัญญา แต่เป็นข้อตกลงในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม หรือสามารถมองอีกอย่างได้ว่าคือข้อตกลงระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่จะร่วมกันประกันสมาชิกทุกคนจากความสูญเสียที่อาจเกิด เป้าหมายหลักของ ตะกาฟุลคือการจ่ายให้กับความสูญเสียที่ได้ตกลงกันไว้จากกองทุนที่ได้ร่วมกันลงเงิน

ในกรณีของการประกันอิสลาม ผู้ปฏิบัติงานมักกล่าวว่าบริษัท ตะกาฟุลถือบทบาทของ มูดาริบ ในขณะที่ลูกค้าเป็น ร็อบบุลมาลสิ่งที่เกิดขึ้นคือการใช้สัญญา มูดอรอบะฮ์ กับธุรกิจประกัน นักลงทุนเปรียบเสมือนนักลงทุนในขณะที่บริษัท ตะกาฟุลเป็นผู้ประกอบการ บริษัท ตะกาฟุลจะนำเงินทุนที่ได้รับจากลูกค้าไปลงทุนโดยมีการตกลงกันถึงสัดส่วนการแบ่งกำไรระหว่างบริษัทกับลูกค้า การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเกิดขึ้นจากหลัก ทาบารุซึ่งแปลว่าการบริจาค การมีส่วนร่วม หรือการให้

โดยส่วนหนึ่งของเบี้ยประกันลูกค้า ตะกาฟุลจะถูกจัดสรรให้กับสมาชิกร่วมกลุ่มที่ได้รับความสูญเสีย การกระทำเช่นนี้เป็นหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังนั้นคำว่า ตะกาฟุลจึงถูกใช้เพื่อแสดงถึงหลักของอิสลามที่เป็นพื้นฐานของการประกันประเภทนี้

มูดอรอบะฮ์ ถูกใช้ใน ตะกาฟุลสำหรับองค์ประกอบการลงทุน นั่นหมายความว่ากองทุน ตะกาฟุล จะถูกลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินที่ปราศจากดอกเบี้ย บริษัทประกันภัยทั่วไปมักซื้อพันธบัตรระยะยาว และหุ้นของบริษัทที่อาจหรือไม่อาจเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่เป็นที่ต้องห้าม (ฮารอม) เช่น การพนัน การผลิต เครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอลล์ หรือการธนาคารที่มีดอกเบี้ย เป็นต้น

ในกรณีของการประกันชีวิต เมื่อสิ้นสุดการประกันลูกค้าจะได้รับเงินส่วนเพิ่มรวมทั้งดอกเบี้ย หรือ ครอบครัวของผู้ทำประกันที่เสียชีวิตจะได้รับเงินประกันที่ส่วนหนึ่งอาจมาจากการลงทุนในธุรกิจที่ผิด หลักการของศาสนาอิสลาม

ลูกค้ามุสลิมอาจไม่สบายใจกับเงินนี้และอาจไม่ต้องการซื้อประกันจากบริษัทเหล่านี้ เพื่อเป็น ทางเลือก บริษัท ตะกาฟุลจึงใช้การลงทุนแบบ มูดอรอบะฮ์ เพื่อทำให้ลูกค้าสบายใจ

ตะกาฟุลที่ใช้หลัก มูดอรอบะฮ์ มักเป็น ตะกาฟุลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจครอบครัวหรือการประกันชีวิต อิสลามซึ่งมีมูลค่าสูงถึง RM94.2 ในปี 1995 ในขณะที่ธุรกิจ ตะกาฟุลโดยทั่วไปเป็นการประกันระยะสั้นซึ่ง ครอบคลุมถึงไฟไหม้ รถยนต์ อุบัติเหตุ และกรณีทางด้านวิศวกรรม ในปี 1998 มีมูลค่าทั้งหมด RM98.1 ล้าน กองทุน ตะกาฟุลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.9) จะถูกลงทุนในตราสารที่ปราศจากดอกเบี้ยของรัฐบาล

สาม: อิสลามกับการประกันชีวิต

ในปี 1974 สภาศาสนาแห่งชาติ (มัจลิส ฟัตวา คีบังซาน) ได้ออกความเห็นทางกฎหมาย (ฟัตวา) ว่าการ ประกันชีวิตแบบทั่วไปไม่ได้รับอนุญาต (ฮารอม) เพราะประกอบไปด้วย 1) ฆอรอร์หรือความเสี่ยงและ ความไม่แน่นอน 2) มัยซิรหรือการพนัน และ 3) ริบาหรือดอกเบี้ย ด้วยเหตุนี้การประกันชีวิตแบบอิสลามจึง เกิดขึ้นในปี 1983 ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่า ตะกาฟุลครอบครัว

คำถามคือ อะไรคือลักษณะของ ฆอรอร์ และ มัยซิร ที่ อูลามะ กำลังพูดถึงตอนออก ฟัตวาพวกเขา กำลังพูดถึงความเสี่ยงและความไม่แน่นอนที่เกิดจากการจัดการของมนุษย์หรือหมายถึงความเสี่ยงด้านการ เก็งกำไรและความเสี่ยงด้านตลาด

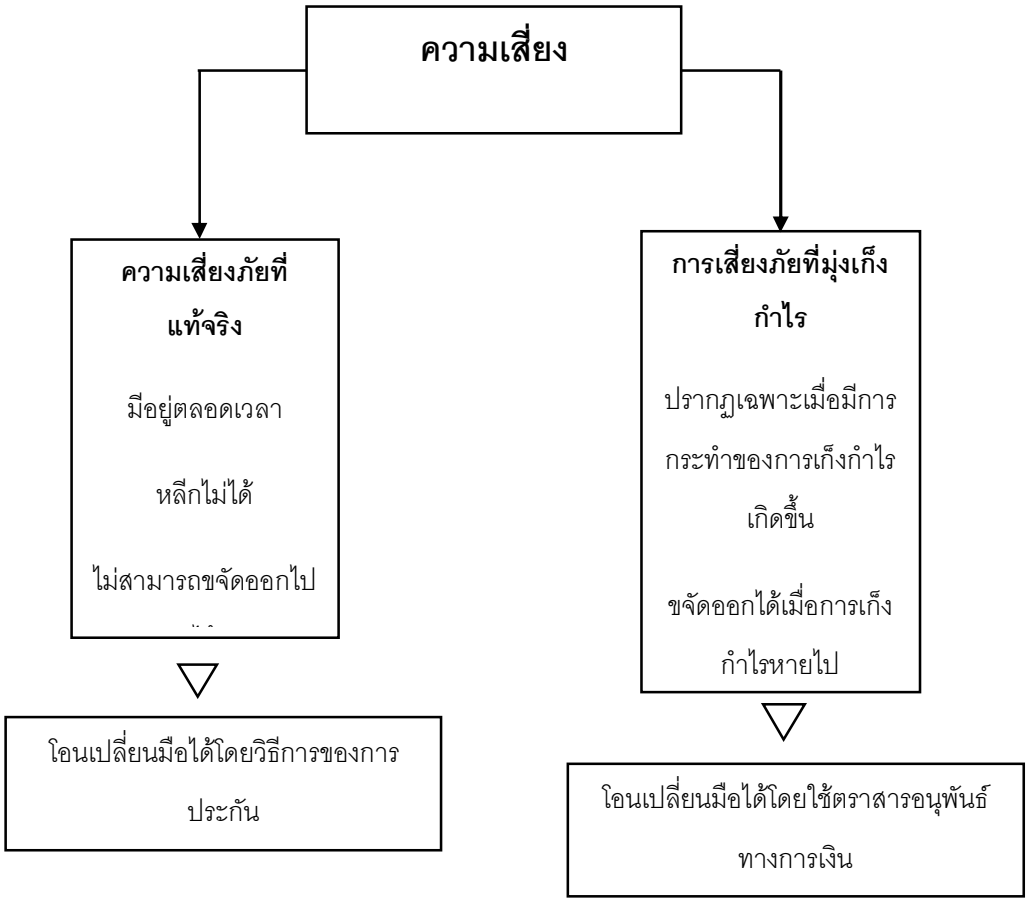

<รูปภาพที่ 9.1 ความเสี่ยงกับการประกัน>

หากเป็นเช่นนั้น นักกฎหมายมุสลิมอาจได้รับคำแนะนำที่ผิดเนื่องจากการประกันชีวิตแบบทั่วไปไม่ได้เกี่ยวกับความเสี่ยงด้านการเก็งกำไร นอกจากนั้นบริษัทประกันจะไม่จ่ายเงินชดเชยให้แก่ผู้ซื้อประกันเมื่อความสูญเสียเกิดจากจรรยาวิบัติ (moral hazard) เพื่อดึงดูให้คนมาซื้อ ตะกาฟุลครอบครัว บริษัท ตะกาฟุลจะต้องสามารถชี้แจงประเด็นนี้ได้อย่างชัดเจน

แท้จริงแล้ว ตะกาฟุลครอบครัวกับการประกันชีวิตแบบทั่วไปมีเป้าหมายเดียวกันคือการบริหารจัดการรูปแบบหนึ่งของความไม่แน่นอนในชีวิตที่เรียกว่าความเสี่ยงที่แท้จริง ความเสี่ยงประเภทนี้เกิดขึ้นเมื่อเหตุการณ์นั้นไม่มีความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การได้รับประโยชน์หรือกำไร มีแต่ความเป็นไปได้ที่จะสูญเสีย เหตุการณ์ไฟไหม้ น้ำท่วม แผ่นดินไหว อุบัติเหตุรถยนต์ และการถูกขโมยทรัพย์สินเป็นรูปแบบของเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงที่แท้จริง บทบาทของบริษัทประกันคือการรับความเสี่ยงประเภทนี้แทนผู้ซื้อ

ประกันอันเนื่องมาจากการทำข้อตกลงร่วมกัน ในอีกนัยหนึ่งด้วยวิธีแห่งการประกันความเสี่ยงที่แท้จริงจะถูกโอนจากบุคคลไปยังบริษัทประกัน

ความเสี่ยงด้านการเก็งกำไรซึ่งบริษัทประกันไม่รับเนื่องจากมีความเป็นไปได้ที่จะได้และความเป็นไปได้ที่จะสูญเสีย เมื่อเราลงทุนในหุ้นหรืออสังหาริมทรัพย์ เรากำลังเล่นอยู่กับความเสี่ยงด้านการเก็งกำไร ไม่มีเหตุผลที่จะทำให้ความเสี่ยงประเภทนี้เป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม) เนื่องจากอิสลามส่งเสริมให้มนุษย์หาความมั่งคั่งด้วยการทำการค้าการลงทุนซึ่งในการดำเนินการทั้งสองจะต้องแบกรับกับความเสี่ยงและมีการใช้หลักการแบ่งกำไร กุรอ่านกล่าวว่า “อัลเลาะห์อนุญาตการทำการค้าแต่ห้าม ริบา”(อัลบากาเราะฮ์: 278) ความเสี่ยงด้านการเก็งกำไรจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเราทำการลงทุน หากไม่ลงทุนความเสี่ยงประเภทนี้ก็จะหายไป ด้วยเหตุนี้มนุษย์สามารถควบคุมความเสี่ยงด้านการเก็งกำไรด้วยการไม่ลงทุน

ความเสี่ยงด้านการเก็งกำไรแตกต่างจากความเสี่ยงที่แท้จริงเนื่องจากอย่างหลังเกิดขึ้นตลอดเวลา ตัวอย่างเช่นในขณะนี้มนุษย์กำลังเผชิญกับความเสี่ยงที่จะเสียชีวิตจากเหตุเพลิงไหม้ อุบัติเหตุรถยนต์ ภัยธรรมชาติ สุขภาพที่ย่ำแย่เป็นต้น ดังนั้น มนุษย์จึงไม่สามารถควบคุมความเสี่ยงที่แท้จริง การประกันจึงเป็นเครื่องมือเพื่อลดโอกาสที่มนุษย์จะต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่แท้จริงและความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้น

อิสลามได้สั่งห้ามในเรื่องของการพนัน (มัยซิร) ในการพนันความเป็นไปได้ที่จะชนะหรือทำเงินเป็นสิ่งที่ห่างไกล ความเสี่ยงด้านการเก็งกำไรในการพนันอยู่ในระดับที่สูงและไม่สามารถคาดการณ์ได้เนื่องจากมีโอกาสน้อยมากที่จะชนะพนัน

เนื่องจากคนส่วนใหญ่ชอบหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (เช่น พวกเขาชอบการลงทุนที่ปลอดภัยมากกว่าการลงทุนที่ไม่ปลอดภัย) การพนันจึงเป็นสิ่งซึ่งไม่สมเหตุสมผล ในกรณีของการประกันชีวิตความเสี่ยงที่แท้จริงเกิดขึ้นเนื่องจากการเสียชีวิตเป็นสิ่งที่แน่นอนแต่จะเกิดขึ้นเมื่อไหร่นั้นเป็นสิ่งที่ไม่มีใครทราบ นี่คือหน้าที่ของบริษัทประกันที่จะต้องคำนวณความเป็นไปได้ในการเสียชีวิตหรืออัตราการเสียชีวิต สิ่งสำคัญคือความเป็นไปได้ที่คนๆหนึ่งจะเสียชีวิตในแต่ละอายุ

ในกรณีของการพนัน ไม่มีการรับประกันว่าทุกคนจะชนะแต่มีความเป็นไปได้สูงที่คนส่วนใหญ่จะแพ้พนัน ดังนั้นการประกันจึงไม่ใช่การพนันเนื่องจากความเสี่ยงด้านการเก็งกำไรจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเกิดการพนันในขณะที่ความเสี่ยงที่แท้จริงมีอยู่ไม่ว่าคนจะซื้อกรมธรรม์หรือไม่

อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงด้านการเก็งกำไรในการทำการค้าค่อนข้างแตกต่างกับกรณีของการพนัน ในการทำการค้าการขาดทุนมีความเป็นไปได้สูงสุดในช่วงที่เศรษฐกิจชะลอตัว แต่สำหรับการพนันโอกาสที่จะชนะยังคงไม่มากไม่ว่าเศรษฐกิจจะดีหรือไม่ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่านักกฎหมายมุสลิมกำลังคิดอะไรอยู่เมื่อใช้ ฆอรอร์ กับ มัยซิร หรือการพนันเป็นเหตุผลในการไม่อนุญาตการประกันชีวิตแบบทั่วไป

ดูเหมือนว่าสิ่งเดียวที่จะทำให้มุสลิมเชื่อว่าการประกันชีวิตแบบทั่วไปไม่ ฮาลาล อย่างที่ได้ออก ฟัตวา มาคือประเด็นของ ริบา นี่เป็นเพราะบริษัทประกันนำเงินส่วนใหญ่ไปลงทุนในตราสารที่ให้ดอกเบี้ย เช่น พันธบัตร ตราสารหนี้เอกชน และตราสารตลาดเงิน

เมื่อคนๆหนึ่งเสียชีวิตเงินที่บริษัทประกันต้องจ่ายชดเชยนำมาจากส่วนของกำไรทั้งหมดของบริษัท กำไรเหล่านี้สามารถแยกออกเป็นสองส่วน คือ กำไรจากการขายประกันและกำไรจากการลงทุน ส่วนแรกเกิดขึ้นเมื่อเบี้ยประกันทั้งหมดที่เก็บได้มีมูลค่ามากกว่าเงินที่ต้องจ่ายให้กับลูกค้าเพื่อชดเชยความสูญเสียในขณะที่ส่วนที่สองเป็นกำไรที่มาจากการลงทุนในพันธบัตรและหุ้น

ส่วนที่สองเป็นส่วนที่ทำให้การประกันชีวิตแบบทั่วไปไม่ฮาลาล หากเครื่องมือทางการเงินปราศจากดอกเบี้ยการประกันชีวิตแบบทั่วไปก็อาจ ฮาลาล โดยจะต้องไม่ไปลงทุนในผลิตภัณฑ์อื่นๆที่ไม่ฮาลาลเช่นกัน

โดยสรุปแล้ว ตะกาฟุลดีกว่าการประกันชีวิตแบบทั่วไปตรงที่ไม่มีดอกเบี้ยตะกาฟุล แปลการประกันร่วม กำไรภายใต้ ตะกาฟุลจะถูกจัดสรรโดยใช้หลัก ทาบารุ และ มูดอรอบะฮ์ อย่างแรกหมายถึงการแบ่งปันและความร่วมมือระหว่างผู้ถือกรมธรรม์ นั่นคือ ผลประโยชน์ที่บริษัทต้องจ่ายในกรณีที่ผู้ซื้อประกันเสียชีวิตนำมาจากกองทุนซึ่งประกอบไปด้วยเบี้ยประกันของผู้ถือกรมธรรม์ทั้งหมดและผลตอบแทนจากการลงทุนซึ่งปราศจากดอกเบี้ย

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือกรมธรรม์กับบริษัท ตะกาฟุลตั้งอยู่บนสัญญา มูดอรอบะฮ์ โดยที่ฝ่ายหลังทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบการหรือ มูดาริบ ส่วนฝ่ายแรกเป็นผู้ออกทุน บริษัท ตะกาฟุลจะนำเบี้ยประกันไปลงทุนในตราสารที่ปราศจากดอกเบี้ยซึ่งกำไรที่เกิดขึ้นจะนำมาแบ่งสรรกันตามอัตราส่วนที่ได้มีการตกลงกันไว้แต่แรก

สิ่งที่กล่าวมาคือหนทางหนึ่งในการจ่ายชดเชยเมื่อผู้ถือกรมธรรม์เสียชีวิตโดยไม่เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย อย่างไรก็ตามเงินชดเชยส่วนใหญ่นำมาจากบัญชีผู้มีส่วนร่วมพิเศษไม่ใช่บัญชีผลตอบแทนจากการ

ลงทุน ดังนั้นการประกันชีวิตซึ่งเป็นสัญญาที่ปกป้องบุคคลจากความสูญเสียทางการเงินซึ่งเกิดจากการเสียชีวิตไม่ควรถูกโยงกับ ฆอรอร์ และ มัยซิร

บริษัท ตะกาฟุลควรชี้แจงเรื่องนี้ให้ชัดเจน เมื่อก่อนธนาคารอิสลามสามารถใช้เหตุผลทางศาสนาเพื่อดึงดูดลูกค้า บริษัท ตะกาฟุลควรดำเนินการตามโดยใช้ประเด็นเรื่อง ฆอรอร์ กับ มัยซิร เพื่อเพิ่มส่วนแบ่งตลาดหรือไม่ บริษัทตะกาฟุลกำลังบอกว่าในปัจจุบันบริษัทประกันชีวิตแบบทั่วไปไม่ยอมบอกลูกค้าถึงแหล่งที่บริษัทนำเงินไปลงทุนและวิธีการลงทุนซึ่งก่อให้เกิดความไม่แน่นอนและความไม่สบายใจในหมู่ประชาชนใช่หรือไม่

สี่: การประกันแบบทั่วไปกับการประกันภัยแบบอิสลาม: การเปรียบเทียบ

การเติบโตของธุรกิจ ตะกาฟุลในมาเลเซียเป็นที่น่าประทับใจเนื่องจากมีมุสลิมจำนวนเพิ่มขึ้นที่ทราบถึงระบบนี้และการสนับสนุนจากรัฐบาลก็เป็นไปด้วยดี ในปัจจุบันธุรกิจ ตะกาฟุลเกือบทั้งหมดอยู่ภายใต้สี่บริษัท คือ Syarikat Takaful Malaysia, Malaysian National Insurance (MNI) Takaful, Mayban Takaful และ Takaful Ikhlas ผลิตภัณฑ์ครอบคลุมทั้ง ตะกาฟุล แบบทั่วไปและแบบครอบครัวไปจนถึง ตะกาฟุลที่เชี่ยวชาญทางทะเลและในด้านสุขภาพ เบี้ยประกันจะถูกนำไปลงทุนในหุ้น พันธบัตร และตราสารตลาดเงินที่ถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์

ในมาเลเซียยังมีบริษัทประกันแบบทั่วไปจำนวนหนึ่งที่มีกองทุนประกันซึ่งลงทุนตามหลัก ชะรีอะฮ์ (Shariah investment-linked insurance funds (SILIF)) กองทุนบางกองทุนลงทุนในบริษัทซึ่งดำเนินธุรกิจตามหลัก ชะรีอะฮ์ ในขณะที่บางกองทุนลงทุนในตราสารที่ให้ผลตอบแทนคงที่ เช่น พันธบัตรอิสลาม (ซานัด/ซูกุก) และตราสารตลาดเงิน ด้วยเหตุนี้นโยบายในการส่งเสริมการลงทุนอิสลามผ่านทางการประกันจึงเป็นนโยบายที่มีความตั้งใจดี

แต่ SILIF มีความถูกต้องตามหลักการของอิสลามมากน้อยเพียงใดยังคงไม่ชัดเจนเนื่องจากลักษณะของการประกันแบบทั่วไปยังไม่เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการ ชะรีอะฮ์ ในปัจจุบัน ในปี 1974 สภาศาสนาแห่งชาติได้ออกฟัตวา (ความเห็นเชิงกฎหมาย) ว่าการประกันชีวิตแบบทั่วไปเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮารอม) เพราะประกอบไปด้วย 1) ฆอรอร์หรือความเสี่ยงและความไม่แน่นอน 2) มัยซิรหรือการพนัน และ 3) ริบาหรือดอกเบี้ย ด้วยเหตุนี้ธุรกิจ ตะกาฟุล จึงเกิดขึ้นในปี 1983

การประกันแบบทั่วไปดูจะเกี่ยวข้องกับทั้ง ริบา กับการพนันอย่างไม่ต้องสงสัย ปัจจัยด้าน ริบา ค่อนข้างเห็นได้ชัดเนื่องจากบริษัทประกันภัยลงทุนในตราสารที่มีดอกเบี้ย เช่น พันธบัตรรัฐบาลและตราสารหนี้เอกชน

ในกรณีของการพนัน ตำราส่วนใหญ่ได้ยืนยันประเด็นนี้โดยกล่าวว่าการประกันเกี่ยวข้องกับความบังเอิญ เอ็มเม็ท วอกอน กล่าวว่าคำว่า “บังเอิญ” หมายถึงผลที่เกิดจากโชคและจำนวนเงินที่แต่ละฝ่ายที่ทำสัญญาต้องจ่ายมีมูลค่าไม่เท่ากัน ผู้ทำประกันต้องจ่ายเบี้ยประกันและหากไม่เกิดความสูญเสียบริษัทประกันไม่ต้องจ่ายอะไรเลย แต่หากเกิดความสูญเสียเบี้ยประกันที่จ่ายถือว่าน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนที่ผู้ให้ประกันต้องจ่าย ด้วยเหตุนี้จึงขึ้นกับโชคหรือความบังเอิญ สัญญาประกันคล้ายกับสัญญาการพนัน

เมื่อสิ่งที่กล่าวมานี้เป็นความจริง จึงเป็นเรื่องแปลกที่กองทุนประกันที่ลงทุนตามหลัก ชะรีอะฮ์ (SILIFS) ได้รับอนุญาตให้อยู่ในตลาดอิสลามผ่านทางการประกันซึ่ง ฟูคาฮา ไม่ได้อนุมัติ หวังว่าในอนาคต Bank Negara Malaysia จะอนุญาตให้บริษัทประกันภัยแบบทั่วไปเปิดหน้าต่างอิสลามที่ซึ่งผลิตภัณฑ์ ตะกาฟุล(เช่นแบบทั่วไปและแบบครอบครัว เป็นต้น) จะถูกขายให้กับประชาชน

ตารางที่ 9.2 แสดงกองทุนการประกันภัยที่ลงทุนตามหลักชะรีอะฮ์(Shariah Investment- Linked Insurance Fund : SILIF) ในธุรกิจประกันภัยที่มิใช่ตะกาฟุล

กองทุนการประกันภัยควบคู่การลงทุนตามหลักชะรีอะฮ์ (Shariah Investment-Linked Insurance Fund: SILIF)	**ธุรกิจประกันภัยที่มิใช่ตะกาฟุล (non-Takaful)**
MCIS Shariah Fund	MCIS Insurance Berhad
Shariah Malaysian Equity	Mayban Life International (Labuan)Ltd.
Dahlia Shariah Income Fund	Mayban Life Assurance Berhad
MAA Dana Assalam MAA Dana Alfayyadh	Mayban Assurance Alliance Bhd.
Prulink Dana Rasulmal Prulink Dana Sanad Prulink Dana Idarah	Prudential Assurance Malaysia Bhd.
Lion Barakah Fund	Great Estern Life Assurance
AIA Dana Alistithmar AIA Dynamic Shariah Fund	American International Assurance
HLA Venture Dana Iltizam	Hong Leong Assurance Bhd.
Shariah Growth Fund	AML Assurance Bhd.

อย่างที่ทุกคนทราบ ตะกาฟุลแปลว่าการประกันร่วม ระบบของ “อากีละ”ซึ่งถูกใช้โดยมูฮาญิรินและอันซาร์ในมาดีนะห์มักถูกกล่าวว่าเป็นที่มาของ ตะกาฟุลเนื่องจาก อากีละ ใช้หลักการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยยังหมายถึงการประกันกันและกันบนพื้นฐานของศีลธรรม อย่างไรก็ตามเราจะต้องเข้าใจว่าระบบ อากีละ ไม่ใช่ระบบที่ถูกใช้ในเชิงธุรกิจแต่มีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในความยากลำบากโดยไม่เรียกร้องผลตอบแทน

เนื่องจากธุรกิจ ตะกาฟุลมีแนวโน้มการเติบโตที่สูงจึงสมควรที่จะศึกษาลักษณะของสัญญาที่ธุรกิจนี้ใช้เมื่อมีคนซื้อกรมธรรม์ ตะกาฟุลตัวอย่างเช่น คุณอิสมาแอลซื้อกรมธรรม์ ตะกาฟุลครอบคัวจาก Ummah

Takaful Bhd (UTB) ในราคา $100 ต่อเดือนหรือ $1,200 ต่อปี ในที่นี้คุณอิสมาแอลจ่ายเบี้ยประกันเพื่อแลกกับอะไร

หนังสือเกี่ยวกับ ตะกาฟุลส่วนใหญ่กล่าวว่าธุรกิจ ตะกาฟุลตั้งอยู่บนหลัก มูดอรอบะฮ์เมื่อคุณอิสมาแอลจ่ายเบี้ยประกันในแต่ละเดือนเขาจึงมีสถานะเป็น ร็อบบุลมาล ที่อาจสูญเสียเงินลงทุนหากโครงการที่ผู้บริหาร UTB (ซึ่งมีสถานะเป็น มูดาริบ) บริหารเกิดความล้มเหลว มิเช่นนั้นเขาจะได้รับเงินลงทุนคืนบวกกับผลตอบแทนจำนวนหนึ่ง

แต่สิ่งที่คุณอิสมาแอลได้รับจากบริษัท ตะกาฟุลไม่ใช่เพียงความเป็นไปได้ในการทำกำไรหรือขาดทุนจากการลงทุนแต่ยังรวมถึงสัญญาหรือการประกันที่จะได้รับเงินหากเกิดความสูญเสียจากการเสียชีวิตหรืออุบัติเหตุ แท้จริงแล้วนี่คือสัญญาชดใช้ค่าเสียหาย สัญญานี้คือแก่นหลักของ ตะกาฟุลซึ่งนำมาจากการประกันแบบทั่วไป เป็นเรื่องแปลกที่คนไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นนี้เท่ากับประเด็นเรื่องมูดอรอบะฮ์

ส่วนเกินทุน(กำไร)จากการรับประกันภัยในตะกาฟุล

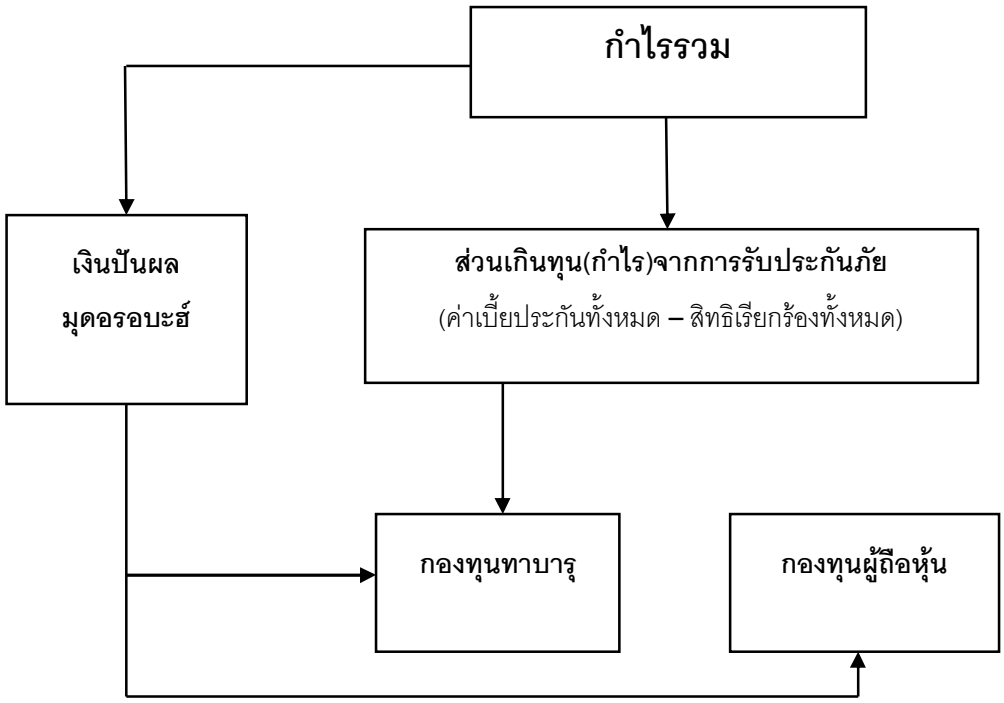

<รูปภาพที่ 9.3 กำไรตะกาฟุล>

แท้จริงแล้วกำไรส่วนใหญ่ของ ตะกาฟุลมาจากส่วนเกินเบี้ยประกันหรือส่วนต่างระหว่างเบี้ยประกันที่บริษัทตะกาฟุลเก็บกับเงินที่บริษัทจ่ายชดเชยให้กับลูกค้าในกรณีที่เกิดความสูญเสีย ส่วนเกินเบี้ยประกันเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ควรถูกพิจารณา เนื่องด้วย ตะกาฟุลใช้หลักการให้หรือมีส่วนร่วม(ทาบารุ)ในการกำหนดลักษณะและจำนวนของการจ่ายชดเชยให้กับผู้ทำประกันจึงหมายความว่าส่วนเกินจะต้องตกเป็นของกองทุนทาบารุแต่สิ่งนี้ยังคงไม่เกิดขึ้นกับธุรกิจ ตะกาฟุลเนื่องจากส่วนเกินเบี้ยประกันยังคงเป็นกำไรส่วนใหญ่ของตะกาฟุล

ด้วยระบบ ทาบารุ บริษัท ตะกาฟุลได้แสดงให้ลูกค้าเห็นว่าบริษัทคำนวณการชดเชยอย่างไรด้วยการให้ความสำคัญกับหลักการของ ทาบารุสิ่งนี้เกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและหลีกเลี่ยง ฆอรอร์(ความไม่แน่นอน) ในการทำสัญญาข้อตกลง แต่ใน ฟิกฮ์ มูอามาลัททาบารุไม่ได้เป็นสัญญาที่สร้างพันธะให้กับทุกฝ่ายที่ทำสัญญาอย่างที่เราเห็นในสัญญาอิสลามอย่าง อัลอิญาเราะฮ์ ซะลัม กาฟาละฮ์ หรือ วากาละฮ์ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเข้าใจสัญญาที่ ตะกาฟุลใช้เพื่อหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนของสิ่งซึ่งสำคัญสำหรับเราในปัจจุบัน

อย่างแรก หากสัญญาที่เรียกว่า ตะกาฟุลมีอยู่ในวรรณกรรม ฟิกฮ์ ยุคแรก หลัก ตะกาฟุลจะต้องสะท้อนคำสอนของกุรอานและท่านศาสดา

เป็นเรื่องที่ไม่ต้องสงสัยว่าแนวทางของพระเจ้าถูกใช้ในการดำเนินธุรกิจ ตะกาฟุลแต่เราไม่ควรมองข้ามปัญหาที่เกิดจากจรรยาวิบัติและการจงใจฝ่าฝืนข้อตกลงโดยผู้ซื้อประกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะการประกันและ ตะกาฟุลเป็นสัญญาที่หากผู้ซื้อประกันได้ฝ่าฝืนเงื่อนไขบางอย่าง สัญญาจะไม่มีผลทางกฎหมายนี่อาจเป็นสิ่งซึ่ง ฟูคาฮา(นักกฎหมายอิสลาม) กำลังหมายถึงเมื่อกล่าวถึงประเด็นเรื่อง ฆอรอร์ ในการประกันซึ่งผู้ทำประกันไม่มั่นใจว่าผู้ให้ประกันจะยอมจ่ายเงินชดเชยหรือไม่หากเกิดการสูญเสีย

อย่างที่สอง ธุรกิจ ตะกาฟุลจะต้องถูกพิจารณาตามกฎการทำสัญญาซึ่งประกอบไปด้วย:

- การเสนอและการรับ (อิญาบ กับ คาบูล)
- สิ่งที่จะถูกซื้อขายและราคา (มาฮาลุล อักดิ)
- ผู้ที่ร่วมทำสัญญา (ธาราฟาอิล อักดิ)

ตัวอย่างเช่น อะไรคือสิ่งที่จะถูกซื้อขายในกรณีของ ตะกาฟุลสิ่งนี้หมายถึงการที่ลูกค้าจะต้องจ่ายส่วนเกินเพื่อแลกกับการประกันหรือการชดเชย สินทรัพย์ที่จับต้องได้ หรือสิทธิ์ในกระแสเงินสดในอนาคตซึ่งเกิดจาก

สัญญา มูดอรอบะฮ์ ใช่หรือไม่ สิ่งที่กล่าวมานี้ยังไม่ถูกต้องนักเพราะหากลองอ่านเอกสาร ตะกาฟุลจะพบว่าส่วนประกอบด้านราคาได้เกิดขึ้น นั่นคือ เบี้ยประกัน ด้วยเหตุผลที่ว่าในการกำหนดเบี้ยประกัน ตะกาฟุลบริษัทจะต้องทำการประเมินความเสี่ยง

เราควรที่จะเข้าใจในประเด็นดังต่อไปนี้โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับลักษณะของสัญญา ตะกาฟุลอย่างแรกตามที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ การประกันแบบทั่วไปเป็นสัญญาการป้องกันซึ่งหมายความว่าผู้ทำประกันมีสิทธิ์ตามกฎหมายในการชดเชยจากผู้ให้ประกันหากเขาประสบกับความสูญเสีย ด้วยเหตุนี้ธุรกิจตะกาฟุลจึงใช้หลัก ทาบารุ โดยจะมีการบริจาคเงินจากกองทุนให้แก่ผู้ทำประกันแต่ไม่เกินมูลค่าความเสียหาย

ตารางที่ 9.4 การเปรียบเทียบตะกาฟุลและธุรกิจประกันภัยทั่วไป

ธุรกิจประกันภัยทั่วไป (ไม่มี SILIF)	**ธุรกิจประกันภัยทั่วไป (มี SILIF)**	**ตะกาฟุล**
สัญญาของการชดใช้ค่าเสียหาย	สัญญาของการชดใช้ค่าเสียหาย	สัญญาของการชดใช้ค่าเสียหาย
ถ่ายโอนความเสี่ยงที่แท้จริงจากลูกค้าไปยังผู้ประกอบการ	ถ่ายโอนความเสี่ยงที่แท้จริงจากลูกค้าไปยังผู้ประกอบการ	ถ่ายโอนความเสี่ยงที่แท้จริงจากลูกค้าไปยังผู้ประกอบการ
มีริบา(ดอกเบี้ย)	ไม่มีริบา(ดอกเบี้ย)	ไม่มีริบา(ดอกเบี้ย)
ผลลัพธ์ที่บังเอิญได้รับผลกระทบจากโอกาสและผู้ประกอบการได้รับส่วนเกินทุนจากการประภัย	ผลลัพธ์ที่บังเอิญได้รับผลกระทบจากโอกาสและผู้ประกอบการได้รับส่วนเกินทุนจากการประภัย	ผลลัพธ์ที่ได้รับผลกระทบจากโอกาสผลที่ได้รับขึ้นอยู่กับผู้ที่ได้รับส่วนเกินทุนจากการประภัย • ผู้ประกอบการตะกาฟุล • กองทุนทาบารุ

การประกันมีลักษณะคล้ายสัญญาเสี่ยงโชค (aleatory contract) ในระดับหนึ่ง เป็นประเด็นทางด้าน มัยซิร (การพนัน) ที่ ฟูคาฮา ได้กล่าวถึงบ่อยครั้ง เมื่อพูดถึงเสี่ยงโชคเราหมายถึงผลลัพธ์เกิดจากความบังเอิญ และจำนวนเงินที่ผู้ให้ประกันกับผู้ทำประกันต้องจ่ายมีมูลค่าไม่เท่ากัน

ตัวอย่างเช่น คุณอิสมาแอลจ่าย $300 ในแต่ละปีเป็นค่าประกันรถยนต์และจะไม่ได้รับเงินชดเชยใดๆ หากไม่เกิดอุบัติเหตุ แต่หากเกิดอุบัติเหตุจำนวนเงินที่ผู้ให้ประกันต้องจ่ายชดเชยมักมีมูลค่าสูงกว่าเบี้ยที่ผู้ซื้อประกันจ่ายเสมอ

เราจะพบว่าองค์ประกอบด้านมูลค่าที่เทียบเท่า (อิหวัด) ไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวอย่างที่กล่าวมา ดังนั้น การยอมรับการประกันแบบทั่วไปในมุมมองของกฎหมายอิสลามจึงเป็นเรื่องยากเพราะการประกันมีลักษณะเป็นสัญญาฝ่ายเดียว (unilateral contract) แต่ ตะกาฟุล ก็ดูจะมีลักษณะเช่นเดียวกันไม่ว่าจะใช้หลักมูดอรอบะฮ์ หรือ ทาบารุ เพื่อทำให้ ตะกาฟุลแบบทั่วไปหรือแบบครอบครัวถูกต้องตามหลักการของอิสลาม

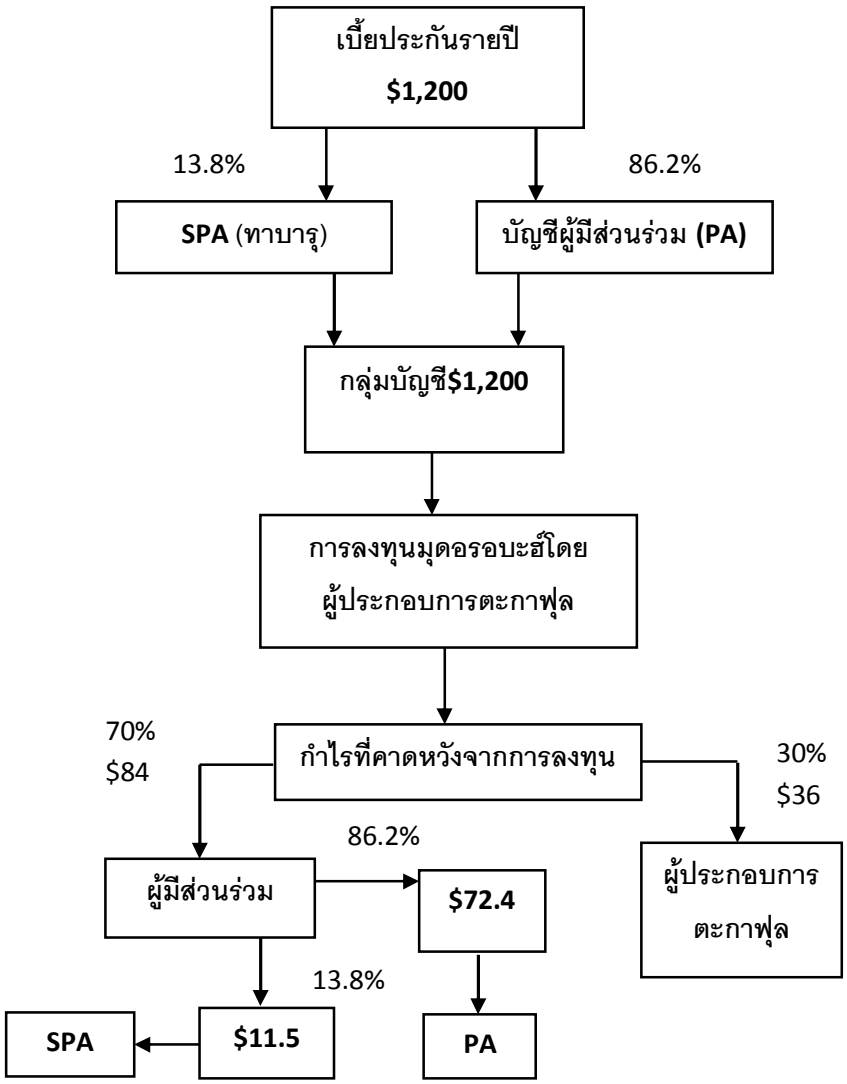

<รูปภาพที่ 9.5 ระบบการจัดสรรของ ตะกาฟุล>

ตัวอย่างเช่น คุณฮะซันได้ซื้อกรมธรรม์ ตะกาฟุลครอบครัวแบบสามสิบปีโดยได้จ่ายเบี้ยประกัน $100 ต่อเดือนมาแล้วหนึ่งปี ตามวิธีการคำนวณ มันฟาต ของ ตะกาฟุลครอบครัวของผู้เสียชีวิตจะได้รับ 1) สัดส่วนของเบี้ยประกันในบัญชีผู้เข้าร่วมการประกัน สมมุติมีมูลค่าเท่ากับ $1,0002) เงินชดเชยจากกองทุน ทาบารุ สมมุติเท่ากับ $1,200 x 29 = $34,800

มันฟาต ทั้งหมดเท่ากับ $35,800 ซึ่งมากกว่าจำนวนที่ผู้ซื้อประกันจ่าย นั่นคือ $1,200 แน่นอนหลายคนคงอยากทราบว่าอะไรคือเหตุผลที่ต้องจ่ายส่วนเกินจำนวน $34,800 เนื่องจากเกิดขึ้นและจ่ายให้กับผู้ซื้อประกันโดยที่เขาไม่ต้องแบกรับความเสี่ยง (กอร์ม) หรือต้องลงแรงใดๆ

อย่างไรก็ตาม การใช้หลัก ทาบารุ ไม่ได้ช่วยทำให้ลักษณะของ ตะกาฟุลที่เป็นสัญญาแบบเสี่ยงโชคหายไป มูดอรอบะฮ์ เป็นกลไกด้านการลงทุนและไม่ได้ช่วยทำให้ลักษณะของการเสี่ยงโชคน้อยลงไป

ลักษณะของการเสี่ยงโชคนี้จะเป็นประโยชน์ต่อบริษัทประกันเพราะจะได้รับเงินส่วนเกินระหว่างจำนวนเบี้ยประกันทั้งหมดกับจำนวนเงินที่จ่ายชดเชยทั้งหมด เพื่อให้แน่ใจว่าลูกค้าจะได้รับความเป็นธรรม กลุ่มลูกค้าควรมีตัวแทนเข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการบริหารบริษัท ตะกาฟุล เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของลูกค้า ตะกาฟุล

นี่เป็นประเด็นซึ่งธุรกิจ ตะกาฟุลในปัจจุบันจะต้องเข้าไปดูแลอย่างเป็นมืออาชีพหากยืนยันว่าการประกันแบบทั่วไปมีลักษณะคล้ายการพนัน (มัยซิร) แต่ ตะกาฟุลไม่ได้มีลักษณะเช่นนั้น เมื่อคนยังสับสนเกี่ยวกับประเด็นนี้ก็จะเกิดความคลุมเครือ (ฆอรอร์) ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อธุรกิจ ตะกาฟุลดังนั้นการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการส่งเสริมความโปร่งใสเพื่อเกิดความยุติธรรมทางเศรษฐกิจผ่านทางการค้าและการพาณิชย์ รวมทั้ง ตะกาฟุล

ส่วนที่สิบ

ประเด็นพิเศษ

หนึ่ง: การแปลงหนี้เป็นหลักทรัพย์อิสลาม

คำว่า "การแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์แบบอิสลาม" (Islamic Debt Securitization: IDS) มักจะถูกใช้โดยผู้ปฏิบัติงานในการออกตราสารหนี้เอกชนอิสลาม (Islamic private debt securities: IPDS) เกือบทั้งหมดโดยการออก MurabahahNotes Issuance Facility (Munif) หรือตราสารหนี้ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล (BAIDS) ถือเป็นตราสารหนี้อิสลามที่ได้รับความนิยมโดยปัจจุบันมีส่วนแบ่งการตลาดประมาณร้อยละ 55 ในประเทศมาเลเซีย

แท้จริงแล้ว IDSไม่ได้เกี่ยวข้องกับตราสารหนี้ที่มีสินทรัพย์ผูกอยู่ (ABS) ซึ่งเป็นตราสารหนี้ที่ได้รับความสนใจในประเทศมาเลเซียเมื่อไม่นานมานี้ การพึ่งสินเชื่อธนาคารที่มากเกินไปอาจก่อให้เกิดความหายนะต่อเศรษฐกิจในกรณีที่เกิดวิกฤตทางการเงิน หนี้เสียและการแห่ถอนเงินจากธนาคารสามารถนำประเทศเข้าสู่สภาวะหยุดนิ่งเมื่อไม่มีสินเชื่อจะให้แก่ธุรกิจอีกต่อไป ดังนั้นตลาดตราสารหนี้จึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยลดแรงกดดันของธุรกิจธนาคาร

การออกตราสารหนี้เอกชน (PDS) ในมาเลเซียความจริงถือเป็นเงินกู้ธรรมดาที่นักลงทุนให้กับบริษัทกู้ยืมเงิน โดยไม่ต้องผ่านตัวกลางนักลงทุนจะให้เงินกู้ยืมโดยแลกเปลี่ยนกับตราสารหนี้ซึ่งใช้เป็นหลักฐานและสามารถซื้อขายได้ตราสารหนี้ประเภทนี้ถือเป็นใบแสดงการเป็นหนี้(IOU)อย่างง่ายโดยมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน PDS ยังแตกต่างจากเงินกู้ธนาคาร โดยมีสภาพคล่องเนื่องจากสามารถขายได้อย่างรวดเร็วในตลาดเพื่อเปลี่ยนเป็นเงินสด

สิ่งที่กล่าวมานี้เป็นการประยุกต์ใช้การแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์สำหรับการออกพันธบัตรอิสลามซึ่งมักถูกเรียกแบบผิดๆ ในที่นี่จะประโยชน์หากเริ่มต้นจากการพิจารณาการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ คณะกรรมการหลักทรัพย์ให้ความหมายของการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ไว้ว่า "การจัดการที่ประกอบไปด้วยการโอนสินทรัพย์หรือความเสี่ยงไปยังบุคคลที่สามโดยการโอนดังกล่าวใช้เงินทุนจากการออกตราสารหนี้ให้กับนักลงทุน การชำระเงินให้กับนักลงทุนที่ลงทุนในตราสารหนี้ดังกล่าวมาจากกระแสเงินสดของสินทรัพย์ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม"สินทรัพย์เหล่านี้จะต้องสร้างกระแสเงินสดในขณะที่ผู้ออกตราสารจะต้องสละการครอบครองสินทรัพย์

สิ่งควรที่จะทราบ คือ การออกตราสารหนี้เอกชนแบบทั่วไปเช่น NIF, RUNIF, ICULS ฯลฯ ไม่ได้เป็นการแปลงสินทรัพย์(ลูกหนี้)เป็นหลักทรัพย์ตามที่อธิบายไว้ข้างต้น เช่นกันตราสารหนี้เอกชนอิสลามอย่างMunifและ BAIDS ไม่สามารถใช้การแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์เนื่องจากคณะกรรมการหลักทรัพย์ยังไม่มีมติเกี่ยวกับ ABS ในปี 1990 ซึ่งเป็นปีที่มีการออก อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล เป็นครั้งแรกโดย Shell

ก่อนที่ผมจะกล่าวต่อไปถึงลักษณะของการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์แบบอิสลาม การแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์สามารถหมายถึงสิ่งต่อไปนี้:

- การขายสินเชื่อของสถาบันหนึ่งให้กับอีกสถาบัน
- การแปลงสินเชื่อหรือสินทรัพย์อื่น ๆ เช่นอสังหาริมทรัพย์ ให้เป็นหลักทรัพย์ที่สามารถนำไปขายได้ในตลาดหลักและมีการซื้อขายในตลาดรอง
- การแปลงกระแสเงินสดจากหลักประกันเงินกู้หรือหลักทรัพย์ค้ำประกันให้เป็นตราสาร

จากที่กล่าวมาข้างต้น สิ่งสำคัญ คือ การแปลงหนี้ให้เป็นหลักทรัพย์จะต้องดำเนินการโดยเจ้าของหนี้หรือเจ้าหนี้ นี่คือหลักปฏิบัติโดยทั่วไป ไม่มีทางที่ลูกหนี้จะได้รับอนุญาตจากหน่วยงานกำกับดูแลให้แปลงหนี้ของตัวเองเป็นหลักทรัพย์ หากพิจารณาจากงบดุล บัญชีสินเชื่อถือเป็นสินทรัพย์ของเจ้าหนี้ซึ่งในกรณีนี้คือธนาคาร การแปลงหนี้ให้เป็นหลักทรัพย์จึงเป็นสิ่งเดียวกับการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์ สินเชื่อหรือสินทรัพย์ที่จะถูกแปลงให้เป็นหลักทรัพย์จึงต้องอยู่ภายใต้การครอบครองของเจ้าของ ในอีกนัยหนึ่งลูกหนี้ไม่สามารถแปลงสินทรัพย์ที่เขาได้มอบให้อยู่ภายใต้การครอบครองของธนาคาร เขาไม่สามารถแปลงสิ่งที่เขาไม่ได้เป็นเจ้าของ

ตัวอย่างเช่น บริษัทที่ได้ซื้อที่ดินโดยใช้ บัยอ์บิทะมันอาญิล ไม่สามารถแปลงที่ดินเป็นหลักทรัพย์เพื่อออกพันธบัตรใหม่เนื่องจากธนาคารถือความเป็นเจ้าของ บริษัทไม่สามารถขายที่ดินจนกว่าจะชำระเงินครบ แต่ในกรณีของ PDS อิสลามกลับไม่เป็นเช่นนี้ ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่ค่อนข้างยากสำหรับผู้ที่ศึกษาการเงินอิสลามใหม่ๆ อย่างไรก็ตามผมจะลองอธิบาย

สมมุติ Telekom ต้องการระดมทุนจำนวน $800 ล้านผ่านตลาด PDS อิสลาม เงินที่ระดมได้จะถูกใช้เพื่อขยายธุรกิจในต่างประเทศ เนื่องจากอิสลามห้ามการรับจ่ายดอกเบี้ยจึงใช้สัญญา อัลบัยอ์(การค้า) แทนสัญญาหนี้

ที่เป็นเช่นนี้เพราะกุรอานกล่าวว่า “อัลเลาะห์ทรงอนุญาตการค้าแต่ห้ามดอกเบี้ย” (อัลบากอเราะฮ์: 275) ดังนั้นการใช้ อัลบัยอ์ จึงเป็นทางออกที่เป็นไปได้สำหรับ Telekom โดยปกติ Telekom จะได้รับคำปรึกษาจากวาณิชธนกิจที่ทำธุรกิจร่วมซึ่งจะไปปรึกษาคณะกรรมการ ชะรีอะฮ์ ของบริษัทอีกที

การออก PDS อิสลามหมายความว่ามันจะไม่ได้เป็นเพียงเอกสารที่แสดงถึงการเป็นหนี้ (IOU) แต่เป็นสินค้าซึ่งสามารถถูกซื้อขายได้ PDS สามารถถูกซื้อขายในตลาดรองด้วยเหตุผลทางสภาพคล่องและการเก็งกำไร ในอีกนัยหนึ่งในฐานะที่เป็นสินทรัพย์หรือทรัพย์สิน (อัลมัล) IPDS สามารถถูกซื้อขายได้ในราคาส่วนลดหรือราคาส่วนเพิ่มเช่นเดียวกับพันธบัตรทั่วไป

คำถามคือ IOU หรือใบแสดงหนี้อิสลามถูกเปลี่ยนเป็นสินค้าที่สามารถถูกซื้อขายได้อย่างไร คำถามนี้ไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหากับพันธบัตรที่มีดอกเบี้ยเพราะ IOU หรือใบหนี้เป็นสินทรัพย์ของเจ้าหนี้ แต่เหตุผลเดียวกันนี้ไม่สามารถใช้ได้กับใบหนี้อิสลาม (ซานัด) การแลกเปลี่ยน ซานัดเป็นการทำให้สัญญาเป็นโมฆะเนื่องจาก ซานัด ไม่ได้มีสถานะเป็นสิ่งของที่จะสามารถถูกซื้อขายได้

เพื่อทำให้ ซานัด สามารถถูกซื้อขายได้ได้มีการใช้สัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับการออก PDS อิสลาม เนื่องจาก Telekom ยินดีจ่ายต้นทุนตรงนี้เพื่อให้สามารถระดมเงินทุนและนักลงทุนต้องการซื้อพันธบัตรที่มีลักษณะเดียวกับพันธบัตรแบบทั่วไป สัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์ สามารถทำให้สิ่งนี้เป็นจริงได้ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

- Telekom ใช้สัญญา อัลบัยอ์มุตลัก หรือการขายด้วยเงินสดเพื่อขายสินทรัพย์มูลค่า $800 ล้านแก่นักลงทุนเพื่อแลกกับเงินทุนจำนวนเดียวกัน
- ในขณะเดียวกันนักลงทุนจะทำการซื้อสินทรัพย์คืนโดยการใช้สัญญา อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล(BBA) ในราคาต้นทุน ($800 ล้าน) บวกกับกำไรส่วนเพิ่ม ($20) ด้วยการผ่อนชำระ หากอัตรากำไรอยู่ที่ร้อยละ 5 ต่อปีเป็นระยะเวลา n = 5 ปี ส่วนกำไรจะมีมูลค่าเท่ากับ $800,000,000 x 0.05 x 5 = $20 ล้าน ส่วนของต้นทุนจะต้องชำระเป็นเงินก้อนในทีเดียวเช่นเดียวกับในกรณีของพันธบัตรทั่วไป หนี้ BBA ของ Telekom ที่จะต้องชำระคืนแก่นักลงทุนมีมูลค่าทั้งหมด $820 ล้าน
- Telekom จะแปลงหนี้ BBA (ดายน์BBA) เป็นหลักทรัพย์PDS อิสลามผ่านทางการขายแบบ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล ในอีกนัยหนึ่ง การออก PDS อิสลามอย่าง MuNif (PDS ระยะกลาง) หรือ BAIDS เป็นวิธีการชำระเงินคืนแก่นักลงทุน

ในกระบวนการนี้ได้เกิดการแปลงหนี้ให้เป็นหลักทรัพย์ (ดายน์ BBA) โดยผู้ออกพันธบัตร (Telekom) แต่สิ่งที่ควรเกิดขึ้นคือการแปลงสินทรัพย์อ้างอิง (underlying asset) ให้เป็นหลักทรัพย์ เพื่อให้การออกใบพันธบัตรผ่านการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์เป็นวิธีในการระดมเงินทุนและชำระเงิน

เป็นเรื่องที่แปลกที่สภาที่ปรึกษา ชะรีอะฮ์ (Shariah Advisory Council (SAC)) ได้อนุญาตให้บริษัทผู้ออกพันธบัตรแปลง ดายน์ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล เป็นสินทรัพย์เนื่องจากเป็นของนักลงทุนตามกฎหมาย Telekom ยังไม่ได้ชำระหนี้สินทั้งหมด $820 ล้าน จึงฟังดูไม่มีเหตุผลที่ Telekom ได้รับอนุญาตในการแปลงสิ่งที่ตนไม่ได้เป็นเจ้าของให้เป็นหลักทรัพย์

หนี้ที่เกิดจากการซื้อ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล (ดายน์ BBA) คืนถือเป็นสินทรัพย์ของนักลงทุนแต่เป็นหนี้สำหรับผู้ออกพันธบัตร (Telekom) แท้จริงแล้วการแปลง ดายน์ BBA เป็นหลักทรัพย์ควรทำโดยนักลงทุน (เจ้าหนี้) ไม่ใช่ Telekom (ลูกหนี้)

สิ่งนี้จะเป็นจริงก็ต่อเมื่อวาณิชธนกิจเป็นผู้จัดจำหน่ายพันธบัตร โดยฝ่ายออกพันธบัตรจะต้องขายสินทรัพย์อ้างอิงให้กับผู้จัดจำหน่ายซึ่งจะขายสินทรัพย์นั้นคืนให้กับผู้ออกอีกที เนื่องจาก ดายน์ ที่เกิดจากการขาย BBA – ซึ่งเรียกว่า ดายน์ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล– ได้ตกเป็นของผู้จัดจำหน่ายแล้ว มันสามารถถูกแปลงให้เป็นหลักทรัพย์โดยผู้จัดจำหน่าย เป็นการนำไปสู่การออกพันธบัตร ABBA/BAIDS

ในอีกนัยหนึ่ง การแปลงหนี้ให้เป็นทุนถูกกระทำโดยวาณิชธนกิจซึ่งเป็นเจ้าของ ดายน์(หนี้) ในมุมมองของผู้จัดจำหน่าย ดายน์ เป็นสินทรัพย์ไม่ใช่หนี้สิน เมื่อเป็นสินทรัพย์จึงสามารถถูกแปลงเป็นหลักทรัพย์ที่สามารถถูกซื้อขายได้ แต่การแปลงหนี้เป็นหลักทรัพย์แบบอิสลามดำเนินการเช่นนี้หรือไม่ กระบวนการเช่นนี้อาจไม่สามารถเกิดขึ้นได้เนื่องจาก SAC ยังไม่ได้ออกความคิดเห็นเชิงกฎหมายต่อการแปลงหนี้เป็นหลักทรัพย์

ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990s การแปลงหนี้ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล ดำเนินการโดย Cagamas Bhd. โดยการใช้สัญญา บัยอ์อัลดายน์หนี้ BBA ถูกขายโดย Bank Islam Malaysia Berhad (BIMB)ให้กับ Cagamas ในราคาส่วนลดซึ่งต่อมา Cagamas ได้ทำการแปลงหนี้นั้นให้เป็นหลักทรัพย์เพื่อออกพันธบัตรมูดอรอบะฮ์วิธีการเช่นนี้ดูจะสมเหตุสมผลกว่าเนื่องจากหนี้ BBA ถูกแปลงเป็นหลักทรัพย์โดยเจ้าของของมัน (Cagamas)

อีกวิธีการหนึ่งคือการขาย MuNif/BAIDS ให้กับวาณิชธนกิจซึ่งเป็นผู้จัดจำหน่ายพันธบัตร BAIDS จะถูกขายในราคาส่วนลดโดยผู้ออกพันธบัตรให้กับผู้จัดจำหน่ายซึ่งจะขายต่อให้กับนักลงทุนอีกทอดโดยคิดกำไร แต่กระบวนการเช่นนี้ยังคงเกิดการแปลงสินทรัพย์อ้างอิง (ไม่ใช่หนี้) ให้เป็นหลักทรัพย์โดยผู้จัดจำหน่าย สิ่งที่อาจเกิดขึ้นคือ 1) การขายหนี้ (บัยอ์อัลดายน์) ในราคาส่วนลดโดยผู้ออกพันธบัตรให้กับผู้จัดจำหน่าย และ 2) การขายหนี้ในราคาส่วนเพิ่มโดยผู้จัดจำหน่ายให้กับนักลงทุน

ดูเหมือนว่าผู้ปฏิบัติงานและผู้เชี่ยวชาญด้าน ชะรีอะฮ์ ในระดับที่ปรึกษาได้สร้างมาตรฐานใหม่ในการพิจารราว่าอะไรคือสินทรัพย์และอะไรคือการแปลงหนี้เป็นหลักทรัพย์ ในธุรกิจธนาคารแบบดั้งเดิมการแปลงหนี้เป็นหลักทรัพย์สามารถเกิดขึ้นได้ในพอร์ตสินเชื่อ ในกรณีการประยุกต์ใช้สำหรับตลาดทุน บริษัทสามารถแปลงสินทรัพย์ของตัวเองให้เป็นหลักทรัพย์แล้วขายต่อให้กับนักลงทุน

กระบวนการที่ปฏิบัติกันในปัจจุบันในการเงินอิสลามได้สร้างมิติใหม่ให้กับการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์นั่นคือ การแปลงหนี้ (ดายน์ มูรอบาฮะฮ์) ซึ่งเป็นของเจ้าหนี้โดยลูกหนี้กระบวนการเช่นนี้ได้สร้างคำจำกัดความให้กับการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์ว่าคือการสร้างใบรับรองหนี้ทางการเงินที่สามารถนำไปซื้อขายได้

หากสิ่งที่กล่าวมาเป็นจริง ฝ่ายที่ทำการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์ของการเงินอิสลาม (ซึ่งคือผู้ออกพันธบัตร) ควรเป็นผู้ให้เงินทุน แต่น่าแปลกใจในกรณีของ MuNif และ BAIDS ฝ่ายที่ทำการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์กลับกลายเป็นผู้ออกพันธบัตร (ลูกหนี้)

คำถามคือ ทำไมสภาที่ปรึกษา ชะรีอะฮ์ จึงอนุญาตการกระทำเช่นนี้ ในการเงินแบบทั่วไปการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์คือการแปลงสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องต่ำให้เป็นหลักทรัพย์ที่สามารถนำไปซื้อขายได้ในตลาดรอง

แต่ในกรณีของการเงินอิสลาม การแปลงสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์คือการสร้างหลักทรัพย์ขึ้นมาเพื่อเป็นหลักฐานสำหรับหนี้ที่เกิดจากสินเชื่อ มูรอบาฮะฮ์ หรือ บัยอ์บิทะมันอาญิล และดำเนินการโดยลูกหนี้ นี่คือเงื่อนไขและคำจำกัดความที่ใช้โดยผู้ปฏิบัติงานในการเงินอิสลาม พวกเขาอ้างว่าภาระหนี้สามารถถูกนำไปแปลงเป็นหลักทรัพย์ได้เนื่องจากมีสินทรัพย์อ้างอิงอยู่ ดังนั้นการออก ABBA หรือหลักทรัพย์หนี้ที่เกิดจากกระบวนการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์จึงถือเป็นทรัพย์สิน (อัลมัล) ดูจากรูปภาพที่ 10.1 ด้านล่าง

ตราสารหนี้อิสลาม

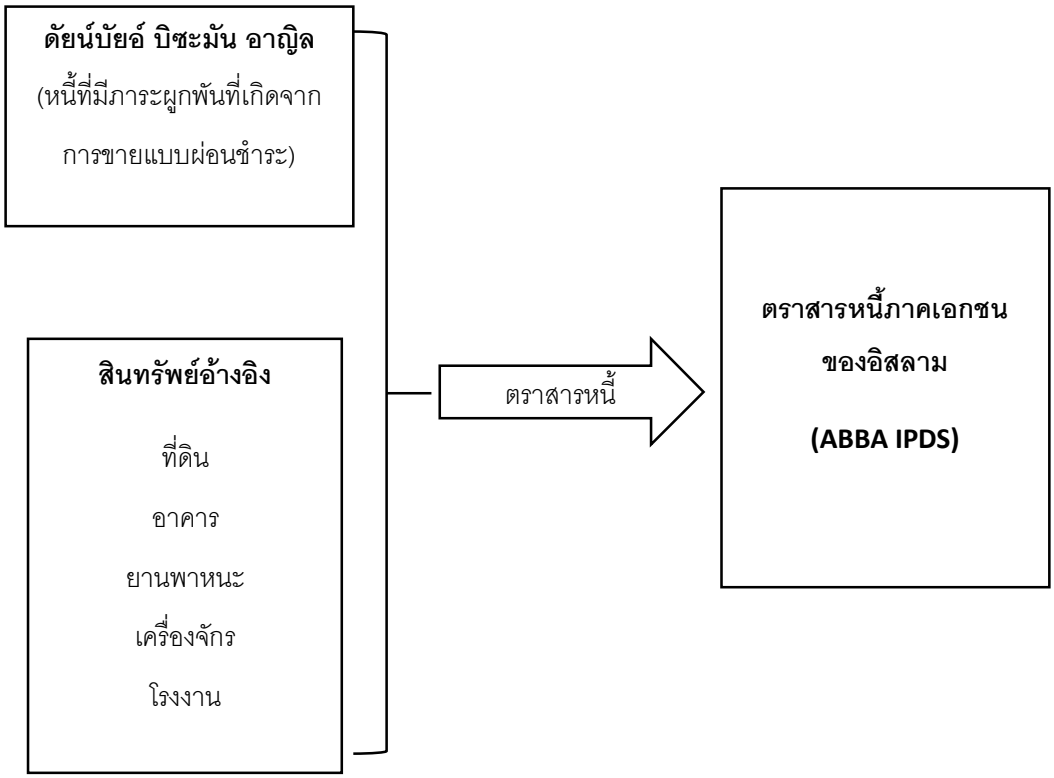

- ผู้ออกตราสารเป็นเจ้าของสินทรัพย์อ้างอิงภายหลังการขายบัยอ์บิซะมัน อาญิล
- ผู้ออกตราสารทำการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์โดยการออกตราสารหนี้บัยอ์ บิซะมัน อาญิลซึ่งมีหลักประกันเป็นสินทรัพย์อ้างอิง

<รูปภาพที่ 10.1 การแปลงหนี้เป็นหลักทรัพย์ในมาเลเซีย>

วัตถุประสงค์หลักของบทความนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่ากระบวนการนี้จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อมีการขาย อีนะฮ์ การขายสินทรัพย์อ้างอิงโดยผู้ให้เงินทุนแก่ Telekom แล้วซื้อกลับทำให้ Telekom สามารถแปลงสินทรัพย์อ้างอิงให้เป็นหลักทรัพย์เพื่อออก ABBA เพื่อเป็นเครื่องมือในการชำระเงิน

สอง: กฎหมายมรดกอิสลาม (ฟาราอิด)

เมื่อบุคคลเสียชีวิตโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมทรัพย์สมบัติของเขาจะถูกส่งมอบให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปแบ่งต่อให้กับทายาทโดยชอบธรรม แต่กระบวนการทางกฎหมายจะซับซ้อนและใช้เวลามากกว่าที่ทายาทจะได้รับส่วนแบ่ง

ในมาเลเซียการแบ่งทรัพย์สมบัติอยู่ภายใต้กฎหมายการแบ่งมรดกปี 1997 ตัวอย่างเช่น เมื่อบุคคลเสียชีวิตโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ มีเพียงคู่สมรส ไม่มีบุตรหรือบิดามารดา มรดกทั้งหมดจะตกทอดสู่คู่สมรส ในกรณีของมุสลิมจะใช้กฎหมายมรดกอิสลาม (ฟาราอิด)

เขาอาจถูกถามว่าต้องการแบ่งทรัพย์สมบัติส่วนหนึ่งให้กับบิดามารดาหรือพี่สาวน้องสาว (ซึ่งมีสิทธิ์ในมรดกตามกฎ ฟาราอิด) หรือไม่เนื่องจากภรรยากับบุตรมีสถานะเป็นผู้ได้รับมรดกถูกต้องตามกฎหมาย เขาอาจใช้หลัก วาซิยะ แล้วแบ่งทรัพย์สินไว้ไม่เกินหนึ่งในสาม “แต่เมื่อถึงเวลาแบ่งมรดก มีญาติพี่น้อง หรือเด็กกำพร้า หรือผู้ยากจน จงแบ่งส่วนหนึ่งให้แก่พวกเขาด้วยความเมตตาและยุติธรรม” (อันนิสา: 8)

ในอิสลาม เมื่อบุคคลได้สร้างพินัยกรรม (วาซิยะ) เขาไม่สามารถแบ่งทรัพย์สมบัติของเขาเกินหนึ่งในสามให้แก่คนที่เขาต้องการนอกเหนือจากผู้ที่มีสิทธิ์ตามกฎหมายมรดก ในที่นี้รวมถึงคนยากจน เด็กกำพร้า เพื่อนสนิท และญาติคนอื่นๆที่ไม่ได้ถูกกล่าวถึงในกฎหมาย ฟาราอิด ส่วนที่เหลืออีกสองในสามจะต้องถูกจัดสรรให้แก่ผู้ที่มีสิทธิ์ตามสัดส่วนที่กุรอานได้ระบุไว้ดังต่อไปนี้

“อัลเลาะห์ได้ชี้แนะเกี่ยวกับมรดกของบุตร: สัดส่วนที่ผู้ชายหนึ่งคนได้เท่ากับที่ผู้หญิงสองคนได้ หากมีแต่ลูกสาวสองคนขึ้นไป ให้พวกเธอได้สองในสามของมรดก หากมีแต่ลูกสาวคนเดียว ให้เธอได้ส่วนแบ่งครึ่งหนึ่ง”

“ในกรณีของบิดามารดา ให้พวกเขาได้ส่วนแบ่งหนึ่งในหกหากเจ้ามีบุตร แต่หากเจ้าไม่มีบุตรและบิดามารดายังคงมีชีวิตอยู่ ให้มารดาได้หนึ่งในสาม แต่นอกเหนือจากบิดามารดาหากเจ้ามีพี่น้อง ให้มารดาได้รับส่วนแบ่งหนึ่งในหก การแบ่งมรดกในทุกกรณีให้กระทำหลังการชำระค่ามรดกและหนี้สิน เจ้าไม่รู้ว่าใครควรได้รับส่วนแบ่งมากที่สุดไม่ว่าจะเป็นบิดามารดาหรือบุตร สัดส่วนเหล่านี้ถูกกำหนดลงมาจากอัลเลาะห์ และอัลเลาะห์ทรงรู้ทุกอย่าง ทรงเป็นผู้ชาญฉลาดรอบด้าน (อาลีมัน ฮาคีมา)” (อันนิสา: 11)

“หากภรรยาทิ้งมรดกไว้ เจ้าจะได้รับส่วนแบ่งครึ่งหนึ่งหากไม่มีบุตร แต่หากมีบุตรเจ้าจะได้รับหนึ่งในสี่ ทั้งนี้ภายหลังการชำระค่ามรดกและหนี้สิน หากเจ้าเสียชีวิตและมีมรดก ภรรยาจะได้รับหนึ่งในสี่หาก

ไม่มีบุตร แต่หากมีบุตรภรรยาจะได้รับหนึ่งในแปด ทั้งนี้ภายหลังการชำระค่ามรดกและหนี้สิน” (อันนิสา: 12)

“หากผู้ชายหรือผู้หญิงที่เสียชีวิตและมีมรดก ไม่มีทั้งบิดามารดาและบุตร แต่มีพี่ชายหรือน้อยชายและพี่สาวหรือน้องสาว ให้แต่ละคนได้รับส่วนแบ่งหนึ่งในหก แต่หากมีพี่น้องมากกว่าสองคนให้แต่ละคนได้รับหนึ่งในสาม ทั้งนี้ภายหลังการชำระค่ามรดกและหนี้สินเพื่อที่จะไม่ก่อความเสียหายให้กับใคร นี่เป็นคำสอนของอัลเลาะห์ และอัลเลาะห์ทรงรู้ทุกอย่าง มีความอดทนสูงสุด (อาลีมุนฮาลีมะ)” (อันนิสา: 12)

“นี่คือเงื่อนไขที่กำหนดโดยอัลเลาะห์ ผู้ใดที่เชื่อฟังอัลเลาะห์และผู้ส่งสารของพระองค์จะได้รับการต้อนรับสู่สวนที่มีแม่น้ำไหลอยู่ข้างใต้ และได้อยู่ ณ ที่แห่งนี้ตลอดไป และนี่คือความสำเร็จสูงสุด (วาซฮาลีกัลเฟาซุลอาซิม)” (อันนิสา: 13)

กฎหมายมรดกอิสลามจึงกำหนดให้ชาวมุสลิมดำเนินตามคำสอนในกุรอาน ไม่ใช่ความต้องการส่วนตัว หากไม่พบผู้มีสิทธิ์ตามกฎหมายที่จะได้รับมรดก (วาริธ) ทรัพย์สมบัติจะถูกมอบให้กับ บัยตุลมาล (กระทรวงการคลังอิสลาม) เพื่อเป็นประโยชน์กับสวัสดิการส่วนรวม

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการวางแผนเรื่องมรดกควรพิจารณาประเด็นนี้ พวกเขาไม่ควรชี้นำลูกค้าให้เชื่อว่าสามารถแบ่งมรดกตามความต้องการของตัวเองได้ แนวคิดเรื่องการทำพินัยกรรมในอิสลามหรือ วาซิยะเกี่ยวข้องกับทรัพย์สมบัติเพียงหนึ่งในสามเท่านั้นไม่ใช่ทั้งหมด

กฎหมายมรดกของกุรอานมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้การกระจายความมั่งคั่งเท่าเทียมกันยิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้การสะสมความมั่งคั่งอยู่กับเฉพาะคนเพียงไม่กี่คน กฎหมายได้แสดงถึงการไม่เห็นด้วยกับ ตักซิม มุรตากิซ และไม่เห็นด้วยกับการยกมรดกให้กับลูกคนโตคนเดียวหรือใครคนใดคนหนึ่งแต่เพียงผู้เดียว

ธรรมเนียมหนึ่งที่ขัดกับกฎหมายมรดกอิสลามคือ อาดัท เปอร์ปาติห์ ที่ยังคงปฏิบัติกันในหมู่คนมาเลย์เชื้อสายมีนังคาเบาในเนการี เซมบิลันและสุมาตรา ธรรมเนียมนี้จะยกมรดกให้กับลูกสาวเท่านั้นโดยอ้างว่าผู้หญิงไม่มีความสามารถในการสร้างความมั่งคั่งในขณะที่ผู้ชายซึ่งแข็งแรงกว่ามีความสามารถตรงนี้

กุรอานได้เตือนอย่างชัดเจนถึงการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายมรดกในซูเราะฮ์ อัลบาการัน โดยกล่าวว่า “จงอย่าใช้จ่ายทรัพย์สมบัติของตัวเองแต่ในเฉพาะครอบครัวของตัวเองอย่างฟุ่งเฟ้อ (บาทิล) หรือใช้มันเพื่อเป็นสินบนแก่ผู้พิพากษา ด้วยความจงใจที่จะใช้ทรัพย์สินนั้นอย่างผิดๆและไม่สนใจถึงทรัพย์สินของผู้อื่น” (อัลบาคาเราะฮ์: 188)

กุรอานยังกล่าวอีกว่า “ผู้ใดที่ไม่เชื่อฟังอัลเลาะห์กับผู้ส่งสารของพระองค์ และละเมิดข้อจำกัดของเขา (วะยาตะ อะดะฮูดุดะฮ์)จะถูกส่งไปยังกองไฟเพื่อให้อยู่ที่นั่น และจะถูกลงโทษอย่างอัปยศ” (อันนิสา: 14)

ดังนั้นจึงเป็นที่เข้าใจกันดีว่าผู้ใดที่บริโภคทรัพย์สมบัติอย่างผิดกฎหมาย ฟาราอิด ได้ละเมิดคำสั่งของพระเจ้า

ผู้ที่เสียชีวิตนอกจากจะต้องรับผิดชอบต่อพินัยกรรมของตัวเองแล้ว ทายาท (วาริธ) และทนายความที่ดูแลเรื่องมรดกจะต้องรับผิดชอบด้วยเนื่องจากสามารถตักเตือนหรือให้คำแนะนำได้ ดังนั้นบทบาทของการศึกษาอิสลามและการวางแผนทางการเงินอิสลามจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งกับเรื่องนี้

สาม: ดินาร์อิสลาม

ตั้งแต่การล่มสลายของมาตรฐานทองคำ (gold standard) ในปี 1925 ตลาดการเงินของโลกได้ประสบกับความวุ่นวายและความผันผวนยิ่งขึ้น โดยได้ทำให้การค้าระหว่างประเทศระหว่างปี 1929 ถึง 1933 ลดลงหนึ่งในสาม และมีส่วนในภาวะอุตสาหกรรมถดถอยในสหราชอาณาจักรในปี 1926 และการพังทลายของตลาดหลักทรัพย์ในสหรัฐอเมริกาในปี 1929

วิกฤตเศรษฐกิจเอเชียปี 1997 และการพังทลายของเม็กซิกันเปโซในปี 1991 เป็นเหตุการณ์ที่โด่งดังสองเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาจนเกือบล้มละลาย ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งซึ่งผู้คนรับรู้ แต่สิ่งที่ควรแก้ไขยังคงเป็นประเด็นที่ประเทศต่างๆทั่วโลกควรมีข้อตกลงร่วมกัน

อย่างน้อยมีสองปัจจัยที่สามารถอธิบายได้ว่าทำไมในปัจจุบันความผันผวนทางการเงินยังคงเกิดขึ้นอย่างแรก เกี่ยวข้องกับการสร้างเงินตราเกินตัวและ อย่างที่สอง คือการขาดการควบคุมดูแลตรวจสอบการดำเนินธุรกิจของกองทุนบริหารความเสี่ยง (hedge funds) ทั้งคู่เชื่อมโยงกับระบบอัตราแลกเปลี่ยนและกระบวนการทางการเงินของประเทศต่างๆที่ทำการค้าระหว่างกัน

เมื่อประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจได้ใช้มาตรฐานทองคำในปี 1870 เงินตราจะถูกสร้างขึ้นก็ต่อเมื่อประเทศนั้นมีทองคำสำรองเพียงพอ ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการใช้เงินสกุลที่อิงกับสินค้า (เงินตราที่อิงกับทองคำ)คนจะมองว่าการถือเงินตรานั้นดีเท่ากับการถือทองคำ ระบบมาตรฐานทองคำอนุญาตให้

แลกเปลี่ยนระหว่างเงินตรากับทองคำ ทองคำเป็นพื้นฐานของการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างสกุลเงินของสองประเทศ

แต่เมื่อระบบการเงินโลกได้ให้ความสำคัญกับดอลลาร์สหรัฐแทนทองคำ ณ เมืองเบรทเทน วูดส์ และในที่สุดได้อนุญาตให้อัตราแลกเปลี่ยนปรับตัวตามกลไกตลาดในปี 1973 ทำให้แต่ละประเทศสามารถสร้างเงินตราขึ้นมาได้ตามความต้องการเนื่องจากไม่มีเงื่อนไขว่าต้องมีทองคำสำรองก่อน

การสร้างเงินตรามากเกินไปก่อให้เกิดภาวะเงินเฟ้อซึ่งในที่สุดจะส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น อัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นจะดึงดูดเงินทุนจากต่างประเทศซึ่งส่งผลให้เงินสกุลของประเทศแข็งค่าขึ้น

การแข็งค่าขึ้นส่งผลให้ประเทศขาดดุลการค้าเนื่องจากความสามารถในการแข่งขันส่งออกลดลง ประเทศสามารถเอาชนะการขาดดุลการค้าได้ถ้ามีเงินเพียงพอในการซื้อสินค้านำเข้าที่เพิ่มขึ้นมิเช่นนั้นจะหันสู่การกู้ยืม หากไม่มีวิธีการใดในการแก้ปัญหาสุดท้ายแล้วประเทศต้องลดค่าเงิน

แต่การลดค่าเงินเป็นการลดความไว้วางใจและความเชื่อมั่นที่ประเทศอื่นมีให้กับประเทศเรา และเมื่อประเทศใดต้องเข้าไปขอเงินทุนช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ประเทศนั้นจะขาดอิสรภาพในการดำเนินโยบายตามวัตถุประสงค์ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

การลดค่าเงินยังเป็นการดึงดูกองทุนบริหารความเสี่ยง นักเก็งกำไรจะ “ซื้อถูก ขายแพง” เพื่อทำกำไรจากความแตกต่างของอัตราแลกเปลี่ยน ด้วยกลไกของตลาดและความโลภการขายชอร์ตจึงได้เกิดขึ้น

จากวิกฤตการเงินเอเชียปี 97 เราได้เห็นว่าการสร้างเงินตรามากเกินไปได้ทำให้เงินริงกิตหรือเงินบาทไหลออกไปสู่บัญชีในต่างประเทศ แล้วนักเก็งกำไรจะยืมริงกิตเหล่านี้เพื่อขายคืนให้กับมาเลเซียอีกทีการที่อุปทานเงินริงกิตสูงเกินไปทำให้ค่าเงินริงกิตยิ่งลดลงไปอีก การซื้อริงกิตในราคาที่ต่ำและการจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ริงกิตในอัตราที่ต่ำได้ทำให้นักเก็งกำไรทำเงินอย่างมหาศาล ส่งผลให้เศรษฐกิจของมาเลเซียย่ำแย่ บริษัทล้มละลายมากมาย การว่างงานเพิ่มสูงขึ้น และการผลิตชะงัก

หากไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศในการที่จะกำกับดูแลกองทุนบริหารความเสี่ยงและการสร้างเงินตรา การหันกลับไปสู่มาตรฐานทองคำจึงเป็นหนทางออกหนทางหนึ่ง เมื่อวิกฤตเศรษฐกิจที่ผ่านมาเกือบทั้งหมดโทษการสร้างเงินตราว่าเป็นต้นตอของปัญหาไม่ว่าจะการสร้างมันมากหรือน้อยเกินไป การควบคุมอุปทานเงินจึงน่าจะเป็นความจำเป็นพื้นฐาน

หากอำนาจในการสร้างเงินตราอยู่ในมือของรัฐ อำนาจนี้อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อให้ได้อำนาจมากขึ้นและนโยบายที่คดโกง และเมื่อธนาคารมีเสรีภาพในการสร้างเงินตราผ่านกลไกการสร้างเงินฝาก เสรีภาพนี้อาจนำไปสู่ความชั่วร้ายเดียวกัน

วิกฤตเศรษฐกิจเอเชียเป็นหลักฐานที่แสดงถึงความสามารถในการทำลายล้างของธนาคาร โทมัส เจฟเฟอร์สัน กล่าวว่า “สถาบันธนาคารเป็นอันตรายต่อเสรีภาพของพวกเรามากกว่ากองกำลังของศัตรูควรมีการยกเลิกอำนาจในการสร้างเงินตราของธนาคาร”

ภายใต้มาตรฐานทองคำ ประเทศสมาชิกยอมรับที่จะกำหนดหน่วยเงินตรากับจำวนทองคำ ตัวอย่างเช่น หากหนึ่งดอลลาร์สามารถซื้อทองคำได้ 1/20 ออนซ์ และหนึ่งบริติชปอนด์สามารถซื้อทองคำได้ 1/4 ออนซ์ นั่นหมายความว่าหนึ่งบริติชสามารถแลกได้ 5 ดอลลาร์ หรือ 1 บริติชปอนด์ = US$5 ด้วยกลไกเช่นนี้เราสามารถกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินสกุลต่างๆได้

ธนาคารกลางควรที่จะสามารถแลกเงินสกุลต่างๆเป็นทองคำได้ตามมูลค่าของมัน ด้วยเหตุนี้อุปทานเงินของประเทศหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับปริมาณทองคำสำรองที่ประเทศนั้นมี อัตราส่วนอุปทานเงินต่อทองคำจะเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น ระหว่างปี 1879 ถึง 1913 สหรัฐมีอุปทานเงินมากกว่าทองคำสำรอง 8.5 เท่า หากอุปทานทองคำคงที่อย่างต่อเนื่องจะเป็นการส่งเสริมเสถียรภาพอุปทานเงิน ผลผลิตที่แท้จริงราคาสินค้า และอัตราแลกเปลี่ยนในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม หากปราศจากมาตรฐานทองคำ การพิมพ์เงินตราและการสร้างเงินฝากอาจไม่สามารถควบคุมได้ ระบบเบรทเทน วูดส์ เป็นการลดบทบาทของทองคำในการทำธุรกรรมการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้ดอลลาร์สหรัฐแทน และมีเพียงดอลลาร์สหรัฐเท่านั้นที่สามารถนำไปแลกเปลี่ยนเป็นทองคำ

อย่างไรก็ตาม สหรัฐได้ยกเลิกการแลกเปลี่ยนนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากสงครามเวียดนาม การทำสงครามหมายถึงความจำเป็นที่จะต้องพิมพ์เงินมากขึ้น ซึ่งจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อสหรัฐมีทองคำสำรองเพียงพอ อีกทั้งสหรัฐกลัวว่ารัฐบาลของชาติต่างๆอาจทำลายประเทศของตนด้วยการนำเงินทุนสำรองมหาศาลมาแลกเป็นทองคำ

ประธานาธิบดีนิกสันได้ยกเลิกมาตรการแลกเปลี่ยนเป็นทองคำในปี 1971 โดลกล่าวว่าเป็นเพียงการยกเลิกชั่วคราว ยกเว้นการแลกเปลี่ยนในจำนวนและเงื่อนไขที่เป็นประโยชน์ต่อเสถียรภาพทางการเงินและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อประเทศสหรัฐอเมริกา

อย่างไรก็ตาม ด้วยการที่เศรษฐกิจสหรัฐชะลอตัว คนอาจพบว่าการถือดอลลาร์สหรัฐคุ้มค่าน้อยลง เนื่องจากค่าของมันอาจลดลงเมื่อเวลาผ่านไป ค่าเงินเยนก็ประสบกับเหตุการณ์เดียวกันเนื่องจากเศรษฐกิจที่ซบเซามากว่าทศวรรษ

ในมาเลเซีย การที่ดอลลาร์สหรัฐมีแนวโน้มอ่อนตัวลงจะส่งผลให้ค่าเงินริงกิตอ่อนตัวลงเช่นกันหากมาเลเซียยังคงผูกค่าเงินไว้กับดอลลาร์ มาเลเซียอาจประสบกับการดุลการค้าอย่างมากเนื่องจากการพึ่งพาเงินทุนและสินค้าขั้นกลางนำเข้าในระดับสูง

สิ่งที่เรากลัวคือจะไม่มีเงินสกุลใดที่ควรแก่การถือเนื่องจากค่าลดลงอย่างต่อเนื่อง เงินตราเป็นเครื่องมือทางกฎหมายในการชำระเงินแต่ในปัจจุบันไม่สามารถแลกเปลี่ยนเป็นทองคำหรือรับประกันการแลกเปลี่ยนสิ่งที่จับต้องได้ ระบบเศรษฐกิจอาจหันหลังกลับสู่ระบบแลกเปลี่ยนโดยตรงและแม้กระทั่งใช้เงินตราที่เป็นสิ่งของเพื่อทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ

อาบู บักร อิบนุ มารยัม ได้รายงานว่าเขาได้ยินผู้ส่งสารแห่งอัลเลาะห์ (ซ.ล.) กล่าวว่า “วันหนึ่งมนุษย์จะพบว่าไม่มีอะไรที่มีค่ายกเว้นดินาร์และดิรแฮม” (มัสนัดของอิหม่ามอะหมัด อิบนุ ฮันบาล)

ดินาร์อิสลามคือทองคำจำนวนหนึ่งที่มีค่าเท่ากับ 4.3 กรัม การกลับไปสู่มาตรฐานทองคำหมายถึงการหันไปใช้มาตรฐานดินาร์ ดินาร์อิสลามจะต้องอยู่ในรูปของเงินตราที่อ้างอิงสิ่งของมีค่าแทนมากกว่าการใช้สิ่งของมีค่าเป็นเงินตรา ถึงแม้อย่างหลังอาจใช้ในบางกรณีเมื่อมีการทำธุรกรรมระหว่างประเทศ

ดินาร์อิสลามจะช่วยควบคุมอุปทานเงินด้วยจำนวนทองคำสำรองคล้ายกับมาตรฐานทองคำ ด้วยเหตุนี้บทบาทของธนาคารกลางจะลดลงเนื่องจากอุปทานเงินไม่ได้ถูกกำหนดโดยฐานเงิน (monetary base) อีกต่อไปแต่ขึ้นกับจำนวนทองคำสำรอง

การเพิ่มขึ้นของอุปทานเงินสะท้อนการเติบโตที่แท้จริงซึ่งเกิดจากการส่งออกที่เพิ่มขึ้นไม่ใช่อุปสงค์ปลอมที่เกิดจากการเก็งกำไรในภาคอสังหาริมทรัพย์หรือหุ้น

เนื่องจาก ชะรีอะฮ์ มีเป้าหมายเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของส่วนรวม การสั่งห้ามเรื่อง ริบา ต้องควบคู่ไปกับระบบดินาร์ นี่คือระเบียบทางการการเงินที่สร้างกรอบในการทำธุรกรรม หากไม่มีระเบียบอย่างกฎหมายและการควบคุมคงเป็นไปไม่ได้ที่จะส่งเสริมความยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างเช่น ตามระเบียบของดินาร์อิสลาม ลูกหนี้กับเจ้าหนี้จะถูกปกป้องจากผลกระทบของเงินเฟ้อและภาวะเศรษฐกิจถดถอย ในกรณีของเงินเฟ้อเป็นเรื่องปกติที่เจ้าหนี้จะได้ประโยชน์ส่วนลูกหนี้เสียประโยชน์ แต่หากใช้ระบบดินาร์อิสลามสินเชื่อสามปีมูลค่า 5,000 ริงกิต จะถูกผูกติดกับดินาร์ สัญญาเงินกู้จึงอ้างอิงดินาร์ไม่ใช่ริงกิต

หากหนึ่งดินาร์มีมูลค่าเท่ากับ $500 สินเชื่อนั้นจะมีมูลค่า 50 ดินาร์ ซึ่งลูกหนี้จะต้องจ่ายจำนวนเดียวกันนี้เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการยืม หากระดับราคาสูงขึ้นในวันที่เขาต้องจ่าย สมมุติเป็น $6,000 ในการซื้อ 50 ดินาร์ เขาจำเป็นต้องจ่ายส่วนเพิ่มนั้น

ด้วยกระบวนการเช่นนี้เจ้าหนี้จะได้รับการปกป้องจากเงินเฟ้อเนื่องจากเขายังคงได้รับ 50 ดินาร์ ถึงแม้เมื่อเทียบเป็นสกุลเงินจำนวนจะสูงขึ้น ส่วนที่เพิ่มขึ้นนี้ไม่ใช่ ริบา เนื่องจากสัญญาไม่ได้อ้างอิงสกุลเงินแต่อ้างอิงดินาร์อย่างที่ท่านศาสดา (ซ.ล.) ได้กล่าวไว้ว่า “จงแลกเปลี่ยนทองกับทอง เงินกับเงิน หรือสิ่งของที่มีมูลค่าเท่ากัน” นี่คือกระบวนการทางธรรมชาติของการจัดทำดัชนีเพื่อปกป้องเจ้าหนี้ในภาวะเงินเฟ้อ

ข้อเรียกร้องของ มหาเธร์ โมฮัมหมัด ในการปรับปรุงระเบียบการเงินระหว่างประเทศออกมาในช่วงที่เหมาะสม และดินาร์อิสลามสามารถมีบทบาทสำคัญอย่างน้อยในประเทศมุสลิม แต่ก่อนที่จะปรับปรุงจำเป็นที่จะต้องกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างหนึ่งดินาร์กับสกุลเงินของประเทศสมาชิกองค์การความร่วมมืออิสลาม (Organization of Islamic Countries (OIC))

ในการรักษาอัตราแลกเปลี่ยนนี้ ซึ่งก็คืออัตราแลกเปลี่ยนระหว่างสกุลเงินของประเทศหนึ่งกับทองคำ ประเทศนั้นจะต้องอิงอุปทานเงินของประเทศกับทองคำสำรองที่ประเทศมี การกระทำเช่นนี้จะทำให้กองทุนบริหารความเสี่ยงไม่สามารถหาเงินมาได้พอเพื่อทำการขายชอร์ต

หากกล่าวโดยย่อ สกุลเงินของประเทศจะขึ้นอยู่กับทองคำไม่ใช่กลไกตลาด จริงๆแล้วกลไกตลาดก็จำเป็นในระดับหนึ่งสำหรับประสิทธิภาพ แต่ก็อาจนำไปสู่การจัดการเพื่อให้เป็นประโยชน์กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

อิบนุ ตัยมิญญะฮ์ นักกฎหมายอิสลามในศตวรรษที่ 11 ได้กล่าวใน ฟัตวา ของเขาว่า

“การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของราคามักก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรม (ซุลม์) กับคนบางกลุ่ม บางครั้งเหตุผลอันเนื่องมากจากความบกพร่องในการผลิตหรือการลดลงของสินค้านำเข้าที่เป็นที่ต้องการ”

“ดังนั้น หากอุปสงค์สินค้าเพิ่มขึ้นในขณะที่อุปทานของมันลดลง ราคาก็จะสูงขึ้น ในทางกลับกัน หากจำนวนสินค้าที่มีเพิ่มขึ้นและอุปสงค์ต่อมันลดลง ราคาก็จะลดลง การขาดแคลนหรือมีมากเกินไปเช่นนี้ อาจไม่ได้เกิดจากการกระทำของบุคคลใด อาจเกิดจากปัจจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับความไม่ยุติธรรมหรือในบางครั้งอาจเกิดจากความไม่ยุติธรรม อัลเลาะห์ผู้ยิ่งใหญ่เป็นผู้สร้างความต้องการในจิตใจของผู้คน”

ดังนั้นตลาดเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อตอบสนองความต้องการของคน เมื่อตลาดต้องประสบกับการเข้าไปแทรกแซงอย่างมีทักษะของกองทุนบริหารความเสี่ยง ราคาจะไม่เป็นธรรมอีกต่อไปและจะเกิดความผันผวน

ในระบบดินาร์อิสลาม มาเลเซียสามารถขายน้ำมันปาล์มแก่ซาอุดิอาระเบียโดยจ่ายเป็นริยาล ซึ่งมาเลเซียสามารถแลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้เมื่อต้องการ ดังนั้นจึงไม่ต้องกังวลกับความผันผวนของสกุลเงินและความจำเป็นที่จะต้องป้องกันความเสี่ยงจากการปรับตัวของราคา

สุดท้าย ในระบบดินาร์อิสลาม บทบาทของเงินกระดาษ (fiat money) ในฐานะที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนจะถูกแทนโดยเงินตราที่อิงกับดินาร์ ตามคำจำกัดความแล้วเงินกระดาษคือเงินตราที่ไม่สามารถแลกคืนเป็นสินค้าใดๆ และสถานะของมันในการเป็นเงินตราถูกกำหนดโดยรัฐบาล

ในประวัติศาสตร์อิสลาม การนำเหรียญทองแดง หรือ ฟุลุส มาใช้เป็นเงินตราโดยชาวมัมลุค (648/1250) ส่งผลให้เกิดความอดอยาก สภาวะเงินเฟ้อสูงหรือ กาละ ซึ่งในที่สุดแล้วต้องถูกยกเลิก ฟุลุสสามารถผลิตได้โดยเงินซึ่งต่างจากดินาร์ หากไม่มีการควบคุมอุปทานส่วนเกินของทองแดงจะนำไปสู่สภาวะเงินเฟ้ออย่างต่อเนื่อง สิ่งเดียวกันนี้เกิดขึ้นในปัจจุบันโดยอุปทานส่วนเกินของเงินกระดาษก่อให้เกิดการใช้จ่ายเกินตัวและฟองสบู่ของสินทรัพย์

สี่: กำไรจาก BBA ประกอบไปด้วยอิหวัดหรือไม่

เมื่อการธนาคารอิสลามเข้าสู่สหัสวรรษใหม่ จะต้องมีความพยายามที่เพิ่มขึ้นในการทำความเข้าใจว่าระบบธนาคารนี้ดำเนินการอย่างไร และที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าคือว่าระบบธนาคารนี้ควรดำเนินการอย่างไร นักวิชาการมีความรับผิดชอบในการสร้างความตระหนักในหมู่ประชาชนเพื่อการปกป้องสิทธิ์ของพวกเขา

เราจะต้องทราบสถานะเงินออมของเราในเงินฝากอิสลามว่าธนาคารได้ดำเนินการตามสิ่งที่ประกาศไว้เรื่องความเสี่ยงและผลตอบแทนหรือไม่ และเช่นกันในฐานะผู้ใช้เงินทุนเราจะต้องมั่นใจว่าราคาที่ตั้งนั้นถูก นั่นหมายความว่าราคาถูกตั้งบนพื้นฐานของหลักประสิทธิภาพและความยุติธรรม

ผู้ฝากเงินจะได้รับผลตอบแทนจากบัญชีเงินฝาก อัลวาดิอะฮ์ กับ มูดอรอบะฮ์ มากน้อยเพียงใดส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับนโยบายการเงินของธนาคารอิสลาม ในปัจจุบันเราทราบดีว่ามากกว่าร้อยละ 90 ของสินทรัพย์ธนาคารอิสลามประกอบไปด้วยผลิตภัณฑ์การขายแบบผ่อนชำระอย่าง อัลมูรอบาฮะฮ์ กับ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล (BBA) การพึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะดำเนินไปนานเท่าไหร่ยังคงเป็นคำถามซึ่งเราจะต้องหาทางออกเมื่อเข้าสู่สหัสวรรษใหม่

การพึ่งสินเชื่อ BBA มากเกินไปหมายถึงผลตอบแทนที่ต่ำสำหรับผู้ฝากเงินและอาจทำให้พวกเขานำเงินฝากไปฝากที่อื่น สภาวะอัตราดอกเบี้ยต่ำจะทำให้คนหันเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ เช่นเดียวกับกรณีของเงินฝากอิสลาม

ประเด็นหลักในเวลานี้ไม่ใช่สิ่งที่ผมวิจารณ์อย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับ BBA ประเด็นอยู่ที่ความยุติธรรมและการกระจายรายได้เนื่องจากเราเชื่ออย่างแท้จริงว่าการธนาคารอิสลามมีบทบาทในการลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้

สินเชื่อผู้บริโภคและสินเชื่อระยะสั้นไม่สามารถแยกตัวออกจากการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ยโดยเฉพาะประเด็นทางด้านการกำหนดราคา ดังนั้นสัดส่วนกำไรที่ธนาคารเก็บไม่ว่าระบบไหนยังคงเท่าเดิมทำให้ลูกค้าไม่เห็นความแตกต่างระหว่างธนาคารทั่วไปกับธนาคารอิสลามโดยเฉพาะในเรื่องของอัตราผลตอบแทนจากเงินฝากและอัตรากำไรที่ธนาคารคิดกับสินเชื่อ

ตัวอย่างหนึ่งที่ดีคือการกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ ในกรณีของเงินกู้ อัตราดอกเบี้ยประกอบไปด้วย 1) อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก 2) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ 3) ความเสี่ยงด้านเครดิตหรือความเสี่ยงที่จะผิดชำระหนี้ และ 4) อัตรากำไรที่ธนาคารคิด ในกรณีของ BBA ชะรีอะฮ์ ยอมรับเพียงค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและอัตรากำไร โดยปกติธนาคารจะคิดทั้งสองส่วนที่ร้อยละ 2 กับร้อยละ 1 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามระเบียบของ Bank Negara สำหรับธนาคารขนาดเล็กการขาดการประหยัดต่อขนาดอาจทำให้ค่าดำเนินการสูงกว่าธนาคารขนาดใหญ่ โดยรวมแล้วธนาคารขนาดเล็กจะคิดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการที่ร้อยละ 3

อย่างไรก็ตาม ธนาคารจะต้องคิดต้นทุนเงินฝาก เนื่องจากธนาคารอิสลามไม่ได้สัญญาว่าจะจ่ายผลตอบแทนในกรณีของบัญชี วาดิอะฮ์ กับ มูดอรอบะฮ์ นี่หมายความว่าธนาคารอิสลามไม่ต้องกังวลเรื่องเป้าหมายอัตราผลตอบแทนสำหรับผู้ฝาก แต่สิ่งนี้จะเกิดขึ้นได้อย่างไรเมื่อธนาคารประกาศไว้แต่แรกว่าต้องการกำไรเท่าไหร่จากสินเชื่อ มูรอบาฮะฮ์ กับสินเชื่อ BBA

ตัวอย่างเช่น ธนาคารขายสินทรัพย์ในราคา $200,000 ด้วยสินเชื่อ BBA ในฐานะที่เป็นลูกค้า สัญญา BBA หรือสัญญา มูรอบาฮะฮ์ ให้สิทธิ์ในการรับรู้ราคาต้นทุน ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องยากที่จะทราบว่าด้วยระยะเวลาสินเชื่อสมมุติ 20 ปี อัตรากำไรต่อปีควรอยู่ที่ร้อยละ 10 ซึ่งจำทำให้ราคาเพิ่มขึ้น $100,000

แต่คำถามต่อมาคือ ธนาคารจะสามารถอธิบายว่าส่วนเพิ่มนี้ว่าถูกต้องตามหลักการได้อย่างไร อย่าลืมว่า อิหวัดหรือสิ่งของที่มีมูลค่าเท่ากันเป็นเงื่อนไขสำหรับการขายที่ถูกต้อง นักกฎหมายส่วนใหญ่จากสำนักคิดชาฟีอี ฮานาฟี มาลิกี และฮันบาลีเห็นพ้องกันว่าการเพิ่มขึ้นของราคาจะต้องประกอบไปด้วย อิหวัด เพื่อที่จะได้รับประโยชน์จากส่วนเพิ่มนี้ธนาคารอิสลามจะต้องให้ลูกค้าสิ่งซึ่งมีมูลค่าเทียบเท่ากัน ดังนั้นเมื่อมีคนต้องจ่าย $200,000 สำหรับสินเชื่อ BBA ที่มีต้นทุน $100,000 อะไรคือลักษณะของ อิหวัด ที่เขาได้รับจากธนาคาร

แน่นอนหากการทำธุรกรรมเกิดขึ้นในทันทีหรือเป็นการจ่ายด้วยเงินสด ปัญหาเรื่องส่วนเพิ่มว่าถูกหรือไม่ถูกต้องจะไม่เกิดขึ้นเนื่องจากไม่มีปัจจัยด้านเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งหมายความว่าธนาคารจะทำการซื้อสินค้าในราคาขายส่ง แบกรับความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของ แล้วขายให้กับลูกค้าในภายหลังในราคาเงินสด $200,000

ความถูกต้องตามกฎหมายของกำไรไม่ได้เกี่ยวเนื่องโดยตรงเนื่องจากธนาคารได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขด้าน อิหวัด แล้วซึ่งอาจอยู่ในรูปของ 1) ความสามารถในการไปหาสินค้ามา และ 2) การแบกรับความเสี่ยงตลาดและความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของ (ดะมัน มิลกิยะห์) สำหรับข้อแรกเรากำลังพูดถึงประเด็นของมูลค่าเพิ่ม (คาส์บ) ในขณะที่ข้อที่สองเกี่ยวข้องกับแง่มุมทางด้านการแบกรับความเสี่ยง หรือ กอร์ม ในการขาย

อย่างไรก็ตามในกรณีของสินเชื่อ BBA ดูเหมือนว่ากำไร $100,000 เกิดจากปัจจัยทางด้านเวลาอย่างเดียว เราไม่สามารถทำความเข้าใจได้ว่าอัตรากำไรร้อยละ 10 สามารถถูกกำหนดล่วงหน้าได้อย่างไรในเมื่อธนาคารอิสลามไม่สามารถประกาศอัตราผลตอบแทนบัญชีเงินฝากล่วงหน้าได้

ถึงแม้เรายอมรับสมมุติฐานที่ว่ากำไรร้อยละ 10 ต่อปีสำหรับสินเชื่อ BBA เกิดจาก 1) ต้นทุนเงินฝากสมมุติว่าร้อยละ 3 2) ต้นทุนในการดำเนินการร้อยละ 2 และ 3) อัตรากำไรร้อยละ 1 ซึ่งรวมกันแล้วได้ร้อยละ 6 แล้วอะไรคือคำอธิบายสำหรับส่วนเพิ่มอีกร้อยละ 4 ที่ถูกกำหนดไว้ในสัญญา หากเป็นเงินกู้ทั่วไปเราสามารถอธิบายส่วนเกินนี้ได้ว่าคิดจากความเสี่ยงด้านเครดิตหรือความเสี่ยงที่จะผิดชำระหนี้ ส่วนเพิ่มจากความเสี่ยงประเภทนี้จะแตกต่างกันไปขึ้นกับประเภทและระยะเวลาของเงินกู้รวมทั้งการจัดอันดับเครดิตของผู้ยืม โดยปกติธนาคารจะคิดส่วนเพิ่มมากขึ้นเมื่อความเสี่ยงในการผิดชำระหนี้สูง แต่เหตุผลนี้สามารถใช้ได้กับเงินกู้ (คาร์ด) ไม่ใช่การขาย (อัลบัยอ์)

ดังนั้นอะไรคือเหตุผลที่ธนาคารอิสลามคิดส่วนเพิ่มนี้ หากคำตอบคือความเสี่ยงในการผิดชำระหนี้นั่นหมายความว่าไม่ได้เกี่ยวข้องกับ อิหวัด ความเสี่ยงในการผิดชำระหนี้เกี่ยวข้องกับการที่เจ้าหนี้ต้องรอการชำระหนี้ของลูกหนี้และปัญหาในการเก็บหนี้ ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงตลาดเลย มันอาจเป็นเรื่องง่ายที่จะพูดว่ากำไรที่ธนาคารคิดจากสินเชื่อ BBA นั้น ฮาลาล เนื่องจาก BBA ไม่ใช่เงินกู้แต่เป็นการขาย (อัลบัยอ์) แต่เรากำลังถูกทำให้เข้าใจผิดว่า BBA เป็นการขายในทันที ส่วนเพิ่มนี้หากเป็นในกรณีของการขายทันทีถือว่าไม่ผิดเพราะกำไรส่วนนี้มีองค์ประกอบของ อิหวัด แต่เราสามารถใช้เหตุผลเดียวกันนี้กับสินเชื่อ BBA ได้หรือไม่ในเมื่อผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ไม่มีแนวโน้มว่าจะมีองค์ประกอบของ อิหวัด เลยเนื่องจากกำไรที่เกิดขึ้นจาก BBA เกิดจากการที่ธนาคารต้องรอลูกค้าชำระหนี้ ด้วยเหตุนี้จึงดูเหมือนว่าที่ปรึกษาด้าน ชะรีอะฮ์ กำลังอนุมัติกำไรของสินเชื่อ BBA ที่เกิดจากมูลค่าของเวลา

ห้า: ประเด็นทางด้านการตลาดของสินเชื่ออิสลามสำหรับผู้บริโภค

แง่มุมที่สำคัญแง่มุมหนึ่งของการตลาดคือการรู้ว่าผู้บริโภคต้องการอะไร แน่นอนการออกแบบผลิตภัณฑ์และการกำหนดราคาเป็นส่วนสำคัญของการตลาด แต่ทั้งหมดจะสูญเปล่าหากผู้บริหารไม่ทราบว่าใครเป็นผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ การวิจัยและพัฒนาจะต้องโยนทิ้งทั้งหมดหากผู้บริหารล้มเหลวในการทำความเข้าใจกับลักษณะของผู้ซื้อ เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะต้องทราบว่ากำลังทำการค้ากับใคร อะไรคือสิ่งที่ผู้บริโภคต้องการ พวกเขาให้ความสำคัญกับชื่อเสียง การออกแบบ ราคา หรือสินเชื่อที่มีลักษณะที่น่าดึงดูด

ประเด็นที่ผมจะกล่าวถึงคือสินเชื่อผู้บริโภค คนมักคิดว่าการที่ได้จ่ายหนี้แบบผ่อนชำระเป็นข้อเสนอที่ดี ยิ่งจำนวนงวดเยอะยิ่งดีเพราะมูลค่าที่จ่ายในแต่ละงวดไม่มากโดยเฉพาะเมื่อต้องจ่ายรายสัปดาห์ แต่น้อย

คนที่รู้ว่าจะต้องยิ่งจ่ายเยอะหากสินเชื่อมีระยะเวลานานขึ้น บ่อยครั้งข้อเสนอที่ดีจะกลายเป็นไม่ดีเมื่อมีการผิดชำระแล้วโดนเจ้าหนี้ยึดสินค้าเพื่อนำไปประมูลขาย

เพื่อที่จะทราบมุมมองของผู้บริโภคที่มีต่อการขายแบบผ่อนชำระ ได้มีงานวิจัยศึกษาผู้บริโภคจำนวน 100 คนซึ่งได้ซื้อสินค้าแบบผ่อนชำระจากบริษัทขายปลีกชั้นนำอย่าง Singer, Catalog-Shop, Courts Mammoth, MOCCIS และ Arastu

ได้มีการถามผู้บริโภคห้าคำถามเพื่อศึกษาว่าสินเชื่อประเภทเดียวกันนี้สามารถให้โดยใช้หลักการ ชะรีอะฮ์ หรือไม่ สิ่งที่งานวิจัยนี้ค้นพบสามารถบอกกับเราว่าผู้บริโภคแท้จริงแล้วต้องการอะไรจากสินเชื่ออิสลามและธนาคารจะมีกลยุทธ์อย่างไรเพื่อทำกำไรตามเป้าโดยไม่ละทิ้งหลัก ชะรีอะฮ์

ผลวิจัยน่าจะให้ข้อมูลที่มีค่าแก่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับความท้าทายสำหรับสินเชื่อผู้บริโภคอิสลามและทางออกที่จำเป็น ประเด็นหลักสรุปได้ดังต่อไปนี้

- เหตุผลที่เลือกการผ่อนชำระ
- การรับรู้เกี่ยวกับความแตกต่างของราคา
- การรับรู้ว่าส่วนต่างของราคาคือดอกเบี้ย
- ความยุติธรรมในการจ่ายมากกว่าราคาเงินสด
- การสนับสนุนสินเชื่ออิสลาม

1) เหตุผลที่เลือกการผ่อนชำระ

ร้อยละสามสิบเอ็ดของผู้ตอบคำถามได้เลือกใช้สินเชื่อแบบผ่อนชำระเพราะสินค้าครัวเรือนในปัจจุบันมีราคาสูงขึ้น การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วได้นำมาซึ่งปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ต้นทุนวัตถุดิบและอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้น ส่งผลให้ราคาสูงขึ้นทำให้ไม่สามารถซื้อด้วยเงินสดได้ สินเชื่อแบบผ่อนชำระช่วยให้ครัวเรือนสามารถมีในสิ่งที่ต้องการ อีกทั้งยังทำให้ยอดการขายเพิ่มขึ้น มีเพียงร้อยละ 9 เท่านั้นที่ซื้อด้วยสินเชื่อผ่อนชำระเนื่องจากไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินดาวน์

สิ่งที่กล่าวมานี้ชี้ให้เห็นว่าผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากกลุ่มรายได้ต่ำ พวกเขาจึงไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องของเงินดาวน์ อย่างไรก็ตามร้อยละสิบห้าต้องการสินเชื่อที่มีระบบการผ่อนชำระที่ง่าย

2) การรับรู้เกี่ยวกับความแตกต่างของราคา

ร้อยละเก้าสิบสองของผู้ตอบคำถามเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างราคาเงินสดกับราคาแบบผ่อนชำระสิ่งแสดงว่าพวกเขาเต็มใจจ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อให้ได้การผ่อนชำระ พวกเขาเต็มใจจ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อให้ครอบครองสินค้าในปัจจุบัน แต่ถึงแม้จะพร้อมที่จะจ่ายมากกว่าผู้บริโภคก็ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางด้านความยุติธรรม มากว่าครึ่ง (ร้อยละ 56) รู้สึกว่าการจ่ายมากกว่านั้นไม่ยุติธรรม พวกเขาอาจจะคำนวณถึงจำนวนที่ต้องจ่ายทั้งหมดแล้วพบว่าพวกเขาต้องจ่ายอัตราดอกเบี้ยที่สูง มีความเป็นไปได้สูงที่พวกเขาเลือกการผ่อนชำระระยะยาวเพื่อลดแรงกดดันต่องบประมาณที่มี แต่หลายคนอาจไม่ทราบถึงกับดักสินเชื่อ

ตัวอย่างเช่น ร้อยละ 44 รู้สึกว่าการที่ต้องจ่ายมากกว่านั้นก็ยุติธรรมเพราะจะได้จ่ายอัตราดอกเบี้ยไม่สูงมาก การไม่รู้ความจริงอาจช่วยอธิบายว่าทำไมบางคนถึงคิดว่าราคาสินเชื่อนั้นยุติธรรม ในความเป็นจริงอัตราที่แท้จริงนั้นสูงมาก

ประเด็นที่กล่าวมานั้นสำคัญอย่างยิ่งหากสินเชื่อผู้บริโภคอิสลามต้องการเข้ามากินส่วนแบ่งตลาดผลิตภัณฑ์ มูรอบาฮะฮ์ หรือ บัยอ์อัลบิทะมันอาญิล ควรถูกกำหนดราคาโดยการใช้แบบจำลองที่คำนึงถึงขนาดของสินเชื่อและให้ผลตอบแทนที่เหมาะสมแก่ผู้ฝากเงิน หากล้มเหลวอาจส่งผลให้การกำหนดราคาไม่ยุติธรรมและทำให้ลูกค้ากลัวที่จะใช้บริการ

3) การรับรู้ว่าส่วนต่างของราคาคือดอกเบี้ย

ร้อยละแปดสิบแปดของผู้ตอบคำถามรับรู้ว่าส่วนต่างของราคาคือดอกเบี้ย (ริบา) ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่าร้านค้าขายปลีกส่วนใหญ่ยังไม่ได้ให้บริการสินเชื่อผู้บริโภคแบบอิสลาม ผู้ตอบคำถามน่าจะรู้สึกว่าไม่ได้จ่ายดอกเบี้ยในอัตราที่สูงเกินไป

ดังนั้น จึงฟังดูไม่สมเหตุสมผลหากกล่าวว่าดอกเบี้ยเป็นสิ่งชั่วร้ายและพวกเขาอาจเข้าใจว่าดอกเบี้ยไม่ใช่ ริบา การค้นพบเช่นนี้ควรที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานในแวดวงการเงินอิสลามทราบว่าพวกเขาไม่สามารถพึ่งแต่ปัจจัยด้าน ฮาลาล ในการดำเนินธุรกิจ ลูกค้าอาจให้ความสำคัญกับปัจจัยการกำหนดราคาและวิธีการผ่อนชำระที่ง่าย

สินเชื่ออิสลามที่ถูกแสดงให้ผู้ตอบคำถามทราบคือสินเชื่อแบบผ่อนชำระระยะสั้น (สินเชื่อมูรอบาฮะฮ์ประเภทหนึ่ง) สิ่งที่พวกเราค้นพบคือร้อยละแปดสิบสองของผู้ตอบคำถามได้แสดงถึงความสนใจที่จะ

ซื้อสินค้าด้วยสินเชื่ออิสลาม ร้อยละสามสิบเอ็ดเลือกสินเชื่ออิสลามเพราะไม่มีส่วนประกอบของ ริบาในขณะที่ร้อยละสิบเอ็ดเลือกเพราะเพียงต้องการสนับสนุนสินเชื่ออิสลาม (ปัจจัยทางด้านความเห็นใจ)

ดังนั้นปัจจัยทางด้านศาสนายังคงเป็นปัจจัยในการดึงดูดลูกค้าถึงแม้อาจขัดแย้งกับประเด็นข้อ 4) แต่ตัวเลขเพียงร้อยละสามสิบเอ็ดก็แสดงถึงการยึดมั่นในศาสนาที่ต่ำ ส่งผลให้เกิดคำถามสำคัญดังต่อไปนี้

1. อะไรคือเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการห้ามดอกเบี้ย
2. ทำไมราคาสินเชื่อจึงสูงกว่าราคาเงินสด

ร้อยละสิบหกไม่ต้องการใช้สินเชื่ออิสลามเพราะมีราคาแพงกว่าและอัตราที่คิดไม่ต่างกับสินเชื่อทั่วไปสักเท่าไหร่ สิ่งที่ค้นพบนี้ทำให้ธนาคารอิสลามต้องพิจารณาแบบจำลองที่ใช้ในการกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ มูรอบาฮะฮ์ กับ บัยอ์บิทะมันอาญิล อย่างละเอียด

หก: การตั้งราคาผลิตภัณฑ์

จากการที่อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำ (base lending rate (BLR)) ลดลงเล็กน้อย น่าสนใจว่าผู้บริโภคจะปรับตัวอย่างไร เมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น ลูกค้าจะเลือกสินเชื่อที่คิดอัตราดอกเบี้ยคงที่อย่าง บัยอ์บิทะมันอาญิล แต่เมื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ อุปสงค์ต่อผลิตภัณฑ์ BBA มีแนวโน้มลดลง เพราะ BBA ไม่อนุญาตให้มีการปรับราคาขาย นั่นหมายความว่าอัตรากำไรต่อปีจะไม่เปลี่ยนแปลงเช่นกัน

แน่นอนนี่คือข่าวดีสำหรับธนาคารอิสลามแต่ตลาดจะปรับตัวสู่ราคาที่ดีกว่า ในกรณีนี้ลูกค้าจะหันเข้าหาธนาคารทั่วไปโดยเลือกเงินกู้ซึ่งมีราคาถูกกว่าโดยเปรียบเทียบ ในระบบธนาคารสองระบบ การเปลี่ยนแปลงของ BLR จะก่อให้เกิดการปรับตัวในการลงทุนของลูกค้าอย่างมีรูปแบบ

คำถามคือการลดลงของ BLR เกิดจากอะไร คำตอบคือเกี่ยวข้องกับการลดลงของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ระหว่างธนาคารกัวลาลัมเปอร์เฉลี่ยสามเดือน (Kuala Lumpur inter-bank offered rate (KLIBOR)) ธนาคารเหล่านี้อาจขาดแคลนเงินสดเพื่อสำรองเงินตามอัตราเงินสำรองตามกฎหมาย (statutory reserve requirement (SRR)) หรือเพื่อสภาพคล่องจึงต้องหาวิธีการได้มาซ.งเงินสดอย่างเร็ว เงินกู้ในตลาดเงินระหว่างธนาคารมีระยะเวลากู้ยืมตั้งแต่ข้ามคืนจนถึงสามเดือน

ในเดือนสิงหาคมปี 1999 อัตราเฉลี่ย KLIBOR สามเดือนอยู่ที่ร้อยละ 7.8 และธนาคารส่วนใหญ่ผูก BLR ไว้กับ KLIBOR สามเดือน ดังนั้นเมื่อ KLIBOR ลดลง BLR จึงลดลงตาม แล้ว BLR คืออะไร และเกี่ยวข้องกับอัตรากำไรสินเชื่อ BBA อย่างไร

ประเด็นคือเมื่อลูกค้าถามธนาคารว่าคิดอัตรากำไรต่อปีของสินเชื่อ BBA (สมมุติร้อยละ 9) บนพื้นฐานของอะไร คงเป็นเรื่องไม่ง่ายในการตอบคำถามนี้อย่างตรงไปตรงมา ในทางตรงกันข้ามในกรณีของเงินกู้ทั่วไปการตอบคำถามนี้คงเป็นเรื่องง่าย อัตราดอกเบี้ยตลาดคือผลรวมระหว่าง BLR กับอัตราดอกเบี้ยส่วนเพิ่มซึ่งคิดจากความเสี่ยงเครดิตของลูกค้าแต่ละคน

ดังนั้นเมื่ออัตราดอกเบี้ยเงินกู้เป็นร้อยละ 12 และ BLR ร้อยละ 9 นั่นหมายความว่าอัตราดอกเบี้ยส่วนเพิ่มคือร้อยละ 3 การลดลงของ BLR หมายถึงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ต่ำลงในขณะที่ความเสี่ยงของลูกค้าเท่าเดิม เนื่องจาก BLR ผูกติดกับ KLIBOR การเปลี่ยนแปลงของ KLIBOR จึงส่งผลกระทบต่ออัตราดอกเบี้ยตลาดและอุปสงค์ต่อเงินกู้

แนวคิดเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำเป็นเรื่องแปลกสำหรับการธนาคารอิสลามเนื่องจากธนาคารอิสลามไม่ได้ออกเงินกู้ กำไรของธนาคารเกิดจากการขายแบบผ่อนชำระ ประชาชนควรทราบเกี่ยวกับอัตรากำไรคงที่เพื่อขจัดความคลุมเครือ (ฆอรอร์) ใน BBA

มีตัวแปรบางตัวใน BLR ซึ่งถือว่าเป็นส่วนประกอบที่ ทาบี ส่วนประกอบที่ ทาบีหมายถึงการกระทำหรือสถานการณ์ซึ่งเป็นไปโดยธรรมชาติ ซึ่งสามารถแยกแยะได้ด้วยเหตุผลและประสบการณ์ ไม่จำเป็นต้องใช้กุรอาน ตัวอย่างเช่นอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำประกอบไปด้วย

- ต้นทุนเงินทุนหรือต้นทุนเงินฝาก
- ต้นทุนทรัพยากร นั่นคือ พนักงานและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ
- อัตรากำไรซึ่งเป็นไปตามกฎหมาย เช่น ร้อยละ 0.25 ต่อปี

ในกรณีของการธนาคารอิสลาม ต้นทุนเงินฝากไม่ใช่อัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่ต้องจ่ายให้กับลูกค้าแต่คือ ฮิบะห์ และเงินปันผลสำหรับบัญชีเงินฝากอิสลาม แต่ต้นทุนเงินทุนธนาคารอิสลามมักสะท้อน KLIBOR อย่างไรก็ตามในระบบการธนาคารอิสลามต้นทุนเงินฝากประกอบไปด้วย ฮิบะห์ และเงินปันผลที่ต้องจ่ายให้กับผู้ฝากเงินในบัญชี อัลวาดิอะฮ์ และ อัลมูดอรอบะฮ์ ไม่มีอัตราดอกเบี้ยสำหรับบัญชีเงินฝาก คำถามคือ ฮิบะห์ และเงินปันผลคิดอย่างไร

ในการตอบคำถามนี้ จะต้องมีการทำวิจัยมากขึ้นเพื่อให้ความสำคัญกับนโยบายการตั้งราคาของธนาคารอิสลาม ในการได้มาซึ่งอัตรากำไรที่ “ยุติธรรม” จำเป็นอย่างยิ่งที่ธนาคารจะต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดต้นทุนทรัพยากรให้น้อยที่สุด ธนาคารอิสลามจะต้องสามารถแยกแยะลูกหนี้ที่ดีจากลูกหนี้ที่ไม่ดีเพื่อที่ฝ่ายแรกจะไม่ถูกลงโทษจากการกระทำของฝ่ายหลัง

เจ็ด: การทำการตลาดผลิตภัณฑ์การธนาคารอิสลาม

อิสลามถือว่าการทำการตลาดเป็นปรากฏการณ์ ทาบี ซึ่งหมายความว่าเป็นค่านิยมสากล เป็นหนทางทางธรรมชาติที่เราต้องทำการตลาดเพื่อเพิ่มยอดขายไม่ว่าจะโดยมุสลิมหรือผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม ผู้ที่ปฏิเสธการทำการตลาดจะกลายเป็นผู้แพ้ถึงแม้ผลิตภัณฑ์ของพวกเขาจะ ฮาลาลมูลค่าทางกฎหมายของการตลาดเป็นสิ่งซึ่งมูบะฮ์(ได้รับอนุญาต) ธุรกิจการธนาคารอิสลามจะต้องเข้าใจถึงประเด็นนี้เพราะการพึ่งความศรัทธา (อิหม่าน) เพียงลำพังไม่สามารถดึงดูดมุสลิมให้มาเป็นลูกค้าได้ทันที

การตลาดหมายถึงกระบวนการวางแผนและการดำเนินการตามแผนนั้นเพื่อให้ได้แนวทาง ราคา การส่งเสริมการขาย และการกระจายความคิด สินค้าและบริการเพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนซึ่งเป็นไปตามจุดประสงค์ของบุคคลและองค์กร ผู้บริหารมักใช้หลักการตลาดสำคัญสี่หลัก คือ 1) ผลิตภัณฑ์ 2) การตั้งราคา 3) การส่งเสริมการขาย และ 4) สถานที่ขาย

อย่างไรก็ตาม กลยุทธ์ทางการตลาดแบบผสมที่พิจารณาทั้งตัวเผลิตภัณฑ์และวิธีการตั้งราคา การส่งเสริมการขาย และสถานที่ขายอาจไม่ได้รับประกันความสำเร็จยกเว้นผู้บริหารจะเข้าใจอย่างดีถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อผู้บริโภคอย่าง 1) ปัจจัยทางจิตวิทยา 2) ปัจจัยส่วนตัว 3) ปัจจัยทางสังคม และ 4) ปัจจัยทางวัฒนธรรม

ถึงแม้ผู้บริหารจะสามารถรวบรวมข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับปัจจัยดังกล่าว พวกเขายังต้องเข้าใจพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค จะต้องเข้าจะว่ากระบวนการตัดสินใจซื้อมีองค์ประกอบด้านใดบ้าง นักวิชาการที่ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคได้ให้แบบจำลองต่างๆเพื่ออธิบายกระยวนการนี้

โดยทั่วไป กระบวนการซื้อประกอบไปด้วย a) การรับรู้ถึงปัญหา b) การแสวงหาข้อมูล c) การประเมินทางเลือก (d) การตัดสินใจซื้อ และ (e) การตัดสินใจภายหลังการซื้อ

จากแนวทางที่ได้กล่าวมา ในการทำการตลาดผลิตภัณฑ์อิสลาม จะต้องมีการทำวิจัยการตลาดเพื่อเป้าหมายด้านประสิทธิภาพ ถึงแม้การยึดหลัก ชะรีอะฮ์ จะนำมาซึ่งความเท่าเทียมและยุติธรรม ธนาคารอิสลามจะต้องให้ความสำคัญกับเกณฑ์ทางด้านประสิทธิภาพเสมอ นี่คือจุดที่การตลาดจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการธนาคารอิสลาม

ท่านศาสดา (ซ.ล.) เคยกล่าวครั้งหนึ่งว่า “ผู้ที่ดีที่สุดในหมู่ผู้ที่ได้รับงานคือผู้ที่ทำงานนั้นอย่างดีที่สุดเท่าที่จะเป็นได้” ฮะดิษ นี้แสดงถึงการให้ความสำคัญกับเรื่องประสิทธิภาพในอิสลาม นั่นคือ มนุษย์จะต้องไม่ใช้ทรัพยากรของพระเจ้าอย่างสิ้นเปลือง ในฐานะที่เป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจให้ดูแลทรัพยากรของพระเจ้าบนโลก ผู้ที่ศรัทธาจะต้องดูแลทรัพยากรให้ดีที่สุด

วิธีการหนึ่งที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพคือการทำวิจัยและการสำรวจตลาด กระบวนการวิจัยจะประกอบไปด้วย 1) การศึกษาสถานการณ์ในปัจจุบัน 2) การเลือกวิธีการในการทำวิจัย 3) การเก็บข้อมูล 4) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 5) การเตรียมรายงาน

ด้วยวัตถุประสงค์ของธุรกิจการธนาคารที่ต้องการทำกำไรสูงสุด เป้าหมายหลักของการทำการตลาดคือเพื่อให้ผลิตภัณฑ์สามารถไปถึงผู้บริโภค โดยกำไรของธนาคารคือความแตกต่างระหว่างต้นทุนและรายได้

ในการธนาคารทั่วไป กำไรธนาคาร = รายได้ดอกเบี้ยจากเงินกู้ – ต้นทุนดอกเบี้ยเงินฝาก แต่เนื่องจากธนาคารอิสลามดำเนินการบนพื้นฐานของการค้าและการพาณิชย์ (อัลบัยอ์)กำไรของธนาคารจึง = กำไรจากการนำสินทรัพย์ไปลงทุน – กำไรที่จ่ายให้กับผู้ฝากเงิน

ด้วยเป้าหมายของธุรกิจการธนาคารที่จะทำกำไรสูงสุด จุดประสงค์หลักของระบบการเงินคือการเคลื่อนย้ายทุนจากภาคที่มีเงินออมส่วนเกิน (ครัวเรือน) ไปยังภาคที่ขาดแคลนเงินทุน (ธุรกิจ) เพื่อที่เงินออมทั้งหมดจะได้ไปสู่การลงทุน กระบวนการนี้จะก่อให้เกิดระดับผลผลิตดุลยภาพที่ซึ่งอุปสงค์รวมเท่ากับอุปทานรวม

ภาคการธนาคารเป็นหนึ่งในตัวกลางทางการเงินที่เคลื่อนย้ายทุนเหล่านี้ ธนาคารอิสลามก็มีหน้าที่เดียวกันเพียงแต่กระบวนการเคลื่อนย้ายทุนปราศจาก ริบา

ในฐานะที่เป็นหน่วยธุรกิจ ธนาคารจึงต้องแข่งขันการดึงดูดเงินออมส่วนเกิน ธนาคารจะต้องมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความมั่นใจว่าเงินทุนจากผู้ฝากเงินจะถูกนำไปลงทุนด้วยจุดประสงค์ในการสร้าง

กำไร แต่ธนาคารอิสลามจะทำให้ผลิตภัณฑ์ของธนาคารเป็นที่รู้จักของผู้ฝากเงินและผู้ที่ต้องการใช้เงินได้อย่างๆไร

ลูกค้าจะต้องได้รับข้อมูลว่าผลิตภัณฑ์เหล่านี้ใช้เพื่ออะไรหรือไม่ ในพหุสังคมอย่างประเทศมาเลเซีย การศึกษาการแบ่งส่วนตลาด (market segmentation) จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้องไว้สำหรับทั้งลูกค้ามุสลิมและที่ไม่ใช่มุสลิม

สำหรับชุมชนที่ไม่ใช่มุสลิมแล้ว คุณลักษณะทางด้าน ฮาลาล(สิ่งที่ได้รับอนุมัติ) ของผลิตภัณฑ์อาจไม่ใช่ประเด็นหลักให้พวกเขามาใช้บริการแต่ผลิตภัณฑ์เหล่านี้เป็นทางเลือกเดียวของตลาดมุสลิม ธนาคารอิสลามจึงต้องให้ความรู้แก่พวกเขา

นอกจากคุณลักษณะทางด้าน ฮาลาล แล้ว ผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามจะต้องมีความเป็นธรรม ธนาคารควรที่จะบอกกับผู้ที่ใช้ผลิตภัณฑ์ว่าผลิตภัณฑ์เหล่านี้มีส่วนช่วยเรื่องการกระจายรายได้และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ประเด็นหลังหมายความว่าผู้ที่ฝากเงินกับธนาคารอิสลามมีโอกาสที่จะได้ผลตอบแทนสูงกว่าในขณะที่ผู้ใช้สินเชื่อมีโอกาสที่จะทำกำไรจากธุรกิจของพวกเขามากกว่า เศรษฐกิจจะมีเสถียรภาพมากขึ้นเนื่องจากผลิตภัณฑ์ของการธนาคารอิสลามจะไม่ไปสร้างอุปทานส่วนเกินของสินเชื่อและภาวะที่ขาดเงินฝาก

ปัจจัยเหล่านี้น่าจะดึงดูดคนที่ไม่ชื่นชอบระบบดอกเบี้ยทั้งในแง่ปรัชญาและเศรษฐศาสตร์ คนเหล่านี้คือนักลงทุนที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นธนาคารอิสลามแคมเปญเชิงรุกเพื่อให้การศึกษากับประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะของผลิตภัณฑ์การธนาคารอิสลาม ตัวอย่างเช่น ในการดึงดูดเงินทุน ธนาคารอิสลามมีบัญชีเงินฝากหลายประเภท สองในนั้นคือบัญชีกระแสรายวันและบัญชีเพื่อการลงทุนซึ่งดำเนินการบนพื้นฐานของหลักการดูแลทรัพย์สินที่เรียกว่า วาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์ โดยจะไม่มีการให้ดอกเบี้ย สำหรับมุสลิมแล้วนี่อาจไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ แต่สำหรับลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิมอาจมองบัญชีประเภทนี้ว่าล้าหลัง เป็นการยกเลิกผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับหากฝากเงินกับธนาคารทั่วไป

ผู้จัดการฝ่ายการตลาดของธนาคารอิสลามควรเรียนให้ลูกค้าเงินฝากระยะยาวทราบว่าบัญชีประเภทนี้ไม่ใช่บัญชีที่ให้ผลตอบแทนคงที่ ตัวอย่างเช่น ผู้จัดการควรให้ความรู้แก่ผู้ฝากเงินในบัญชี มูดอรอบะฮ์ ว่า

1. พวกเขาได้ทำสัญญาการเป็นหุ้นส่วนร่วมกับธนาคารซึ่งจะไม่มีการประกันผลตอบแทนคงที่และเงินฝาก การที่จะได้ผลตอบแทนสูงขึ้นต้องแบกรับความเสี่ยงเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

2. หากพวกเขาต้องการการประกันเงินฝาก บัญชี วาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์เป็นทางเลือกที่เหมาะสม แต่ธนาคารจะไม่มีภาระผูกพันทางกฎหมายที่จะให้กำไรแก่ผู้ฝาก

ดังนั้นการทำการตลาดฝั่งสินเชื่อจะต้องพิจารณาความต้องการของผู้ฝาก ความศรัทธาทางศาสนา และปรัชญาของพวกเขาต่อการลงทุนและการสร้างความมั่งคั่ง การวิจัยทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพควรกระทำเพื่อสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคเพิ่มเติมโดยเฉพาะในระดับจุลภาคด้วยการใช้เครื่องมือทางสถิติอย่างการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) และการแยกกลุ่มด้วย discriminant analysis การทดสอบค่าพารามิเตอร์อย่างการวิเคราะห์สมการถดถอยเป็นประโยชน์ในการสกัดข้อมูลผลกระทบของปัจจัยทางด้านจิตวิทยา คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมที่มีต่ออุปสงค์และอุปทานผลิตภัณฑ์การธนาคารอิสลาม

แปด: สินเชื่อเต็มจำนวนด้วย BBA

ความพยายามในการให้สินเชื่อแบบเต็ม เช่น สินเชื่อบ้าน อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล (BBA) เป็นก้าวที่สำคัญ ก่อนทำการขายแบบ BBA ธนาคารในฐานะผู้ขายจะซื้อบ้านจากผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในราคาตลาด หากราคาตลาดเป็น $250,000 ธนาคารจะขายบ้านให้กับลูกค้าในราคาสินเชื่อซึ่งประกอบไปด้วยราคาตลาดบวกกับกำไร เมื่อเป็นเช่นนี้ธนาคารควรให้สินเชื่อเต็มจำนวนแก่ลูกค้าเนื่องจากธนาคารซื้อบ้านมาในราคาเต็มซึ่งคือราคาตลาด

แต่เพื่อยึดหลักความปลอดภัย end financing เป็นวิธีการโดยปกติที่ธนาคารจะปกป้องตัวเองจากหนี้เสียซึ่งเกิดจากปัญหาจรรยาวิบัติ (moral hazard) ลูกค้าจะไม่จงใจผิดชำระหนี้เมื่อเขาได้จ่ายเงินดาว์นจำนวนหนึ่ง วิธีการหนี้ถูกใช้เพื่อป้องกันธนาคารจะลูกค้าชั้นแย่

ในกรณีของ end financing มูลค่าเงินกู้ที่ธนาคารให้จะน้อยกว่ามูลค่าจำนองของสินค้าเสมอ ในสัญญาเงินกู้อย่างเงินกู้บ้านจำเป็นที่ธนาคารต้องใช้กฎของ end financing แต่การใช้กฎเดียวกันนี้กับ BBA ได้ทำให้ธนาคารอิสลามสามารถให้สินเชื่อเพียงส่วนหนึ่งของมูลค่าสินค้าซึ่งเป็นการบิดเบือนหลักการของ BBA

ในการขาบแบบ BBA ที่แท้จริง สมมุติสินค้ามีมูลค่า $50,00 ต้นทุนนี้จะถูกแบรับโดยธนาคารทั้งหมด เป็นการผิดหลักการหากสัญญา BBA กำหนดให้ลูกค้าต้องจ่ายเงินดาวน์ร้อยละ 20 ซึ่งทำให้มูลค่าสินเชื่อเหลือเพียง $40,000 ผลิตภัณฑ์ BBA ควรเป็นสินเชื่อ 100% เต็ม

แน่นอนแนวทางของกฎหมายสถาบันการเงินและการธนาคาร (BAFIA) คงจะไม่อนุญาตให้สถาบันการเงินทั่วไปให้สินเชื่อแบบเต็ม แม้แต่ฝ่ายการธนาคารอิสลาม (Islamic Banking Division (IBD)) ก็ไม่ได้รับข้อยกเว้นแต่ธนาคารอย่าง Bank Islam Malaysia (BIMB) กับ Bank Bumi-Muamalat Malaysia (BBMM) ซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายการธนาคารอิสลามปี 1983 (IBA) สามารถดำเนินการได้ Bank Rakyat ก็สามารถให้สินเชื่อเต็มได้เช่นกันเพราะกฎหมายสหกรณ์ปี 1948 ได้อนุญาต ถึงแม้จะดำเนินการด้วยความตั้งใจดีแต่การให้สินเชื่อเต็มอาจเป็นเรื่องที่เสี่ยงและส่งผลกระทบต่อธนาคารอิสลาม

การใช้ end financing ของธนาคารทั่วไปดำเนินไปได้ดี สินทรัพย์มีสถานะเหมือนสิ่งค้ำประกันที่มีมูลค่ามากกว่าเงินกู้ มาตรการนี้ถูกใช้เพื่อความปลอดภัยในกรณีที่ลูกค้าผิดชำระหนี้

ตัวอย่างเช่น หากฟาริดไม่ต้องจ่ายเงินดาวน์สำหรับรถมูลค่า $60,000 เขาอาจเจตนาที่จะไม่ชำระเงินในสามหรือสิ่งวดแรกและในที่สุดผิดชำระหนี้ ปัญหานี้คล้ายกับปัญหาจรรยาวิบัติในกรณีของธุรกิจประกัน ผู้ใช้ยานพาหนะมักขับขี่ด้วยความไม่ระมัดระวังเนื่องจากผู้ให้ประกันจะเป็นผู้จ่ายในกรณีที่เกิดความเสียหาย ในกรณีของฟาริดเขาไม่มีความเสี่ยงที่จะถูกยึดเงิน เขาจึงไม่สนใจที่จะชำระหนี้ให้ตรงเวลา แน่นอนหากฟาริดต้องจ่ายเงินดาว์นมูลค่า $15,000 ในขณะที่ธนาคารให้สินเชื่อ $45,000 เขาจะต้องทบทวนความคิดหากคิดที่จะผิดชำระหนี้เนื่องจากมีความเสี่ยงที่จะสูญเสียเงินดาวน์นั้น ดังนั้น end financing จึงช่วยลดปัญหาจรรยาวิบัติได้

ในเชิงเทคนิคแล้วธุรกรรม BBA มีความคล้ายกับเงินกู้ธนาคารทั่วไป จึงไม่น่าแปลกใจที่ธนาคารอิสลามให้สินเชื่อ BBA เพียงครึ่งเดียวภายใต้กฎ end financing เนื่องจาก BBA เป็นการขายด้วยสินเชื่อ ธนาคารจึงต้องป้องกันความเสี่ยง เป็นการทำลายตัวเองหากธนาคารอิสลามจะสินเชื่อ BBA เต็มจำนวน เนื่องจากสร้างแรงจูงใจให้ลูกค้าผิดชำระหนี้

เหตุผลเดียวกันนี้ไม่สามารถใช้ได้กับกรณีของสินเชื่อยานพาหนะ BBA ของรัฐบาลซึ่งให้จำนวนเต็มเพราะข้าราชการจะถูกหักเงินเดือนโดยอัตโนมัติเมื่อถึงเวลาชำระหนี้ ดังนั้นปัญหาจรรยาวิบัติจึงน้อยมาก ยิ่งไปกว่านั้นใครจะอยากผิดชำระหนี้เมื่อสินเชื่อ BBA ของรัฐบาลได้รับเงินอุดหนุนค่อนข้างมาก ในปัจจุบันสินเชื่อประเภทนี้ยังคงคิดอัตรากำไรร้อยละ 4 เมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารเอกชนที่คิดร้อยละ 7 ถึง 8

ธนาคารอิสลามควรดำเนินการต่อไปในการให้สินเชื่อ BBA แบบเต็มจำนวนหรือไม่ คำตอบคือใช่ หากเจตนาเพื่อทำให้สินเชื่อ BBA มีลักษณะคล้ายกับ “ธุรกรรม BBA ดั้งเดิมที่แท้จริง” ให้มากที่สุด แต่การ

จะทำเช่นนี้อาจเป็นเรื่องที่ท้าทายเพราะจะส่งผลอันตรายต่อเงินฝากของลูกค้าในกรณีที่ BBA กลายเป็นหนี้เสีย

ด้วยสถานการณ์ของเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ถดถอยและเต็มไปด้วยปัญหาจรรยาวิบัติ การผลักดันการให้สินเชื่อ BBA แบบเต็มจำนวนดูเหมือนจะเป็นทางออกสุดท้ายซึ่งมีความเสี่ยงสูงที่จะครอบครองส่วนแบ่งตลาดด้วยการใช้ประโยชน์จากกฎหมายการธนาคารอิสลาม สินเชื่อประเภทนี้จะช่วยเพิ่มรายได้ของธนาคารได้อย่างไรในเมื่อโอกาสที่จะการผิดชำระหนี้สูงขึ้นในภาวะเศรษฐกิจเช่นนี้

ทางออกในปัจจุบันไม่ใช่สินเชื่อ BBA แต่เป็นผลิตภัณฑ์ซึ่งมีลักษณะของความเป็นธรรมมากกว่าการเช่าที่จบลงด้วยการเป็นเจ้าของ (อัลอิญาเราะฮ์ วา อิกตินา) จะค่อยๆมาแทนที่สินเชื่อ BBA เนื่องจากสัญญาประเภทนี้เอื้อต่อสินเชื่อแบบจำนวนเต็มมากกว่า

ทั้งนี้จะต้องเป็นสัญญาเช่าดำเนินงาน (operational lease) เพื่อที่ในระหว่างการเช่าธนาคารยังคงถือความเป็นเจ้าของในสินทรัพย์นั้น ในปัจจุบันสัญญา อิญาเราะฮ์ มาความเป็นธรรม (อาดาละห์) มากกว่าสินเชื่อ BBA เพราะธนาคารอิสลามในฐานะที่เป็นเจ้าของได้ปล่อยเช่ายานพาหนะให้กับลูกค้า

อย่างไรก็ตาม รูปแบบในปัจจุบันของ BBA ด้วยการอาศัยอำนาจทางกฎหมายตาม charge document ธนาคารมีสิทธิ์ในสินทรัพย์จนกว่าลูกค้าจะชำระราคาสินค้าทั้งหมด ซึ่งฟังดูแล้วแปลกเนื่องจากสัญญาการขายทุกประเภทในอิสลามมีเจตนาที่จะโอนความเป็นเจ้าของในสินทรัพย์จากผู้ขายไปยังผู้ซื้อถึงแม้จะเป็นสัญญาการขายแบบผ่อนชำระ ด้วยเหตุที่สินเชื่อ BBA ดำเนินการตามเงินกู้เพื่อป้องกันความเสี่ยงจึงไม่ได้มีลักษณะเหมือนกับ “สัญญา BBA ที่แท้จริง” ซึ่งนักวิชาการ ชะรีอะฮ์ ส่วนใหญ่ได้อนุมัติ

เก้า: การจัดการกองทุนอิสลาม

เมื่อเริ่มต้น มูชารอกะฮ์ ถูกใช้กับธุรกิจที่ไม่ใช่การธนาคาร ปัญหาคือเราจะประยุกต์ใช้ มูชารอกะฮ์ กับธุรกิจการธนาคารได้อย่างไร นี่อาจเป็นงานที่ยุ่งยากเพราะต้องแก้กฎหมายการธนาคารเพื่ออนุญาตให้มีการร่วมทุนในธุรกิจการธนาคาร

การแก้กฎหมายอาจเป็นเรื่องที่เร็วไปเนื่องจากมีอีกทางเลือกหนึ่งคือธุรกิจกองทุนรวม ธุรกิจกองทุนรวมดำเนินการภายใต้กฎหมายและการควบคุมซึ่งเหมาะกับ มูชารอกะฮ์

มุมมองอิสลามที่มีต่อลักษณะของธุรกิจกองทุนรวมในปัจจุบันยังคงน่าเบื่อนัก ดูเหมือนว่าจะเกี่ยวข้องแต่เพียงการคัดกรองทางด้าน ชะรีอะฮ์ ซึ่งคณะกรรมการหลักทรัพย์ (Securities Commission (SC)) ได้ปรับปรุงแนวทางเป็นครั้งคราว การเข้าไปเยี่ยมชมเวปไซต์ของคณะกรรมการหลักทรัพย์ (www.securitiescommission.com.my) จะช่วยอธิบายพื้นฐานกระบวนการคัดกรองทางด้าน ชะรีอะฮ์

สิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการคือการแยกแยะบริษัทที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ ริบา สุกรและผลิตภัณฑ์สุกร การพนัน และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บริษัทที่ฝากเงินสดเป็นจำนวนมากในบัญชีที่ให้ดอกเบี้ยถือว่าไม่เป็นไปตามหลัก ชะรีอะฮ์

ณ เดือนตุลาคมปี 2003 มีบริษัททั้งหมด 799 บริษัทที่ถูกพิจารณาว่าดำเนินธุรกิจสอดคล้องกับหลักชะรีอะฮ์นักลงทุนมุสลิมและบริษัทกองทุนรวมอิสลามจะได้รับประโยชน์จากบริษัทเหล่านี้เนื่องจากกำไรและเงินปันผลที่ได้จากการลงทุนในหุ้นและพันธบัตรของบริษัทเหล่านี้ถือว่าถูกต้องตามกฎหมายและเป็นที่อนุญาต (ฮาลาล)

ในอิสลาม ผลตอบแทนเหล่านี้มีความสำคัญเช่นกันเพราะแสดงให้เห็นว่าโลกนี้กับโลกหลังความตายเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ นี่คือมุมมองอิสลามที่ควรจะเป็น การคัดกรองหุ้น ชะรีอะฮ์จึงสำคัญเมื่อบริษัทกองทุนรวมได้รับใบอนุญาตให้ขายกองทุนรวมที่มีลักษณะถูกต้องตามหลัก ชะรีอะฮ์อย่างไรก็ตามยังคงมีแง่มุมอื่นที่ควรได้รับการพิจารณาอย่างเช่น

1) ความสัมพันธ์ตามสัญญาระหว่างบริษัทกองทุนรวมกับนักลงทุน
2) ความสัมพันธ์ตามสัญญาระหว่างนักลงทุนกับบริษัทที่พวกเขาลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ และ
3) หลักจริยธรรมในการทำการตลาดกองทุนรวม

เนื่องจากบริษัทกองทุนรวมขายกองทุนรวมให้กับนักลงทุนเราอาจสงสัยสัญญาอิสลามประเภทไหนที่ถูกใช้ในการทำธุรกรรม มีความเห็นตรงกันในหมู่ ฟูคาฮา ว่าสัญญาการเป็นตัวแทนหรือ อัลวะกาละฮ์ เป็นสัญญาซึ่งเหมาะสมที่สุดเนื่องจากไม่มีลักษณะของการแบ่งสรรกำไรเกิดขึ้นระหว่างบริษัทกับนักลงทุน

ค่าธรรมเนียมการจัดการ (อุจเราะฮ์) สำหรับการจัดการอย่างมืออาชีพของบริษัทกองทุนรวมเป็นต้นทุนซึ่งนักลงทุนต้องจ่าย เมื่อนักลงทุนจำนวนมากลงทุนในกองทุนรวมเงินทุนที่เพิ่มขึ้นช่วยทำให้ผู้จัดการสามารถลงทุนในหลายบริษัทเพื่อกระจายความเสี่ยง

แท้จริงแล้วธุรกิจกองทุนรวมอิสลามใช้สัญญาอิสลามหลายประเภท โดยเริ่มจาก วะกาละฮ์ ตามมาด้วยระบบ มูชารอกะฮ์ ทางอ้อมระหว่างนักลงทุนกับกองทุนรวมของบริษัทซึ่งถูกซื้อขายหุ้นและพันธบัตร

กองทุนรวมมีลักษณะเป็นตราสารทุนไม่ว่าสินทรัพย์อ้างอิงจะประกอบไปด้วยตราสารตลาดเงิน พันธบัตร หุ้น หรือทั้งสองหรือไม่ เมื่อตลาดลดลงนักลงทุนจะพบกับการลดลงของมูลค่าสินทรัพย์สุทธิ (net asset value (NAV)) แต่จะไม่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าทรัพย์สินของผู้ถือหุ้นของบริษัทกองทุนรวม ดังนั้นการออกหน่วยโดยบริษัทเหล่านี้ให้กับนักลงทุนจึงไม่เกิดสัญญา มูชารอกะฮ์ ระหว่างพวกเขา

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเรื่องยากที่จะอธิบายมิติทางด้านการแบกรับความเสี่ยงของการลงทุนในกองทุนรวม เนื่องจากบริษัทกองทุนรวมไม่ได้มีสถานะเป็นผู้ร่วมลงทุนแต่เป็นเพียงผู้ให้บริการในการออกกองทุนรวมให้กับนักลงทุน โดยนักลงทุนจะต้องแบกรับความเสี่ยงตลาดซึ่งส่งผลกระทบต่อเงินลงทุนและผลตอบแทน

บริษัทกองทุนรวมไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเคลื่อนไหวของราคาแต่อาจได้รับผลกระทบทางอ้อมเมื่อธุรกรรมที่ช้าทำให้ค่านายหน้าที่ได้รับลดลง เมื่อต้นทุนในการดำเนินการมากกว่าค่าธรรมเนียมและค่านายหน้า บริษัทจะประสบกับปัญหาในไม่ช้า

ด้วยหน้าที่การเป็นตัวกลาง บริษัทจะคิดค่าธรรมเนียมซึ่งนักลงทุนต้องจ่ายทุกครั้งที่ทำการซื้อและขายกองทุนรวม การขาดทุนของนักลงทุนที่เกิดจากการปรับตัวของตลาดจะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ถือหุ้น

ประเด็นสุดท้ายที่ควรพูดถึงคือเรื่องของจริยธรรมในการทำการตลาดกองทุนรวม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ (อามานะห์) ในการเสนอกองทุนรวมให้กับนักลงทุน เช่น การสัญญาว่าจะได้รับเงินปันผลสองหลักและการแตกหุ้นออกจากหุ้นเดิม (split issues)ซึ่งโดยบ่อยครั้งไม่ได้อธิบายว่าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไร โดยถ้าหากเกิดขึ้นจริงจะก่อให้เกิดผลกระทบสองอย่าง

อย่างแรก NAV ต่อหน่วยเท่าเดิม หรืออย่างที่สอง NAV ลดลง สิ่งที่เราเป็นห่วงคืออย่างที่สองซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องของจริยธรรม พฤติกรรมที่ผิดกฎหมายส่วนใหญ่จะมีบทลงโทษเนื่องจากมีกฎหมายที่ควบคุม แต่สิ่งนี้ไม่เป็นจริงสำหรับพฤติกรรมที่ผิดจริยธรรม บุคคลอาจโกงหรือโกหก แต่ถ้าเขาไม่ได้ทำให้ใครบาดเจ็บหรือสร้างความเสียหายต่อชุมชน เขายังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ในสายตาของกฎหมาย

เช่นกัน พฤติกรรมที่ผิดจริยธรรมอาจนำไปสู่การก่ออาชญากรรมเมื่อผลของความประพฤติเป็นการละเมิดกฎหมาย ตัวอย่างเช่น คนที่ถูกผลักดันด้วยความโลภ (ฮิรซ์) อาจนำไปสู่การคดโกง ซึ่งเป็นการผิด

กฎหมาย ตัวแทนกองทุนรวมอาจตกหลุมกับดักนี้เช่นกัน หากไม่มีการกระทำใดๆเพื่อชี้ว่าการสัญญาในเรื่องของการประกันเงินลงทุนและผลตอบแทนเป็นสิ่งที่ผิด ตัวอย่างเช่น หากมีการสัญญาเงินปันผลสิ้นปีสองหลัก นักลงทุนอาจคิดว่าที่บริษัทสามารถให้ผลตอบแทนสูงเช่นนี้เพราะผลการดำเนินการที่ดีกว่าบริษัทอื่นๆ

แท้จริงแล้ว เงินปันผลนั้นอาจมาจากการขายสินทรัพย์ เป็นการลดมูลค่าสินทรัพย์ซึ่งนำไปสู่การลดลงของ NAV ต่อหน่วย ท้ายสุดแล้วนักลงทุนได้รับผลตอบแทนสุทธิเป็นศูนย์ในขณะที่บริษัทกองทุนรวมทำกำไรจากค่าธรรมเนียมที่คิดในการทำธุรกรรมแต่ละครั้ง

ถึงแม้ลูกค้าจะได้รับการคาดหมายว่าจะอ่านหนังสือชี้ชวนก่อนการซื้อแต่ลูกค้าก็ควรได้รับการแจ้งจากบริษัทกองทุนรวมและตัวแทนถึงผลกระทบต่อ NAV ต่อหน่วย นี่คือจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ ความไม่เท่าเทียมทางด้านข้อมูลเป็นการดำเนินการที่ไม่เป็นไปตามกฎระเบียบ

ด้วยเหตุนี้บทบาทของ อักลัด จึงมีความสำคัญในการส่งเสริมสวัสดิการของนักลงทุน กองทุนรวมอิสลามควรตระหนักถึงจุดนี้เนื่องจากเป็นสิ่งที่ต้องทำเพื่อสะท้อนความเป็นอิสลามในการทำสิ่งที่ดี (มะอารุฟ) และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดี(มุงคาร์)

ประเด็นทางด้านกฎหมายของกองทุนรวมอิสลามนั้นตรงไปตรงมา นั่นคือ การกำหนดว่าหุ้นตัวไหนเป็นไปตามหลัก ชะรีอะฮ์ และการจัดการกับปัญหาการทำให้หุ้นบริสุทธิ์เมื่อกิจกรรมหลักของบริษัทถึงแม้ ฮาลาล แต่กิจกรรมทางอ้อมอาจไม่ ฮาลาล เช่นการลงทุนในเงินฝากและตลาดเงินที่ให้ดอกเบี้ย

เกี่ยวกับประเด็นนี้ กองทุนอิสลามที่ล้มเหลวในการดำเนินการตามกฎจะต้องยุติการดำเนินธุรกิจตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามสิ่งนี้อาจไม่เกิดขึ้นเมื่อตัวแทนกองทุนรวมดำเนินการผิดหลักจริยธรรมเนื่องจากพวกเขาไม่มีความรู้ด้านจริยธรรมอิสลาม

การศึกษาด้านจริยธรรมเกี่ยวข้องกับการศึกษาความประพฤติของมนุษย์เพื่ออธิบายพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง โดยพิจารณาคุณค่าการกระทำของมนุษย์แล้วอธิบายว่าทำไมบางพฤติกรรมจึงเป็นสิ่งที่ดีและบางพฤติกรรมไม่ดี ในอิสลามการศึกษาเรื่องจริยธรรมและคุณธรรมอยู่ภายใต้ขอบเขตของ อักลัด ซึ่งเป็นหนึ่งในสามองค์ประกอบของ ชะรีอะฮ์ โดยอีกสองคือ อากิดะฮ์ กับ มูอามาลัทดังนั้นมิติทางด้าน ชะรีอะฮ์ของการลงทุนกองทุนรวมจะต้องไม่ส่งผลเสียต่อแง่มุมทางด้าน อักลัด เมื่อแนวคิดด้าน มูอามาลัท หรือในที่นี้คือการคัดกองหุ้น ชะรีอะฮ์ ถูกดำเนินการ

บริษัทกองทุนรวมไม่ควรอนุญาตการแตกหุ้นใหม่จากหุ้นเดิมด้วยการลด NAV ต่อหน่วย นักลงทุนอาจถูกชักจูงด้วยการสัญญาว่าภายหลังการซื้อกองทุนรวมจะมีการแตกหุ้นใหม่เมื่อถึงสิ้นปี โดยที่การแตกหุ้นใหม่เกิดจากการเพิ่มหน่วยทั้งหมดโดยไม่มีการเพิ่มสินทรัพย์ทั้งหมดในสัดส่วนที่เหมาะสม ทำให้ NAV ต่อหน่วยลดลง ซึ่งลูกค้าเองเป็นผู้เสียประโยชน์ในขณะที่บริษัทได้ค่านายหน้า

สิบ: สินเชื่อการค้าอิสลามสำหรับ SMIs

การขาดหลักประกันและผู้ค้ำประกันดูจะเป็นปัญหาของอุตสาหกรรมขนาดเล็กและกลาง (SMI) ในปัจจุบัน โดยเป็นการยากที่จะได้รับเงินกู้จากธนาคาร หากไม่มีเงินทุน SMI ประสบกับปัญหาในการอยู่รอดถึงแม้จะมีความเชี่ยวชาญและตลาด SMIs ไม่สามารถดำเนินธุรกิจโดยลำพังไม่เหมือนกับบริษัทขนาดใหญ่ SMIs สามารถขาดทุนได้โดยง่ายหากประสบกับความล้มเหลวในการหารายได้ในขณะที่หนี้สินเพิ่มขึ้นซึ่งส่งผลให้ล้มเหลวในการจ่ายเงินผู้จัดจำหน่าย ปัญหากระแสเงินทำให้เป็นการยากที่ SMIs จะรักษาปริมาณการผลิตให้คงที่ซึ่งแน่นอนส่งผลต่อการจ้างงาน

ในเรื่องของการเงิน SMIs มักพยายามหาวงเงินสินเชื่อ (overdraft facilities) เพิ่ม ตราสารเครดิต (letters of credit (LC)) มักได้รับความนิยมน้อยกว่าทรัสต์รีซีท(trust receipt) ตั๋วแลกเงิน (bills of exchange) และรีไฟแนนซ์สำหรับการส่งออก ผลิตภัณฑ์ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ใช้ดอกเบี้ยบนพื้นฐานของสัญญาหนี้ยกเว้น LC

เงินกู้ SMIs มักได้รับการประกันจากบรรษัทประกันสินเชื่อ (CGC) ในฐานะที่เป็นผู้ให้ประกัน CGC จะประกันเงินกู้โดยคิดค่าธรรมเนียม ธนาคารที่ให้เงินกู้จะทำการประเมินโครงการและการประเมินเครดิตด้วยวิธีการแบบดั้งเดิมเพื่อป้องกันตนเองจากการผิดชำระหนี้

ในปัจจุบัน ธนาคารสามารถหาเงินกู้จาก Bank Negara ในอัตราที่ได้รับการอุดหนุนเพื่อเป็นเงินทุนให้แก่การดำเนินธุรกิจ SMI แต่จำนวนเงินกู้ยังไม่เพียงพอเนื่องจากธนาคารจำนวนมากยังกลัวที่จะปล่อยกู้การหลีกเลี่ยงหนี้เสียจาก SMI ทำให้มีเงินสดจำนวนมากต้องอยู่นิ่งในธนาคาร มีทางออกหรือไม่

การเติบโตของ SMIs เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจเนื่องจากเป็นกระดูกสันหลังของภาคการผลิต SMIs เป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนและส่วนประกอบที่จำเป็นให้กับผู้ผลิตรายใหญ่ซึ่งในมาเลเซีย

ดำเนินการภายใต้โครงการ vendor and umbrella บทบาทของภาคการธนาคารในการสนับสนุนเงินทุนที่จำเป็นจะต้องดำเนินการต่อไปถึงแม้เศรษฐกิจจะชะลอตัว

การธนาคารอิสลามจะต้องตอบสนองเชิงรุกต่อความต้องการของ SMIs เช่นกัน มีการรายงานเมื่อเร็วๆนี้ว่าได้มีการจัดตั้งกองทุนพิเศษสำหรับ SMIs โดย Bank Islam Malaysia Berhad (BIMB) กับ Bank Rakyat Malaysia น่าสนใจว่าจะมีสินเชื่อประเภทไหนบ้างและสินเชื่อพวกนี้สามารถช่วยเพิ่มอุปทานสินเชื่ออิสลามสำหรับ SMIs ได้อย่างไร

ดังนั้นคำถามไม่จึงไม่ได้เกี่ยวกับอุปสงค์ต่อเงินกู้หรือหรือสินเชื่ออีกต่อไปแต่เป็นการดูด้านอุปทานมากกว่า นั่นคือ ธนาคารอิสลามจะป้องกันตนเองจากความเสี่ยงด้านเครดิตได้อย่างไรเนื่องจากสินเชื่อการค้าส่วนใหญ่ของธนาคารเป็นสินเชื่อประเภทหนี้ ตารางที่ 10.1 ด้านล่างแสดงสินเชื่อการค้าที่ได้รับความนิยมของทั้งธนาคารทั่วไปและธนาคารอิสลาม นอกจากหลักการด้าน ฮาลาล กับ ฮารอม แล้วผลิตภัณฑ์ที่คิดดอกเบี้ยกับที่คิดกำไรไม่ได้แตกต่างกันเท่าไหร่ในแง่ของการวิเคราะห์ด้านเครดิต นั่นคือ ถึงแม้ธนาคารอิสลามจะไม่อนุมัติสินเชื่อการค้าสำหรับธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าและบริการที่ไม่ ฮาลาล แต่ธนาคารก็ยังต้องให้ความสำคัญกับหลักในการทำกำไร ความปลอดภัย และสภาพคล่อง

ตารางที่ 10.1 แสดงผลิตภัณฑ์ทางการเงินเพื่อการค้าระหว่างประเทศ

การเปรียบเทียบสินเชื่อเพื่อการค้าระหว่างประเทศ สำหรับอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง			
สินเชื่อเพื่อการค้าระหว่างประเทศของอิสลาม VS สินเชื่อเพื่อการค้าระหว่างประเทศทั่วไป			
•	สินเชื่อเงินกู้เบิกเกินบัญชีอัลนะกอดะ (คิดกำไร)	•	สินเชื่อเงินกู้เบิกเกินบัญชี (คิดผลตอบแทน(ดอกเบี้ย))
•	ตราสารรับรองการชำระ(L/C)มุรอบาฮะฮ์ (คิดกำไร)	•	ตราสารรับรองการชำระ(L/C) (คิดค่าธรรมเนียม)
•	สินเชื่อเพื่อการนำเข้ามุรอบาฮะฮ์ (คิดกำไร)	•	สินเชื่อเพื่อการนำเข้า (คิดผลตอบแทน(ดอกเบี้ย))
•	ตราสารหนี้อิสลามที่ลูกหนี้ลงนามยอมรับบัยอ์อัลดัยน์ (คิดกำไร)	•	ตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับรอง (คิดผลตอบแทน(ดอกเบี้ย))
•	หนังสือค้ำประกันคาฟาละฮ์ (คิดค่าธรรมเนียม)	•	หนังสือค้ำประกัน (คิดค่าธรรมเนียม)
•	สินเชื่อเพื่อการส่งออกมุรอบาฮะฮ์ (คิดกำไร)	•	สินเชื่อเพื่อการส่งออก (คิดผลตอบแทน(ดอกเบี้ย))

ดังนั้น สินเชื่อการค้าของธนาคารอิสลามสร้างความแตกต่างอย่างไร ตัวอย่างเช่น ตราสารเครดิต มูดอรอบะฮ์ ใช้กระบวนการประเมินเครดิตเดียวกัน การกำหนดราคาใช้สูตรเดี่ยวกับธนาคารทั่วไป สิ่งเดียวกันนี้เกิดขึ้นกับผลิตภัณฑ์อื่นๆอย่าง การเบิกเงินเกินบัญชี ทรัสต์รีซีท และตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับรอง

เป็นที่น่าสนใจว่าธนาคารอิสลามจะเพิ่มเงินทุนสำหรับ SMIs ได้อย่างไรในเมื่อไม่มีผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ แน่นอนการลดความเข้มงวดในการประเมินเครดิตไม่ใช่ทางออกโดยเฉพาะในปัจจุบันที่ปัญหาจรรยาวิบัติกำลังเพิ่มขึ้น อีกทางเลือกหนึ่งคือการใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทแบ่งสรรกำไรซึ่งธนาคารอิสลามสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องกังวลอะไรมากในเชิงกฎหมาย โดยหลักการแล้วกฎหมายการธนาคารอิสลามปี 1983 อนุญาตให้ธนาคารอิสลามสามารถถือหุ้นบริษัทเนื่องจากเป็นไปตามหลัก ชะรีอะฮ์ ด้วยเหตุนี้ธนาคารอิสลามสามารถเข้าร่วมกิจการร่วมค้า (joint venture) สุดท้าย แน่นอนว่าสินเชื่อการค้าอิสลามซึ่งใช้สัญญา มูรอบาฮะฮ์ ปราศจากดอกเบี้ยแต่ๆไปยังคงพึ่งหลักทรัพย์ค้ำประกันค่อนข้างมาก แต่

ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจถดถอยในปัจจุบัน SMIs จะมีสินทรัพย์ค้ำประกันเพียงพอได้อย่างไร ธนาคารอิสลามจะปฏิเสธ SMIs ที่มีสินทรัพย์ค้ำประกันไม่พอหรือไม่ แล้วอะไรคือบทบาทของธนาคารอิสลามในการพัฒนาเศรษฐกิจ

ธนาคารอิสลามควรเอาใจใส่ประเด็นที่ว่าผลิตภัณฑ์ของธนาคารที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่ได้สร้างความแตกต่าง สิ่งที่ธนาคารอิสลามต้องการคือวิธีการใหม่ที่จะทำให้ธนาคารเป็นผู้นำด้านสินเชื่อ SMI หากธนาคารอิสลามยังไม่มั่นใจในแบบจำลอง มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ ธนาคารอาจเลือกใช้แบบจำลอง ซะลัม กับ อิสติสนา แทน

ในกรณีของสินเชื่อ ซะลัม กับ อิสติสนาตราสารเครดิตยังคงเป็นสิ่งจำเป็นแต่ การเบิกเงินเกินบัญชี ทรัสต์รีซีท และตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับรอง ไม่จำเป็นอีกต่อไป ในอีกนัยหนึ่งผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องเป็นหนี้อีกต่อไปเนื่องจากเขาได้รับเงินค่าสินค้าก่อนที่สินค้าจะถูกขาย ธนาคารมีบทบาทใหม่ซึ่งก็คือการทำการตลาด ถึงแม้จะเป็นสิ่งที่ใหม่สำหรับธุรกิจการธนาคารแต่การจะเป็นผู้คิดค้นพัฒนาสิ่งใหม่ๆจะต้องมีการเสียสละและยอมรับกับความเสี่ยง

สิบเอ็ด: คิยาร์ อัลอิบ: ทางเลือกในการยกเลิกสัญญา

มีรายงานเมื่อเร็วๆนี้ว่าผู้พัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยแห่ง Bandar Puncak Alam ที่ Bukit Cerakah จะพบกับผู้ซื้อเพื่อหาทางออกสำหรับการร้องเรียนเกี่ยวกับข้อบกพร่องโครสร้างบ้านซึ่งมีรอยร้าวและพื้นทรุดทำให้เป็นอันตรายหากผู้ซื้อจะย้ายเข้าไปอาศัย จะต้องมีการซ่อมแซมเพื่อความปลอดภัยแต่ใครจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

มีผู้ซื้อบางรายซื้อบ้านด้วยสินเชื่ออิสลามที่เรียกว่า บัยอ์บิทะมันอาญิล (BBA) เนื่องจาก Shah Alam เป็นเขตที่มีมุสลิมและชาวมาเลย์ค่อนข้างมาก

สัญญา BBA เป็นการขายแบบบวกกำไรด้วยสินเชื่อโดยที่สามารถผ่อนชำระราคาสินค้า ในทางทฤษฎีเมื่อมีการทำธุรกรรม BBA ธนาคารจะเป็นผู้ซื้อบ้านจากเจ้าของโครงการในราคาตลาด ณ เวลานั้น ธนาคารจะนำบ้านมาขายให้กับลูกค้าในราคาส่วนเพิ่มที่ประกอบไปด้วยราคาต้นทุนบวกกับกำไรที่ธนาคารต้องการทำภายในระยะเวลาการให้สินเชื่อเช่น 20 ปี

คำถามคือใครมีหน้าที่กำหนดให้เจ้าของโครงการขายบ้านตามลักษณะที่กำหนดไว้ในสัญญา เป็นหน้าที่ของธนาคารหรือลูกค้า หากเราพิจารณาเอกสารสินเชื่อ BBA เราสามารถเรียนรู้อะไรได้หลายอย่าง

ในกรณีของ Bandar Puncak Alam เรากำลังพูดถึงการขายบ้านที่ยังสร้างไม่เสร็จ แท้จริงแล้วการใช้สัญญา BBA ดูจะไม่เหมาะสมเพราะบ้านเหล่านี้ไม่ได้ถูกส่งมอบในทันทีแต่ถูกส่งมอบในอนาคต ธนาคารอิสลามควรพิจารณาการใช้ อิสติสนา บวกกับ BBA ซึ่งก็คือ การขายที่การส่งมอบเกิดขึ้นในอนาคตโดยที่การชำระราคาสินค้าสามารถทำได้ทันทีหรือเป็นการผ่อนชำระ

เอกสารสินเชื่อบ้าน BBA ที่เกี่ยวข้องกับบ้านที่สร้างไม่เสร็จส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยสัญญาหลักสามสัญญา คือ

1. สัญญาว่าด้วยการซื้อบ้าน
2. สัญญาว่าด้วยการขายบ้าน
3. สัญญาว่าด้วยหน้าที่ความรับผิดชอบ

สำหรับกรณีที่กล่าวมา เราทราบว่าเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ยังไม่ถูกออกเนื่องจากบ้านยังผลิตไม่เสร็จ

ในช่วงปีแรกๆสัญญาแปลงหนี้ใหม่ (novation agreement) ถูกใช้เพื่อโอนกรรมสิทธิ์ในบ้านไปยังธนาคาร สัญญาที่ประกอบไปด้วยสามฝ่ายนี้เกิดขึ้นระหว่างธนาคาร ลูกค้า กับเจ้าของโครงการ ธนาคารจะซื้อบ้านจากเจ้าของโครงการ (โดยปกติธนาคารจะไม่ชำระราคาบ้านทั้งหมด เช่น ชำระเพียงร้อยละ 80) และจึงเป็นการถือกรรมสิทธิ์ในบ้าน แต่ในปัจจุบันธนาคารใช้สัญญาการซื้อบ้าน (property purchase agreement (PPA)) แทนเพราะธนาคารจะต้องเป็นเจ้าของสินทรัพย์ก่อนการทำสัญญาขายบ้าน ที่เป็นเช่นนี้เพราะลูกค้าจะเป็นเจ้าของบ้านตามกฎหมายด้วยสัญญาซื้อและขายบ้าน (S&P) ดังนั้นบ้านจะต้องถูกขายให้กับธนาคารก่อนจึงจะสามารถทำสัญญาขายบ้าน (property sale agreement (PSA)) ได้ PSA นำไปสู่การขายบ้านโดยธนาคารให้กับลูกค้าตามราคาที่ได้ระบุไว้โดยมีการกำหนดระยะเวลาและมูลค่าการผ่อนชำระในแต่ละเดือน PSA แสดงถึงการขาย BBA ระหว่างธนาคารกับลูกค้า

ในกรณีของบ้านที่ยังอยู่ในระหว่างการสร้างสัญญาหน้าที่ความรับผิดชอบจะกำหนดกฎที่ว่าลูกค้าจะต้องมอบหมายบ้านให้กับธนาคารเพื่อเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่าลูกค้าจะไม่ผิดนัดชำระตามระยะเวลาของสินเชื่อ แต่หากเป็นบ้านที่ใช้เสร็จแล้วจะใช้ charge document แทน

ดังนั้นเมื่อพบข้อบกพร่องในบ้านใหม่ลูกค้าควรเรียกร้องจากเจ้าของโครงการหรือฝ่ายที่ขายบ้านซึ่งก็คือธนาคาร ในกรณีของสินเชื่อทั่วไปจะเรียกร้องจากฝ่ายที่ขายบ้าน ธนาคารอิสลามควรทำในสิ่งเดียวกันนี้หรือไม่

ด้วยเอกสารของ BBA แล้วโดยเฉพาะสัญญาการขายบ้านที่ธนาคารเป็นฝ่ายขายจึงเป็นธนาคารที่ต้องรับผิดชอบบ้านที่ตนขาย

ด้วยสถานการณ์อย่างนี้ลูกค้าควรทราบถึงสิทธิ์อิสลามในการเลือก (คิยาร์) ของพวกเขาสิทธิ์นี้จะถูกใช้กับผู้ขายซึ่งก็คือธนาคารมากกว่าที่จะเป็นเจ้าของโครงการเนื่องจากเป็นปัจจัยด้าน อิหวัด(ความเสี่ยงและมูลค่าเพิ่ม) ซึ่งจะต้องเกิดขึ้นในการทำการค้า

ประเด็นที่เรากำลังพูดถึงคือ คิยาร์ อัลอายบ์หรือทางเลือกเมื่อมีข้อบกพร่อง ซึ่งคือทางเลือกที่ให้กับลูกค้าในการยกเลิกสัญญา BBA เมื่อพบข้อบกพร่องในสินค้าที่ถูกขาย

Mejellกล่าวว่า"ผู้ซื้อตามกฎหมายอิสลามได้รับการประกันโดยอัตโนมัติต่อข้อบกพร่องที่แอบแฝงของสินค้าที่ซื้อ" คาซานิกล่าวว่า "ผู้ซื้อได้รับอนุญาตให้คืนสินค้าที่มีข้อบกพร่องภายในระยะเวลาที่กำหนดภายหลังที่เขาได้ครอบครองมันแล้ว"

จะต้องมีการทำความเข้าใจกับคำว่า "ที่แอบแฝง"เพื่อหลีกเลี่ยงการเรียกร้องที่ไม่น่าไว้ใจซึ่งจะนำไปสู่สิทธิ์ในการยกเลิกสัญญา สำนักคิดฮานาฟีได้ให้ความหมายของคำว่า "ที่แอบแฝง" ว่าคือ "ทุกสิ่ง" ซึ่งก่อให้เกิดการลดลงของมูลค่าเชิงการพาณิชย์ไม่ว่าการลดลงนั้นจะมากหรือน้อย

สำนักคิดมาลิกีให้ชื่อทางเลือกนี้ว่า คิยาร์ อัลนาคิซาและกล่าวว่าข้อบกพร่องนั้นต้องมีลักษณะที่ก่อให้เกิดการลดลงของมูลค่าสินค้าอย่าง "มองเห็นได้" หรือทำให้สินค้าไม่อยู่ในสภาพที่จะใช้ได้อย่างที่ควร

คำถามคือลูกค้าควรหันไปหาใครเพื่อรับการปกป้อง พวกเขาได้จ่ายอย่างน้อยร้อยละ 25 ของราคาทั้งหมดและการยกเลิกสัญญาเป็นกระบวนการที่ใช้เวลาและเสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ในมุมมองของอิสลามสินเชื่อ BBA จะต้องไม่จำกัดตัวเองอยู่กับแนวทางปฏิบัติของสินเชื่อทั่วไป ธนาคารอิสลามจะต้องมีบทบาทในการทำสิ่งที่ถูกและช่วยลูกค้าให้ได้รับในสิ่งที่พวกเขาจ่ายเงินไป หากไม่ทำเช่นนี้จะทำให้ลูกค้าผิดหวังและเป็นการทำลายภาพลักษณ์ธนาคารอิสลาม

สิบสอง: กองทุนรวมอิสลาม

การทำความเข้าใจกองทุนอิสลามไม่ใช่เรื่องง่ายเนื่องจากหลายคนอาจไม่เข้าใจว่าอิสลามต้องการอะไรจากแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องซึ่งก็คือบริษัทกองทุนรวมและนักลงทุน ตัวอย่างเช่น ตัวแทนกองทุนรวมกับ

นักวางแผนทางการเงินอาจให้ความสำคัญกับเงื่อนไขทางด้าน ชะรีอะฮ์ โดยมักขอคำปรึกษาจากสภาที่ปรึกษา ชะรีอะฮ์ (SAC) สำหรับข้อมูลล่าสุดเกี่ยวกับหุ้น ชะรีอะฮ์ SAC มีวิธีการที่ชัดเจนในการคัดกรองหุ้น บริษัทบริหารจัดการกองทุนรวม (unit trust management companies (UTMC)) ไม่ต้องคัดกรองหุ้นเอง SAC จะเป็นผู้คิดมาตรการในการแก้ปัญหาที่เกิดจากประเด็นทางด้าน ชะรีอะฮ์ด้วยเหตุนี้หน้าที่ของ UTMC จึงมีอย่างเดียว นั่นคือ การนำเงินทุนไปลงทุนอย่างชาญฉลาดและดำเนินธุรกิจอย่างมืออาชีพ

แต่ดูเหมือนบทบาทของอิสลามจะจำกัดเนื่องจากไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการลงทุน และเช่นกัน บทบาทของที่ปรึกษา ชะรีอะฮ์อยู่ที่การให้ความคิดเห็นในเรื่อง ฮาลาล กับ ฮารอม ไม่ใช่การดำเนินธุรกิจและการบริหารกองทุนของ UTMC

ก่อนที่ผมจะกล่าวต่อไปเกี่ยวกับประเด็นทางด้าน ชะรีอะฮ์เป็นเรื่องสำคัญที่จะอธิบายความแตกต่างระหว่างบริษัทบริหารกองทุนรวมอิสลาม (UTMC) กับกองทุนอิสลาม บริษัทกองทุนรวมเป็นตัวกลางทางการเงินที่ขายหุ้นใหม่ให้กับนักลงทุนและไถ่ถอนหุ้นเหล่านั้นคืนเมื่อนักลงทุนต้องการในราคาซึ่งเป็นไปตามสัดส่วนของมูลค่าหุ้นนั้นในพอร์ตการลงทุน เงินที่ได้จากการขายหุ้นใหม่จะถูกนำไปรวมเป็นกองทุนรวมซึ่งจะถูกนำไปลงทุนโดยบริษัทบริหารกองทุนรวม จะมีการกระจายความเสี่ยงโดยลงทุนในสิ่งซึ่งได้ตกลงกันไว้ เช่น หุ้น พันธบัตร หลักทรัพย์รัฐบาล ตราวารตลาดเงิน เงินฝากประจำ และการลงทุนในธุรกิจโดยตรง

ด้วยวิธีการเช่นนี้ อาจกล่าวได้ว่า UTMC มีหลายกองทุนซึ่งสามารถแบ่งเป็นสองประเภท คือ หนึ่ง แบ่งตามวัตถุประสงค์กับคุณสมบัติทางด้านความเสี่ยงและผลตอบแทน ตัวอย่างเช่น กองทุนเพื่อการเติบโต (growth funds) เน้นการทำกำไรจากส่วนต่างของราคาในขณะที่กองทุนรายได้ (income funds) เน้นเงินปันผล ค่าเช่า และดอกเบี้ย

สอง กองทุนถูกแบ่งตามกลยุทธ์ที่ผู้จัดการกองทุนให้ความสำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการลงทุน ดังนั้นในช่วงตลาดกระทิง กองทุนตราสารทุนจะได้รับความนิยมในขณะที่เมื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำพันธบัตรจะเป็นทางเลือกที่ดีกว่า ในกรณีของการลงทุนที่มีความเสี่ยงน้อยมากกองทุนตลาดเงินเป็นทางเลือกที่ดี อย่างไรก็ตามกองทุนอนุพันธ์กับกองทุนอสังหาริมทรัพย์ก็สามารถทำกำไรได้หากช่วงเวลาเหมาะสม ช่วงหลังมานี้เกือบทุก UTMCs มีกองทุนอิสลาม กองทุนเหล่านี้จะลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินซึ่งได้รับอนุมัติทางด้านชะรีอะฮ์เช่น หุ้นชะรีอะฮ์ พันธบัตรอิสลาม เงินฝากอิสลาม และตราสารตลาดเงิน

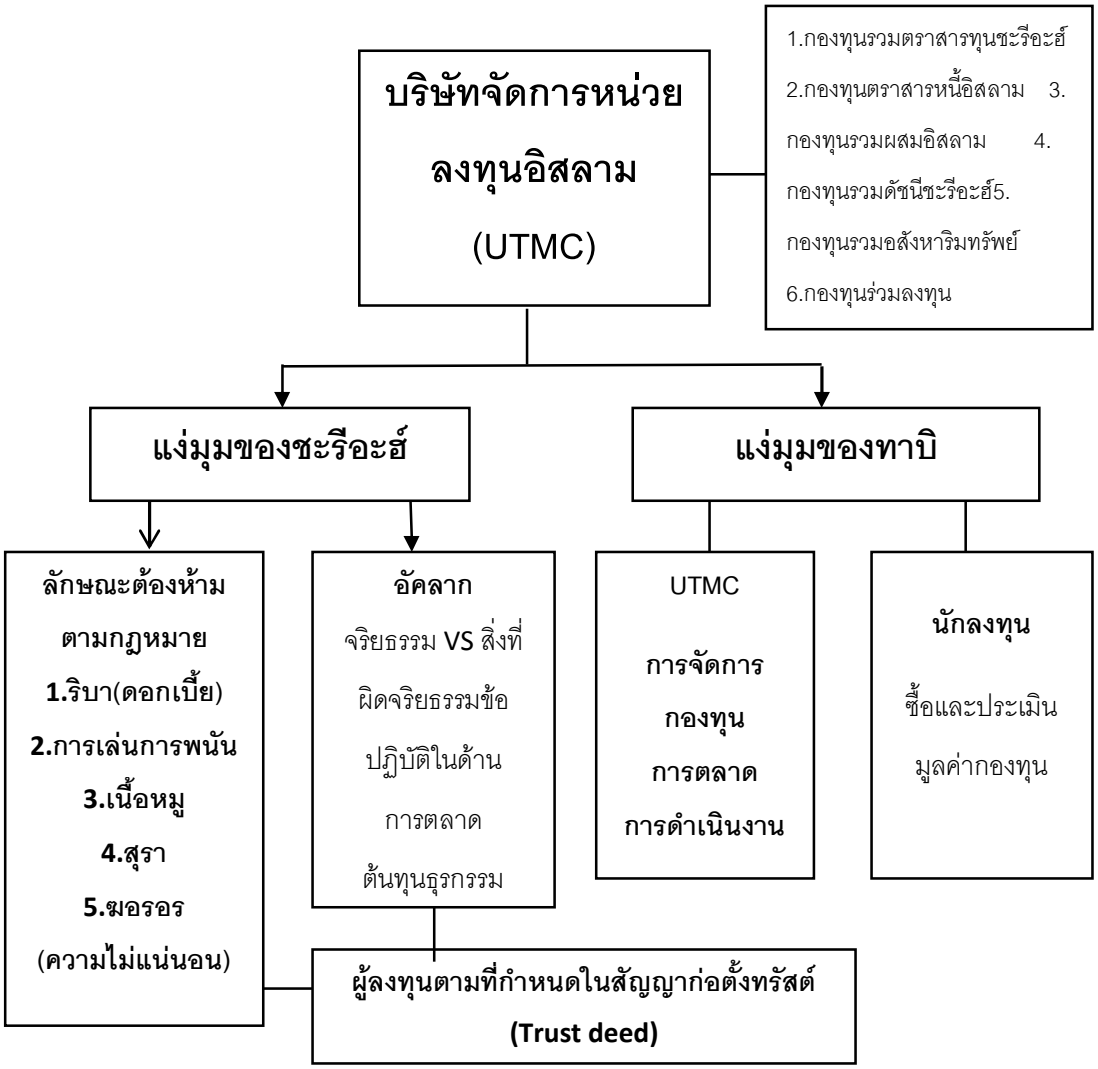

<รูปภาพที่ 10.2 ธุรกิจจัดการหน่วยลงทุนอิสลาม>

UTMC อิสลามเป็น UTMC ที่มีกองทุนซึ่งได้รับการอนุมัติด้าน ชะรีอะฮ์เท่านั้นซึ่งอาจเป็นกองทุนหุ้น พันธบัตร หรือ กองทุนผสม ดังนั้นในแง่ของความเป็นบริษัท UTMC เหล่านี้ไม่ได้เป็นบริษัทอิสลามเพียงแต่มีกองทุนอิสลามเท่านั้น

อย่างที่กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ การลงทุนในกองทุนอิสลามไม่ได้เกี่ยวข้องแต่เพียงการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินที่ได้รับอนุมัติด้าน ชะรีอะฮ์นี่คือมิติด้าน ชะรีซึ่งเป็นกฎที่พระเจ้าทรงประทาน ที่

ปรึกษาด้าน ชะรีอะฮ์ถูกฝึกให้หา ทำความเข้าใจ และตีความกฎเหล่านี้เพื่อช่วยให้คนใช้ชีวิตและดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามความประสงค์ของพระเจ้า

แต่หน้าที่ของพวกเขาไม่ควรจบลงเพียงเท่านี้ สิ่งที่สำคัญเช่นเดียวกันคือการทำให้มั่นใจว่าคนจะได้รับผลตอบแทนที่ดีจากการลงทุน นี่คือประเด็นที่คนมักลืมเกี่ยวกับการลงทุนในกองทุนรวมอิสลาม เราเคยคิดว่ากองทุนเหล่านี้มีหน้าที่เพียงคัดกรองหุ้น ชะรีอะฮ์และแยกแยะผลิตภัณฑ์ที่ ฮาลาล จากผลิตภัณฑ์ที่ ฮารอม เมื่อคนเริ่มคิดแบบเดียวกันนั่นหมายความว่าพวกเขากำลังตัดสินอิสลาม

ประเด็นหลักของผมคือจงลงทุนอย่างชาญฉลาด ก่อนที่จะเป็นนักลงทุนที่ฉลาดได้เราจะต้องเข้าใจหลัก ชะรีอะฮ์อย่างแท้จริงเสียก่อน นอกจากนี้เขาจะต้องทราบถึงศิลปะในการลงทุนซึ่งเป็นมิติทางด้าน ทาบีของการลงทุนแบบอิสลาม ศิลปะแห่งการลงทุนไม่ควรถูกมองข้าม มันเป็นกฎของธรรมชาติไม่ว่าจะลงทุนในกองทุนอิสลามหรือกองทุนทั่วไป การละเลยจะเกิดผลเสียตามมา

แต่การลงทุนในกองทุนอิสลามหมายความว่าเราไม่ต้องไปทำการลงทุนเองโดยตรง เราไม่ต้องไปทำการวิเคราะห์พื้นฐานหรือการวิเคราะห์เทคนิคหรือทำกระบวนการพยากรณ์ที่ยุ่งยากเนื่องจากเป็นหน้าที่ของทีมงานบริหารจัดการกองทุน พวกเขามีหน้าที่กำหนดนโยบายการลงทุนในสินทรัพย์และคอยติดตามมูลค่าการลงทุน แท้จริงแล้ว UTMC จะคิดเงินไม่น้อยกับนักลงทุนสำหรับบริการเหล่านี้ มิติทางด้าน ทาบีของการลงทุนเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของ UTMCs

เพื่อให้ได้รับบริการเหล่านี้ที่เป็นมืออาชีพนักลงทุนต้องจ่ายค่าธรรมเนียมและค่านายหน้าแก่ UTMCs เรามาดูกันว่ามีค่าธรรมเนียมและค่านายหน้าอะไรบ้างที่ลูกค้าต้องจ่ายเพื่อการลงทุนในกองทุนอิสลาม แท้จริงแล้วค่าธรรมเนียมที่เกิดขึ้นสามารถแบ่งออกเป็นสามประเภท คือ

1. ค่าธรรมเนียมแรกเข้า คือ ค่าบริการแรกเริ่มซึ่งคิดจากมูลค่าของกองทุนที่ซื้อ โดยเท่ากับ [(ราคาขาย -NAV)/NAV] x 100
2. ค่าธรรมเนียมออก คือ ค่าธรรมเนียมที่ลูกค้าจ่ายเมื่อขายกองทุนของพวกเขา โดยเท่ากับ [(NAV – ราคาซื้อ)/NAV] x 100
3. อัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ (management expense ratio (MER)) คือ ค่าธรรมเนียมของ UTMC สำหรับการบริหารจัดการธุรกิจกองทุนรวม ค่าธรรมเนียมนี้ประกอบไปด้วยค่าดำเนินการ ค่าธรรมเนียมผู้ดูแลผลประโยชน์ และค่าธรรมเนียมสำหรับการตรวจสอบบัญชี MER จะรายงานค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทั้งหมดประจำปีของกองทุนโดยคิดเป็นร้อยละของสินทรัพย์

กองทุน ถ้าอัตราส่วนค่าใช้จ่ายอยู่ที่ร้อยละ 1 หากการลงทุนมีมูลค่า $50,000 นักลงทุนจะต้องจ่ายในแต่ละปี $500

อะไรคือมุมมองของอิสลามที่มีต่อค่าธรรมเนียมเหล่านี้ เพื่อตอบคำถามเราจะต้องทำความเข้าใจกับลักษณะของสัญญาระหว่าง UTMC กับนักลงทุน เนื่องจากนักลงทุนจ่ายค่าธรรมเนียมและค่านายหน้าให้กับ UTMC สัญญาจึงไม่ได้มีลักษณะแบบสัญญาหุ้นส่วน เช่น มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ ดูเหมือนว่านักลงทุนจะแต่งตั้ง UTMC เป็นตัวแทน (วะกิล)เพื่อบริหารจัดการกองทุน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นลักษณะของสัญญาตัวแทน (วะกาละฮ์)

แต่ UTMC ไม่ได้มีหน้าที่เป็นตัวแทนซึ่งได้รับอนุญาตให้บริหารกองทุนโดยไม่ถูกกำกับดูแล มีการตั้งผู้จัดการทรัพย์สินหรือทรัสตีเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของนักลงทุนจากปัญหาจรรยาวิบัติ (moral hazard) ทรัสตีจะทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลกองทุนเพื่อให้มั่นใจว่าการลงทุนเป็นไปตามที่ระบุไม่ หน้าที่ของทรัสตีประกอบไปด้วยการตรวจสอบวิเคราะห์สถานะเพื่อให้มั่นใจว่าการทำธุรกรรมและการแบ่งเงินปันผลได้ถูกบันทึกไว้ นักลงทุนจะต้องจ่ายทรัสตีค่าธรรมเนียมจำนวนหนึ่งสำหรับบริการเหล่านี้ ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าธุรกิจทรัสตีดำเนินการบนพื้นฐานของสัญญา วาดิอะฮ์ อามานะฮ์

หนังสือมอบหมาย (trust dee) เป็นสัญญาสามฝ่ายระหว่าง UTMC ทรัสตี และผู้ถือกองทุนรวม ซึ่งระบุหน้าที่ความรับผิดชอบดังต่อไปนี้

1. UTMC – ให้บริการทางการตลาดและการบริหารจัดการกองทุนโดยจะได้รับค่าธรรมเนียมและค่านายหน้า
2. ทรัสตี – ให้บริการดูแลปกป้องทรัพย์สินโดยจะได้รับค่าธรรมเนียม
3. นักลงทุน – ทำการลงทุนผ่านผู้จัดการกองทุน UTMC แต่จะไม่มีการประกันเงินลงทุนและรายได้

สิ่งที่เราเห็นจากการกำหนดหน้าที่คือการพึ่งพาซึ่งกันและกันเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ แต่ค่าธรรมเนียมหรือค่านายหน้าที่แต่ละฝ่ายได้จะไม่ขึ้นแก่กัน เช่น เมื่อนักลงทุนขาดทุน ทรัสตีกับ UTMC ยังคงได้รับค่าธรรมเนียมถึงแม้อาจจะน้อยกว่าในกรณีที่นักลงทุนกำไร หาก NAV ยังคงเป็นบวกและนักลงทุนทำการซื้อขายหน่วยลงทุนค่าธรรมเนียมก็จะยังคงเกิดขึ้น หนังสือมอบหมายจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจในแง่ของกฎหมายอิสลาม หนังสือมอบหมายไม่ได้เกี่ยวข้องกับสัญญาเพียงสัญญาเดียว

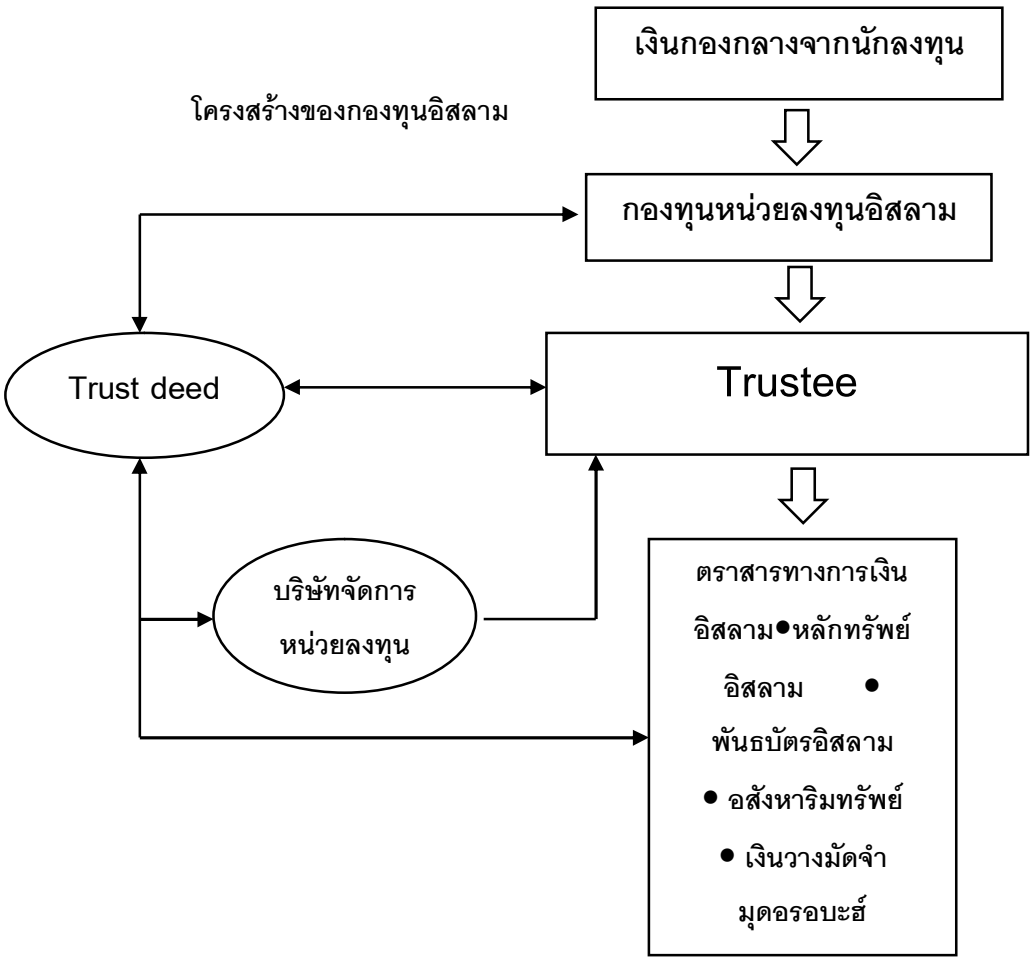

<รูปภาพที่ 10.3 ธุรกิจจัดการหน่วยลงทุนอิสลาม (Islamic Unit Trust Company (UTMC))>

สุดท้าย นักลงทุนจะต้องไตร่ตรองการตัดสินใจของพวกตนในการลงทุนในกองทุนรวมอิสลามเพราะ ความมั่งคั่ง (อัลมัล) เป็นความไว้วางใจ (อะมานะฮ์) จากพระเจ้า ในฐานะที่เป็นผู้ดูแลทรัพย์สินของพระองค์นักลงทุนมุสลิมจะต้องมั่นใจว่าการลงทุนของเขาเป็นไปตามแนวทางของอิสลามซึ่งหนึ่งในนั้นคือหลัก ชะรีอะฮ์นั่นหมายความว่าพอร์ตของกองทุนจะต้องได้รับอนุมัติทางด้าน ชะรีอะฮ์ซึ่งเป็นหน้าที่ของ UTMC กับ SAC ของคณะกรรมการหลักทรัพย์

ถึงแม้นักลงทุนจะจ่ายค่าธรรมเนียมสำหรับการบริการจาก UTMC แต่พวกเขายังคงไม่ได้รับการยกเว้นจากภาระหน้าที่ต่างๆที่สำคัญ พวกเขาจะต้องทราบวิธีการซื้อและประเมินกองทุนอิสลาม

สิ่งที่ได้กล่าวมาคืออีกแง่มุมหนึ่งด้าน ทาบี ในการลงทุน ในการซื้อกองทุนอิสลามนักลงทุนควรทราบมูลค่าสินทรัพย์สุทธิ (net asset value (NAV)) หรือราคาต่อหน่วยลงทุนโดย NAV = สินทรัพย์กองทุน/

หุ้นของกองทุน ตัวอย่างเช่น หากกองทุนมีมูลค่า $50,000,000 และนักลงทุนมีหุ้นในกองทุน 1,000,000 หุ้น NAV จะเท่ากับ $50,000,000/1,000,000 = $50 และเช่นกันนักลงทุนควรทราบเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรมซึ่งก็คือค่าธรรมเนียมแรกเข้าและออก และอัตราส่วนค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ

การประเมินกองทุนไม่ใช่เรื่องง่าย นักลงทุนจะต้องทราบถึง 1) การเปลี่ยนแปลงของ NAV 2) ผลตอบแทน 3) ความเสี่ยงกับผลตอบแทน 4) ภาษี 5) ต้นทุน และ 6) กองทุนดำเนินไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ นี่คือประเด็นที่นักลงทุนยังไม่ทราบกันดี พวกเขาอาจจ้างนักวางแผนทางการเงินเพื่อช่วยแต่จะต้องเสียค่าใช้จ่าย

ดังนั้นนักลงทุนควรจะศึกษาทำความเข้าใจกับประเด็นเหล่านี้ มิติทางด้าน ทาบี ของการลงทุนไม่ควรถูกมองข้าม หากถูกมองข้ามอาจประสบกับการขาดทุนไม่ว่าจะลงทุนในกองทุนอิสลามหรือกองทุนทั่วไป การมองความมิติทางด้าน ทาบีของการลงทุนหมายความว่าเขาผู้นั้นได้ปฏิเสธบทบาทการเป็นผู้ดูแลทรัพย์สินของพระเจ้าซึ่งเป็นการกระทำที่บาป ที่กล่าวเช่นนี้เพราะการลงทุนในธุรกิจโดยไม่มีความรู้เปรียบเสมือนการพนัน (มัยซิร) ด้วยเหตุนี้จึงต้องให้ความสำคัญกับมิติ อัลอาคิเราะฮ์ (ชะรีอะฮ์) กับ อัลดุนยา (ทาบี) ควบคู่กันไป นี่คือมุมมองของอิสลาม

สิบสาม: มีข้อจำกัดสำหรับกำไรในอิสลามหรือไม่

ในปัจจุบันเศรษฐศาสตร์เคนส์ดูจะมีอิทธิพลต่อทิศทางของนโยบายในการกระตุ้นการใช้จ่ายของผู้บริโภคค่อนข้างมาก สภาพคล่องที่สูงหมายความว่าคนใช้จ่ายไม่มากพอ รายการส่งเสริมการขายของบัตรเครดิตมีการแข่งขันกันสูง ตลาดอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ใช่ที่ดินที่มีมูลค่ากว่า $5 พันล้านก็เช่นกัน ตลาดเหล่านี้จะถูกกระตุ้นได้หรือไม่ขึ้นกับอุปสงค์เนื่องจากอุปทานมีมากแล้ว

อุปสงค์ต่ออสังหาริมทรัพย์ขึ้นกับราคา รายได้สุทธิ และความมั่งคั่งของครัวเรือน ตัวอย่างเช่น หากบริษัทเริ่มลดเงินเดือนและยกเลิกการจ้างแรงงานรายได้สุทธิจะลดลง อุปสงค์ต่อบ้านเรือนก็จะลดลงเช่นกัน เช่นกันในสภาพตลาดหมี (bear market) การทำกำไรและการสร้างความมั่งคั่งจะยากขึ้น ในทั้งสองกรณีคนจะมีแนวโน้มการซื้อบ้านลดลง

ผู้บริโภคจะพิจารณาดอกเบี้ยเช่นกัน อัตราต้นทุนเงินทุนที่ลดลงหมายถึงการชำระเงินในแต่ละงดที่น้อยลง ดังนั้นราคาที่ถูกพร้อมทั้งอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำสามารถช่วยกระตุ้นการใช้จ่ายได้

ในระบบเศรษฐกิจแบบตลาด พลังแห่งอุปสงค์กับอุปทานจะควบคุมการกระจายทรัพยากรซึ่งมีอยู่อย่างไม่จำกัด ด้วยเหตุนี้อุปทานส่วนเกินในตลาดอสังหาริมทรัพย์จะต้องนำไปสู่ราคาที่ลดลงซึ่งผู้บริโภคสามารถซื้อได้ อัตราดอกเบี้ยที่ลดลงอาจไม่สามารถช่วยอะไรได้หากเงินกู้เป็นแบบอัตราดอกเบี้ยลอยตัว ในที่สุดผู้บริโภคจะต้องจ่ายเพิ่มขึ้นเมื่ออัตราดอกเบี้ยปรับตัวสูงขึ้น

เป็นเรื่องดีที่รัฐบาลได้ลดอัตราดอกเบี้ยซึ่งทำให้ประชาชนสามารถซื้อบ้านได้เพิ่มขึ้น แต่รัฐบาลต้องทำมากกว่านี้ ประเด็นหลักคือจะทำอย่างไรกับอพาร์ทเม้นท์และคอนโดที่ขายไม่ออก อุตสาหกรรมการก่อสร้างได้มองข้ามบ้านชั้นเดียวราคาถูกและบ้านสองชั้นราคากลางโดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตของชาวมาเลเซียแต่เลือกที่จะดำเนินรอยตามเศรษฐกิจเมืองซึ่งหนาแน่นอย่างฮ่องกงและสิงคโปร์ ซึ่งประชากรของสองประเทศนี้ได้ปรับตัวเข้ากับการใช้ชีวิตในแฟลต

หากมองตลาดอสังหาริมทรัพย์ของ Klang Valley พบว่าไม่มีข้อเสนอที่น่าสนใจสำหรับบ้านสองชั้นในปัจจุบันราคาของห้องขนาด 22 x 75 ฟุตสูงเกินกว่าที่ชนชั้นกลางจะซื้อได้ แน่นอนราคาบ้านเหล่านี้ที่ $200,000 - $300,000 ดูจะสูงเกินจริง คำถามคือทำไม

มีคำอธิบายที่เป็นไปได้สองแบบ 1) อุปสงค์ส่วนเกิน และ 2) การบิดเบือนมูลค่าที่แท้จริง ปัจจัยแรกสามารถแก้ไขได้ด้วยนโยบายรัฐ รัฐบาลสามารถกระตุ้นการผลิตบ้านราคาถูกถึงปานกลางด้วยการให้ส่วนลดด้านภาษีแก่บริษัทก่อสร้าง อุปทานของบ้านประเภทนี้น่าจะเพิ่มขึ้นซึ่งทำให้ราคาลดลงเป็นการแก้ปัญหาอุปสงค์ส่วนเกิน

แต่สิ่งที่ประชาชนกลัวคือการไม่มีนโยบายเพื่อตรวจสอบว่าการกำหนดราคาได้สะท้อนมูลค่าที่แท้จริงหรือไม่ในอดีตรัฐบาลมาเลเซียเคยรณรงค์ให้คู่สามีภรรยาชาวมาเลเซียมีลูกเจ็ดคนเพื่อเพิ่มขนาดของตลาด เป็นการเพิ่มการบริโภคและช่วยกระตุ้นยอดขายกับเพิ่มกำไรของธุรกิจ เมื่อกำไรเพิ่มขึ้นการลงทุนก็จะเพิ่มขึ้นนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ดูเหมือนว่าแนวโน้มการสร้างบ้านจะไม่ได้สนับสนุนนโยบายนี้ เนื่องจากผู้พัฒนาโครงการอสังหาริมทรัพย์เน้นการผลิตอพาร์ทเม้นท์กับคอนโดสำหรับครอบครัวขนาดสามคน

ประชาชนไม่สามารถซื้อบ้านสองชั้นที่มีขนาดรองรับครอบครัวขนาดเก้าคน ราคาของบ้านเหล่านี้ดูจะสูงเกินจริง

ในอิสลามการตั้งราคาที่สูงเกินจริงเรียกว่า กะบัน อัลฟาฮิชในมาเจลเล่ กะบัน อัลฟาฮิช หมายถึง “การหลอกลวงมูลค่าของสินค้า” ซึ่งหมายถึงการตั้งราคาสูงกว่ามูลค่าที่แท้จริงโดยในกรณีของสินค้าคือหนึ่งในสิบสอง ในกรณีของสัตว์คือหนึ่งในสิบ และในกรณีของอสังหาริมทรัพย์คือหนึ่งในห้าของราคาทั้งหมด ในกรณีของอสังหาริมทรัพย์นั่นหมายความว่าหากผู้ผลิตสร้างบ้านโดยมีต้นทุนเท่ากับ $100,000 แล้วขายในราคา $120,000 (กำไรร้อยละ 20) การตั้งราคาเช่นนี้ไม่ถือว่าเป็น กะบัน อัลฟาฮิช แต่หากตั้งราคาเป็น $200,000 หรือมากกว่านั้นการกระทำเช่นนี้ถือว่าเป็น กะบัน อัลฟาฮิช

อย่างไรก็ตาม กะบัน อัลฟาฮิชไม่ถือว่าผิดเสมอไปยกเว้นเกิดจากการหลอกลวง (ตักฮ์ริร) กำไรที่มากเกินไปจากการที่อุปสงค์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นที่อนุญาตในอิสลาม อิบนุ ตัยมิญญะฮ์ กล่าวว่านี่คือความกรุณา (ริสกี) จากพระเจ้า ในกรณีนี้ลูกค้าไม่สามารถยกเลิกสัญญาได้ แต่หากเป็น กะบัน อัลฟาฮิช จากการหลอกลวงลูกค้าจึงจะสามารถยกเลิกสัญญาได้

เราอาจสงสัยว่าการกำหนดราคาของ BBA เป็น กะบัน อัลฟาฮิชหรือไม่ บ้านที่มีราคาตลาด $100,000 สามารถถูกขายได้ในราคา $200,000 สำหรับ BBA ที่มีระยะเวลาสิบปีโดยคิดอัตรากำไรร้อยละ 10 ต่อปี ด้วยเหตุนี้ธนาคารอิสลามควรที่จะยกเลิกการใช้ BBA แล้วหันมาใช้การเช่าซื้อแบบอิสลามแทน (Islamic hire-purchase (IHP)) ซึ่งมีความยืดหยุ่นมากกว่าและธนาคารมีสิทธิ์เก็บค่าเช่าหากเป็นเป็นการเช่าที่แท้จริง IHP เป็นผลิตภัณฑ์ที่คิดอัตราผลตอบแทนแบบลอยตัวและไม่ได้ใช้รูปแบบของการซื้อขาย

สิบสี่: การธนาคารอิสลามกับความเสี่ยงด้านเครดิต

ตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษที่ 1960s นักเศรษฐศาสตร์มุสลิมได้เผยแพร่แนวคิดของการแบ่งสรรกำไรขาดทุน (profit-loss sharing (PLS)) ในธุรกิจการธนาคาร ปรัชญาหลักคือความยุติธรรมในการจัดสรร โดยได้ให้ความสำคัญกับด้านสินทรัพย์ของธนาคารซึ่งคือสินเชื่อในขณะที่การเคลื่อนย้ายเงินฝากไม่ค่อยได้รับความสำคัญ

การทำกำไรผ่านดอกเบี้ย (ริบา) เป็นสิ่งต้องห้ามตามกุรอานและถือว่าไม่เกิดผลิตภาพเนื่องจากกำไรเกิดขึ้นโดยไม่ต้องแบกรับความเสี่ยง ในบางครั้งนักเศรษฐศาสตร์มุสลิมมักยกเหตุผลของมาร์กซ์ที่กล่าวว่าดอกเบี้ยและทุนไม่มีมูลค่าเนื่องจากมูลค่าเกิดจากแรงงานเท่านั้น ด้วยเหตุนี้กำไรที่เกิดขึ้นโดยปราศจากแรงงานจึงเป็นสิ่งที่ผิด ดังนั้นทุนจึงไร้อำนาจหากปราศจากแรงงาน ทุนจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการใช้แรงงานร่วมด้วย การผลิตไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจากแรงงาน

ในปัจจุบันกำไรของธุรกิจการธนาคารอิสลามที่เกิดจาก อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล กับ มูรอบาฮะฮ์ ถือว่าถูกต้องเนื่องจากในการทำการค้า (อัลบัยอ์) มีการใช้ทุนร่วมกับแรงงาน ในทางตรงกันข้าม ริบา เป็นรูปแบบของกำไรที่ผิดกฎหมายอิสลามเพราะเกิดจาก “ทุนที่แยกออกจากแรงงาน” ซึ่งหมายความว่าธนาคารไม่ได้มีบทบาทในการแปลงทุนให้เป็นผลผลิต ไม่มีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากฝ่ายธนาคาร

แต่ในฐานะที่เป็นตัวกลางทางการเงิน ธนาคารอาจพบกับความยากลำบากในการเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงกับการผลิตไม่ว่าจะภาคอุตสาหกรรมหรือเกษตรกรรม ความเสี่ยงในการผลิตมากเกินไปและเป็นสิ่งใหม่สำหรับการธนาคาร ธนาคารได้ปฏิเสธที่จะใช้เงินทุนของตนร่วมกับแรงงานด้วยความกลัวที่ว่าธุรกิจที่ใช้ทุนกับแรงงานนี้จะขาดทุน

สิ่งที่กล่าวมาจึงเป็นผลให้นักเศรษฐศาสตร์มุสลิมโต้แย้งเพิ่มเติมว่า ริบา เป็นสิ่งต้องห้ามเพราะธนาคารปฏิเสธที่จะรับความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้อาจไม่เที่ยงตรงนัก ในปี 1998 บริษัทที่ประสบกับปัญหาทางการเงินอย่าง Sime Bank กับ Abrar Finance คงคิดว่าแนวคิดนี้ช่างไร้เดียงสา หากธุรกิจการธนาคารปราศจากความเสี่ยง เราจะอธิบายการที่ Sime Bank ขาดทุน $1.53 พันล้านในปี 1998 ได้อย่างไร

คำตอบนั้นง่าย เป็นสิ่งซึ่งนักเศรษฐศาสตร์มุสลิมยุคก่อนๆไม่ได้พยายามที่จำอธิบายให้กระจ่างชัด ด้วยเหตุนี้จึงไม่ค่อยมีความพยายามในการอธิบายว่าทำไมอิสลามจึงสั่งห้ามเรื่องดอกเบี้ย และเช่นกันผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมอาจมองว่าเป็นเรื่องตลกที่สัญญา BBA ถูกต้องแต่สัญญาเงินกู้กลับผิดถึงแม้กำไรที่เกิดขึ้นในกรณีทั้งสองมีลักษณะคล้ายกัน

เหตุผลหลักอยู่ที่ประเภทของความเสี่ยงที่ธุรกิจการธนาคารแบกรับ ความเสี่ยงประเภทไหนที่ธนาคารอิสลามแบกรับหล่ะ โดหลักการความเสี่ยงสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทคือ 1) ความเสี่ยงทั่วไป และ 2) ความเสี่ยงจำเพาะ ความเสี่ยงทั่วไปเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าความเสี่ยงตลาด ในทางการเงินถูกเรียกว่าความเสี่ยงที่เป็นระบบ ความเสี่ยงประเภทนี้มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้

หากเรามองเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยเป็นสินทรัพย์ทางการเงินความเสี่ยงที่เป็นระบบจะประกอบไปด้วยปัจจัยหลากหลายไม่ว่าจะปัจจัยภายในหรือภายนอก เช่น ภาวะเศรษฐกิจถดถอย สงคราม การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงของความต้องการผู้บริโภค ไม่ว่าจะชอบหรือไม่ผู้ที่ซื้อหลักทรัพย์หรือลูกหนี้ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความเสี่ยงเหล่านี้ได้เพราะไม่ว่าเขาหรือเธอจะกระจายความ

เสี่ยงดีเพียงใดความเสี่ยงโดยรวมของตลาดไม่สามารถถูกหลีกเลี่ยงได้ สำหรับอิสลามแล้วความเสี่ยงตลาดจึงเป็นส่วนหนึ่งของกฎ ทาบี(กฎแห่งธรรมชาติ)

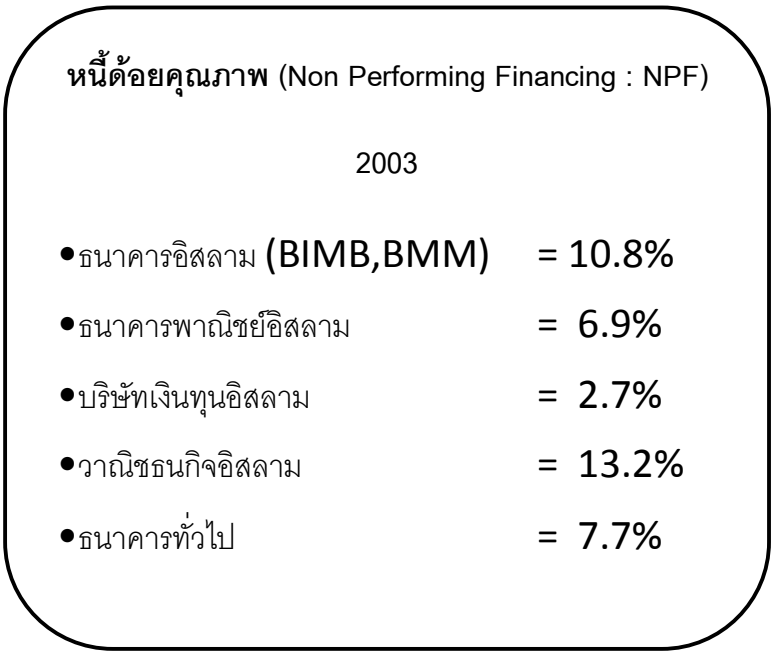

ที่มา : รายงานประจำปี 2003 ธนาคาร Negara

<รูปภาพที่ 10.4: สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในธุรกิจการธนาคารอิสลาม>

อย่างไรก็ตาม ธนาคารในฐานะผู้ปล่อยเงินกู้ไม่มีบทบาทในการรับความเสี่ยงตลาดแต่จะประสบกับความเสี่ยงจำเพาะหรือความเสี่ยงของผู้ออกเงินกู้ ในทางการเงินเรียกอีกอย่างว่าความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบ ความเสี่ยงประเภทนี้ประกอบไปด้วยความเสี่ยงในการผิดชำระหนี้หรือความเสี่ยงด้านเครดิต ความเสี่ยงจากอัตราดอกเบี้ย ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง ความเสี่ยงธุรกิจ ความเสี่ยงในอัตราแลกเปลี่ยน และความเสี่ยงด้านอาชญากรรม ด้วยการกระจายความเสี่ยงหรือที่มักเรียกกันว่าการบริหารจัดการความเสี่ยง ความเสี่ยงเหล่านี้สามารถถูกกำจัดได้ ตัวอย่างเช่นความเสี่ยงในการผิดชำระหนี้สามารถถูกทำให้ลดลงได้ด้วยการออกผลิตภัณฑ์หรือตราสารประเภททุนหรือการลดจำนวนเงินกู้ สำหรับการธนาคารอิสลามผลิตภัณฑ์ทุนตั้งอยู่บนหลัก มูดอรอบะฮ์ กับ มูชารอกะฮ์ ความเสี่ยงด้านอัตราดอกเบี้ยกับอัตราแลกเปลี่ยนสามารถป้องกันได้ในตลาดซื้อขายล่วงหน้า

ดังนั้นวัตถุประสงค์ในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบได้กลายเป็นหน้าที่หลักของการบริหารจัดการความเสี่ยงของธนาคารทั่วไปในปัจจุบัน ลูกหนี้จะต้องเป็นผู้แบกรับต้นทุนในการบริหารจัดการความเสี่ยงไม่ใช่ผู้ถือหุ้นของธนาคาร อีกทั้งต้นทุนส่วนบุคคล (เงินเดือนพนักงาน ค่าจ้างสำหรับการทำงานนอกเวลา เครื่องดื่ม ค่าใช้จ่ายสำหรับความบันเทิง ค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม รางวัลสำหรับพนักงานดีเด่น เป็นต้น)ทั้งหมดสูงถึงประมาณร้อยละ 50 ของต้นทุนการบริหารจัดการและดำเนินงานธนาคาร ดังนั้นหากธนาคารล้มเหลวในการทำหน้าที่อันเนื่องมาจากความประมาท ธนาคารไม่สามารถโทษใครได้นอกจากตนเอง

อย่างไรก็ตาม สิ่งนี้ก็เกิดขึ้นกับธนาคารอิสลามที่ใช้ผลิตภัณฑ์ประเภทเงินเชื่ออย่าง อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล (BBA) ธนาคารจะถูกปกป้องจากความเสี่ยงตลาดหากธนาคารไม่ได้ถือความเป็นเจ้าของ (มิลกิยะห์) ในสินทรัพย์ก่อนที่จะนำไปขาย ธนาคารเพียงแต่ประสบกับความเสี่ยงที่ไม่เป็นระบบอย่างที่ธนาคารทั่วไปประสบซึ่งก็คือความเสี่ยงในการผิดชำระหนี้หรือความเสี่ยงด้านเครดิตนั่นเอง ในการบรรเทาความเสี่ยงด้านเครดิตธนาคารอิสลามอาจใช้เครื่องมือการบริหารความเสี่ยงของธนาคารทั่วไปเพื่อทำให้ความเสี่ยงที่เกิดจากการผิดนัดชำระหนี้ BBA น้อยที่สุด เนื่องด้วยการธนาคารอิสลามพึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทเงินเชื่อค่อนข้างมาก จึงน่าเป็นห่วงในเรื่องความเสี่ยงด้านเครดิต ในปี 2003 สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้อยู่ที่ร้อยละ 10.7 สำหรับ Bank Islam Malaysia กับ Muamalat สูงกว่าตัวเลขของธนาคารทั่วไปซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 7.7

ในทางตรงกันข้าม นักธุรกิจที่ซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์ด้วย BBA อาจประสบกับความเสี่ยงที่จะล้มละลาย ธุรกิจอาจไม่สามารถหาวิธีป้องกันตัวได้หากการขาดทุนนั้นเกิดจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยหรือความวุ่นวายทางการเมืองนี่คือความเสี่ยงตลาดที่ธุรกิจไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือควบคุมได้ การขาดทุนที่เกิดจากความเสี่ยงตลาดจะทำให้ธุรกิจไม่สามารถชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่ได้ตกลงกันไว้

คติพจน์ที่กล่าวว่า “ไม่มีผลตอบแทนใดที่ปราศจากความเสี่ยง” (อัลกอร์ม บิน กอนม์) มองการแบกรับความเสี่ยงในแง่บวก แน่นอนคติพจน์ไม่ได้กำลังกล่าวถึงความเสี่ยงเครดิตเพราะความหมายของคำว่าอัลบัยอ์ตามที่กุรอานได้กล่าวถึงไม่ได้เกี่ยวกับเงินเชื่อแต่เกี่ยวกับการค้าและการพาณิชย์ เนื่องจากการธนาคารอิสลามพึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทเงินเชื่อการบริหารจัดการความเสี่ยงจึงมุ่งเน้นไปที่การบรรเทาความเสี่ยงเครดิตและความเสี่ยงที่จะผิดนัดชำระหนี้ คติพจน์ที่กล่าวมาจะไม่เกิดขึ้นกับธนาคารอิสลามเนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่ต้องแบกรับความเสี่ยงตลาดอย่าง ซะลัม อิสติสนา มูดอรอบะฮ์ และมูชารอกะฮ์ ไม่สามารถพบได้ในธุรกิจการธนาคาร

สิบห้า: การค้าสกุลเงินในอิสลาม

ในปัจจุบันการค้าสกุลเงินหมายถึงสามสิ่งคือ การซื้อขายสกุลเงินเพื่อ 1) ทำธุรกรรมระหว่างประเทศ 2) ป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของตลาด และ 3) ทำกำไร ในอิสลามการแลกเปลี่ยนสกุลเงินเพื่อการค้าระหว่างประเทศเรียกว่า อัลซาร์ฟ หรือการขายราคาเพื่อราคา ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บัยอ์อัลทะมับ บิล ทะมัน ตัวอย่างเช่น บริษัทมาเลเซียสั่งเครื่องจักรจากสหรัฐอเมริกามูลค่า 10 ล้านเหรียญสหรัฐ (38 ล้านริงกิต) แน่นอนบริษัทสหรัฐจะรับการชำระเงินในสกุลของตน ด้วยอัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นอยู่บริษัทมาเลเซียต้องใช้เงินจำนวน 38 ล้านริงกิตเพื่อแลกเป็น 10 ล้านเหรียญสหรัฐ

สิ่งที่เกิดขึ้นไม่ใช่การแลกเปลี่ยนสิ่งของแต่เป็นการแลกเปลี่ยนราคา เมื่ออุปสงค์สินค้านำเข้าจากสหรัฐเพิ่มก็จะมีความจำเป็นเพิ่มขึ้นในการแลกริงกิตเป็นดอลลาร์ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยน ในกรณีนี้ริงกิตอาจมีค่าเงินอ่อนลงเมื่อเทียบกับดอลลาร์ แต่ปกติจะไม่เกิดขึ้นโดยง่ายเนื่องจากบริษัทสหรัฐก็ซื้อสินค้าของมาเลเซียซึ่งต้องจ่ายเป็นเงินริงกิตเช่นกัน การปรับตัวของอัตราแลกเปลี่ยนส่วนใหญ่เกิดจากการปรับตัวของตลาด

อย่างไรก็ตามเมื่อมีการขายริงกิตจำนวนมาก Bank Negara Malaysia (BNM) อาจเข้ามาแทรกแซงเพื่อทำให้ค่าเงินมีเสถียรภาพ ในการทำให้ค่าเงินริงกิตแข็งขึ้น BNM จะนำทุนสำรองเงินตราต่างประเทศออกไปขาย เช่น ขายดอลลาร์เพื่อซื้อริงกิต ในกรณีนี้การซื้อขายไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อการทำธุรกรรมแล้วแต่เพื่อป้องกันสกุลเงินท้องถิ่น ความล้มเหลวในการสร้างเสถียรภาพให้กับค่าเงินริงกิตจะนำไปสู่ความไม่สมดุลทางการค้าอย่างรุนแรง

ในอิสลามการแทรกแซงเช่นนี้เป็นไปเพื่อป้องกัน ดารุเรียต หรือความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชน หนึ่งในวัตถุประสงค์ของ ชะรีอะฮ์ คือการปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม (มัสลาฮะห์ อัลอัมมะฮ์) ดารุเรียตประกอบไปด้วยห้าส่วนคือ ศาสนา (ดิน) ชีวิต (นาฟซ์) สติปัญญา (อะกัล) ครอบครัว (นัสล์) และทรัพย์สิน (มัล)

ตัวอย่างเช่น ในการรักษาศาสนา การละหมาด (ซอลัต) จึงเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติ (วายิบ) สำหรับผู้ศรัทธา (มูกัลลาฟ) ในการรักษาชีวิตการให้ นาฟาเกาะฮ์(การใช้จ่ายเพื่อตนเองและครอบครัว) เป็นหน้าที่ของผู้ชายทุกคนที่แต่งงานแล้ว ในการรักษาเหตุผลและสติปัญญากุรอานจึงส่งเสริมให้มนุษย์ค้นคว้าหาความรู้ (อิล์ม) ในขณะเดียวกันก็สั่งห้ามการบริโภคสิ่งมึนเมา ในการป้องกันครอบครัวกุรอานส่งเสริมการสมรส

และสั่งห้ามสิ่งลามกอนาจาร และสุดท้ายในการป้องกันทรัพย์สินชะรีอะฮ์สนับสนุนให้มนุษย์ทำงาน (คัยร์) ในขณะที่สั่งห้ามการสร้างความมั่งคั่งจากดอกเบี้ย (ริบา) การฉ้อโกง (ตัดเฟียฟ) และการพนัน (มัยซิร)

ดังนั้นเมื่อธนาคารกลางแทรกแซงกลไกตลาดเพื่อป้องกันสกุลเงินท้องถิ่นอิสลามมองว่าเป็นวิธีการเพื่อป้องกันชีวิตและทรัพย์สิน หากเป็นไปเพื่อเหตุนี้อิสลามก็ไม่คิดว่าการซื้อขายสกุลเงินโดยรัฐบาลเป็นสิ่งชั่วร้ายเนื่องจากการซื้อขายริงกิตเกิดขึ้นในตลาดซื้อขายทันที เป็นการดำเนินการเพื่อป้องกันผลประโยชน์ของชาติไม่ใช่เพื่อกำไร

เนื่องจากคำว่า “การค้า” (อัลบัยอ์) เป็นกิจกรรมเพื่อหากำไร อิสลามมีมุมมองต่อการซื้อขายสกุลเงินโดยบุคคลและภาคเอกชนอย่างไร ตัวอย่างเช่นราคาสินค้านำเข้าอยู่ในรูปดอลลาร์สหรัฐ ค่าเงินริงกิตอาจอ่อนค่าลงเมื่อเทียบกับดอลลาร์สหรัฐเป็น 4 ริงกิต นั่นหมายความว่าบริษัทต้องหาเงินเพิ่ม 2 ล้านริงกิตเพื่อมาชำระค่าสินค้านำเข้า แน่นอนต้นทุนที่เพิ่มขึ้นนี้ส่งผลเสียต่อบริษัท

ในปัจจุบันบริษัทมีวิธีการป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา การป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนไม่ใช่เรื่องใหม่ มีเครื่องมือสี่ประเภทที่นักลงทุนสามารถใช้เพื่อป้องกันความเสี่ยงประเภทนี้ ซึ่งแต่ละเครื่องมือเป็นรูปแบบหนึ่งของการซื้อขายสกุลเงิน เครื่องมือทั้งสี่ได้แก่

a) สัญญาซื้อขายสกุลเงินล่วงหน้า (currency forward contract)
b) สัญญาซื้อขายฟิวเจอร์สสกุลเงิน (currency futures contract)
c) สัญญาสิทธิ์ซื้อขายสกุลเงิน (currency options)
d) สัญญาแลกเปลี่ยนสกุลเงิน (currency swaps)

อย่างที่ได้กล่าวก่อนหน้านี้ ชะรีอะฮ์ มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันความมั่งคั่ง (อัลมัล) ของทั้งส่วนรวมและส่วนตัว ในการป้องกันความมั่งคั่งส่วนตัวอิสลามอนุญาตให้บุคคลหรือสถาบันป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนหรือไม่ เรามาดูในกรณีของสัญญาซื้อขายสกุลเงินล่วงหน้าโดยที่ไม่ต้องสนใจการเปลี่ยนแปลงใดๆของอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราภาษี

ด้วยความกลัวที่ว่าค่าเงินริงกิตจะอ่อนค่าลงเป็น 4 ริงกิตต่อดอลลาร์ บริษัทมาเลเซียจึงซื้อสัญญาซื้อขายสกุลเงินล่วงหน้าเพื่อล็อคอัตราแลกเปลี่ยนที่ต้องการสมมุติว่าเป็น 3.8 ริงกิตต่อดอลลาร์ ด้วยการทำเช่นนี้บริษัทจะเสียโอกาสหากค่าเงินริงกิตกลับแข็งค่าขึ้น หากสิ่งนี้เกิดขึ้นประโยชน์จะต้องอยู่กับผู้ที่ซื้อสัญญาซื้อขายสกุลเงินล่วงหน้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกเก็งกำไร

แต่หากริงกิตอ่อนค่าลงเป็น 4 ริงกิตต่อดอลลาร์บริษัทที่ขายสัญญาซื้อขายริงกิตล่วงหน้าที่ 3.8 ริงกิตต่อดอลลาร์จะถูกป้องกันจากการสูญเสีย นักเก็งกำไรที่ซื้อสัญญาในราคาซื้อขายทันทีจะเป็นผู้สูญเสีย

จากกรณีที่กล่าวมา มีสองฝ่ายเข้าร่วมทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้า ผู้ซื้อเป็นพวกพ่อค้าและผู้ผลิตซึ่งมีเป้าหมายในการป้องกันความเสี่ยง อีกฝ่ายไม่ได้มีความสนใจที่จะซื้อขายสินค้าแต่ต้องการเก็งกำไร พวกนี้ไม่ได้มีเจตนาที่จะใช้สกุลเงินเพื่อการนำเข้าหรือส่งออก แต่จะทำการซื้อขายสกุลเงินเพื่อทำกำไรจากการเปลี่ยนแปลงของราคาตลาด

ข้อโต้แย้งหลักสำหรับผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับสัญญาซื้อขายสกุลเงินล่วงหน้าคือปัจจัยด้านดอกเบี้ย การแลกเปลี่ยนในทันทีจะไม่เกิดการแลกเปลี่ยนของสองสิ่งซึ่งมีมูลค่าไม่เท่ากัน แต่สิ่งเดียวกันนี้ไม่เป็นจริงในกรณีของสัญญาซื้อขายล่วงหน้า สมมุติในปัจจุบันค่าเงินริงกิตอยู่ที่ 3.8 ริงกิตต่อดอลลาร์สหรัฐ ผู้ที่ซื้อสัญญาซื้อขายล่วงหน้าจะทำการตกลงที่จะแลกเปลี่ยนอัตรา 3.8 เป็น 4 ริงกิตต่อดอลลาร์สหรัฐ ณ วันที่ทำสัญญา ถึงแม้การแลกเปลี่ยนจะเกิดขึ้นในวันที่ใกล้วันหมดอายุสัญญาหรือในวันหมดอายุสัญญา สัญญาซื้อขายล่วงหน้าได้ล็อคอัตราแลกเปลี่ยนไว้แล้วซึ่งก็คือการแลกอัตรา 3.8 เป็น 4 ริงกิตต่อดอลลาร์สหรัฐ อย่างไรก็ตามการป้องกันความเสี่ยงเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดการรับจ่ายดอกเบี้ย

นักวิชาการ ชะรีอะฮ์(ฟูคาฮา) ในระดับที่ปรึกษาอาจพบกับความยากลำบากในการหาเหตุผลเพื่อสนับสนุนการทำสัญญาซื้อขายล่วงหน้าโดยเฉพาะในกรณีการประยุกต์ใช้กับการธนาคารอิสลามซึ่งเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อย่างการรีไฟแนนซ์สินเชื่อเพื่อการส่งออกและผลิตภัณฑ์อื่นๆที่มีลักษณะคล้ายกัน

เมื่อสินค้าส่งออกขายในราคาดอลลาร์สหรัฐค่าเงินริงกิตมีแนวโน้มที่จะเคลื่อนตัวไปกับตลาดสกุลเงิน ธนาคารอิสลามจะคิดกำไรสำหรับผลิตภัณฑ์นี้ในสกุลเงินริงกิตแต่ลูกค้าได้รับเงินเป็นดอลลาร์ หากดอลลาร์อ่อนค่าลงเมื่อจะทำการแลกเปลี่ยนลูกค้า (ผู้ส่งออก) จะได้รับเงินน้อยลงเมื่อคิดเป็นเงินริงกิต และหากดอลลาร์แข็งค่าขึ้นเขาจะได้รับเงินเพิ่มขึ้น แต่ผู้ส่งออกไม่ได้เต็มใจที่จะเก็งกำไรเช่นนี้ สิ่งที่เขาต้องการคือการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน

จากตัวอย่างด้านบนลูกค้าควรได้รับอนุญาตให้ซื้อสัญญาซื้อขายล่วงหน้าเพื่อป้องกันมูลค่าการส่งออกของเขาจากคามผันผวนของตลาดเมื่อคิดเป็นเงินริงกิตหรือไม่ หากได้รับอนุญาตผู้ส่งออกมาเลเซียที่จะได้รับ 10 ล้านเหรียญสหรัฐในอีก 180 วันจะมั่นใจได้ว่าเขาจะได้รับ 4 ริงกิตจากทุกๆดอลลาร์เมื่อทำการแลกเปลี่ยนสกุลเงิน แต่นี่คือ ริบา เนื่องจากสัญญาซื้อขายล่วงหน้าได้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนอัตรา 3.8 กับ 4 ริงกิตต่อดอลลาร์

การหลีกเลี่ยงความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนสามารถทำได้ด้วยการใช้ระบบดินาร์อิสลามโดยที่ไม่ต้องใช้สัญญาซื้อขายสกุลเงินล่วงหน้า ในกรณีของระบบดินาร์อิสลามการส่งออกมูลค่า 38 ล้านริงกิต สามารถทำสัญญาในรูปของดินาร์อิสลาม (สมมุติ 10 ล้านดินาร์อิสลาม) แต่การชำระเงินยังคงอยู่ในรูปของริงกิต สินค้าส่งออกจะถูกขายในราคา 10 ล้านดินาร์โดยต้องชำระเงินในอีกสามเดือน

ในกรณีที่ระบบดินาร์เกิดความผันผวนเราสามารถใช้วิธีดังต่อไปนี้ หากภายหลังวันหมดอายุสัญญา 10 ล้านดินาร์มีมูลค่าเท่ากับ 40 ล้านริงกิต ผู้ส่งออกจะมอบส่วนเกิน 2 ล้านริงกิตให้กับผู้ซื้อ หากดินาร์มีมูลค่าเท่ากับ 36 ล้านริงกิตผู้ส่งออกจะได้รับเพิ่มอีก 2 ล้านริงกิตในรูปของ อิบรา แนวทางเช่นนี้ไม่ได้เป็นข้อบังคับสัญญาแต่เป็นไปโดยสมัครใจ ตัวอย่างที่กล่าวมานี้เป็นกรณีพิเศษเมื่อมูลค่าทองผันผวนเช่นกันแต่หากดูย้อนหลังหลายศตวรรษจะพบว่ามูลค่าทองค่อนข้างมีเสถียรภาพโดยเปรียบเทียบ ด้วยเหตุนี้ทองจึงไม่ประสบกับความผันผวนอย่างที่พบบ่อยในตลาดสกุลเงิน

โดยสรุป อิสลามอนุญาตการซื้อขายสกุลเงินเพื่อตอบสนองการทำธุรกรรมระหว่างประเทศ อีกทั้งยังเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการป้องกันความเสี่ยงแต่ไม่ใช่ด้วยสัญญาซื้อขายสกุลเงินล่วงหน้าแต่ควรใช้ระบบดินาร์แทน ปัจจัยดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นในสัญญาซื้อขายสกุลเงินล่วงหน้ามีน้ำหนักมากกว่าเหตุผลในการป้องกันความมั่งคั่งส่วนบุคคล ดังนั้นการอนุญาตให้มีการใช้สัญญาประเภทนี้สำหรับการธนาคารอิสลามถือเป็นการตัดสินใจที่ไม่ได้มองผลกระทบในระยะยาว

สิบหก: การกำกับดูแลกิจการอิสลาม

การศึกษาด้านการกำกับดูแลกิจการได้รับความนิยมภายหลังรายงานการตกแต่งบัญชีของ Enron กับ Worldcom ย้อนไปเมื่อปี 1999 การกำกับดูแลกิจการได้รับความสนใจอย่างมาก โดยองค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization of Economic Cooperation and Development (OECD)) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าคือ “ชุดความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร คณะกรรมการ ผู้ถือหุ้นบริษัท และผู้มีส่วนเกี่ยวของ” ในปีเดียวกันธนาคารโลกได้กล่าวว่าเป้าหมายของการกำกับดูแลกิจการเป็นไปเพื่อสร้าง “ความยุติธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบในหน้าที่” ให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน โลกเพิ่งหันมาให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลกิจการภายหลังเรื่องอื้อฉาวที่ Enron โดยได้ออกมาตรการในการลงโทษ

ดูเหมือนว่ามุมมองของชาวอเมริกันกับชาวยุโรปต่อประเด็นนี้มีความแตกต่าง ชาวอเมริกันใช้แบบจำลอง Anglo-Saxon ซึ่งกล่าวว่าการกำกับดูแลกิจการมีเป้าหมายเพื่อสร้างกำไรสูงสุดซึ่งก็คือการสร้าง

มูลค่าสูงสุดให้กับผู้ถือหุ้นโดยสิ่งอื่นไม่มีความสำคัญ แนวคิดเช่นนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้นกับผู้บริหารโดยมีการป้องกันผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นเป็นเป้าหมายสูงสุด

ในทางตรงกันข้ามมุมมองของชาวยุโรปซึ่งใช้แบบจำลอง Franco-German มีเป้าหมายเพื่อป้องกันผู้มีส่วนได้เสียในวงกว้างและได้คำนึงถึงข้อเรียกร้อง สิทธิ์ และหน้าที่ของเขาเหล่านี้ซึ่งอาจรวมทั้งลูกค้า ผู้จัดจำหน่าย ผู้ที่ให้บริการและผลิตภัณฑ์เสริม และลูกจ้าง แบบจำลองนี้กล่าวว่ากิจการควรถูกบริหารเพื่อประโยชน์ของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบริษัท

การฉ้อโกงที่ Enron กับ Worldcom ได้ทำให้คนหันมาสนใจทฤษฎีการกำกับดูแลกิจการที่ให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด แบบจำลองของชาวอเมริกานั้นมีมุมมองที่แคบเกินไป ความเสียเปรียบของผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆที่ไม่ใช้ผู้ถือหุ้นซึ่งเกิดจากกระบวนการตัดสินใจในการสร้างกำไรสูงสุดอาจส่งผลเสียต่อสังคมเพิ่มขึ้นหากไม่ได้รับการกำกับดูแล

การพัฒนาแนวคิดการกำกับดูแลกิจการจากการให้ความสำคัญเฉพาะผู้ถือหุ้นเป็นการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียในมุมกว้างได้พิสูจน์ให้เห็นสิ่งหนึ่งคือ มนุษย์เรียนรู้จากความผิดกพลาดและการพัฒนาทฤษฎีเกดจากการสังเกตพฤติกรรมมนุษย์ทั้งที่ดีและไม่ดี สิ่งต่างๆกำลังดีขึ้นเมื่อผู้ที่ฉ้อโกงได้รับบทลงโทษเพื่อชดเชยกับสิ่งที่พวกเขาได้กระทำลงไป สิ่งที่ตลกคือกฎหมายจะออกมาเมื่อเกิดความเสียหายไปแล้ว

สิ่งสำคัญของมุมมองอิสลามต่อการกำกับดูแลกิจการคือความรับผิดชอบในหน้าที่ อาจฟังดูง่ายแต่การศึกษาความรับผิดชอบต่อหน้าที่เพื่อเป็นหลักสำหรับการประพฤติตัวในกิจการบริษัทเป็นเรื่องสลับซับซ้อนเพราะมนุษย์ไม่เห็นด้วยกับหลักหน้าที่ความรับผิดชอบต่อพระเจ้า

ในช่วงเวลาก่อนอิสลาม(จาฮิลิญะ) ชาวมักกะฮ์ที่ไม่มีศาสนาไม่เชื่อในชีวิตหลังความตาย พวกเขาไม่เชื่อในวันตัดสิน (คิญามะฮ์) หรือแนวคิดเกี่ยวกับการคืนชีพหรือหน้าที่ความรับผิดชอบสุดท้าย แต่เมื่อท่านศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.) กล่าวว่ามนุษย์มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อพระเจ้าและมนุษย์จะได้รับรางวัลจากการทำดีและต้องชดใช้บาปที่พวกเขาได้ก่อในชีวิตหลังความตาย (อาคิเราะฮ์) คำพูดนี้ได้กระทบชามักกะฮ์เหล่านั้น โลกทัศน์วัตถุนิยมของพวกเขากำลังถูกคุกคาม พวกเขาได้ต่อต้านแนวคิดนี้และได้ก่อความอันตรายต่อท่านศาสดาและผู้ติดตามอย่างต่อเนื่อง ชาวมักกะฮ์ไม่ต้องการช่วยคนจนและเด็กกำพร้า พวกเขาไม่ต้องการป้องกันสตรี หรือดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์และยุติธรรม ที่เป็นเช่นนี้เพราะไม่มีกฎหมายบังคับ ชาวมักกะฮ์อาจต้องปฏิบัติตามกฎของชนเผ่าอยู่บ้างแต่ไม่มีกฎไหนที่ตรวจสอบพวกเขาจากการเอาเปรียบคนจน ทาส สตรี หรือการฉ้อโกงในการทำธุรกรรม การทำลายความไม่ยุติธรรมเหล่านี้เป็นภารกิจหลักของท่าน

ศาสดามูฮัมหมัด (ซ.ล.) คำสอนของเตาฮีดกับการนับถือพระเจ้าองค์เดียวจะทำให้มนุษย์ต้องรับผิดชอบกับสิ่งที่เขาได้ทำไว้ในโดลกนี้

แนวคิดด้านสัญญาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งสามารถพบได้ในวรรณกรรมของการกำกับดูแลกิจการสามารถช่วยอธิบายว่าทำไมแนวคิดด้านหน้าที่ความรับผิดชอบจึงเชื่อมโยงกับความจำเป็นในการมีกฎหมายและหลักจริยธรรม ในกรณีของสัญญาที่เป็นทางการผู้มีส่วนได้เสียแต่ละคนจะต้องทำตามหน้าที่ความรับผิดชอบที่ระบุไว้ในสัญญา หากไม่ทำตามจะมีผลทางกฎหมายซึ่งมักมีบทลงโทษ ที่เป็นเช่นนี้เพราะมนุษย์มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมและมีบทลงโทษสำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ด้วยเหตุนี้บุคคลจึงหลีกเลี่ยงการปฏิบัติที่ผิดกฎหมายซึ่งอาจนำไปสู่บทลงโทษ นี่คือเป้าหมายของกฎหมาย

สำหรับสัญญาแบบไม่เป็นทางการ มุมมองของกฎหมายทั่วไปกับกฎหมายอิสลามต่อบทลงโทษค่อนข้างคล้ายกัน ถึงแม้ในกรณีของกฎหมายทั่วไปมนุษย์มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนในกรณีของกฎหมายอิสลามมนุษย์มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อพระเจ้า การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายทั้งสองจะนำไปสู่บทลงโทษในโลกนี้ ตัวอย่างเช่นสำหรับระบบกฎหมายทั่วไปผู้ที่มีความผิดฐานการหลบเลี่ยงภาษีจะต้องติดคุก สำหรับกฎหมายอิสลามก็เช่นกันบทลงโทษสำหรับการหลบเลี่ยงภาษีอยู่ภายใต้หมวด ทะซิร

แต่กฎหมายอิสลามไม่ได้เป็นระบบกฎหมายด้วยตัวของมันเองแต่ยังเป็นระบบของศาสนาและระบบคุณธรรม แน่นอนกุรอานมีบทลงโทษ (ฮัดด์) สำหรับการขโมยและการฆาตกรรมแต่กุรอานไม่ใช่ตำรากฎหมายแต่เป็นแนวทางจากพระเจ้าซึ่งกล่าวถึงหลายสิ่งไม่ว่าจะเป็นเรื่องของพระเจ้า มนุษย์ สังคม ธรรมชาติ ชีวิตของท่านศาสดา พระคัมภีร์ วันสิ้นโลก ซาตาน และความชั่วร้าย เป็นต้น

เป้าหมายหลักของกุรอานคือการสร้างระเบียบซึ่งตั้งอยู่บนหลักความยุติธรรมและจริยธรรมให้กับสังคมบนโลกนี้ แนวคิดของสัญญาแบบไม่เป็นทางการระหว่างผู้มีส่วนได้เสียจึงมีความสำคัญ ตัวอย่างเช่นผู้บริหารสามารถตั้งเงินเดือนสูงๆให้กับตัวเองโดยได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการบริษัท พวกเขามีสิทธิ์ที่จะทำเช่นนี้ แต่การทำเช่นนี้อาจนำไปสู่ต้นทุนการดำเนินธุรกิจที่สูงขึ้นซึ่งจะส่งผลกระทบต่อลูกค้าในรูปของราคาที่สูงขึ้น พวกเขาได้ปฏิบัติตามสัญญาที่เป็นทางการแต่ไม่ได้ปฏิบิตามสัญญาที่ไม่เป็นทางการ

สัญญาที่ไม่เป็นทางการกล่าวถึงหน้าที่ความรับผิดชอบด้านจริยธรรมซึ่งไม่ได้มีรางวัลให้กับผู้ที่ปฏิบัติตามหรือบทลงโทษสำหรับผู้ที่ฝ่าฝืน ในสภาพแวดล้อมของโลกตะวันตกการกระทำที่มีจริยธรรมหรือไม่มีจริยธรรมถือเป็นพฤติกรรมซึ่งเกิดจากหลักเหตุและผล เหตุผลเป็นตัวกำหนดว่าอะไรถูกหรือผิด จะ

ไม่มีความเกรงกลัวบทลงโทษทางกฎหมายเมื่อมีการโกหก การไม่ทำตามสัญญาที่ให้ไว้ หรือการปฏิเสธขอทาน มนุษย์มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อตัวเองเท่านั้น นี่คือหลักในการดำเนินชีวิตของมนุษย์

อย่างไรก็ตามในอิสลาม มนุษย์มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่อพระเจ้าทั้งในแง่ของกฎหมายและจริยธรรม อย่างที่กล่าวก่อนหน้านี้ชาวมักกะห์พบกับความยากลำบากในการยอมรับแนวคิดของการมีพระเจ้าเดียว พระคัมภีร์ และการเกิดใหม่ ด้วยเหตุนี้พวกเขาจึงปฏิเสธแนวคิดด้านความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมและชีวิตหลังความตายซึ่งการสอบสวนครั้งสุดท้ายจะเกิดขึ้น การปฏิบัติตามสัญญาที่ไม่เป็นทางไม่ได้นำมาซึ่งรางวัลแก่พวกเขา และเช่นกันการไม่ปฏิบัติตามจะไม่นำมาซึ่งบทลงโทษ

คนที่มีแนวโน้มไม่ปฏิบัติตามสัญญาไม่เป็นทางการมักมีโอกาสที่จะฉ้อโกงไม่ว่าจะเป็นการซื้อขายโดยใช้ข้อมูลภายในและการดัดแปลงงบการเงิน กุรอานกล่าวถึงคนเหล่านี้ว่าเป็น “พวกที่ลดตัวเองสู่พื้นดิน” (วะ ลา คินนะฮู อัคละดะ ฟิลัล อาร์ด)ฟาซลุร เราะห์มานกล่าวว่าการทำเช่นนี้ง่ายกว่าการยกตัวเองขึ้นสู่ความบริสุทธิ์ เป็นการง่ายกว่าที่จะทำตามความสุขและประโยชน์ของตนเองแทนที่จะต่อสู่เพื่อให้บรรลุความบริสุทธิ์ “ผู้ที่แบ่งปันความมั่งคั่งของตัวเอง หลีกเลี่ยงความชั่วร้าย และยืนยันในดี เราจะทำให้การทำดีนั้นง่ายสำหรับเขา แต่สำหรับผู้ที่ตระหนี่คิดว่าตนอยู่ได้โดยที่ไม่ต้องพึ่งใคร และโกหกต่อความดี เราจะทำให้ความชั่วร้ายเป็นเรื่องที่ง่ายสำหรับเขา” (92:5 - 10)

สิบเจ็ด: ธนาคารอิสลามปฏิบัติต่อเงินกู้ที่ไม่ก่อให้เกิดร้ายได้อย่างไร

ธนาคารอิสลามไม่ได้ออกเงินกู้ในเชิงพาณิชย์แต่ให้ผลิตภัณฑ์สินเชื่อการขาย เช่น บัยอ์บิทะมันอาญิล(BBA) กับ อัลอิญาเราะฮ์ ทัมมะ อัลบัยอ์ (AITAB) การดำเนินการของธนาคารจะเป็นไปด้วยดีหากสามารถเก็บงวดของ BBA กับ AITAB ได้ตรงตามเวลา แต่ธนาคารจะปฏิบัติกับ BBA กับ AITAB ที่ไม่ก่อให้เกิดร้ายได้อย่างไร ธนาคารจะปฏิบัติเช่นเดียวกับหนี้เสียในกรณีของธนาคารทั่วไปหรือไม่

ในการธนาคารทั่วไป หนี้เสียมักถูกตัดจำหน่ายด้วยเงินทุนของธนาคารเอง หากหนี้เสียนั้นมากกว่าเงินทุนที่ธนาคารมีนั่นหมายความว่าธนาคารจะต้องปิดตัวลง เมื่อก่อนการปิดตัวลงของธนาคารจะส่งผลให้ผู้ฝากเงินแห่กันมาถอนเงิน โดยปกติรัฐบาลจะเข้ามาช่วยธนาคารด้วยการให้เงินกู้ การเข้ามาโอบอุ้มของรัฐบาลเป็นเรื่องปกติ ตัวอย่างเช่นในสหรัฐอเมริกาเพื่อลดภาระทางการคลังจึงได้มีการจัดตั้งบริษัทประกันเงินฝากแห่งชาติ (Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC)) ดังนั้นเมื่อธนาคารปิดตัวลงผู้ฝากเงินเงินจะได้สบายใจว่าสามารถถอนเงินฝากคืนได้

เป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าธนาคารอิสลามจะปฏิบัติอย่างไรเมื่อสินเชื่อ BBA กับ AITAB บางรายได้กลายเป็นหนี้เสีย ในทางทฤษฎีธนาคารคงใช้เงินทุนสำรองของตัวเอง สมมุติว่ามูลค่าสินเชื่อ BBA กับ AITAB ทั้งหมดอยู่ที่ $200 ล้านโดยที่ร้อยละ 20 หรือ $20 ล้านเป็นหนี้เสีย ถ้าธนาคารมีเงินทุนสำรอง $25 ล้านธนาคารสามารถใช้เงินทุนตรงนี้เพื่อรับภาระสินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เหล่านี้โดยที่ยังคงเหลือเงินทุน $5 ล้าน แต่ธนาคารจะรักษาระดับเงินสดสำรองได้อย่างไรเป็นเรื่องที่น่าสนใจ

โดยปกติธนาคารทั่วไปจะไม่นำเงินฝากมาใช้ตรงนี้เนื่องจากผู้ฝากเงินมีสิทธิ์เรียกร้องเงินฝากได้ตามกฎหมาย เงินฝากจะจัดอยู่ในหมวดลูกหนี้เจ้าหนี้ ในฐานะที่เป็นลูกหนี้ธนาคารได้ให้คำสัญญาในสองสิ่งแก่ผู้ฝากเงิน นั่นคือ การประกันเงินฝากและผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ย หากเกิดปัญหาหนี้เสียธนาคารไม่สามารถใช้เงินฝากมาแบกรับภาระเนื่องจากผิดกฎหมายการธนาคาร

แต่ธรรมชาติของเงินฝากอิสลามอาจทำให้ธนาคารอิสลามสามารถขจัด BBA กับ AITAB ที่ไม่ก่อให้เกิดร้านได้โดยที่ไม่ต้องใช้เงินทุนสำรอง หากธนาคารอิสลามจำเป็นต้องใช้จริงๆ ธนาคารจะใช้เงินจากบัญชี มูดอรอบะฮ์ เป็นอย่างแรก เป็นที่ทราบกันดีว่าบัญชีปกระเภทนี้ไม่ได้มีลักษณะเหมือนเงินกู้ (คาร์ด) หรือการรักษาทรัพย์สิน (วาดิอะฮ์ ดามานะฮ์) บัญชี มูดอรอบะฮ์ ไม่ได้ประกันผลตอบแทนและเงินฝาก ผู้ฝากเงินมีโอกาสที่จะได้รับอัตราผลตอบแทนที่สูงแต่ในขณะเดียวกันความเสี่ยงก็สูงเช่นกัน

โดยหลักการแล้วธนาคารอิสลามมีสิทธิ์ที่จะใช้เงินฝาก มูดอรอบะฮ์ เพื่อแบกรับภาระ BBA กับ AITAB ที่เสียแต่จะต้องพิสูจน์ได้ว่าเงินฝากที่นำมาใช้ถูกลงทุนในสินเชื่อทั้งสองประเภท ความโปร่งใสจึงเป็นสิ่งจำเป็น ตัวอย่างเช่น สมมุติสัดส่วนเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ คิดเป็นร้อยละ 60 ของเงินฝากทั้งหมดมูลค่า 200 ล้านริงกิตหรือ 120 ล้านริงกิต โดยปกติธนาคารอิสลามจะแยกบัญชี มูดอรอบะฮ์ แบบทั่วไปออกจากบัญชี มูดอรอบะฮ์แบบเฉพาะเจาะจง แต่ไม่มีใครรู้ว่ามีเงินฝาก มูดอรอบะฮ์จำนวนเท่าไหร่ที่ถูกนำไปลงทุนใน BBA กับ AITAB รายงานทางการเงินของธนาคารอิสลามไม่ได้เปิดเผยว่าเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ถูกนำไปลงทุนในตราสารอิสลามอย่างพันธบัตรและตราสารตลาดเงินหรือไม่ และไม่มีใครทราบว่าจำนวนเท่าไหร่ที่ถูกถือเป็นเงินสดสำรอง

บัญชี มูดอรอบะฮ์ เพื่อการลงทุนตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจ ดังนั้นคำว่า “หุ้นส่วนผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดูแล” จะต้องหมายถึงบางสิ่งซึ่งจับต้องได้ซึ่งก็คือความโปร่งใสมิเช่นนั้น ฆอรอร์(ความคลุมเครือ) จะเกิดขึ้น มาตรฐานทางบัญชีอิสลามจะต้องสร้างความโปร่งใสให้กับบัญชีเงินฝาก มูดอรอบะฮ์

เนื่องจากความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับผู้ฝากเงินนั้นค่อนข้างสูงหากระดับสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (non-performing financing (NPF)) เพิ่มสูงขึ้น

ธนาคารอิสลามมีวิธีบรรเทา NPF อยู่สองวิธี วิธีแรกคือการสำรองเงินไว้ส่วนหนึ่งสำหรับหนี้ที่สงสัย เงินสำรองที่เพิ่มขึ้นหมายถึงรายได้ของธนาคารที่ลดลงซึ่งเป็นข่าวร้ายสำหรับผู้ถือหุ้น การทำเช่นนี้ค่อนข้างได้ผลหากเงินฝากอิสลามส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยเงินฝากบัญชี อัลวาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์ เนื่องจากธนาคารอิสลามประกันเงินฝากในบัญชี อัลวาดิอะฮ์ ยัด ดามานะฮ์ ทำให้เงินฝากเหล่านี้ได้รับการป้องกันจากการลดลงอันเนื่องมาจาก NPF

อย่างไรก็ตาม หาก NPF ส่วนใหญ่มาจากบัญชีเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ การกันเงินไว้ส่วนหนึ่งจากทั้งบัญชีแบบทั่วไปและบัญชีแบบเฉพาะเจาะจงไม่สามารถกระทำได้เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อผู้ถือหุ้น แท้จริงแล้วบัญชีเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ควรถูกใช้เพื่อแบกภาระ NPF เนื่องจากบัญชีประเภทนี้ตั้งอยู่บนหลักการแบ่งสรรกำไรขาดทุน เมื่อเกิดปัญหากับ BBA และ AITAB นั่นหมายความว่า ร็อบบุลมาล(ผู้ฝากเงินในบัญชี มูดอรอบะฮ์) ควรที่จะมีส่วนรับผิดชอบด้วย

แต่ธนาคารในฐานะ มูดาริบ จะต้องมีหลักฐานเพื่อยืนยันว่าการขาดทุนไม่ได้เกิดจากการละเลย มิเช่นนั้นภาระความรับผิดชอบจะต้องตกอยู่กับธนาคารหรือผู้ถือหุ้นนั่นเอง ที่สำคัญสินเชื่อ BBA กับ AITAB มีความเสี่ยงด้านเครดิตค่อนข้างมาก ด้วยเหตุนี้การที่ธนาคารไม่สามารถเก็บหนี้แต่ละงวดจากลูกหนี้ได้จึงหมายถึงความบกพร่องของธนาคารเองที่ไม่ระมัดระวังในการประเมินความเสี่ยง

คำถามคือความเสี่ยงประเภทไหนซึ่งแต่ละฝ่ายที่ร่วมกันทำ มูดอรอบะฮ์ (ธนาคารกับลูกค้า) อาจต้องประสบ ตราสารหนี้อย่าง BBA กับ AITAB มักประสบกับความเสี่ยงด้านเครดิตและความเสี่ยงอัตราดอกเบี้ย ธนาคารควรที่จะสามารถลดความเสี่ยงเหล่านี้ได้ด้วยการใช้นโยบายการบริหารความเสี่ยงและสินทรัพย์หนี้สินอย่างระมัดระวัง

คำถามที่เกิดขึ้นอาจเป็นเรื่องที่น่าสงสัยหากมองถึงการโยนภาระ NPF ไปให้ผู้ฝากเงินในบัญชี มูดอรอบะฮ์ ธนาคารอิสลามในมาเลเซียโดยเฉพาะ BIMB ได้กันเงินส่วนหนึ่งจากดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายให้กับผู้ฝากเงินซึ่งส่วนที่เหลือจะนำไปแบ่งระหว่างผู้ฝากเงินในบัญชี มูดอรอบะฮ์กับกองทุนผู้ถือหุ้น โดยสัดส่วนการแบ่งขึ้นอยู่กับสัดส่วนของเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ในเงินฝากทั้งหมด

ธนาคารอ้างว่าการดำเนินการเช่นนี้เป็นไปตามมาตรฐาน GP3 กับ AAOIF ของ Bank Negara ในกรณีของธนาคารทั่วไป NPL เป็นภาระของผู้ถือหุ้นเนื่องจากเงินกู้เป็นตราสารหนี้ไม่ใช่ตราสารทุน การปฏิบัติตามมาตรฐาน AAOIF หมายความว่าจะต้องปฏิบัติตามหลัก มูดอรอบะฮ์เช่นกันซึ่งผู้ฝากเงินในฐานะร็อบบุลมาล ควรทราบว่าความเสี่ยงประเภทไหนที่พวกเขาต้องรับผิดชอบ

เหตุผลในการช่วยแบกรับภาระ NPF ควรถูกทำให้โปร่งใสเพื่อหลีกเลี่ยงความคลุมเครือในสัญญามูดอรอบะฮ์ผู้ที่ลงทุนในบัญชีเงินฝาก มูดอรอบะฮ์มีข้อได้เปรียบและโอกาสซึ่งจะไม่เกิดขึ้นในกรณีของกองทุนรวมหรือพอร์ตประเภททุน นั่นคือพวกเขาสามารถมีส่วนร่วมกับ contract financing หรือแม้แต่การผลิตที่แท้จริงซึ่งอาจให้อัตรากำไรที่สูงหากทุกอย่างดำเนินไปด้วยดี แต่ก็หมายความว่าความเสี่ยงตลาดอาจส่งผลให้ขาดทุนเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ธนาคารอิสลามในปัจจุบันได้เลือกที่จะใช้บัญชีเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับสินเชื่อ BBA และ AITAB ด้วยเหตุนี้บัญชีเงินฝาก มูดอรอบะฮ์จึงไม่ประสบกับความเสี่ยงตลาดแต่เป็นความเสี่ยงเครดิตกับความเสี่ยงอัตราดอกเบี้ยแทน เนื่องจากผู้ฝากเงินได้อนุญาตให้ธนาคารใช้เงินของตัวเองกับสินเชื่อทั้งสองการแบ่งสรรความเสี่ยงระหว่างผู้ฝากเงินกับธนาคารจึงเป็นความเสี่ยงซึ่งเกิดจากหนี้ (ดายน์) ไม่ใช่การร่วมทุน (มูดอรอบะฮ์/มูชารอกะฮ์) ฟูคาฮา(นักกฎหมายมุสลิม) จะต้องสามารถอธิบายได้ว่าทำไมพวกเขาจึงอนุมัติสินเชื่อประเภทหนี้อย่าง BBA และ AITAB เนื่องจากกฎหมายการพาณิชย์อิสลามยึดหลักที่“อัลกอร์ม บิล กอน์ม” ซึ่งแปลว่าไม่มีผลตอบแทนหากไม่แบกรับความเสี่ยงในการสร้างความมั่งคั่ง

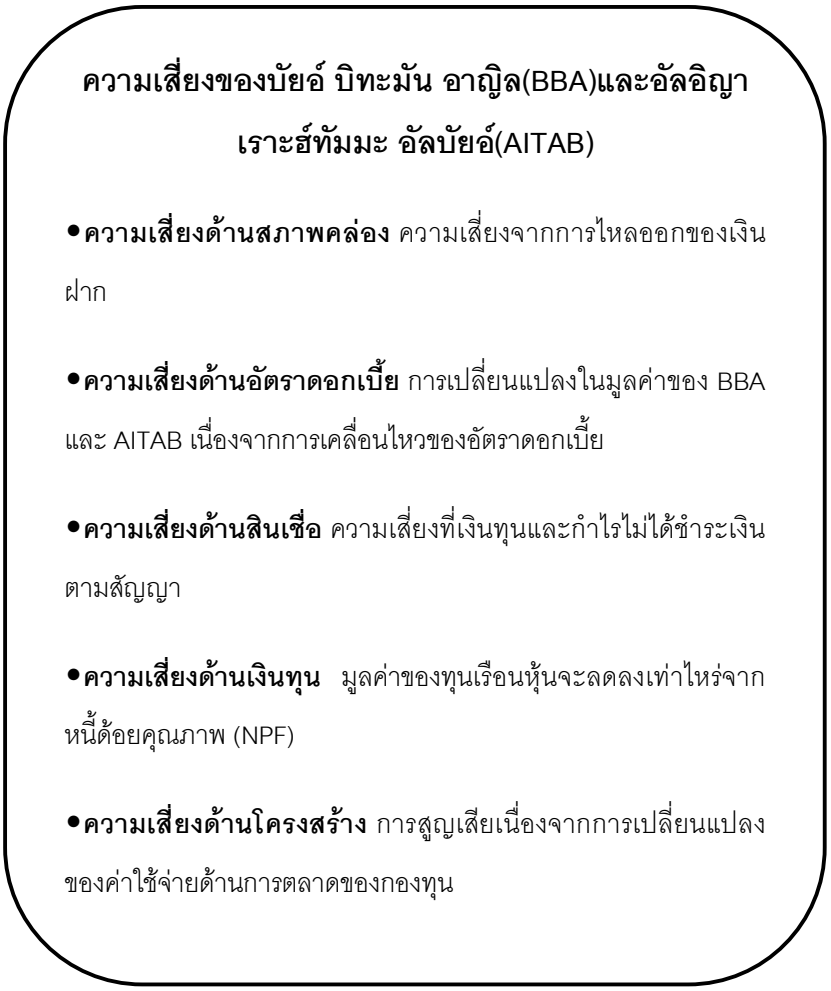

<รูปภาพที่ 10.5 ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับ BBA กับ AITAB>

สิบแปด: การวางแผนทางการเงินในอิสลาม

ตั้งแต่การตั้งธนาคารอิสลามแห่งแรกขึ้นในมาเลเซียเมื่อปี 1983 ความสนใจต่อสินเชื่ออิสลามได้เพิ่มขึ้นอย่างมากแต่ยังจำกัดอยู่ในวงแคบระหว่างผู้ที่ปฏิบัติงาน นักวิชาการ และผู้วางนโยบาย ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการลงทุนในหุ้นกับกองทุนรวม อีกทั้งการเติบโตอย่างรวดเร็วของตลาดพันธบัตรอิสลามไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนระดับครัวเรือนเนื่องจากการซื้อพันธบัตรต้องใช้เงินค่อนข้างมากซึ่งมีเพียงบริษัทขนาดใหญ่หรือบุคคลที่รวยที่จะมีโอกาสในการซื้อ

ในปัจจุบันสิ่งที่กำลังได้รับความนิยมคือเรื่องของการวางแผนทางการเงินซึ่งเป็นการจัดระบบระเบียบทางการเงินของเราโดยได้รับความช่วยเหลือจากนักวางแผนทางการเงินซึ่งได้รับการรับรอง

(Certified Financial Planner (CFP)) พวกเขาจะช่วยแนะนำว่าควรนำเงินไปลงทุนที่ไหนอย่างไร นั่นคือ เป็นการจัดสรรสินทรัพย์โดยคำนึงถึงระยะเวลา

เนื่องด้วยคนในช่วงอายุต่างกันมีประเด็นทางการเงินที่ต้องคำนึงถึงต่างกัน การตัดสินใจที่จะออมสำหรับกรณีเหตุฉุกเฉินและเป้าหมายในระยะยาวอย่างเช่นการศึกษาของลูกและการเกษียณจึงเป็นสิ่งจำเป็น นักวางแผนทางการเงินมักจะได้รับค่าธรรมเนียมจากการแนะนำแหล่งการลงทุนซึ่งต่างจากบริษัทบริหารสินทรัพย์ นักวางแผนทางการเงินไม่ได้บริหารจัดการเงินทุนเอง พวกเขาเพียงแต่แนะนำสินทรัพย์ที่ควรลงทุนและควรไปซื้อจากแหล่งใด

ตัวอย่างเช่น หลังจากที่ได้ศึกษาโปรไฟล์ทางด้านความเสี่ยงและผลตอบแทนของเราอย่างรอบคอบ นักวางแผนทางการเงินอาจแนะนำเราให้นำเงินทุนสำรองเลี้ยงชีพ (EPF) ไปลงทุนในกองทุนรวม KL หรือซื้อประกันชีวิตที่มีการลงทุนด้วยจาก Prudential จากการแนะนำสิ่งเหล่านี้พวกเขาจะได้รับค่าธรรมเนียมหรือค่านายหน้า

นักวางแผนทางการเงินยังให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนในเรื่องมรดก พวกเขาสามารถช่วยในการเขียนพินัยกรรมและแนะนำบริษัททางด้านกฎหมายที่จะช่วยในการทำสัญญา โดยสรุปแล้วนักวางแผนทางการเงินมีหน้าที่ช่วยให้คำแนะนำเป็นที่ปรึกษาในการตัดสินใจเรื่องต่างๆซึ่งเกี่ยวข้องกับการธนาคาร การเกษียณ การทำประกัน การลงทุน การเสียภาษี และการเขียนพินัยกรรม

ในอิสลามเราสามารถมองการวางแผนทางการเงินจากสองมุมซึ่งไม่สามารถแยกออกได้จากกัน อย่างแรกเกี่ยวข้องกับเรื่อง ชะรีอะฮ์ ซึ่งเป็นกฎของพระเจ้าที่ควบคุมการกระทำของมนุษย์อย่างการใช้จ่าย การออม และการลงทุน กฎนี้มีเพื่อควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนทางเศรษฐกิจ เช่น การทำตามภาระหน้าที่ทางกฎหมาย การตัดสินใจทางเศรษฐกิจจะต้องเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความศรัทธา (อิหม่าน) และความรู้ (อิลม์) เพื่อเป้าหมายทางด้านความเสมอภาคและการมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างเช่น บทบาทของนักวางแผนทางการเงินเป็น ตะห์ซินี นั่นคือ การวางแผนสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้เงื่อนไขของเขา แน่นอนเราสามารถวางแผนทางการเงินของตัวเอง แต่การมีคนคอยช่วยให้คำปรึกษาเป็นสิ่งที่ดี

ในกรณีการกระทำของมนุษย์ ชะรีอะฮ์อนุญาตการให้คำปรึกษาทางด้านการเงินเนื่องจากเป็นการช่วยป้องกันความมั่งคั่งและทรัพย์สิน (อัลมัล) สัญญาที่เหมาะสมสำหรับการให้คำปรึกษาทางการเงินคือ

สัญญา อัลวะกาละฮ์(การเป็นตัวแทน) โดยนักวางแผนทางการเงิน (วะกิล) จะได้รับค่าจ้าง (อัจร) สำหรับบริการที่เขาให้ อย่างไรก็ตาม วะกิล จะไม่มีส่วนรับผิดชอบต่อผลของการลงทุนแต่ลูกค้ากับผู้จัดการกองทุนจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

บทบาทของนักวางแผนทางการเงินในอิสลามไม่ควรถูกตีความว่าเป็นเพียงผู้ที่แยกแยะว่าสินทรัพย์ทางการเงินตัวไหนที่ได้รับอนุญาต (ฮาลาล) และตัวไหนที่เป็นที่ต้องห้าม (ฮารอม) สิ่งสำคัญคือการทำความเข้าใจว่าทำไมจึงต้องวางแผนสำหรับอนาคต ความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์อิสลามจึงสำคัญเพราะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินในของมนุษย์ การตัดสินใจจะต้องเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความรู้ซึ่งนักวางแผนทางการเงินจะต้องมีหากพวกเขาต้องการให้คำปรึกษาประเด็นทางด้าน ชะรีอะฮ์นักวางแผนทางการเงินที่ไม่ใช่มุสลิมก็ควรมีความรู้ด้านนี้เพราะลูกค้ามุสลิมก็เป็นกลุ่มลูกค้าที่สำคัญ

แนวคิดด้าน อินฟาก(การใช้จ่าย) เป็นกุญแจสู่การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินอิสลาม อินฟากหมายถึงการใช้จ่ายความมั่งคั่งของตัวเองในหนทางของพระเจ้าซึ่งประกอบไปด้วยการใช้จ่ายเพื่อครอบครัว (นาฟาเกาะฮ์) การจ่าย ซะกาต และการกุศล (ซาดาเกาะฮ์)อกุรอานได้กล่าวถึง อินฟากหลายครั้ง เช่น อันฟากะ(เขาใช้จ่าย) อันฟากตะ(คุณใช้จ่าย) และ อันฟากตุม(พวกเขาใช้จ่าย) อิสลามส่งเสริมการใช้จ่ายและคัดค้านการกักตุนและการสะสมความมั่งคั่ง (อิห์ติการ์)

สำหรับเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่การใช้จ่ายเป็นหนทางธรรมชาติสู่ดุลยภาพ อุปสรรคเดียวที่เกิดขึ้นคือคนที่ปฏิเสธที่จะใช้จ่ายซึ่งเป็นการจำกัดการหมุนเวียนของเงินตรา

แน่นอนการใช้จ่ายในอิสลามไม่ใช่การใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือยแต่คือการใช้จ่ายเงินและความมั่งคั่งในหนทางที่ควร นี่คือความสำคัญของการวางแผนทางการเงิน เราจะต้องทราบวิธีการเกลี่ยการใช้จ่ายของเราตลอดระยะเวลาที่มี กรอบเวลานี้ประกอบไปด้วยระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว นี่คือแง่มุมที่สองของการวางแผนทางการเงินอิสลาม นั่นคือ การใช้เหตุผลและประสบการณ์เพื่อให้ได้เป้าหมายที่ต้องการ ตัวอย่างเช่น หน้าที่ด้าน อินฟาก กำหนดให้มุสลิมตั้งเป้าหมายทางการเงิน การเรียงลำดับสิ่งที่สำคัญ รู้ว่าอะไรคือเป้าหมายและต้นทุน

อินฟากไม่ได้หมายถึงแต่เพียงการใช้จ่ายในปัจจุบันแต่ยังรวมถึงการมีเงินพอสำหรับการใช้จ่ายในอนาคต เช่น การจ่ายเงินดาว์นสำหรับซื้อบ้าน ค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยของบุตร และกองทุนเกษียณ การออมและการลงทุนจึงเป็นส่วนประกอบสำคัญของการวางแผนทางการเงิน โดยปกติเราจะออมเงินไว้สำหรับการบริโภคในอนาคตโดยทำการลงทุนอย่างรอบคอบ ด้วยเหตุนี้เราจะเห็นว่ากฎของ

พระเจ้า (หน้าที่ในการทำ อินฟาก) และพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีเหตุผลซึ่งก็คือการวางแผนเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้สำหรับอิสลาม

โดยสรุปแล้วอินฟากหรือการใช้จ่ายซึ่งประกอบไปด้วยการตัดสินใจซื้อสินทรัพย์ยังรวมถึงการตัดสินใจเรื่องสินเชื่อ สินทรัพย์อาจเป็นสิ่งที่จับต้องได้อย่างบ้าน รถ และเครื่องใช้ไฟฟ้า หรือเป็นสิ่งซึ่งจับต้องไม่ได้อย่างเงินฝากธนาคาร และหุ้นกับพันธบัตร การตัดสินใจทางการเงินจึงเป็นการค้นหาวิธีการที่ดีที่สุดในการหาสินเชื่อและการลงทุน

หากเรากำลังค้นหาสินเชื่อ BBA สำหรับซื้อบ้าน นักวางแผนทางการเงินควรที่จะทราบอัตรากำไรต่อปีของทุกธนาคาร เขาควรจะทราบว่าบัญชีเงินฝาก มูดอรอบะฮ์ ของธนาคารไหนให้อัตราผลตอบแทนสูงสุด หรือว่าควรซื้อกองทุนรวมอิสลามกองทุนไหนและควรซื้อเวลาใด ด้วยเหตุนี้นักวางแผนทางการเงินที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเงินการลงทุนอิสลามควรที่จะมีความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์อิสลาม กฎหมายอิสลาม และการทำธุรกรรมเชิงพาณิชย์รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการของตลาดการเงินในปัจจุบัน

ผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามในมาเลเซียมีทั้งบัญชีเงินฝาก หุ้น พันธบัตร และอนุพันธ์ นักวางแผนทางการเงินควรมีความเข้าใจอย่างดีเกี่ยวกับหลักการและการดำเนินการของผลิตภัณฑ์ ชะรีอะฮ์ เหล่านี้ เนื่องจากผลิตภัณฑ์บางตัวอาจยังคงเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ การให้คำปรึกษาอย่างผิดๆเพื่อที่จะได้รับค่านายหน้าเป็นการกระทำที่ไม่มีจริยธรรมและจะได้รับบทลงโทษจากพระเจ้า

เนื่องจากลูกค้าจะต้องจ่ายเงินสำหรับบริการที่ปรึกษาจากนักวางแผนทางการเงิน บริการที่เกิดขึ้นจะต้องปราศจากความไม่แน่นอน (ฆอรอร์) นั่นหมายความว่าไม่ว่าการวางแผนทางการเงินนั้นจะมีเป้าหมายเพื่อเอาชนะเงินเฟ้อ การจัดการกับสิ่งที่ไม่ได้คาดการณ์ และการวางแผนเพื่อให้มีเงินพอสำหรับค่าใช้จ่ายในวัยเกษียณ วิธีการเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งเป้าหมายเหล่านี้จะต้องเป็นไปตามหลัก ชะรีอะฮ์

ข้อสอบในประเทศมุสลิมสำหรับนักวางแผนทางการเงินที่ได้รับการรับรอง (Certified Financial Planner (CFP)) จึงควรประกอบไปด้วยคำถามเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินอิสลาม ในมาเลเซียสามารถทำได้โดยง่ายเนื่องจากมีผลิตภัณฑ์ทางการเงินอิสลามหลากหลายในตลาด สิ่งที่นักวางแผนทางการเงินต้องหาความรู้เพิ่มเติมคือแง่ของปรัชญาอิสลามเนื่องจากพวกเขาจะต้องให้คำปรึกษาลูกค้ามุสลิม

การทำความเข้าใจกับระบบค่านิยมที่เป็นแรงจูงใจให้มุสลิมลงทุนจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะการวางแผนทางการเงินอิสลามไม่ได้ให้ความสำคัญแต่เพียงความสำเร็จในโลกนี้แต่ที่สำคัญกว่าคือชีวิตหลัง

ความตาย ด้วยเหตุนี้นักวางแผนทางการเงินอิสลามจึงต้องทำความเข้าใจถึงมุมมองอิสลามต่อความมั่งคั่งและสิทธิ์ในทรัพย์สิน การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการสร้างและการบริหารจัดการความมั่งคั่งเป็นหน้าที่พื้นฐานของนักวางแผนทางการเงินในการวางแผนทางการเงินอิสลาม

ทั้งนี้ไม่ใช่ว่านักวางแผนทางการเงินจะคิดค่าบริหารสำหรับทุกบริการที่เขาให้ นักวางแผนทางการเงินจำเป็นต้องบอกกล่าวแก่ลูกค้ามุสลิมให้ทราบถึงภาระหน้าที่ทางศาสนาของเขาเช่น ซะกาต(ภาษีอิสลาม) กับ ฟาราอิด(มรดก) หรือการเตือนลูกค้าถึงความสำคัญของการบริจาคเงินเพื่อการกุศล (ซาดาเกาะฮ์) ซึ่งสามารถทำได้ผ่านระบบ วะกัฟ(การมอบทุนหรือสิ่งของ) กับ วาซิยะ(พินัยกรรม)สิ่งเหล่านี้นักวางแผนทางการเงินไม่ควรคิดค่าบริการ

สิบเก้า: เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยเรื่องของซูฮุด

มหาเธร์ โมฮัมหมัดได้เรียกร้องให้ชาวมาเลเซียทุกคนเสียสละให้กับประเทศชาติจากสถานการณ์ยากลำบากที่จะต้องเผชิญ สิ่งเดียวกันนี้ประเทศอย่างไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเกาหลีใต้ต่างก็ต้องเผชิญ ซึ่งทั้งหมดนี้รับเงินช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund (IMF)) การเสียสละในประเทศเหล่านี้จะต้องเกิดขึ้นจริงเพราะเงื่อนไข IMF กำหนดให้สถาบันทางการเงินที่อ่อนแอจะต้องปิดตัวลง

บริษัทที่มีรายได้ลดลงพร้อมทั้งหนี้จำนวนมากจะถูกบีบบังคับให้ล้มละลายในขณะที่การลดอัตราการเติบโตเหลือร้อยละ 1 หรือ 2 หรือน้อยกว่านั้นจะก่อให้เกิดการว่างงานและความยากจนเพิ่มขึ้นอย่างมาก

สำหรับมาเลเซียสิ่งเดียวที่ชาวมาเลเซียถูกเรียกร้องให้ทำคือการเพิ่มเงินออมของพวกเขาในธนาคารท้องถิ่นถึงแม้มูลค่าของเงินออมเหล่านี้จะลดลงหากค่าเงินริงกิตยังคงลดลงเมื่อเทียบกับดอลลาร์

การลดลงของค่าเงินริงกิตทำให้สินค้านำเข้าแพงขึ้น ดังนั้นชาวมาเลเซียที่เคยชินกับการซื้อสินค้านำเข้าอาจพบกับความยากลำบากในการทำเช่นเดิมเนื่องจากมูลค่าเงินออมของพวกเขาอาจลดลง ความกลัวว่าจะเกิดสภาวะเศรษฐกิจถดถอยได้ทำให้ประชาชนหลายคนหันมาใช้มาตรการรัดเข็มขัดเนื่องจากบางคนอาจต้องตกงาน ความกลัวว่าอาหารจะขาดแคลนและจะเกิดภาวะเงินเฟ้อก็ได้ก่อให้เกิดความจำเป็นในการชะลอการใช้จ่าย

เงินเฟ้อจะทำให้อำนาจการซื้อของเราลดลงและการเลื่อนการบริโภคอาจไม่ใช่ความคิดที่ดี ข้อเรียกร้องให้เพิ่มเงินออมคงไม่ได้รับความนิยมและเป็นเรื่องยากโดยเฉพาะในกลุ่มคนที่ไม่ได้รับผลกระทบ

และเมื่อทุกๆสิ่งอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน การตัดสินใจในเรื่องการใช้จ่ายจะอยู่บนพื้นฐานของเหตุและผลน้อยลง อีกทั้งการพยากรณ์ในเรื่องการออมก็เป็นเรื่องยาก

นักศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์คงสามารถอธิบายได้โดยง่ายว่า มหาเธร์ โมฮัมหมัด กำลังคิดอะไรอยู่เมื่อเขาเรียกร้องให้ชาวมาเลเซียเพิ่มการออม โดยทั่วไปการออมจะได้รับผลกระทบจากอัตราดอกเบี้ยและระดับรายได้ ระดับรายได้และอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นจะทำให้เงินออมเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม การยกเลิกการขึ้นเงินเดือน การเลื่อนตำแหน่ง และโบนัสหมายความว่าจะมีเงินออมน้อยลงจะแหล่งเหล่านี้ ดังนั้นถึงแม้อัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้นก็อาจไม่ทำให้เงินออมเพิ่มขึ้นมากยกเว้นในหมู่คนรวยซึ่งสามารถเปลี่ยนการลงทุนในหุ้นเป็นการฝากในบัญชีเงินฝากที่ให้ผลตอบแทนคงที่

ทางเดียวที่จะเพิ่มเงินออมคือการลดการบริโภคและการตัดสิ่งบันเทิงกับการไปท่องเที่ยว เนื่องจากรายได้ไม่เพิ่มขึ้นการออมจึงหมายถึงการลดการบริโภค ประชาชนจะยอมเสียสละก็ต่อเมื่อมีข้อมูลที่น่าเชื่อถือว่าภาคการธนาคารนำเงินของพวกเขาไปลงทุนดีเพียงใด

หากธนาคารนำเงินไปปล่อยกู้ให้กับธุรกิจที่ไม่มีประสิทธิภาพอย่างภาคอสังหาริมทรัพย์หรือเพื่อช่วยบริษัทที่กำลังประสบปัญหาซึ่งอาจต้องปิดตัวลงในเร็ววัน เงินฝากเหล่านี้ก็จะตกอยู่ในอันตรายหากธนาคารไม่สามารถเก็บเงินกู้คืนจากธุรกิจที่ล้มเหลว

หนี้เสียที่เพิ่มขึ้นจะก่อให้เกิดการแห่ถอนเงินในขณะที่ธนาคารมีเงินสดสำรองไม่เพียงพอ นโยบายการให้ยืมของธนาคารจะต้องมีความโปร่งใสหรือกฎหมายจะต้องกำหนดให้ธนาคารมีเงินสดสำรองมากกว่านี้ประชาชนถึงจะคิดว่าการเสียสละนั้นเป็นสิ่งที่คุ้มค่าและควรทำ

อย่างไรก็ตามคำถามสำคัญคือประชาชนจะมีความสามารถในการเพิ่มเงินออมมากน้อยเพียงใดโดยเฉพาะการออมโดยสมัครใจ

ในญี่ปุ่นอัตราการออมที่สูงเป็นผลจากปัจจัยด้านวัฒนธรรมโดยชาวญี่ปุ่นจะนำเงินไปฝากในธนาคารถึงแม้อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงจะติดลบ ตัวอย่างเช่นหากอัตราดอกเบี้ยตลาดหรืออัตราดอกเบี้ยที่เป็นตัวเงินเท่ากับร้อยละ 3 ในขณะที่อัตราเงินเฟ้ออยู่ที่ร้อยละ 5 อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงจะเท่ากับร้อยละ -2 (3-5)

ในมาเลเซียอัตราการออมที่สูงเกิดจากการบังคับให้ฝากเงินออมเข้ากองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (EPF)ชาวมาเลเซียจะสามารถลดการบริโภคลงโดยสมัครใจมากน้อยเพียงใดเพื่อช่วยลดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดยังคงเป็นสิ่งที่รอการทดสอบ คำถามคือ อะไรคือแรงจูงใจให้คนออม

นักเศรษฐศาสตร์มุสลิมมักยกหลักเรื่องความพอเหมาะว่าเป็นหลักสำคัญในการบริโภคโดยมนุษย์ไม่ควรทำอะไรสุดโต่งถึงแม้เขาจะได้รับอนุญาตให้ทำได้ ตัวอย่างเช่น ท่านศาสดา (ซ.ล.) กล่าวครั้งหนึ่งเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม (อัคลัก) ระหว่างการรับประทานอาหารว่า “ผู้ที่ดีที่สุดในหมู่พวกท่านคือผู้ที่หยุดรับประทานก่อนที่เขา/เธอจะรู้สึกอิ่ม”

อีกลหลักหนึ่งคือเรื่องของความชอบธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับประเภทของสินค้าและบริการที่จะซื้อสินค้าและบริการเหล่านี้จะต้องเป็นที่อนุญาต (ฮาลาล) และบริสุทธิ์ (ตาอิบ) ในขณะที่รายได้สำหรับการบริโภคจะต้องปราศจากสิ่งต้องห้าม (อัลบาทิล) เช่นกัน เช่น ริบา การพนัน เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สุกร และการฉ้อโกง

อย่างไรก็ตามหลักความพอเหมาะและหลักความชอบธรรมในการบริโภคอาจจะกว้างเกินไปที่จะใช้อธิบายว่าควรมีการสิ่งใดเพื่อก่อให้เกิดระดับการบริโภคที่พึงปรารถนาในอิสลามเนื่องจากกฎที่ควบคุมพฤติกรรมการบริโภคยังไม่ปราศจากคำถามว่าด้วยเรื่องของคุณค่าและประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ นั่นหมายความว่า การตัดสินใจว่าจะบริโภคหรือไม่บริโภคถูกควบคุมโดยสติปัญญา (อิล์ม) ของเราว่าการใช้จ่ายมากน้อยเพียงใดที่จะส่งผลกระทบต่อชีวิตและนำมาซึ่งความสุข

ใน เตาซอว์ฟ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาอิสลาม คำว่า ซูฮุด สามารถใช้เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคและการบริโภคให้ลึกยิ่งขึ้น ซูฮุดหมายถึงการปฏิเสธอะไรก็ตามที่เกี่ยวข้องกับทางโลก (อัลดุนยา)

ฟาซลุร เราะห์มาน กล่าวว่า อัลดุนยา ไม่ใช่ “โลกนี้” แต่คือค่านิยมที่ต่ำกว่า ซึ่งก็คือการแสวงหาขั้นพื้นฐานที่เป็นที่น่าดึงดูดทำให้มนุษย์พยายามไขว่หาตลอดเวลาโดยลืมเป้าหมายในระยะยาวที่สูงกว่า เช่น การที่พ่อค้าชาวมักกะฮ์มีทักษะในการทำกำไรแต่ปฏิเสธค่านิยมที่สูงกว่าของชีวิตหรือเป้าหมายแห่งชีวิต

กุรอานกล่าวว่า “พวกเขา (พ่อค้าชาวมักกะฮ์) รู้ดีถึงสิ่งของที่สำคัญสำหรับชีวิตนี้แต่ไม่เอาใจใส่ในเป้าหมายที่สูงกว่า” (30:70) ซูฮุดจึงเป็นหลักทางด้านคุณธรรมจริยธรรมไม่ใช่การปฏิเสธความจำเป็นขั้นพื้นฐานและความสะดวกสบายในชีวิต เป็นหลักที่ผู้ศรัทธาควรระลึกถึงเมื่อใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

อัลพาลิมบานีได้อธิบายเพิ่มเติมถึงสามขั้นตอนของ ซูฮุดที่มนุษย์จะประสบ:

- ซูฮุดสำหรับเริ่มต้น (มุบตาดี) คือ ผู้ที่ต้องการต่อสู้กับความต้องการ (นาฟซ์) ของตัวเองถึงแม้หัวใจของเขายังคงโน้มเอียงไปกับ อัลดุนยา
- ซูฮุดสำหรับระดับกลาง คือ ผู้ที่สามารถปฏิเสธ อัลดุนยา โดยง่ายและไม่ได้รัก อัลดุนยา อีกต่อไป
- ซูฮุดสำหรับ มุนตาฮี คือ ผู้ที่ไม่ได้ให้คุณค่ากับ อัลดุนยา เนื่องจากหัวใจของเขา/เธอผูกพันอย่างลึกซึ้งกับ อัลอาคิเราะฮ์

เมื่อผู้บริโภคได้ยอมรับศีลธรรม ซูฮุดมีความเป็นไปได้น้อยกว่าที่เขาจะใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ไม่ได้หมายความว่าการใช้จ่ายโดยรวมของระบบเศรษฐกิจจะลดลง แต่หมายความว่าจิตสำนึกด้าน ซูฮุดน่าจะช่วยเพิ่มเงินอ้อมโดยสมัครใจเพื่อการลงทุน ด้วยเหตุนี้การบริโภคที่ลดลงจึงไม่ได้หมายถึงสภาพคล่องส่วนเกินเนื่องจากระบบการเงินอิสลามจะนำเงินที่อยู่นิ่งๆในระบบไปใช้ผ่านกลไกการแบ่งสรรความเสี่ยง

ยี่สิบ: สินเชื่ออิสลามสำหรับโครงการ

มีแง่มุมจำนวนหนึ่งที่ต้องพิจารณาเพื่อทำความเข้าใจอย่างถูกต้องว่าอะไรคือสินเชื่ออิสลามสำหรับโครงการ บางคนอาจศึกษาเพิ่มเติมถึงพันธบัตรอิสลามที่ออกโดยบริษัทเจ้าของโครงการ การออกแบบพันธบัตรอิสลามเป็นสิ่งที่กำลังท้าทายยิ่งและได้รับความนิยมยิ่งขึ้นในหมู่วาณิชธนกิจ ที่ได้รับความนิยมคือพันธบัตรอัลบัยอ์บิทะมันอาญิล (ABBA) กับ Murabahah Notes Issuance Facility (Munif) มีเพียงไม่กี่รายที่ใช้อัลอิญาเราะฮ์กับ อิสติสนา ล่าสุดคือ ซูกุก โลกที่ออกโดยรัฐบาลมาเลเซียกับกาตาร์ เงินทุนที่ได้จากพันธบัตรถูกนำไปใช้จ่ายหลายสิ่ง บางรายนำไปใช้เพื่อขอเงินกู้ใหม่เพื่อนำไปใช้คืนเงินกู้เก่า ในขณะที่บางรายนำไปเป็นเงินทุนโครงการโครงสร้างพื้นฐานดังตัวอย่างด้านล่าง

1. **สนามบินนานาชาติกัวลาลัมเปอร์ (KLIA):** เป็น notes issuance facility BBA มูลค่า 2.2 พันล้านริงกิตที่ได้รับการประกันเต็มโดยรัฐบาลมาเลเซีย โดยลักษณะแล้วใช้ บัยอ์อีลอีนะฮ์ โดยผู้ออกจะขายสินทรัพย์อ้างอิง (สัญญาสัมปทานซึ่งเป็นหลักฐานแสดงอุปกรณ์และเครื่องจักร) ให้กับนักลงทุน โดยนักลงทุนจะจ่ายเงินสดมูลค่า 2.2 พันล้านริงกิต นักลงทุนจะขายสินทรัพย์กลับทันทีให้กับผู้ออกโดยคิดส่วนเพิ่มกำไรภายใต้สัญญา BBA

2. **โครงการโรงงานไฟฟ้าแม่น้ำฮับ:** เป็นโครงการมูลค่า 92 ล้านเหรียญสหรัฐที่ใช้ อิสติสนา ผู้ให้สินเชื่อ (Al-Rajhi Banking กับ Investment Compnay of Riyard)จะซื้อเครื่องกังหันโดยใช้สัญญา อิสติสนา แล้วขายให้กับบริษัทเจ้าของโครงการโดยใช้สัญญา มูรอบาฮะฮ์
3. **โรงงานปิโตรเคมี Equate ในคูเวต:** โครงการ Equate ใช้ทั้งสินเชื่อทั่วไปและสินเชื่ออิสลาม จากมูลค่าสินเชื่อทั้งหมด US$2,000 US$200 เป็นสินเชื่ออิสลามที่ใช้สัญญา อิญาเราะฮ์(การเช่า) โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากบริษัท Union Carbide, Petrochemical Industry และ Bubiyan Petrochemicals

อย่างไรก็ตาม ยังมีแง่มุมอื่นๆเกี่ยวกับสินเชื่อสำหรับโครงการซึ่งนักวิชาการด้าน ชะรีอะฮ์ ควรจะกล่าวถึงและแสดงจุดยืน สินเชื่อโครงการคือสินเชื่อสำหรับโครงการหนึ่งซึ่งนักลงทุนจะทำการพิจารณากระแสเงินสดและรายได้ของโครงการ กระแสเงินสดนี้เป็นแหล่งเงินทุนสำหรับการชำระคืนสินเชื่อในขณะที่สินทรัพย์ของโครงการจะถูกใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน

เมื่อมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของสินเชื่อโครงการ นักวิชาการด้านชะรีอะฮ์จะต้องมีคำวินิจฉัยที่ชัดเจนเกี่ยวกับแง่มุมต่างๆ เป้าหมายของสินเชื่อโครงการคือการรวบรวมเงินทุนสำหรับโครงการโดยที่ผลประโยชน์ของโครงการจะตกอยู่กับผู้สนับสนุน อย่างไรก็ตามผู้สนับสนุนต้องการการปกป้องตนเองจากความรับผิดชอบเพื่อสถานะทางเครดิตจึงให้ฝ่ายที่สามทำการสนับสนุนธุรกรรม

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาสินเชื่ออิสลามสำหรับโครงการจึงสามารถแบ่งออกได้เป็นสองส่วนคือ

a. **แนวคิดและโครงสร้างของตราสารอิสลาม:** หลักการพื้นฐานได้ถูกกล่าวไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายอิสลาม นั่นคือ ตราสารจะต้องปราศจากดอกเบี้ย (ริบา) ความคลุมเครือ (ฆอรอร์) และการพนัน (มัยซิร) เงื่อนไขในการเป็นเจ้าของ (มิลกิยะห์)เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้แน่ใจว่ามีการแบกรับความเสี่ยงในการเป็นเจ้าของ (ดะมัน มิลกิยะห์) โดยผู้ขายและผู้ให้เช่า สัญญา มูรอบาฮะฮ์ กับ อิญาเราะฮ์ มักถูกใช้ในกลุ่มประเทศตะวันออกกลางในขณะที่สิเชื่อในมาเลเซียส่วนใหญ่ใช้สัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์

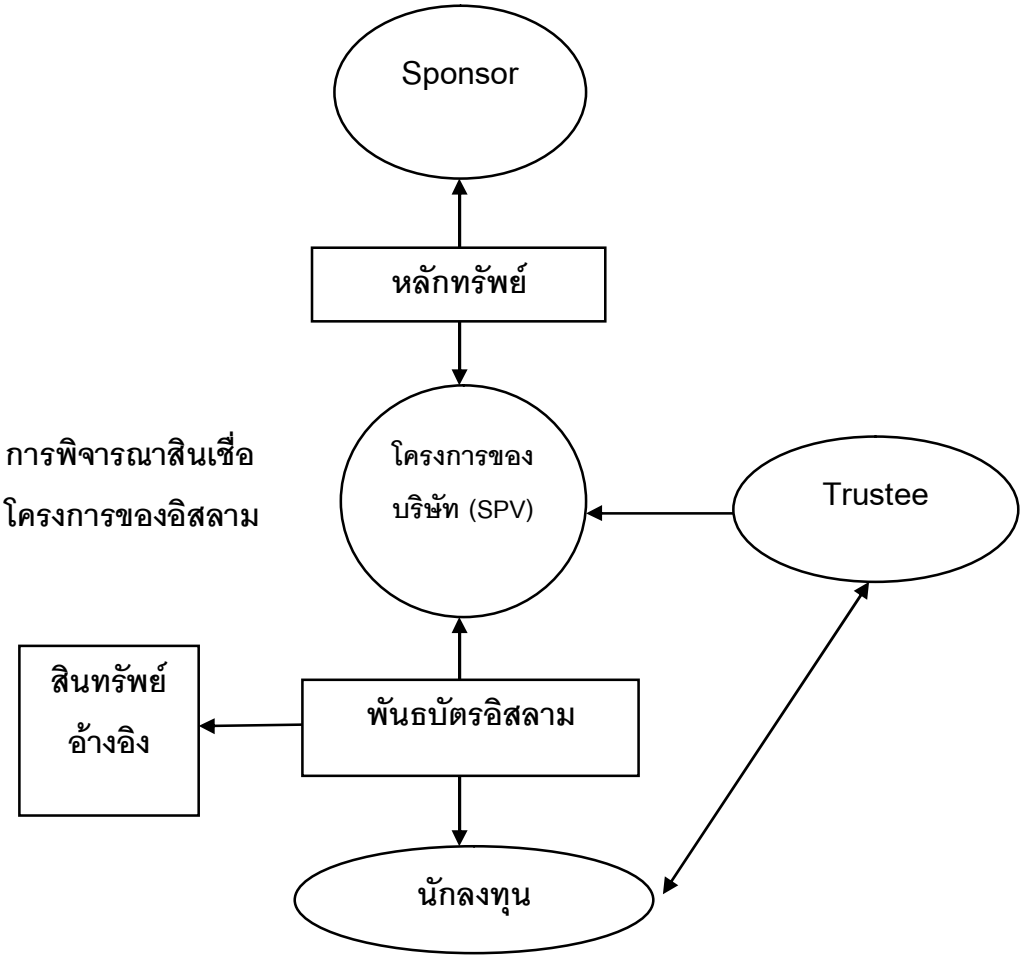

<รูปภาพที่ 10.6 สินเชื่ออิสลามสำหรับโครงการ>

b. ผู้ที่มีส่วนร่วมในสินเชื่อโครงการ: โดยทั่วไปผู้มีส่วนร่วมในสินเชื่อโครงการประกอบไปด้วย:

1. ผู้ที่ให้สัญญา: ในกรณีของสินเชื่อโครงการโครงสร้างพื้นฐานรัฐบาลจะมอบสัญญาด้วยการประกวดราคา โครงการอาจใช้วิธีการ สร้าง-โอน (build-transfer (BT)) สร้าง-ดำเนินการ-โอน (build-operate-transfer (BOT)) สร้าง-เป็นเจ้าของ-ดำเนินการ (build-own-operate (BOO)) หรือ สร้าง-ให้เช่า-โอน (build-lease-transfer (BLT)) ในบางครั้งรัฐบาลอาจประกันหนี้ให้กับผู้ที่ได้รับสัญญา
2. ผู้สนับสนุน: ฝ่ายที่สนใจให้การสนับสนุนสินเชื่อโครงการซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือบริษัทเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับโครงการ ผู้สนับสนุนจะเป็นผู้ที่เตรียมแบบจำลองทางการเงินและทำการต่อรองเอกสารทางการเงิน เป็นต้น ผู้สนับสนุนประกอบไปด้วยกลุ่มของบุคคล

หรือบริษัทที่สนใจโครงการ เช่น ผู้รับเหมา ผู้จัดจำหน่าย ผู้ซื้อหรือผู้ที่ใช้ผลิตภัณฑ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกของโครงการ

3. นิติบุคคลเฉพาะกิจ (Special Purpose Vehicle (SPV)): บริษัทที่จะทำการดำเนินและออกตราสารของโครงการ อีกทั้งยังเป็น bankruptcy remote entity SPV นั้นในทางกฎหมายแตกต่างจากผู้สนับสนุนโดยจะได้รับการคุ้มกันจากปัญหาหรือความเสี่ยงใดๆที่ผู้สนับสนุนอาจประสบ อย่างไรก็ตาม SPV มีประเด็นทางด้าน ชะรีอะฮ์ อยู่สองประเด็นคือ หนึ่ง SPV จะปกป้องผลประโยชน์ของนักลงทุนอย่างไรและ สอง SPV จะปกป้องผลประโยชน์ของผู้สนับสนุนอย่างไร อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าการออก IPDS ทุกครั้งจะต้องตั้ง SPV
4. ผู้ออกตราสาร: บริษัทที่ต้องการระดมทุนเพื่อดำเนินโครงการ
5. ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้จัดการดูแลหรือตัวแทน: มีหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ของนักลงทุนซึ่งจะดำเนินการแทนผู้ให้เงินทุนเพื่อให้มั่นใจว่าผู้ออกตราสารได้ปฏิบัติตามสัญญามอบหมาย โดยสัญญามอบหมายจะกำหนดหน้าที่ของผู้ออกตราสารและแต่งตั้งตัวแทนเพื่อจัดการดูแลผลประโยชน์ของผู้ให้เงินทุน ตัวแทนจะทำการตรวจสอบวิเคราะห์เพื่อให้มั่นใจว่าไม่มีการทำผิดข้อตกลงตามสัญญา
6. ผู้ให้เงินทุนหรือ Tender Panel Members (TPM): นักลงทุนที่ซื้อตราสารหนี้หรือตราสารทุนเพื่อให้มีรายได้แบบคงที่หรือแบบยืดหยุ่นโดยอาจได้รับหรือไม่ได้รับการประกันเงินลงทุน ผู้ให้เงินลงทุนมักประกอบไปด้วยนักลงทุนสถาบัน เช่น ธนาคาร บริษัทประกันภัย กองทุนรวม บริษัท รวมทั้งบุคคลที่มีความมั่งคั่งสูง
7. ผู้จัดจำหน่ายตราสาร: ผู้จัดจำหน่ายจะซื้อตราสารโดยตรงจากผู้ออกแล้วนำไปขายให้กับประชาชนทั่วไปหากมีจำนวนนักลงทุนซื้อตราสารไม่เพียงพอ ในกรณีของพันธบัตรอิสลามมาเลเซียกระบวนการเช่นนี้ใช้หลัก บัยอ์อัลดายน์ เนื่องจากพันธบัตรถูกซื้อในราคาส่วนลดก่อนที่จะทำการให้ให้กับประชาชนทั่วไป การจัดจำหน่ายหุ้นสามัญเป็นสิ่งที่ทำได้ (ฮาลาล) เนื่องจากหุ้นถือว่าเป็นทรัพย์สิน (อัลมัล) ไม่ใช่หนี้ (ดายน์)
8. ผู้ประกัน: สำหรับพันธบัตร มูคาราดะฮ์ จะใช้สัญญา อัลเราะฮ์นู เพื่อประกันเงินลงทุนในกรณีที่เกิดการประมาทละเลยโดย มูดาริบ ผู้ประกันและหลักประกันเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับหลักทรัพย์อิสลามของภาคเอกชนมาเลเซีย (Islamic private securities (IPDS)) ถึงแม้หลักทรัพย์ประเภทนี้จะมีสินทรัพย์อ้างอิงซึ่งมีมูลค่าเท่ากับเงินทุนโครงการ

9. สถาบันจัดอันดับความน่าเชื่อถือ: ในการออกตราสารหนี้อิสลาม สถาบันเหล่านี้มีหน้าที่วัดความน่าจะเป็นของการชำระเงินลงทุนและกำไรคืนตรงตามเวลาตลอดระยะเวลาของตราสารหนี้
10. หน่วยงานกำกับดูแลรวมทั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาด้าน ชะรีอะฮ์: ในมาเลเซียการออก IPDS จะต้องเป็นไปตามส่วนที่ 32 ของกฎหมายคณะกรรมการหลักทรัพย์ปี 1993 (Securities Commission Act (SCA) 1993) ซึ่งเปรียบ IPDS เสมือนหุ้นกู้
11. ผู้จัดการเตรียมการ: มีหน้าที่จัดการการออกหลักทรัพย์โดยจะประสานงานกับทนายความหากเป็นเรื่องทางกฎหมาย อีกทั้งยังประสานงานกับผู้จัดจำหน่าย ผู้ประกัน และตัวแทนนักลงทุนทั้งนี้จะได้รับค่าธรรมเนียมสำหรับบริการโดยสัญญา วะกาละฮ์(การเป็นตัวแทน) เป็นสัญญาที่เหมาะสมสำหรับกระบวนการนี้

การออกพันธบัตร ซูกุกโลกเป็นการเริ่มต้นที่ดีสำหรับการใช้ อิญาเราะฮ์ กับสินเชื่อโครงการ ในกรณีของมาเลเซียโครงการนี้ไม่ใช่การลงทุนและก่อสร้างที่อยู่อาศัยและอาคารพาณิชย์ แต่เป็นรูปแบบของทรัสต์อสังหาริมทรัพย์ที่มีเป้าหมายเป็นรายได้จากค่าเช่ามากกว่ากำไรจากการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์

คณะกรรมการหลักทรัพย์แห่งมาเลเซียมีบทบาทในการส่งเสริมให้มาเลเซียเป็นผู้นำด้านสินเชื่ออิสลามสำหรับโครงการโดยกำลังทำงานอย่างหนักเพื่อออกพันธบัตร อัลมูคาราดะฮ์ สำหรับสินเชื่อโครงการ อย่างไรก็ตามความสำเร็จขึ้นอยู่กับการแก้ไขกฎหมายคณะกรรมการหลักทรัพย์ปี 1994 เพื่อให้ยกเว้นพันธบัตรอิสลามออกจากหุ้นกู้

ยี่สิบเอ็ด: การควบคุมให้อัตราดอกเบี้ยต่ำ – ผลกระทบต่อสินเชื่อที่อยู่อาศัย อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล

มีการกล่าวถึงบ่อยครั้งเกี่ยวกับผลกระทบของอัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นต่อสินเชื่อ BBA โดยปกติสินเชื่อ BBA ซึ่งคิดอัตรากำไรคงที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่การธนาคารอิสลามต้องปวดหัวด้วยมากที่สุดโดยเฉพาะเมื่ออัตราดอกเบี้ยกำลังเพิ่มสูงขึ้น ลูกค้า BBA ดูจะได้ประโยชน์เนื่องจากสัญญาได้กำหนดอัตรากำไรไว้คงที่ตลอดระยะเวลาของสินเชื่อ ดังนั้นลูกค้า BBA จึงไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับการที่ต้องชำระเงินเพิ่มขึ้นหากอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นซึ่งต่างจากกรณีของลูกค้าเงินกู้ทั่วไป เป็นเรื่องที่ไม่แปลกหากจะพบอุปสงค์ BBA เพิ่มขึ้นเมื่ออัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น

แต่อัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นช่วงวิกฤตการเงินปี 1996 ได้ส่งผลกระทบทางลบต่อกำไรการธนาคารอิสลามในมาเลเซียซึ่งได้ถูกบันทึกไว้ในรายงานประจำปี 1997 ของ Bank Negara เพื่อป้องกันไม่ให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นอีก ธนาคารอิสลามจึงมีความพยายามที่จะออกผลิตภัณฑ์ BBA ซึ่งคิดอัตรากำไรแบบลอยตัว แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จในขณะนี้ (ปี 2000)

วิกฤตการเงินปี 1997 ได้ส่งผลให้ธุรกิจจำนวนมากต้องล้มเหลว ธุรกิจหนึ่งซึ่งได้รับผลกระทบอย่างมากคือธุรกิจก่อสร้าง โครงการที่อยู่อาศัยได้ถูกทอดทิ้งจำนวนมากในภาคอสังหาริมทรัพย์ รัฐบาลมาเลเซียได้ทำการแทรกแซงเพื่อให้อัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยฟื้นฟูภาคการผลิต ต้นทุนสินเชื่อที่ต่ำลงจะช่วยเพิ่มอุปสงค์ต่อสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยเช่นเดียวกันกับสินเชื่อสำหรับธุรกิจบริษัท

โชคร้ายที่การแทรกแซงนั้นได้ส่งผลกระทบทางลบอย่างมากต่อลูกค้า BBA ตัวอย่างเช่น ในวันที่ 25 พฤษภาคมปี 1998 อิสมาแอลได้ซื้ออาคารมูลค่า $187,960 โดยใช้สินเชื่อ BBA ซึ่งมีระยะเวลาการชำระคืน 15 ปี ราคาต้นทุนของอาคารอยู่ที่ $100,000 ราคาขาย $187,960 จึงคิดอยู่บนพื้นฐานอัตรากำไรร้อยละ 9.5 ต่อปี สมมุติว่าอิสมาแอลต้องผ่อนชำระในแต่ละเดือน $1,044.2 สมมุติอัตราดอกเบี้ยในระยะต่อมาลดลงเป็นร้อยละ 6 ต่อปีแต่อิสมาแอลยังคงต้องชำระเงินคืนโดยถูกคิดในอัตราร้อยละ 9.5 เช่นเดิม นั่นคือ เขาจ่าย $1,044.2 ต่อเดือนในขณะที่ลูกค้าเงินกู้ทั่วไปจ่ายน้อยกว่านั้นเนื่องจาก BBA เป็นสินทรัพย์อัตราคงที่ (fixed rate asset (FRA)) ในขณะที่เงินกู้เป็นสินทรัพย์ซึ่งปรับอัตราได้ (adjustable rate asset (ARA))

อย่างที่ได้อธิบายไว้ในบทอื่นๆก่อนหน้านี้ สัญญา BBA ตั้งอยู่บนหลักราคาขายราคาเดียว ความพยายามใดๆที่จะปรับอัตรากำไรเพื่อสะท้อนต้นทุนเงินทุนที่เปลี่ยนแปลงจะส่งผลให้ราคาเดิมที่ตั้งไว้เปลี่ยนแปลงซึ่งถือว่าทำให้สัญญาBBAเป็นโมฆะ แต่ลูกค้าไม่ค่อยพอใจกับการรับมือกับปัญหาของธนาคารอิสลามความแตกต่างระหว่างอัตรากำไรที่ธนาคารอิสลามคิดกับอัตราดอกเบี้ยของธนาคารทั่วไปอาจจะมากการที่ต้องจ่าย $1,044.2 ต่อเดือนกับ $700 ต่อเดือนส่งผลกระทบแตกต่างกันมากโดยเฉพาะเมื่อการส่งมอบอาคารนั้นไม่ได้เกิดขึ้นในทันทีที่ทำสัญญา ในกรณีของอาคารซึ่งกำลังอยู่ระหว่างการก่อสร้างเป็นเรื่องปกติหากลูกค้าจะต้องชำระเงินคืนก่อนที่จะมีการส่งมอบอาคาร

ลูกค้าซึ่งไม่พอใจกับระบบ BBA ในปัจจุบันอาจต้องการชำระหนี้ให้หมดเร็วขึ้นด้วยการกู้จากที่อื่นเพื่อมาชำระค่า BBA หรือแม้แต่ล้มเลิกความคิดที่จะซื้ออาคารที่อยู่อาศัยเนื่องจากต้นทุนสินเชื่อ BBA ที่เพิ่มขึ้น สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาไม่ใช่เรื่องที่แปลก อุปสงค์ต่อสินเชื่อ BBA อาจลดลงเมื่อลูกค้าหันไปใช้เงินกู้ทั่วไปแทน

ประเด็นต่อมาคือการรีเบต (อิบรา) ซึ่งคือการสละสิทธิ์ที่จะได้รับกำไรส่วนที่เหลือ อิสมาแอลควรจ่ายธนาคารเท่าไหร่ถ้าเขาต้องการชำระหนี้คืนก่อนกำหนด สมมุติเขาได้ชำระไปทั้งหมด $37,591.2 ภายในสามปีและตัดสินใจที่จะยกเลิกสัญญาโดยธนาคารจะต้องบอกว่ายังคงเหลือค่า BBA อีกเท่าไหร่ที่ต้องชำระคืน เพราะฉะนั้นอิสมาแอลจึงคาดว่าเขาจะได้รับการรีเบตกำไรส่วนที่เหลือจากธนาคาร อย่างไรก็ตามสิ่งนี้อาจไม่เกิดขึ้นเพราะสัญญา BBA กำหนดว่าอิสมาแอลเป็นหนี้ธนาคาร $187,960 เนื่องจากเขาได้ชำระไปแล้ว $37,591.2 อิสมาแอลจึงเหลืออีก $150,368

แต่ส่วนที่เหลือนี้กลับสูงกว่าราคาต้นทุนของอาคารเสียอีก อิสมาแอลจะต้องหาผู้ซื้อที่จะยอมจ่ายเงิน $150,368 เพื่อซื้ออาคารซึ่งมีมูลค่า $100,000 เมื่อสามปีที่แล้ว เขาคงโชคดีมากๆหากเจอใคร อย่างไรก็ตามเหตุการณ์เช่นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นในทุกกรณี แต่ธนาคารอิสลามสามารถช่วยอิสมาแอลได้หากให้การรีเบตแก่เขา หากธนาคารยอมให้จะช่วยทำให้อิสมาแอลขายอาคารต่อได้ง่ายขึ้น

ดูเหมือนยังคงมีความไม่แน่นอนระดับหนึ่งเกี่ยวกับนโยบายรีเบตเนื่องจากธนาคารจะไม่ให้การรีเบตโดยอัตโนมัติ การให้รีเบตของธนาคารทั่วไปไม่ใช่สิ่งน่ากังวลเนื่องจากเป็นเรื่องปกติที่ธนาคารจะให้การรีเบตแก่ลูกค้าเนื่องจากสัญญาตั้งอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ ซึ่งไม่ใช่สำหรับกรณีธนาคารอิสลาม มีประเด็นที่น่าสนใจทางกฎหมายสำหรับคดีระหว่าง Bank Islam Malaysia (BIMB) กับอัดนัน โอมาร์ ที่ซึ่งจำเลยถูกศาลสั่งให้จ่ายค่า BBA ส่วนที่เหลือทั้งหมด แต่ภายหลังการอุทธรณ์ผู้พิพากษาศาลชั้นสูงได้สั่งให้ BIMB ให้การรีเบตกำไรค้างจ่ายหรือกำไรล่วงหน้าแก่จำเลย

เป็นสิ่งจำเป็นที่ธนาคารอิสลามจะต้องมีนโยบายการให้รีเบตที่น่าเชื่อถือและธนาคารจะต้องปฏิบัติตามนโยบายที่ให้ไว้อย่างเคร่งครัด สภาที่ปรึกษาชะรีอะฮ์แห่งชาติ (National Shariah Advisory Council (NSAC)) จะต้องมีหน้าที่กำกับดูแลเพื่อให้ลูกค้ามั่นใจว่าสวัสดิการของพวกเขาจะได้รับการปกป้องด้วยการทำให้ อิบรา เป็นสิ่งที่ธนาคารปฏิบัติกันเป็นปกติ ด้วยเหตุนี้ลูกค้าจะไม่ถูกลงโทษอย่างหนักหากเขาต้องการชำระคืนสินเชื่อก่อนกำหนด ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับ อิบรา จะนำมาซึ่งความเครียดและความวิตกกังวลอย่างต่อเนื่องแก่ลูกค้า นโยบาย อิบราที่เป็นมิตรกับลูกค้าจะช่วยความบรรเทาความทุกข์ของลูกค้าซึ่งหลายรายเป็นเหยื่อของโครงการอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกทอดทิ้งโดยเจ้าของโครงการ ธนาคารไม่ควรกลัวที่จะมีนโยบาย อิบราเช่นนี้ถึงแม้บางครั้งการชำระคืนก่อนกำหนดจะทำด้วยการกู้จากที่อื่นมาชำระ

ยี่สิบสอง: ตลาดเงินสำหรับธนาคารอิสลาม

อุปสงค์และอุปทานต่อสินเชื่อระยะสั้นมักเกิดขึ้นจากสองปัจจัยหลัก หนึ่ง เพื่อเพิ่มสภาพคล่อง ตัวอย่างเช่น บริษัทในบางเวลาต้องการเงินสดเพื่อนำไปจ่ายเงินเดือน เครื่องใช้สำนักงาน การซ่อมแซม หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด อีกทั้งเงินสดด่วนยังจำเป็นเมื่อถึงกำหนดต้องจ่ายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคล รัฐบาลเองก็ต้องการเงินสดเมื่อมีเงินทุนไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายในปัจจุบัน ดังนั้น ตลาดเงิน ซึ่งคือตลาดสำหรับเงินกู้ระยะสั้น จึงถูกออกแบบสำหรับความต้องการเงินสดระยะสั้นของบริษัท สถาบันการเงิน และรัฐบาล เงินกู้ประเภทนี้มีระยะเวลาตั้งแต่ข้ามคืนจนถึงหนึ่งปี

ยิ่งไปกว่านั้น ตลาดเงินยังถูกออกแบบสำหรับการลงทุน ผู้ที่มีเงินออมส่วนเกินจะพบว่าการถือเงินออมไว้เฉยๆไม่ก่อให้เกิดกำไร เมื่อรายได้มากกว่ารายจ่ายเงินออมส่วนเกินจะเพิ่มขึ้น การนำเงินทุนเหล่านี้ไปไว้ในตลาดเงินจะทำให้นักลงทุนและบริษัทมีรายได้จากดอกเบี้ย มิเช่นนั้นจะเสียโอกาสทางรายได้ไป ตลาดเงินจึงมีเพื่อตอบสนองการลงทุนระยะสั้นและผู้ที่ต้องการกู้ยืมระยะสั้น

อย่างไรก็ตาม การลงทุนในตลาดเงินมีความเสี่ยงค่อนข้างมาก ความผันผวนของอัตราดอกเบี้ยอาจส่งผลกระทบต่อโอกาสในการทำกำไรโดยเฉพาะเมื่อราคาตราสารตลาดเงินลดลงเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้น ความเสี่ยงในการผิดชำระหนี้ไม่ควรถูกมองข้ามในขณะที่ความเสี่ยงด้านเงินเฟ้อสามารถลงมูลค่าที่แท้จริงของรายได้ดอกเบี้ยและการลงทุน เมื่อเงินถูกนำไปลงทุนในตลาดเงินระหว่างประเทศ นักลงทุนจะประสบกับความเสี่ยงเพิ่มขึ้นสองประเภทคือ ความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยนรวมทั้งความเสี่ยงด้านการเมือง ดังนั้นการลงทุนระยะสั้นจึงไม่ใช่เรื่องง่ายเช่นเดียวกับการลงทุนระยะยาว

การเลือกตราสารตลาดเงินจึงเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดประเภทความเสี่ยงที่นักลงทุนต้องเจอและผลตอบแทนที่พวกเขาจะได้รับ ตราสารเหล่านี้ประกอบไปด้วยตั๋วเงินคลัง บัตรเงินฝาก สัญญาขายคืน ตั๋วแลกเงินที่ธนาคารรับรอง และเงินฝากระหว่างธนาคาร ตลาดเงินทั่วไปจึงเกี่ยวข้องกับตราสารที่ให้รายได้คงที่ซึ่งมีการรับจ่ายดอกเบี้ย ตลาดเงินอิสลามมีหน้าที่เช่นเดียวกันและประกอบไปด้วยตราสารทางการเงินและสถาบันการเงินเป็นจำนวนมาก ที่สำคัญคือตลาดเงินอิสลามระหว่างธนาคาร (Islamic interbank money market (IIMM)) เนื่องจากบริษัทการธนาคารในมาเลเซียยังคงเป็นส่วนสำคัญของภาคการเงิน

IIMM ถูกออกแบบให้ตอบสนองทั้งความต้องการสภาพคล่อง (อัลซูยูละฮ์) กับการลงทุนโดยดำเนินการบนพื้นฐานของหลักชะรีอะฮ์จากกุรอาน ฮะดิษ และความคิดเห็นทางด้านกฎหมายโดยนักกฎหมายอิสลามด้วยวิธี อิจมะ(มติเอกฉันท์) คิยาส(การเปรียบเทียบ) และ อิจติฮัด(การคิดไตร่ตรอง) ด้วยเหตุ

นี้การดำเนินการของตลาดเงินอิสลามจึงอยู่บนพื้นฐานหลักสำคัญสามประการคือ a) การห้ามเรื่องดอกเบี้ยหรือ ริบาb) เงื่อนไข อิหวัด(ความกล้าเสี่ยงและการสร้างมูลค่าเพิ่ม) ในการสร้างกำไรและรายได้ c) การปลดเปลื้องหรือการหลีกเลี่ยง ฆอรอร์(ความไม่แน่นอน) ในข้อกำหนดของสัญญา

การดำเนินการของตลาดเงินอิสลามส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการด้านสภาพคล่องของสถาบันการเงินอิสลามซึ่งประกอบไปด้วยธนาคารอิสลาม บริษัทตะกาฟุล และกองทุนรวมอิสลาม ด้วยเหตุที่สถาบันเหล่านี้มีเงินออมส่วนเกินจำนวนมากจึงต้องพยายามหาแหล่งในการลงทุนซึ่งถูกต้องตามหลักการของอิสลาม ในขณะที่ส่วนที่ขาดแคลนเงินสดจะต้องหาแหล่งในการกู้ยืม ทั้งหมดนี้จะต้องเป็นไปตามกฎหมายการพาณิชย์อิสลาม (ฟิกฮ์ มูอามาลัท) อันประกอบไปด้วยหลักสำคัญทั้งสามที่กล่าวมา

ขนาดของตลาดตราสารเงินอิสลามระหว่างธนาคารของมาเลเซียกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วภายเมื่อเทียบกับระยะเวลาการพัฒนา เมื่อ Bank Islam Malaysia Berhad (BIMB) ถูกจัดตั้งขึ้นในปี 1983 ยังคงไม่มีความจำเป็นเร่งด่วนสำหรับตลาดเงินอิสลามระหว่างธนาคารจนกระทั่งไป 1989 เมื่อมาเลเซียได้เปิดตัวแนวคิดหน้าต่างอิสลามสำหรับการธนาคาร ก่อนปี 1989 ความต้องการด้านสภาพคล่องของ BIMB ถูกบริหารจัดการด้วยการซื้อขายหลักทรัพย์อิสลาม มูดอรอบะฮ์ ของรัฐบาล(Government Islamic Securities (GII)) อย่างไรก็ตามความต้องการด้านสภาพคล่องเป็นไปเพื่อรักษาสัดส่วนสภาพคล่องทางการเงินมากกว่าเพื่อการลงทุน ในปี 1994 รัฐบาลได้เปิดตัวตั๋วเงินคลังอิสลามสำหรับการลงทุนซึ่งเป็นพันธบัตรที่ไม่มีดอกเบี้ยโดยการซื้อขายดำเนินการบนหลัก บัยอ์อัลอีนะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์ การกำหนดราคาใช้การประมูลและการเสนอราคา (อัลมูนาคาซา)โดยนักลงทุน สำหรับข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับขนาดของธุรกรรมและอัตราผลตอบแทนสามารถอ้างอิงได้ที่เวปไซต์ของ Bank Negara (www.bnm.gov.my)

ต่อไปนี้เป็นตราสารอิสลามใน IIMM

a. การลงทุนอัลมูดอรอบะฮ์ระหว่างธนาคาร (Mudarabah Interbank Investment (MII))

การลงทุน อัลมูดอรอบะฮ์ ระหว่างธนาคารเป็นการเปิดโอกาสให้ธนาคารที่มีเงินฝากส่วนเกินสามารถนำเงินไปลงทุนเป็นระยะเวลาตั้งแต่ข้ามคืนจนถึงสิบสองเดือนโดยจำนวนเงินขั้นต่ำอยู่ที่ 50,000 ริงกิต และสัดส่วนการแบ่งกำไร (profit-sharing ratio (PSR)) ขึ้นอยู่กับระยะเวลา ตัวอย่างเช่นหากระยะเวลาน้อยกว่าหรือเท่ากับหนึ่งเดือน PSR จะเท่ากับ 70:30 ในขณะที่ระยะเวลามากกว่าสามเดือน PSR จะเท่ากับ 90:10 เพื่อแสดงให้เห็นถึงกระบวนการของ MII สมมุติ Northern Bank มีเงินส่วนเกิน 40 ล้านริงกิตส่วน Bank Shariah ต้องการใช้เงิน 40 ล้านริงกิต Bank Shariah จะทำการประมูลผ่านโบรกเกอร์หรือติดต่อโดยตรงไปที่

Northern Bank สมมุติ Bank Shariah สามารถบรรลุข้อตกลงสำหรับเงิน 40 ล้านริงกิตเป็นระยะเวลา 3 เดือน โดยมี PSR เท่ากับ 80:20 กำไรที่ Bank Shariah ควรจ่ายให้กับ Northern Bank สามารถคำนวณได้ดังนี้

กำไร = [40,000,000 x 6 x 90 x 0.80] / [365 x 100] = 473,424.65 ริงกิต

สัญญา มูดอรอบะฮ์ จะไม่ระบุอัตราผลตอบแทน(ในตัวอย่างนี้เท่ากับร้อยละ 6) ล่วงหน้าจะจะประกาศเมื่อสิ้นสุดสัญญาโดยอัตราผลตอบแทนขึ้นอยู่กับอัตรากำไรจากการลงทุนหนึ่งปีของ Bank Shariah เมื่อสิ้นสุดสัญญา Bank Shariah จะคืนทั้งเงินต้นและกำไร ในปี 2003 การลงทุน มูดอรอบะฮ์ ระหว่างธนาคารเพิ่มขึ้นร้อยละ 14 เป็นทั้งหมด 283.8 พันล้านริงกิต ในปี 2002 ได้มีการเปิดตัวบัญชีเงินฝากอิสลามระหว่างธนาคารรูปแบบใหม่ภายใต้หลัก อัลวาดิอะฮ์ ยัดดามานะฮ์(การดูแลรักษาทรัพย์สินโดยมีการประกัน)

b. ตราสารการลงทุนรัฐบาล (Government Investment Issue (GII))

GII เป็นตราสารทางการเงินให้ธนาคารอิสลามมีทางเลือกที่ถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามเงื่อนไขสัดส่วนสภาพคล่องทางการเงิน กฎหมายการลงทุนรัฐบาลปี 1983 ได้ให้อำนาจรัฐบาลมาเลเซียในการออก GII เนื่องจาก GII ถือเป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องธนาคารอิสลามสามารถนำเงินส่วนเกินมาลงทุนใน GII แรกเริ่ม GII ใช้หลัก ก็อรดุล ฮาซัน(เงินกู้ให้เปล่า)โดยสถาบันทางการเงินหรือบุคคลที่ซื้อ GII ถือว่าได้ให้เงินกู้โดยไม่คิดค่าตอบแทนแก่รัฐบาลมาเลเซียเพื่อนำไปใช้ในโครงการพัฒนา รัฐบาลมีหน้าที่ต้องคืนเงินต้นแก่ผู้ให้เงินทุนเมื่อสิ้นสุดสัญญา สัญญา ก็อรดุล ฮาซันไม่มีการกำหนดผลตอบแทนล่วงหน้า ดังนั้นผลตอบแทนใดๆ (หากมี) จากเงินกู้ประเภทนี้เป็นสิทธิ์ของรัฐบาลในการที่จะให้ ในปี 2001 วัตถุประสงค์ในการออก GII ได้เพิ่มการเป็นแหล่งตลาดรองของตลาดเงินอิสลาม ในเดือนมิถุนายนปี 2001 ได้มีการออก GII รูปแบบใหม่ซึ่งใช้หลักการขายแล้วซื้อกลับ (บัยอ์อัลอีนะฮ์) เพื่อเป็นทางเลือก ภายใต้สัญญาของ GII รูปแบบใหม่รัฐบาลจะขายสินทรัพย์ที่ได้กำหนดไว้ให้กับผู้ซื้อในราคาเงินสดตามที่ได้ตกลงกันไว้แล้วซื้อสินทรัพย์นั้นกลับคืนในทันทีในราคาเงินผ่อนตามที่ได้ตกลงกันไว้เช่นกัน

ตารางที่ 10.2 แสดงตลาดกู้ยืมเงินระหว่างธนาคารของอิสลาม

(Islamic Interbank Money Market : IIMM) ปี 2002 – 2003

ตราสาร	2002 (พันล้านริงกิตมาเลเซีย)	2002 (พันล้านริงกิตมาเลเซีย)
การลงทุนระหว่างธนาคาร มุดอรอบะฮ์	247.0	283.8
ตราสารการลงทุนของรัฐบาล (GII)	5.9	36.1
ตั๋วเงินที่เปลี่ยนมือได้ของธนาคาร Negara(BNNN)	2.2	8.8
ตราสารหนี้ระยะสั้น	24.8	34.8
ตราสารหนี้อิสลามที่สามารถแลกเปลี่ยนมือได้ (NIDC)	0.8	4.2
ตราสารหนี้ระยะสั้นที่ออกโดย บริษัทโดยได้รับการค้ำประกันจากธนาคารพาณิชย์ที่ดำเนินธุรกิจสีเขียวและตราสารหนี้อิสลามที่ลูกหนี้ลงนามยอมรับ	24.8	
รวม	280.7	367.7

ที่มา : รายงานของธนาคาร Negara ปี 2003

การออก GII ใช้กระบวนการประกวดราคาโดยธนาคารและนักลงทุนจะทำการยื่นซื้อสินทรัพย์ของรัฐบาลผ่านสถาบันการเงินที่เข้าร่วม (participating financial institutions (PFIs)) รัฐบาลจะขายสินทรัพย์ให้กับ PFIs ด้วยสัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์โดยคิดราคาเงินสดแล้วซื้อสินทรัพย์นั้นกลับในทันทีในราคาเงินผ่อนโดยการชำระจะครบถ้วนเมื่อสิ้นสุดสัญญา ความแตกต่างระหว่างราคาขายกับราคาซื้อคืนคือกำไรของ PFIsภาระผูกพันของรัฐบาลที่จะต้องชำระราคาซื้อถูกแปลงให้เป็นหลักทรัพย์ในรูปของ GII และถูกออกให้กับ PFIs อย่างไรก็ตาม GII ไม่ได้ใช้หลักการแปลงสินทรัพย์หรือหนี้สินให้เป็นหลักทรัพย์ โดยหลักการแล้วรัฐบาลจะออก GII เพื่อเป็นหลักฐานแสดงการเป็นหนี้ เมื่อครบเวลากำหนดรัฐบาลจะไถ่ถอน GII และชำระค่าหลักทรัพย์

ตามมูลค่าตัวเงินให้กับผู้ถือ GII ในปี 2003 GII เพิ่มขึ้นร้อยละ 511.9 (30.2 ล้านริงกิต) เป็น 36.1 พันล้านริงกิต

c. ตั๋วเงิน Bank Negara (Bank Negara Negotiable Notes (BNNN))

BNNN เป็นพันธบัตรอิสลามภาครัฐที่ออกล่าสุด BNNN ใช้สัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์ โดยธนาคารกลางแห่งมาเลเซีย (BNM) จะทำการกำหนดและขายใบแสดงความเป็นเจ้าของสินทรัพย์ของ BNM ในราคาส่วนลดให้กับสถาบันการธนาคารอิสลามผ่านกระบวนการประกวดราคา หลังจากนั้น BNM จะซื้อใบแสดงความเป็นเจ้าของคืนในราคาตามมูลค่าที่ตราไว้โดยทำการผ่อนชำระคืนภายในระยะเวลา 92 182 หรือ 364 วัน สำหรับการประกวดราคามีเพียงธนาคารอิสลามเท่านั้นที่ได้รับการอนุญาตให้เข้าร่วมโดยกำหนดราคาขั้นต่ำไว้ที่ 5 ล้านริงกิต (1.3 ล้านเหรียญสหรัฐ) อย่างไรก็ตามทั้งสถาบันการการธนาคารอิสลามและสถาบันการธนาคารทั่วไปรับอนุญาตให้ซื้อขาย BNNN ในตลาดรอง ในปี 2003 มีรายงานว่า BNNN ได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 300 (6.6 ล้านริงกิต) เป็น 8.8 พันล้านริงกิต

d. บัตรเงินฝากอิสลามแลกเปลี่ยนมือได้ (Negotiable Islamic Certificate of Deposit (NICD))

การประยุกต์ใช้หลักชะรีอะฮ์กับ CDs เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อลดการพึ่งพาเงินฝากที่ให้อัตราผันแปร ในการทำเช่นนี้ธนาคารอิสลามอย่าง Bank Islam Malaysia Berhad ได้ประยุกต์ใช้หลัก บัยอ์อัลอีนะฮ์ เพื่อสร้าง NCD ในรูปแบบของอิสลาม

ราคาของ NICD สามารถคำนวณได้ดังนี้

ราคา = RV/1 + [tenor x YLD]/ 355 x 100

โดยที่

RV = มูลค่าไถ่ถอนต่อมูลค่าที่เป็นตัวเงิน 100 ริงกิต

Tenor = จำนวนวันจากวันชำระราคาถึงวันครบกำหนดไถ่ถอน

YLD = อัตราผลตอบแทนโดยคิดเป็นร้อยละต่อปี

โดยหลักการแล้ว กระบวนการขายแล้วซื้อคืนสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้ บริษัท A ต้องการฝากเงินจำนวน 1 ล้านริงกิตใน NCD ไว้กับธนาคารอิสลาม ธนาคารขายสินทรัพย์ (หุ้นของธนาคาร) มูลค่า 1 ล้านริงกิต

ให้กับบริษัท A ทำให้ธนาคารสามารถระดมเงินฝากใหม่มูลค่า 1 ล้านริงกิต หลังจากนั้นบริษัท A จะทำการขายหุ้นกลับให้กับธนาคาร โดยธนาคารจะชำระเงินด้วยการผ่อนชำระ บริษัท A คิดราคาหุ้นด้วยการบวกกำไร เช่น ร้อยละ 7.5 ภายในระยะเวลาหก กำไรมูลค่า 37,500 ริงกิตธนาคารจ่ายบริษัท A ด้วยการออก NICDs มูลค่า 1,037,500 ริงกิตซึ่งเป็นมูลค่าที่เป็นตัวเงิน NICDs ถูกใช้เพื่อเป็นหลักฐานว่าธนาคารเป็นหนี้บริษัท A จำนวน 1,037,500 ริงกิต เมื่อถึงกำหนด NICDs สามารถถูกไถ่ถอนตามมูลค่าที่ได้ตราไว้โดยบริษัท A จะได้รับเงินฝากจำนวน 1 ล้านริงกิตคืนพร้อมทั้งกำไรจำนวน 37,500 ริงกิต ในทางปฏิบัติราคาขาย = มูลค่าที่เป็นตัวเงินซึ่งถูกตั้งไว้ที่ 100 ริงกิตต่อหน่วย ดังนั้น NICDs จึงถูกออกในราคาส่วนลด ตัวอย่างเช่น ราคาของ NICDs ซึ่งมีอายุการถือ 6 เดือนและให้อัตราผลตอบแทนร้อยละ 3.05 สามารถคำนวณได้ดังนี้

ราคา = 100/ 1 + [181 x 3.05]/365 x 100 = 98.5101

จากตัวอย่างนี้ ธนาคารจะขาย NICD ให้กับนักลงทุนในราคา 98.5 ริงกิตแล้วซื้อกลับในราคา 100 ริงกิตโดยชำระเป็นเงินสดเมื่อครบกำหนดไถ่ถอน ในปี 2003 การซื้อขาย NICD ยังมีปริมาณไม่มากด้วยมูลค่าการซื้อขายในปัจจุบันที่ 4.2 พันล้านริงกิต

e. Islamic Accepted Bills (IAB)

IAB ซึ่งเริ่มใช้ครั้งแรกในปี 1991 โดยลักษณะแล้วเป็นตั๋วแลกเงินธนาคารซึ่งใช้โดยผู้ส่งออกหรือผู้นำเข้าเพื่อจ่ายค่าสินค้า IAB ถูกใช้กับธุรกิจนำเข้าและส่งออกเพราะผู้ส่งออกส่วนใหญ่ไม่มั่นใจในเครดิตของผู้ที่จะนำเข้าสินค้าของพวกเขา IAB เป็นตราสารที่ถูกออกแบบเพื่อผลักความเสี่ยงในการค้าระหว่างประเทศหรือภายในประเทศให้กับบุคคลที่สามซึ่งก็คือธนาคารที่เต็มใจจะรับความเสี่ยงนั้นโดยคิดค่าบริการ IAB สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนมือได้ซึ่งแตกต่างจาก ตราสารเครดิต (Letter of Credit (L/C)) ผู้ขายหรือผู้ส่งออกจะได้รับเงินสดเมื่อ IAB ครบกำหนดไถ่ถอน อย่างไรก็ตามหากผู้ขายหรือผู้ส่งออกต้องการใช้เงินสดก่อนครบกำหนดก็สามารถนำ IAB ไปขายในราคาส่วนลดในตลาดเงินโดยการใช้สัญญา บัยอ์อัลดายน์ ในปี 2002 มูลค่าการออก IAB ทั้งหมดอยู่ที่ 7.6 พันล้านริงกิต ในกรณีของ IAB สำหรับการนำเข้าและการซื้อภายในประเทศสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ในกรณีของการนำเข้าและการซื้อภายในประเทศจะใช้ มูรอบาฮะฮ์ กับ บัยอ์อัลดายน์ ตัวอย่างเช่น ลูกค้า A ต้องการเงินทุนหมุนเวียนสำหรับซื้อสินค้า X จากลูกค้า B ภายใต้กระบวนการของ IAB ลูกค้า A จะเป็นตัวแทนธนาคารไปซื้อสินค้าโดยที่ธนาคารจะจ่ายเงินสดให้กับผู้ขายแล้วขายสินค้ากลับให้กับลูกค้าในทันทีในราคา มูรอบาฮะฮ์ การขายเช่นนี้เป็นการขายหนี้ (ดายน์ มูรอบาฮะฮ์)ด้วยเหตุนี้ ดายน์ มูรอบาฮะฮ์

จึงถูกแปลงเป็นหลักทรัพย์ในรูปของ IAB หากธนาคารต้องการเพิ่มสภาพคล่องก็สามารถขาย IAB ให้กับบุคคลที่สามในราคาส่วนลดด้วยสัญญา บัยอ์อัลดายน์

ประเด็นหลักของบัยอ์อัลดายน์ ในการซื้อขายผลิตภัณฑ์ IIMM อยู่ที่เรื่องของส่วนลดมากกว่า ฆอรอร์(ความไม่แน่นอน) สภาที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ (Shariah Advisory Council (SAC)) แห่งคณะกรรมการหลักทรัพย์กล่าวว่าสำนักคิดชาฟีอีอนุญาตการขายหนี้ให้กับบุคคลที่สามหาก ดายน์ ได้รับการ มัสตากิร (ประกัน) และถูกขายเพื่อแลกเปลี่ยนกับ อายน์(สินค้า) โดยจะต้องมีการส่งมอบในทันที SAC ยังกล่าวอีกว่า อิบนุ คัยยิมได้อนุญาต บัยอ์อัลดายน์ ถึงแม้เขาจะห้าม บัยอ์คาลี บี คาลี(การขายหนี้เพื่อแลกเปลี่ยนกับหนี้) อย่างไรก็ตาม SAC ควรจะกล่าวด้วยว่าทั้งสำนักคิดชาฟีอีและอิบนุ คัยยิมต่างกล่าวถึงการขายหนี้ (บัยอ์อัลดายน์) ตามมูลค่าที่ตราไว้ภายใต้ ฮิวาละฮ์(การโอน) ไม่ใช่การขายหนี้ในราคาส่วนลดหรือส่วนเพิ่ม

สุดท้าย IIMM คงจะไม่ครบสมบูรณ์หากไม่กล่าวถึงระบบการหักบัญชีเช็คอิสลามระหว่างธนาคาร (Islamic Interbank Cheque Clearing System (IICCS)) เมื่อผู้ซื้อเขียนเช็คให้กับผู้ขายเช็คนั้นจะถูกโอนไปยังยังธนาคารของผู้ขายซึ่งจะนำไปขึ้นเงินที่ธนาคารที่เช็คนั้นถูกออก เงินซึ่งถูกโอนจากเช็คเรียกว่าเงินทุน clearing house ธนาคารทั้งสองจะเลือกสถานที่เพื่อแลกเปลี่ยนเช็คระหว่างกันในแต่ละวัน ใน clearing house ท้องถิ่นนี้เช็คกับ cash item อื่นๆจะถูกส่งมอบจากธนาคารหนึ่งไปยังอีกธนาคาร ในกรณีที่ส่วนเกินทั้งหมดน้อยกว่าส่วนขาดทั้งหมด ผู้เข้าร่วมใน IIMM สามารถหาเงินทุนได้จาก Bank Negara Malaysia รวมทั้งธนาคารอื่นๆ ภายใต้ IICCS การคำนวณอัตราส่วนกำไรต่อวันอยู่ที่ 70:30 (ผู้ให้เงินทุนจะได้รับส่วนแบ่งกำไรร้อยละ 70)

ยี่สิบสาม: หลักทรัพย์อิสลามที่มีสินทรัพย์ผูกอยู่(Islamic Asset-Backed Securities (IABS))

หลักทรัพย์เป็นเอกสารด้านกฎหมายซึ่งแสดงความเป็นเจ้าของสินทรัพย์ทางการเงินอย่างหุ้นและพันธบัตร การแปลงสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์เป็นกระบวนการการแปลงสินทรัพย์หรือกลุ่มสินทรัพย์ (ว่าไม่จะเป็นสินทรัพย์ทางการเงินหรือสินทรัพย์แท้จริง) เป็นหลักทรัพย์ที่เป็นที่ต้องการของตลาด เป็นวิธีการทางการเงินรูปแบบใหม่ที่ซึ่งสินทรัพย์อย่าง เงินกู้ภาคอสังหาริมทรัพย์ เงินกู้รถยนต์ และลูกหนี้บัตรเครดิตถูกแปลงให้เป็นหลักทรัพย์ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดที่เรียกว่าหลักทรัพย์ที่มีสินทรัพย์ผูกอยู่ (ABS) สินทรัพย์ชนิดอื่นๆที่สามารถนำมาแปลงได้ยังรวมถึง การให้เช่าของบริษัท ค่าเช่า ค่าธรรมเนียมกองทุนรวม บริการสุขภาพ ยา

ที่ต้องมีใบสั่งยาหรือเบี้ยประกัน structured legal settlement awards เงินรางวัลลอตเตอรี่ ค่าลิขสิทธิ์ tax liens ค่าปรับที่จอดรถ และลูกหนี้ที่ค้างชำระภาษี

คณะกรรมการหลักทรัพย์ได้ให้คำจำกัดความ ABS ไว้ คือหลักทรัพย์หนี้ภาคเอกชนซึ่งออกผ่านกระบวนการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์ ธุรกรรมการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์หมายถึงการจัดเตรียมการโอนสินทรัพย์หรือความเสี่ยงให้กับบุคคลที่สามโดยการโอนใช้เงินทุนที่ได้มาจากการขายหลักทรัพย์หนี้ให้กับนักลงทุน ผลตอบแทนที่จ่ายให้กับนักลงทุนมักมาจากกระแสเงินสดของสินทรัพย์ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

กระบวนการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์อย่างง่ายเริ่มจากการขายสินทรัพย์ที่ผูกอยู่โดยเจ้าของให้กับผู้ที่จะทำการออก ABS การขายสินทรัพย์ที่ผูกอยู่อย่างแท้จริงหมายความว่าผู้ที่ออก ABS จะไม่มีสิทธิ์ไล่เบี้ย นั่นคือ ไม่มีสิทธิ์เรียกร้องจากเจ้าของเดิมหากมีการผิดชำระหนี้ เมื่อไหร่ที่การขายที่แท้จริงเกิดขึ้นเจ้าของสินทรัพย์ที่ผูกอยู่ใหม่จะทำการแปลงสินทรัพย์นั้นให้เป็นหลักทรัพย์

สภาที่ปรึกษาชะรีอะฮ์ (the Shariah Advisory Council (SAC)) แห่งคณะกรรมการหลักทรัพย์ได้ให้คำจำกัดความของการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นหลักทรัพย์ว่าคือกระบวนการออกหลักทรัพย์ด้วยการขายสินทรัพย์ทางการเงินในรูปของสินทรัพย์ผูกอยู่ให้กับบุคคลที่สามเพื่อเพิ่มสภาพคล่องหรือเพื่อเป็นเครื่องมือในการระดมทุน สินทรัพย์ทางการเงินที่มีกระแสเงินสดในอนาคตจะถูกขายโดยบริษัทที่ต้องการสภาพคล่องหรือเพื่อการระดมทุนให้กับบุคคลที่สามซึ่งเรียกว่านิติบุคคลเฉพาะกิจ (special purpose vehicle (SPV)) เมื่อนักลงทุนได้ทำการซื้อสินทรัพย์ SPV จะทำการออกหลักทรัพย์ประเภทหนี้ซึ่งมีสินทรัพย์ผูกติดอยู่ให้กับนักลงทุนบนพื้นฐานของกระแสเงินสดในอนาคตของสินทรัพย์ นักลงทุนจะได้รับผลตอแบทนจากกระแสเงินสดในอนาคตซึ่งบริหารจัดการโดย SPV

SAC เห็นด้วยที่จะรวมกระแสเงินสดไว้เป็นหมวดหมู่หนึ่งของ มัล(ทรัพย์สิน) หากแหล่งที่มา ฮาลาล (ได้รับอนุญาต) ตามกฎหมายอิสลาม SAC ยังเชื่อว่ากระแสเงินสดเทียบเท่ากับหนี้ (ดายน์) หนี้ใดก็ตามที่ปราศจาก ฆอรอร์(ความคลุมเครือ) ถือว่าเป็น ฮัก มาลัยซึ่งเป็นหนึ่งใน มัล

หลักทรัพย์อิสลามที่มีสินทรัพย์ผูกอยู่ (Islamic Asset-Backed Securities (IABS)) แรกของมาเลเซียมีมูลค่า 986 ล้านริงกิตออกในวันที่ 26 มิถุนายน 2003 โดย Ambang Sentosa Sendirian Berhad (ASSB) โดยมี Abrar Discount Berhad เป็นผู้นำในการจัดการ Ambang Sentosa เป็น SPV ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการระดมทุนจากนักลงทุนด้วยการออกหลักทรัพย์อิสลามประเภทหนี้ อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล (BaIDS) ภายใต้

ธุรกรรมนี้ผู้ริเริ่มซึ่งก็คือ Maxisegar Sdn Bhd จะทำการขายสิทธิ์ในลูกหนี้ (สินทรัพย์) ที่เกิดจากสัญญาซื้อขาย (sale-purchase agreements (SPAs)) ที่ได้รับคัดเลือกจำนวนหนึ่งให้กับผู้ออก BaIDS Maxisegar จะได้รับเงินจากการออก BaIDS โดย Ambang Sentosa ด้วยเหตุนี้ Ambang Sentosa จึงสามารถออก BaIDS ให้กับนักลงทุนจากการขายลูกหนี้ที่ได้มาจาก Maxisegar ด้วยวิธีการได้รับมอบ (ฮิบะห์)การขายลูกหนี้ใช้สัญญา บัยอ์อัลอีนะฮ์กระบวนการที่กล่าวมาสรุปได้ดังรูปภาพด้านล่าง

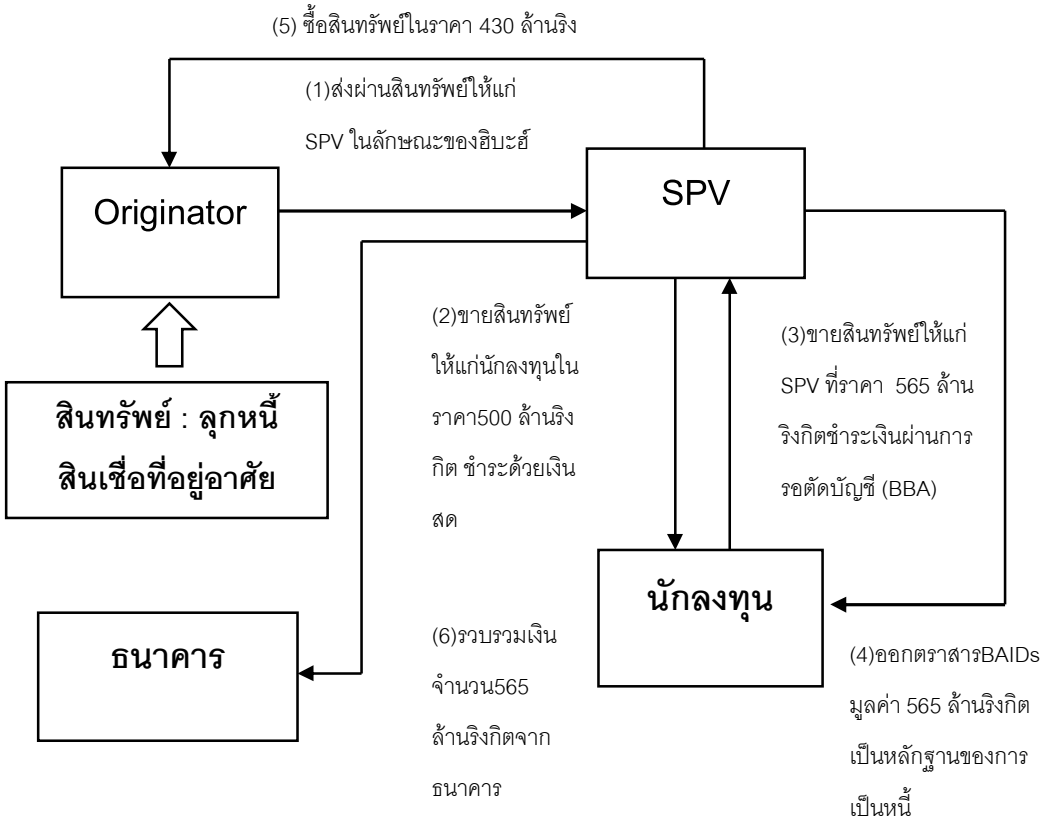

<รูปภาพที่ 10.7: หลักทรัพย์อิสลามที่มีสินทรัพย์ผูกอยู่>

สมมุติสินทรัพย์มีมูลค่า 500 ล้านริงกิต ASSB ขายสินทรัพย์ให้กับนักลงทุนในราคาตามมูลค่าโดยคิดเป็นเงินสด ด้วยอัตรากำไรร้อยละ 5.5 ต่อปีนักลงทุนจะขายสินทรัพย์กลับให้กับ ASSB ด้วยสัญญา อัลบัยอ์บิทะมันอาญิล ในราคา 565 ล้านริงกิตซึ่งเป็นกำไร 65 ล้านริงกิต หนี้ที่เกิดจากการขายกลับ (ดายน์BBA) จะถูกแปลงให้เป็นหลักทรัพย์ด้วยการออก BAIDS โดย SPV จะทำการออก BAIDS ขั้นแรกมูลค่า 500 ล้านริงกิตและ

ขั้นรองมูลค่า 65 ล้านริงกิต เงินที่ได้จากการขาย BAIDS (500 ล้านริงกิต) จะถูกใช้เพื่อซื้อสิทธิ์ในลูกหนี้ในราคาส่วนลด การซื้อลูกหนี้โดย ASSB จะใช้สัญญา บัยอ์อัลดายน์ ในราคาส่วนลด ASSB สามารถทำกำไร 15 ล้านริงกิตด้วยการใช้วิธีการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุนโดยมีสินทรัพย์ผูกอยู่ SPV จะทำการเก็บหนี้จากธนาคารตลอดระยะเวลาการให้สินเชื่อและจ่ายนักลงทุน 500 ล้านริงกิตเมื่อครบกำหนดไถ่ถอน BAIDS ขั้นแรก

บรรณานุกรม

Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions.“Accounting, Auditing and Governance Standards for Islamic Financial Institutions.”1423H-2002.

Agnides, Nicolas P. Mohammedam Theories of Finance.New York: AMS, 1916

Al-Amine,Muhammad Al-Bashir. Istisna’ in Islamic Banking and Finance, Kuala Lumpur A.S. Nordeen, 2001.

Al-Attas, Muhammad Naquib.Islam :The Concept of Religion and the Foundations of Ethics and Morality. Kuala Lumpur: Muslim Youth Movement of Malaysia (ABIM), 1976.

Al-Baraka, Resolutions and Recommendations of AI-Baraka Symposia on Islamic Economy, 1981-2001. Jeddah: Al-Baraka, 2001.

Al-Hadad, Sayid Abdullah. RisalahMu’awanah (translation), Kuala Lumpur: PustakaJiwa, 1997.

Al-Suyuthi, Jalaluddin Abdul Rahman.Kaedah-KaedahHukum Islam MazhabShafi’i, Kuala Lumpur, DarulIman Publication, 1999.

Annuar, HairulAzlanAnnuar, SaifulAzharRosly, and Hafiz Majdi Abdul Rashid. “The Impact of the Wakalah System on the Performance of Takaful Business in Malaysia,” Proceedings of International Conference on Islamic Economics, Bahrain, January 2003.

Bank Negara Malaysia.Money and Banking.Kuala Lumpur,1994.

Bank Negara Malaysia.Annual Report.Kuala Lumpur, 1997-2003

Bank Negara Malaysia.Guidelines on Islamic Interbank Money Market, Kuala Lumpur, 1993.

Bank Negara MalaysiaGuidelines on Islamic Negotiable Instruments,Kuala Lumpur,1998.

Baye, Michael R., and Jansen, Dennis W., Money, Banking, and Financial Markets, Houghton Mifflin, Boston, 1995.

Beaver, W.H., and G, Parker.Risk Management –Problems and Solutions. New York: McGraw-Hill, 1970.

Chapra, M. Umar. andTriqullah Khan. Regulation and Supervision of Islamic Development Bank, 2000.

Clifford, M.L. and P. Engardio.Meltdown – Asia's Boom, Bust and Beyond. London, Prentice – Hall, 2000.

Cole, D.W., "A Return – on – Equity Model for Banks," The Bankers Magazine, Summer 1972.

Damodaran, A. Corporate Finance. New York: John Willey and Sons, 1997.

Den Berg, L.W.C, and E.C Howard (Translation).MinhajAtTalibin, A Manual of Mohammeden Law according to the School of Shafi'. London:1914.

Duncan, Richard. Islamic Infastructure Project Financial : The Issues and the Solutions. Seminar on Islamic banking and finance, Asia Business Forum, Kuala Lumpur, Malaysia, 1987.

Dillon, W.R., T.J. Madden, and N.H. Firtle. Essentials of Marketing Research. Boston: Irwin, 1993.

Faboozi, J.F., F. Modigliani, and Michael G. Ferri, Foundations of Financial Markets and Institutions, New York, Prentice-Hall International, Inc, 1998.

Goldsmith, R.W. Financial Structure and Development, New Haven, Yale University Press, 1969.

Griffin, Ricky E., and Ebert, Ronald J. Business, Prentice Hall, New Jersey, 1989.

Hamilton, Charles. The Hedaya – Guide and Commentary on the Mussulman Laws. Lahore, Pakistan: Primier book House, 1975.

Hamouri, Qasem. "Rationality, Time and Accounting for the Future in Islamic Thought," Essays in Islamic Economic Analysis, edited by F.R. Faridi, Delhi, Genuine Publications, 1991.

Haque, Ziaul, Riba – The Moral Economy of Usury, Interest and Profit. Kuala Lumpur: Ikraq, 1995.

Hasan, Ahmad. Analogical Reasoning in Islamic Jurisprudence. Delhi: Adam Publishers, 1994.

_____. The Principles of Islamic Jurisprudence.Delhi:Adam Publishers, 1992.

Hasan, Zubair. "Determinants of Profit-Loss Sharing Ratio in Islamic Finance."Journal of Research in Islamic Economics.Vol. 3, No. 1, 1983.

Hassan, Abdullah Alwi. Sales and Contract in Early Islamic Commercial Law. New Delhi: KitabBhavan, 1997.

Heffernan, Shelagh. Modern Banking in Theory and Practice.New York, John Willey and Sons, 1996.

Homoud, Sami Hassan. Islamic Banking. Beirut, Arabian Publication, 1983.

IbnuQayyim Al-Jauziyah.PanduamHukum Islam (I'lamulMuwaqi'in). Jakarta: PustaAzzam, 2000.

Ibrahim, Ahmad. "Resolution of Legal Disputes in the Financial Sector in Accordance with ShariahPrinciples."Seminar on Islamic Banking and Finance, Pan Pacific Hotel,Kuala Lumpur, 1989.

Idris, Hamdan and SaifulAzharRosly. "Salam as a Mode of Agricultural Finance in Malaysia: An Analysis of risk-Taking Behaviour of Contracting Parties." Proceedings of International Conference on Islamic Economics. Bahrain, January 2003.

Iqbal, Zamir and AbbasMirakhor. "Stakeholders Model of Governance in Islamic Economic System," Proceedings of International Conference on Islamic Economics.Bahrain, January 2003.

Islahi, A. Azim. "IbmTaimiyah's Concept of Market Mechanism," in SayyidTahir (eds.), Readings in Microeconomics, Kuala Lumpur, Longman Malaysia, 1992.

Jaffee, D.M. Money, Banking and Credit. New York: Worth Publishers, Inc., 1989.

Jomo, K.S. (ed.). South-East Asia's Misunderstood Miracle, Colorado: Westview Press, 1997.

Jones, Charles P. Investments – Analysis and Management. New York: John Willey and Sons, 1996.

Kabir Khan, M. Fouzul, and Robert J. Parra.Financing Large Projects. New York: Prentice Hall, 2003

Kamali, Muhammad Hashim. Principles of Islamic Jurisprudence. Kuala Lumpur, Pelanduk Publication, 1995.

Khayrullah, Walid Al-Muqaradah. "Bonds as the Basis of Profit-sharing."Islamic Economic Studies.Vol. 1, No. 2, 1994.

Kinner, T.C. and J.R. Tayloe.Marketing research, New York: McGraw Hill, 1996.

Lipsey, R.G., P.N. Courant, D.D Purvis, and P.O. Steiner.Economics. New York: Harper Collins Publishers, 1993.

Mankiew, N. Gregory. Principles of Economics. New York: The Dryden Press, 1997.

Masud, Muhammad Khalid. Shatibi's Philosophy of Islamic Law. Kuala Lumpur, Malaysia: Islamic Book Trust, 1995.

Mejelle-Majallahei-Ahkam-i-adliya (translation) by Tyler, C.R. and D.G. Demetriades,. Effendi Ismail Haqqi, Kuala Lumpur, The Other Press, 2004.

Muhammad, Ariff. "The Malaysian Economic Experience and its Relevance for the OIC Member Countries."Islamic Economic Studies, Vol. 6, No. 1, 1998

Morris, V.B., and B.D. Ingram.Guide to Understanding Islamic Investment. New York:Lingtbulb Press, 2001.

Muhammad, Jaafar, Hendon Redzuan, and RasidahMohd Said. InsuransUntukAnda. Kuala Lumpur, FajarBakti Publication, 1998

Munawar,Iqbal. Distributive Justice and need Fulfilment in an Islamic Economy, London, The Islamic Foundation, 1998.

Muwatta Imam Malik, Shiekh Muhammad Ashraf Publication, Lahore, Pakistan:1980.

Nevitt, Peter K. Project Financing. London, Euromoney Publications, 1983.

NikHasan, Nik Mustafa (ed.), Ekonomi Islam danPerlaksannya di Malaysia, Kuala

Lumpur, Malaysia: Islamic Institute of Understanding (IKIM), 2002.

Quzwain, M. Chatib, Mengenal Allah. SatuKajianMengenaiAjaranTasaufSyeikh Abdul Samad Al-Palimbangi. Kuala Lumpur, Malaysia: Thinker's Library, 1996.

Rahman, Fazlur. Islamic Studies and the Future of Islam in FadhiLubis (ed.), Introductory Readings on Islamic Studies. Medan: IAIN Press, 1998.

Rayner, S.E., The Theory of Contracts in Islamic Law. 1st edition.New York, Graham and Trotman, 1991.

Robert, Cooter and Robert Ulen, Thomas.Law and Economics, New York: Addison Wesley, 1977.

Rosly,SaifulAzhar. "Al-Bay' BithamanAjilFinancing : Impact on Islamic Banking Performance," Thunderbird International Business Review, Vol. 41 (4/5), July-October 1999.

_____. "Economic Principles in Islam : Some Methodological Issues." Journal of Islamic Economics, Vol. 1, No. 1, July 1991.

_____. "Iwad as a Requirement of Valid Sale : Application of Al-bay as a Mode of Finance." IIUM Journal of Economics and Management, Vol. No. 2, 2001.

_____. "Welfare Implication of Interest-Free Bank Asset Management," Journal of Islamic Economics, International Islamic University Malaysia, Vol. 2, No. 2, 1989.

Rosly,SaifulAzhar, and SanusiMahmod. " Application of Bay' al-Inah in Malaysian Financial Markets." Arab Law Quarterly, September 2001.

Rosly,SaifulAzhar,SanusiMahmod, and NorhashimahMohdYasin. "Does a Shariah Compliant Product Automatically Result in Valid Contract Under Shariah?: A Study of Legal Documentation of Islamic Financial Products in Malaysia." 6th Harvard Islamic Finance Forum, Harvard University, Cambridge 8-9 May 2004.

_____. “Khiyar Al ‘Aib in Al-Bai’ –BithamanAjil Financing,” International Journal of Islamic Financial Services, Vol. 2 No. 1, February 2001.

Rosly,SaifulAzhar, and AziziCheSeman. “Juristic Viewpoints on Bay’ Al-‘Inah in Malaysia : A survey.” IIUM Journal of Economics and Management, Volume 11, No. 1, December 2003.

Rosly,SaifulAzhar, and EmadRafiqBarakat. “The Economic Thought of Al-Magrizi : The Role of the Dinar and Dirham as Money.” Proceeding of the 2002 International Conference on the Viability of the Islamic Dinat, August 19-20, Putra World Trade Center, Kuala Lumpur, International Islamic University.

Rosly,SaifulAzhar, and Affendi Abu Bakar. “Performance of Islamic Bank and Mainstream Bank in Malaysia.”International Journal of Social Economics, Vol. 30, No. 12, 2003.

Rosly,SaifulAzhar, and Sheikh Ahmad, MohdParid. “Islamic Venture Capital-Determining Ownership Share.”Proceedings of 2nd International Conference on Law School, Victoria University, Melbourne, Australia.

Rosly,SaifulAzhar, and MohdAzmi Omar. “Islamic Converible Bonds: An Alternative to Bay’al-‘Inah and Discounted Bay’al-Dayn Islamic Bonds for Global Islamic Capital Market.” Proceeding of The Third Harvard University Forum on Islamic Finance,Harvard University, Cambridge, Massachusetts.

Sanusi, Mahmod, and SaifulAzharRosly.FighMaumalat for Islamic FinancialPractisioners. International Islamic University (unpublished) 2003.

Saud, Abu Mahmod. Money, Interest and Qirad, Studies in Islamic Economics, International Centre for Research in Islamic Economics, King Abdul Aziz University, Jeddah and Islamic Foundation, United Kingdom, 1980.

Saunders, Anthony. Financial Institutions Management. Boston: IRWIN, 1994.

Securities Commission, Resolutions of the Securities Commission Syariah Advisory Council, Kuala Lumpur, Malaysia, 2000.

Seong, Lim Yuen. Estate Planning in Malaysia and Singapore. Kuala Lumpur, Malaysia :Brains&Talents Publication, 1999.

Schiffman, L.G., and L.L. Kanuk.Consumer Behavior. New Jersey: Prentice Hall, 2000.

Shanmugam, B., C. Turton, and G. Hempel.Bank Management, Sydney, Australia: John Willey& Sons, 1992.

Shim, J.K., and J.G. Siehel. Source – The complete Guide to Investment Information, Kuala Lumpur,Golden Books Center, 1994.

Siddiqi, Muhammad Nejetullah. Teaching Economics from Islamic Perspective.Islamic Economics Research Series, Scientific Publishing Center, King Abdul Aziz University, 1996.

Shiddieqy, Teungku Muhammad Hashi Ash. FighMuamalatSemarang :PustakaRiski Putra, 1980.

_____. Hukum-HukumFigh Islam.Semarang :PustakaRiski Putra, 1997.

Umaruddin, Muhammad. The Ethical Philosophy of Al-Ghazali.Lahore : Sh. Muhammad Ashraf, 1970.

Vaughan, E.J. and T.M. Vaughan.Fundamentals of Risk and Insurance. New York : John Willey and Sons, 1996.

Wan Daud, W. Mohd Nor. The Educational Philosophy and Practice of Syed Muhammad Naquib Al-Attas, International Institute of Islamic Thought and Civilization (ISTAC), 1998.

Wan Mohammed Ali, Wan Abdul Rahim. “Securitization of Debt Financing : The Islamic Alternative.” Seminar on Islamic Private Debt Securities (IPDS), Securities Commission Malaysia, September 2001.

Warde, Ibrahim. Islamic Finance in the Global Economy, Edinburgh University Press, 1998.

Yaakob, Abdul Monir and Wan Roslili Abdul Majid.Mufti dan Fatwa di Negara-negara.Kuala Lumpur, Malaysia : ASEAN, Islamic Institute of Understanding (IKIM), 1998.

Yadillo, Umar I., The Return of the Gold Dinar : A Study of Money in Islamic Law, Madinah Press, Madinah, 1996.